

ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**KAMU HUKUKU ANABİLİMDALI
KAMU HUKUKU YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**TÜRK CEZA KANUNUNDA UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE
SUÇLARI**

ÜMİT DEMİREL

TEMMUZ 2021

ÖZET

TÜRK CEZA KANUNUNDA UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE SUÇLARI

DEMİREL, Ümit

Yüksek Lisans Tezi

Kamu Hukuku Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Doğan SOYASLAN

Temmuz 2021, 396 sayfa

Bu çalışma, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları konusunu içermektedir. Uyuşturucu ve uyarıcı madde suçları-Suçun unsurları-Suçun nitelikli halleri-Suçun özel görünüş biçimleri-Uyuşturucu ve uyarıcı maddeler-Keyif verici maddeler-Bağımlılık-Mücadele politikaları-Etkin pişmanlık-Suçun önlenmesi-Cezanın caydırıcılığı konularının önemine yer verilmiştir. Konu altında; Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddeler, Uyuşturucu İmal ve Ticaret Suçu, Uyuşturucu Madde Kullanmayı Kolaylaştırma Suçu, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanma Suçu, Aynı zamanda; Uyuşturucuyla Mücadele-Uyuşturucuyla Mücadele Politika ve Trendlerine bakılmıştır. Yine bu çalışmada yaratılacak farkındalığın ve hayır diyebilme yeteneğinin geliştirilmesine de değinilmiştir. Uyuşturucu suçları ve uyuşturucu mücadele politikalarında yapılması gerekenler de tavsiye olarak belirtilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Uyuşturucu ve uyarıcı maddeler, Bağımlılık, Uyuşturucuyla mücadele, Cezaların caydırıcılığı.

ABSTRACT

DRUG OR WARNING SUBSTANCES IN THE TURKISH CRIMINAL CODE

DEMİREL, Ümit

Master Thesis

The Division of Public Law

Supervisor: Prof. Dr. Doğan SOYASLAN

July 2021, 396 pages

This study covers the subject of Narcotic or Stimulant Substance Crimes. Drug and stimulant crimes-Elements of crime-Qualified forms of crime-Special appearance forms of crime-Drugs and stimulants-Pleasure substances-Addiction-Struggle policies-Effective repentance-Prevention of crime-Deterrence of the punishment were mentioned. Under the subject; Narcotic and Stimulant Substances, Drug Production and Trade, The crime of facilitating the use of drugs, the crime of using drugs or stimulant substances, Fight Against Drugs-Fight Against Drugs Policies and Trends were examined. Again, in this study, the development of the awareness to be created and the ability to say no is mentioned. Drug crimes and actions to be taken in drug fight policies are also stated as recommendations.

Key Words: Drugs and stimulants, Addiction, Fight with drugs, Deterrence of penalties.

İÇİNDEKİLER

ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	xix
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xxi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xxii
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM I.....	5
UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDELER.....	5
1.1. UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDE KAVRAMI.....	5
1.2. UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDE TÜRLERİ.....	9
1.2.1. Depressantlar (Müsekkinler-Yatıştırıcılar) (Merkezi Sinir Sistemi Yavaşlatanlar).....	11
1.2.1.1. Afyon.....	12
1.2.1.2. Bazmorfin.....	13
1.2.1.3. Morfin.....	13
1.2.1.4. Kodein.....	14
1.2.1.5. Eroin.....	14
1.2.1.6. Methadon (Depresyon Verici).....	16
1.2.1.7. Sentetik Uyuşturucular.....	17
1.2.1.7.1. Barbitüratlar.....	17
1.2.1.7.2. Trankilizanlar.....	17
1.2.1.7.3. Sedatifler.....	18
1.2.2. Stimulantlar (Uyarıcılar) (Merkezi Sinir Sistemi Uyarıcılar).....	18
1.2.2.1. Koka Yaprağı.....	19
1.2.2.2. Kokain.....	19
1.2.2.3. Crack.....	21
1.2.2.4. Sentetik Uyarıcılar.....	21

1.2.2.4.1. Amfetaminler	21
1.2.2.4.2. Captagon	22
1.2.2.4.3. Metamfetamin	23
1.2.2.4.4. Extacy (MDMA-Metilendioksimetamfetamin), (Ölüm hâpı- MDMA-Speed-Hız)	24
1.2.3. Halüsinojenler, Psychedelicler (Hayal Gördürenler)	26
1.2.3.1. Esrar	27
1.2.3.2. Marihuana	30
1.2.3.3. Meskalin	30
1.2.3.4. LSD (Lysergic Acid Diethylamide)	30
1.2.3.5. Bonzai (Sentetik Kannabionidler)	31
1.2.4. Kimyasal Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddeler	34
1.2.4.1. Uçucu ve Çözücü Maddeler (Volatiller-Enhalasyonlar) (Volatile hydrocarbons); (Tiner, benzen, Gazolin, Glue -Bali)	35
1.2.4.2. Maradona Dopingi	37
1.3. UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDEYE ULUSLARARASI BAKIŞ ...	37
1.3.1. Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddenin Uluslararası Tarihi	38
1.3.1.1. XVIII. yy'a Kadar Olan Zamanda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde	38
1.3.1.2. XVIII. Yüzyıl ve Sonrası Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddeler	39
1.3.2. Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddeyle İlgili Uluslararası Sözleşmeler	40
1.3.2.1. İkinci Dünya Savaşından Önce Yapılan Uluslararası Sözleşmeler .	41
1.3.2.1.1. 1909 Şanghay Afyon Konferansı	41
1.3.2.1.2. 1912 Lahey Afyon Sözleşmesi	41
1.3.2.1.3. 1914 Lahey Afyon Konferansı	42
1.3.2.1.4. 1925 Cenevre Afyon Sözleşmesi	42
1.3.2.1.5. 1931 Cenevre Afyon Protokolü	42
1.3.2.1.6. 1936 Zararlı İlaçların Gayrimeşru Ticaretinin Yasaklanması Hakkında Cenevre Sözleşmesi	43
1.3.2.2. II. Dünya Savaşından Sonra Yapılan Uluslararası Sözleşmeler	43
1.3.2.2.1. 1948 Paris Protokolü	44
1.3.2.2.2. 1953 New York Afyon Protokolü	44
1.3.2.2.3. 1961 Uyuşturucu Maddelere İlişkin Tek Sözleşmesi (Single Convention on Narcotics Drugs)	44

1.3.2.2.4. 1971 Psicotropik Maddelere Dair Sözleşme (Convention on Psychotropic Substances, 1971)	45
1.3.2.2.5. 1988 Tarihli Uyuşturucu ve Psicotrop Maddelerin Kaçakçılığı Hakkında Sözleşme	47
1.3.2.2.6. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme	48
1.3.2.2.7. Uyuşturucu ve Psicotrop Maddelerin Yasa Dışı Üretiminde Sıkça Kullanılan Ara ve Kimyasal Maddelere Dair Sözleşme	48
1.3.3. Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddesi Konusunda Uluslararası Kuruluşlar.....	48
1.3.3.1. Birleşmiş Milletlere Bağlı Kuruluşlar	48
1.3.3.1.1. Ekonomik ve Sosyal Konsey (ECOSOC).....	49
1.3.3.1.2. Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization-WHO)	49
1.3.3.1.3. BM Uyuşturucu ve Suç Ofisi (United Nations Office on Drugs and Crime-UNODC)	49
1.3.3.1.4. Uluslararası Uyuşturucu Kontrol Programı (UNDCP)	50
1.3.3.1.5. BM Uyuşturucu Maddeler Komisyonu (The Commission on Narcotic Drug-CND).....	51
1.3.3.1.6. Uyuşturucu Maddelerin Kötüye Kullanılmasını Denetleme Fonu (UNFDAC).....	52
1.3.3.1.7. BM Yakın ve Ortadoğu Yasa Dışı Uyuşturucu Ticareti Alt Komisyonu	52
1.3.3.1.8. BM Uyuşturucu Kontrol Kurulu (International Narcotics Control Board-INCB).....	52
1.3.3.1.9. BM Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı ile Mücadele Eden Ulusal Kuruluş Bölüm Başkanları	52
1.3.3.1.10. Uluslararası Polis Teşkilatı (İnterpol)	53
1.3.3.2. Avrupa Birliğine Bağlı Kuruluşlar	53
1.3.3.2.1. The Pompidon Group	54
1.3.3.2.2. Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction-EMCDDA)	55
1.3.3.2.3. Mini Dublin Group	56
1.3.3.2.4. Avrupa Polis Ofisi/Avrupa Kanun Uygulayıcılar Birimi (Europol)	56
1.3.3.2.5. Güneydoğu Çalışma Grubu	57

1.6. ORGANİZE SUÇLAR AÇISINDAN UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE SUÇLARI.....	91
1.7. CEZALARIN ÖNLEYİCİLİĞİ VE UYUŞTURUCU MADDE SUÇLARINDA İZLENEN CEZA POLİTİKASI	98
BÖLÜM II	102
UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE İMALİ VE TİCARETİ SUÇU (5237 TCK m.180)	102
2.1. GENEL OLARAK	102
2.2. MÜLGA 765 SAYILI TCK İLE 5237 SAYILI TCK FARKLILIKLARI ..	103
2.3. KORUNAN HUKUKİ YARAR	109
2.4. MADDİ UNSUR.....	112
2.4.1. Fail	112
2.4.2. Mağdur.....	114
2.4.3. Suçun Konusu	116
2.4.3.1. 5237 sayılı TCK m.181/1,3 Kapsamında Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde	118
2.4.3.2. Üretimi Resmi Makamların İznine veya Satışı Yetkili Tabip Tarafından Düzenlenen Reçeteye Bağlı Olan ve Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Etkisi Doğuran Her Türlü Madde.....	119
2.4.3.3. Uyuşturucu veya Uyarıcı Etki Doğurmamakla Birlikte, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Üretiminde Kullanılan ve İthal veya İmali Resmi Makamların İznine Bağlı Olan Madde.....	120
2.4.4. Hareket.....	121
2.4.4.1. Maddenin Birinci Fıkrasında Düzenlenen Suç Bakımından Hareket (5237 sayılı TCK m. 188/1)	123
2.4.4.1.1. İmal.....	123
2.4.4.1.2. İthal.....	126
2.4.4.1.3. İhraç	130
2.4.4.2. Maddenin Üçüncü Fıkrasında Düzenlenen Suç Bakımından Hareket (5237 sayılı TCK m.188/3)	131
2.4.4.2.1. Satmak	131
2.4.4.2.2. Satışa Arz Etmek	133
2.4.4.2.3. Başkalarına Vermek.....	135
2.4.4.2.4. Sevk Etmek.....	137

2.4.4.2.5. Nakletmek.....	139
2.4.4.2.6. Depolamak.....	140
2.4.4.2.7. Satın Almak	142
2.4.4.2.8. Kabul Etmek	144
2.4.4.2.9. Bulundurmak	145
2.4.4.3. Maddenin Yedinci Fıkrasında Düzenlenen Suç Bakımından Hareket (5237 sayılı TCK m. 188/7)	148
2.5. MANEVİ UNSUR	149
2.6. HUKUKA AYKIRILIK	152
2.7. SUÇUN NİTELİKLİ HALLERİ.....	157
2.7.1. Ağırlaştırıcı Sebepler	157
2.7.1.1. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Verilen veya Satılan Kişinin Çocuk Olması (5237 sayılı TCK m. 188/3).....	158
2.7.1.2. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddelerin Eroin, Kokain, Morfin, Sentetik Kannabinoid ve Türevleri veya Bazmorfin Olması (5237 sayılı TCK m.188/4-a)	159
2.7.1.3. Üçüncü Fıkradaki Fiillerin; m. 188/4-b’de Belirtilen Yerlerde İşlenmesi (5237 sayılı TCK m. 188/4-b).....	161
2.7.1.4. Suçun Üç veya Daha Fazla Kişi Tarafından Birlikte İşlenmesi (5237 sayılı TCK m.188/5).....	163
2.7.1.5. Suçun Suç İşlemek İçin Teşkil Edilmiş Bir Örgütün Faaliyeti Çerçevesinde İşlenmesi	165
2.7.1.6. Suçun Suç İşlemek İçin Teşkil Edilmiş Bir Terör Örgütün Faaliyeti Çerçevesinde İşlenmesi Durumunda	167
2.7.1.7. Suçun Sağlıkla İlgili Bazı Meslek Mensupları Tarafından İşlenmesi	168
2.7.2. Cezayı Kaldıran veya Azaltan Sebepler	170
2.7.2.1. Hafifletici Sebep.....	170
2.7.2.2. Etkin Pişmanlık	171
2.7.2.2.1. Genel Olarak.....	172
2.7.2.2.2. Etkin Pişmanlık Kanun Gerekçeleri.....	173
2.7.2.2.3. 5237 sayılı TCK ve mülga 765 sayılı TCK Karşılaştırması... 174	
2.7.2.2.4. 5237 sayılı TCK m.188 İçin Etkin Pişmanlık Halleri	175

2.7.2.2.4.1. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçlarına İştirak Etmiş Olan Kişinin, Resmi Makamlar Tarafından Haber Alınmadan Önce Etkin Pişmanlıkta Bulunması (5237 sayılı TCK m.192/1).....	176
2.7.2.2.4.2. Suçun Yetkili Makamlar Tarafından Haber Alınmasından Sonra Etkin Pişmanlıkta Bulunması (TCK m.192/3).....	181
2.8. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ HALLERİ.....	182
2.8.1. Teşebbüs	182
2.8.1.1. Suçun Hareketleri Yönünden Teşebbüs	183
2.8.1.1.1. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal, İthal ve İhraç Suçuna Teşebbüs.....	183
2.8.1.1.1.1. İmale Teşebbüs	184
2.8.1.1.1.2. İthale Teşebbüs	185
2.8.1.1.1.3. İhraca Teşebbüs	187
2.8.1.1.2. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddeleri Ülke İçinde Satma, Satışa Arz Etme, Başkalarına Verme, Sevk Etme, Nakletme, Depolama, Satın Alma, Kabul Etme veya Bulundurma Suçuna Teşebbüs.....	188
2.8.1.1.2.1. Satma, Satışa Arz Etme, Başkalarına Verme, Satın Alma, Kabul Etme Eylemlerine Teşebbüs.....	189
2.8.1.1.2.2. Sevk Etme ve Nakletme Eylemlerine Teşebbüs.....	191
2.8.1.1.2.3. Depolama ve Bulundurma Eylemine Teşebbüs	192
2.8.1.1.3. 5237 sayılı TCK m.188/7 Suçunda Teşebbüs.....	193
2.8.1.2. Gönüllü Vazgeçme	194
2.8.1.3. İşlenemez Suç.....	195
2.8.2. İştirak	196
2.8.3. Suçların İçtimaı	201
2.8.3.1. Zincirleme Suç	201
2.8.3.2. Fikri İçtima.....	203
2.8.3.2.1. 5237 sayılı TCK m.188 Açısından Fikri İçtima Türleri.....	208
2.8.3.2.1.1. 5237 sayılı TCK m.188/1 Suçların İçtimaı	208
2.8.3.2.1.2. 5237 sayılı TCK m.188/3 Suçların İçtimaı	208
2.8.3.2.1.3. 5237 sayılı TCK m.188 ve m.191 Suçların İçtimaı.....	209

2.8.3.2.1.4. 5237 sayılı TCK m.188 ile 2393 sayılı Kanunda Kenevir Ekme Suçu İçtimalı.....	209
2.9. YAPTIRIM.....	209
2.9.1. Cezalar	209
2.9.1.1. Hapis Cezası.....	210
2.9.1.2. Adli Para Cezası	212
2.9.1.3. Cezanın Belirlenmesi.....	215
2.9.2. Güvenlik Tedbirleri.....	217
2.9.2.1. Belirli Hakları Kullanmaktan Yoksun Bırakılma	218
2.9.2.2. Müsadere	219
2.9.2.3. Tekerrür.....	223
2.9.2.4. Tüzel Kişiler Hakkında Güvenlik Tedbiri Uygulanması.....	224
2.10. 5237 SAYILI TCK M.188 AÇISINDAN SORUŞTURMA VE KOVUŞTURMA USULÜ.....	224
2.10.1. Non (Ne) Bis İn İdem Kuralı (İstisna 5237 sayılı TCK m.188/2).....	225
2.10.2. Görevli ve Yetkili Mahkeme.....	228
2.10.2.1. Görevli Mahkeme.....	229
2.10.2.2. Yetkili Mahkeme.....	230
2.10.3. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticaret Suçları Yönünden Bazı Yargılama Kuralları ve Suçun Sübutuna İlişkin Delillerin Toplanması	230
2.10.3.1. Koruma Tedbirleri Yönünden Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçlarının İncelenmesi.....	231
2.10.3.2. Suçun Sübutuna İlişkin Delillerin Toplanması.....	231
2.11. TÜZEL KİŞİLER HAKKINDA GÜVENLİK TEDBİRİ UYGULANMASI (5237 SAYILI TCK M.189)	238
BÖLÜM III.....	242
UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE KULLANILMASINI KOLAYLAŞTIRMA SUÇLARI (5237 TCK m.190).....	242
3.1. GENEL OLARAK	242
3.2. MÜLGA 765 SAYILI TCK DÜZENLEMESİ VE 5237 SAYILI TCK'DAN FARKLILIKLARI	244
3.3. KORUNAN HUKUKİ YARAR	245
3.4. MADDİ UNSUR.....	247

3.4.1. Fail	247
3.4.2. Mağdur	248
3.4.3. Suçun Konusu	249
3.4.4. Hareket	250
3.4.4.1. 5237 sayılı TCK'nın 190.Maddesinin Birinci Fıkrasında Düzenlenen Suç Açısından Hareket Unsuru	251
3.4.4.1.1. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddenin Kullanılmasını Kolaylaştırmak için Özel Yer, Donanım veya Malzeme Sağlama	252
3.4.4.1.2. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddeyi Kullananların Yakalanmasını Zorlaştıracak Önlemler Alma	255
3.4.4.1.3. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddelerin Kullanılması Yöntemi Hakkında Başkalarına Bilgi Verme	256
3.4.4.2. 5237 sayılı TCK'nın 190 Maddesinin İkinci Fıkrasında Düzenlenen Suç Açısından Hareket Unsuru	257
3.4.4.2.1. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddelerin Kullanılmasını Alenen Özendirme	258
3.4.4.2.2. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddelerin Kullanılmasını Alenen Özendirici Nitelikte Yayın Yapmak	259
3.5. MANEVİ UNSUR	261
3.6. HUKUKA AYKIRILIK	263
3.7. SUÇUN NİTELİKLİ HALLERİ	265
3.7.1. Ağırlaştırıcı Sebepler	265
3.7.2. Cezayı Kaldıran veya Azaltan Sebepler	267
3.7.2.1. Hafifletici Nedenler	267
3.7.2.2. Etkin Pişmanlık	267
3.8. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ HALLERİ	268
3.8.1. Teşebbüs	268
3.8.2. Suça İştirak	269
3.8.3. Suçların İçtiması	270
3.8.3.1. Zincirleme Suç	270
3.8.3.2. Fikri İçtima	271
3.9. YAPTIRIM	272
3.9.1. Cezalar	273

3.9.1.1. Hapis Cezası.....	273
3.9.1.2. Adli Para Cezası.....	273
3.9.2. Güvenlik Tedbirleri.....	274
3.9.2.1. Belli Hakları Kullanmaktan Yoksun Bırakılma	274
3.9.2.2. Müsadere	274
3.9.2.3. Tüzel Kişilerle İlgili Tedbirler.....	275
3.10. KOVUŞTURMA VE SORUŞTURMA USULÜ.....	275
3.10.1. Görevli ve Yetkili Mahkeme.....	275
3.10.1.1. Görevli Mahkeme.....	276
3.10.1.2. Yetkili Mahkeme	276
BÖLÜM IV	277
KULLANMAK İÇİN UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE SATIN	
ALMAK, KABUL ETMEK VEYA BULUNDURMAK YA DA UYUŞTURUCU	
VEYA UYARICI MADDE KULLANMAK SUÇLARI (5237 SAYILI TCK	
M.191).....	277
4.1. GENEL OLARAK	277
4.2. 5237 SAYILI TCK 191.MADDEDE YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER	278
4.3. MÜLGA 765 SAYILI TCK DÜZENLEMESİ VE 5237 SAYILI TCK'DAN	
FARKLILIKLARI	283
4.4. KORUNAN HUKUKİ YARAR	285
4.5. MADDİ UNSUR.....	287
4.5.1. Fail	287
4.5.2. Mağdur.....	287
4.5.3. Suçun Konusu	288
4.5.4. Hareket.....	289
4.5.4.1. Kullanmak İçin Satın Almak.....	291
4.5.4.2. Kullanmak İçin Kabul Etmek.....	291
4.5.4.3. Kullanmak İçin Bulundurmak	292
4.5.4.4. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanmak	294
4.6. MANEVİ UNSUR	295
4.7. HUKUKA AYKIRILIK	298
4.8. SUÇUN NİTELİKLİ HALLERİ.....	300
4.8.1. Ağırlaştırıcı Nedenler.....	300
4.8.2. Cezayı Kaldıran veya Azaltan Sebepler	302

4.8.2.1. Hafifletici Nedenler	302
4.8.2.2. Etkin Pişmanlık	303
4.8.2.2.1. Etkin Pişmanlık Kurumu İle İlgili Madde Gerekçeleri	303
4.8.2.2.1.1. Etkin Pişmanlık Madde Gerekçeleri	303
4.8.2.2.1.2. Etkin Pişmanlık Hükümlerini Değiştiren Madde Gerekçeleri.....	304
4.8.2.2.2. 5237 m.191 Suçu Açısından Etkin Pişmanlık Durumları	306
4.8.2.2.2.1. Kullanmak İçin Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Satın Alan, Kabul Eden veya Bulunduranların Etkin Pişmanlıkta Bulunması (5237 sayılı TCK m.192/2).....	306
4.8.2.2.2.2. Suçun Yetkili Makamlar Tarafından Haber Alınmasından Sonra Etkin Pişmanlıkta Bulunması (5237 sayılı TCK m.192/3).....	307
4.8.2.2.2.3. Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Kullananların Soruşturma Başlamadan Önce, Yetkili Makama Başvurarak Tedavi Talep Etme-İsteme (5237 sayılı TCK m.192/4).....	309
4.9. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ HALLERİ.....	310
4.9.1. Teşebbüs	310
4.9.1.1. Genel Olarak	310
4.9.1.2. Suçun Hareketleri Yönünden Teşebbüsün İncelenmesi	311
4.9.1.2.1. 5237 sayılı TCK m.191'in Satın Alma ve Kabul Etme Hareketleri Açısından Teşebbüs	311
4.9.1.2.2. 5237 sayılı TCK m.191'in Bulundurma ve Kullanma Hareketleri Açısından Teşebbüs	312
4.9.1.3. Gönüllü Vazgeçme (5237 sayılı TCK m.192/2 Açısından).....	313
4.9.1.4. İşlenemez Suç.....	314
4.9.2. Suça İştirak.....	315
4.9.2.1. Faillik Olarak İştirak	315
4.9.2.2. Şeriklik Olarak İştirak	316
4.9.3. Suçların İçtimaı	316
4.9.3.1. Zincirleme Suç	317
4.9.3.2. Fikri İçtima.....	318
4.9.3.2.1. 5237 sayılı TCK m.191/1 Açısından Fikri İçtima Olasılıkları.....	318
4.9.3.2.1.1. 5237 sayılı TCK m.188 ile m.191'in İçtimaı	318

4.9.3.2.1.2. 5237 sayılı TCK m.191 ile Kenevir Ekme Suçların İçtimaı	319
4.9.3.2.1.3. 5237 sayılı TCK m.191 ile m.297 İçtimaı.....	319
4.10. TEDAVİ VE DENETİMLİ SERBESTLİK TEDBİRLERİ.....	321
4.10.1. Genel Olarak	321
4.10.2. 6545 sayılı Kanundan Önce Tedavi ve Denetimli Serbestlik Tedbirleri Düzenlemeleri.....	322
4.10.2.1. Uyuşturucu Madde Kullanmamışsa.....	322
4.10.2.2. Uyuşturucu Madde Kullanmışsa	323
4.10.3. 6545 sayılı Kanundan Sonra Tedavi ve Denetimli Serbestlik Tedbirleri Düzenlemeleri.....	323
4.11. ERTELEME KURUMLARI.....	329
4.11.1. Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi-KDAE.....	329
4.11.2. Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması-HAGB	331
4.11.3. Erteleme Kurumları Olan KDAE ve HAGB'nin 5237 sayılı TCK m.191'deki Yeri.....	332
4.12. YAPTIRIM.....	339
4.12.1. Cezalar	339
4.12.1.1. Hapis Cezası.....	339
4.12.1.2. Adli Para Cezası	340
4.12.2. Güvenlik Tedbirleri.....	341
4.12.2.1. Belli Hakları Kullanmadan Yoksunluk	341
4.12.2.2. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Bağımlısının Sağlık Kuruluşunda Tedavi Altına Alınması (Gözetim).....	341
4.12.2.3. Müsadere	341
4.13. SORUŞTURMA VE KOVUŞTURMA USULÜ.....	342
4.13.1. Soruşturma ve Kovuşturma Evreleri	343
4.13.1.1. Soruşturma Evresi	343
4.13.1.2. Kovuşturma Evresi.....	345
4.13.2. Görevli ve Yetkili Mahkeme.....	346
4.13.2.1. Görevli Mahkeme.....	347
4.13.2.2. Yetkili Mahkeme	347
4.13.3. 5237 m.191'de Düzenlenen Suçlar Yönünden Bazı Yargılama Kuralları ve Suçun Sübutuna İlişkin Delillerin Toplanması	347

4.13.4. İtiraz Kanun Yolu.....	349
SONUÇ	355
KAYNAKÇA	363
ÖZGEÇMİŞ	370

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1. Bağımlılıkla ilgili önemli bazı kavramlar	6
Tablo 2. Bazı maddelerin beyindeki kimyasal etkinlikleri	7
Tablo 3. Narkotik maddelerin günlük kullanım miktarları	8
Tablo 4. Uyuşturucu maddeleri türlerine göre sınıflandırma.....	11
Tablo 5. Morfin-alkaloid	13
Tablo 6. Eroin ele geçip, Delil Olarak Değerlendirilmesi Örnek Tablosu	16
Tablo 7. Kokain ele geçip, Delil Olarak Değerlendirilmesi Örnek Tablosu.....	20
Tablo 8. Metamfetamin ele geçip, Delil Olarak Değerlendirilmesi Örnek Tablosu..	24
Tablo 9. Extacy ele geçip, Delil Olarak Değerlendirilmesi Örnek Tablosu	26
Tablo 10. Esrar ele geçip, Delil Olarak Değerlendirilmesi Örnek Tablosu	29
Tablo 11. Sentetik Kannabinoidler ele geçip, Delil Olarak Değerlendirilmesi Örnek Tablosu.....	33
Tablo 12. Kenevir ekme cezalarıyla, haşhaş ekme cezalarının karşılaştırılması	65
Tablo 13. Eroinin; Afganistan'dan, Avrupa'ya uzanan 4 rotası	74
Tablo 14. Çağdaş hekimlikle geleneksel hekimlik karşılaştırması	77
Tablo 15. Madde bağımlılığı ile ilgili bazı maddelerin incelenmesi	89
Tablo 16. Organize suçlarının; geleneksel ve sınıraşan organize suç olarak karşılaştırması	91
Tablo 17. Mülga 765 sayılı TCK m.403 ve m.406'nın, 5237 sayılı TCK m.188 ile Karşılaştırılması	104
Tablo 18. 5237 sayılı TCK m.188/3-son cümle ile mülga 765 sayılı TCK'nın karşılaştırılması	159
Tablo 19. 5237 sayılı TCK m.188/4-b ile mülga 765 sayılı TCK karşılaştırılması.	161
Tablo 20. Etkin Pişmanlık açısından; 5237 sayılı TCK ile mülga 765 sayılı TCK'nın karşılaştırılması	175
Tablo 21. Etkin Pişmanlığın bildirim açısından; 5237 sayılı TCK ile mülga 765 sayılı TCK'nın karşılaştırılması.....	179
Tablo 22. Etkin Pişmanlığın sağlama açısından; 5237 sayılı TCK ile mülga 765 sayılı TCK'nın karşılaştırılması.....	180

Tablo 23. mülga 765 sayılı TCK'da gönüllü vazgeçme ve takdiri ceza indiriminin, 5237 sayılı TCK'daki yeri.....	194
Tablo 24. Mülga 765 sayılı TCK ve 5237 sayılı TCK Para cezalarının karşılaştırılması	213
Tablo 25. 5237 sayılı TCK m.188/1-3-7 Adli para cezasının gelişimi	214
Tablo 26. Örnek Uygulamanın Çözümü	216
Tablo 27. mülga 765 sayılı TCK ile 5237 sayılı TCK müsadere karşılaştırması	219
Tablo 28. Mülga 765 sayılı TCK m.404 ile 5237 sayılı TCK m.190 Karşılaştırılması	244
Tablo 29. 5237 sayılı TCK m.190/1 Adli para cezasının gelişimi.....	274
Tablo 30. 5237 sayılı TCK m.191 ve 192'de Kanunun Yürürlüğe Girmesinden İtibaren Yapılan Değişiklikler.....	279
Tablo 31. Mülga 765 sayılı TCK m.404/2, 3 ,4 ile 5237 sayılı TCK m.191 Karşılaştırması.....	284
Tablo 32. m.191/2 gereği iki grup için tedbir bulunmaktadır	325
Tablo 33. Örnek olay çözüm tablosu	336
Tablo 34. Örnek olay çözüm tablosu	337
Tablo 35. 5237 sayılı TCK m.191/1 Adli para cezasının gelişimi.....	340
Tablo 36. 5237 sayılı TCK m.191 suçları yönünden, itiraz kanun yoluyla ilgili bazı olasılıklar.....	352

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. 2018 Yılı Toplam Olay Tablo Sayısının Suç Türlerine Göre Dağılımı.....	9
Şekil 2. 2018 Yılı Eroin Olay Sayısının Suç Türlerine Göre Dağılımı.....	16
Şekil 3. 2018 Yılı Kokain Olay Sayısının Suç Türlerine Göre Dağılımı.....	20
Şekil 4. 2018 Yılı Metamfetamin Olay Sayısının Suç Türlerine Göre Dağılımı	24
Şekil 5. 2018 Yılı Extasy Olay Sayısının Suç Türlerine Göre Dağılımı.....	26
Şekil 6. 2018 Yılı Esrar Olay Sayısının Suç Türlerine Göre Dağılımı.	29
Şekil 7. 2018 Yılı Sentetik Kannabinoidler Olay Sayısının Suç Türlerine Göre Dağılımı	34
Şekil 8. Global SIZES of ATS (excluding ectasy),by country as percentage of total and in kg equivalents. 2007-2018. (ATS gurubu (ectasy hariç) daha çok metamfetamin ele geçirilmiş, yakalanmış madde kg. ağırlığında)	50
Şekil 9. Rapor Edilmiş Ele Geçirilen Uyuşturucu Sayısı, Uyuşturucuyla İlgili Olarak Sağlığın Bozulması. 2018	56
Şekil 10. EMCDDA Raporu (2020), Aşırı Doz Ölümleri, 2017-2018 Karşılaştırma	80
Şekil 11. Uyuşturucu Madde Kullanma Nedenleri (Örneklem; 2948)	83
Şekil 12. Uyuşturucu Maddeye Başlama Nedenleri.	83
Şekil 13. Uyuşturucu madde kullananların mevcut yaşı.	84
Şekil 14. Uyuşturucu Maddeyi Kullanmaya Başladığı Yaş.....	85
Şekil 15. Bazı maddeler açısından, madde ile ilişkili ve madde ile ilişkisiz suç işleme Örneklemi.....	90

KISALTMALAR LİSTESİ

Kısaltmalar

2313	: 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun
3298	: 3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun
5237	: 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu
5271	: 5271 sayılı Ceza Muhakemeleri Kanunu
age.	: Adı Geçen Eser
age.	: Adı Geçen Makale
AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AMATEM	: Alkol ve Madde Bağımlılığı Tedavi ve Eğitim Merkezi
ASM	: Aile Sağlığı Merkezleri
AT	: Avrupa Topluluğu
AY	: 1982 Anayasası
AYM	: Anayasa Mahkemesi
BKK	: Bakanlar Kurulu Kararı
C. Savcısı	: Cumhuriyet Savcısı
CD.	: Ceza Dairesi
CGK.	: Ceza Genel Kurulu
CMK	: 5271 Sayılı Ceza Muhakemeleri Kanunu
CMUK	: 1412 Sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu
CND	: The Commission on Narcotic Drug-BM Uyuşturucu Maddeler Komisyonu
ÇEMATEM	: Çocuk ve Ergen Madde Bağımlılığı Tedavi Merkezi
ÇKK	: 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu
DMK	: 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu
DPA	: Drug Policy Alliance-Uyuşturucu Politikaları İttifakı
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı

DSHY	: Denetimli Serbestlik Hizmetleri Yönetmeliği
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
E.	: Esas Numarası
EC	: European Community-Avrupa Topluluğu
EMCDDA	: European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction-Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi
ETCK	: 765 Sayılı Eski Türk Ceza Kanununu
Europol	: Avrupa Polis Teşkilatı
FAO	: Food and Agriculture Organization-Gıda ve Tarım Örgütü
FDA	: U.S. Food and Drug Administration-Amerikan Gıda ve İlaç Dairesi
GSM	: Gayrisihhi Müessese
HAGB	: Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması
INCB	: International Narcotics Control Board-BM Uyuşturucu Kontrol Kurulu
Interpol	: International Criminal Police Organization - Uluslararası Kriminal Polis Teşkilatı
ISO	: International Organization for Standardization-Uluslararası Standartlar Örgütü
K.	: Karar Numarası
KDAE	: Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
KK	: 5326 Sayılı Kabahatler Kanunu
KKTC	: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
KOM	: Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı
KYOK	: Kovuşturmaya Yer Olmadığı Kararı
LSD	: Lysergic Acid Diethylamide
Ltd.	: Limited
m.	: madde
madde	: Uyuşturucu veya uyarıcı madde
MASAK	: Mali Suçları Araştırma Kurulu
MDMA	: Metilendioksimetefetamin
NASA	: National Aeronautics and Space Administration-Ulusal Havacılık ve Uzay Dairesi

OBM	: Okulda Bağımlılığa Müdahale
OST	: Opioid İkamet Tedavisi
PAH	: Polisiklik Aromatik Hidrokarbonlar
PAS 220	: Publicly Available Specification-Halkın Kullanabileceği Spesifikasyonlar
PVSK	: 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu
RG.	: Resmi Gazete
s.	: sayfa numarası
San.	: Sanayi
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
ss.	: sayfa sayıları numarası
SSÇ	: Suça Sürüklenen Çocuk
SSK	: Sosyal Sigortalar Kurumu
STP	: Serenity Tranquillity Peace
Şti.	: Şirketi
TADOC	: Türkiye Uyuşturucu ve Organize Suçlarla Mücadele Akademisi
TAGEM	: Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü
TBM	: Türkiye Bağımlılıkla Mücadele
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	: 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu
Tem.	: Temizlik
TFÖHK	: 6415 sayılı Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanun
THC	: Tetrahidrokanibal
TMK	: 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu
Trc.	: Tercüme Eden
TS	: Türk Standartları
TSE	: Türk Standartları Enstitüsü
TSH	: Toplum Sağlığı Hizmetleri
TUBİM	: Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi
TÜRKAK	: Türk Akreditasyon Kurumu
UGKK	: Türk Gıda Kodeksi Ulusal Gıda Kodeks Komisyonu
UHK	: 1593 Sayılı Umumi Hıfzısihha Kanunu
UMATEM	: Uçucu Madde Araştırma ve Tedavi Merkezi

UNDCP : United Nations International Drug Control-Birleşmiş Milletler
Uluslararası Uyuşturucu Kontrol Programı

UNODC : United Nations Office on Drugs and Crime-BM Uyuşturucu ve Suç
Ofisi

UYAP : Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi

VHBSGYK : 5996 Sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı ve Gıda ve Yem
Kanunu

WHO : World Health Organization-Dünya Sağlık Örgütü

Yar. : Yargıtay

YEDAM : Yeşilay Danışmanlık Merkezi

yy. : yüzyıl

GİRİŞ

‘En insani davranış, bir insanın utanılacak duruma düşmesini önlemektir,’ çalışmaya başlarken; bu sözü mottomuz yapıyoruz. Madde bağımlılığı; bir insanın; hem kendisinin hem de ailesinin utanılacak bir duruma düşmesine sebep olabilir. İnsanlar, utanılacak duruma düşmesin diye yapıyoruz bu çalışmayı.

‘Hayatta yapılacak o kadar çok hata var ki, aynı hatayı yapmakta ısrar etmenin anlamı yok,’ bu nedenle de, bağımlılıktan kurtulmak gerekiyor. ‘İnsanlar ışığı görmez, ışıkla görür,’ belki de bu çalışma bir ışık olacak, böylece hiç madde kullanmayan, asla kullanmayacak, kullananlar ise kurtulmak için mücadele edecek.

Konumuz, uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri, artık uluslararası bir sorun olduğu içinde, tüm uluslar, bu konuda mücadele vermektedir. Hem ulusal hem de uluslararası yasal çalışmalar yanında, mücadele noktasında eğitim ve sosyal çalışmalar da yürütülmektedir.

Uyuşturucu konusunda önemli olan mevzu, zevk vermesi ve bağımlılık yapmasıdır. Merakla başlanılan bu yolculukta son durak; ölüm ya da hapisle bitebilmektedir. Günümüzde çok tartışılan bir görüş vardır; ‘bugünün kullanıcısı yarının satıcısı mıdır’. Uyuşturucu tarihi incelendiğinde, bu görüşü destekleyen bir cevap verilebilir. Fakat bu mesele bizim hususumuz olmadığından, bu soruyu uzmanlarına bırakmak gerekiyor. Ama, yine de, bu görüşe kulak vermek; kullanıcılar açısından fayda sağlayabilir.

Hiç bir sosyal kurumun, kabul edemeyeceği bu zararlı maddelerin, tıp bilimi dışında kullanımını uygun bulmak, makul bir insanın işi olmamalıdır. Bu maddelerin, kullanım amaçlarının en başında; hedonizm (haz verme) gelmektedir. İnsan beyinde salgılanan bazı kimyasallar (serotonin ve dopamin gibi), insanları hazzla ulaştırabilmektedir. ‘Konfor, bir misafir olarak gelir, gitmemek için elinden geleni yapar, sonunda bizi esir ederek kalır,’ burada geçen konfor yerine, hazzı koyarsak; sonuç yine aynı olacaktır. İşte bu hazzı farklı yerlerde aramak, maddelerde sarılmak ve sonucunda bağımlı olmak, olabileceklerin en kötüsüdür. ‘Bir kere yanlış trene bindiyseniz; koridordan ters tarafa yürümenin hiçbir faydası yoktur,’ aslında; bağımlılığın kısa tarifidir, bu söz.

Uyuşturucu yaşı, her geçen gün kclmektedir, göre göre bu çocukların ve gençlerin uyuşturucunun kurbanı olmasını seyretmek, insan ve toplumlar için bir vebal oluşturmaktadır.

Birçok yasadışı örgüt, uyuşturucudan ekonomik kazançlar sağlamaktadır. Örgüt suçları elinde, geçim kaynağı olan uyuşturucu kaçakçılığı, tehlikenin boyutunu da göstermelidir. Bugün, organize suç örgütlerinin hangisinin faaliyetine bakılsa, muhakkak ucunda; bir uyuşturucu kaçakçılığı çıkmaktadır.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kötü bir Şey olduğunu tespit ettikten sonra, geriye onunla mücadele etmek kalıyor. Mücadeleden kasıt; önlemek, üretiminin yapılmasına engel olmaktır. Bu konuda; eğitim, bilinçlilik ve farkındalık çok önemli yere sahiptir. Bir kere, toplumda, dev bilinci geliştirilmelidir. İnsanların; eğilimleri yanında (hazza ulaşmak), ödevleri de (mücadele etmek) bulunmaktadır. ‘Niyet’; içinde, ‘eğer’ varsa; bu durum çıkar amaçlıdır, uyuşturucu ticareti yapan birinin, ‘eğer, uyuşturucu madde satarsam, zengin olurum, mutlu olurum,’ niyetine karşı, deviyiniyeti çıkarırsak, o vakit, her insan demelidir ki; ‘uyuşturucu madde kullanmamalıyım’ (yapmamalıyım buyruğu- dev bilinci), işte bu zaman, mücadelede bir sonuç alınabilir. İnsanlara, birey bazında, dev bilinci kazandırmak; her toplumun en nc görevidir.

nlemek, caydırıcılık, bu çalışmamın temelini oluşturmaktadır. Bugün nleyici polislik, nleme araması, önleyici hekimlik, halk sağlığı, iş güvenliği, gıda güvenliği, uyuşturucuyla mücadele, hepsinin ortak paydası; sorun çıkmadan kaynağında halletmek. Zarar ortaya çıkmadan, riski engellemek gerekiyor, bu başarılırsa, insanlığa ve hayata dair faydalı Şeylere dokunulmuş olur.

Yukarıda anlatılanlar ışığında, uyuşturucu maddeyle mücadele konusunda bir çalışma yapmak istedik. Gerçi bu zamana kadar çok Şeyler yazılmış, o nedenle de, en zoru yazılmış üzerine yeni Şeyler eklemek, amacımız, bu çalışmada; hem konuyu işleme aşamasında hem de oluşturacağımız çalışma sonucunda; toplum üzerinde farkındalık yaratmak.

Bu kadar kaynak içinde, bu çalışmayı yaparken, felsefeden ve edebiyattan, esin almak da gerekiyordu. Ontoloji yani varlık felsefesinde, öz ve tz konusu vardır. z varoluştur, tz ise senin kafanda oluşturduğun varlık izleridir. Bu kavramları, yazıma analog edersem, uyuşturucu madde; burada öz bir toplum gerçeği, tz ise; burada bizim bu konuya bakış aımız, o nedenle de, birçok yazı da yazılmış olsa da, bizim çalışmamızda yani tzmzde (algılayışımızda) muhakkak farklılıklar bulunacaktır.

Edebiyat da ise, ‘ekspresyonizm’ dışavurumculuk akımı vardır, bu sanat çığırı, gerçeğin; dışavurumundan, farklılığından bahseder. Örneğin, güzel bir dağ manzarasına bakarız, fakat zihnimizde onu nasıl anlamdırırız, işte o dağ manzarasının bilincimizdeki görselini dışavurup, paylaştığımızda; o bizim bir tür tasvirimizdir. Sonucunda, çıkan yapıt; duygu ve düşüncelerin eseridir. İşte, bu iki bilimden aldığımız bu kavramlar ile uyuşturucu konusuna farklı bir bakış açısıyla bakacağız hissi uyandırıyor bizde.

Bu sebeple, farklı gözle bakıp, önemli bir konu üzerinde incelemeler yapmaya çalışacağız, bu konuyla ilgili ulusal ve uluslararası çalışmalara bakacağız. Yapacağımız bu incelemelerle de, farklı üslupla, bu mevzuyu ortaya koymaya çalışacağız. Belki, bu şekilde; bir nebze de olsa farkındalık yaratacağız.

Uyuşturucuyla ilgili, Birleşmiş Milletler (BM) bazında, United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC) (Türkçesi; Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi) bulunmakta olup, bu ofisin amacı; uyuşturucu veya uyarıcı maddeler üzerinde çalışmalar yapmaktır. Faaliyetlerini, yayınladığı raporlarla paylaşmaktadır. Mücadele konusunda, bu analizler de, büyük önem taşımaktadır.

Yine, uyuşturucu mücadelesi üzerinde; bölgesel örgütler de katkı sağlamaktadır. Avrupa Birliği (AB) European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA) uyuşturucu ile mücadele konusunda faaliyetler yürütüp, yıllık analizleri de yayımlamaktadır. Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi-EMCDDA, ülkemizde de; Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi (TUBİM)’le eşgüdüm halinde çalışmaktadır.

Dünya ve uluslar, uyuşturucu konusunda mücadele anlamında; arz, talep ve zarar azaltımı üzerinde durmaktadır. Arz azaltımı, önleme yolu, talep azaltımı ise daha çok tedavi ve rehabilitasyon konusunda hizmet vermektedir. O yüzden ve tabii ki bizim için; arzla mücadele çok önemlidir. Ekonomide klasik bir tespit vardır; her arz kendi talebini yaratır (Say Kanunu).

Arzla mücadele konusunda, INTERPOL (The International Criminal Police Organization-Uluslararası Kriminal Polis Teşkilatı), EUROPOL (European Police Office-Avrupa Polis Teşkilatı) görev yapmaktadır. Dediğimiz gibi, karşı karşıya olduğumuz konu uluslararası bir boyut taşımaktadır.

Ülkemizde de, uyuşturucuyla mücadelede TUBİM yanında, arzla mücadelede Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, görev yürütmektedir. Aslında, mahkeme olarak da Narkotik Ceza Mahkemelerinin kurulması da önem taşımaktadır.

Hem 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda (TCK) hem de 5271 sayılı Ceza Muhakemeleri Kanununda (CMK)'da uyuşturucu suçlarıyla ilgili olarak özel düzenlemelere de, yer verilmiştir. Yine bu konuda, ulusal bazda; 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun ile 3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanunda, önem taşımaktadır.

Talep azaltımı ile ilgili olarak da; ülkemizde AMATEM (Alkol ve Uyuşturucu Madde Bağımlıları Tedavi ve Araştırma Merkezi), ÇEMATEM (Çocuk ve Ergen Madde Bağımlılığı Tedavi Merkezi) ve UMATEM (Uçucu Madde Araştırma ve Tedavi Merkezi) çalışmalar yapmaktadır. Bu kurumlar, aynı zamanda tedavi gören bağımlıların topluma kazandırılmasında-rehabilitesinde görev yapmaktadırlar.

Çalışmamız; dört bölümden oluşmaktadır, birinci bölümde; uyuşturucu ve uyarıcı maddeler tanıtılacak, bu maddelerle ilgili mücadelede önemli yere sahip; birlik ve sözleşmelerden bahsedilecektir, bu konular anlatılırken, hem uluslararası hem de ulusal analiz raporlarından destek alınacaktır, birinci bölüm içinde, yine, diğer çalışmalarda çok rastlanmayan mücadele yönünde, yer alacaktır. İkinci bölümde, 5237 sayılı TCK m.188 suçları, suçun unsurları açısından incelenecek olup, tüm güncel bilgiler yer alacaktır. Üçüncü bölüm; m.190 suçlarını, dördüncü bölüm ise; m.191 suçlarını kapsayacaktır, bütünlük açısından bu iki bölümde de, m.188 suçun, inceleme unsurlarına uygun anlatım sağlanacaktır.

Konu anlatımlarında; mücadelede cezanın caydırıcılığına inanmamızdan dolayı, gerekli yerlerde, bu düşüncemizi destekler, görüşlere de yer vereceğiz. 'Ceza insanı eğitmez, sadece evcilleştirir,' bu sözün varlığına inanıyoruz, cezanın suç duygusunu baskıladığına güveniyoruz ya da güvenmek istiyoruz.

Umarız çalışmamızla bir farkındalık yaratıp, göle bir damla ekleyebiliriz...

BÖLÜM I

UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDELER

1.1. UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDE KAVRAMI

Uluslararası öneme sahip olan konumuza, öncelikle bu maddeleri tanıtarak başlayacağız. Mücadelede öncelikli olarak risk ve tehlikenin analizi gerekmektedir. Bu maddeleri anlatırken hem tıbbi incelemelere hem narkotik verilere yer vereceğiz.

Genelde uyuşturucu madde; kullananda, uyuşturucu ve uyarıcıya yol açan, engellenemez gereksinim ya da istek uyandıran, kullanılan miktarı artırma ihtiyacı ile fiziksel ruhsal bağımlılık yaratan maddelerdir.¹

Uyuşturucu madde Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi²'nde; 'doğal veya sentetik olsun I ve II numaralı cetvellerde gösterilen maddeler' dir, olarak belirtilmiştir.³

Türkçede uyuşturucu madde olarak 'narkotik' sözcüğünün karşılığı İngilizce'de, 'narcotics', Fransızca'da 'narcotique'dir. Yunanca'da uyku anlamına gelen 'narke'den türetilmiştir. Uyuşturucu madde; uyuşturma, keyif verme, kışkırtma, yatıştırma, uyanık tutma gibi özellikleriyle, doğal, sentetik-psikotrop, kapsamındadır.⁴

Uyuşturucu, drug, narkotik gibi isimler yanında, son vakitlerde 'substance' (salt 'madde' anlamına gelir) kavramı ile de tanımlanmaya başlamıştır.⁵

Uyuşturucu sözcük olarak sarhoşluk ve keyif vericilik olarak, madde ve ilaçları kapsamaktadır. Morfin, kokain, eroin, afyon ve esrar en yaygın olanlarıdır. Uyuşturucu ve uyarıcı maddeler merkezi sinir sistemini bozarak ruhsal ve fiziksel dengeyi bozarak, bağımlılık yaratır. Habituaion-alışkanlık, tolerance-tolerans, addiction-tutkunluk,

---

¹Fatma Karakaş DOĞAN (2015), *Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları*, 1.Baskı, Legal Yayıncılık, İstanbul, s.9.

²812 sayılı Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi, RG; 12.05.1967 Tarih, 12596 Sayı, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/12596.pdf>, (E.T.22.01.2021).

³Ali Erdem SEVDİM (2014), *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu*, 1.Baskı, Seçkin Yayıncılık San.ve Tic.A.Ş., Ankara, s.24.

⁴Fatma Karakaş DOĞAN (2015), *age.*, s.9.

⁵Ferit BARUT ve Melisa AYDEMİR (2019), Yargıtay ve Bölge Adliye Mahkemesi Kararları Işığında Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat, 1.Baskı, Legal Yayıncılık A.Ş., İstanbul, s.6.

dependence-bağımlılık. Tutkunluk yaratan psikotropik maddelerde uyuşturucuyu madde etkisi yaratabilmektedir.⁶

Tıp alanında kullanılan ve doktor raporu ile alınabilen bazı ilaçlarda belirli süreden sonra bağımlılık yaratarak, alışkanlık sağlamaktadır. Bu da uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin sayısını etkilemektedir.⁷

Çalışmamızda gerekli yerlerde tablolar oluşturup, hem karşılaştırmalar yapacağız hem de çeşitli analizlere varmaya çalışacağız, yine kimi yerlerde örnek uygulama yöntemlerini kullanıp olayı anlatmada basitleştirmeler sağlayacağız. Şunu belirtmek gereğini duymaktayız, sonuçta bu çalışmada, bir konu incelenip, konuyla ilgili bazı tespitlerde bulunulmaya çalışılmamaktadır, sadece konuya bir bakış açısı yaratmaktadır. İşimiz tespitten çok olanı göstermektir, uyuşturucuyla ilgili bir farkındalık sergilemektir, böylece mücadelede ilk adım atılacaktır.

Tablo 1. Bağımlılıkla ilgili önemli bazı kavramlar

Entoksikasyon	Kısa önce madde alınarak, madde etkisiyle, psikolojik bozukluk-kavga g.b.,
Craving	Şiddetle madde arama,
Yoksunluk	Uzun zamandır madde kullananların kan ve dokularında madde konstrasyonunun düşmesinden dolayı davranış bozukluğu-yeniden madde alma durumu,
Tolerans	Aynı miktarın zamanla yetmemesi,
Kompulsif	Amaçladığından daha çok veya daha uzun zaman alması, madde bulmak için çok zaman harcaması,
Anamnez	Maddenin yakın zamanda alındığını gösteren delil, ⁸
Prolapse-lapse-relapse	Tekrar kullanmayı düşünme-tekrar kullanma-tekrar başlama, yoğun başlama, ⁹

Yukarıdaki tabloda, bağımlılıkla kullanılan bazı kavramlar açıklanmış olup, bu çalışmamızda yer yer geçecek olan bir tür jargon dili gösterilmek istenmiştir. Aşağıdaki tabloda ise uyuşturucu maddelerin neden bağımlılığa yol açtığına, kullanıcıların bu maddelere ulaşmak için suç işlemeyi bile göze almaya etken olan sebeplerin, bir nevi önemli unsuru kabul edilen, beyindeki kimyasal değişiklikleri

⁶Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age. s.10.

⁷Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.11.

⁸Salih Yaşar ÖZDEN (2019), *Uyuşturucu Madde Bağımlılığı*, 3.Baskı, Atlas Akademik Basın Yayın Dağıtım Tic.Ltd.Şti., Ankara, ss.4-8.

⁹Kültegin ÖGEL (2020), *Bağımlılık ve Tedavisi Temel Kitabı*, (3.Baskı), IQ Kültür ve Sanat Yayıncılık, İstanbul, ss.63-64.

göstermeye çalışmaktayız (özünde bu tablonun kriminal araştırmalarda fayda sağlayabileceği görüşüne sahibiz).

Tablo 2. Bazı maddelerin beyindeki kimyasal etkinlikleri

Madde kullanımı	Nörotransmitter-kimyasallara etkisi	Beyne Etkisi	Bağımlılık nedenleri
Kokain	Dopamin reseptör artar,	Nörotransmitterlerin geldikleri nörona dönmelerini engeller, ortada kalıp MSS uyardırmaya devam eder,	Aşırı mutluluk hali-dopamin ve serotonin artışı,
Afyon ve türevleri	Opiyat reseptör bağlanıp dopamin artar,	Bir sinyal şalesi oluşturup, Aşırı dopamin salgılar,	-Analjezi-Ağrı kesici, -Aşırı Öforik hal,
Esrar ve benzerleri	THC, CB1 kanabionid reseptör tutunup, reseptör bağlanıp dopamin artar	CB1 kanabionid reseptör diğer reseptörleri etkiler, Hipokampus-hafıza, Reward Pathway-ödül merkezi gibi.	Öfori,açlık hissi,rahatlama,
Ekstazi	-MDMA,serotonin reseptör tutunur, -MDMA noradrenalin reseptör tutunur	Neokorteks ve limbik sistemi etkiler,	-Halusinojik etki, aşırı mutluluk (serotonin), -Etkileşimi azaltır-kaç (Noradrenalin),
Uçucu Madde	Dopamin artırarak, GABA reseptör bağlanır	Toluenin sinir sisteminde toksik etkisi	Hızlı keyif verici, hafif sarhoşluk hali, ¹⁰

Yukarıdaki oluşturulan tabloda, beynin fonksiyonları ve bu fonksiyonların bozulması durumunda bağımlılığın oluşabileceği gösterilmek istenmiştir. Özünde insanlar bu maddeleri daha çok rahatlamak, sorunlardan kaçmak, keyif almak için kullanmaktadır.

Beynimizde 4 adet; Oksipital, parietal, frontal ve temporal lop bulunup, her birinin önemli beyinsel işlevleri vardır. Yine beyin sisteminde yer alan; Beyincik; ince motor öğrenme, düz ve zincirleme hareketlerini, (bisiklet sürmek, ayrıca dengeyi sağlamak gibi), hipokampus; yeni bilgi depolama ve hatırlama işlevlerini yerine getirmektedir. Uyuşturucu maddeler işte beynin önemli fonksiyonunu bozup

¹⁰Tablo oluşumu için bakınız, Kültegin ÖGEL (2020), age., ss.27-33.

işlevlerinin yerine getirilmesine engel olmaktadır. Sürekli kullanımında, beynin spesifik bölgesinde değişimler yaratmaktadır.¹¹

Yine beyinde yaratılan hasarlardan; Dopamin salınımı; ödüllendirici, high etkiye yol açar, bağımlılıkta ise kendiliğinden beyinde oluşmaz. Şiddetli arzulama; Yarattığı haz için değil-amigdala, dopamin duyarsız, prefrontal kortekste-aramayı tetikler.¹²

Bağımlılıkta, koruyucu etkenler ve risk yaratan etkenleri de bilmek gerekir.¹³

30.03.1961'de New York'ta imzalanan 'Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi', m.1-i; tanımında; uyuşturucu madde kavramı, doğal ve sentetik olan Sözleşme I-II numaralı cetvellerde, Sözleşme 3.madde gereği ise; III ve IV numaralı cetvellere yeni maddeler eklenebilir hükmündedir.¹⁴

Çalışmamızda, Yargıtay'ın, Uyuşturucu veya uyarıcı madde yıllık miktarlarına göre; kullanma mı, ticaret mi, suçu olduğunu belirlediğinden bu konuya da, madde bölümleri içinde yer vereceğiz.

Tablo 3. Narkotik maddelerin günlük kullanım miktarları

Uyuşturucu veya uyarıcı madde	Miktar/gr./Adet
Esrar	2 gr.
Eroin	150 mg.
Kokain	60 mg.
Hap	3-4 Adet

Narkotik bazı maddelerin günlük kullanım miktarlarının yukarıdaki tabloda olduğu gibi gösterilmesi mümkündür.¹⁵

Yine bu çalışmamızda, Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığını İzleme Merkezi-TUBİM-2019 raporundan yararlanarak bazı maddelerin ve genelinin olay sayılarını da tablolarda göstereceğiz.

¹¹Kültegin ÖGEL (2020), age., s.23.

¹²Kültegin ÖGEL (2020), age., ss.33-34

¹³Kültegin ÖGEL (2020), age., s.11.

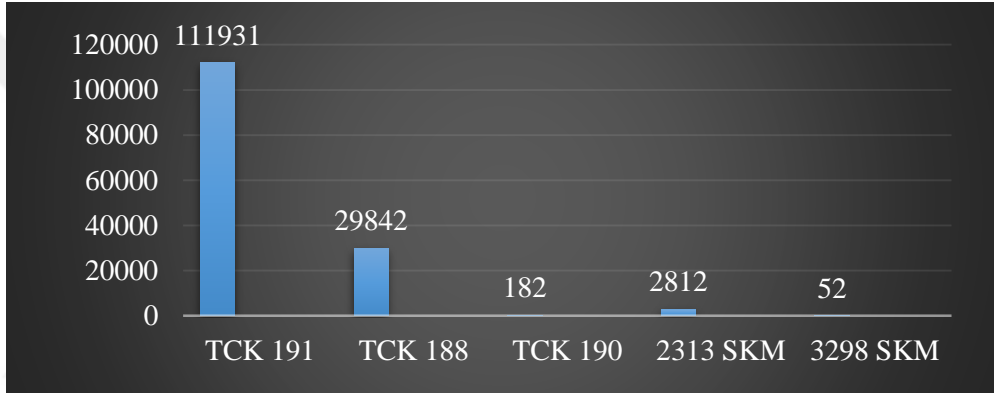
¹⁴Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.12.

¹⁵Suat ÇALIŞKAN (2021), *Tüm Yönleri İle Ticarete Yönelik Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları*, 1.Baskı, Platon Yayınevi Yayınları, İstanbul, s.264.

Çalışmamızda, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu,¹⁶ 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun,¹⁷ 3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun,¹⁸ hükümlerinden de yararlanılacaktır.

Bu açıklamalar ışığında aşağıdaki şekillerde de analiz raporlarının grafik eşleştirilmesi yoluna gidilecektir.

2018 yılı toplam olay sayısı suç türlerine göre; TCK 191;111931, TCK 188;29842, TCK 190;182, 2313 SKM;2812, 3298 SKM;52. (2313 SKM; 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanuna Muhalefet Suçları, 3298 SKM; 3298 Sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanununa Muhalefet Suçları, anlamına gelmektedir).

Şekil 1. 2018 Yılı Toplam Olay Tablo Sayısının Suç Türlerine Göre Dağılımı (TUBİM, 2019).¹⁹

1.2. UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDE TÜRLERİ

Yukarıda kısaca tanıtılmaya çalışılan uyuşturucu veya uyarıcı maddeler bilgisinden sonra, bundan sonrası için bu materyallerin ne tür öğelerden oluştuğu açıklanacaktır.

ABD’de, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerle ilgili tartışmalar sonucunda, bu maddelerinde kendi içinde önemli ayrımlar yapılmış olup; yumuşak olarak; esrar ve

¹⁶5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, RG; 12.10.2004 Tarih 25611 Sayı, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5237&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>, (E.T.22.03.2020).

¹⁷2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun, RG; 24.06.1933 Tarih, 2435 Sayı, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.2313.pdf>, (E.T.10.02.2018).

¹⁸3298 Sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun, RG; 19.06.1986 Tarih, 19136 Sayı, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3298.pdf>, (E.T.08/03/2020).

¹⁹Türkiye Uyuşturucu Raporu 2019, <http://www.narkotik.pol.tr/kurumlar/narkotik.pol.tr/TUB%20Ulusal%20Yay%20Inlar/2019-TURKIYE-UYUSTURUCU-RAPORU.pdf>, (E.T.10.01.2020), s.33.

marihuana, sert olarak da; eroin ve LSD yer almıştır. Bu ayrımın anlamı da ortadır. Bu uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin toplumsal açıdan kabul edilebilirliği konusunda ön karar niteliğindedir. Popüler uyuşturucu veya uyarıcı madde esrar ve marihuananın hafif, yani temelde tehlikesiz ilan edilmesi onların yasallaştırılması yolunda atılan ilk adım olarak da yorumlanabilir. Buna karşılık da LSD ve eroinin sert kabul edilmesi toplum ve devletlerin bu konuda yeni bir sınır koyarak, bu sınırın aşılmasında cezalandırılacağı anlamı taşımaktadır.²⁰

Amerikan antropolojisinin First Lady'si Margaret Mead; 'Marihuana tütünden daha az zehirli, içkiden daha hafiftir,' bu hafif laubali sözleri demekle hafif uyuşturucu veya uyarıcı maddelere dair yeni görüşü de özetlemiştir. Başka bir ifadeyle hafif uyuşturucu veya uyarıcı madde ilan edilmeleriyle esrar ve marihuana uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ürkütücü dünyasından alınarak, tütün ve alkolün 'zararsız' muhitine yerleştirilerek, 'zehirli maddeden' keyif verici maddeye dönüşüm yolunda atılan bir adım olmuştur.²¹

Yakın zamana kadar, uyuşturucu madde konusunda insanlık için en büyük tehlikenin 'narkotik' adı verilen afyon, esrar, eroin, kokain gibi doğal biçimdeki maddeler olduğu zannedilmiş, uluslararası kongrelerde, toplantılarda bu konular ele alınıp düzenlenmiştir. Fakat son zamanlarda birçok memleketlerde uyku ilaçları, amfetaminler, hallüsinojelerin kötüye kullanılması önemli sorun olarak meydana gelmiş ve kontrol altına alma çabaları yer almıştır. Narkotiklerden ayırt etmek içinde bunlara 'psikotropolar' adı verilmiştir.²²

Günümüzde, narkotik bağımlılığından çok, hiç değilse onun kadar ilaç alışkanlığı şeklinde nitelendirilebilecek olan bu alışkanlık tehlike arz etmektedir. Merkezi sinir sistemini etkileyen, bunun yanında kişide yalancı iyilik hissi meydana getiren ve bunların zamanla tıbbi amaçlar dışında kullanılmaya başlanması, ilaç alışkanlığı olarak nitelendirilebilir.²³

Sentetik olmaları nedeniyle çeşitlerinin çok olması, bir kısmının ilaç piyasasında ucuza satılması, cezai riskinin bulunmaması alışkanlığın yayılmasında etken olmuştur.²⁴

---

²⁰Wolfgang SCHIVELSBUCH (2000), *Keyif Verici Maddelerin Tarihi*, 1.Baskı, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara, s.212.

²¹Wolfgang SCHIVELSBUCH (2000), age., s.212.

²²Yılmaz GÜNAL (1976), *Uyuşturucu Madde Suçları*, 1.Baskı, Kazancı Yayınları, Ankara, ss.27-28.

²³Yılmaz GÜNAL (1976), age., s.28.

²⁴Yılmaz GÜNAL (1976), age., s.28.

Aşağıdaki tablomuzda birçok yerde rastlanılan sınıflandırma türleri toplu olarak gösterilmek için bu şekilde oluşturulmuştur.

Tablo 4. Uyuşturucu maddeleri türlerine göre sınıflandırma

I. Afyon ve Türevleri;	Afyon, Morfin, Kodein, Metadon, Eroin, ²⁵
II. Kenevir ve Türevleri;	Reçine esrar, Toz Esrar, Pres esrar, Gonca esrar, Likit(sıvı) esrar, ²⁶
III. Uyarıcılar;	Amfetamin, Kokakin, Kafein, ²⁷
IV. Sentetikler;	Ectasy (MDMA), Captagon, Methamfetamin, Lysergic Asid Diethylemid (LSD), Gamma Hydroxybutyrate (GHB), Ketamine Hydrochloride (Ketamin), Phencylidine (PCP), ²⁸
V. Sakinleştiriciler;	Barbituratlar, Trankizanlar, Sedatifler, ²⁹

1.2.1. Depressantlar (Müsekkinler-Yatıştırıcılar) (Merkezi Sinir Sistemi Yavaşlatanlar)

Yatıştırıcılar, diğer uyuşturucular gibi hem fiziksel hem de psikolojik bağımlılık yapmaktadır. Uzun zaman boyunca düzenli kullanım ise toleransa yol açarak, daha fazla alma ihtiyacını doğurur.³⁰

Düzenli kullananlar fazla miktarda almayı durdurdukları zaman aniden fiziksel geri çekilme belirtileri gösterirler, bu durum sinirlilikten uykusuzluğa hatta ölüme varan sonuçlara sebep olmaktadır.³¹

Barbiturat ve benzodiazepin, yatıştırıcıların başlıca iki sınıfıdır. Her iki gruptaki ilaçlar hemen hemen aynı kimyasal yapıya sahipken, bazı yatıştırıcılar bu iki kategori de yer almazlar.³²

Depressantlar grubunda yer alanların önemlileri aşağıda açıklanacaktır.

²⁵Suat ÇALIŞKAN (2012), *Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları*, 1.Baskı, Adalet Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic.Ltd.Şti., Ankara, s.724.

²⁶Suat ÇALIŞKAN (2012), age., s.724.

²⁷Suat ÇALIŞKAN (2012), age., s.724.

²⁸Suat ÇALIŞKAN (2012), age., s.724.

²⁹Suat ÇALIŞKAN (2012), age., ss.724-725.

³⁰Handan Yokuş SEVÜK (2007), *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar*, 1.Baskı, Seçkin Yayıncılık San.ve Tic.A.Ş., Ankara, s.44.

³¹Handan Yokuş SEVÜK (2007), age., s.44.

³²Handan Yokuş SEVÜK (2007), age., s.44.

1.2.1.1. Afyon

Grubu; doğal, bağımlısını kesin tutsak eden, yaşayan ölü yapan maddedir. Üretimi; haşhaş bitkisinin kapsüllerinden elde edilen sakızdır. Tanıtımı; morfin ve kodeninin hammaddeleridir. er şeklide kullanımı tehlikelidir. Kısa sürede bağımlılık yapmaktadır. Kullanımı; yutarak, ağızda çiğneyerek, sigarayla ya da sıvılaştırılmış olarak derialtına enjekte edilmektedir.³³

Uluslararası ismi 'opium'dur.³⁴ Afyondan, haşhaş elde edilir. Afyon kelime karşılığı-opium. Afyon ve benzeri içirse; opioid kullanılır. Afyon bitkisi, 20 çeşit alkaloid üretir.³⁵ Enjektör kullanımı-shot, sigara gibi sarma-koreks olarak tanımlanmıştır. Altın vuruş; yüksek doz eroin kullanmak olup, diğer taraftan intihar olarak belirtildiği de olmaktadır.³⁶

Uluslararası trafikte önemli bir yere sahiptir.³⁷ Mezkur madde bileşiminde; % 10 morfin, %5 kodein, % 6 narkotin yer almaktadır.³⁸ Afyon ve türevlerinin bazı etkileri de bulunmaktadır.³⁹

Haşhaş kozasının çentiklenerek (çizilerek) akan süt gibi beyaz öz suyundan oluşturulur. Hava ile temas ettirilerek koyulaşır ve kahverengi rengini alır. Haşhaş ise dallı budaklı her sene tohumdan yetişen, beyaz, pembe, kırmızı ve mor renkte çiçek açabilen bitki türüdür. Olgunlaşan haşhaş da findık ve küçük portakal büyüklüğünde kapsül (koza) oluşur. Kozanın kendisi uyuşturucu madde olmayıp afyon ve türevlerinin üretildiği kaynaktır. Afyon yutulabilir, çiğnenebilir, yenilip sigara ile içilebilir veya sıvı olarak da vücuda enjekte edilebilir. Afyon kullanılırca ağrılar diner, zihin açılıp yalancı keyif hali başlar.⁴⁰

³³Sarp BENGÜ (2000), *Taklamakan-Uyuşturucu Madde Kullanma (!) Kılavuzu*, 1.Baskı, Gendaş Genel Yayın Dağıtım Paz. Ve Tic.A.Ş., İstanbul, s.165.

³⁴Ferit BARUT ve Melisa AYDEMİR (2019), s.12.

³⁵Kültegin ÖGEL (2020), age., s.133.

³⁶Kültegin ÖGEL (2020), age., ss.138-139.

³⁷Erdinç Hakan ÖZDABAKOĞLU (2007), *5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları*, 1.Baskı, Adalet Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic.Ltd.Şti., Ankara, s.12.

³⁸Ferit BARUT ve Melisa AYDEMİR (2019), age., s.10.

³⁹Afyon ve türev etkisi; eroin enjektör ile kan yolu ile beyne kısa sürede etki oluşturur. Eroin molekülleri enzimlerce morfine dönüştürür. Morfin molekülü opiyat alıcısına bağlanır. Opiyat da dopamin etki yapar. Opioidler, opiyat reseptörüne bağlanıp dopamin artırır. Bunun yanında morfin talamus beyin kökü omur iliği ağrı yolağına da bağlanır. Opiyat blokaj etkisi fazla ağrı duymayı önler. Analjezi (acıya duyarsızlaşma) oluşma nedeni, opiyat, ağrı mesaj müdahale ettiğinden ağrıyı hissetse de rahatsız olmamaktadır. Opiyat ayrıca beyin kökü solunumu da etkileyip nefes durmasına neden olabilmektedir, bakınız, Kültegin ÖGEL (2020), age., ss.28-29.

⁴⁰Suat ÇALIŞKAN (2012), age., s.725.

1.2.1.2. Bazmorfin

Grubu; sentetik (sedatif-sakinleştirici), temel özelliği; ölü kişilik, şuur iflası, ölüm kokusu ve şiddetli bağımlılık. Kurtuluşu güç ya da imkânsız. Üretimi; afyondan kimyasal işlemlerle üretilir. Afyon içindeki en tanınmış alkaloiddir. Tanıtım; afyondan 10 kat güçlüdür. Parlak kristalize toz, tebeşir tozu ya da kireç görünümündedir. Beyazdan koyu kahveye doğru, fildişi krem değişik tonlarda, kokusuz, acı. Kullanımı; kapsül, blok, tablet ve sıvı halinde kullanılabilir. Ampul olarak eczanelerde satılır. Ağızdan ya da derialtına zerk edilir.⁴¹

Haşhaş kellesi çizilmekle buradan akan afyon sakızı kuruyup sertleşerek toprak halini aldıktan sonra toplanır. Hava ile temas edince siyah bir renk alan afyon sakızı, tahta veya emaye bir kap içinde ısıtılarak yumuşatılıp kimya makinesinden geçirilir.⁴²

Bu madde yine tahta ya da emaye kutu içine konulup, miktarına göre sönmemiş kireç karıştırılarak, afyonun parçalanması, küçük parçalara ayrılması sağlanır. Böylece de afyon sakızı su haline gelip seyrek yapılmış bir bezden geçirilerek süzülür. Süzülen madde şarap rengi görünümündedir. Nişadıyla kestirilir. Nişadıyla çökme getirildikten sonra gayet sık dokunmuş bir bezden geçirilip, süzülen su atılır. Bazmorfin bir kontroplak üstüne serilip kurutulur.⁴³

1.2.1.3. Morfin

Doğal yani bitki kaynaklı, bileşik olan morfin bir alkaloid (bitki tarafından doğal olarak üretilen amin yapısında kimyasal bileşik) olup;

Tablo 5. Morfin-alkaloid

Moleküldeki ufak değişikliklerle;	İlaç (Kodein)
Moleküldeki ufak değişikliklerle;	Zehir (Eroin)
Olabilmektedir. ⁴⁴	

1805’de Almanya-Hannover kentinde eczacı Friedrich Wilhelm Adam Sertuner, amonyaklı bir eriyik yardımıyla afyondan morfini ayırmış, hayvanlarda yaptığı deney sonucu bunun uyku yaptığını görerek, Yunan mitolojisindeki uyku tanrı

⁴¹Sarp BENGÜ (2000), age., ss.165-166.

⁴²Sarp BENGÜ (2000), age., s.75.

⁴³Sarp BENGÜ (2000), age., s.75.

⁴⁴Hasan SINAR (2015), *Disiplinler Arası ve Ceza Hukuku Boyutlarıyla Uyuşturucu Madde Bağımlılığı ve Ticaretiyle Mücadele*, 1.Baskı, Lale Yayıncılık, İstanbul, s.6.

adından (rüyalar tanrısı Morpheus) esinlenip morfin adını vermiştir. Haşhaş bitkisinden çıkıp, afyon somunundan elde edilen morfin, morfin hidro klorür veya morfin sülfat tuzu olarak kullanılmaktadır.⁴⁵

Ağrı kesici etkisi olan uyuşturucudur. Morfin iğnesinden sonra ağrı sızı geçer, içinde bulunulan korku, endişe, sıkıntı geçer, yalancı keyif başlar. Fakat bu keyiflik uzun sürmeyip kısa sürede daha fazla ağrı sızı ve ruh sıkıntısı ortaya çıkar.⁴⁶

1.2.1.4. Kodein

Argosu; okul çocuğu, grubu; Doğal afyon kökenli, temel özellikleri; ağır uyuşturucuların güçlü basamağı, iptila (bağımlılık kapısı), üretimi; afyon kozası ya da afyonda mevcut olup, çoğunlukla morfinden kimyasal yolla elde edilir. Tanıtımı; toz ya da tablet halinde, beyaz, kokusuz, acımsıdır.⁴⁷

Afyondan elde edilir, kimyasal yapısı metilmorfindir. İlk olarak 1833'de Fransa'da, Bobliquet tarafından afyondan ayrıştırılmıştır. Uyuşturucu, uyku verici, rahatlık ve keyif verme etkileri vardır.⁴⁸

1.2.1.5. Eroin

Temel özelliği; kısa sürede güçlü alışkanlık, şuur kaybı, ani koma, tedavisi çok güç ve imkânsız, üretimi; asetik asit anhidrit'in, bazmorfin ile ısıtılarak damıtılması sonucu elde edilmektedir. Tanıtımı; beyaz toz şeklinde, sirke kokusunda, uyuşturucuların en kuvvetlisi (morfinden 5 kat daha kuvvetli) ve ölümcül olanıdır. En çok kullanılan maddedir.⁴⁹

Bazmorfin bir fiçı yani tahta bir fiçı ya da emaye bir kap içine konulup üzerine sulandırılmış şarbon animal dökülür. Sıvı haline gelen bu maddeye asit asetik anhidrit karıştırılır, sık dokunmuş bir bezden geçirilir. Süzülen sıvı saf amonyakla kestirilerek çökme yaptırılır. Çökme yaptırdıktan sonra yine sık dokunmuş bir bezden geçirilir. Süzülen sıvı saf amonyakla kestirilerek çökme yaptırılır. Çökme yaptırdıktan sonra yine sık dokunmuş bir bezden geçirilir. Süzülen sıvı saf amonyakla kestirilerek çökme yaptırılır. Çökme yaptırdıktan sonra yine sık dokunmuş bir bezden geçirilerek morfin

⁴⁵Suat ÇALIŞKAN (2012), age., ss.725-726.

⁴⁶Suat ÇALIŞKAN (2012), age., s.726.

⁴⁷Sarp BENGÜ (2000), age., ss.166-167.

⁴⁸Suat ÇALIŞKAN (2012), age., s.728.

⁴⁹Sarp BENGÜ (2000), age., s.166.

elde edilir. Bazmorfin morfin haline getirilirken 1 kiloda 50 gram fire verir. 10 ila 20 kilo afyondan, 1 kilo bazmorfin elde edilir.⁵⁰

Bir kilo morfine, 3 kilo asit anhidrit konulur. Bir balonda, üç saat 100 derecede kaynatılır. Bu kaynama sonucu asit klordirik ve asit sülfirik ameliyesi yapılarak elde edilen madde, solvey sodayla kestirilir. Eroin imal edenler asit klordirik ve asit sülfirik ameliyesine klorlama derler. Bir kimyager işi olan bu ameliyede, klorlama fazla olursa mal yanar, az olursa mal oluşmaz.⁵¹

Solvey sodayla kestirilen madde de çökme olur. Süzöldükten sonra balonda kaynatılır. Elde edilen madde artık kristalize eroin halini almıştır.⁵²

Eroin, uyuşturucu etkiye sahip **sert (hard)** gruba girer. Morfinin yarı sentetik türevi olup kimyasal yapısı diasetil morfin hirokloriddir. Doğal olarak afyon bitkisinin kozalağında mevcuttur. Eroin afyonun alkaloidlerinden bir tanesidir. İlk olarak Almanya'da Bayer fabrikasında, çalışan kimyacı Dressler, elde etmiştir. Beyaz toz eroin olarak satılmak yerine 'katkı' maddelerle satılır. Kullanımı, burundan çekilebilir, sigara gibi içilebilir, su veya asit (limon suyu, soda) eritilerek damardan şırınga edilir. Etkisi, vücut hareketlerini yavaşlatıp, sıcaklık, rahatlama ve kopma hislerini oluşturur. Ağrıları erteler, kısa sürede tekrar ortaya çıkar. Eroinin; Güney Amerika, Güneydoğu ve Güneybatı Asya ve Meksika'da üretimi yapılmaktadır.⁵³

Eroin maddesinde başka da delil bulunmazsa kişiden ele geçirilen 20 gr.ve üzeri madde bulundurması, TCK m.183 amaçlıdır.⁵⁴ (Yıllık kullanım 20 gr. Günlük kullanım yaklaşık 60 mg.).

---

⁵⁰Sarp BENGÜ (2000) age., s.75.

⁵¹Sarp BENGÜ (2000), age., ss.75-76.

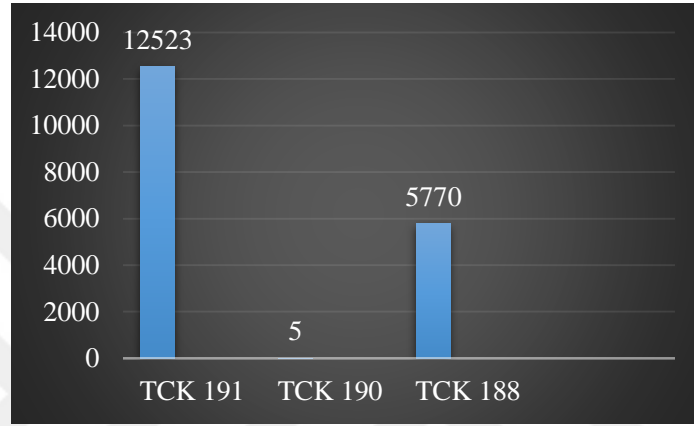
⁵²Sarp BENGÜ (2000), age., s.76.

⁵³Suat ÇALIŞKAN (2012), age., ss.727,728.

⁵⁴Suat ÇALIŞKAN (2021), age., s.252.

Tablo 6. Eroin ele geçip, Delil Olarak Değerlendirilmesi Örnek Tablosu

Miktar/gr	Ele geçirilme şekli/Delil durumu	Karar
1,846 gr.	Ev araması ele geçen eroin, savunma; kullanma, İhbar edilmiş, Kanında narkotik madde tespiti var.	TCK 191 ⁵⁵
5 gr.	Günlük eroin miktarı yaklaşık 60 mg. ele geçen eroin yaklaşık 83 günlük (83*60=4980mg),somut olayda yer alan zaman dilimi (X ilinde hasta ziyareti),bu miktar kullanımdan fazla.	TCK 188 ⁵⁶

Şekil 2. 2018 Yılı Eroin Olay Sayısının Suç Türlerine Göre Dağılımı (TUBİM, 2019)⁵⁷

1.2.1.6. Methadon (Depresyon Verici)

Dimetil Amino Difenilheptadon, grubu; sentetik bir narkotik uyuşturucu madde.⁵⁸

Temel özellikleri; psikososyal faaliyetlere zararlı etkileri eroine göre daha hafif olduğundan, bazı ülkelerde, denetim altında eroin yerine kullanılıyorsa da bu kesinlikle yanlış ve yanıltıcıdır.⁵⁹

Amaç sadece eroinden temizlendikten sonra tekrar eroine başlama ihtimali yüksek olan bağımlılarda bu dönüşü önlemektir.⁶⁰

⁵⁵Yar.10.CD.'nin, 20.06.2016 Tarih, 2016/1921 E., 2016/1913 K. sayılı Kararı, AKTARAN Suat ÇALIŞKAN (2021), age., s.252.

⁵⁶Yar.10.CD.'nin, 10.01.2014 Tarih, 2010/32243 E., 2014/198 K. sayılı Kararı, AKTARAN Suat ÇALIŞKAN (2021), age., s.252.

⁵⁷**Türkiye Uyuşturucu Raporu 2019**, <http://www.narkotik.pol.tr/kurumlar/narkotik.pol.tr/TUB%20Yay%20B1nlar/2019-TURKIYE-UYUSTURUCU-RAPORU.pdf>, (E.T.10.01.2020), s.35.

⁵⁸Sarp BENGÜ (2000), age., s.167.

⁵⁹Sarp BENGÜ (2000), age., s.167.

⁶⁰Sarp BENGÜ (2000), age., s.167.

Eroininkine benzer zihinsel yaşantılar sağlıyor ve hastayı bir nevi oyalıyor ya da kısmen tatmin yolu da açıyor.⁶¹

Ama methadonun kendisi de bağımlılık yapıcı maddedir ve eroin bağımlılığını tek başına önleyici, tedavi edici sona erdirici bir ilaç değildir. Bir yerde eroinin yerine geçip oturarak bağımlılığı sürdürüyor.⁶²

Üretimi; çok uluslu dev bir ilaç şirketi tarafından üretilen, tümüyle yapay kimyasal bileşimdir.⁶³

Tanıtımı; piyasadaki ismi; dolophin, 5 miligramlık ve 10 miligramlık tabletler halinde satılıyor. Fiyatı yüksek.⁶⁴

1.2.1.7. Sentetik Uyuşturucular

Depressantlardan, bir kısmı olan ve buraya kadar açıklananlar doğal-alkaloid olup aşağıda ise bazı kimyasallarla oluşturulan sentetikler görülecektir.

1.2.1.7.1. Barbitüratlar

Merkezi sinir sistemini etkileyip, yatıştırıcı ve teskin eden bir etki göstermektedir. Sentetik olarak değişik renk hacim ve şekillerde kapsül ya da tablet halinde üretilir, tıpta kullanılan 30 kadar türü mevcuttur. Doktorlar bu ilaçları hastayı sakinleştirip uyutmak için vermektedir. Barbitüratlar, 300 mg alındığında derin bir uyku hali oluşup, 4 ile 8 saat arası bu durum sürebilir. Aşırı dozda ölüm meydana gelebilir. Alkolla alınan barbitüratlar da ölüme neden olmaktadır. Ağız yoluyla alındığı gibi suda eritilerek de deri altına zerk edilebilmektedir. Alkol etkisi gösterir farkı barbitüratların kokusuz olmasıdır.⁶⁵

1.2.1.7.2. Trankilizanlar

İnsanları sakinleştirmek ve kullanımı uyukulu hale getirmeksizin akli ve fiziki uyanıklığı azaltmadan endişeleri gidermek için kullanılır. Reçeteye satımı mümkündür. Suistimale uğratılanları; mebroamate, chlordiavepoxide ve diazepamlar türleridir. Yüksek dozda kullanımında uyuklama ve ataksi hali görülür.⁶⁶

---

⁶¹Sarp BENGÜ (2000), age., s.167.

⁶²Sarp BENGÜ (2000), age., s.167.

⁶³Sarp BENGÜ (2000), age., s.167.

⁶⁴Sarp BENGÜ (2000), age., s.167.

⁶⁵Suat ÇALIŞKAN (2012), age., s.729.

⁶⁶Suat ÇALIŞKAN (2012), age., s.729.

1.2.1.7.3. Sedatifler

Akılsal hareketliliği ve uyanıklık durumunu yatıştırır, fakat; barbitüratlar gibi uykulu hal alınmasına engel olmaktadır. Bağımlı olanları önceleri kendilerini cesur ve iyi hissetmelerine rağmen zamanla yalnız ve çevrelerinde kaybolmuş hissetmektedirler.⁶⁷

1.2.2. Stimulantlar (Uyarıcılar) (Merkezi Sinir Sistemi Uyarıcılar)

Uyarıcılar merkezi sinir sistemine uyarıcı etki yapar, bu maddelerin de başında amfetaminler gelişmektedir. Amfetaminler, feniletilamin türevi olup, ilk kez 1887 yılında sentez edilmiştir. Uyuşturucu madde kapsamında olmayan amfetaminler, narkolepsi denilen uyuma hastalığının tedavisinde, şişman kimselerde iştah azaltılması için, hiperaktif çocukların tedavisinde, bazı epilepsi türleri ile Parkinson hastalığına yardımcı ilaç olarak ve merkezi sinir sistemini deprese eden ilaç zehirlenmelerinde kullanılır.⁶⁸

Kolaylıkla alışkanlık yapmaktadır. Bağımlılarda baş dönmesi, huzursuzluk, çok konuşma, uykusuzluk, iştahsızlık, ağır durumlarda ise deride kızarma, kalp çarpıntısı, nefes darlığı, kusma, yüksek ateş, koma hali ve ölüm görülür.⁶⁹

Amfetamin türevi içeren uyuşturucu maddelerden ticari adı 'ectasy' olan uyuşturucu madde en çok bilinenidir. Ectasy, merkezi sinir sistemini uyarıcı amfetamin türevi, halüsinasyonlara da neden olabilen sentetik uyuşturucudur. Tablet, kapsül, toz ya da sıvı biçimindedir. İlk olarak çече sineği gibi böcekler soktuğunda insanların uyku halinden kurtarmak için 1912'de üretildiği bilinen ectasy; uyuşturucu olarak ilk kez 1985 yılında Hollanda'da rapor edilmiştir. Ectasy bilinen adıyla metilendioksimetefetamin (MDMA) 1980'li yıllardan itibaren kullanılmaya başlanmıştır. Ectasy tableti alındıktan sonra uyarıcı etkiler hissedilmektedir.⁷⁰

MDMA ve diğer bazı amfetamin türevleri Bakanlar Kurulu'nun, 26.11.1996 Tarih ve 96/8883 Sayılı Kararıyla 2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun kapsamına alınarak bu karar, 16.08.1997 Tarihli, Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Bu maksatla da ectasy, uyuşturucu ve uyarıcı madde suçlarının konusunu oluşturmaktadır.⁷¹

⁶⁷Suat ÇALIŞKAN (2012), age., s.729.

⁶⁸Handan Yokuş SEVÜK (2007), age., s.46.

⁶⁹Handan Yokuş SEVÜK (2007), age., s.46.

⁷⁰Handan Yokuş SEVÜK (2007), age., s.46.

⁷¹Handan Yokuş SEVÜK (2007), age., s.46.

Stimulantları tanıttıktan sonra şimdi onunda türlerini inceleyeceğiz.

1.2.2.1. Koka Yaprağı

Asıl vatanı Peru olup, öncesinde Güney Amerika, Bolivya, Kolombiya, Arjantin, Şili gibi ülkelere yayılıp, son olarak da Asya ve Afrika'da yayılmıştır.⁷²

Koka yapraklarının çiğnenmesi alışkanlık yani bağımlılık yapmaktadır.⁷³

Saf kokainin, 200-300 mgr.'ı ölüme sebep olur. Az miktarda alınarak, keyif, canlılık, sevinç, gülme, neşelenme, problemleri unutma, cesaretlendirme gibi insanlarda suni geçici haller uyandırmaktadır. Kokain oranı arttıkça, korku, depresyon, bunalım, uyuyamama, psikolojik rahatsızlıklar artmaktadır. Kokaine alışmışa kokainist, hastalığa kokainismus denmektedir.⁷⁴

ABD'de, 1904 yılında koka hülasesinin 'Coca-Cola'ya katılması yasaklanmış ancak 1972 yılında Emboden, 1985 yılında Duke, tarafından yapılan incelemelerde 'Coca-Cola'ya kokain katıldığı tespit edilmiştir. ABD, Avrupa ülkeleri alkollü içeceklerle, dondurmalara, sigaralar kokain katarak markalara bağımlılık yaratmaktadırlar.⁷⁵

1.2.2.2. Kokain

Uyarıcıya sahip sert (hard) uyuşturucu madde. Güney Amerika kıtasının, kuzey ve kuzeybatısı boyunca uzanan, And dağları, ılıman kuşağında yetişen, 'Erythoxylon Coca' olarak isimlendirilen bitki yaprağından üretilen alkoloiddir.⁷⁶

Merkezi sinir sistemini uyarır. İlk 1860'da Alman kimyacı Albert Niemann, koka yaprağından ayırarak elde etmiş. Kokain; Peru, Kolombiya ve Bolivya'da bol üretilmektedir.⁷⁷

Burundan ve sigara olarak kullanılmaktadır. Kullanımı kalp atışını artırır, sahte enerji oluşturup, keyif, güven ve coşku verip yorgunluğu da azaltmaktadır.⁷⁸ Kokaininde beyinsel etkileri bulunmaktadır.⁷⁹

⁷²Suat ÇALIŞKAN (2012), age., s.729.

⁷³Suat ÇALIŞKAN (2012), age., s.730.

⁷⁴Suat ÇALIŞKAN (2012), age., s.731.

⁷⁵Suat ÇALIŞKAN (2012), age., s.731.

⁷⁶Suat ÇALIŞKAN (2012), age., s.731.

⁷⁷Suat ÇALIŞKAN (2012), age., s.731.

⁷⁸Suat ÇALIŞKAN (2012), age., s.732.

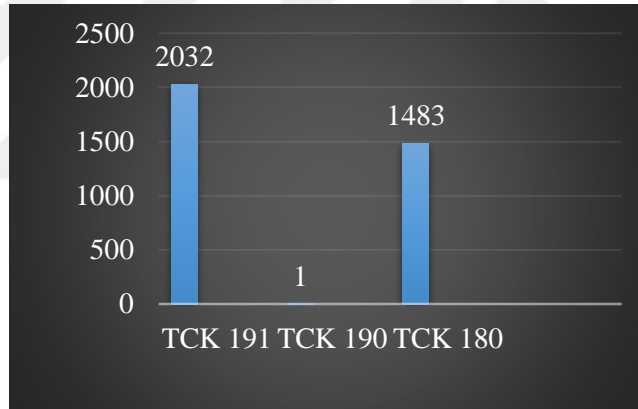
⁷⁹Kokain; beynin ödül yolağında konsantrasyon olur. Kokain protein pompalarına yerleşip, dopaminlerin tekrar sinir sistemlerine girmelerine engel olur. Böylece, daha fazla sayıda dopamin reseptörü salgılanır (bunun fazla salgılanması bağımlılıktır). Morfinde de, fazla sayıda dopamin salgılanır. Bu nedenle, aşırı mutluluk ve halüsinasyon görmeye sebep olabilir. Öfori denilen hoşnutluk uyandırma, neticesinde kişi

Kokain maddesinde başka da delil bulunmazsa kişiden ele geçirilen, 20 gr.ve üzeri madde bulundurması, 5237 sayılı TCK m.183 amaçlıdır.⁸⁰ (Yıllık kullanım 20 gr. Günlük kullanım yaklaşık 60 mg.).

Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı-KOM Daire Başkanlığı, 2013 tarihli (2012 verileri bulunan), Türkiye Uyuşturucu Raporunda 2012 yılı kokain saflık oranı % 10 ile % 92 arasında değiştiği yer almıştır.⁸¹

Tablo 7. Kokain ele geçip, Delil Olarak Değerlendirilmesi Örnek Tablosu

Miktar/gr	Ele geçirilme şekli/Delil durumu	Karar
1,9 gr	Şüphe üzerine durdurulan sanığa ait pantolon cebinde 1,9 gr. Kokain olup, savunmada kullanama maçlı olduğu yer almış, aksine delil yok	TCK 191 ⁸²
245 gr.	Araçta ele geçirilen sanığa ait 245 gr. kokain- Miktara göre.	TCK 188 ⁸³

Şekil 3. 2018 Yılı Kokain Olay Sayısının Suç Türlerine Göre Dağılımı (TUBİM, 2019)⁸⁴

kendini iyi hisseder. Bağımlılık yapan kokain sonucu; vücut kendiliğinden pekiştirme ve ödüllendirme yapmaz. Yokluğunda, anhedonia (eskiden zevkle yaptıklarını yapmak istememek) haz alma eksikliği oluşur, bakınız, Kültegin ÖGEL (2020), age., ss.27-28.

⁸⁰Suat ÇALIŞKAN (2021), age., s.252.

⁸¹Örnek olarak, 12 gr. ağırlığında maddede Kriminal Polis Laboratuvarınca düzenlenmiş ekspertiz raporunda, %84'lik saflık oranında;

12 gr 100
X 84

X=10 gr,800 mg. saf kokain yer alır, bakınız, Suat ÇALIŞKAN (2021), age., s.254.

⁸²Yar.10.CD.'nin, 10.12.2014 Tarih, 2011/2112 E., 2014/13491 K. sayılı Kararı, AKTARAN Suat ÇALIŞKAN (2021), age., s.256.

⁸³Yar.20.CD.'nin ,26.04.2018 Tarih, 2018/767 E., 2018/2090 K.Sayıli Kararı AKTARAN Suat ÇALIŞKAN (2021), age., s.256.

⁸⁴**Türkiye Uyuşturucu Raporu 2019**, <http://www.narkotik.pol.tr/kurumlar/narkotik.pol.tr/TUB%20%20Yay%20C4%B0mlar/2019-TURKIYE-UYUSTURUCU-RAPORU.pdf.>, (E.T.10.01.2020), s.36.

1.2.2.3. Crack

Kokainin sigara gibi içilebilir, küçük parçalar halindeki formudur. Crack, kokain yakılarak sigara gibi içilir. Crack ismi, karışımın yakılarak içildiğinde çıkan kırılma seslerinden oluşmuştur. Tütün ve nargileyle kullanılmakta olup, kullanıcı ve satıcılar tarafından olarak 'taş' olarak bilinir.⁸⁵

Kokain ve crack taşı; dopamin, serotonin, neropirefrin geri alımını engeller. Sinir uçlarında birikim artar. Buruna çekmeye lire denir. Keyif, coşkunluk, neşe verir. Kokain, afrodizyak-boşalmayı geciktirmektedir. Crack-taş, kokainden çok etkilidir. Crack, toz kokaine göre daha fazla emilip, ABD'de suçların büyük bölümü, crack almak için işlenmektedir.⁸⁶

1.2.2.4. Sentetik Uyarımlar

Buraya kadar açıklananlar depressantlarda da oluşturduğumuz anlatıma uygun doğal-alkaloidler olup, bu açıklamalardan sonra şimdi stimulantlarında, sentetiklerine de bakacağız.

1.2.2.4.1. Amfetaminler

Sentetik şekilde elde edilir. Merkezi sinir sisteminde de uyarıcıdır, fiziksel performansı yükselttiğinden doping maddesi kabul edilir. Amfetaminler; ruhsal yaşantıyı uyaran ilaçlardır. En sık karşılaşılanlar; fenitilin, metamfetamin ya da amfetamin+kloramfenikol 'Captagon' isminde tabletler şeklindedir.⁸⁷

Amfetamin; tıbbi amacı olup, çocuklukta-hiperaktivite sendromu, depresyon ve narkolepsi, hastalıklarda kullanılmaktadır. Ice, metamfetaminin saf hali olup, laboratuvar da sentetik olarak üretilip, güçlü ve tehlikelidir.⁸⁸

Amfetamin temel yapısı fenilatamin çekirdeğidir. En çok bilinenler; amfetamin (benzedrin), d-amfetamin (dexedrine), metamfetamin (desoksyn), fenmezatin (preludin)'dir.⁸⁹

1920 yılında ABD'de, solunum yolu ve benzer hastalıkları için efedrinden daha etkili madde araştırılırken amfetaminler rastlantı icabı bulunmuştur. Bugün ender

⁸⁵Suat ÇALIŞKAN (2012), age., s.733.

⁸⁶Kültegin ÖGEL (2020), age., ss.149-151.

⁸⁷Suat ÇALIŞKAN (2012), age., ss.733-734.

⁸⁸Kültegin ÖGEL (2020), age., s.153.

⁸⁹Suat ÇALIŞKAN (2012), age., s.734.

hastalıklarda kullanılır; 1.Narkolepsi; uyuklama, 2.Hiperaktivlik, 3.Bazı epilepsilerde de kullanılmaktadır.⁹⁰

1.2.2.4.2. Captagon

Sentetik uyuşturucudur. Almanya’da, önceleri yasal olarak üretilmiş kötüye kullanımı sonucu durdurulmuştur. Kaçak üretimleri olmuştur. Piyasaya captagon ticari adı ile sürülüp, etkin maddesi fetylline içeren uyuşturucu Arap ülkelerinde yaygındır. İki aşamalı olup, fetlyline imalatı kimyasal aşama, etkin maddenin tablete çevrilmesi fiziksel aşamadır.⁹¹

Captagon ticari adı ile tablet biçiminde piyasaya sürülen bu madde sentetik uyuşturucu madde türüdür. Etken madde olarak fenetylline içeren bu uyuşturucunun özellikle Arap ülkelerinde kullanımı yaygın bulunmaktadır.⁹²

Önceleri Almanya’da, yasal olarak imal edilen bu maddenin kötüye kullanılması sonucu, uluslararası baskılar sonucu üretimi durdurulmuş ise de yasa dışı olarak üretimi devam etmektedir.⁹³

Türkiye’de pek fazla kullanılmamakla beraber üretici durumundaki Avrupa ülkelerinden tüketici Arap ülkelerine kaçak olarak götürülmekte olup, Türkiye transit geçiş konumunda yer almaktadır.⁹⁴

Fenetylline ve tuzları ile bunların müstahzarları (müstahzar; önceden hazırlanarak eczanelerde satışa sunulan ilaç, hazır ilaç)⁹⁵ Bakanlar Kurulu’nun, 01.04.1999 Tarih ve 88/12773 Sayılı Kararı ile 2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun kapsamına alınarak bu karar da 12.04.1988 Tarihli Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Bu nedenle fenetylline etken maddesi içeren captagon uyuşturucu ve uyarıcı maddelere ilişkin suçların konusunu oluşturmaktadır.⁹⁶

---

⁹⁰Suat ÇALIŞKAN (2012), age., s.734.

⁹¹Suat ÇALIŞKAN (2012), age., ss.734-735.

⁹²Handan Yokuş SEVÜK (2007), age., ss.46-47.

⁹³Handan Yokuş SEVÜK (2007), age., s.47.

⁹⁴Handan Yokuş SEVÜK (2007), age., s.47.

⁹⁵**Müstahzar**,<https://www.google.com/search?q=m%C3%BCstahzar&oq=m%C3%BCstahzar&aqs=cchrome..69i57j0l5.2136j0j8&sourceid=chrome&ie=UTF-8>, (E.T.08/03/2020).

⁹⁶Handan Yokuş SEVÜK (2007), age., s.47.

1.2.2.4.3. Metamfetamin

Grubu; sentetik, Asyalı, üretim; Havaide, amfetaminden imal edilmekte ve dünyaya dağıtılmaktadır. Tanıtımı; renksiz, kokusuz, parlak yarı beyaz, yarı saydam kristallerden oluşmaktadır.⁹⁷

Metamfetamin, amfetamin ailesinden olup, ritalin, adderal ve dextrin gibi reçeteye satılan ilaçlarda bulunan kanundışı bir uyarıcı türüdür. Bağımlılık konusunda aşırı bir düzeyde bulunmaktadır, yüksek zehirleyici özelliği de vardır. Kısaca, 'METH' denilse de, şeffaf kaya görüntüsü ona ice (buz) ismini de verdirmiştir. Türleri; speed, crystal, ice olarak yer alır. Ice, kristal metamfetaminin daha ileri seviyesi olup, uğradığı kimyasal süreçlerden geçip, cam görüntüye bürünür.⁹⁸

Kısacası, metamfetamin, amfetamin tipi uyarıcı (ATS) grubundandır. Genellikle kanundışı laboratuvarlarda üretilen sentetiktir.⁹⁹

Metamfetamin; toz, tablet ya da cam kırıklarına benzer kristaller şeklinde yer alır. Kullanımı; yutulup, burundan çekilip, dumanı çekilerek ve damar yoluyla da zerk edilebilir.¹⁰⁰

Metamfetamin kullanımı; sinirlilik, alıngan olma, tutarsız konuşma, panik türü zihinsel etkiler doğurmaktadır. Yüksek dozda alınmada vücut ısısı çok arttığından, bazı durumlarda ölüme bile sebep olabilmektedir. Metamfetamin aynı zamanda aşırı anoreksiya (yeme bozukluğu)' na da neden olabilmektedir.¹⁰¹

Amfetamin ve metamfetamin genellikle Avrupa'da üretilmektedir. Metamfetamin üretimi, Baltık Ülkeleri ve Orta Avrupa'da, yoğunlaşmıştır (EMCDDA Raporu). Öne çıkan ülkeyse Çek Cumhuriyeti'dir. Aynı zamanda, Vietnam'da yerli organize suç grupların kontrolünde, Avrupa ve Avrupa dışı pazarlara üretim yapan daha büyük ölçekli tesisler de bulunmuştur.¹⁰²

⁹⁷Sarp BENGÜ (2000), age., ss.167-168.

⁹⁸Ahmet GÜNDEL (2009), *5237 Sayılı TCK'da Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları*, 1.Baskı, Seçkin Yayıncılık San.ve Tic.A.Ş., Ankara, s.26.

⁹⁹Mustafa PINARCI (2014), *Uyuşturucu Sorunu ve Mücadele Politikası*, 1.Baskı, Adalet Basım Yayım ve Dağıtım San.ve Tic.Ltd.Şti., Ankara, s.9.

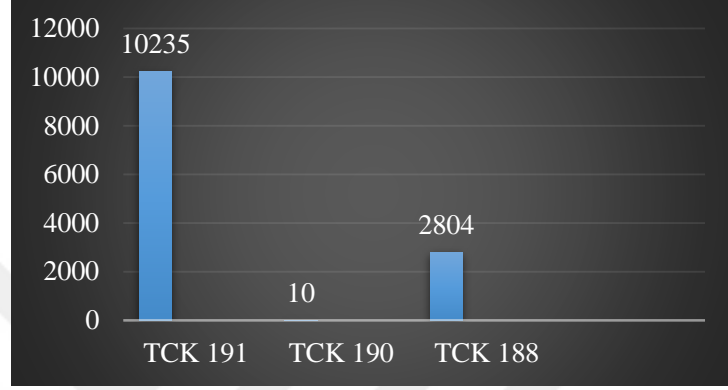
¹⁰⁰Mustafa PINARCI (2014), age., s.9.

¹⁰¹Ömer ULU (2018), *Türkiye'de ve Dünyada Uyuşturucu İle Mücadele*, 1.Baskı, TİAV (Türk İdari Araştırmalar Vakfı İdari İşletmesi), Pozitif Matbaa, Ankara, s.13.

¹⁰²Hakan Cem ÇETİN, Ahmet ÇELİK ve Erkan SEZGİN (2016), *Uyuşturucuyla Mücadele Politikaları ve Yeni Trendler*, 1.Baskı, Adalet Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic.Ltd.Şti., Ankara, s.74.

Tablo 8. Metamfetamin ele geçip, Delil Olarak Değerlendirilmesi Örnek Tablosu

Miktar/gr	Ele geçirilme şekli/Delil durumu	Karar
9,9 gr.	Araç aramada ele geçirme, başka bir sanık da var, kullanma miktarları içinde, ticaretine ilişkin delil yok.	TCK 191 ¹⁰³
60,96 gr.	Sanığın aramasında, pantolon kemer ön kısmında ele geçirilmiş olup, kişisel kullanımdan fazladır.	TCK 188 ¹⁰⁴

Şekil 4. 2018 Yılı Metamfetamin Olay Sayısının Suç Türlerine Göre Dağılımı (TUBİM, 2019)¹⁰⁵

1.2.2.4.4. Extacy (MDMA-Metilendioksümetamfetamin), (Ölüm hıapı-MDMA-Speed-Hız)

Üretimi; eroin ve kokain karışımı, Doğu Japonya kaynaklıdır.¹⁰⁶

Kullanımı; ülkemizde son yıllarda görülen Batılıların uzun yıllardan beri tanıdığı müthiş enerji patlaması yapan bir karışımdır. Çok ağır bir uyuşturucudur. Sosyetece kullanılır, grup halinde kullanılmaktadır, genelde. Eroin, kokain ve esrar çizgisinde, hızla yayılmaktadır. Suç örgütlerinin ilacıdır aynı zamanda.¹⁰⁷

Grubu; doğal bitkidir. Üretimi; tıptaki adı ‘scopolamine’ Amerika yerlilerince ‘burundanga’ olarak isimlendirilen borazan biçimli beyaz ve pembemsi çiçekli, yeşil geniş yapraklı bitkiden imal edilen uyuşturucudur.¹⁰⁸

¹⁰³Yar.20.CD.’nin, 01.11.2018 Tarih, 2018/2232 E., 2018/4842 K. sayılı Kararı, AKTARAN Suat ÇALIŞKAN (2021), age., s.263.

¹⁰⁴Yar.10.CD.’nin, 27.06.2018 Tarih, 2018/2114 E., 2018/5269 K. sayılı Kararı, AKTARAN Suat ÇALIŞKAN (2021), age., s.263.

¹⁰⁵**Türkiye Uyuşturucu Raporu 2019**, <http://www.narkotik.pol.tr/kurumlar/narkotik.pol.tr/TUB%20Yay%20B1nlar/2019-TURKIYE-UYUSTURUCU-RAPORU.pdf>, (E.T.10.01.2020), s.39.

¹⁰⁶Sarp BENGÜ (2000), age., s.168.

¹⁰⁷Sarp BENGÜ (2000), age., s.168.

¹⁰⁸Sarp BENGÜ (2000), age., s.168-169.

Tanımı; binlerce yıldan beri And Dağları'nda, yetişen ve suç aracı olarak insanları robotlaştırmakta kullanılan maddedir.¹⁰⁹

Kimyasal adı, MDMA (3,4-metilendioksümetamfetamin)¹¹⁰ amfetamin türevi, tablet; 60-120 mg. MDMA içerir,¹¹¹ uyarıcı etkili sert (hard) grubundandır. Ağızdan alınan bir haptır. MDMA, toz ve sıvı halde de olabilmektedir. Hap şeklindedir fakat yasal kullanımı yoktur.¹¹²

MDMA, serotonin, dopamin, norepinefrin, nörotransmitterlerini artırır. Serotonin çok, dopamin, serotine göre biraz daha az salgılanmaktadır. Serotoninden dolayı, uyku, iştah açma, ağrı ve duygu etkiler. Ecstasy, empati yakınlık iletişim güven duygusu artırır. Bundan dolayı, 'heartopener' kalp açıcı olarak da bilinir.¹¹³

Ekstazinin de beyinsel etkileri bulunmaktadır.¹¹⁴ Merkezi sinir sistemini uyaran halüsinasyonlara da sebep olan amfetamin türevi sentetik uyuşturucudur. İlk 'çeçe sineği' soktuğunda uykuya neden olan hastalık için geliştirilmiş daha sonra uyuşturucu olarak, 1985 Hollanda rapor edilmiş.¹¹⁵

Özellikle, gece kulübü ve elektronik müzik organizasyonlarında ecstasy tabletleri bulunabilirler.¹¹⁶ Ecstasy, diğer maddelere göre daha ucuz sayıldığından, varoşlarda kullanımı daha yaygındır. 'Rave kültürü'¹¹⁷ de kullanımında etkilidir.¹¹⁸

Sosyal ortamlarda kullanılan Ecstasy duygusal maddedir, serotoninini etkiler. (Serotonin; mutluluk, canlılık, zindelik verilir, azlığı depresif, yorgun, sıkılganlık yaratır. Beden ısısı ve kan basıncı artırır.) Diğer insanlara yakınlık, kendini rahat hissetme, görsel bozukluklar gösterir. Enerjik his oluşturur, vücut ısısını artırdığı görülmüştür.¹¹⁹

---

¹⁰⁹Sarp BENGÜ (2000), age., s.169.

¹¹⁰Kültegin ÖGEL (2020), age., s.142, Suat ÇALIŞKAN (2012), age., s.735.

¹¹¹Kültegin ÖGEL (2020), age., s.142.

¹¹²Suat ÇALIŞKAN (2012), age., s.735.

¹¹³Kültegin ÖGEL (2020), age., s.143.

¹¹⁴Ekstazi; amfetamin türevi. Beyinde; uzun kısa zamanlı etkisi vardır. Kısa zamanda; beyin ve kimyası ve davranışı etkiler. Uzun vadede; beyin yapısı değişir. Neokortekse ulaşırsa, biliş algı hafıza etkiler, limbik sisteme ulaşırsa; ruhu ve duyguyu etkiler. Yakınlık, empati oluşur. Aşırı miktar, serotonin oluşturur. Serotonin yolağındaki nöron; neokortekse, limbik sistemde ise; amigdala ve hipokampusü etkiler. Serotonin etkisi, salgıladığı yerle ilgilidir. Serotonin çoğalıp, iyi ruh hali ve empati görülür. Alınmadığında, yokluğunda huzursuzluk yaratır, bakınız, Kültegin ÖGEL (2020), age., ss.29-31.

¹¹⁵Suat ÇALIŞKAN (2012), age., s.735.

¹¹⁶Suat ÇALIŞKAN (2012), age., s.736.

¹¹⁷ Rave kültürü; 90'lı yıllarda hafta sonu partileri, ecstasy alma ritüeli. 4 özelliği; 1-Mekan, 2-Çalınan müzik, 3-İnsan profili, 4-Kullanılan hap,bakınız, Kültegin ÖGEL (2020), age., s.145.

¹¹⁸Kültegin ÖGEL (2020), age., s.145.

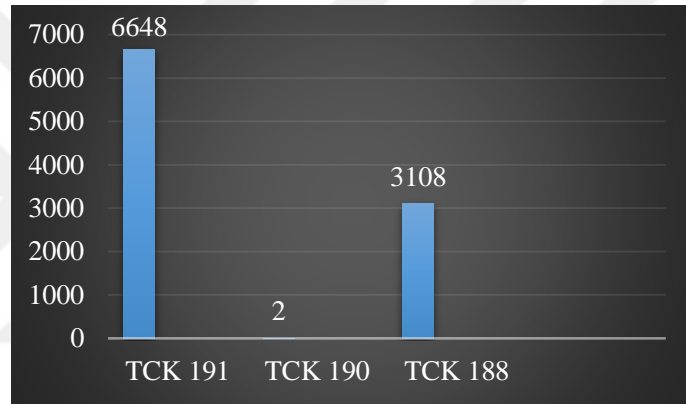
¹¹⁹Suat ÇALIŞKAN (2012), age., ss.735-737.

Uyuşturucu madde içeren sentetik haplarda, Yargıtay'ca, 50 adet ve üstü, TCK 191 değil TCK 188 kabul edilir. Fakat etki maddelerine göre rakam değişebilmektedir.¹²⁰ MDMA içeren 79 hapı (yaklaşık 26-40 günlük kullanım), Yargıtay, TCK 191 saymıştır.¹²¹

Tablo 9. Extacy ele geçip, Delil Olarak Değerlendirilmesi Örnek Tablosu

Miktar/hap	Ele geçirilme şekli/Delil durumu	Karar
69 hap	Şüphe araması; 69 adet MDMA hap ele geçen, Savunma; Balıkesir ailesinin yanına gitmesi ve orada bulamayacağı ifadesi o yüzden 69 adet aklınmış, TCK 188 için delil yok.	TCK 191 ¹²²
350 hap	Ayrı ayrı üç adet şeffaf poşette ele geçirilen haplar MDMA etken maddesi içermektedir.	TCK 188 ¹²³

Şekil 5. 2018 Yılı Extasy Olay Sayısının Suç Türlerine Göre Dağılımı (TUBİM, 2019).¹²⁴

1.2.3. Halüsinojenler, Psychedelicler (Hayal Gördürenler)

Kişinin duyularını, düşüncelerini, duygularını etkileyen uyuşturuculardır. Bu tür içine giren bir düzine doğal ve ondan fazla sentetik madde vardır. LSD, mescaline, psilocybine en çok bilinenlerdendir. Bazı hayal gördürücüler bir kaktüsten elde edilen mescaline gibi doğal uyuşturuculardandır¹²⁵.

¹²⁰Suat ÇALIŞKAN (2021), age., s.257.

¹²¹Yar.10.CD.'nin, 09.04.2014 Tarih, 2012/27520 E., 2014/2507 K. sayılı Kararı, AKTARAN Suat ÇALIŞKAN (2021), age., s.257.

¹²²Yar.10.CD.'nin, 05.05.2014 Tarih, 2010/39167 E., 2014/3552 K. sayılı Kararı, AKTARAN Suat ÇALIŞKAN (2021), age., s.258.

¹²³Yar.20.CD.'nin, 21.03.2018 Tarih, 2017/4567 E., 2018/1556 K. sayılı Kararı, AKTARAN Suat ÇALIŞKAN (2021), age., s.258.

¹²⁴**Türkiye Uyuşturucu Raporu 2019**, <http://www.narkotik.pol.tr/kurumlar/narkotik.pol.tr/TUB%20%20Ulusal%20Yay%20B%20Inlar/2019-TURKIYE-UYUSTURUCU-RAPORU.pdf>, (E.T.10.01.2020), s.37.

¹²⁵Handan Yokuş SEVÜK (2007), age., s.45.

Hallusinojen maddelerden olan LSD ve diğeri de sentetik ya da doğal bitkilerden imal edilmektedir. LSD, çavdar küfünde bulunan lysergic asitten üretilen ve çok kuvvetli bir uyuşturucudur. Çavdarın rutubetlenmesi ile oluşan çavdar mahmuzunun sentetik maddeler ile bileşimi sonucu elde edilmektedir. Kokainden 100 kat daha güçlüdür. Etkisi esrar gibidir, fakat daha derin ve kuvvetlidir.¹²⁶

LSD, tabletler, kapsüller bazen de sıvı biçimde tüketime sunulmaktadır. LSD kullanımının etkisi, kullanılan doza ve o anda içinde bulunan ruh durumuna göre değişmektedir, insanı intihara kadar sürükleyen strese de sokabilmektedir. Kısmi hafıza kaybı, metabolizmada düzensizlik, bitkinlik, cinsel sapmalar, şuur bozuklukları ve cinnet belirtileri de görülür, Şahıs idrak kabiliyetini, mantıki muhakeme yeteneğini kaybetmektedir, devamlı artan dozajlara gereksinim duyulmaktadır.¹²⁷

Renkli tabletler ya da emici kağıt şeklinde, su gibi renksiz sıvı ve ince jelatin kareleri şeklinde satılmaktadır. Ağızdan alınmasının yanı sıra, emici, parlak kağıttan, çocukların çok hoşuna giden renkli çıkartmalar ve puldan yalanarak kullanıldığı da bilinmektedir. Psilocybinse, bir tür mantardan elde edilip kişiye aşırı neşe hali verir, halüsinasyon görmesine sebep olur.¹²⁸

Halüsinojenler de gruplandırılmamızda üçüncü grup olarak kısaca açıklandıktan sonra şimdi bu grupta yer alanlarında alkaloid ve sentetiklerine bakacağız.

1.2.3.1. Esrar

Esrar, kenevir yapraklarının dışından çeşitli biçimlerde üretilen, Türkiye’de de yetişen, binlerce yıldır insanlar tarafından tüketilen, kendine özgü bir gelenek ve kültür oluşturmuş içkidir. Her yerde anılan adıyla, ‘Cannabis Sativa’ veya ‘Indiana’ her haliyle eski dünyadan bu yana insanlarca kullanılır.¹²⁹

Haşış ile afyon haşhaşı farklıdır. Kenevir otu toz haline getirilip, ilk elemeye; ‘kaynar’ denir, ikinci kez elemeye ise ‘Marihuana-Ganja’ adı verilir, Yeşil toza da ‘gubar’ denmektedir.¹³⁰ Yeşilaycılara göre de ince elekten yapılanına haşış, ikinci kaliteye marihuana adı verilir. Yeşilay burada yanılmaktadır, çünkü esrar başka, ot yani deligonca Batı adıyla Marihuana başkadır.¹³¹

¹²⁶Handan Yokuş SEVÜK (2007), age., s.45.

¹²⁷Handan Yokuş SEVÜK (2007), age., s.45.

¹²⁸Handan Yokuş SEVÜK (2007), age., ss.45-46.

¹²⁹Sarp BENGÜ (2000), age., s.174.

¹³⁰Kültegin ÖGEL (2020), age., s.114.

¹³¹Sarp BENGÜ (2000), age., s.174.

Hint keneviri; ‘Cannabis Indica’, Kenevir; ‘Cannabis Sativa’, esrar; haşış olarak da bilinir. Avrupa, hashihs, Araplar, kunnap demektedir.¹³² Esrar ve benzerlerinin beyinsel etkileri de bulunmaktadır.¹³³

Esrar sokak isimleri; ‘cıgaralık’ ve ‘keyif’ olarak anılmaktadır. Çingene dilinde; gia baş harfi “G” genel adıyla ot, ‘zeytin’dir. Transseksüeller ve travestilerin ‘Naciye’si olarak yer alır.¹³⁴

Doğuda ki, ve özellikle de Hindistan’daki esrarın gizemli tüketim biçimi ve geleneğiyle ünlenen esrar veya kenevir yaprağı, Türkiye’de de, kendine özgü mistik yolculuğunu sürdürmektedir.¹³⁵

Uyuşturucu etkiye sahip yumuşak (soft) uyuşturucu grubundandır. Esrar içinde, yapraklarında, tohum ve çiçeklerinde psikoaktif kimyasal tetrahidrokanibal (THC) bitkidir. Esrarın elde edildiği, Hint keneviri bitkisi; kağıt, giysi, inşaat malzemesi, diğer malzemelerin yapımında da kullanılmaktadır. Esrarın daha düşük kalitesine marihuana denmektedir.¹³⁶

Sigara gibi içilmektedir. ‘J’, ‘joint’, ‘co’ olarak isimlendirilen, içi boş olan sigaraya içine konup kullanılmaktadır. Çay gibi demlendirilip, kek (spacecake) içinde de kullanılmaktadır.¹³⁷

Esrar içildiğinde, THC çabucak ciğerlere geçer oradan kan yoluyla beyne ulaşır. Yenilirse THC’nın etkileri daha yavaş seyir eder. Hoş (high) duygu verir, kişi rahatlar.¹³⁸

Esrar unutkanlık yaratır, ‘ekmek kafa’ denme nedeni budur. Sürekli kullananlar, esrarı diğer bağımlılık yapıcılardan ayırıp ‘ben bağımlı değilim’ deseler de bağımlı hissetme ve tüketimi sınırlayamama gibi problemler bulunmaktadır.¹³⁹

Yargıtay, tarafından kişisel kullanım kabulü için; kabul edilebilecek miktar; yaygın uygulamaya göre mahkemelerde yıllık, 1 kg. esrar bulundurma, kişisel ihtiyaç kabul edilmektedir.¹⁴⁰ Son zamanlarda, uyuşturucu madde nakletme ve ticaret

¹³²Kültegin ÖGEL (2020), age., s.113.

¹³³Esrar ve benzerlerinin (marihuana, sentetik kannabionoid-bonzai, THC) esrarda ödül yolağına gitmektedir. THC’da, opiyat etkisi gösterildiği düşünülmektedir. THC, THC reseptör yapışp fazla dopamin salgılar. Hipokampusde; hafıza, beyincikte denge sorunu yaratır, bakınız, Kültegin ÖGEL (2020), age., s.29.

¹³⁴Sarp BENGÜ (2000), age., s.174.

¹³⁵Sarp BENGÜ (2000), age., s.175.

¹³⁶Suat ÇALIŞKAN (2012), age., ss.737-738.

¹³⁷Suat ÇALIŞKAN (2012), age., s.738.

¹³⁸Suat ÇALIŞKAN (2012), age., s.738.

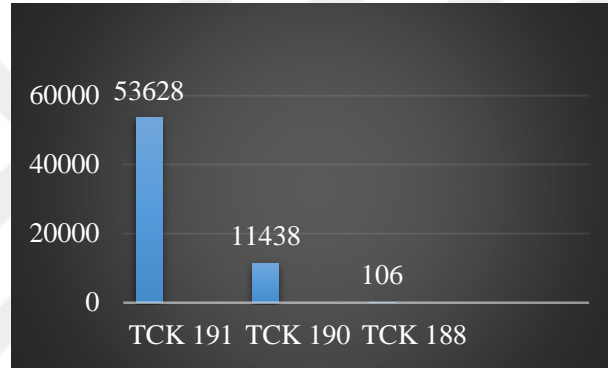
¹³⁹Suat ÇALIŞKAN (2012), age., s.738.

¹⁴⁰Suat ÇALIŞKAN (2021), age., s.242.

suçlarında küçük miktarlarda taşınıp, suç işlendiğinden, yıllık net 600-700 gr. ticaret amacıyla bulundurma kabul edilmektedir.¹⁴¹

Tablo 10. Esrar ele geçip, Delil Olarak Değerlendirilmesi Örnek Tablosu

Miktar/gr	Ele geçirilme şekli/Delil durumu	Karar
551,9 gr.	Poşet içerisinde 530 gr. üzerinde 7,9 gr.ve 12,7 gr. Ve üzerindeki sigara paketi içinde 1,3 gr. esrar ele geçmesi-kişisel ihtiyaçtan fazla, satışa hazır paketçikler.	TCK 188 ¹⁴²
600 gr.	Miktar dışında delil bulunmuyor, fail kullandığını söylüyor, Kan örneklerinde THC var.	TCK 191 ¹⁴³

Şekil 6. 2018 Yılı Esrar Olay Sayısının Suç Türlerine Göre Dağılımı (TUBİM, 2019).¹⁴⁴

Konuyu sonlandırmadan bir Yargıtay kararından, söz etmek istiyoruz, Yargıtay bu kararında, 85,75 gr.esrarı tek başına 5237 sayılı TCK m.188 kapsamında görmeyip kararı bozmuştur.¹⁴⁵

¹⁴¹Suat ÇALIŞKAN (2012), age., s.243.

¹⁴²Yar.10.CD.'nin, 26.11.2018 Tarih, 2016/192 E., 2018/8377 K. sayılı Kararı, AKTARAN Suat ÇALIŞKAN (2021), age., s.244.

¹⁴³Yar.20.CD.'nin, 07.01.2020 Tarih, 2017/2679 E., 2020/158 K. sayılı Kararı, AKTARAN Suat ÇALIŞKAN (2021), age., s.244.

¹⁴⁴Türkiye Uyuşturucu Raporu 2019, <http://www.narkotik.pol.tr/kurumlar/narkotik.pol.tr/TUB%20%20Yay%20C4%B1nlar/2019-TURKIYE-UYUSTURUCU-RAPORU.pdf>. (E.T.10.01.2020), s.35.

¹⁴⁵“Oluşa ve dosya içeriğine göre; tüm aşamalarda atılı suçu inkar eden sanık ...’in savunmalarının aksine, hakkında kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçundan ayrı soruşturma yürütülen ve tanık olarak dinlenen ...’in 28/07/2013 tarihinde yapılan üst aramasında ele geçen net 85,75 gram esrarı, sanık ...’ten temin ettiğine dair soyut beyanı dışında, kuşku sınırlarını aşan yeterli ve kesin delil bulunmadığı gözetilmeden, sanığın uyuşturucu madde ticareti yapma suçundan beraati yerine mahkûmiyetine karar verilmesi, Kanuna aykırı, sanık müdafinin temyiz itirazları bu nedenle yerinde olduğundan, hükmün BOZULMASINA, 22.12.2020 tarihinde oy birliği ile karar verildi,” Yar.10.Ceza Dairesi, 22.12.2020 Tarih, 2017/6950 E. 2020/9468 K. sayılı Kararı, AKTARAN <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (E.T.06.03.2021).

1.2.3.2. Marihuana

Kenevir bitkisinin yaprak ve çiçeklerinin kurutulmasıyla elde edilir, zihni ve vücudu etkiler kuvvetli uyuşturucu maddedir. Kullanımın yaygın olması vücuda etkilerinin küçümsenerek, kolay temin edilmesindedir. Marihuanadaki kimyasallar vücudun birçok organınca absorbe edilir vücuttan elimine edilmesi bir ayı bulabilir. Hafıza kaybı, görme bozukluğu yapabilir.¹⁴⁶

1.2.3.3. Meskalin

Meskalin (3, 4, 5-trimetoksifenetilamin) fenetilamin grubundan halüsinojenik bir alkaloid türüdür. İlk olarak 1897’de Alman Arthur Heffter tarafından bulunarak izole edilmiştir. Ernst Späth tarafından 1919’da sentezlenmiştir. Tablet, kapsül ve sıvı şekilde kullanılabilir. Ülkemizde çok kullanılmaz, kullananların anlayış kabiliyeti ortadan kalkar.¹⁴⁷

Peyote, kızıldere tarafından, Meksika’da kullanılmaya başlanmış 3000 yıldır da kullanılmaktadır.¹⁴⁸

Etkileri; gözler açıkken Halüsinasyon görmeleri, öfori; kendini aşırı coşkulu, aşırı abartılı mutlu ve zinde hissetme, halüsinojen-kalıcı algılama bozukluğu, görülür.¹⁴⁹

1.2.3.4. LSD (Lysergic Acid Diethylamide)

Üretimi; çavdar bitkisi üzerinde bulunan parazit bir mantardan elde edilir. Kokainden 100 kat daha güçlüdür. Tanıtımı; suda eriyebilen, kokusuz, tatsızdır. Parlak ve mavimsi bir maddedir. Kolay ve ucuz üretime sahiptir. Kullananları büyük ölçüde artmaktadır, 20’yi aşkın çeşidi bulunmaktadır.¹⁵⁰

Kişinin algı sisteminde değişiklik meydana getiren sert (hard) uyuşturucudur. Çavdar mahmuzu (*claviceps purpurea*) genel olarak arpa, buğday, çavdar, mısır gibi tahıl mahsullerinde yaşayan zehirli mantardır. Mantarın dışı koyu mor, içi açıl mor ya da pembe rengi görünümündedir. 1938’de İsviçre’nin, Basel kentinde, sandoz ilaç

¹⁴⁶Suat ÇALIŞKAN (2012), age., s.739.

¹⁴⁷Suat ÇALIŞKAN (2012), age., s.739.

¹⁴⁸Suat ÇALIŞKAN (2012), age., s.739.

¹⁴⁹Suat ÇALIŞKAN (2012), age., s.740.

¹⁵⁰Sarp BENGÜ (2000), age., s.167.

firma laboratuvarında çalışan, Albert Hoffman çavdar mahmuzundan ki çeşitli alkaloidleri sentez yoluyla LSD elde etmiştir.¹⁵¹

Genellikle LSD ağızdan oralla alınır. LSD örneklerinin kuvvetleri doz başı 20-80 mikro gram arsında değişmektedir. Bazı durumlarda ‘mikrodot’ tabletler ya da ‘windovsplains’ jelatin formlarda olsalar da, LSD genellikle ‘kağıt parça asit’ olarak satılır.¹⁵²

LSD’de, beyinsel etkilere neden olmaktadır.¹⁵³ LSD’nin, etkileri önceden kestirilemez, doz miktarına ve içinde bulunulan çevreye göre değişik tepkimeler oluşmaktadır. Kullanıcılar, yoğun renkler, bozulmuş şekiller, eşyaların hareket ettiklerini gördüklerini belirtmişlerdir. Seslerdeki bozulmalar, yer ve zaman algılamadaki değişimlerde görülen tecrübelerdir. Sinestezi; duyguların karışımı, kişi renkler gördüğünü sesler duyduğunu belirtir. Duygularda birbirine karışır bir duygu halinden diğerine geçiş yaşanabilir. Kişi kendini başka ortamda görebilir, Ankara’dayken Londra’da hissedebilir, trip (yolculuk) hissi denir bu duruma.¹⁵⁴

Yine, LSD kullanımı, mantıklı düşünmeyi ortadan kaldırdığı için tehlikeli davranış sergileme ve sonucunda şiddet hareketleri görülebilir, kaza yapma olasılıkları fazladır bu sebeple de kaza sonucu ölümler oluşabilir, cinayet işleyebilir, kendini yaralayıp sakatlayabilir. Trafik kazası, uçmak gibi tehlikeli aktiviteler, gerçekleştirebilir.¹⁵⁵

LSD fenomeni, ‘flasback’ (flasback; geçmişte yaşanan bir durumun gerçek zamanda yaşanıyormuş olma sanrısı, geriye dönüş) kötü sonuçlar doğurmaktadır. Kullananlar uçacaklarını sanıp çatıya çıkabilir.¹⁵⁶

1.2.3.5. Bonzai (Sentetik Kannabionidler)

Polisiye literatürde ‘spice’ olarak tanımlanan, ülkemizde ve dünyada kullanımı hızla artmaktadır. Uyarıcı etkisi olup, psikotrop madde grubuna girmektedir.¹⁵⁷

---

¹⁵¹Suat ÇALIŞKAN (2012), age., s.740-741.

¹⁵²Suat ÇALIŞKAN (2012), age., s.741.

¹⁵³LSD (Lysergic acid diethylamid); hallüsinojen-algılarda bozulma, gerçek gibi gözüküp ama gerçekte olmayandır. Galipten ses duymak, olmadığı halde dokunsal duyular hissedebilir. LSD, serotonin artıp, tolerans hızla gelişir, bakınız, Kültegin ÖGEL (2020), age., s.157.

¹⁵⁴Suat ÇALIŞKAN (2012), age., s.741.

¹⁵⁵Kültegin ÖGEL (2020), age., ss.160-161.

¹⁵⁶Suat ÇALIŞKAN (2012), age., s.743.

¹⁵⁷Ali PARLAR ve Azmi KIZILKAYA (2018), *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları*, 1.Basım, Bilge Basım Yayım Tic.Ltd.Şti., Ankara, s.28.

Üretiminde daha çok bonzai ağacı yaprakları kullanıldığından bu isimle yer almaktadır. Burada bazen sadece bonzai ağacı yaprağı değil başka bitki yaprakları da kullanılmaktadır. Bonzai; 2011 yılında listeye eklenen bir madde olmuştur.¹⁵⁸

Genelde diğer kurutulmuş bitki kırıntılarına emdirilerek veya sıvı veya toz halinde kullanım arz edilen bonzai ‘I-naphthalenly methanone’ diğer ismiyle ‘JWH-018’ grubu sentetik kannabionid türevidir. Başta gençler olmak üzere bağımlılarda ölüme neden olabilmektedir. Sentetik kannobionedler, her geçen zaman yeni versiyonları ile insan sağlığına verdiği zararlar ile toplumlar açısından ciddi tehlikelere sebep olabilmektedir.¹⁵⁹

Türkiye piyasasında, ‘bonzai’ olarak adlandırılan sentetik uyuşturucu, ‘Esrarın etkilerini taklit edecek, tamamen sentetik bir madde’ üretme fikriyle, hayvan deneylerinde kullanılmak üzere hayata geçirilen bir moleküldür. 1995 yılında Güney Carolina’daki, Clemson Üniversitesi’nden John W.Huffman tarafından laboratuvarda sentezlendi. Huffman, JWH-073 ve JWH-018 moleküllerini üreterek, bunlara kendi adının baş harflerini koymuş bulunmaktadır. Fakat bir süre sonra formül sızdırıldı. Bu molekülden ufak değişiklikler yapılarak yeni varyasyonlar üretilmeye başlandı. Sonunda bütün dünyayı saran bir felaketin ilk tohumları böylece atılmış bulunuldu.¹⁶⁰

Ölüm rüzgârı ilk kez dünyada 2002’de internette esmeye başladı. Bonzai, 2002’den itibaren internet üzerinden, birçok farklı isimlerle bir çok yerde satılmaya başlanmıştır.¹⁶¹

İnsan vücudunda kannabionid reseptörleri vardır ve bunlar halk arasında ‘esrar, marihuana’ diye bilinen ‘cannabis’ cinsinden bitkilerdeki kannabionidlere duyarlıdır. Yüksek doz kannabionoid, bağımlıların hedeflediği ‘uyuşturucu’ etkisini gösterir. Kimyasal kannabionoidlerse daha farklı ve daha da zararlı tepkimelere neden olmaktadır. Bonzainin etken içeriği olan sentetik kannabionoidler, ilk olarak 2008’de,

---

¹⁵⁸Bonzai; 07.01.2011 Tarih ve 2011/1310 Sayılı BKK (Bakanlar Kurulu Kararı) Kararının, RG; 13.02.2011 Tarih, 27845 Sayı ile Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanundaki, uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin listesine eklenmiştir, bakınız, Ali PARLAR ve Azmi KIZILKAYA (2018), age., s.28.

¹⁵⁹Ali PARLAR ve Azmi KIZILKAYA (2018), age., s.28.

¹⁶⁰Meltem YILMAZ (2015), *Boş Tarlalarda Ölü Bedenler Bonzai*, 1.Baskı, Destek Yayınları, İstanbul, ss.39-40.

¹⁶¹Bonzai; Spice Silver, Spice Gold, Spice Diamond, Spice Arctic Synergy, Spice Tropicel Synergy, Spice Egypt, Yucatan Fire, Smoke, Sence, ChillX, Highidi’s Almdröhner, Eatrth Impact, Gorillaz, Shunk, Genie, Galaxy Gold, Space Trockin, Solar Flare, Moon Rocks, Blue Lotus, Aroma, Scope gibi birçok farklı isim ve ambalaj altında satılmaya başlanmıştır. Bir süre sonra da; Avusturya, Almanya, Macaristan, İrlanda, Lüksemburg, Litvanya, Letonya, Portekiz ve Birleşik Krallık’ta büyük ve küçük marketlerde, Litvanya’da seks shoplar’da, Lüksemburg’da ise benzin istasyonlarında satıldığı tespit edilmiştir, bakınız, Meltem YILMAZ (2015), age., s.40.

Avusturya’da yasaklanarak kontrol altına alınmaya başlanmıştı. Avusturya’yı; Estonya, Almanya, Finlandiya, Fransa, Polonya, İsveç, İsviçre, İngiltere, KKTC (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti) gibi ülkelerde takip etmiştir. Bu sıralarda bonzai, Türkiye’de hâlâ ‘yetkililerce’ tespit bile edilmemiştir.¹⁶²

Oysa ki, Türkiye’de de, tıpkı diğer ülkelerde olduğu gibi, madde kullanıcıları bonzainin siparişini, 2002’den beri internet üzerinden vermeye başlamıştı. Fakat, madde Türkiye’de polisin takibine 8 yıl boyunca girmede. Ve ilk kez tam 8 yıl sonra, 12 Nisan 2010’da, Türkiye bonzaiyi resmi olarak ‘keşfetti’. Ardından da bonzainin, 22 Haziran 2010’da, 2313 sayılı Uyuşturucu Kanunu, kapsamına alınmasına karar verildi. Fakat karar yerine getirilmedi, yaklaşık olarak 5 ay sonra da, 24 Kasım 2010’da bonzainin uyuşturucu sayılması tekrar Sağlık Bakanlığına bildirilmiştir.¹⁶³

Madde, ancak 22 Aralık 2010 tarihinde ancak Bakanlar Kurulu kararına sunulabilmiştir.¹⁶⁴

Oysa bonzai, bu tarihe kadar Türkiye’de dalga dalga yayılmıştı bile. Hatta Türkçe sitelerde bile satışı kolaylıkla da yapılmaktaydı. Kendilerini ‘Doğal Bitkisel Aromatik Karışım ve Bitki Gübre Toptancısı’ olarak adlandırılan siteler, bonzaiyi 3-7 gün içerisinde evlere sipariş veriyorlardı.¹⁶⁵

Tablo 11. Sentetik Kannabinoidler ele geçip, Delil Olarak Değerlendirilmesi Örnek Tablosu

Miktar/gr./Adet	Ele geçirilme şekli/Delil durumu	Karar
7,7 gr.	Sanığın araç ve üzerinde ele geçmiş, başka delil bulunmuyor.	TCK 191 ¹⁶⁶
49 gr.	Ev çıkışı takipte, sanık mont cebinde ele geçirilen madde (günlük ihtiyaç fazlası)	TCK 188 ¹⁶⁷

¹⁶²Meltem YILMAZ (2015), age., s.40.

¹⁶³Meltem YILMAZ (2015), age., s.40-41.

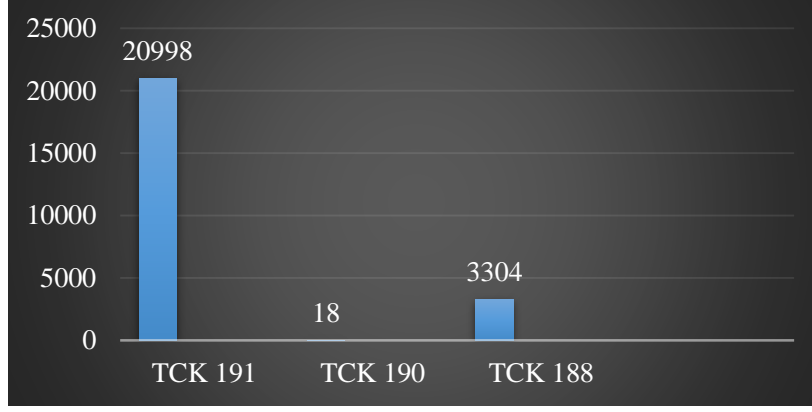
¹⁶⁴Meltem YILMAZ (2015), age., s.41.

¹⁶⁵Meltem YILMAZ (2015), age., s.41.

¹⁶⁶Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 16.05.2019 Tarih, 2016/732 E., 2019/439 K. sayılı Kararı, AKTARAN Suat ÇALIŞKAN (2021), age., s.264.

¹⁶⁷Yar.10.CD.’nin, 14.11.2016 Tarih, 2016/2421 E., 2016/3732 K. sayılı Kararı, AKTARAN Suat ÇALIŞKAN (2021), age., s.264.

Şekil 7. 2018 Yılı Sentetik Kannabinoidler Olay Sayısının Suç Türlerine Göre Dağılımı (TUBİM, 2019).¹⁶⁸

1.2.4. Kimyasal Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddeler

Yukarıda yer alan üçlü gruplandırmalar dışında, bugün için kabul gören bir sınıfta kimyasal uyuşturucu maddeler olup, her geçen gün sayıları da artmaktadır.

Günümüzde tabii (doğal) ve psikotrop (sentetik) maddeler dışında bir üçüncü madde olarak kimyasal maddeler kabul edilmiştir.

Uçucu ve çözücü olarak da isimlendirilen, doğal ve sentetik uyuşturucu madde üretiminde kullanılan, aralarında potasyum permanganatının (KMnO₄) da bulunduğu, 22 adet kimyasal maddeden oluşur. Son yıllarda uçucu kimyasallarda artış olduğu görülmüş, sanayi üretim ve günlük hayatta da kullanılan bu grup uyuşturucu ve ya uyarıcı maddelerin denetiminde zaaflar yaşanmıştır.¹⁶⁹

Solunum yolu ile alınanlarda alt bir grup oluşturur. Modern uçak yapıştırıcılar, aeroseller, zamk, saç spreyleri, bally ve benzeri plastik yapıştırıcılar, çakmak gazı, lokal anestezi etkili maddeler ile kuru temizlemede kullanılan sıvılarda bu grubu oluşturur. Merkezi sinir sistem üzerinde depresan etkiye neden olan inhalan kimyasallar, dozu artırma eğilimine yol açarak uzun süre kullanıldığında kalpte ve beyinde hasar yaratırlar.¹⁷⁰

Kimyasal gruplar içinde de önemli yere sahip olanları da konumuz açısından işleyeceğiz. Zira, bunlara yer verilmemesi konu bütünlüğü açısından eksiklik oluşturabilir.

¹⁶⁸Türkiye Uyuşturucu Raporu 2019, <http://www.narkotik.pol.tr/kurumlar/narkotik.pol.tr/TUB%20Yay%20B1nlar/2019-TURKIYE-UYUSTURUCU-RAPORU.pdf>. (E.T.10.01.2020), s.40.

¹⁶⁹Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.30.

¹⁷⁰Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.30.

1.2.4.1. Uçucu ve Çözücü Maddeler (Volatiller-Enhalasyonlar) (Volatile hydrocarbons); (Tiner, benzen, Gazolin, Glue -Bali).

Uçucu ve çözücü maddeler, solunumla içe çekilen ve psikolojik olarak beyinde değişikliğe yol açan kimyasallardır. Psikotrop yani sentetik ilaçlara bağımlı kişilere getirilen yasaklamalar karşısında, bu kişilerin yeni madde arayışı içine girmeleri neticesinde içeriğinde uyuşturucu etkisi yapan maddeler bulunan ve çevreden kolaylıkla temin edilebilen kimyasal bazı maddelere yöneldikleri görülmüştür. Birçok çeşidi bulunan bu maddeler tüm dünya geneline suiistimal edilmektedir.¹⁷¹ Uçucu maddelerinde beyinsel etkileri görülmektedir.¹⁷²

Her yerde rahatça bulunabilmesi, ucuz olması ve denetimleri konusundaki yetersizlikler neticesinde bu gibi maddelerin kullanımı kolaylaşmaktadır. Sanayide ve günlük yaşamda yaygın kullanılmaları neticesinde bunların tamamının uyuşturucu madde kapsamına alınmaları doğru bir tarz olmayabilir, fakat denetim de yapılmalıdır.¹⁷³

Kötüye kullanılan uçucu ve çözücü maddelerin bazıları; zumk, uhu, bally gibi plastik yapıştırıcılar, oje, aseton gibi kozmetikler, saç spreyi, deodorant gibi aeroseller, lokal anestezipler, yağ temizleyicileri, kuru temizleyiciler, yangın söndürücüler, benzin, çakmak gazı gibi sıvı yanıcılar, havagazı, akrilik boyalar, incelticiler (tiner), cilalar, daksil, kokulu kalem, silgi, gazlı kalemler.¹⁷⁴

Uçucu maddeler, Merkezi sinir sistemini etkiler, toluen etkisinden dolayı, hızla başlayıp hızla düşen bir iyilik hali vardır.¹⁷⁵ Şu da belirtilmelidir ki, benzin, boya, tiner gibi maddeler, kafa bulmak, intoksike olmak (sarhoş olmak) için kullanılırsa 'inhalantlar' (solunumla alınanlar) olarak, fakat maddeler kazayla ya da zehirlenme amacıyla alınırsa 'toksin' (mikroorganizmaların salgıladığı) olarak isimlendirilir.¹⁷⁶ Uçucu madde kısa keyif hali, gevelerce konuşma. Hallüsinasyon ve konfüzyona, bunun yanında şaşkınlığa neden olmaktadır, etkisi altında, kendini kesebilir.¹⁷⁷ Bağımlıları bu maddeleri beş değişik biçimde kullanmaktadır.¹⁷⁸

¹⁷¹Handan Yokuş SEVÜK (2007), age., s.47.

¹⁷²Uçucu madde etkisi; talamus, basal ganglia, beyincik ve ponlar, duyuşsal mesaj alma ve ulaştırmadan etkilenir. Uçucu madde etkisinde; geniş çaplı beyin hasarı ve demensa (bunama) oluşur, hareket koordinasyon zorluğu, yürüyüş bozukluğu, spastisitiye (adalelerin aşırı kasılması) neden olur. Beyin beyaz maddesinde anormallik oluşur. bakınız, Kültegin ÖGEL (2020), age., s.33.

¹⁷³Handan Yokuş SEVÜK (2007), age., s.47.

¹⁷⁴Handan Yokuş SEVÜK (2007), age., s.47.

¹⁷⁵Kültegin ÖGEL (2020), age., s.129.

¹⁷⁶Salih Yaşar ÖZDEN (2019), age., s.1.

¹⁷⁷Kültegin ÖGEL (2020), age., s.128.

¹⁷⁸Bağımlıları bu maddeleri 5 değişik biçimde kullanmaktadır;

Bu maddeler az miktarda alındığında kullanıcı kendini uyarılmış hisseder, kişide yapay canlılık görülebilir. Fakat fazla miktarda alındığında kişi kontrolünü kaybeder, zaman ve yer algılama sıkıntısı yaşar. Ani koklamadan dolayı ölüm vakalarına da rastlanmaktadır. Uzun süre kullanım sonucunda uçucu ve çözücü madde bağımlıları, kullanılan miktar aynı etkiyi yapmadığı için daha fazla kullanım gereksinimi duyar. Bağımlı kişi hareketlerini kontrol edemez ve böylece sinir sistemi bozulabilmektedir.¹⁷⁹

Bu tür uçucu ve çözücü maddeleri kullanma riski yüksek olanların başında çocuklar yer almaktadır. Tiner ve bally en yaygın kullanılan maddelerdir.¹⁸⁰ Boya tineri ve yapıştırıcı olan bally'nin kullanımı oldukça çoktur. Tiner; %50-60 toluene, bali; %35 toluene içerir.¹⁸¹ UMATEM-Uçucu Madde Araştırma ve Tedavi Merkezi; yatarak tedavi gören uçucu madde bağımlıları üzerindeki tespitlerde, sokakta yaşayanlarının tineri tercih ettiklerini, ailesiyle birlikte yaşayanların ise yapıştırıcı-bally'yi yeğlediklerini belirtmiştir. Yapıştırıcı olan bally, boya tinerine göre daha az toluen içermektedir. Yapıştırıcı etkisi, öfori-neşe hali, halisinasyon-hayal gösterici, etki yaratır, boya tineri ise sedetif, anesteziik etki meydana getirir. Ailesi ile birlikte yaşayanlar, eğlence amacı ile sokakta yaşayanlar ise yaşamda kalmak için uçucu madde kullandıklarını söylemişlerdir.¹⁸²

Tinerde tercih edilen markalar; Aker, Pastel, Desen, Simtaş'tır. Bir zamanların gözde markası olan Atlas ise artık revaçta değildir. Üstübu veya pamuklu beze dökülen tiner avuç içi sıcaklığın uçucu etkisiyle ağza çekilerek kullanılmaktadır. Sersemletici bir etkisi vardır, duyguları kütleştirmektedir.¹⁸³

Bally kullanan tiner bağımlıları ise kendilerini emniyete almak için çoğunlukla en az iki kişi iken bu kimyasalı denemektedir. Hallusinojen olup sanrılara neden olan

---

1-İçlerinde sözü edilen maddeler bulunan benzin deposu, teneke kutu ve şişe gibi şeyleri doğrudan koklayarak veya soluyarak,

2-Bu maddeleri, plastik torbaya koyduktan sonra, torbaya burunlarını ve ağızlarını sokup soluyarak,

3-Kumaş parçası ve elbise üzerine döküp koklayarak,

4-Aerosol tüplerini burun ve ağız yoluna püskürtüp soluyarak,

5-Bu maddeleri ısıtıp, buharını solumak şeklinde, kullanılmaktadırlar, bakınız, Handan Yokuş SEVÜK (2007), age., ss.47-48.

¹⁷⁹Handan Yokuş SEVÜK (2007), age., s.48.

¹⁸⁰Handan Yokuş SEVÜK (2007), age., s.48.

¹⁸¹Kültegin ÖGEL (2020), age., s.127.

¹⁸²Kültegin ÖGEL (2020), age., ss.128-129.

¹⁸³Sarp BENGÜ (2000), age., s.202.

bally'den kaçsalar da zaman zaman kullanmakta ve de kendilerini tehlikeye atmaktadırlar.¹⁸⁴

Selülozik tiner yaklaşık 20 yıldır, sokaktaki çocuklara bulaşmış kara büyüdür. Tüm dünyada, alkol ve eroinin önderlik ettiği sokak yaşamını bizde de tiner başlatmıştır.¹⁸⁵

Yine bir uçucu madde kabul edilebilecek; nitritler (poppers) de, yasadışı üretim olup, küçük şişelerde satılır. Deri temizleme, video kafa temizleme, oda temizleyicilerin içinde bulunur. Uçucu madde kapsamında olduğu içinde koklanarak kullanılır. 'Rush' etkisi de bulunmaktadır.¹⁸⁶

Konuyu bitirmeden uçucu maddelerle ilgili olarak, 5237 sayılı TCK m.194 düzenlenmesinden de söz etmek gerekir, m.194; "Sağlık için tehlike oluşturabilecek maddeleri çocuklara, akıl hastalarına veya uçucu madde kullananlara veren veya tüketimine sunan kişi, altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır," şeklinde düzenlenmiş olup buna göre, nalburların, çocuklara uçucu madde kullanma potansiyeli nedeniyle, bu maddeleri satmaması yükümlülüğü getirmiştir.¹⁸⁷

1.2.4.2. Maradona Dopingi

Türkiye'ye, ait bir madde olup, İstanbul kullanımı yaygın olan bir maddedir. Efedrin+Aspirin+Permangonat'ın toplamından oluşur. İçerikte bulunan, Permangonat, nasır ilacı içinde de bulunmaktadır, yani bir tür zehirdir. Enjektör ile alınmaktadır. 13-14 yaş kullanımında tespitler bulunmaktadır. Neşe, hareket, canlılık, korkusuzluk yaratmaktadır.¹⁸⁸

1.3. UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDEYE ULUSLARARASI BAKIŞ

Yukarıda anlattığımız uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarının yanında, günümüze kadar geçirdiği süreçlerin bilinmesi de bugün için mücadelede gereken bir yoldur. Sürecini bilemediğimiz bir konuda mücadele, 'Donkişot'la savaşa benzeyebilir. Bu maksatla da ilk olarak uluslararası gelişimi konusu incelenecektir. Aşağıda önce tarihi süreci daha sonra da bu tenzihte oluşturulan kuruluşlar başlıkları altında değerlendirilecektir.

¹⁸⁴Sarp BENGÜ (2000), age., s.204.

¹⁸⁵Sarp BENGÜ (2000), age., s.199.

¹⁸⁶Kültegin ÖGEL (2020), age., s.187.

¹⁸⁷Kültegin ÖGEL (2020), age., s.268.

¹⁸⁸Kültegin ÖGEL (2020), age., s.188.

1.3.1. Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddenin Uluslararası Tarihi

Konuyu önce 18.yy'a kadar olan gelişimler açısından inceleyip, sonrasında da 18.yy. sonrasındaki gelişmeler yönünden yer vereceğiz.

1.3.1.1. XVIII. yy'a Kadar Olan Zamanda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde

Uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımı çok eskilere dayanmakta olup ilk olarak nerede ortaya çıktığı ise bilinmemektedir. İnsanların acılarını giderip korkularını unutturduğu yanında sarhoşluk ve keyif veren bu maddelerden insanlar hiçbir zaman vazgeçmemişlerdir.¹⁸⁹

Bağımlılık yaptıkları için kötü niyetli kullanımları da mevcuttur. Bunların yaygınlaşmasında ağrı kesici ve sakinleştiricilik yanında mitoloji, efsane ve tek tanrılı dinlerde de yer verilmiştir.¹⁹⁰

Eski Yunan'da Hipokrates; afyonun mesane, ishal ve histeri hastalıklarında faydalı olduğunu belirtmiştir.¹⁹¹

Tarihte bilinen en eski uyuşturucu afyondur, zira kendiliğinden doğada bulunmakta ve mayalandırma gerektirmemektedir. Yeni tarihlerde, İsviçre'de, M.Ö.4000'de kazıklar üzerine kurulan evlerin oluşturduğu neolitik köylerde, papaver somniferum veya melez türden haşhaş tohum ve kapsülleri izleri görülmüştür. M.Ö.3400 yıllarında, Dicle-Fırat havzasında, afyon haşhaş ekildiğine ve Sümerlerde haşhaş için keyif verici 'hul' ve 'gil' kavramları kullanılmıştır.¹⁹²

Mısırlılar, afyonu Sümerler'den, öğrenmiştir. M.Ö.2000 yıllarında afyon Avrupa, Ortadoğru ve Kuzey Afrika'da bilinmekteydi. VII.yy'dan itibaren Çin'de, afyon ilaç kabul edilmiştir. Çin'e sokulma da iki farklı görüş olup birisi Araplarca bir diğeri de Tibet'e giden, Budist rahipler getirdi yönündedir.¹⁹³

Tarihin tozlu sayfalarında bakıldığında uyuşturucu maddelerin, Çinlilerce ağrı dindirmede, uykusuzlukta ve buna benzer tıbbi amaçlarda kullanmışlardır. Bu maksatla, İngilizler Çin'in, bu durumundan yararlanmak için Çin'de şirket kurup, ülkeye afyon ihraç etmiştir.¹⁹⁴

¹⁸⁹Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.31.

¹⁹⁰Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.31.

¹⁹¹Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.31.

¹⁹²Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., ss.31-32.

¹⁹³Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.32.

¹⁹⁴Ali Erdem SEVDİM (2014), age., s.61.

Diğer kullanılan bir uyuşturucu da esrardır. Hint kültüründe esrar kutsal anlamına gelen ‘vişema’ başarı ve mutluluk anlamında kullanılmıştır. Ağrı dindirici ve cinsel gücü artırdığı söylenen Hint kenevirine, Amerikalı yerli halkta rastlanmıştır. Amerikan kıtasının bulunmasından sonra XVI.yy’dan itibaren tütün ve kenevir bitkisi ve bunların türevleri Avrupalılarca kullanılmaya başlanmıştır.¹⁹⁵

XVII.yy ilk çeyreğinde marihuana, Amerikalıların en önemli geliri olmuştur. Amerika kıtası da XIX.yy’da Çin’den gelen işçiler vasıtasıyla afyon ve türevleri ile karşılaşmıştır.¹⁹⁶

Hayli geriye götürülebilecek bir uyarıcı madde olan kokain ise Güney Amerikalı yerliler tarafından ağır doğa şartlarına karşı kullanılmıştır.¹⁹⁷

1.3.1.2. XVIII. Yüzyıl ve Sonrası Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddeler

British East Company adlı İngiliz şirketi, Hindistan’da afyon üretim ve ticaretini tekeline almıştır. Çin’in nüfusu fazla olduğu için afyon satılarak bağımlılık artmış bu nedenle 1729 yılı Çin İmparatoru Yoga, heng afyonunu yasaklamış ve İngilizlerle gerginlik yaşanmıştır.¹⁹⁸

İngiliz hükümeti afyon ticaretindeki Çin’deki gerilmeden dolayı, Çin’de bulunan tüccarları bahane edip, Çin’e tarihteki adıyla afyon savaşlarını açmıştır, Fransa ve ABD bu savaşlarda İngilizlerin yanında yer almıştır.¹⁹⁹

1839’da ise Çin imparatoru afyon ithalini yasaklayınca İngilizlerle 1.Afyon savaşı yapılmıştır, 1842’de Çin kaybetmiş Nanking anlaşması ile afyon ithali artırılmıştır. 1856-1860 yıllarında 2.Afyon savaşını (Arrow savaşı) da Çinliler kaybetmiştir.²⁰⁰

Afyon savaşları sonrası, ABD, Fransa ve İngiltere Çin’e afyon satmaya devam etmiş, her dört yetiştikenden biri afyon kullanıcısı olmuştur.²⁰¹

XIX.yy ikinci yarısından itibaren, sanayi devrim neticesi batıya göçler başlamış, Çinlilerde gittikleri ülkelere afyonu da taşımıştır. Başta Güneydoğu Asya ve Avustralya iken zamanla, ABD, Kanada ve Güney Afrika’ya kaymalar olmuştur.²⁰²

¹⁹⁵Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.32.

¹⁹⁶Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.32.

¹⁹⁷Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.33.

¹⁹⁸Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.33.

¹⁹⁹Ali Erdem SEVDİM (2014), age., s.62.

²⁰⁰Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.33.

²⁰¹Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., ss.33-34.

²⁰²Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.34.

İlerleyen zamanlarda afyon kullanmanın ABD’de artması afyon kullanmayı yasaklayan sözleşmeler yapmaya başlamış, sonucunda afyonun yaygın olduğu ülkelerle 1909’da Şanghai’da toplantı gerçekleştirmiştir.²⁰³

Dönemin en değerli ticari metallerinden olan afyon, İngiltere’nin, Doğu Akdeniz ve Uzakdoğu ticari ve politik ilişkilerinde belirleyici etken olmuştur.²⁰⁴

II.Dünya savaşı öncesi 40 milyon Çinli (nüfusun %10’u) afyon kullanmaktadır.²⁰⁵

XIX.yy sonunda da, afyondan morfin ve eroin üretilerek ağrı kesici ve sakinleştirici olarak değer kazanmıştır. Morfin yaralı asker ağrılarını dindirmek içinde kullanılmıştır. İçinde ağırlıklı olarak morfin bulunup ağrıları kısa sürede dindiren, ‘eroin’, 1898’de bulunarak piyasaya sürülmüş fakat bağımlılık yapması ve ölüme neden olması sonucu yasaklama yoluna gidilmiştir.²⁰⁶

I. ve II.Dünya savaşları arasında ve de II.Dünya savaşından sonra; uyarıcı maddelerde de artışlar görülmüştür.²⁰⁷

1960’lı yıllardan itibaren de, siyasal siteme karşı gelen gençler tarafından kullanılmıştır. Bu dönemde; ABD ve Avrupa’da uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımını artarak bugünlere gelinmiştir.²⁰⁸

1.3.2. Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddeyle İlgili Uluslararası Sözleşmeler

Uyuşturucunun uluslararası sürecinden sonra bu tarihi aşamalarda, mücadele edebilmek için oluşturulan konferans, toplantı, birlikler içinde ve sonucunda oluşturulan sözleşmeler açısından da incelenmesi gerekli bir aşamadır.

Uyuşturucu ve uyarıcı maddelere karşı yürütülen mücadelenin önemli kısmını mevzuatı ortaklaştırma çalışmalarıdır. Milletler Cemiyeti, Amerikan Devletler Örgütü, Avrupa Birliği bunda rol oynamıştır.²⁰⁹

²⁰³Ali Erdem SEVDİM (2014), age., s.62.

²⁰⁴Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.34.

²⁰⁵II.Dünya Savaşı boyunca da bu durum değişmemiş, fakat; 1950’de komünist yönetim başa geçince uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin üretim, ithalat ve ihracatı yasaklanarak, tıp alanı içinde afyon üretimi, denetime tabi tutulmuştur. 1953’de, Çin afyondan kurtulmuş, üretilen afyonun tamamı tıpta kullanılmıştır, bakınız, Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.35.

²⁰⁶Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.35.

²⁰⁷I. ve II. Dünya savaşları arasında kokain, II.Dünya savaşı sonrasında amfetamin ve diğer uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımında artışlar görülmüştür. Devletlerarası zarar vermek içinde bu maddeler silah gibi kullanılmıştır, bakınız, Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.35.

²⁰⁸Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.36.

²⁰⁹Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.46.

BM; 1961 Tek Sözleşmesi ve de sentetik ve kimyasal maddelerin yasa dışı sayılmasına yönelik 1971 Psikotrop Maddelere Dair Sözleşme²¹⁰'leri, önemlidir. Yine, 1988 Tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi²¹¹ de, kayda değer bir yere sahiptir.²¹²

1.3.2.1. İkinci Dünya Savaşından Önce Yapılan Uluslararası Sözleşmeler

Yukarıda uluslararası tarihi, 18.yy öncesi ve sonrası incelediğimiz biçiminde, uluslararası sözleşmeler yönünden ise; 2.Dünya savaşı öncesi ve sonrası açısından, uygulama konusu yapılacaktır.

1.3.2.1.1. 1909 Şanghay Afyon Konferansı

Yapılan ilk işbirliğidir, ABD önerisiyle; 01.02.1909 Tarihinde Şanghay'da düzenlenmiştir.²¹³

13 devletin katıldığı konferansa; afyon üretiminde birincisi olan Hindistan dışında, ikinci olan Osmanlı İmparatorluğu da katılmamıştır.²¹⁴

Morfin ve opiumun, tıbbi zorunluluk dışında üretiminin, kullanılmasının, ticaretinin yasaklanması da müzakere edilmiştir. ABD'nin bu konudaki teklifi afyondan para kazanan devletlerce engellenmiştir.²¹⁵

1.3.2.1.2. 1912 Lahey Afyon Sözleşmesi

01.12.1911'de, ABD çağrısı, 12 devlet katılımıyla, gerçekleşmiştir, Osmanlı İmparatorluğu bu sözleşmeye katılmamıştır.²¹⁶ Şanghay'daki kararlar; tavsiye niteliği taşımaktaydı.²¹⁷ Sözleşmede önemli kararlar alınmıştır.²¹⁸

²¹⁰2326 sayılı 1971 Psikotrop Maddeler Sözleşmesi, RG; 07.03.1981 Tarih, 17272 Sayı. https://www.Resmi_gazete.gov.tr/arsiv/17272.pdf, (E.T.22.01.2021).

²¹¹4136 sayılı 1988 Tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, RG;11.02.1996 Tarih, 22551 Sayı. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22551.pdf>, (E.T.22.01. 2021).

²¹²Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.46.

²¹³Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.47.

²¹⁴Katılan devletler, 1912'de, Hollanda-Lahey'de toplantı yapılması, sözleşme hazırlanması konusunda; anlaşma sağlamışlardır, bakınız, Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.47.

²¹⁵Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., ss.47-48.

²¹⁶Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.48.

²¹⁷Lahey Afyon Sözleşmesi; ülkelere yükümlülükler getirmemekteydi. Bu sebeple alınan kararların uygulanmasını ve uyuşturucu maddeyle mücadelede ülkelerin iç hukuklarında düzenleme yapmaları amacıyla Lahey'de, toplanılmıştır, bakınız, Ali Erdem SEVDİM (2014), age., s.62.

²¹⁸Afyon üretiminin; iç hukukta kontrol altına alınması, afyon ticaretinin limanlarda sıkı denetimi, ayrılma ve varna limanlarında gemiye yüklenen afyonların karşılıklı bildirim ile Hint kenevirinden elde edilen reçinenin denetlenmesi ve de daimi komite kurulması, kararlarına varılmıştır, bakınız, Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., ss.48-49.

Türkiye, Cumhuriyet dönemi, 14.01.1933'de, 2018 Sayılı Kanunla sözleşmeye taraf olup²¹⁹, bu sözleşme aynı zamanda, 2313 sayılı Kanuna da; kaynaklık etmiştir.²²⁰

Lahey Afyon Sözleşmesi önemli düzenlemeler yapılmıştır.²²¹

1.3.2.1.3. 1914 Lahey Afyon Konferansı

1912'ye katılmayanları ve çekince koyanları içeri almak için, 1913 ve 1914'de düzenlenmiştir. Birinci Dünya Savaşının çıkması, başarısını etkilemiştir.²²²

Savaş sonucu, uyuşturucu veya uyarıcı maddeyle mücadele kapsamında da sona erdiren anlaşmalara hükümler konulmuştur.²²³

1.3.2.1.4. 1925 Cenevre Afyon Sözleşmesi

1912 Lahey Afyon Sözleşmesi, Doğu Asya Bölgesinde afyon maddesi ve uyuşturucu madde üretimiyle mücadele sınırlı bir etkiye sahip olduğundan, kaygı vericiydi, bu maksatla ABD, Milletler Cemiyetine, baskı uygulayıp, 1925'de, Uluslararası Cenevre Afyon Sözleşmesi, imzalanmasını sağlamıştır.²²⁴

15.12.1920 tarihinde, Afyon ve Diğer Uyuşturucu Maddelerin Kaçakçılığı Danışma Komitesi oluşturulmuştur.²²⁵ 03.11.1924 tarihli, 1.Cenevre Konferansına yüksek katılım olup bazı önemli kararlar da alınmıştır.²²⁶

1.3.2.1.5. 1931 Cenevre Afyon Protokolü

1925 Cenevre Sözleşmesiyle, yürürlüğe giren kontrol sistemi kısmen sonuç vermiş, zira uyuşturucu maddeler sözleşmede imzası olmayan ülkelerce kolayca naklediliyordu, bu sebeple Milletler Cemiyeti, 1931'de, kokain, eroin ve morfin üretiminde sınırlandırmalar getirip bu maddelerin dağıtımını kontrol altında tutmak maksadıyla, Cenevre'de bir konferans daha yapmış, sonucunda 'Narkotik

²¹⁹Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.49, Ali Erdem SEVDİM (2014), age., s.63.

²²⁰Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.49.

²²¹Lahey Afyon Sözleşmesi; birinci bölümde; ham afyon, ikinci bölümde; hazırlanmış afyon, üçüncü bölümde; tıbbi afyon, morfin ve kokain hakkında düzenlemelere yer verilmiştir, bakınız, Ali Erdem SEVDİM (2014), age., s.63.

²²²Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.49.

²²³Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.49.

²²⁴Ali Erdem SEVDİM (2014), age., s.64.

²²⁵Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.50.

²²⁶03.11.1924 tarihli, 1.Cenevre Konferansına ABD katılmamıştır, 37 ülke yer almıştır. 19.02.1925 tarihinde imzaya açılarak; koka yaprağı, Hint keneviri, benzer maddeler kapsama alınmıştır. Afyonla, mücadeleye de devam edilmiştir, bakınız, Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.50.

Uyuşturucuların Dağıtımının Düzenlenmesi ve Üretiminin Sınırlandırılması Hakkında Sözleşme' imzalanmış bulunmaktadır.²²⁷

1912 tarihli Lahey ve 1925 tarihli Cenevre'yi tamamlayan bir protokol olarak görülmüştür.²²⁸ Protokol; 13.07.1931'de imzalanmış, 09.07.1933'de yürürlüğe girmiştir.²²⁹

1.3.2.1.6. 1936 Zararlı İlaçların Gayrimeşru Ticaretinin Yasaklanması Hakkında Cenevre Sözleşmesi

Uluslararası Polis Komisyonunun (İnterpolün selefidir), girişimleri sonucu müzakereler 1930'da başlanmış, maksadı; cezai yaptırımlarla yasadışı uyuşturucu ticaretinin akışını durdurup, bu eylemi yapanları, sert bir şekilde cezalandırmak için sözleşme imzalanmasıdır.²³⁰

Milletler Cemiyeti çağrısıyla, 42 devlet katılımıyla yapılmış, Türkiye'de katılmış, sonucunda²³¹ sözleşme 1936 yılında, Cenevre'de, imzalanmıştır.²³² Sözleşmeyi; Türkiye 21.05.1937 Tarih ile 3189 Sayılı Kanun ile uygun bulmuştur.²³³

Zararlı İlaçların Gayrimeşru Ticaretinin Yasaklanması Hakkında Cenevre Sözleşmesi'nin önemli özellikleri de bulunmaktadır.²³⁴ Sonucunda da, sözleşme devletlerine de bazı yükümlülükler getirmiştir.²³⁵

1.3.2.2. II. Dünya Savaşından Sonra Yapılan Uluslararası Sözleşmeler

İkinci Dünya savaşının öncesi, yapılan sözleşmelere, baktıktan sonra da, şimdi kronolojik sıralamasına uygun olarak savaş sonrasını da inceleyeceğiz.

---

²²⁷Ali Erdem SEVDİM (2014), age., s.65.

²²⁸1931 Cenevre Afyon Protokolü; 1912 tarihli Lahey ve 1925 tarihli Cenevre'yi tamamlayan bir protokol olup, 44 devlet katılmıştır. Tıbbi ve bilimsel alanda ihtiyaç duyulan maddeler; üretim, dağıtım ve denetimi üzerinde durulmuştur, bakınız, Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.50.

²²⁹Ali Erdem SEVDİM (2014), age., s.65.

²³⁰Ali Erdem SEVDİM (2014), age., s.66.

²³¹Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.51.

²³²Ali Erdem SEVDİM (2014), age., s.66.

²³³Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.51.

²³⁴Bu sözleşmenin önemli bir özelliği, bu alanda daha önce imzalanan sözleşmeler; sadece meşru olan uyuşturucu madde faaliyetleriyle ilgili düzenlemeler yapmışken, bu sözleşmeyle bu faaliyetler uluslararası alanda; yaptırım gerektiren suç haline getirilmiştir, bakınız, Ali Erdem SEVDİM (2014), age., s.66.

²³⁵Sözleşme; taraflara uyuşturucu veya uyarıcı madde üretim ve ticaretinde, ceza hukukunda düzenleme, iştirak ve teşebbüs hükümleri de dikkate alınarak ceza verilmesini yükümlülük getirmiştir, bakınız, Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.51.

1.3.2.2.1. 1948 Paris Protokolü

BM Ekonomik ve Sosyal Konseyin çalışmaları ile 29.11.1948'de, Paris'te toplanmıştır. Afyon ve koka yaprağından üretilmese bile, sentetik yolla üretilen maddeler de kapsama alınmıştır. Sentetik uyuşturucular ile doğal uyuşturucular aynı kategori altına alınarak mücadele genişletilmiştir.²³⁶ Sözleşme devletlerine belli yükümlülükler getirilmiştir.²³⁷

1.3.2.2.2. 1953 New York Afyon Protokolü

Narkotik İlaçlar Komisyonu, Fransız yetkilisi olan Charles Vaille, bundan önce yapılan tüm sözleşmeleri tek bir metinde birleştirilene kadar, geçici çözüm olarak yeni afyon protokolü tavsiye etti. Bu amaca yönelik olarak da tam yetkili konferans yapılması görüşü, BM Ekonomik ve Sosyal Konseyince onaylandı. Yeni protokol olarak Afyon Protokolü, 1953 New York'ta netleştirildi.²³⁸

18.06.1953'de, New York'ta, BM Ekonomik ve Sosyal Konsey tarafından tertiplenip, sonucundaki protokol ile haşhaş ekimi ile afyon üretim, ticaret kontrol altına alınmıştır. ²³⁹ Türkiye, protokole 28.12.1953'de taraf olmuştur.²⁴⁰

1.3.2.2.3. 1961 Uyuşturucu Maddelere İlişkin Tek Sözleşmesi (Single Convention on Narcotics Drugs)

Bundan önceki çalışmalara çok uyulmadığı için, BM Ekonomik ve Sosyal Konsey tarafından öncekilerin kaldırılarak (Zararlı İlaçların Gayrimeşru Ticaretinin Men'i Hakkında, 26.06.1936 Tarihli, Cenevre Sözleşmesi, hariç) tamamının tek bir sözleşmede toplanması kararı alınmıştır.²⁴¹

Bu sözleşmede daha önce yapılan sözleşmelerdeki hükümlerde dikkate alınmış, tehlikeli uyuşturuculara dair düzenlemeler bu sözleşmeyle pekiştirilmiştir.²⁴²bakınız,

²³⁶Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.51.

²³⁷Sözleşme ile taraf devletlere; tespit edilen yeni uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri BM Genel Sekreterliğine bildirme yükümlülüğü de getirmiştir, bakınız, Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.52.

²³⁸Ali Erdem SEVDİM (2014), age., s.68.

²³⁹Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.52.,

²⁴⁰Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.52, Ali Erdem SEVDİM (2014), age., s.68.

²⁴¹Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., ss.52-53.

²⁴²Handan Yokuş SEVÜK (2007), age., s.59.

Türkiye; 27.12.1966 Tarihinde, 812 Sayılı Kanunla, Tek'e, katılmıştır.²⁴³ Türkiye'de sözleşme; resmi gazetede yayımıyla yürürlüğe girmiştir.²⁴⁴ 1961 tarihli sözleşme, 1972'de yenilenerek; günümüzdeki durumunu almıştır.²⁴⁵ Tek Sözleşmesi'nde, önemli özellikler de yar almıştır.²⁴⁶

BM Tek Sözleşmesi, IV cetvel halinde sıralanan, uyuşturucu madde ve sentetik maddelerin tıbbi ve bilimsel amaçlar dışında kullanımı yasaklanmış, söz konusu maddelerin elde edildiği doğal bitkilerin ekimi, bu maddelerin imali ve ticaretinin denetimi, uyuşturucu madde kaçakçılığıyla mücadelede hükümler ortaya koymuştur.²⁴⁷

Taraf devletler uyuşturucu madde üretim ve dağıtım ruhsata tabi olacaktır.²⁴⁸ 1972 tarihli protokolde sentetik maddelerin imali de kapsam içine alınmıştır.²⁴⁹

1961 Tek Sözleşmesi, taraf devletlere çeşitli ödevler yüklemiştir.²⁵⁰ Sözleşme m.36'da, ayrıca imal, ithal ve ihraç fiillerinin kasten işlenmesini aramıştır, kast yoksa; imal, ihraç ve ithal ettiğini bilmiyorsa hata vardır, hükmü yer almalıdır.²⁵¹

1.3.2.2.4. 1971 Psicotropik Maddelere Dair Sözleşme (Convention on Psychotropic Substances, 1971)

Uyuşturucu maddelere ilişkin, 1961 Tek Sözleşmesine karşın, psicotrop maddelerdeki hızlı gelişme, BM Ekonomik ve Sosyal Konseyi'nce, bu konuda da bir sözleşme hazırlanması gereksinimi doğurmuştur. 21.02.1971'de, Viyana'da, 'Psicotrop Maddeler Sözleşmesi' imzalanmıştır. Yürürlük için, 40 imza şartı; 16.08.1976'da sağlanabilmiştir.²⁵²

²⁴³Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.53.

²⁴⁴Türkiye'nin Tek Sözleşmesine katılımı; Bakanlar Kurulunun, 14.2.1967 Tarih ve 6/7732 sayılı kararıyla onaylanmış, sözleşme metni 12.05.1967 Tarih, 12596 sayı ile RG'de yayımlanmıştır, bakınız, Handan Yokuş SEVÜK (2007), age., s.59.

²⁴⁵Handan Yokuş SEVÜK (2007), age., s.59.

²⁴⁶Tek sözleşmesinde göze çarpan özellikler; hammadde niteliğindeki bitkilerin yetiştirilmesi, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ticareti yasağı dışında, bağımlıların tedavisi de sözleşmede yer almıştır, bakınız, Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., ss.53-54.

²⁴⁷Handan Yokuş SEVÜK (2007), age., s.60.

²⁴⁸Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.54.

²⁴⁹Handan Yokuş SEVÜK (2007), age., s.60.

²⁵⁰1961 Tek Sözleşmesiyle; taraf devletlere, Tek Sözleşmesinin 36.maddesi gereğince; yasa dışı fiilleri suç olarak düzenleyip ceza ve tedbirler düzenlemesiyle, kullanıcılar içinse tedavi tedbiri öngörülmüştür (bu ilk kez yer almıştır), bakınız, Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.54.

²⁵¹Ferit YOLCU (2015), *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu*, 1.Baskı, Adalet Basım Yayım ve Dağıtım San.ve Tic.Ltd.Şti., Ankara, s.55.

²⁵²Handan Yokuş SEVÜK (2007), age., s.61.

Bu sözleşme ile BM'nce, uluslararası denetimi, sakinleştirici ve uyarıcı maddeleri de içine alacak şekilde genişletilmiştir. Oysa ki, 1961 Tek'te bu denetim konusu; Hint keneviri, kokain, afyonun üretildiği haşhaş bitkisiyle sınırlıydı.²⁵³

Aynı dönemde sentetik LSD, halk sağlığını etkilediği için sözleşmeye ihtiyaç doğurmuştur. 21.02.1971'de, bu sözleşme 40 devletçe hazırlanıp, 16.08.1976'da, yürürlüğe girmiştir.²⁵⁴

Türkiye'de, BKK (Bakanlar Kurulu Kararı) ile 30.12.1980'de onaylanıp, RG:07.03.1981 Tarih ve 17272 Sayı ile yürürlüğe girmiştir.²⁵⁵

Sözleşmenin 1.maddesinde, psikotropik madde 'tabii ve sentetik I, II, III veya IV nolu tabloda yer alan her türlü madde' biçiminde tanımlanmıştır.²⁵⁶

Sözleşmeyle; doğal ve sentetik maddeler 4 grupta yer almıştır.²⁵⁷ 1971 Psikotropik Maddelere Dair Sözleşme de, Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek sözleşmesindeki, narkotikler gibi psikotropalarda dört grupta belirlenmiştir.²⁵⁸

Psikotrop maddeleri, 4 cetvel olmasına rağmen, söz konusu maddeleri bu cetvelde belirtilenlerle sınırlandırmayıp, her cetvel içinde yer alan maddelerin denetimi farklı biçimler de olacak şekilde düzenlenmiştir.²⁵⁹

Barbiturat ve trankilizanlarında, yaygın ve alışkanlık yaratması, benzer tıbbi amaçlarla kullanılma sonrası meydana gelmiştir. Bunun yanında LSD, DMT (dimetiltriptamin), STP (serenity tranquillity peace) gibi adlarla belirtilen hallüsinojenlerde ise Amerika başta olmak üzere gençliği tehdit eder duruma gelmiştir.²⁶⁰

---

²⁵³Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.54.

²⁵⁴Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., ss.54-55.

²⁵⁵Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.55.

²⁵⁶Ferit YOLCU (2015), age., ss.14-15.

²⁵⁷Sözleşmeyle doğal ve sentetik maddeler 4 grupta yer almıştır;

1.listede; tehlikeli ve toplum sağlığı için tehdit oluşturan ve tedavi edici niteliği olmayan maddeler,

2.listede; amfetamine içerikli az da olsa tedavi edici uyarıcı ve ağrı kesiciler,

3.listede; barbitüratlar, tedavi edici sedatifler,

4.listede; tedavi edici ve bağımlılığı düşük sakinleştirici, uyutucu ve phenobarbital uyuşturucular bulunmaktadır, bakınız, Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.55.

²⁵⁸1971 Psikotropik Maddelere Dair Sözleşme de Uyuşturucu maddelere Dair 1961 Tek sözleşmesindeki narkotikler gibi psikotropalarda dört grupta belirlenmiştir; 1-Depressantlar (sedatif-hipnotikler), 2-Trankilizanlar (müsekkinler), 3-Stimulantlar, 4-Hallüsinojenler. Bunların içinde tıp da büyük fayda sağlamayanlarında terk edilmesi önerilmiştir, bakınız, Yılmaz GÜNAL (1976), age., s.28, Ferit YOLCU (2015), age., s.14. (Bugün uygulama; 1-Depressantlar, 2-Stimulantlar, 3-Hallüsinojenler, şeklindedir).

²⁵⁹Handan Yokuş SEVÜK (2007), age., s.61.

²⁶⁰Yılmaz GÜNAL (1976), age., s.29.

Yeni maddeleri, eklemeleri içinde, DSÖ'ye, yetki verilmiştir.²⁶¹

Taraflarda uyuşturucu ve uyarıcı madde kaçakçılığında mücadele ederek, iç hukukta suç sayıp cezalandıracaktır. Ayrıca devletler rehabilitasyon ve tedavi konusunda da tedbirler alacaktır.²⁶²

1.3.2.2.5. 1988 Tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığı Hakkında Sözleşme

Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Sözleşme, uyuşturucu madde kaçakçılığının yayılmasını ve de bunun sonuçlarını önlemek, yine gerek 1961 Tek Sözleşmesi, gerekse 1971 Psikotrop Maddeler Sözleşmesiyle, getirilen önlemlerin uygulanabilmesini sağlamak için, yeni önlemler getirmek maksadıyla; BM'nce, 19.12.1988'de, kabul edilmiştir.²⁶³

Bu sözleşme; 19.12.1988'de, BM Genel Kurulunda, kabul edilmiştir. Sözleşme, maddelerle mücadelede kabul edilen son sözleşme özelliği de taşımaktadır.²⁶⁴

Sözleşme, Türkiye'de de, imzalanarak uygulamaya sokulmuştur.²⁶⁵

Sözleşme, uyuşturucu ve psikotrop maddelerin kötüye kullanılması meselesinin temelinde yatan sebepler, özellikle de bu maddelere olan yasadışı talebi ve kaçakçılığından elde edilen büyük kazançları ortadan kaldırmayı, başka anlatımla, uyuşturucu ve psikotrop madde kaçakçılığının uluslararası boyutu açısından farklı yönleriyle daha etkin şekilde mücadele edilmesini sağlamak için, devletler arası işbirliğini artırmayı hedeflemektedir.²⁶⁶

Devletler, madde ticaret ve kullanımıyla ilgili iç hukukta mücadele edecek, aynı zamanda madde kaçakçılığıyla mücadele kapsamında, deniz yoluyla önlenmesi, üretimde kullanılan kimyasal maddeler, denetim altına alınacaktır.²⁶⁷ Sözleşmenin 3.maddesindeki fiillerin kasten işlenmesi olarak düzenlemeler, iç hukukta yer alacaktır.²⁶⁸

²⁶¹Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.55.

²⁶²Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.56.

²⁶³Handan Yokuş SEVÜK (2007), age., s.62.

²⁶⁴Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.56.

²⁶⁵Sözleşmeyi Türkiye; 20.12.1988'de imzalanmış, 22.11.1995 Tarih ve 4136 sayılı Kanunla uygun bulunup, RG;11.02.1996 Tarih, 22551 Sayı ile yürürlüğe girmiştir, bakınız, Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.56.

²⁶⁶Handan Yokuş SEVÜK (2007), age., s.62.

²⁶⁷Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.57.

²⁶⁸Handan Yokuş SEVÜK (2007), age., s.62.

1.3.2.2.6. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme

BM Genel Kurulunca, 20.10.1989'da, kabul edilen, Türkiye'nin, 27.01.1995 tarihinde onayladığı Sözleşmede, çocukların uyuşturucu ve psiko trop maddelere karşı korunması yönünde gerekli önlemlerin alınması öngörölmüş bulunmaktadır.²⁶⁹

1.3.2.2.7. Uyuşturucu ve Psiko trop Maddelerin Yasa Dışı Üretiminde Sıkça Kullanılan Ara ve Kimyasal Maddelere Dair Sözleşme

Türkiye ve AT (Avrupa Topluluğu) tarafından imzalanmıştır. 21.04.2004 Tarih, 5138 Sayılı Kanunla yürürlüğe girmiştir. AB, müzekkeresince imzalanmış olup, AB tam üyeliğiyle ortadan kalkacaktır.²⁷⁰ Sözleşmenin dayanağını; G-7 zirvesindeki bir sonuç raporu oluşturmuştur.²⁷¹

1.3.3. Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddesi Konusunda Uluslararası Kuruluşlar

Uluslararası mücadelede, tarih ve sözleşmeler kadar bu sözleşmelerin hazırlandığı önemli kuruluşlarda, inceleme konumuz içinde yer alacaktır.

Uyuşturucu ve uyarıcı madde ticaret ve kullanımın artması sonucu, sorun uluslararası bir sorun halini almıştır. ²⁷² Bu konuda, BM ve AT bazında önemli çalışmalar yürütölmektedir.²⁷³

Uluslararası boyutta kuruluşları incelerken de, tüm dünya meselesi olması yönüyle, Birleşmiş Milletler açısından, bölgesel özelliğiyle ve özellikle Avrupa Birliği tarafından oluşturulan kuruluşlar yönünden meseleye bakacağız.

1.3.3.1. Birleşmiş Milletlere Bağlı Kuruluşlar

Tüm ulusları kapsayan kuruluşlar, bu başlık altında incelenecektir.

1909 Şanghay Sözleşmesi ile başlatılan küresel işbirliği günümüzde de sürdürölmektedir.²⁷⁴

---

²⁶⁹Handan Yokuş SEVÜK (2007), age., s.63.

²⁷⁰Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.57.

²⁷¹Sözleşme dayanağı, 1991 yılı Londra G-7 zirvesinde onaylanan, kimyasal eylem görev grubunun, sonuç raporu oluşturmuştur. Sözleşme madde ticaretinin özellikle de ihracat ve ithalatındaki denetlemenin işbirliğine dayanır, bakınız, Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.58.

²⁷²Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.58.

²⁷³Uluslararası işbirliğini, etkin sürdürörebilmek için, uluslararası ve bölgeler arası koordinasyonlar için kuruluşlar oluşturulmuştur. BM ve AT ekseninde etkin faaliyetlerde yürütölmektedir, bakınız, Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.58.

²⁷⁴Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.58.

1.3.3.1.1. Ekonomik ve Sosyal Konsey (ECOSOC)

1945, BM Sözleşmesiyle, kurulmuştur. ECOSOC, BM'nin temel organlarından biridir. Konsey, politik tavsiyelerde bulunup, ekonomik ve sosyal konuların tartışılmasında merkezi form fonksiyonu görür.²⁷⁵ ECOSOC'un çok önemli vazifeleri bulunmaktadır.²⁷⁶

1.3.3.1.2. Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization-WHO)

07.04.1948'de, kurulmuş olup, BM Ekonomik ve Sosyal Konseyine bağlı bulunmaktadır.²⁷⁷ 1948 yılından beridir, uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımının insan sağlığına olumsuz etkilerini ve sosyal zararlarını azaltmakla mücadele eden bir kuruluş.²⁷⁸

DSÖ, sağlık eğilimlerin değerlendirilmesi, izlenmesi, bu konularda ülkelere teknik destekte bulunma, sağlık alanında geçerli olacak kurallar ve standartları tespit etme, sağlık araştırmalarıyla ilgili gündem oluşturma, küresel sağlık meseleleri hakkında lider rol üstlenilmesi, bu örgütün sorumluluğudur.²⁷⁹

1.3.3.1.3. BM Uyuşturucu ve Suç Ofisi (United Nations Office on Drugs and Crime-UNODC)

UNODC; BM Uluslararası Uyuşturucu Kontrol Programı (UNDCP) ile Suç Önleme ve Ceza Adaleti Bölümlerinin (Crime Prevention and Criminal Justice) 1997 tarihinde birleştirilmesi ile kurulmuştur. 2002 yılında BM Uyuşturucu ve Suç Ofisi olarak yeniden adlandırılıp,²⁸⁰ Uluslararası suçlarla ve yasadışı uyuşturucu madde ticaretine karşı mücadelede öncü olup,²⁸¹ uyuşturucuyla; ticaret ve kullanımıyla mücadelesi sürmektedir.²⁸²

BM Uyuşturucu ve Suç Ofisi; uyuşturucu madde, suç ve terörizm konularında ulusal ve uluslararası platformda farkındalık oluşturmaya çalışmaktadır. UNODC,

²⁷⁵Ali Erdem SEVDİM (2014), age., s.78.

²⁷⁶Konsey; uluslararası ekonomik, sosyal ve sağlık meselelerine çözüm üretmek, kültürel ve eğitimsel işbirliğini sağlamak, insan hakları ve temel özgürlüklere karşı küresel düzeyde saygı gösterilmesini cesaretlendirmek için işlev icrasında bulunan bir kurumdur, bakınız, Ali Erdem SEVDİM (2014), age., s.79.

²⁷⁷Ali Erdem SEVDİM (2014),s.79., Ece SELBES (2017), *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu*, 1.Baskı, Adalet Basım Yayım ve Dağıtım San.ve Tic.Ltd.Şti., Ankara, s.27.

²⁷⁸Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.61.

²⁷⁹Ali Erdem SEVDİM (2014), age., s.79.

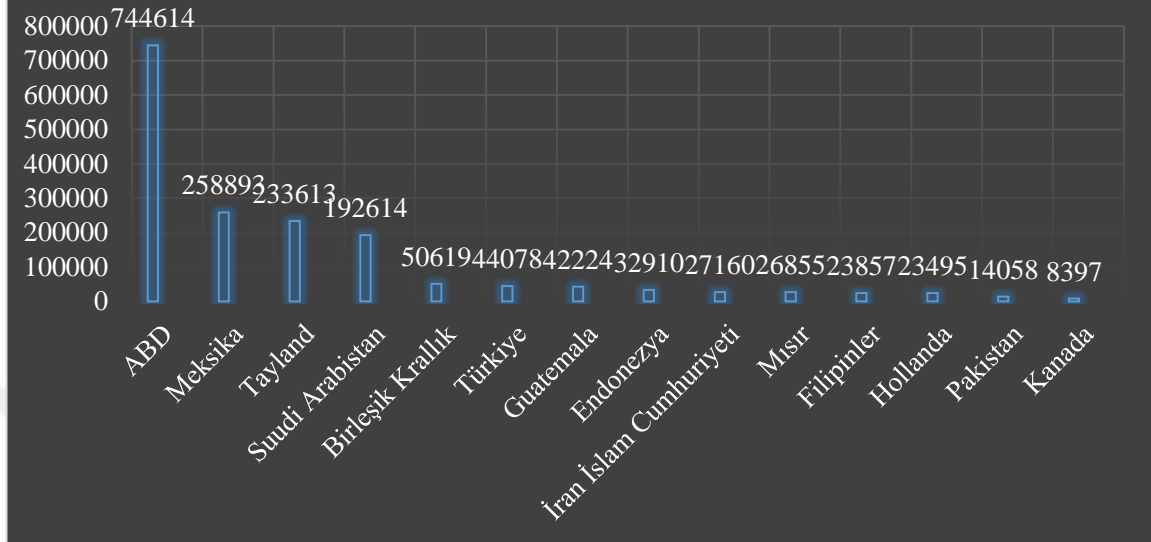
²⁸⁰Fatma Karakaş DOĞAN (2015) age., s.59, Ali Erdem SEVDİM (2014), age., s.82.

²⁸¹Ali Erdem SEVDİM (2014), age., s.82.

²⁸²Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.59.

uyuşturucu madde ticareti suçlarının önlenmesinde ve bunlarla mücadelede BM'ye, yardımcı olması için oluşturulmuştur.²⁸³Büronun üç temel çalışma alanı bulunmaktadır.²⁸⁴

Şekil 8. Global Situres of ATS (excluding ecstasy),by country as percantage of total and in kg equivalents. 2007-2018.²⁸⁵ (ATS gurubu (ecstasy hariç) daha çok metamfetamin ele geçirilmiş, yakalanmış madde kg. ağırlığında)

1.3.3.1.4. Uluslararası Uyuşturucu Kontrol Programı (UNDCP)

1961 Tek sözleşmesi, 1971 Psikotrop Maddeler Sözleşmesi ile 1988 Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı BM Sözleşmesi gereğince, 1990 yılında, Genel Kurulunun 45/179 Kararı ile kurulmuştur.²⁸⁶

UNDCP, BM bazında, önemli vazifeler yüklenmiştir.²⁸⁷ UNDCP, BM Uyuşturucu ve Suç Ofisinin–UNODC'nin, bir paçasıdır.²⁸⁸ UNDCP'nin önleme ve

²⁸³Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.59.

²⁸⁴Büronun üç temel çalışma alanı; ilki; üye devletlerin uyuşturucu, suç ve terör konularında mücadele seviyelerinin artırılması yönünde işbirliği projeleri geliştirme, ikincisi; uyuşturucu ve suç konularında bilgi ve farkındalığı artırmaya yönelik araştırma ile analitik çalışmalar yapma, üçüncüsü ise; uyuşturucu suç ve terör konularında, iç hukuk düzenlemelerini geliştirip, ilgili uluslararası sözleşmelerin uygulanmasını ve onaylanmasında devletlere yardım etmek maksadıyla uygulama çalışmaları yapmasıdır, bakınız, Ali Erdem SEVDİM (2014), age., s.82.

²⁸⁵ **Dünya Uyuşturucu Raporu 2020**, <https://wdr.unodc.org/wdr2020/>, (E.T.27.01.2021).

²⁸⁶Handan Yokuş SEVÜK (2007), age., s.56.

²⁸⁷UNDCP, BM eşliğinde, uyuşturucu maddelerin kontrol edilmesine yönelik aktiviteler için lider rol üstlenip, bu aktiviteleri koordine etmek sorumluluğu taşımaktadır. Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin toplumsal etkisini azaltıp, bağımlıların bu illetten kurtulmasını temin etmek amacıyla tasarlanmış, programdır. Esas amaç bu maddelerin ticaret ve kullanımını sınırlandırmadır, bakınız, Ali Erdem SEVDİM (2014), age., s.81.

²⁸⁸Handan Yokuş SEVÜK (2007), age., s.56.

bağımlılıkla mücadelede önemli çalışmaları bulunmaktadır.²⁸⁹ (Çalışmamızın amacına uygun hedefler belirlemiştir).

1.3.3.1.5. BM Uyuşturucu Maddeler Komisyonu (The Commission on Narcotic Drug-CND)

CND, uyuşturucu maddelerin izinsiz üretim, ticaret, kullanımıyla mücadele eder.²⁹⁰ BM bağlı teşkilatlanmıştır.²⁹¹

Uyuşturucu maddeler ile alakalı meselelerin ele alınmasında, BM sistemi, içinde politika belirleme yetkisiyle, donatılmış merkezi kurumdur.²⁹² Merkezi; Avustura Viyana'da yer almaktadır.²⁹³

1991 yılındaki kararlar, CND, BM Uluslararası Uyuşturucu Kontrolü Programının, bütçesini geliştirmek üzere, UNDCP'nin, bir parçası haline getirilmiştir.²⁹⁴

Komisyonun, temel vazifesi uyuşturucu maddelerle alakalı imzalanan uluslararası sözleşme ve protokollerin uygulanmasının denetiminde, Komisyona önemli görevler verilmiştir.²⁹⁵ CND, BM içinde teşkilatlanıp, uyuşturucu mücadelesinde etkili bir kuruluştur.²⁹⁶

Sözleşmelerin taslaklarını hazırlamıştır, (1961,1971,1988 protokollerin taslakları g.b.)²⁹⁷

1961 ve 1971 yıllarında imzalanan sözleşmelerin ekinde bulunan cetvellerde, değişiklik yapmak için gerekli kararları vermek, cetvellerde yer alan madde hakkında değişiklik gerekiyorsa, DSÖ'nün, tavsiyelerine de dikkate alıp bu konuda karar verme yetkisi vardır.²⁹⁸ Yine, 1988 sözleşmesinin uygulanmasını izleyip, taraf ülkelere telkin

²⁸⁹UNDCP, uyuşturucu bağımlılığını önleme, uyuşturucu kullananların tedavisi, rehabilitesi, topluma entegrasyonu meselelerinde, hükümetler; sivil toplum kuruluşlarıyla çalışmak, uyuşturucu maddelerin kötü kullanımlarıyla ilgili bilinçlendirme yapıp, bu konularda bölgesel ve bölgelerarası işbirliğini desteklemektedir, bakınız, Handan Yokuş SEVÜK (2007), age., ss.56-57.

²⁹⁰Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.59.

²⁹¹BM, Ekonomik ve Sosyal Konseyince, 16.02.1946 tarihinde, uyuşturucu maddelerin denetimi için kurulmuştur, bakınız, Handan Yokuş SEVÜK (2007), age., s.56, Fatma Karakaş DOĞAN (2015) age., s.59, Ali Erdem SEVDİM (2014), age., s.80.

²⁹²Ali Erdem SEVDİM (2014), age., s.80.

²⁹³CND; merkezi; Viyana'dır, yıllık olarak toplanıp, Ekonomik ve Sosyal Konseye yardımcı olup, tavsiyelerde de bulunmaktadır, bakınız, Handan Yokuş SEVÜK (2007), age., s.56.

²⁹⁴Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.60.

²⁹⁵Ali Erdem SEVDİM (2014), age., s.80.

²⁹⁶Uyuşturucu Maddeler Komisyonu (CND), BM, sistemi içinde uyuşturucu ile ilgili ana politikaları belirleyip, dünyadaki uyuşturucu durumunu değerlendirip, uyuşturucu ile mücadelede, uluslararası uyuşturucu kontrol sistemini güçlendirecek önerilerde geliştirmektedir, bakınız, Handan Yokuş SEVÜK (2007), age., s.56.

²⁹⁷Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.60.

²⁹⁸Ali Erdem SEVDİM (2014), age., s.80.

ve tavsiyelerde bulunup, Ek I ve II nolu cetvellerde, değişiklik yapmak şeklinde de bir vazifesi bulunmaktadır.²⁹⁹

1.3.3.1.6. Uyuşturucu Maddelerin Kötüye Kullanılmasını Denetleme Fonu (UNFDAC)

1971’de kurulmuş, uyuşturucu maddenin kötüye kullanımında mücadele için teknik ve mali kaynakları güçlendirmek amacıyla kurulmuştur. BM, bünyesinde yönetilen üye devletlerin ve özel kaynakların gönüllü desteklerinden oluşur.³⁰⁰

1.3.3.1.7. BM Yakın ve Ortadoğu Yasa Dışı Uyuşturucu Ticareti Alt Komisyonu

Komisyon, yakın ve Ortadoğu da bulunan 24 ülkeden oluşur. Bölgesel faaliyetleri koordine ederek, CND’ye, sunulacak tavsiye kararlarını hazırlamakla görevlidir.³⁰¹

1.3.3.1.8. BM Uyuşturucu Kontrol Kurulu (International Narcotics Control Board-INC)

INC, 1961 Tek Sözleşmesi ile kurulup,³⁰² bağımsız yarı yargısal uzman yapıya sahip kuruluştur.³⁰³ Kurul, BM içinde yer alıp, önemli vazifeleri yerine getirmektedir.³⁰⁴

1.3.3.1.9. BM Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı ile Mücadele Eden Ulusal Kuruluş Bölüm Başkanları

Bünyesinde; Avrupa, Afrika, Asya Pasifik, Latin Amerika ve Karayipler Grubu, olarak yer alır. Maddelerin üretiminde, kullanılan kimyasal maddelerle bölgesel mücadele hedeflenmiştir.³⁰⁵

İç hukuk düzenlemeleri için öneride bulunur.³⁰⁶

---

²⁹⁹Ali Erdem SEVDİM (2014), age., s.80.

³⁰⁰Handan Yokuş SEVÜK (2007), age., s.56.

³⁰¹Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.60.

³⁰²Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.60, Ali Erdem SEVDİM (2014), age., s.79.

³⁰³Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.60.

³⁰⁴Kurula birçok görev verilmiş olup, bu görevlerin başında gelen; uyuşturucu maddelerin kullanımı, ticareti ve yasal sınırlar içindeki üretimiyle alakalı olup, üye devletlerinin hükümetleriyle işbirliği yapmaktır, bakınız, Ali Erdem SEVDİM (2014), age., s.79.

³⁰⁵Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.61.

³⁰⁶Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.61.

1.3.3.1.10. Uluslararası Polis Teşkilatı (İnterpol)

1923’de, Viyana’da, kurulmuştur. Dünyanın en büyük polis teşkilatı olarak yer almaktadır.³⁰⁷ Teşkilatın, açık ismi; Uluslararası Kriminal Polis Teşkilatı olarak belirtilir.³⁰⁸

Teşkilatın amacı, sınır aşan suçlarla ilişkili polis işbirliği oluşturup, kolaylaştırma, ayrıca da uluslararası suçlarla mücadele etmek ve bu suçlara engel olmakla görevli tüm kurumlara, yetkili ve servislere destek çıkmaktır.³⁰⁹

1.3.3.2. Avrupa Birliğine Bağlı Kuruluşlar

Yukarıda tüm dünya açısından mücadelede, Birleşmiş Milletlerin, aldığı rol ve buna bağlı oluşturulan kuruluşlar yanında, bölgesel olarak ve özellikle de Avrupa Birliği açısından da çeşitli kuruluşlar oluşturulmuştur.

AB Hukukunda, uyuşturucu madde ile ilgili hem asıl hem de ikincil kaynaklarda hükümler yer almaktadır. AB üye devletleri, içinde uyuşturucu sorunu önemli boyutlarda olduğu için bu konuda ciddi önlemler alınmak istenmektedir.³¹⁰

Yasa dışı uyuşturucu madde ticareti önlenmesi konusunda ortak mücadele etmek, üye ülkelerin vatandaşlarının uyuşturucu maddelerin sağlığa zararların etkisinden korunmak üzere uzlaşıp ortak irade oluşturmak için kurulmuştur.³¹¹

Avrupa Konseyinin, 17.12.1996 Tarihli, ‘Yasa Dışı Uyuşturucu Madde Ticaretinin Önlenmesi ve Bununla Mücadele Hakkında Ortak Tedbir’ kullanıcılar arasındaki hukuki rejim farklılıkları gidermeye çalışmıştır.³¹² AB’de de; 1992 Maastricht Anlaşmasının da önemli yeri vardır,³¹³ yine Nice sözleşmesinin de mühim

³⁰⁷Ali Erdem SEVDİM (2014), age., s.83, Ece SELBES (2017), age., s.31.

³⁰⁸Ece SELBES (2017), age., s.31.

³⁰⁹Ali Erdem SEVDİM (2014), age., s.83.

³¹⁰Ali Erdem SEVDİM (2014), age., s.95.

³¹¹Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.62.

³¹²Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.62.

³¹³AB çatısı altındaki ülkelerin, mevzuatlarını yakınlaştırma ve işbirliğinin sağlanmasında 1992 Maasricht Anlaşması, önemlidir. Bu, 1992 Maastricht Anlaşmasıyla da, ulusal uyuşturucu politikalarında koordinasyon oluşturulmaya çalışılmıştır, bakınız, Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.62.

bir konumu bulunmaktadır³¹⁴ Bunun yanında, AB, Kuran Sözleşmesi, m.152’de seçkin bir maddedir.³¹⁵

AB, 1999 yılında, Avrupa Konseyinin Helsinki toplantısında kabul edilen, 2000-2004 yılları arasında, AB Uyuşturucu Madde ile Mücadele Stratejileri Belgesini, onaylayarak, uyuşturucu madde sorunuyla, mücadele anlamında ortak anlayışı yansıtan ilk düzenlemeyi yapmış bulunmaktadır.³¹⁶ AB, 2000-2004 Uyuşturucu Stratejisi; 6 temel hedef üzerine kurulmuştur.³¹⁷

Aralık 2004 yılında, Avrupa Konseyi, ikinci defa, AB Uyuşturucu Maddelerle İlgili, 2005-2012 Strateji Planı (Eylem Planı) kabul edilmiştir.³¹⁸ 2005-2012 Strateji Planı, önemli işler de yapmıştır.³¹⁹

Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi, 2007-2013 senelerini kapsayan, Uyuşturucuyu Önleme ve Bilgilendirme Özel Programı kararı, 2005’de kabul edilmiştir.³²⁰ AB temel hukuk belgelerinde, uyuşturucu sorunları, insan ve toplum sağlığı ile ilgilidir.³²¹

1.3.3.2.1. The Pompidon Group

1971’de, Avrupa bünyesinde yer alan, yarı resmi nitelikteki bir kuruluştur. 1980’de, Türkiye’de, katılmıştır. Grubun amacı uyuşturucu madde kullanımını ve

---

³¹⁴26.02.2001 tarihinde imzalanıp, 01.02.2003 tarihinde yürürlüğe giren, AB’nin, kurucu anlaşması Nice Sözleşme, m.152 ile kamu sağlığının korunmasında uyuşturucu ile ilgili sorunların azaltılmasında, yer almıştır, bakınız, Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.63., Nice Sözleşmesi ile değiştirilmiş, AB’ni Kuran Sözleşmesi’nin, 152.maddesinde kamu sağlığı başlığında, halk sağlığının korunması, topluluk politikalarının ve fiillerin hedefi olarak belirtilmiştir, bakınız, Ali Erdem SEVDİM (2014), age., s.95.

³¹⁵AB, Kuran Sözleşme m.152; ”İnsan sağlığının yüksek seviyede korunması tüm topluluk politikalarının ve eylemlerinin tanım ve uygulanmasında garanti edilmelidir” hükmü olup, insan sağlığının korunmasına yöneliktir, Paragrafın son cümlesi de; ”Topluluk, uyuşturucu maddelerle ilgili sağlık sorunlarını azaltmada üye devletlerin eylemlerini tamamlamalıdır”, üye devletlerin hedefe varmada kendi aralarında işbirliği ve koordinasyon geliştirilmesi ifade edilmiştir, bakınız, Ali Erdem SEVDİM (2014), age., s.96.

³¹⁶Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.63, Ali Erdem SEVDİM (2014), age., s.98.

³¹⁷Ali Erdem SEVDİM (2014), age., s.98.

³¹⁸Ali Erdem SEVDİM (2014), age., s.99.

³¹⁹Bu strateji Planı, 22.11.2004’de, Brüksel’de, kabul edilmiştir. AB, stratejik plan amacı olarak, sözleşme m.5’de, sözleşmelerde beyan edilen oransallık ve yerellik ilkelerine saygı gösterirken, milli stratejilere de katkı sağlamak, olarak belirtilmiştir, bakınız, Ali Erdem SEVDİM (2014), age., s.99.

³²⁰İki amacı olup birincisi; özgürlük, güvenlik, adalet konularında ilerlemek, madde kullanmayı önlemek ve farkındalık yaratmak, ikincisi de zararlarını azaltmaktır, bakınız, Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.63, Ali Erdem SEVDİM (2014), age., s.101.

³²¹Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.64.

ticaretiyle ilgili sorunları çok yönlü incelemektir.³²² AB, üye ülkelerin uyuşturucu madde politikalarını belirler.³²³

1.3.3.2.2. Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction-EMCDDA)

EMCDDA, üye ve aday ülkelerde; yasa dışı madde üretimi, ticareti, kullanımı ve bağımlılığı ile bunların sonuçları hakkında, karşılaştırmalı, güvenilir, objektif bilgi toplamak analiz edip kullanmak için 1993’de, Lizbon’da, oluşturulmuştur.³²⁴

AB kapsamında, uyuşturucu madde suçlarında, başvuru merkezidir.³²⁵ Merkez, 1995 yılında, faaliyete başlamıştır.³²⁶

EMCDDA, uyuşturucu veya uyarıcı maddeler sorununun, AB merkezinden, izlenip, çözümüne yönelik, öneriler getirilmesi; konularında çalışma yapmaktadır.³²⁷ Merkez görevleri, 08.02.1993 tarihli, 302-93 EMCDDA Konsey Tüzüğünde, yer alır.³²⁸ Merkezin görevleri, Tüzüğün 2.maddesinde tanımlanmıştır.³²⁹

EMCDDA; AB’ne ve üye devletlere, Avrupa’da, uyuşturucu madde sorunu hakkında değerlendirmelerde bulunup, bu çerçevede verdiği tavsiyelerle, yine yaptığı incelemelerle, Avrupa’da, uyuşturucu konusuyla ilgili politikaların belirlenmesinde, stratejilerin oluşturulmasında ve nihayet kanunların biçimlenmesinde, etkisi bulunmaktadır.³³⁰

EMCDDA, Türkiye’de, Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Akademisi-KOM içinde yer alan, Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Madde Bağımlılığı İzleme Merkezi (TUBİM) ile etkileşimdedir.³³¹

EMCDDA, her yıl, European Drug Report-Avrupa Uyuşturucu Raporu, yayımlamaktadır.³³²

³²²Handan Yokuş SEVÜK (2007), age., s.57.

³²³Fatma Karakaş DOĞAN (2015) age.,s.64.

³²⁴Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.64.

³²⁵Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.64.

³²⁶Handan Yokuş SEVÜK (2007) age.,s.57.

³²⁷Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.65.

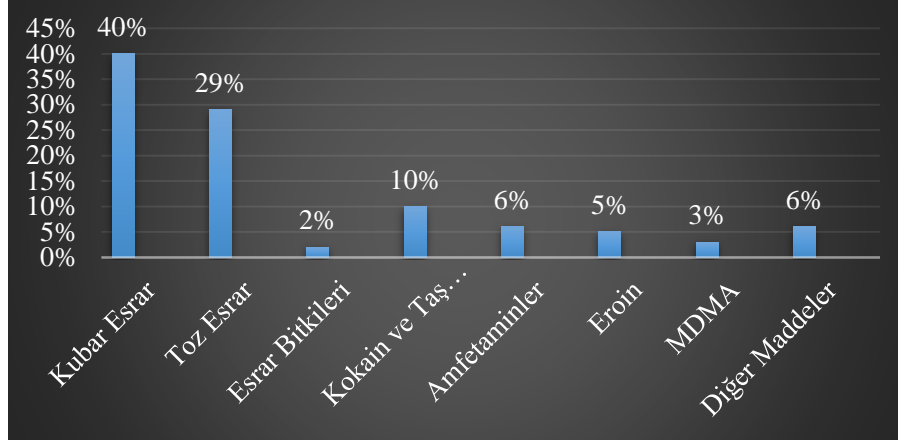
³²⁸Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.65, Ali Erdem SEVDİM (2014), age., s.83.

³²⁹Tanımlamada; konu ile ilgili verilerin toplanıp-analizi, veri karşılaştırma yöntemlerinin geliştirilmesi, verilerin elde edildiği kaynakların genişletilmesi, Avrupa ile uluslararası örgüt ve kuruluşlarla, topluluk üyesi olmayan ülkelerle işbirliğinin geliştirilmesi yer almaktadır, bakınız, Handan Yokuş SEVÜK (2007), age., s.57.

³³⁰Ali Erdem SEVDİM (2014), age., s.83.

³³¹Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.65.

³³²Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.65.

Şekil 9. Rapor Edilmiş Ele Geçirilen Uyuşturucu Sayısı, Uyuşturucuyla İlgili Olarak Sağlığın Bozulması. 2018³³³

1.3.3.2.3. Mini Dublin Group

1990'da, İrlanda başkanlığında, kurulmuştur. AB, içinde yer almaz fakat AB, girişimi ile oluşturulmuştur.³³⁴ Dublin grubu günümüzde de çeşitli vazifeleri ifa etmektedir.³³⁵

1.3.3.2.4. Avrupa Polis Ofisi/Avrupa Kanun Uygulayıcılar Birimi (Europol)

Hollanda-Lahey kentinde bulunan Europol, 1976 yılında, kurulan TREVI (Terrorism-Racism-Violence-International) isimli hükümetler arası kuruluşun temelleri üzerinde biçimlenip, Haziran-1991'de, düzenlenen Lüksemburg Zirvesi'nde, gündeme gelip, ötesinde 1992 Maastrich Anlaşma, K-3.maddesince kurulmuştur.³³⁶

Europol, bugün sınır ötesi suçlarla mücadele konusunda önemli görevleri yerine getirmektedir.³³⁷

³³³Avrupa Uyuşturucu Raporu Temel Sorunlar 2020, <https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/13238/TD0420439TRN.pdf>, (22.01.2021), s.9.

³³⁴Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.66.

³³⁵Dublin grubu, esnek olup, uyuşturucu madde üretimi, ticareti ve sağlanması konularında, dünya genelinde, bölgesel ölçekte ya da özel olarak ülke meselelerine ilişkin, bilgi edinmeye danışma hizmeti sunmaktadır, bakınız, Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.66.

³³⁶Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.66.

³³⁷Uluslararası organize suçlar ve terörizm konusunda ülkelerarası işbirliğine dayanır. Yani sadece uyuşturucuyla sınırlı çalışmaz, çocuk pornografisi, kalpazanlık vb. suçlarda da vardır. İki ya da daha fazla üye devleti ilgilendiren, fiillerin kapsamı, önemi ve sonuçları sebebiyle ortak faaliyet gerektiren, uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçlarının da aralarında yer aldığı sınır ötesi suçlarla mücadele etmek, bu suçların önlenmesi açısından işbirliği yapmak, üye devletlerin yetkili makamlarının performansını geliştirmek, Europol görevlerindedir, bakınız, Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., ss.66-67.

1.3.3.2.5. Güneydoğu Çalışma Grubu

Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği yanında, çalışmamızda önem arz ettiği için, kısada olsa Güneydoğu Çalışma Grubundan da, bahsetmek istedik.

Güney ve Güneydoğu Avrupa kaynaklı ya da buradan organize şekilde transfer edilen uyuşturucu madde kaçakçılığını engelleme olan, Grup, 1972’de, kurulmuştur.³³⁸ Hazırladığı plan ve raporlar, tavsiye niteliğinde kararlardır.³³⁹

1.4. UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDEYE ULUSAL BAKIŞ

Uyuşturucuda mücadelede yukarıda yer verdiğimiz uluslararası çalışmalar yanında ülkemiz Türkiye’de, ne tür çalışmaların yapıldığını görmek içinde, bu başlığı oluşturduk. Yukarıdaki başlıklara uygun olarak, ilk olarak Türk tarihinde uyuşturucu maddelerin gelişim süreci incelendikten sonra, mücadelede güdülen amaca uygun sürdürülen çalışmaların ve bu faaliyetleri yürüten kamu kurumlarının ve de yine bu mevzuda önemli yere sahip bulunan kanuni düzenlemeleri işleyeceğiz.

1.4.1. Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddenin Ulusal Tarihi

Tarihsiz bir ulus olamayacağı gibi, her olay ve olgununda bir tarihi gelişim süreci vardır. Mücadele kapsamında, konuyu kavramak açısından da, bu kronolojik açılımında bilinmesi gerekmektedir. Bu çalışmamızın asıl gayesine uygun olarak ülkemizdeki ilerleyişi inceleyeceğiz.

1.4.1.1. Osmanlı Devleti Zamanı

Ulusal mücadelede, uyuşturucu tarihi gelişimini; Osmanlı dönemi ve Cumhuriyet dönemi olarak işleyeceğiz.

Osmanlı döneminde Fatih Sultan Mehmet dönemine kadar, uyuşturucuyla ilgili bir yasakla karşılaşılammıştır.³⁴⁰ Fatih döneminden, II.Meşrutiyete kadar çeşitli padişahlar, uyuşturucunun yasaklanmasına ilişkin düzenlemeler yapmıştır.³⁴¹

³³⁸Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.68.

³³⁹Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.68.

³⁴⁰İslam dininde, doğrudan uyuşturucu ve uyarıcı maddeyle ilgili bir yasaklama yokken, hadislerde içki ve giderek sarhoşluk veren maddelerin yasak olduğu savunulmuştur. ‘Esrar’ ve ‘beng’ adı verilen afyon hapları, üst sınıf tarafından kullanılmış, ilk esrar kullanımı da, I.Beyazid zamanında, rastlanmıştır. Osmanlı da, içki içenler ile uyuşturucu madde kullananlara, aynı ceza verilmiş, uyuşturucu kullananlara güvenlik tedbiri olarak tedavi kurumuna yatırıp iyileşinceye kadar tutma da yer almıştır, bakınız, Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.36.

³⁴¹Fatih Sultan Mehmet zamanı, uyuşturucu kullanımına yasak gelmiş, 1723 tarihli fetvada, esrar yasaklanmış, kullanıcılar, İstanbul dışına sürgün edilmiştir. IV.Murat zamanında, afyon yasaklanmış, idam cezaları verilmiştir. Tanzimat döneminde de, beng kullanan serseriler idam edilmiştir. Osmanlıda

1876'da; 'esrarın men'i zer'i saderet tezkeresi ile yasaklanmış, 1931'e kadar, yürürlükte kalmıştır. Osmanlıda afyon ticareti de önemli yer tutmuştur. Bunlara rağmen, II.Meşrutiyet dönemine kadar, İstanbul'da esrar, tiryak adı ile imal edilmiştir. Esrar kullananlara; 'tiryaki' denilmiş, esrar hanelerde, esrar içimine göz yumulmuştur.³⁴²

Osmanlı şeyhülislamı, afyon ve esrar kullanmanın haram olduğunu, bir başkasının helal olduğu yönünde, teşvik edenlerin; ölüm, satanların ise; sürgün ve para cezasıyla, cezalandırılmalarını öngörmüştür.³⁴³

Cumhuriyetin ilk yıllarında, Türkiye'nin, önemli gelir kaynaklarından olan afyon satışı, dünya ülkeleriyle ilişkileri olumsuz etkilemiştir. Devletin, 1828 yılından, süren afyon üretme tekeli, 19.08.1838 Balta Limanı Ticaret Anlaşmasıyla (m.62) sekteye uğramıştır.³⁴⁴

1.4.1.2. Cumhuriyet Dönemi

Osmanlıdaki gelişimlerden sonra, şimdi de Cumhuriyet dönemi, ilerleyişleri bu başlık altında inceleyeceğiz.

Bu dönemde, uyuşturucu madde kullanımı az olmasına rağmen, yine de sıkı şekilde denetimler yapılmıştır. Anadolu'da, uyuşturucu kullanımı hiçbir zaman; Uzakdoğu, Avrupa ya da Amerika'daki kadar yaygın olmamıştır. Haşhaş, bitkisinin ülkenin tarım ve ihracatındaki belirleyiciliği, Cumhuriyet döneminde de, devam etmiştir. Birçok ülkeye, afyon ihraç edilmiştir. 1928-1937 yılları arasında, %34.03 afyon ihracatı ile Türkiye; 1.sırada yer almıştır.³⁴⁵

Türkiye, Lozan barış antlaşması (m.100) ile uyuşturucu madde ile mücadelede, hazırlanmış anlaşmaları, imzalamayı yüklenmiştir.³⁴⁶

ABD, bu dönemde; hammadde üreticisi ülkelere yönelik önlem almaları için yaptığı baskılardan dolayı, kaliteli afyon üreten Türkiye'den, üretimin kısıtlanarak

---

esrar kullanımının arttığı, II.Abdülhamit zamanında, esrar kahvehaneleri açılmış, hafif cezalar verilmiştir, 1858 Ceza Kanunu da, uyuşturucu madde kullanma yasak edilmiş, 1872 düzenlemesiyle de, Hint keneviri ekimi yasaklanmıştır, bakınız, Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., ss.37-38.

³⁴²Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.38.

³⁴³Ali Erdem SEVDİM (2014), age., s.104.

³⁴⁴Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.39.

³⁴⁵Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., ss.39-40.

³⁴⁶Bu sebeple, 02.04.1925'de, afyon ve kokain tıbbi ihtiyaç dışında kullanımı yasaklanmış, 15.12.1928'de, uyuşturucu maddelerin üretim ve denetlenmesiyle ilgili Kanun, hazırlanmıştır. Afyon ticaretinden dolayı, Türkiye 1912 Lahey Afyon Sözleşmesi ve 1914 Ek protokolünü imzalamamış, bu dönemde her şeye rağmen afyon üretimine devam edilmiştir, bakınız, Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.40.

kaçakçılığında engellenmesi hedef olarak yer almıştır.³⁴⁷ 1932’de, Birleşmiş Milletler üye olunmuş, ABD baskıyı daha da artırarak, Türkiye, Milletler Cemiyetince yayımlanan, yasa dışı uyuşturucu madde ticaretine ait son raporda, suçlu ülke kabul edildi.³⁴⁸ Baskılar sonucu bazı önlemler alınmıştır.³⁴⁹ Türkiye, 1933’de, afyon kontrolü sözleşmesini imzalayıp, tüm dünyanın takdirini toplamıştır.³⁵⁰

1964 yılında, Türkiye ilaç sanayinde kullanılan afyon üretimine izin verilen 7 ülkeden biridir, fakat 1972’de, ABD baskısından, haşhaş üretimi tamamen yasak etmiştir. 1974’de ise tekrar haşhaşa izin verilmiştir.³⁵¹

Afyon ve eroin üretiminde, büyük üreticilerden olan Türkiye, alınan önlemler sonucu, günümüzde, üretimden çok, transit geçiş yolunda, olmakla gündemdedir. Yine, Türkiye, 21.yy. başından beridir, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerle mücadelede, Avrupa eksenli bir irade koyup, AB katılma müzakereleri parçası olarak, EMCDDA çalışmalarına katılmak üzere, Avrupa Konseyince, kabul görmüştür.³⁵²

1980’de Emniyet Genel Müdürlüğü’ne bağlı, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı (KOM)³⁵³ ile 1981 İstihbarat ve Hareket Merkezi-KİHBİ kurulmuştur. 1990 UNODC desteğiyle, narkotik dedektör köpek eğitimi-Köpek Eğitim Merkezi kurulmuştur. UNODC desteğiyle, Türkiye Uluslararası Uyuşturucu ve Organize Suçlarla Mücadele Akademisi-TADOC, kurulmuştur. 2002 yılında, Türkiye-EMCDDA’ya girmiş, uyuşturucu madde ile sistematik hale getirilip, AB kriterine uygun, 2006 yılı ilk politik belge hazırlanıp, yürürlüğe girmiştir.³⁵⁴

Türkiye Uyuşturucu ve Organize Suçlarla Mücadele Akademisi (TADOC)’a, bağlı Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi (TUBİM),

---

³⁴⁷Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.41.

³⁴⁸Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.41.

³⁴⁹Bu baskılar sonucu, Türkiye, 25.12.1932 tarihinde, Bakanlar Kurulu, Türkiye’nin, uyuşturucu madde ile mücadeleyi belirleyerek, haşhaş ekimini izne bağlamış, afyon üretiminde yasal ticaret ve devlet fabrika ihtiyacını karşılayacak miktarla sınırlandırma, hint kenevirin kontrolsüz üretimini yasaklama gibi önlemler almıştır, bakınız, Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.42

³⁵⁰Sözleşme gereği de uyuşturucu maddeyle mücadele için, iç hukukta uzun süredir bekleyen; Uyuşturucu Maddeler İhbarı Hakkında Kanun, 31.05.1933’de, TBMM’de, kabul edilmiştir. Yine, 2253 sayılı Kanunla uyuşturucu madde üretim ve satışı devlet tekeline alınmıştır, bakınız, Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.42.

³⁵¹Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., ss.43-44.

³⁵²Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.44.

³⁵³Türkiye, 2009 KOM Raporunda transit ve hedef ülke konumundadır. Kaynak ülke olarak belirtilmemiştir. Türkiye’nin transit olarak, eroin trafiğinde; Afganistan-Avrupa yolu (Balkan Rotası), ile sentetik hafta; Avrupa-Doğu ve Ortadoğu trafiği içindedir, bakınız, Oğuzhan Ömer DEMİR ve Bahadır KÜÇÜKUYSAL (2013), *Sınırşan Organize Suçlar*, 3.Baskı, Adalet Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic.Ltd.Şti., Ankara, s.58.

³⁵⁴Oğuzhan Ömer DEMİR ve Bahadır KÜÇÜKUYSAL (2013), age., s.58.

2002'de, kurulmuştur. Türkiye'nin, ilk ulusal uyuşturucu strateji belgesini, TUBİM hazırlamıştır.³⁵⁵

1.4.2. Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddeyle İlgili Ulusal Yasal Düzenlemeler

Uyuşturucuyla mücadeleyle, baş edebilmenin en önemli yollarından birini de, kanuni düzenlemeler oluşturmaktadır. Kanuni hiyerarşiye uygun olarak da, bu organizasyonu göstermek en doğru yol olacaktır. Anayasal teşkilatlandırmadan başlayarak, aynı yapıya uygun oluşturulan; kanunlar ve yönetmelikler başlıklar altında inceleme yeri bulacaktır.

1.4.2.1. Anayasal Düzenleme ve Anayasa mahkemesi Kararları

1982 Anayasası³⁵⁶ **m.41/2** 'ailenin ve çocukların korunması' ve **m.56/3**; 'herkesin yaşamını beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak' devletin görevlerindedir.³⁵⁷

Anayasamızdaki maddelere devam edildiğinde; **m.58/2**; "Devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır," şeklindedir. Devletin yükümlülüğünü gençlerle sınırlı tutmamak gerekir, toplumda yaşayan herkesin sağlığını korumakla yükümlü tutulması gerekir. Zira söz konusu olan herkesin sağlığı, toplum sağlığı söz konusudur.³⁵⁸ (Uyuşturucu suçlarında da korunan hukuki yarar kamu sağlığıdır).

Yine **m.19/2**; "...uyuşturucu madde veya alkol tutkunu, bir serseri veya hastalık yayabilecek bir kişinin bir müessesede tedavi, eğitim veya ıslahı için kanunda belirtilen esaslara uygun olarak alınan tedbirin yerine getirilmesi..." düzenlemesiyle, kurumda tedavisi eğitim ve ıslahının sağlanması içinde tedbir alınır. Bu hüküm bir nevi de tedaviye ihtiyacı olan kullanıcıların rızaları hilafına özgürlükten yoksun bulundurma gereğesidir.³⁵⁹

³⁵⁵Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.44.

³⁵⁶1982 Anayasası, RG;09.11.1982 Tarih, 17863 (Mükerrer) Sayı, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf>, (E.T.14.03.2020).

³⁵⁷Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.70.

³⁵⁸Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.71.

³⁵⁹Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., ss.71-72.

1.4.2.2. 3298 Sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun

Ülkemizde, mücadele kapsamında oluşturulmuş, iki kanundan birisini oluşturmaktadır. 3298 sayılı Kanun, 03.06.1986 Tarihli olup, RG;19.06.1986 Tarih 19136 Sayı ile yayımlanmıştır.

Bu Kanunla birlikte; 03.07.1932 Tarihli, 2061 Sayılı Türkiye Afyon Yetiştiricileri Satış Birliği Hakkındaki Kanun³⁶⁰ yürürlükten kaldırılmıştır.³⁶¹

3298 sayılı Kanunda, bakılması gereken, önemli bazı maddeler bulunmaktadır.³⁶² Kanunda izinsiz veya izinde belirtilen yerler dışında ya da izinde gösterilen miktarların üzerinde haşhaş dikmek, suçtur. İzin belgesinde, tespit edilen miktardan az, ham afyon veya kapsül teslim eden üreticilere, fiil suç oluşturmadığı takdirde, mahallî mülkî amir tarafından idari para cezası uygulanmaktadır.³⁶³

Ekim bölgesi içinde ya da dışında izinsiz ekim yapmak suçken ekim bölgesi olmayan yerlerde haşhaş üretmek daha ağır cezalandırılmaktadır.³⁶⁴

Aynı zamanda, Haşhaşın Ekimi, Kontrolü, Toplanması, Değerlendirilmesi, İmhası, Satın Alınması, Satılması, İhracı ve İthali Hakkında Yönetmelik³⁶⁵ te, haşhaş ekimi yapılacak yerler izin belgesi için başvurma, izin belgesinin verilme usulü, yapılacak denetimler düzenlenmiştir. Haşhaş Yön. **m.19/1** alım fiyatı Cumhurbaşkanınca belirlenir, Haşhaş Yön.**m.19/2** gereği eylül ayına kadar üretilenin

³⁶⁰**mülga 2061 sayılı Türkiye Afyon Yetiştiricileri Satış Birliği Hakkındaki Kanun**, RG; 10.07.1932 Tarih, 2146 Sayı, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/2146.pdf>, (E.T.28.01.2021).

³⁶¹Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.72.

³⁶²Afyon ve uyuşturucu maddelerle ilgili genel esaslar, 3298 sayılı Kanun **m.1/1**; "Çizilmiş veya çizilmemiş haşhaş kapsülleri ile, ham afyon, tıbbi afyon ve morfin evsafını haiz afyon alkaloidleri, tuzları, esterleri ve eterleri; koka yaprağı ve bunun alkaloidleri, tuzları, esterleri ve eterleri ile Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca tayin olunacak diğer uyuşturucu maddelerin alımı, satımı, imali, ithali ve ihracı ile ilgili hususlar Cumhurbaşkanının tespit edeceği esaslara göre yürütülür," şeklinde düzenlenmiştir, Haşhaş ekilecek yerlerin tespiti, izin belgesi alma zorunluğu başlığıyla, **m.2/1**; "Haşhaş ekilecek, afyon ve kapsül üretilecek yerler memleketin tarımsal ve ekonomik durumu, yurt içi ihtiyacı, ihraç imkanları ve mevcut stok durumuna göre her yıl Cumhurbaşkanınca tespit edilir ve karar en geç 1 Temmuz'a kadar yayımlanır," biçimindedir, İzin verilen yerlerden haşhaş ekimi için belge alınmalıdır, geçerliliği 1 yıldır, devri yasaktır. İzin belgesi iptal edilenlerle, haklarında kaçakçılık suçu işleyenler ve TCK nedeniyle kesinleşmiş mahkûmiyet kararı olanlara tekrardan izin belgesi verilmez, **m.3/1**'e göre de; "Haşhaş ekimi, kontrolü, toplanması, değerlendirilmesi, imhası, satın alınması veya satılması ve bu Kanunun uygulanması ile ilgili diğer hususlar bir yönetmelikle düzenlenir," **m.4/1**; "Ham afyon, hazırlanmış afyon, tıbbî afyon ve bunların müstahzarları Türk Ceza Kanununun uygulanmasında uyuşturucu maddelerden sayılır," (Kanun metinleri günceldir), bakınız, Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.73-74.

³⁶³Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.73.

³⁶⁴Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.73.

³⁶⁵**Haşhaşın Ekimi, Kontrolü, Toplanması, Değerlendirilmesi, İmhası, Satın Alınması, Satılması, İhracı ve İthali Hakkında Yönetmelik**, RG;04.05.1988 Tarih, 19804 Sayı, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/3.5.8812850.pdf>, (E.T.08/03/2020).

ofise devri gerekir, Haşhaş Yön. **m.20** noksan teslimatta mazeret kabul edilmezse Cumhuriyet Savcılığına suç duyurusunda bulunulur.³⁶⁶ (Bilgiler güncellenmiştir).

Haşhaş ekme:

3298 sayılı Kanunun, konusu olan haşhaşın da incelenmesi ayrı bir önem taşımaktadır, zira düzenlenen bu Kanunun mevzusunu, afyon ve türevlerinin hammaddesi olan haşhaş yerine getirmektedir. Mücadelede; ekimlerin önlenmesi ya da devlet denetimi altına alınması çok önemli bir özellik arz etmektedir.

Mülga 3491 sayılı Toprak Mahsulleri Ofisi (TMO) Kanununun³⁶⁷ 18.maddesi haşhaş ekilecek yerleri belirlerken³⁶⁸ bugün Haşhaş Yön. m.3/1'e bakılır. Yine, 3298 sayılı Kanunda, ceza ile ilgili hükümlerde bulunmaktadır.³⁶⁹

Bu suçlar kasten işlenmektedir. Bu maksatla da ister kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde elde etmek için haşhaş eksin, isterse de başka maksatla fail, 3298 Sayılı Kanun hükmü gereği, cezalandırılmaktadır.³⁷⁰

İzinsiz afyon üretenlerse, **m.4/4**; "İzinsiz ham afyon üretenler, Türk Ceza Kanunu hükümlerine göre cezalandırılır," gereği, izinsiz ham afyon üretenler hakkında, 5237 sayılı TCK m.188 ve devamındaki maddeler uygulanarak, bir örgütün faaliyeti çerçevesinde izinsiz hem afyon üretimi söz konusu olduğunda ise 5271 sayılı Ceza Muhakemeleri Kanunu³⁷¹ (CMK) m.250 gereğince özel yetkili ağır ceza mahkemeleri görevli sayılacaktır.³⁷²

³⁶⁶Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.74.

³⁶⁷**mülga 3491 sayılı Toprak Mahsulleri Ofisi Kanunu**, RG; 13.07.1938 Tarih, 3958 Sayı, <https://www.resmi.gazete.gov.tr/arsiv/3958.pdf>, (E.T.28.01.2021).

³⁶⁸Haşhaş Yön.**m.3/1**; "Haşhaş ekilecek ve kapsül üretilecek yerler memleketin tarımsal ve ekonomik durumu, yurt içi ihtiyacı, ihraç imkânları ve mevcut stok durumuna göre her yıl Cumhurbaşkanı Kararı ile tespit edilir ve karar en geç 1 Temmuz'a kadar yayımlanır," şeklindedir, AKTARAN Erdiñç Hakan ÖZDABAKOĞLU (2007), age., s.9.

³⁶⁹3298 sayılı Kanun **m.4/2**; "İzinsiz olarak haşhaş ekimi yapan kişi bir yıldan beş yıla kadar hapis ve adli para cezası ile cezalandırılır. Bu madde kapsamında ekim yapma ibaresinden, tohumun toprağa ekilmesinden ürünün hasadına kadarki süreç anlaşılır," **m.4/3**; "İzin almış olmakla birlikte, bilerek belgesinde belirtilen alandan fazla yerde veya izin belgesinde kayıtlı yerden başka yerde haşhaş ekimi yapan kişi altı aydan üç yıla kadar hapis ve adli para cezası ile cezalandırılır," şeklinde düzenlenmiştir, (Kanun metinleri günceldir), bakımız, Handan Yokuş SEVÜK (2007), age., s.175.

³⁷⁰Handan Yokuş SEVÜK (2007), age., s.175.

³⁷¹**5271 Sayılı Ceza Muhakemeleri Kanunu**,RG;17.12.2004 Tarih, 25673 Sayı, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5271.pdf>, (E.T.22.04.2020).

³⁷²Handan Yokuş SEVÜK (2007), age., s.176.

1.4.2.3. 2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun

Mücadele de ulusal oluşturulan iki önemli kanundan biridir (diğeri de yukarda görülen 3298 sayılı Kanun). 2313 Sayılı Kanun; 12.06.1933 Kabul Tarihli, olup, Resmi Gazetede ise; 24.06.1933 Tarih, 2435 Sayı ile yayımlanmıştır.

Tıp alanında kullanılan uyuşturucu veya uyarıcı maddelerle, içinde uyuşturucu madde bulunan öteki maddelerin de ihzar (hazır hale getirme), ithal edilmesi, ihracatı ve satışı Sağlık Bakanlığı iznine bağlı bulunmaktadır. Hazırlanmış; afyon, ya da esrar üretimi, satımı, ithali ve hint keneviri ekimi, 2313 sayılı Kanunla yasaklanmıştır.³⁷³ 2313 sayılı Kanunda; afyon ve kenevir ekmek yasaklanmıştır.³⁷⁴

Fenetyline, adlı kimyasal madde, tuzları, bu maddelerin bileşiminde bulunan maddeler; RG; 12.04.1988 Tarih, 19783 Sayı ile 88/12773 kararname gereği 2313 sayılı Kanun içine alınmıştır. Kanunun uygulanması gösteren, Kenevir Yetiştiriciliği ve Kontrolü Hakkında Yönetmelik³⁷⁵'de; Dayanak **m. 3/1**; "Bu Yönetmelik; 3/6/2011 tarihli ve 639 sayılı Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 28 inci maddesi ile 12/6/1933 tarihli ve 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanunun 23 üncü maddesine dayanılarak hazırlanmıştır," hükmüne dayalı yürürlüğe konmuştur³⁷⁶.

2313 Sayılı Kanunla aynı zamanda, kenevir bitkisinin izin belgesi alınmadan, belge alınsa bile belgede gösterilen alandan fazla yerde veya izin belgesinden gösterilen yerlerden farklı yerlerde ekimini de yasaklamıştır.³⁷⁷ Bu konuda belirtilmesi gereken bir konu da, özel kast yönünden, yapılacak karşılaştırmalar olacaktır.³⁷⁸

³⁷³Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.74.

³⁷⁴2313 sayılı Kanun **m.2**; "2108 numaralı kanuna merbut afyon mukavelesinde tarif edilen ve müstahzar afyon namı verilen maddenin ihzar, ithal, ihraç ve satışı memnudur," hükmüne göre, uluslararası sözleşmelerde tanımlanan ve hazırlanmış afyon denilen madde ticaret, ithal ve ihracı yasaklanmıştır, 2313 sayılı Kanun m.3'e istinaden, münhasıran esrar yapmak için kenevir ekme, ve her ne şekilde olursa olsun esrar hazırlama, ithal, ihraç ya da satışı yasaktır. **m.3'de**; "Münhasıran esrar yapmak için kenevir ekilmesi ve her ne şekilde olursa olsun esrarın ihzar, ithal, ihraç ve satışı yasaktır," demekle kenevir ve esrarı yasaklamıştır, bakınız, Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.75.

³⁷⁵**Kenevir Yetiştiriciliği ve Kontrolü Hakkında Yönetmelik**, RG;29.09.2016 Tarih, 25842 Sayı, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/09/20160929-3.htm>, (E.T.10.02.2018).

³⁷⁶Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., ss.74-75.

³⁷⁷Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.75.

³⁷⁸Bu konuda belirtilmesi gereken bir konu da, özel kast yönünden;

1-2313 sayılı Kanun Ek m.1/4; Birinci fıkrada belirtilen maddelerden herhangi birini, **uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imalatında kullanılmak amacıyla** imal, ithal veya ihraç edenler, nakledenler veya bulunduranlar, satın alan veya satanlar, (özel kast var),

2-5237 Sayılı TCK m.188/7; Uyuşturucu veya uyarıcı etki doğurmamakla birlikte, **uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde kullanılan** ve ithal veya imali resmi makamların iznine bağlı olan maddeyi ülkeye ithal eden, imal eden, satan, satın alan, sevk eden, nakleden, depolayan veya ihraç eden kişi, (**özel kast yok, bu eksiklik**), bakınız, Fahrettin KIDIL (2020), *Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya*

Kenevir ekme;

Yukarıda bahsettiğimiz gibi nasıl 3298 sayılı Kanun, afyon ve türevlerin hammaddesi haşhaş ekiminin kontrolüne ilişkinse, 2313 sayılı Kanunun düzenleniş amacı olan kenevir ekiminin de, devlet kontrolü altında tutulmasını zorunlu tutmaktadır.

Hint kenevirin bilimsel adı 'Indica' olup, 1961 Tek Sözleşmesinde, kenevir; "kullanışı ne olursa olsun, reçinesi çıkarılmamış, olan kenevir bitkisinin çiçekli ve meyveli dal uçlarını ifade eder," şeklinde, kenevir bitkisi de; 'kenevir türünden herhangi bir bitkiyi ifade eder' olarak düzenlenmiştir.³⁷⁹

Kenevir ekim izni, Kenevir Yön. m.7/1; "Lif, tohum, sap ve benzeri amaçlara yönelik izinli kenevir yetiştiriciliği yapmak isteyen çiftçiler, 1 Ocak-1 Nisan tarihleri arasında yetiştiricilik yapacakları yerin en büyük mülki idare amirliğine," şeklindedir.

2313 Sayılı Kanun **m.3**; "Münhasıran esrar yapmak için kenevir ekilmesi ve her ne şekilde olursa olsun esrarın ihzar, ithal, ihraç ve satışı yasaktır," hükmüne yer vermiştir.³⁸⁰ 2313 sayılı Kanundaki, m.23/4-5, ceza hükümleri de önemlidir.³⁸¹ 2313 sayılı Kanunda iki tip; m.23/5-I.cümle ve II.cümle, suç olarak düzenlenmiştir.³⁸²

Esrar elde etmek için kenevir ekme, ekim bölgesi içinde ya da dışında yer alabilir, her iki suçta da hapis cezası tatbik edilir, kenevir ekili durumda ise sadece esrar elde etmek amacıyla kenevir ekme suçu ortaya çıkar, sonucunda, 5237 sayılı TCK'daki suçlara uygulanmaz.³⁸³

2313 sayılı Kanunda, değişiklik öngören kanun tasarısında, ekim yapma; tohumun toprağa ekilmesinden hasadına kadarki süreci içerir, şeklindedir. Kenevir

---

Uyarıcı Madde İmal ve Ticaret Suçları, 1.Baskı, Adalet Basım Yayım Dağıtım San. Ve Tic.Ltd.Şti., Ankara, s.339.

³⁷⁹Erdinç Hakan ÖZDABAKOĞLU (2007), ss.14-15.

³⁸⁰Handan Yokuş SEVÜK (2007), age., s.172.

³⁸¹2313 sayılı Kanundaki, m.23/4-5, ceza hükümleri;

1-m.23/4; "İzin belgesi almadan ya da izin belgesi almasına rağmen bilerek belgesinde belirtilen alandan fazla yerde veya izin belgesinde kayıtlı yerden başka yerde kenevir ekimi yapan kişi, elli günden az olmamak üzere adli para cezası ile cezalandırılır,"

2-m.23/5; "Esrar elde etmek amacıyla kenevir ekimi yapan kişi dört yıldan on iki yıla kadar hapis ve beşyüz günden onbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Münhasıran kendi kullanımı için ihtiyaç duyduğu esrarı elde etmek amacıyla kenevir ekimi yapan kişi bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu madde kapsamında ekim yapma ibaresinden, tohumun toprağa ekilmesinden ürünün hasadına kadarki süreç anlaşılır," biçimindedir, bakınız, Handan Yokuş SEVÜK (2007), age., s.172.

³⁸²2313 sayılı Kanunda iki tip; **m.23/5-I.cümle ve II.cümle, suçları**;

1-Esrar elde etmek amacıyla kenevir ekme, (2313 m.23/5-I.cümle),

2-Esrar elde etmek dışında amaçla kenevir ekmedir (2313 m.23/5-II.cümle), bakınız, Handan Yokuş SEVÜK (2007), age., s.172.

³⁸³Handan Yokuş SEVÜK (2007), age., ss.172-173.

bitkisi, esrar elde etmek amacıyla bütünüyle veya kısmen söküldüğü ya da koparıldığı andan itibaren de uyuşturucu madde bulundurma suçuna girer. Çünkü, kenevir, herhangi bir işleme tabi tutulmasa da, THC içermektedir.³⁸⁴

Fail, sadece kendi kullanmak için kenevir ekerse; kullanmak için uyuşturucu madde bulundurmak, bunun dışındaki amaçlarda; 5237 sayılı TCK m.188/3 suçu, oluşur. Bunun yanında, esrar elde etmek dışında, bir amaçla kenevir ekme suçunun cezası; sadece adli para cezasını, gerektirmektedir.³⁸⁵

Almanya'da, keneviri serbestleştirme yönünde atılımlar yapılmıştır.³⁸⁶

Bu konuda şu da belirtilmelidir ki; haşhaş ve kenevir ekimindeki çifte standarttan dolayı, aşağıdaki tablo her şeyi göstermektedir (haşhaş ekimi de, tıpkı kenevirde olduğu gibi; 1-Afyon elde etmek ve 2-Kendi kullanımı için afyon üretmek, şeklinde düzenlenmesi gerekmektedir).

Tablo 12. Kenevir ekme cezalarıyla, haşhaş ekme cezalarının karşılaştırılması

Ekim suçu	Suç Tipi	Hapis Cezası
Kenevir ekme 2313 sayılı Kanun m.23/5	Eroin elde etme	4 yıldan 12 yıla kadar hapis
Kenevir ekme 2313 sayılı Kanun m.23/5	Kendi kullanımı	1 yıldan 3 yıla kadar hapis
Haşhaş ekme 3298 sayılı Kanun m.4/2	Sadece haşhaş ekimi	1 yıldan 5 yıla kadar hapis ³⁸⁷

1.4.2.4. Mülga 765 Sayılı Türk Ceza Kanunu³⁸⁸

Mülga 765 Sayılı TCK, 01.06.2005 Tarihinde, yürürlüğe giren 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu ile yürürlükten kaldırılmıştır. mülga 765 Sayılı TCK, m.403-409'da uyuşturucu ve uyarıcı madde suçları yer almıştır.³⁸⁹

³⁸⁴Handan Yokuş SEVÜK (2007), age., s.173.

³⁸⁵Handan Yokuş SEVÜK (2007), age., ss.173-174.

³⁸⁶Almanya'da, 2017-Mart ayında, kenevir çiçekleri ve ekstreleri, tedavi maksadıyla piyasaya sürülmüştür (liberaller-kenevir siyaseti savunucular bu kararlar memnun olmuştur). Bu da Almanya'da bazı ceza maddelerinin değiştirilip, istisnai izin bulunmadan kenevir tüketimi, bulundurulması, ekimi de yaygınlaşmış bulunmaktadır. Keneviri meşrulaştırmak içinde, herkesin kendi bedeninde kaderini tayin hakkı olup, kendi bedenine zarar vermesini kabul edilebilir olacağı belirtilerek, bununla birlikte ceza hukukunun ilkesi ultima ratio (devletin cezalandırma iktidarının sınırlandırılması) gereği üzerinde durmaktadırlar, bakımız, Gunnar DUTTGE ve Yener ÜNVER (2019), *Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddeler ve Ceza Hukuku*, 1.Baskı, Seçkin Yayıncılık San.ve Tic.A.Ş, Ankara, s.41-42.

³⁸⁷Fahrettin KIDIL (2020), age., ss.338-339.

³⁸⁸mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanunu, RG;13.03.1926 Tarih, 320 Sayı, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/5.3.765.pdf>, (E.T.11.03.2020).

³⁸⁹Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.76.

mülga 765 sayılı TCK m.403/1 gereği; “Uyuşturucu maddeleri ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak imal veya ithal edenlere, burada yazılı maddeleri ihraç edenlere, Uyuşturucu maddeleri ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak satanlara veya satışa arz edenlere veya satın alanlara veya yanında yahut başka bir yerde bulunduranlara veya bu maddeleri parasız devredenlere yahut bu suretle devralanlara veya sevk veya nakledenlere veya bunların alınıp satılmasına veya devrine veya ne suretle olursa olsun tedarik edilmesine aracı olanlara, çeşitli cezalar uygulanmıştır, aynı zamanda gösterilen uyuşturucu madde eroin, kokain, baz morfin, morfin ise, fail hakkında verilecek ceza bir katı oranında artırılır,” denilmek suretiyle, ağırlaştırıcı hükümde düzenlenmiştir.³⁹⁰

Mülga 765 sayılı TCK’nın, konuyla ilgili maddelerinden olan; m.404/2, m.404/3, m.404/3, m.404/4, m.405, m.406-407, m.408 önem taşımaktadır.³⁹¹

1.4.2.5. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu

5237 sayılı TCK m.188-191 kapsamında uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu, kullanılmasını kolaylaştırma ve özendirme suçu, kullanmak amacıyla satın alma, kabul etme veya bulundurma ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçları düzenlenmiş, aynı zamanda m.192’de cezayı kaldıran ya da azaltan etkin pişmanlık kurumu yer almıştır.³⁹²

5237 sayılı TCK’da, yer bulan, konumuzla ilgili m.188-192.maddeleri, çalışmamızın; 2.,3.,4. bölümlerinde, ayrıntılı olarak işlenecektir.

³⁹⁰Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., ss.76-77.

³⁹¹mülga 765 sayılı TCK’nın konuyla ilgili maddeleri; **m.404/2**; “Uyuşturucu maddeleri kullananlar ile bu maksatla yanında bulunduranlara, bir yıldan iki yıla kadar hapis cezası verilir,” şeklindeydi. Görüldüğü gibi kullanmayı cezaya bağlamıştır. ³⁹¹Bunun yanında **m.404/3**; “ Uyuşturucu madde kullanan kimse, hakkında herhangi bir tahkikata girişilmeden resmi makamlara başvurarak tedavi ettirilmesini isteyecek olursa, kullanma fiilinden dolayı hakkında kovuşturma yapılmaz,” denilerek de bir nevi etkin pişmanlık sağlanmıştır. **m.404/4**; “Uyuşturucu maddeleri kullanan kimselerin alışkanlığı iptila derecesinde ise, salahı tıbben anlaşılıncaaya kadar bir hastanede muhafaza ve tedavisine hükmolunur. Bu kimselerin hastanede muhafaza ve tedavilerine, yetkili mahkemece tahkikatın her safhasında da karar verilebilir,” hükmüne de yer vermiştir. **m.405** etkin pişmanlığa yer vermiş olup; “(1)403 ve 404 üncü maddelerde yazılı suçlara iştirak etmiş olan kimse, resmi makamlar tarafından haber alınmadan önce durumu ve suç ortaklarını ve uyuşturucu maddelerin saklandığı veya imal edildiği yerleri merciine haber vererek bunların yakalanmalarını veya elde edilmelerini kolaylaştırırsa ceza verilmez. (2)Bu cürümler haber alındıktan sonra, cürümün meydana çıkmasına veya suç ortaklarının yakalanmasına hizmet ve yardım eden kimseler hakkında verilecek ceza yarısı oranında indirilir,” şeklindedir. **m.406-407** nitelikli hallerini oluşturmuş olup, fiil ölüme neden olursa ağırlaştırılmış müebbet cezasının da verilebileceği belirtilmiştir. **m.408** müsadereye yer vermiştir, aynı zamanda bu eşya bedelinin yarısı da bu cürümün ortaya çıkarmasında hizmet edenlere vereceği de belirtilmiştir, bakınız, Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., ss.77-78.

³⁹²Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.78.

1.4.3. Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Ulusal Mücadelesi

Yukarıda ulusal tarih ve milli kanuni düzenlemeler işlendikten sonra en önemli konumuz olan ulusal mücadele temasından söz edeceğiz.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin; kötüye kullanımı, ticaretinde ve kullanımında mücadelesinde kullanılacak, hukuksal düzenlemelerin üretilmesi aşamasında, toplumsal değer yargılarının ve yaygın inançlarında göz önüne alınması, mücadelede başarıya ulaşma aşısından, önem taşımaktadır.³⁹³

Kriminolojiye yer vermeyen suç ve cezaların belirlenme siyaseti başarıya ulaştırmaz.³⁹⁴

Türkiye'nin, coğrafi olarak Balkan rotasında bulunması, transit geçişte bulunmasına neden olmuştur. Türkiye, afyon ve türevlerinin üretildiği bölgeye yakın olması, en yoğun alıcıların yer aldığı Avrupa'ya yakınlığı da, mücadeleyi güçleştiren unsurlardır.³⁹⁵ Türkiye'de, madde bağımlılığı, mücadelesinde 3 temel yöntem, bulunmaktadır.³⁹⁶

Bir başka ifadeyle; Türkiye iç hukukunda mücadelede; ilki bağımlıların tedavi ve rehabilitesi, ikinci olarak maddelerin üretim, ticaret ve kullanımında güvenlik kuvvetlerinin mücadelesi, üçüncü ve bizim de tez konumuzu oluşturan toplumun uyuşturucu maddelerin tehlikesinden korunması, farkındalık yaratılarak önleyici çalışmaların yapılmasıdır.³⁹⁷

Türkiye'de mücadelede önemli, düzenlemelerinden biri ; 'Ulusal Uyuşturucu Politika ve Strateji Belgesi'dir.³⁹⁸

Madde suçlarının, bir kısmını psikiyatride kullanılan ilaçlar oluşturmaktadır, Sağlık Bakanlığı, bu tip ilaçların satımını daha sıkı şartlara bağlamıştır. 1985 yılından beri, uyuşturucu madde müstahzarları, kırmızı reçete, 1986 dan itibaren de psikotrop

³⁹³Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.69.

³⁹⁴Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.69.

³⁹⁵Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.69.

³⁹⁶Türkiye'de madde bağımlılığı mücadelesinde 3 temel yöntem;

1-Madde bağımlıların, tedavi ve rehabilitasyon hizmeti, Sağlık Bakanlığı ve de bağlı kuruluşlarınca yerine getirilir,

2-Uyuşturucu madde üretim, satış, kullanımı, mücadelede İçişleri Bakanlığı'na bağlı; Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı'nca sürdürülür,

3-Kamuoyunun madde bağımlılığının tehlikeleri konusunda uyarıcı ve bilgilendirici şekilde yönlendirilmede 'Uyuşturucu Madde Kullanımı İle Mücadele Takip ve Yönlendirme Üst Kurul'unun gözetim ve denetiminde Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı tarafından tertiplenmektedir, bakımız, Handan Yokuş SEVÜK (2007), age., s.64.

(Bugün bu faaliyet TUBİM ile Narkotik Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü yerine getirmektedir).

³⁹⁷Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., ss.69-70.

³⁹⁸Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.70.

madde ve müstahzarları yeşil reçeteye satılmaktadır.³⁹⁹ Şunu da belirtmeliyiz ki; Kırmızı reçeteye yazılan ilaçlar yeşil reçeteye göre daha çok bağımlılık yaratan ilaçlardır.⁴⁰⁰

1.4.3.1. Ulusal Mücadelede Hizmet Veren Kurumlar

Bu başlık altında günümüzde çok önemli çalışmalarını bulunan iki kurumu işleyeceğiz.

1.4.3.1.1. Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı

Uyuşturucu suçlarla mücadele faaliyetlerini, KOM Daire Başkanlığı (Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı) sorumluluğunda yürütürken, 05.06.2015 tarihinde, Bakanlık Makam Onayı ile ‘Uyuşturucu ile Mücadele Daire Başkanlığı’ ismiyle kurulup, vazifeye başlamış, yine 17.04.2017 tarihinde, Bakanlık Makam Onayı ile ‘Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı’ olarak düzenlenmiştir.⁴⁰¹ Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığının; çeşitli görevleri bulunmaktadır.⁴⁰²

1.4.3.1.2. Türkiye Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Bağımlılığı İzleme Merkezi (TUBİM)

AB tarafından, 1993 yılında, Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Madde Bağımlılığı İzleme Merkezi (EMCDDA)’nın, kurulmasıyla birlikte, Türkiye Hükümeti tarafından, katılım için 2000 yılında, AB komisyonuna, başvuru yapılmıştır. AB Komisyonunun talebi ile EMCDDA ile ulusal düzeyde irtibat noktasında, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu (Bugün ki ismi; Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü’dür) görevlendirilmiş olup, sonrasında, bu görev Emniyet Genel

³⁹⁹Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.70.

⁴⁰⁰Kültegin ÖGEL (2020), age., s.90.

⁴⁰¹Ömer ULU (2018), age., s.73.

⁴⁰²Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı’nın Görevleri;

1-Yurtdışından Türkiye’ye ya da Türkiye’den yurtdışına yönelik, ulusal ya/ya da uluslararası ülkemizi doğrudan ya da dolaylı etkileyen narkotik suç faaliyetleriyle mücadele,
2-Suç muhtevası mallara ve bu tip suçlardan elde edilen kazançlara el konulması-müsaderesi,
3.Aynı tip suçların işleme imkânlarının ortadan kaldırılması gayesiyle, bilgi toplama, değerlendirme, elde edilen bilgileri alakalı bölümlerin mesuliyet alanı dikkate alınarak ya da salahiyet alanına bağlı olarak yetkili kolluk kuvvetinin hizmetine sunmak,
4-Suçun men ve takibi maksadıyla gerekli önlemleri almak ve bu önlemlerin ülke geneli uygulanabilmesi için yetkili kurum ve bölümler arasında eşgüdümü sağlamak,
5-Gerekmesi durumunda, önem arz eden yurtiçi ve yurtdışı soruşturmaları kanunun tanımış olduğu yetki ve sorumluluklar çerçevesinde yürütmek,
olarak sayılabilir, bakınız, Ömer ULU (2018), age., s.74.

Müdürlüğü, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı (KOM) bünyesinde, yer almış bulunan, Türkiye Uluslararası Uyuşturucu ve Organize Suçlarla Mücadele Akademisi (TADOC)'a, verilmiştir.⁴⁰³ Yani EMCDDA ile ulusal temas noktası ilk TADOC, olarak belirlenmiştir.⁴⁰⁴

TUBİM, ilgili tüm kurumların katkılarıyla 2006-2012 kapsayan yıllarda, 'Bağımlılık Yapıcı Maddeler ve Bağımlılıkla Mücadele Ulusal Politika ve Strateji Belgesi' 20.11.2006'da, yürürlüğe girmiştir. Strateji Belgesi'ne, Ek, I.Ulusal Eylem Planı da, 2007 yılında hazırlanıp, Başbakanlığa sunulmuştur.⁴⁰⁵

1.4.3.2. Ulusal Strateji Belgeleri ve Eylem Planları

Başlık altında üç adet belgeye yer verilecek olup, eylem planları da devamında yer alacaktır. Strateji belgeler ve eylem planları, bugün ulusal mücadelede, çok önemli yere sahip bulunmaktadır.

1.4.3.2.1. (2006-2012) Bağımlılık Yapıcı Maddeler ve Bağımlılıkla Mücadele Ulusal Politika ve Strateji Belgesi

20.11.2006 tarihinde, yürürlüğe girmiştir. Söz edilen, Strateji Belgesinde her biri 3 yıllık olmak üzere, iki ayrı Eylem Planının oluşturulması öngörülmüştür. İlk Ulusal Uyuşturucu Eylem Planı (2007-2009 yılları) uygulama imkanı bulmuş, İkinci Ulusal Eylem Planı da (2010-2012), 09.11.2010 tarihinde, yürürlük kazanmıştır.⁴⁰⁶

1.4.3.2.2. Ulusal Uyuşturucu Politika ve Strateji Belgesi (2013-2018)

Başbakanlık tarafından oluşturulan, Türkiye'nin, uyuşturucu ve uyarıcı maddelerle ulusal mücadele planının esas temelini, temsil eden; 2013-2018 yıllarını içeren Ulusal Uyuşturucu Politika ve Strateji Belgesi'dir.⁴⁰⁷ Bununla beraber, yeni

⁴⁰³Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.84.

⁴⁰⁴Bugün, EMCDDA ile Ulusal Temas Noktası; EGM-KOM Daire Başkanlığı-TADOC olarak tespit edilmiştir. Bu görevlendirme; 16.05.2002 tarihinde, Başbakanlık Makamı yetkilendirilmesiyle ile gerçekleştirilmiştir, Bundan sonrada, EMCDDA, çalışmalarına uyum için, AB eşleştirme projesi; Türkiye, Yunanistan ve İspanya ile 2004-2006 yıllarında hazırlanmıştır. TUBİM, işlevsel olarak, Ulusal İrtibat Noktası, KOM Daire Başkanlığı'na bağlı olarak kurulmuştur, bakınız, Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.85.

⁴⁰⁵Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.85.

⁴⁰⁶**Türkiye'nin Uyuşturucu İle Mücadelesi**, http://www.mfa.gov.tr/turkiye_nin-uyusturucu-ile-mucadelesi.tr_mfa, (E.T.22.01.2021).

⁴⁰⁷Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.83.

strateji belgesinde belirlenen hedeflerin gerçekleştirilebilmesi amacıyla da ‘2013-2015 Ulusal Uyuşturucu Eylem Planı’ da, hazırlanmıştır.⁴⁰⁸

Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerle ulusal politikanın belirlenmesinin evrensel boyut kazandığı bu belgeyle belirtilmiştir. Ulusal uyuşturucu politikasının belirlenmesinde kararlılık, kurumlar arası işbirliği, insan hakları ve onuru ön planda tutulmaktadır. Ulusal uyuşturucu politikanın temel mihveri; koordinasyon, zarar azaltma, önleme, tedavi, rehabilitasyon, uluslararası eşgüdüm ve bilgi toplama, temaları olacaktır.⁴⁰⁹ Belgede, amaçta, çok net şekilde belirtilmiştir.⁴¹⁰ Belgede, aynı zamanda mücadele yöntemleri de, bizzat belirtilmiştir.⁴¹¹ Bunun yanında, yine, arzın azaltılması konusunda, görevli kurumlarda sayılmıştır.⁴¹²

1.4.3.2.3. 2018-2023 Uyuşturucuyla Mücadele de Strateji Belgesi ve Eylem Planı

Belge taslağında; ‘Uyuşturucu ile Mücadelede İletişim’ başlık altında, uyuşturucu ile mücadele iletişim stratejisi; hedef kitle, ulaşılmak istenen amaç, tercih edilen iletişim vasıtalarını ihtiva etmektedir.⁴¹³ 2018-2023 Uyuşturucuyla Mücadele Strateji Belgesi ve Eylem Planının Amacı; 1-Nihai amaç, 2-Ara amaç olarak yer almıştır.⁴¹⁴

⁴⁰⁸Türkiye Uyuşturucu Raporu 2019, <http://www.narkotik.pol.tr/kurumlar/narkotik.pol.tr/TUB%20C4%B0M/20Yay%20B1nlar/2019-TURKIYE-UYUSTURUCU-RAPORU.pdf>, (E.T.10.01.2020), s.14.

⁴⁰⁹Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.83.

⁴¹⁰Belgede amaç; ”Bu belgeyle; evrensel boyutlara ulaşan uyuşturucu sorununun koordinasyon, arz azaltımı, önleme, tedavi, rehabilitasyon, zarar azaltımı, uluslararası işbirliği ve bilgi toplama, araştırma, değerlendirme alanlarında ülkemizdeki mevcut durumun tasviri, uyuşturucu sorunu karşısındaki politikalarımızın ortaya konması ve sorunların bilimsel ve akılcı bir yolla çözümü için gerekli stratejik hedeflerin belirlenmesi amaçlanmaktadır,” şeklinde belirtilmiştir, bakınız, **Ulusal Uyuşturucu Politika ve Strateji Belgesi (2013-2018)**, file:///C:/Users/MAC/Downloads/TR_NATIONAL%20POLICY%20AND%20STRATEGY%20DOCUMENT%20ON%20DRUGS(2013-2018).pdf., (E.T.10.02.2018).

⁴¹¹Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerle mücadelede; arzın azaltılması; doğal veya sentetik uyuşturucu maddelerle bunların üretiminde kullanılan ara kimyasalların, ulusal ve uluslararası ticareti, kaçakçılığı, üretimi, dağıtımını, satışı ile mücadele edilmesi kastedilmektedir. Yine talep azaltımı ile de; uyuşturucu kullanımı ve bağımlılığının risk-ihtiyaç-uygunluk analizlerinin yapılarak, toplumun her kesimine uygun bilgilendirme yapılarak, eğitim ve rehberlik hizmetlerinin verilerek, farkındalığın oluşturulup artırılması, tedavi ve rehabilitasyon sürecinin verimli ve etkili işleme anlatılmaktadır, bakınız, Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., ss.83-84.

⁴¹²Fatma Karakaş DOĞAN (2015), age., s.84.

⁴¹³Ömer ULU (2018), age., s.69.

⁴¹⁴2018-2023 Uyuşturucuyla Mücadele Strateji Belgesi ve Eylem Planının Amacı;

1-Nihai Amaç; Toplumun her türlü uyarıcı ve uyuşturucu madde kullanımından uzak tutma gayesi,

2-Ara Amaçlar;

a-Uyuşturucunun Arzının Önlenmesinin Amacı, (her türlü doğal veya sentetik uyuşturucu maddeler ve bunların üretiminde kullanılan ara kimyasalların, ulusal ve uluslararası boyutta kaçakçılığını, üretimini, kullanımını, dağıtımını ve sokak düzeyinde satışını engellemek),

b-Uyuşturucuya Olan Talebin Önlenmesinin Amacı, (hedef grupları bilgilendirmek ve bilinçlendirmek)

c-Uyuşturucu ile Mücadelede İletişimin Amacı, (yürütülen faaliyetlerin kamuoyunda

Bu muhtevada; öneri ve tespit açısından sunulanlar; bütün vatandaşlara uyuşturucu zararları hakkında doğru bilgilendirme yapılması, sonucunda bu yönde farkındalığın yaratılmasıdır.⁴¹⁵

Bilinçli farkındalık oluşması, yalnızca şimdiki anı fark etmek olmayıp, iki boyutu yer almaktadır.⁴¹⁶

Yine, bu kapsamda, basınında konu hakkındaki bilgi ve farkındalık düzeylerinin artırılması maksadıyla, bazı faaliyetlerin yürütülmesi, gerekir. Basının farkındalığını artırmak, iletişim stratejisi açısından da önem taşımaktadır.⁴¹⁷ Bilinçli farkındalıkta, üç adım yer almakta olup, bunlar; dikkat, niyet ve tutum'dur.⁴¹⁸

Yine, 2018-2023 Eylem Planına ışık tutacak bazı girişimlerde bulunulacaktır.⁴¹⁹ Bu girişimlerden biri olan, 'hayır diyebilmek' de önemlidir.⁴²⁰ Uyuşturucu deneyimleri de, mücadele de önemli yer tutmaktadır.⁴²¹ Özellikle bu

---

farkındalığını sağlamak)

d-Uyuşturucu ile Mücadele Sürecinin Koordinasyonu, İzlenmesi ve Değerlendirilmesinin Amacı, (yürütülen çalışmaların izleme ve değerlendirmesini yapmak),

olarak belirtilmiştir, bakınız, **2018-2023 Uyuşturucuyla Mücadele Strateji Belgesi ve Eylem Planı,** https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/birimler/tutun-mucadele-bagimlilik-db/haberler/uyusturucu_eylem_plani/2018-2023_Uyusturucu_ile_Mucadele_Ulusal_Strateji_Belgesi_ve_Eylem_Planı.pdf, (E.T.22.01.2021).

⁴¹⁵Ömer ULU (2018), age., s.69.

⁴¹⁶Birinci boyut, mevcut anda olanları ayıt etmek, ikinci boyutu ise, bu farkına vardıklarının, karşılama biçimidir. Yani başka anlatımla birinci boyut; algılama, ikinci boyutsa; algılananı kabul etmedir (bir nevi, mevcut anı bilinçli bir akıl; açık, sevgi, şefkat dolu bir kalple algılamaktır), bakınız, Zümra ATALAY (2020), *Mindfulness-Bilinçli Farkındalık*, 6.Baskı, İnkilap Kitabevi Yayın San.ve Tic.A.Ş., İstanbul, s.15.

⁴¹⁷Ömer ULU (2018), age., s.70.

⁴¹⁸Sabit olmayan dikkat, sabit olmayan kamera gibi net çekim yapamaz. En çok şikâyet edenler, farkında olanlardır. Farkında olduğunuzda dünyadaki açlığı, sefaleti, adaletsizliği, acı ve katliamları fark edebiliriz, bu da aslında niyetle ilgilidir. Peki dünyadaki bu acıları bile fark etmemiz bize ne kazandıracak, burada tutum devreye girecek, fark ettiklerimize karşı nasıl tutum sergilenecek, aslında tüm fark ettiğimiz acı, tatlı deneyimleri nasıl karşıladığımız bu sergilenecek tutumla, belirleyici olacaktır, bakınız, Zümra ATALAY (2020), age., ss.20-23. (Uyuşturucuyla mücadele de bu yüzden farkındalık yaratılması çok önemlidir, toplumun dikkati çekilecek, bağımlıların acı tabloları fark edilecek, böylece de bağımlılığın önlenmesi yönünde tutum sergilenecektir).

⁴¹⁹2018-2023 Eylem planına ışık tutacak girişimler; ALO 191'den, gelen çağrılardan başarıya ulaşılmış hikâyeler haberleştirilecek, 'Hayır' diyebilme yeteneğini güçlendirmek amacıyla, animasyon ve çizgi filmler hazırlanacak, 16-24 ve 24-29 yaş gruplarına özel iletişim etkinlikleri de düzenlenecektir. Bununla beraber hedef kitlenin, en çok ziyaretine uğradığı web sitelerde, pop-up (online reklam) görselleri de, devreye sokulacaktır, bakınız, Ömer ULU (2018), age., s.70.

⁴²⁰Hayır diyebilmek; özgürlük, sanıldığı gibi sınırsız olmak değildir, tam aksine net ve güçlü sınırlara sahip olabilmede önemlidir. Farklı ifadeyle, hayır denilebildiği ölçüde, özgürlük alanına sahip çıkıp, hayır diyemediğiniz her konuda, sınırlarınızın ihlaline sebep olursunuz. Unutulmamalıdır ki sınırları ihlal edilen bir ülke özgür kabul edilemez, bakınız, Müthiş Psikoloji (2020), *Hayır Diyebilme Sanatı*, 205.Baskı, Destek Yayınları, İstanbul, s.12.

⁴²¹Yıllar önce, **Walter Benjamin**, esrar etkisiyle 'aura' kavramını bulduğunu iddia etmiştir. Aura; nesne ve ortamların gizli, gözle görülmeyen anlam yaydığı, insanın zaman ve mekân anlayışının uyuşturucuyla değiştirilebileceği, uyuşturucu literatüründe sık görülen olaylardır, bakınız, Walter BENJAMIN (2017), *Uyuşturucu Deneyleri Tutanakları*, 1.Baskı, Trc.Deniz Kurt, Sub Basın Yayın Dağıtım Reklam Organizasyon Tic.Ltd.Şti., İstanbul, s.18.

deneyimlerde bulunan, Benjamin Franklin'in, ölümü de intihar, aşırı morfinden olmuştur.⁴²²

1.4.3.3. Stratejik Belgelerde Yer Alan Azaltımlar Konusu

Bugün uyuşturucuyla mücadelede, üç konunun azaltımı, çok önemli yere sahip bulunmaktadır. Bu nedenle de; Arz, Talep ve Zararın Azaltımı konuları işlenecektir.

1.4.3.3.1. Arz Azaltımı (Supply Reduction)

Bir ülkedeki uyuşturucu piyasasının, arzının oluşmasına sebep olan en önemli faktörler içinde; ülkenin üretim bölgelerine yakınlığı, üretim ile tüketim bölgeleri arasındaki kaçakçılık güzergâhları üzerindeki mevki ve ülkedeki mevcut talep durumu, olarak belirtilebilir.⁴²³

Küresel uyuşturucu ekonomisinde, üretim ve dağıtımda yoğunluk olan alanlar, bölgesel uyuşturucu ticareti kompleksleri, olarak kümelenmiştir.⁴²⁴

Uyuşturucu maddelerle mücadele de; eroin ve kokain daha önde yer tutarken, esrar ve sentetik daha gerisinde⁴²⁵ kalmaktadır. Eroin, 1990'dan itibaren, Güneydoğu Asya'dan, Afganistan'a⁴²⁶ doğru kaymaya başlamıştır. UNODC, 2009c raporunda,

⁴²²Benjamin'in esrar notlarından; "Yalnızlık hissi hemen geçti. Bastonum bana tatlı bir keyif vermeye başlıyor. Kahve demliğinin sapı bir anda kocaman gözükmeye başladı ve öyle de kaldı," bakınız, Walter BENJAMIN (2017), age., s.3

⁴²³**Uyuşturucu Bağımlılığı, Arz ve Talep Azaltımı, Tedavi ve Korunma Yöntemleri**, https://www.yesilay.org.tr/yesilaydergisi/Haziran_2014/files/assets/basic-html/page39.html, (24.01.2021), s.34.

⁴²⁴**1-Altın Hilal;** Afganistan, Pakistan, İran, **2-Altın Üçgen;** Burma (Myanmar), Laos, Tayland, **3-Kuzey Üçgeni;** Guatemala, El Salvador, Honduras. Altın üçgen, belli başlı iki afyon üretim sahasından biridir. Burma'da üretilen afyon (Afganistan-1.,Burma-2.), Tayland-Burma tesislerinde işlenmektedir. Sonrasında Tayland ve Bangkok limanlarından piyasalara sürülmektedir, bakınız, Hasan SINAR (2015), age., ss.58-59.

⁴²⁵Burada esrar ve sentetik maddenin eroin ve kokaine göre geride kalma nedeni; piyasa da daha bol olması, daha kolay tolere edilebilmesi, diğerlerine göre daha az ölümcül olma sebepleri sayılabilir. Dünya genelinde, her yıl afyondan ölenlerin sayısı 100.000 iken, EMCDDA yıllık raporunda AB üye ülkelerinde aşırı dozda eroin kullanım sebebiyle ölüm oranı 10.000 dolayında olduğu belirtilmiştir, bakınız, Oğuzhan Ömer DEMİR ve Bahadır KÜÇÜKUYSAL (2013), age., s.43.

⁴²⁶Afganistan eroinin %90'unu karşılamaktadır. Getiri 65 milyar dolar, Afganistan kaynak ülke, hedef ülke; Avrupa, Çin, Orta Asya, Rusya, Afrika ve ABD uzak piyasalara yöneliktir. (UNODC,2009c)., bakınız, Oğuzhan Ömer DEMİR ve Bahadır KÜÇÜKUYSAL (2013),age., ss.43-44, 1990 ortalarına kadar; dünyada eroin üretimi 1-Altın Üçgen (Burma,Laos,Tayland), 2-Altın Hilal (Afganistan-Pakistan-İran), iken yoğun mücadelelerle bugün sadece nerdeyse Afganistan'a dönüşmüştür sadece. Organize suç örgütleri arz için her zaman bir alternatif bulmakta problemliler keşfedip arzı sağlamaktadır, bakınız, Oğuzhan Ömer DEMİR ve Bahadır KÜÇÜKUYSAL (2013), age., s.62.

Afganistan, eroinin dağıtım yolları yer almıştır.⁴²⁷ Yine, UNODC, 2009c raporunda; Çin, Hindistan ve Afrika eroini⁴²⁸ ile ilgili bilgilerde yer bulmuştur.⁴²⁹

Dünyanın, en büyük afyon üretimi kompleksi ise, Altın hilal olup; Afganistan, Pakistan, İran'dan oluşur.⁴³⁰

Türkiye uyuşturucu kaçakçılığı bağlamında son derece önemli bir güzergâh olan 'Balkan Rotası' üzerinde bulunmaktadır.⁴³¹ Balkan Rotası da, çeşitli güzergahlardan, meydana gelmektedir.⁴³² Aşağıdaki tablo da, Afganistan üzerinden, eroinin dağıtımını gösterilmektedir.

⁴²⁷Toplam eroin tüketimi 340 ton, yakalanan 90 ton, toplam; 430 ton, Myanmar ve Laos 50 ton eroin üretirken, kalan eroin Afganistan'ca;380 ton olarak karşılanmıştır. Afganistan eroinin %40'ı Pakistan'a kaçırılmakta, Pakistan üzerinden de; İran, Hindistan, Afrika, Avrupa, ABD, Kanada, Çin ve Güneydoğu Asya'ya, kaçırılmaktadır, Afganistan, eroinin %30'u Avrupa'ya gider. Avrupa pazarı; 1-Kuzey Karadeniz, 2-Balkan Rotası. Balkan rotası için Afganistan, İran ve Türkiye üzerinden Bulgaristan, Yunanistan, Arnavutluk ve Romanya'ya yönelir. Karadeniz rotası; Afganistan-Orta Asya-Rusya üzerinden-Karadeniz rotasıyla gider, Raporda Kafkaslar'daki sorunlardan dolayı Balkan rotasının daha çok kullanıldığı belirtilmiştir. Afganistan eroin %20'si Rusya'ya gitmektedir. Afganistan'dan Orta Asya'dan, Rusya'ya varmaktadır, bakınız, Oğuzhan Ömer DEMİR ve Bahadır KÜÇÜKUYSAL (2013), age., ss.44-45.

⁴²⁸Çin'in eroinin ¼ ü de Afganistan'dan karşılanır. Eskiden Çin'de tek sağlayıcı Myanmar iken bu ortadan kalkmış, 2000 sonrası Afganistan-Pakistan-Orta Asya'dan-Çin'e gitmektedir. Altın üçgen (Burma, Laos, Tayland) arzını, Afganistan'a döndüğü görülmektedir, Doğu Asya'da; 800.000 civarı bağımlısı ile Hindistan iyi pazardır.15-20 ton tüketilmektedir. Hindistan üzerinden-Afrika-Avrupa ve Kuzey Amerika'ya eroin kaçakçılığı gerçekleştirilmektedir, Afrika'da da 30-35 ton Afgan eroini yer alır, Pakistan üzerinden getirilmektedir. Afganistan-İran-Körfez ülkeleri-Hindistan-Doğu ve güneydoğu Asya'dan Afrika'ya gitmektedir, bakınız, Oğuzhan Ömer DEMİR ve Bahadır KÜÇÜKUYSAL (2013), age., ss.45-46.

⁴²⁹Oğuzhan Ömer DEMİR ve Bahadır KÜÇÜKUYSAL (2013), age., ss.45-46.

⁴³⁰Burada işlenen maddeler, Avrupa ve diğer batıya sürümü, üç ana koridordan gerçekleşip, birinci koridor; kuzey yolu olup, İran-Tacikistan-Kırgızistan-Özbekistan-Türkmenistan üzerinden Kazakistan ve Rusya Federasyonuna ulaşır. Kuzey yolundan bir kısmında Gürcistan ve Azerbaycan üzerinden ara sıra Türkiye'ye de ulaştığı tespit edilmektedir. İkinci koridor; Pakistan ve İran üzerinden Körfez bölgesi, Afrika, Güney Asya ve daha az kapsamlı Güney Doğu Asya, Okyanusya ve Kuzey Amerika'ya olan Güney Rotası, bakınız, **Türkiye Uyuşturucu Raporu 2019**, <http://www.narkotik.pol.tr/kurumlar/narkotik.pol.tr/TUB%20C4%B0M/ulusal%20Yay%C4%B1nlar/2019-TURKIYE-UYUSTURUCU-RAPORU.pdf>, (E.T.10.01.2020), s.29.

⁴³¹**Türkiye Uyuşturucu Raporu 2019**, <http://www.narkotik.pol.tr/kurumlar/narkotik.pol.tr/TUB%20C4%B0M/ulusal%20Yay%C4%B1nlar/2019-TURKIYE-UYUSTURUCU-RAPORU.pdf>, (E.T.10.01.2020), s.29.

⁴³²Balkan rotası; Afganistan-Pakistan-İran üzerinden, Türkiye'ye uzanır. Türkiye'den de, üç kolla Avrupa'ya dağılır. 1-Güney Kol; Türkiye-Yunanistan-Arnavutluk-İtalya, 2-Merkez veya güney kolu; Türkiye-Bulgaristan-Makedonya-Sırbistan-Bosna-Hırvatıyatan-Slovenya hattından, İtalya veya Avusturya'ya ulaşmaktadır. 3-Üçüncü kol ise; Türkiye-Bulgaristan-Romanya-Avusturya-Macaristan-Çekya'dan sonra Polonya veya Almanya'da son bulur, bakınız, Hasan SINAR (2015), age., s.60-61.

Tablo 13. Eroinin; Afganistan'dan, Avrupa'ya uzanan 4 rotası

Rota	Kaynak Ülke	Transit Ülke	Hedef Ülke
1-Balkan Rotası	Afganistan	Türkiye-Bulgaristan-Romanya-Yunanistan	Avrupa
2-Güney Rotası	Afganistan	Pakistan ve İran'dan; deniz ve hava yoluyla a-Doğrudan, b-Afrika üzerinden,	Avrupa
3-Kuzey Rotası	Afganistan	Orta Asya-Rusya	Avrupa
4-Kafkas Rotası	Afganistan	Güney Kafkaslar-Karadeniz	Avrupa ⁴³³

Kokain; Kolombiya, Peru, Bolivya'da⁴³⁴, hem toz hem crack-taş⁴³⁵ şeklinde üretim yapılmaktadır. Orta Amerika'da; Guatemala, Honduras ve El Salvador'dan kurulu Kuzey Üçgeni, küresel kokain ticaretinde yer kapsamaktadır.⁴³⁶

ABD'ye kokain miktar olarak % 90 Kolombiya'dan, %10 Peru'dan gelmektedir. (UNODC 2010). Kokain, Avrupa seyri, Kolombiyalı suç örgütlerince, gerçekleştirilmektedir. Avrupa'da, ABD'ye göre, bir karmaşıklık olup, farklı gruplar aktif hale gelebilmektedir (UNODC 2010). Güney Amerika'dan, Kuzey Amerika'ya ve oradan Avrupa'ya ulaşan kokain rotaları, sıklıkla rota değişikliğine, neden olmaktadır. Bazı yerlerde, etkin olarak, kokain kaçakçılığıyla mücadelede, rota değişikliğinde, müessir olmaktadır.⁴³⁷

1980'lerden sonra, Meksika, kokain trafiğinde⁴³⁸ yer almaya başlamıştır. Andean bölgesinden, Avrupa'ya, kokain trafiği, genelde denizyoluyla⁴³⁹ olmaktadır.

⁴³³**EROİN ROTA.EMCDDA** 2019 Avrupa Uyuşturucu Raporu, https://www.emcdda.europa.eu/system/publications/11364/20191724_TDAT19001TRN_PDF.pdf.s.24., (E.T.03.06.2021).

⁴³⁴Andean bölgesi olarak belirtilen ülkeler; Kolombiya, Bolivya, Peru'dur. 170.000 hektarda üretim yapılmaktadır. Koka bitkisi; Peru ve Bolivya ile anılmaktadır. Kolombiya 1970'lerden itibaren en önemli kokain üreticisi olmuştur. 1997'de Kolombiya en büyük koka üreticisi olmuştur. (UNODC 2010), bakınız, Oğuzhan Ömer DEMİR ve Bahadır KÜÇÜKUYSAL (2013), age., s.47.

⁴³⁵Toz, hafif olup zenginler kullanırken, crack, taş biçiminde olup geliri düşüklerce kullanılmaktadır, bakınız, Oğuzhan Ömer DEMİR ve Bahadır KÜÇÜKUYSAL (2013), age., ss.46-47.

⁴³⁶Hasan SINAR (2015), age., s.58.

⁴³⁷Oğuzhan Ömer DEMİR ve Bahadır KÜÇÜKUYSAL (2013), age., s.48.

⁴³⁸Kolombiya'dan Meksika'ya oradan Orta Amerika ve ABD getirilir. Çoğunluk, Teksas eyaletinden, Kaliforniya ve Arizona'dan girişler gerçekleştiriliyor. %70 Pasifik, %20 Atlantik, %10 Venezüella ve Karayipler'den ABD'ye geçmiştir (UNODC 2010), bakınız, Oğuzhan Ömer DEMİR ve Bahadır KÜÇÜKUYSAL (2013), age., s.48-49.

⁴³⁹İki kavşak yol var; 1-İspanya-Potekiz (Güney-İber Yarımadası), 2-Hollanda-Belçika (Kuzey). Rotterdam-Hollanda,Antwerp-Belçika en önemli Avrupa limanlarıdır.Kolombiyua ağırlıklı olup,Avrupa'da Peru ve Bolivya menşeli kokaini'de rastlanmaktadır. 2004-2007 yılları arasında kokain Avrupa trafiğine; 1-Gine Bisau ve Gine, 2-Gan'dan Nijerya'ya uzanan Bight of Benin'dir. Kolombiya'dan kargo büyük gemilerle bu kavşaklara getirilip küçük gemilerle, aktarılır. Venezüella'da bu trafikte önemli rola sahiptir. (UNODC 2010), bakınız, Oğuzhan Ömer DEMİR ve Bahadır KÜÇÜKUYSAL (2013), age., ss.49-50.

Kokain; dünyada alıcısı olan ve kullanımı artan uyarıcıdır. Ülkemizde, yıllara bakıldığında, kokain açısından, tüketim ve bağımlılığının arttığı görülmektedir. Bu konuda da, mücadeleye ağırlık verilmesi gerekmektedir.⁴⁴⁰

Kokain ve eroin, üretildiği ülkeden yola çıkarak, fiyat artarak hedef ülkeye ulaşmaktadır. Eroin ve kokain kaçakçılığında, büyük kazanç bulunmaktadır. KOM, 2009 Raporunda, fiyatın; kaynaktan, hedefe doğru, nasıl arttığını⁴⁴¹ göstermiştir.

Kokain kaçakçılığında, Türkiye yine hedef ve transit ülke konumundadır. Bunun yanında, 29.10.2018 tarihinde, faaliyete giren, İstanbul Havalimanının da, uluslararası uyuşturucu kaçakçılığı yapan suç örgütlerince, kullanılabilceği umularak yeterli önlemler alınmıştır.⁴⁴²

Kurye yöntemi ile sevkiyatı yapılan kokain maddesinin çıkış yeri umumiyetle; Brezilya, Venezuela ve Kolombiya gibi Güney Amerika ulusları ile Güney Afrika ve Nijer gibi Afrika uluslarıdır.⁴⁴³

Sentetik uyuşturucu olan ectasy, kullanım yaygınlığı bulunan bir haptır.⁴⁴⁴ Ülkemizin, geçmişte olduğu gibi bugün de, Orta ve Batı Avrupa kaynaklı, amfetamin tipi uyarıcılar ile bunların imalatında kullanılan, yine aynı bölge menşeli ara kimyasalların kaçakçılığında, hedef ve transit ülke mevki devam sağlamaktadır.⁴⁴⁵

⁴⁴⁰Oğuzhan Ömer DEMİR ve Bahadır KÜÇÜKUYSAL (2013), age., s.50.

⁴⁴¹Afganistan-İran 1 kg eroin 5000 dolar, Türkiye'ye ulaşınca 8000 dolar, Balkan Rotasında Bulgaristan-Yunanistan'da 20000 dolar, İspanya'ya varınca 45.000 dolara çıkmaktadır, bakınız, Oğuzhan Ömer DEMİR ve Bahadır KÜÇÜKUYSAL (2013),age., s.61, Bu trafikte üç ülke var; 1-Kaynak ülke, 2-Transit ülke, 3-Hedef ülke. Burada bu tarfiğin yok edilmesi için ülkeler arası işbirliği ve mücadelenin artırılması gerekmektedir. Kaynak ülke fakir, hedef ülke zengin özelliğe sahip olduğu görülmektedir, bakınız, Oğuzhan Ömer DEMİR ve Bahadır KÜÇÜKUYSAL (2013), age., s.62.

⁴⁴²Koka ve türevlerinin sevkiyatı, genel olarak kurye ve gemi yoluyla yapılmaktadır. Deniz limanlarımız ve havalimanlarımız, giriş yönünden riskli noktalardır. Özellikle, Atatürk Havalimanı, kurye metodunda, sıklıkla başvurulmaktadır, bakınız, **Türkiye Uyuşturucu Raporu 2019**, <http://www.narkotik.pol.tr/kurumlar/narkotik.pol.tr/TUB%20Ulusal%20Yay%C4%B1mlar/2019-TURKIYE-UYUSTURUCU-RAPORU.pdf>, (E.T.10.01.2020), s.31.

⁴⁴³**Türkiye Uyuşturucu Raporu 2019**, <http://www.narkotik.pol.tr/kurumlar/narkotik.pol.tr/TUB%20Ulusal%20Yay%C4%B1mlar/2019-TURKIYE-UYUSTURUCU-RAPORU.pdf>, (E.T.10.01.2020), s.31.

⁴⁴⁴Sentetik uyuşturucu pazarında, en fazla rastlanan maddelerden olan ecstasy, genel olarak Hollanda ve Belçika'da, imal edilmektedir. Adı geçen maddenin bu ülkeler ve diğer Avrupa ülkeleri arasında, geniş bir kullanıcı kitlesi yer almaktadır. Her şeye rağmen, ülkemiz tarafından 2017 yılında, tüm AB ülkelerinin, ele geçirdiği miktarlardan, daha fazla ecstasy tablet yakalanması, sağlanmıştır, bakınız, **Türkiye Uyuşturucu Raporu 2019**, <http://www.narkotik.pol.tr/kurumlar/narkotik.pol.tr/TUB%20Ulusal%20Yay%C4%B1mlar/2019-TURKIYE-UYUSTURUCU-RAPORU.pdf>, (E.T.10.01.2020), s.31.

⁴⁴⁵**Türkiye Uyuşturucu Raporu 2019**, <http://www.narkotik.pol.tr/kurumlar/narkotik.pol.tr/TUB%20Ulusal%20Yay%C4%B1mlar/2019-TURKIYE-UYUSTURUCU-RAPORU.pdf>, (E.T.10.01.2020), s.31.

Doğu-batı yönündeki uyuşturucu trafiğinin yanında, Türkiye, daha çok batı-doğu yönünde işleyen, son zamanlarda popülesi artan sentetik uyuşturucu ticaretinin, ortasında yer almaktadır. Metamfetamin, amfetamin ve benzer maddelerin bir bölümü, Doğu Avrupa'da üretilip, Türkiye istikametinden; Ortadoğu ve Güneydoğu Asya'ya nakil edilmektedirler. İran'da, üretilen sentetiklerde de, Türkiye'den transit, Avrupa'ya, götürülmektedir.⁴⁴⁶

Orta ve Batı Avrupa kaynaklı, amfetamin maddesiyle üretilen captagon maddesi kaçakçılığında da, Orta Doğu ve Körfez Ülkelerinin, halen temel hedef ülke konumu da sürmektedir.⁴⁴⁷

1.4.3.3.2. Talep Azaltımı (Demand Reduction)

Uyuşturucu, geçtiği her yerde bir iz ve kir bırakır, bu yüzden küresel mücadele gerektirir, ülkeler bu mücadele de rol alıp, tedavi yöntemlerine de önem vermelidir.⁴⁴⁸

Talep azaltımı; uyuşturucu kullanımı ve bağımlılığı ile mücadelede; önleme, tedavi, rehabilitasyon faaliyetlerini, ifade eden bir kavramdır.⁴⁴⁹ Önleme; İngilizce-prevention, tıp alanında, koruyucu çalışma terimi olarak kullanılmaktadır.⁴⁵⁰ Sağlıkla ilgili dört korumadan bahsedilmektedir.⁴⁵¹

⁴⁴⁶Hasan SINAR (2015), age., s.61.

⁴⁴⁷**Türkiye Uyuşturucu Raporu 2019**, <http://www.narkotik.pol.tr/kurumlar/narkotik.pol.tr/TUB%20%20Yay%20B%20Inlar/2019-TURKIYE-UYUSTURUCU-RAPORU.pdf>, (E.T.10.01.2020), s.31.

⁴⁴⁸ Oğuzhan Ömer DEMİR ve Bahadır KÜÇÜKUYSAL (2013),age., s.63.

⁴⁴⁹Uyuşturucu Bağımlılığı, Arz ve Talep Azaltımı, Tedavi ve Korunma Yöntemleri, https://www.yesilay.org.tr/yesilaydergisi/Haziran_2014/files/assets/basic-html/page39.html, (24.01.2021), s.38.

⁴⁵⁰Kültegin ÖGEL (2020), age., s.213.

⁴⁵¹Sağlıkla ilgili dört korumadan bahsedilmektedir;

1-Temel (primordiyal) Koruma; Toplumu, sosyal, ekonomik ve kültürel açıdan kalkındırarak, hastalıklara etken olan faktörlerin etkisini azaltıp, ortadan kaldırmadır (Bunlar herhangi bir hastalığa ilişkin olmayıp, birçok hastalığa ilişkin önlemlerdir),

2-Birincil (Primer) koruma; Hastalık bireyde biyolojik başlamadan önce önlem alınıp, hastalığın görülmesine engel olmaktır (Aşılama, iyi beslenme, sigara kullanmama, çevredeki olumsuzlukların yok edilmesi),

3-İkincil (sekonder) koruma; Hastalığın belirtisiz döneminde veya belirtilerin hafif olduğu dönemlerde teşhis edilip tedavidir (erken tanı olarak da belirtilir),

4-Üçüncül (Tersiyer) koruma; Hastalığın klinik bulgularının ve belirtilerin ortaya çıkmasından sonra, en iyi şekilde tedavisi, sekelli hastaların rehabilitesi (inme sonucu kuvvet kaybı gibi) hizmetleri kapsar, bakınız, Cengiz YAKINCI ve Habip ALMIŞ (2019), *Tıp Fakültesi Öğrencileri İçin Koruyucu Sağlık Rehberi*, 1.Baskı, İnönü Üniversitesi Yayınları:65, Malatya,s.4-5.

Çağdaş hekimlikte; koruma (önleme) yer alırken, geleneksel hekimlikte; özel ve sınırlı durumlarda yer verilmekteydi. Bununla birlikte, hizmet kapsamı önleme; çağdaş hekimliğe ilave edilmiştir.⁴⁵²

Tablo 14. Çağdaş hekimlikle geleneksel hekimlik karşılaştırması

Başlıklar	Toplum Hekimliği (Çağdaş Hekimlik)	Geleneksel Hekimlik
Hizmet edilen birey	Birey; fizik, biyolojik ve sosyal çevresiyle bütündür (Çevreden soyutlanamaz)	Birey; hastaneye ya da muayenehaneye gelendir,
Hizmet sunumu	Sağlık hizmetlerini herkese götürmek	Hastaneye veya muayenehaneye gelenlere hizmet,
Hizmet kapsamı	Koruma+Tedavi+Rehabilitasyon	Tedavi+Rehabilitasyon
Hastalıklardan korunma	Önceliktir	Özel hallerde ve sınırlı olarak ⁴⁵³

Sağlık yönünden belirlenen önleme tablosuyla, uyuşturucu madde bağımlılığında düzenlenen önleme tabloları, birbirine benzer özellikler de taşımaktadır.⁴⁵⁴

Uyuşturucu bağımlılığı sorununa yönelik yürütülen çalışmalar arasında önleyici nitelikteki çalışmalar, giderek daha da önem kazanmaktadır.⁴⁵⁵ Rehabilitasyondan maksat, bireylere fiziki, psikolojik ve sosyal açıdan güç kazandırmak olup, karşılaştıkları hallerde mücadele edebilmelerini temin etmek,

⁴⁵²Muhsin AKBABA, Necdet AYTAÇ, Banu Elçin YOLDAŞÇAN, Ferdi TANIR, Hakan DEMİRHİNDİ, Ertan KARA ve Ersin NAZLICAN (2017), *Temel Halk Sağlığı* (1.Baskı), Akademisyen Kitabevi A.Ş, Ankara, s.15.

⁴⁵³Muhsin Akbaba vd., (2017), age., s.15.

⁴⁵⁴Uyuşturucu madde bağımlılığında, önleme süreçleri; **1-Birincil Önleme (Primary Prevention)**; Çocuk ve gençlerin bağımlılığın olumsuzluklarında bilgilendiren, çocuk ve gence doğru rol model sunma, temel yaşam becerileri (olumlu davranışlar, reddetme becerisi) oluşturan aşama, Eğitim ve kitle iletişim araçları burada etkilidir, **2-İkincil Önleme (Secondary Prevention)**; Bağımlılıkla tanışılmış, ancak madde kullanmanın probleme dönüşmesine ve zarar vermesine engel olma aşaması, tedavi aşaması olarak da kabul edilir, **3-Üçüncül Önleme; (Tertiary Prevention)**; Madde kullananların, maddeyi bırakması, bıraktıktan sonra da tekrar başlamalarını engellemedir, rehabilitasyon aşaması olarak da kabul edilir, bakınız, Ömer ULU (2018), age., ss.44-45.

⁴⁵⁵Uyuşturucu bağımlılarının tedavisi ve topluma yeniden kazandırılmasında önleme boyutuna göre çok daha fazla emek ve maliyet harcanmaktadır. Türkiye’de, uyuşturucu bağımlılığı tedavisi; Sağlık Bakanlığına bağlı devlet hastanelerinde, üniversitelerin tıp fakültesi psikiyatri kliniklerinde, kamu-üniversite ortaklığında ve özel hastanelerin ilgili birimlerinde ayakta ve yatarak uygulanmaktadır. Uyuşturucu bağımlılığı ile mücadelede tıbbi tedavi sonrasında sunulan rehabilitasyon çalışmaları tedavinin başarısı açısından çok önemlidir, bakınız, **Uyuşturucu Bağımlılığı, Arz ve Talep Azaltımı, Tedavi ve Korunma Yöntemleri**, https://www.yesilay.org.tr/yesilaydergisi/Haziran_2014/files/assets/basic-html/page39.html, (24.01.2021), ss.36-37.

toplumdaki aynı yaş gruplarından oluşan, insanların yararlandıkları olanaklardan, fayda sağlamalarına eşlik etmektedir.⁴⁵⁶

Topluma kazandırmak, rehabilitasyonun bir kısmıdır. Uyuşturucu madde bağımlılarının geneli topluma uyum sağlayamayan, toplum içine yeterli şekilde katılamayanlardır. Bu maksatla da, amaç kişinin, böylelikle topluma ilk ayak basışıdır.⁴⁵⁷

Talep azaltımı, günümüzde maddeye erişme kolaylığından ötürü, önleme çalışmaları bireyin maddeye ulaşmasından çok, maddenin fertlere ulaştığı durumda, şahsın maddeyi reddetmesine-hayır demesine ve maddeden kendisini korumasında mihrak noktasıdır. Legal olmayan maddelere talebin azaltımı, arzında azaltımına sebep olacak, bu durumda da mesele ortadan kalkacaktır. Talebi azaltma da önemli konulardan biri eğitimidir⁴⁵⁸ (Eğitim konusu aşağıda işlenecektir).

Türkiye’de talep azaltımı yönünde yapılan çalışmalar, 2008 yılında Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezinin (TUBİM) kurulmasından sonra daha sistematik hale gelmiştir. EMCDDA, Ulusal Temel Noktası işlevini yüklenen TUBİM; gerek merkez, gerekse taşra birimleriyle, talep azaltımı konusunda ulusal eşgüdümü sağlamakla, siyaset ve strateji geliştirilmesine önderlik sağlamaktadır.⁴⁵⁹

Talep azaltımının önleme boyutları, büyük ölçüde, TUBİM uzmanları tarafından, yapılmaktadır. Bağımlıların tedavisi ise Alkol ve Madde Bağımlılığı Tedavi ve Eğitim Merkezi (AMATEM) tarafından gerçekleştirilmektedir.⁴⁶⁰ Şu da belirtilmelidir ki, AMATEM ilk olarak Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi’nde açılmış, daha sonra eğitim ve araştırma hastaneleri ile, özel hastanelerde peş peşe açılmıştır.⁴⁶¹ Bunun yanında ÇEMATEM (Çocuk ve Ergen Madde Bağımlılığı Tedavi Merkezi)’leri de hizmet vermektedir. Bunun yanında bir de UMATEM (Uçucu Madde Araştırma ve Tedavi Merkez)’ler bulunmaktadır.

Ayrıyeten TUBİM, ‘Ulusal Uyuşturucu Politika ve Strateji Belgesinin ve de Ulusal Uyuşturucu Eylem Planının’ hazırlanmasından ve denetiminden de, mesuldür. TUBİM, eşgüdümünde hazırlanan; Türkiye Uyuşturucu Raporu, arz ve talep

---

⁴⁵⁶Salih Yaşar ÖZDEN (2019), age., s.391.

⁴⁵⁷Salih Yaşar ÖZDEN (2019), age., s.391.

⁴⁵⁸Ömer ULU (2018), age., s.44.

⁴⁵⁹Hakan Cem ÇETİN, Ahmet ÇELİK ve Erkan SEZGİN (2016), age., s.102.

⁴⁶⁰Hakan Cem ÇETİN, Ahmet ÇELİK ve Erkan SEZGİN (2016), age., s.102.

⁴⁶¹Salih Yaşar ÖZDEN(2019), age., s.XXI.

hususunda ulusal verileri analiz edip, Türkiye’de, uyuşturucu raporunun fotoğrafını sergileyen düzenli bir reporttur.⁴⁶²

Raporla, ulusal politika ve stratejisinden yükümlü kurumlara da fener tutup, yol göstermektedir. Fakat arzla mücadeledeki başarı ve katkı, talep azaltımında sunulamamaktadır.⁴⁶³

1.4.3.3.3. Zarar Azaltımı (Harm Reduction)

Madde bağımlılığı alanında, halk sağlığı yaklaşımı olup, madde bağımlılığın yarattığı olumsuzlukların azaltımı, bu yüzden önemli bir konudur.⁴⁶⁴ Zarar azaltması, maddeyi bırakmanın ilk adımıdır. Zarar azaltma aynı zamanda, bırakma-abstinence’nin bir alternatifidir. Zarar azaltımı, bir tür; önleme-prevention yani koruyucu çalışmadır. J.Strong; bu yöntem için; ‘bazen bulma olasılığı düşük olan altın yerine bulma olasılığı yüksek olan gümüş peşinde koşmak daha iyidir,’ olarak betimlemiştir.⁴⁶⁵

1980’lerde Avrupa genelinde yaygınlaşan eroin salgınları opionid kullanıcıları arasında aşırı doz ölümlerinin artışına neden olmuştur.⁴⁶⁶

Yerine koyma tedavileri; idame-maintenance; metadon ile gündeme gelmiştir. Tıbben daha az zarar görme amacı bulunmaktadır. Bu zararlar arasında; 1-Enjektöre karşı-hap, bu sebeple de AIDS ve hepatit gibi virüslerden korunma, 2-Eroin için harcanan fazla paraya engel olmak, olarak, yer almaktadır. Eroine; alternatif olarak, metadon yanında, buprenorfinde, kullanılan madde olarak, yer almaktadır.⁴⁶⁷

Uyuşturucuda, aşırı doz, genellikle, Avrupa’da bulunan gençler açısından, önemli bir ölüm sebebi olarak yer almaya devam etmektedir. Aşırı doz ölüm, 2013 verilerinde; 15-39 yaş grubundakiler açısından, tüm ölümlerin % 3.4’ünü oluşturmaktadır.⁴⁶⁸

⁴⁶²Hakan Cem ÇETİN, Ahmet ÇELİK ve Erkan SEZGİN (2016), age., s.102.

⁴⁶³Hakan Cem ÇETİN, Ahmet ÇELİK ve Erkan SEZGİN (2016), age., s.102.

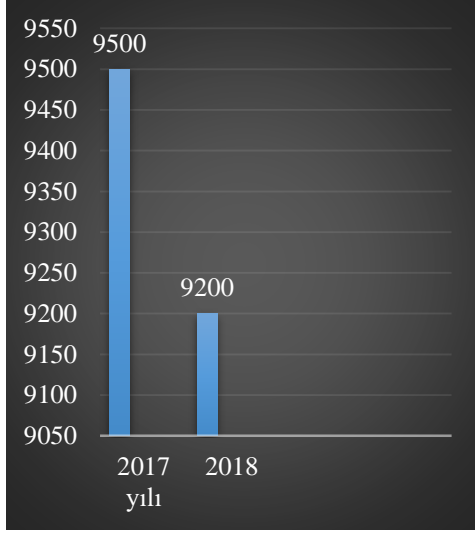
⁴⁶⁴Kültegin ÖGEL (2020), age., s.439.

⁴⁶⁵Kültegin ÖGEL (2020), age., ss.439-440.

⁴⁶⁶Ömer ULU (2018), age., s.285.

⁴⁶⁷Kültegin ÖGEL (2020), age., ss.447-448.

⁴⁶⁸Ömer ULU (2018), age., s.286.

EMCDDA 2020 Raporuna Göre; 2018 yılında, Avrupa Birliği'nde yasadışı uyuşturucular kapsamında en az 8.300 aşırı doz ölümünün, 2017 yılına kıyasla, istikrarlı bir durumu temsil ettiği tahmin edilmektedir. Bu toplam sayı, Norveç ve Türkiye dâhil edildiğinde yaklaşık 9.200'e yükselerek, 2017 yılında, revize edilmiş tahmini rakam olan 9.500'e göre, hafif bir düşüşü göstermektedir. (%3,16 düşüş yaşanmıştır).

Şekil 10. EMCDDA Raporu (2020), Aşırı Doz Ölümleri, 2017-2018 Karşılaştırma⁴⁶⁹

Uyuşturucu bağlantılı ölümlerin totalde sayısı, yüksek devam etmekle birlikte, Avrupa'da, son yıllarda pozitif trend ve ilerlemelerde tespit edilmiştir. Aşırı dozla ilişkili risk ve koruyucu etkenler ve aşırı doz olaylarının başarılı biçimde ele alınması konusunda bilgi birikimi artmıştır. Koruyucu unsur olarak görülen 'Opiooid İkame Tedavisi' (OST) yayılmıştır.⁴⁷⁰

2009 senesinde, suboxene adlı ikame tedavisi (substitution treatment) ilacının ruhsatlandırılarak, 2010 senesinde, kullanıma arz edilmesi, Türkiye'nin ilk defa ikame tedaviye geçmesi yönünden önemlidir.⁴⁷¹

2010 senesinde eroin bağımlılarını tedavisinde yer alan bu etkili değişme, uyuşturucu ve uyuşturucu bağımlılığı mücadele politikalarının değişken ve dinamik bir yapıya sahip olduğunu göstermiştir.⁴⁷²

Avrupa'da, 1960'lı sonlarına denk gelen, ikame tedavisinin 40 yıl sonra, Türkiye'de görülmesi, önemli bir gelişmedir. Aynı zamanda 2004 senesinde, denetimli serbestlik kurumunun da ülkemizde yer alması, AB uyuşturucu politikalarında, paralellik sağlanmasına katkıda bulunmuştur.⁴⁷³ Hollanda, uyuşturucunun cenneti, Kâbe'si, olarak anılmaktadır. Hollanda da esrar serbest olup kullanmakta kişiler

⁴⁶⁹Avrupa Uyuşturucu Raporu Temel Sorunlar 2020, <https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/13238/TD0420439TRN.pdf>, (22.01.2021), ss.22-23.

⁴⁷⁰Ömer ULU (2018), age., s.291.

⁴⁷¹Mustafa PINARCI (2014), age., s.46.

⁴⁷²Mustafa PINARCI (2014), age., s.46.

⁴⁷³Mustafa PINARCI (2014), age., s.47.

özgürdürler. Hollanda da esrar yanında, low threshold-metadon programı da uygulanmaktadır.⁴⁷⁴

ABD’de, madde bağımlılıkla mücadelede; 2/3 polisiye önlem, 1/3 tedavi yöntemi, olarak para harcanmaktadır. 1980’den beri, cezaevinde bulunanların sayısı 3 kat artmış, bu suçların 1/3’ünü de, madde suçlarının oluşturduğu, belirtilmiştir.⁴⁷⁵

Yine, tedavi ve denetimli serbestlik düzenlemesi, cezaevine seçenek olarak yer alacaktır. 2013 yılı strateji belgesinde, ‘zarar azaltımı’ (harm reduction)’na da yer ayrılması, yumuşak politika (soft policy) açısından önemli bir ilerleme sayılmalıdır.⁴⁷⁶

2009 senesinde ikame tedavi eylemiyle girilen, zarar azaltımı çalışmaları, 2013 senesindeki Ulusal Uyuşturucu Strateji Belgesinde; ”Tedavi programına başvurmayan veya tedavisi başarısız olan hastaların uyuşturucu kullanımlarını kontrol edebilecek ve gelecekte tedavi motivasyonlarını artıracak, Hepatit, HIV gibi bulaşıcı hastalıkların yayılmasını ve suça yönelmelerini önleyecek zarar azaltıcı programlar ülkemizde yeterli değildir. Bu kapsamda, ülkemizin gerçeklerine ve gereksinimlerine göre, uyuşturucu kullanıcılarına zarar azaltımına yönelik koruyucu hizmetler sağlanacaktır,” şeklinde düzenlenmiştir.⁴⁷⁷

Zarar azaltımıyla ilgili mücadelede; tedavinin başarısında bir olumsuz etken, ambivalans⁴⁷⁸-ikilem-çekimsellik-zıtlık, yer almaktadır. Ambivalans, harita oluşturma, bir duruş kazandırmaktadır.⁴⁷⁹

1.4.3.4. Uyuşturucu Madde Kullanma Nedenleri ve Yaş Grupları

Uyuşturucu madde kullanımının da en önemli tehlikelerden birini, her geçen gün artan sayı yanında, yaş gruplarının da git gide küçük yaşlara inmesidir. Bu başlık altında, ceza kanununun gerekleri yanında, olayın psikolojik ve sosyolojik özellikleri de işlenecektir.

Madde kullanım özellikle ergenlikte başlar.⁴⁸⁰ Çalışmalar; 7-9 yaş arasının; akademik performans düşüklüğünden, 14-15 yaş grubunun; uygunsuz sosyal davranış

⁴⁷⁴Kültegin ÖGEL (2020), age., ss.254-255.

⁴⁷⁵Kültegin ÖGEL (2020), age., s.442.

⁴⁷⁶Mustafa PINARCI (2014), age., s.47

⁴⁷⁷Mustafa PINARCI (2014), age., s.49.

⁴⁷⁸Ambivalans nedenleri; 1-Maddenin olumsuz-emosyonel etkisi, bu olumsuzluk diğer olumsuzluklara üstün gelir, 2-Madde kullanım sorunlarla başa çıkma yöntemi olarak görülüyor, bundan başka yol bilmemektedir, bakınız, Kültegin ÖGEL (2020), age., s.479.

⁴⁷⁹Kültegin ÖGEL (2020), age., s.479.

⁴⁸⁰Kültegin ÖGEL (2020), age., s.189.

sergilenmesinden, kaynaklı, madde kullanmaya başlandığını göstermektedir.⁴⁸¹ En yüksek risk geçiş dönemlerinde⁴⁸² olmaktadır.⁴⁸³ Madde kullanımına sebep; 1-Sosyal onay alamama, 2-Güvenli hissedememe, 3-Maddeye ulaşımın kolay olması, başlıca etkenlerdir.⁴⁸⁴

Hedef gruplar içinde; 15 yaş altı; sigara ve alkol kullanabilirken, uyuşturucu madde kullanmaya karşıdır.⁴⁸⁵ Gençlere sigara, alkol ve uyuşturucu madde üzerindeki konuşmalarda amaç; düzeltmek değil, bilgilendirmek olmalıdır.⁴⁸⁶

TUBİM tarafından yapılan çalışma, uyuşturucu madde kullanma sebepleri arasında ilk sırada merak, ikinci sırada arkadaş etkisi olduğunu göstermiştir. Diğer nedenler arasında ise; sıkıntılardan kurtulma isteği, eğlenme isteği, gibi sebepler de görülmektedir.⁴⁸⁷ Madde kullanımına sahip olan faktörler; kişilik faktörleri, çevresel faktörler, ilaç kullanımına bağlı faktörler olarak yer almaktadır.⁴⁸⁸

Konuyla ilgili aşağıda iki tabloya yer verilmiştir.

TUBİM'in, illerdeki irtibat noktası olan personel tarafından; yıl içerisinde 5237 m.191/1 suçlarıyla alakalı, haklarında polis tarafından kanuni işlem başlatılan ve araştırmaya katılmaya gönüllü, 18 yaşından büyükleri içeren, bir anket çalışması yapılmıştır. 'Bağımlılık Yapıcı Madde Suçlarında Kullanıcı Profili Anketi-U Formu' olarak adlandırılan bu çalışma da, yüz yüze görüşme metodu kullanılmıştır. Bu çalışmayla maksat; Türkiye'deki uyuşturucu madde kullanıcılarının, genel bir profilinin tespitine yer vermek olmuştur.⁴⁸⁹

2948 gönüllü olarak katılanların sonucu; %48,98'i arkadaş etkisi (normalde merak daha öndedir), %23,71'i merak, %11,23'ü aile sorunları, %10,92'si kişisel

⁴⁸¹Kültegin ÖGEL (2020), age., s.207.

⁴⁸²Geçiş dönemleri; 1-Ergenlik-fiziksel değişim, 2-Boşanma-sosyal durum, 3-Çocuklar güvenli ev ortamını bırakıp, okula gitme, 4-Akademik başarı etkileri, ilkokul-ortaokul-lise arası geçişler, ergenlik çağı en önemli risk zamanı, 5-Üniversite ve iş için evden uzaklaşma, bakınız, Kültegin ÖGEL (2020), age., s.209.

⁴⁸³Kültegin ÖGEL (2020), age., s.209.

⁴⁸⁴Kültegin ÖGEL (2020), age., s.211.

⁴⁸⁵Kültegin ÖGEL (2020), age., s.248.

⁴⁸⁶Kültegin ÖGEL (2020), age., s.242.

⁴⁸⁷Mustafa PINARCI (2014), age., s.49.

⁴⁸⁸Madde kullanımına sebep olan faktörler;

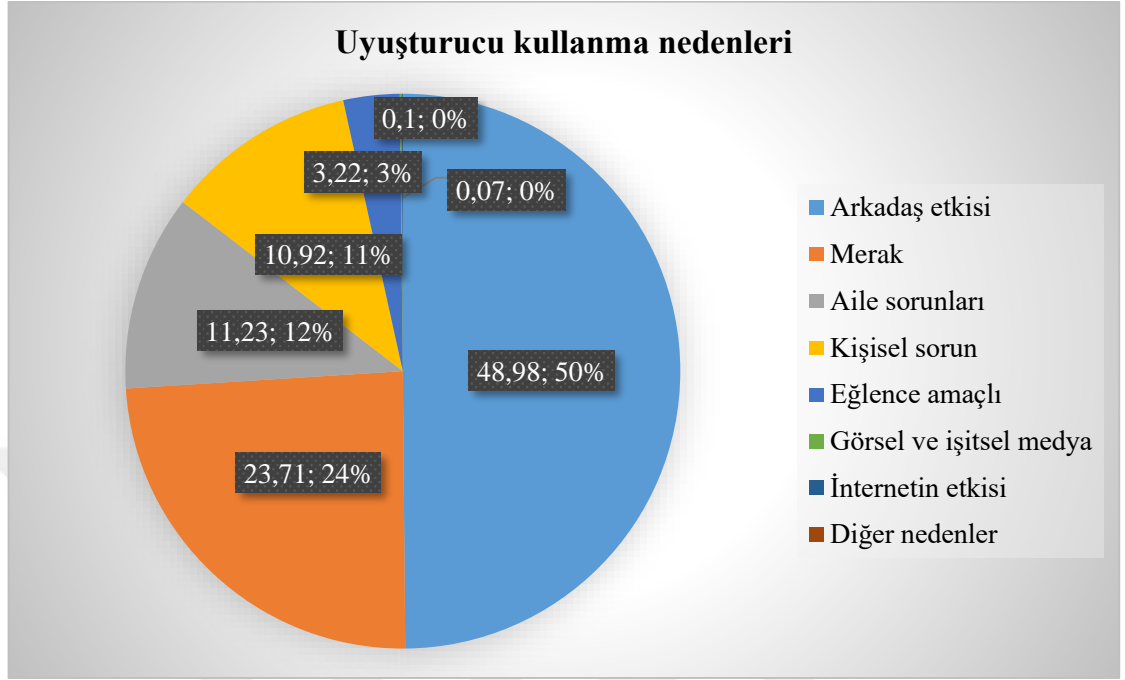
1-Kişilik Faktörleri; Uyuşturucu kullanan kişilerin çoğunluğunda aşırı güvensizlik birine bağımlılık benli zayıflığı panik depresyon engellere dayanma eşliğinde düşüklük ve aşırı yılgınlık özellikleri görülür,

2-Çevresel Faktörler; Toplumsal çevre, arkadaş grupları, uyuşturucuya kolay erişim, uyuşturucu kullanımın; itibar, kuvvet ve üstünlük gibi algıladığı ortamların uyuşturucu kullanmada etkisi büyük sayılmaktadır,

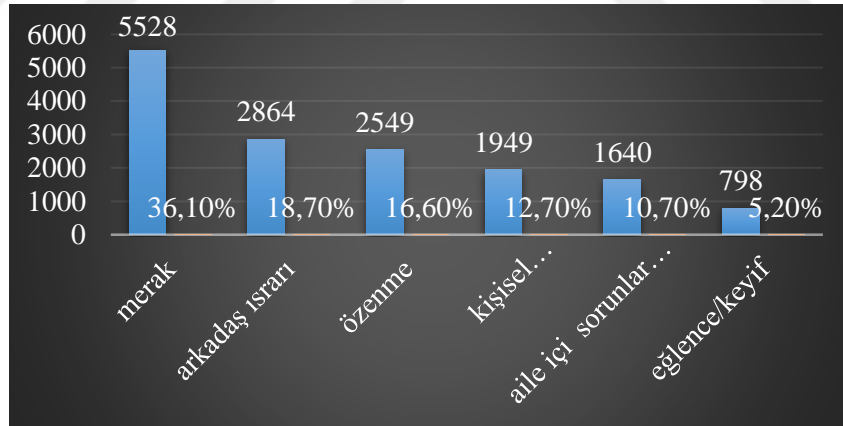
3-İlaç Kullanımına Bağlı Faktörler; Tedavi için kullanılan morfin ve benzodiazepinler gibileri, ara sıra bağımlılığa neden olmaktadır, bakınız, Mustafa PINARCI (2014), age., ss.90-91.

⁴⁸⁹Ömer ULU (2018), age., s.283.

sorunlar, %3,22'si eğlence amaçlı, %0,10'u görsel ve işitsel medya, %0,07'si internetin etkisi, %1,76'sı diğer nedenler, olarak tespit edilmiştir.

Şekil 11. Uyuşturucu Madde Kullanma Nedenleri (Örnekleme; 2948)⁴⁹⁰

Şekil 12. Uyuşturucu Maddeye Başlama Nedenleri.⁴⁹¹

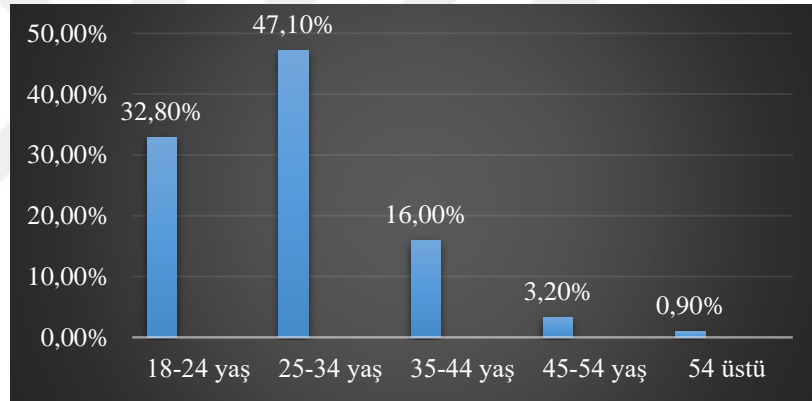
⁴⁹⁰Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi, EMCDDA 2014 Ulusal Raporu, TÜRKİYE:Yeni Gelişmeler, Trendler, Seçilmiş Konular, Ankara,2005, AKTARAN Ömer ULU (2018), age., s.283.

⁴⁹¹NARKOLOG PROJESİ 2020 ANALİZ RAPORU, TUB <http://www.narkotik.pol.tr/kurumlar/narkotik.pol.tr/> %C4%B0M/Ulusal%20Yay%C4%B1mlar/ANALIZRAPORU2020.pdf., (E.T.20.12.2020), s.29.

Yukarıdaki iki tabloda incelendiğinde, arkadaş etkisinin, önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Buradaki temel sebep, ‘hayır diyememe’ yetisinin olmamasındandır.⁴⁹² İnsanlara hayır demeyi öğretmek, çok önemlidir. Ergenlik döneminde, dikkatli davranmak gerekir, ergenlik bir nevi otoriteye karşı isyandır, madde kullanınca, amnipotans-zarar görmeyeceğine inanmak, güvenci vardır. Önlemede; hayır deme ve ısrara karşı koyma melekeleri, geliştirilmelidir.⁴⁹³

Uyuşturucu kullanımında bir alt kültürün olduğunu savunan Johnson’a göre, iki alt kültür olup, bunlar da; ebeveyn ve arkadaş alt kültürleridir. Birey bu iki alt kültür etkisi altında, uyuşturucuya başlayabilir, görüşü hakimdir. Kişinin üye olmak istediği grupta, marihuana kullanılıyor olması, bireyin gruba girmek için marihuana kullanmasına sebep vermektedir.⁴⁹⁴ (Arkadaş etkisine ilişkin).

1.4.3.4.1. Türkiye’de Madde Kullanımına Yönelik Yaşla İlgili Araştırma

Şekil 13. Uyuşturucu madde kullananların mevcut yaşı.⁴⁹⁵

Örneklemin, şu anki yaş gruplarına bakıldığında, en riskli grubun %47.1 oranıyla 25-34 yaşındakiler, olduğu görülmektedir. (18 yaş altı şüphelilere, narkotik birimleri tarafından adli işlem yapılmadığından tabloda yer verilmemiştir).⁴⁹⁶

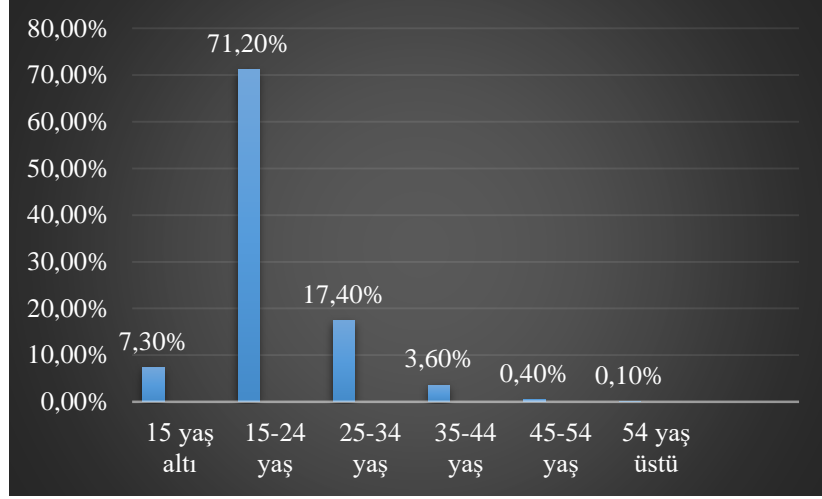
⁴⁹²Hayır diyememede; sevilme korkusu, kaybetme korkusu, reddedilme korkuları yer alabilmektedir. Hayır demekten korkanlarda kaygı olup; hayır desem beni sevmeye devam ederler mi? Nasıl hayır diyeceğim? yer almaktadır. Paula Colhe “Hayır demek istiyorsan belki deme” demiştir, bakınız, Mühüş Psikoloji (2020), age., s.63.

⁴⁹³Kültegin ÖGEL (2020), ss.225-226.

⁴⁹⁴Tülin Günşen İÇLİ (2016), *Kriminoloji*, 9.Baskı, Seçkin Yayıncılık San.ve Tic.A.Ş., Ankara, s.271.

⁴⁹⁵NARKOLOG PROJESİ 2020 ANALİZ RAPORU, <http://www.narkotik.pol.tr/kurumlar/narkotik.pol.tr/TUB%C4%B0M/Ulusal%20Yay%C4%B1nlar/ANALIZRAPORU2020.pdf>, (E.T.20.12.2020), s.21.

⁴⁹⁶NARKOLOG PROJESİ 2020 ANALİZ RAPORU, <http://www.narkotik.pol.tr/kurumlar/narkotik.pol.tr/TUB%C4%B0M/Ulusal%20Yay%C4%B1nlar/ANALIZRAPORU2020.pdf>, (E.T.20.12.2020), s.21.

Şekil 14. Uyuşturucu Maddeyi Kullanmaya Başladığı Yaş⁴⁹⁷

Uyuşturucuya başlama yaşı, tüm dünyada; ortalama yaş ve ortanca yaş değeri üzerinden hesap edilmektedir. 2019 yılında, uyuşturucuya başlama yaşı ortalaması; 20.8'dir. Ortanca yaş ise; 20'dir. 2018 yılında yapılan, 'Genel Nüfusta Madde Kullanım Yaygınlığı Anketine' göre ise; uyuşturucuya başlama yaş ortalaması 19.5'tir. Madde kullanmaya başladığındaki yaş gruplarına bakıldığında, en riskli yaş grubunun %71.2 oranı ile 15-24 arası yaş grubudur. (Önemli bir nokta da; sınırlı sayıdaki kişilerin çok küçük veya çok büyük yaşlarda uyuşturucuya başladığını söylemesi, tabii ki bu söylemler, genele yaygınlaştırılmaz).⁴⁹⁸

1.4.3.5. Türkiye'de Uyuşturucu Maddeyi Önleme Çalışmaları

Uyuşturucu maddelerin olumsuzluğunu gösterme, caydırıcı özelliği için önemlidir.⁴⁹⁹ Önleme stratejilerine⁵⁰⁰ kulak vermek gerekir.⁵⁰¹ Mücadelede bugün en önemli konulardan biride; bu mevzudaki eğitim programları ve boş zaman değerlendirilmede, rekreasyonun önemidir.

⁴⁹⁷NARKOLOG PROJESİ 2020 ANALİZ RAPORU, <http://www.narkotik.pol.tr/kurumlar/narkotik.pol.tr/TUB%C4%B0M/Ulusal%20Yay%C4%B1nlar/ANALIZRAPORU2020.pdf>, (E.T.20.12.2020), s.21.

⁴⁹⁸NARKOLOG PROJESİ 2020 ANALİZ RAPORU, <http://www.narkotik.pol.tr/kurumlar/narkotik.pol.tr/TUB%C4%B0M/Ulusal%20Yay%C4%B1nlar/ANALIZRAPORU2020.pdf>, (E.T.20.12.2020), s.21.

⁴⁹⁹Kültegin ÖGEL (2020), age., s.216.

⁵⁰⁰Önleme stratejileri; **1-Bilgilendirme**; Sonuçları hakkında bilgi verme, **2-Eğitim**; Karar verme ve reddetme, yaşamsal sosyal beceri kazandırmak, **3-Alternatifler yaratmak**, başka etkinliklere yöneltme, **4-Sorunların tanınması**, yönlendirme, erken dönemde tanıma, **5-Toplumsal mücadele**; a-Sivil toplum örgütleri, b-bilgilendirme, c-duyarlılığı artırmak, **6-Çevresel yaklaşım**; a-Reklam, b-Satış kontrol, c-Yaş sınırlama, bakınız, Kültegin ÖGEL (2020), age., ss.215-218.

⁵⁰¹Kültegin ÖGEL (2020), age., s.215.

Türkiye’de, yürütülecek olan önleme çalışmalarına istinaden, Uyuşturucu ile Mücadele Strateji Belgesi ve Eylem Planında yer verilmiş olan; Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (Yeni adı; Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı), Gençlik ve Spor Bakanlığı, Türkiye Yeşilay Cemiyeti (Yeşilay Danışmanlık Merkezi-YEDAM)’ne, salahiyet ve mesuliyet verilmiştir.⁵⁰²

1.4.3.5.1. Eğitim Programları

Günümüzde, uyuşturucu maddeyle baş edebilmenin, belki de en önemli yolu eğitimidir. Çocuk ve gençlerin önemli vakitlerini geçirdiği okullarda, bu yönde olumlu faaliyetlerin yürütülmesi gerekmekte olup, farkındalığın yaratılması önemli yer tutmaktadır.

Ülkemizde, dünya ölçeğinde öngörülen standartlara sahip önleme programı oluşturma çalışmaları, Milli Eğitim Bakanlığı ile Türkiye Yeşilay Cemiyeti arasında, 2013’te imzalanan ve 2014’te yürürlüğe giren; ‘Türkiye Bağımlılıkla Mücadele’ (TBM), Eğitim Programıyla başlamış bulunmaktadır.⁵⁰³ Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Eğitim Programı (TBM)’nin, birçok amacı bulunmaktadır.⁵⁰⁴

Milli Eğitim Bakanlığı ile Türkiye Yeşilay Cemiyeti arasında, 2017’de imzalanan protokolle birlikte, Bakanlık bünyesindeki tüm rehberlik öğretmenleri, TBM uygulayıcı eğitimi alması ve TBM’nin, tüm öğrencilere ulaşmasının sağlanması da, planlanmıştır.⁵⁰⁵

TBM Eğitim Programı, ulaştığı kitle açısından dünyanın en yaygın okul temelli önleme programı olarak uluslararası platformda tescillenmiş, bağımlılık alanında çalışan, pek çok uluslararası kuruluş tarafından ‘iyi uygulama örneği’ olarak da sergilenmiştir. Türkiye, Bağımlılıkla Mücadele Eğitim Programı kapsamında, ihtiyaca göre eğitici ve uygulayıcı eğitimleri, devam ettirilmekte olup, eğitici olarak öğretmenler yetiştirilmiş, aynı zamanda birçok rehber öğretmene, içinde uygulayıcı

⁵⁰²Ömer ULU (2018), age., s.281.

⁵⁰³Ömer ULU (2018), age., s.281.

⁵⁰⁴Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Eğitim Programı (TBM), ülkemizde yaşayan çocuk ve gençlerin bağımlılık riskinden uzak ve sağlıklı bir hayat idame etmelerine fayda da bulunmak maksadıyla geliştirilmiş bir programdır. Bu program, dünya üzerinde çeşitli uygulama örnekleri bulunan önleme programlarından yola çıkılarak hazırlanmış bilimsel esaslı bir programdır. Sigara, alkol, uyuşturucu madde, teknoloji bağımlılığı ve sağlıklı yaşam alanlarında öğrenci, öğretmen ve aileleri bilgilendirmek hedef olarak belirlenmiştir, bakınız, Ömer ULU (2018), age., s.281.

⁵⁰⁵Ömer ULU (2018), age., s.281.

eğitimi de verilmiştir. Bu uygulayıcılar aracılığıyla da; öğrenci, öğretmen ve velilere de, eğitimler verilmiştir.⁵⁰⁶

TBM Eğitim Programı yanı sıra, farklı hedef kitlelere ulaştırma ve yetişkin eğitimler ile yaygınlaştırma çalışmaları da devam etmektedir.⁵⁰⁷ Yani, OBM, bir süreç içinde görev yapmaktadır.⁵⁰⁸ MEB ve Yeşilay işbirliğince, bağımlılıkta uygulanan 3 programa yer verilmektedir.⁵⁰⁹ Yine, Gençlik ve Spor Bakanlığınca, suça karışmış gençlerin, yeniden oplumakazandırılması yönünde de, çalışmalar sürdürölmektedir.⁵¹⁰ Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesinin, yasal dayanağı, 638 Sayılı KHK m.18'dir.⁵¹¹

⁵⁰⁶Ömer ULU (2018), age., ss.281-282.

⁵⁰⁷Milli Eğitim Bakanlığı ve Türkiye Yeşilay Cemiyeti 'Okulda Bağımlılığa Müdahale (OBM) Programı' ve de 'Yaşam Becerileri Eğitim Programı'nı hazırlamış ve önleme alanında TBM'den sonraki adımları da planlamıştır. Ayrıca TBM programını; Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (Yeni adı; Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı), Gençlik ve Spor Bakanlığı ile Diyanet İşleri Bakanlığı arasında imzalanan sözleşmelerle, farklı hedef kitlelere ulaştırma ve yetişkin eğitimler ile yaygınlaştırma çalışmaları da devam etmektedir, bakınız, Ömer ULU (2018), age., s.282.

⁵⁰⁸Bađımlılık bir süreç (proses) olarak yer almaktadır, sonucunda, kişi bağımlı oluncaya kadar süreç içinde önce sigara, alkol ya da maddeyi dener, daha sonra da bunları daha sık ve riskli yani tehlikeli bir biçimde kullanmaya başlar. Nihayetinde de, bağımlılık gelişir. Bağımlılık gelişmeden önceki dönemde zararlı madde deneyenlere yönelik müdahalelere "ikincil önleme" ismi verilir. Yeşilay'ın yetkinleştirdiği OBM, birincil önleme ihtivasında geliştirilmiş okul temelli Türkiye Bağımlılıkla Mücadele (TBM) Eğitim Programı'nın bütünleyicisi yani tamamlayıcısıdır. OBM, TBM'nin, bilgilendiren ve farkındalık yaratan, eğitici yönünü tamamlamakta ve bağımlılık ilerlemeden ergenlerin zararlı davranış ve alışkanlıklarına müdahale de bulunmaktadır, bakınız, **OKULDA BAĞIMLILIĞA MÜDAHALE (OBM) PROGRAMI NEDİR?**, http://obm.org.tr/wp-content/uploads/2019/03/obm_kitapcik.pdf, (E.T.24.01.2021), s.3.

⁵⁰⁹MEB ve Yeşilay işbirliğince, bağımlılıkta uygulanan programlar; **1.Bilgilendirme**;TBM (Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Eğitimi Programı), **2.Beceri Kazandırma**; Yeşilay Yaşam Becerileri Eğitim Programı, **3.Kullanıcıya Müdahale**; OBM (Okulda Bağımlılığa Müdahale), bakınız, **OKULDA BAĞIMLILIĞA MÜDAHALE (OBM) PROGRAMI NEDİR?**, http://obm.org.tr/wp-content/uploads/2019/03/obm_kitapcik.pdf, (E.T.24.01.2021), s.5.

⁵¹⁰Gençlik ve Spor Bakanlığı, gençleri madde bağımlılığından korumak maksadıyla gerekli tedbirlerin alınması, madde bağımlısı gençler ile suça karışmış gençlerin rehabilite edilmeleri ve sağlıklı bir birey olarak topluma yeniden kazandırılması gayesiyle, 2013 yılında 'Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi'ni yürürlüğe koymuştur. Bu maksatlara yönelik hazırlanan, 2013-2018 stratejik planın, en önemli gayeleri; gençlerin serbest zamanlarını aktif ve verimli geçirmelerini temin maksadıyla, onlara- gençlere; sosyal, kültürel, eğitsel, sanatsal ve sportif yetenekler kazandırmak, kötü alışkanlıklara kapılmalarını önlemek için, bireysel ve sosyal süreçlerine hizmet etmektir, bakınız, Hakan Cem ÇETİN, Ahmet ÇELİK ve Erkan SEZGİN (2016), ss.295-296.

⁵¹¹**638 sayılı Gençlik ve Spor Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname**, RG; 08.06.2011 Tarih, 27958 (Mükerrer) Sayı, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/4.5.638.pdf>, (E.T.24. 01.2021). **m.18**; "Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi, gençleri ve sporu doğrudan veya dolaylı etkileyen politika ve faaliyetleri yürüten kamu kurum ve kuruluşları arasında koordinasyon ve işbirliğinin sağlanması amacıyla, Bakanlık tarafından hazırlanarak Bakanlar Kurulunun onayına sunulur. Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi en geç dört yıllık dönemler itibarıyla gözden geçirilerek güncellenir. Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesinin güncellenmesinde ilgili kamu kurum ve kuruluşları, spor federasyonları ile sivil toplum kuruluşlarından gelen öneriler dikkate alınır," şeklindedir.

1.4.3.5.2. Rekreasyon (Boş Zaman Değerlendirme)

Bugün, dünyada boş zaman değerlendirme, önemli yere sahip bulunmaktadır, bu maksatla da; önce boş zaman kavramı tanımlanıp, daha sonra da nasıl kıymetlendirilmesi gerekeceği, anlatılmaya çalışılacaktır.

Rekreasyon kelimesinin anlamıyla ilgili çeşitli tanımlamalara yer verilmiştir.⁵¹² Ferdin, günlük rutin iş ortam faaliyetleri harici, boş vakitlerinde istekli olarak şahsi haz almak, dinlenme ve eğlenme maksadıyla, birey ya da toplu olarak yaptığı faaliyetlerdir, rekreasyon.⁵¹³ Rekreasyonda; boş ve serbest zaman kavramları, vardır.⁵¹⁴ İşte boş zamanı istersen spor ve kültürel etkinliklerle de geçirebilirsin, istersen uyuşturucu bağımlılığıyla da geçirebilirsin.⁵¹⁵

Bazı insanlar, değişik, değerli, kendi başlarına yapabilecekleri etkinlikler bulamadıklarından uyuşturucuya yönelebilmektedir.⁵¹⁶ Rekreasyon faaliyetleri öğretilabilir olduklarından, gençlerin tutum ve davranışların bu yönde yönlendirilmesi mümkündür.⁵¹⁷ Gençler boş zamanlarını değerlendirip etkinliklerinin organizasyonunu, kendileri planlamak isteseler de, çevre takviyesine ihtiyaçları, bulunmaktadır.⁵¹⁸

Rekreasyon etkinliklerine; birey gönüllü katılıp, hoşuna giden, öncesi bilgisine sahip olduğu etkinliğe kendi iradesiyle, kendisine göre en uygun seçimi yaparak iştirak eder. Rekreasyon etkinlikleri ferdi mutlu edip, haz verir ve doyum sağlar. Bu sebeple de şahısların psikolojik, fiziksel sağlık ve sosyal hayatlarını koruyup geliştirir. Rekreasyon, evrensel özellik taşıyıp, kişinin kendini gerçekleştirmesine de fayda sağlamaktadır.⁵¹⁹ Rekreatif sporun birçok faydası da bulunmaktadır.⁵²⁰

---

⁵¹²16.yy'ın başlarında, kullanılmaya başlayan rekreasyon kavramı, Latince; 'recreate' kelimesinden türetilmiş, yeniden doğuş, yenilenme anlamlarına gelir (Oxford, 2015). Türk Dil Kurumu sözlüğünde ise, rekreasyon; "İnsanların boş zamanlarında, eğlence ve spor amacı ile gönüllü katıldıkları etkinlikler" olarak belirlenmiştir (TDK,2015). Bu tip faaliyetler, bireylerin farklı amaç ve istekleri yönünde bir anlam ifade eder, bakınız, Hakan Cem ÇETİN, Ahmet ÇELİK ve Erkan SEZGİN (2016), age., s.297.

⁵¹³Hakan Cem ÇETİN, Ahmet ÇELİK ve Erkan SEZGİN (2016), age., s.298.

⁵¹⁴Rekreasyonda boş ve serbest zaman;

1-Boş zaman (leisure); Yönlendirmeye açık, iş dışı zamanlar, (Rekreasyon uygulanabilir),

2-Serbest zaman (free time); Yönlendirmeye uygun değil, iş dışı, yeme, içme, uyuma, zamanlarını da kapsar, (Rekreasyon uygulanmaz), bakınız, Hakan Cem ÇETİN, Ahmet ÇELİK ve Erkan SEZGİN (2016), age., s.298.

⁵¹⁵Hakan Cem ÇETİN, Ahmet ÇELİK ve Erkan SEZGİN (2016), age., ss.298-299.

⁵¹⁶Özden, Y.S.(2019), age., s.331.

⁵¹⁷Hakan Cem ÇETİN, Ahmet ÇELİK ve Erkan SEZGİN (2016), age., s.299.

⁵¹⁸Salih Yaşar ÖZDEN (2019), age., s.332.

⁵¹⁹Hakan Cem ÇETİN, Ahmet ÇELİK ve Erkan SEZGİN (2016), age., s.300.

⁵²⁰**Rekreatif spor;** farklı kesimlerden insanları bir araya getirerek, insanların tanışmalarına, yeni dostluklar geliştirmesine, aynı amaç etrafında hareket etmelerine sebep olur. Moral değerler artınca, sosyal yapılar çoğalarak, sportif etkinliklerdeki heyecanların paylaşıldığı ortamlarda, sosyal ilişkiler de

1.5. BAĞIMLILIK VE MADDE BAĞIMLILIĞININ SUÇ İŞLEMeye ETKİSİ

Çalışmamızda bağımlılığın ne anlama geldiğini ve de madde bağımlılığının suç işlemeye etkisini de incelemeye çalışacağız. Bu başlık altında, analizleriyle bu konuya ışık tutan; Kültegin ÖGEL'in çalışmalarından da faydalanacağız.

Konuya girişte belirtilmesi gereken en önemli husus; madde bağımlılığı ve madde alışkanlığının farklı kavramlar olduğunu belirtmek gerekmektedir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddeler; bağımlılık yaptığı bilinen maddelerdir.⁵²¹

Aşağıdaki tabloda; bazı maddelerin, bağımlılık yapma özellikleri incelenecektir.⁵²²

Tablo 15. Madde bağımlılığı ile ilgili bazı maddelerin incelenmesi

Maddeler	Bağımlılık	Yoksunluk	Tolerans
Opiyatlar	+++	+++	+++
Kokain	+++	+++	++
Tütün	++	++	+
Kafein	+	+	+

Önemli bir konuda yine, Ögel'in madde etkisi altında suç işlemeye ilgili, yaptığı çalışmalardır. Bu araştırmalarda, bağımlılıkla ilgili incelemeler yaparak, psikiyatrist kimliğiyle bu konuya bakış açısı; bağımlılık ve suç işlemeye yatkınlık ilişkisinin irdelenmesidir.

Ögel, yaptığı incelemelerde, hap ve uçucu madde kullananların, madde etkisi altında daha çok suç işlediğine, eroin kullananların ise daha çok madde temin etmek amacıyla suç işlemeye yatkın olduklarının tespitinde bulunmuştur.⁵²³

Ögel'in, yaptığı analizlerden birini incelediğimizde, bazı maddeler açısından, madde ile ilişkili ve madde ile ilişkisiz suç işleme çalışması yönünden; 1-Uçucu madde de; a)Madde ile ilişkili; 10-%28,6, b)Madde ile ilişkisiz-25-%71,4, 2-Esrar da; a)Madde ile ilişkili; 28-%28,3, b)Madde ile ilişkisiz-71-%71,7, 3-Eroin de; a)Madde

artarak gelişir. Şahısların sosyal yaşantıları gelişerek olgunlaşmasını ve de yaşama uyum sağlamasına fayda sağlar, bakınız, Hakan Cem ÇETİN, Ahmet ÇELİK ve Erkan SEZGİN (2016), age., s.312.

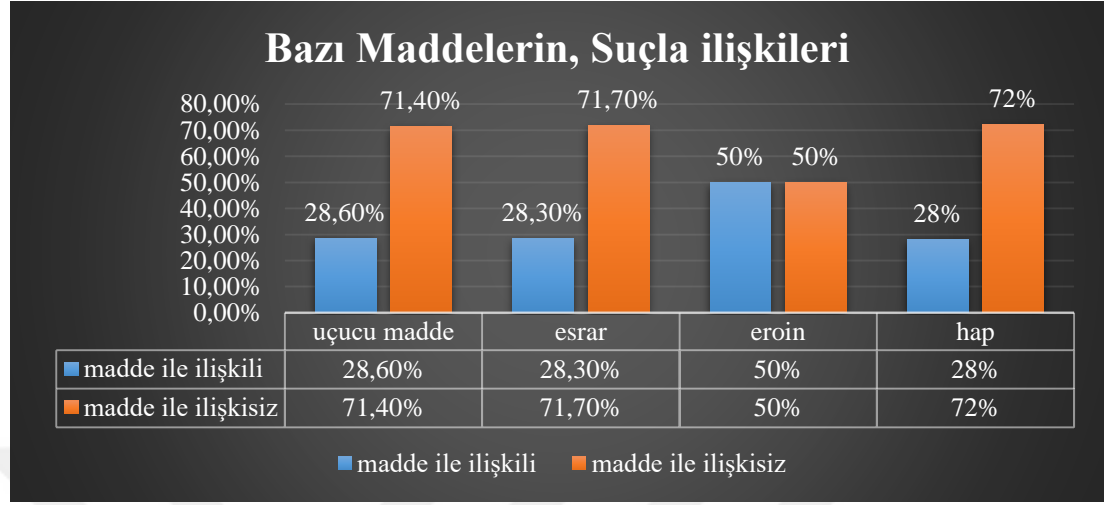
⁵²¹Bu maddeler; a-Tolerans; Dozun zamanla artması, b-Bırakım girişimlerinde yaşanan başarısızlıklar, c-Zarar görülmesine rağmen kullanımına devam edilmesi, d-Zamanın birçoğunu madde aramakla geçirmek, e-Plandığından fazla kullanılması, kontrol edilememe, e-Şiddetli madde kullanım isteği-craving, gibi özellikleri taşımaktadır, bakınız, Kültegin ÖGEL (2020), age., ss.57-61.

⁵²²Kültegin ÖGEL (2020), age., s.66.

⁵²³Kültegin ÖGEL (2020), age., s.259.

ile ilişkili; 41-%50, b)Madde ile ilişkisiz-41-%50, 4-Hap da; a)Madde ile ilişkili; 7-%28, b)Madde ile ilişkisiz-18-%72. (Örneklem üzerinden alınan rakamlar).

Şekil 15. Bazı maddeler açısından, madde ile ilişkili ve madde ile ilişkisiz suç işleme Örneklemi⁵²⁴

Yukarıda ki, şekil incelendiğinde yapılan bir örneklem çalışmasında, eroin dışındaki madde kullananların, madde dışı suçları daha çok işlediği, görülmektedir. (Eroin kullananlar; daha çok, maddeye ulaşmak için, madde ile ilişkili yani maddeye ulaşmak için suç işlemektedir, bundaki en önemli etken, yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi, opiyat olan- eroinin; bağımlılık, yoksunluk ve tolerans, oranlarının yüksek olmasından kaynaklanmaktadır).

Uyuşturucunun; şiddetle ve organize suçlulukla irtibatı bulunmaktadır. Kentlerde ve sokaklarda suçların artması; hırsızlık, gasp, adam yaralama, suçlarının her geçen gün uyuşturucu sebebiyle işlenmesi, yeni mücadele politikalarını gerektirmektedir.⁵²⁵ Veriler göstermektedir ki, üretilen ülkelerde yakalanma oranları azdır.⁵²⁶ Sokak düzeyinde, Türkiye’de, polisiye mücadele, önemli yer tutmaktadır.⁵²⁷

Bağımlılık ve suçla ilişkisine kriminolojik açıdan da bakılırsa; uyuşturucu kullanmak başlı başına suç olup, şahsı suça iten bir özelliğin bulunmasından kriminal

⁵²⁴**Madde Kullanımı ve Suç**, http://ogelk.net/makale/suc_madde_yayin.pdf, (E.T.23.05.2021).

⁵²⁵Oğuzhan Ömer DEMİR ve Bahadır KÜÇÜKUYSAL (2013), age., s.54.

⁵²⁶Eroin-Afganistan kaynaklı olup, Sentetik haplar-Avrupa kaynaklı olup, Kokain-Güney Amerika kaynaklı olup, bu tüm kaynak ülkelerde mücadele yeterli yapılmamaktadır. Transit ve hedef ülkelere yakalama daha fazladır. Hedefte değil kaynaktan yakalamak mücadele de daha önemli sonuçlar verecektir, bakınız, Oğuzhan Ömer DEMİR ve Bahadır KÜÇÜKUYSAL (2013), age., s.56.

⁵²⁷Oğuzhan Ömer DEMİR ve Bahadır KÜÇÜKUYSAL (2013), age., s.60.

eğilimine de dayanmaktadır. Hayal uyandıran uyuşturucuların, bağımlıyı; adam öldürme, yaralama ve seksüel suç işlemeye itmekte olduğu düşünülmektedir.⁵²⁸

1.6. ORGANİZE SUÇLAR AÇISINDAN UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE SUÇLARI

Bu başlık da, bu çalışma açısından incelenmesi gereken bir konu olması yönünden önemlidir. Çünkü uyuşturucu suçları, günümüzde uluslararası bir suç olup, suç örgütleri tarafından işlenmesi oldukça yaygınlaşmıştır. Teknoloji ve küreselleşme ile birlikte, suç örgütleri de buna uyum sağlayıp sınıraşan bir yapıya bürünmüşlerdir.

Aşağıdaki tabloda organize suç örgütlerinin; geleneksel ve sınıraşan özellikleri dikkate alınarak bir karşılaştırma yapılmıştır.

Tablo 16. Organize suçlarının; geleneksel ve sınıraşan organize suç olarak karşılaştırması⁵²⁹

	Geleneksel organize suç	Sınıraşan organize suç
Literatür olarak	Mafya, organize suç	Küresel organize suç, sınıraşan organize suç
Terörizme bakışları	Çekingen	Duruma göre bağlantı kurabilir
Gelirleri	Legal ve illegal ekonomi	Genelde illegal ekonomi
Karapara aklama şekli	Off-shore ve milli ekonomi	Gelişmiş bankacılık

Sınıraşma kavramına; ilerleyen teknoloji, gelişen iletişim etken olmuştur. Terörizmin finansmanı, yolsuzluk, uyuşturucu ticareti, kara para aklama, insan ticareti gibi suç tipleri artık ulusal sınırları taşıyıp, uluslararası boyutta yer almaya başlamıştır.⁵³⁰

Uyuşturucu suçlar açısından; küresel ölçekte, yasal olmayan finans kaynağına dönüşüp, madde ticareti ,özellikle yasa dışı organizasyonların başvurduğu bir tema olmuştur. Bu nedenle madde imal ve ticareti organize suçla mücadeleyle paralel hale gelmiştir. Madde imal ve ticaretinin sınıraşan niteliğinden; ulusal sınır dahilinde, bununla mücadele yetersiz kalacaktır.⁵³¹

⁵²⁸Doğan SOYASLAN (2020), *KRİMİNOLOJİ-Suç ve Ceza Bilimleri*, 4.Baskı, Yetkin Basım Yayım ve Dağıtım A.Ş., Ankara, s.126.

⁵²⁹Oğuzhan Ömer DEMİR ve Bahadır KÜÇÜKUYSAL (2013), age., s.6.

⁵³⁰Hüseyin ACAR (2019), *Türk Ceza Hukukunda Müsadere Kurumu*, 1.Baskı, Adalet Basım Yayım Dağıtım San.ve Tic.Ltd.Şti., Ankara, s.102.

⁵³¹Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE (2018), *Türk Ceza Özel Hukuku*, 13. Baskı, Seçkin Yayıncılık San. ve Tic.A.Ş., Ankara, s.773.

Organize suçluluk; birden fazla kişinin, hiyerarşik düzen içinde aynı mamaca yönelik suç işlemek için, bir araya gelmiş, disiplinli ve sürekli örgütlerdir.⁵³²

2000 yılı, Palermo Konvansiyonu,⁵³³ m.2/a' tanımı; “‘Örgütlü suç grubu’ doğrudan veya dolaylı olarak mali veya diğer bir maddi çıkar elde etmek amacıyla belli bir süreden beri var olan ve bu Sözleşmede belirtilen bir veya daha fazla ağır suç veya yasadışı eylemi gerçekleştirmek amacıyla birlikte hareket eden, üç veya daha fazla kişiden oluşan yapılanmış bir grup anlamına gelir;” organize suç⁵³⁴ örgütü ve diğer suç örgütü farkı, haksız kazanç elde etmede kendini göstermekteyken, bunun yanında, organize suç örgütü ile çıkar amaçlı suç örgütünün aynı anlama geldiğini söyleyen görüşler de bulunmaktadır.⁵³⁵

Örgütlü ve terör suçları günümüze kadar çeşitli kanunlarda düzenleme yeri bulmuştur. Örgütlü suç ve terör suç düzenlemeleriyle ilgili çeşitli kanun maddeleri, bulunmaktadır.⁵³⁶

⁵³²Mehmet GÖDEKLİ (2017), *Terörizmin Finansmanı Suçu*, 1.Baskı, Seçkin Yayıncılık San. ve Tic.A.Ş., Ankara, s.65.

⁵³³**4800 sayılı Kanun Sınırışan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun**, RG; 04.02.2003 Tarih, 25014 Sayı, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/02/20030204.htm>, (E.T.01.06.2021).

⁵³⁴Organize suç belirgin özellikleri; 1-Haksız kazanç, 2-İşbölümü, 3-Hiyerarşik yapı, 4-Suçtan ele geçen kazanç, 5-Suç işlemede süreklilik, 6-Yaptırım sistemi, 7-Şiddet ve tehdit, 8-Kamu ve özel sektörüne nüfuz edilerek kara para aklama olarak, belirtilebilir, bakınız, Mehmet GÖDEKLİ (2017), age., s.68.

⁵³⁵Görüşler için bakınız, Mehmet GÖDEKLİ (2017), age., s.67.

⁵³⁶Örgütlü suç ve terör suç düzenlemeleriyle ilgili Kanun maddeleri;

1-765 sayılı mülga TCK m.313/1-2; (1)Her ne suretle olursa olsun cürüm işlemek için teşekkül oluşturanlara veya bu teşekküllere katılanlara bir yıldan iki yıla kadar ağır hapis cezası verilir. (2)Bu teşekkül halk arasında korku, endişe veya panik yaratmak veya siyasi veya sosyal bir görüşten kaynaklanan amaçla veya ammenin selameti aleyhine cürümlerle kasten adam öldürmek veya yağma ve yol kesmek ve adam kaldırmak cürümlerini işlemek için meydana getirilmişse, verilecek ceza bir yıldan üç yıla kadar ağır hapistir.

2-4422 sayılı mülga Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu m.1/1; Doğrudan veya dolaylı biçimde bir kurumun, kuruluşun veya teşebbüsün yönetim ve denetimini ele geçirmek, kamu hizmetlerinde, basın ve yayın kuruluşları üzerinde, ihale imtiyaz ve ruhsat işlemlerinde nüfuz ve denetim elde etmek, ekonomik faaliyetlerde kartel ve tröst yaratmak, madde ve eşyanın azalmasını ve darlığını, fiyatların düşmesini veya artmasını temin etmek, kendilerine veya başkalarına haksız çıkar sağlamak, seçimlerde oy elde etmek veya seçimleri engellemek maksadıyla tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak suretiyle yıldırma veya korkutma veya sindirme gücünü kullanarak suç işlemek için örgüt kuranlara veya örgütü yönetenlere veya örgüt adına faaliyette bulunanlara veya bilerek hizmet yüklenenlere sadece bu nedenle üç yıldan altıyıla kadar; örgüte üye olanlara iki yıldan dört yıla kadar ağır hapis cezası verilir.

3-5237 sayılı TCK m.220/1; Kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla örgüt kuranlar veya yönetenler, örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olması halinde, dört yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Ancak, örgütün varlığı için üye sayısının en az üç kişi olması gerekir.

4-5237 sayılı TCK m.314/1; Bu kısmın dördüncü ve beşinci bölümlerinde yer alan suçları işlemek amacıyla, silahlı örgüt kuran veya yöneten kişi, on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

5-3713 sayılı TMK m.7/1; “Cebir ve şiddet kullanılarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemleriyle, 1 inci maddede belirtilen amaçlara yönelik olarak suç işlemek üzere, terör örgütü kuranlar, yönetenler ile bu örgüte üye olanlar Türk Ceza Kanununun 314 üncü maddesi hükümlerine

BM Genel Sekreterliği, sınıraşan suçları; 18 kategori de toplanmış olup, bunun içinde uyuşturucu kaçakçılığı da bulunmaktadır. Organize suç gelişip, sınıraşan karakteristiğe bürünmesi, küreselleşmedir. Teknolojik, ekonomik ve politik gelişmeler küreselleşmeyi zorunlu tutmaktadır.⁵³⁷

Teknolojik gelişme, bankacılıkta kendini gösterip sınıraşan suç örgüt bunu kullanıp, kendi aralarında para transferi ve kara para aklama işlemlerinde kullanmaktadır.⁵³⁸

Organize suç örgütleri, lokal düzeyde yürütülürken bugünlerde dönüşüme uğrayıp küresel ölçek özelliği kazanmıştır. Eroin ve kokain kaçakçılığı orijinal organize suç örgütü işi iken küreselleşmeyle sentetik madde olan amfetamin ve ekstazi kaçakçılığı ile sınıraşan organize suç olmuştur.⁵³⁹

Dönüşüme uğrayan sınıraşan suç⁵⁴⁰ örgütleri, geleneksel örgüte nazaran daha çok paraya hükmedip, vergi cennetlerini tercih etmektedirler.⁵⁴¹ Sınıraşan suç örgütleri, birden fazla ülkedeki faaliyetleri yürütmek için küresel gelişmelerden en azami ölçüde yararlanıp, örneğin, karapara aklama da geliştirilmiş, 'hawala'⁵⁴² sistemini kullanmaktadırlar.⁵⁴³ Türkiye'de sınıraşan suç örgütleri⁵⁴⁴ karşımıza iki yöntemle⁵⁴⁵ ortaya çıkmaktadır.

Sınıraşan uyuşturucu kaçakçılığında, önemli yer tutan uyuşturucu suçları; uyuşturucu kullanımı açısından, halk sağlığı sorunu, madde bulundurma ve kaçakçılığı yönündense, yasadışı eylem olarak kabul görmektedir. Bu suçlarla mücadele ise,

---

göre cezalandırılır. Örgütün faaliyetini düzenleyenler de örgütün yöneticisi olarak cezalandırılır," bakınız, Mehmet GÖDEKLİ (2017), age., ss.69-73.

⁵³⁷Oğuzhan Ömer DEMİR ve Bahadır KÜÇÜKUYSAL (2013), age., s.7.

⁵³⁸Oğuzhan Ömer DEMİR ve Bahadır KÜÇÜKUYSAL (2013), age., s.19.

⁵³⁹Oğuzhan Ömer DEMİR ve Bahadır KÜÇÜKUYSAL (2013), age., ss.20-21.

⁵⁴⁰Sınıraşan suçlar, geleneksel suç örgütleri için dışarıya çıkış kapısı olup, UNODC-2005 raporuna göre 50 milyon uyuşturucu bağımlısı varken, (2018 UNODC-2018 raporunda, 269 milyon), (sınıraşan suçlar; uyuşturucu kaçakçılığı, insan ticareti, silah kaçakçılığı olarak ilk üç sırada yer almaktadır), bakınız, Oğuzhan Ömer DEMİR ve Bahadır KÜÇÜKUYSAL (2013), age., s.22.

⁵⁴¹Oğuzhan Ömer DEMİR ve Bahadır KÜÇÜKUYSAL (2013), age., s.21.

⁵⁴²Hawala; kara para aklama, uyuşturucu ticareti ve terör saldırılarının finansmanına imkân sağlamaktadır. Hawala sisteminde, A ülesindeki kişi, B ülkesindeki alıcıya para yollamak için, A ülkesindeki ve B ülkesindeki-Hawaladar'ları kullanarak parayı ulaştırır, bakınız, Oğuzhan Ömer DEMİR ve Bahadır KÜÇÜKUYSAL (2013), age., s.23.

⁵⁴³Oğuzhan Ömer DEMİR ve Bahadır KÜÇÜKUYSAL (2013), age., s.23.

⁵⁴⁴Türk suç örgütlerinin tarihsel gelişimi; 1-Külhanbey; 1600-1923, 2-Kabadayı; 1923-1970, 3-Mafya babası; 1970-1984, 4-Geleneksel organize suç örgütü-1984'den beri, 5-Sınıraşan organize suç örgütü-1990'dan beri, bakınız, Oğuzhan Ömer DEMİR ve Bahadır KÜÇÜKUYSAL (2013), age., s.25.

⁵⁴⁵ Bu iki yöntem; 1-Türkiye'de 1984 yılından itibaren geleneksel suç örgüt yapısından, küreselleşme etkisiyle, 1990 yılından itibaren sınıraşan organize suç örgütü haline gelmiştir, 2-Türk göçmenleri yaşadığı Avrupa ülkelerinde, suç grupları oluşturup, eroin kaçakçılığında önemli yer tutmuştur, bakınız, Oğuzhan Ömer DEMİR ve Bahadır KÜÇÜKUYSAL (2013), age., s.24.

bireysel, toplumsal, uluslararası düzeyde; önleme, yakalama, tedavi, rehabilitasyon şeklinde sürdürülmektedir.⁵⁴⁶

Siyasi suç⁵⁴⁷ düzenleyen, 5237 sayılı TCK m.18/1 kaldırılıp, 6706 Cezaî Konularda Uluslararası Adli İş Birliği Kanunu⁵⁴⁸ 4/1-c hükmü düzenlemesi yer almıştır.

9 Aralık 1999 Tarih, Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşmesi⁵⁴⁹ m.14⁵⁵⁰ ile m.2 terörizmin finansman suçunu, siyasi suç kabul etmeyip, iade kapsamına almamıştır.⁵⁵¹

İllegal yolla, ticaretle elde edilen kara para küresel ekonominin %10'udur. Sınıraşan suç örgütleri de bunun büyük yüzdesini oluşturmaktadır.⁵⁵² Kara para aklamak⁵⁵³; suçtan elde edilen gelir, aklamak, kazancın asıl kaynağını gizlemek, değiştirmek, kirli paraya-temiz olduğu intibayı uyandırmak, maskelemek olarak tanımlanabilir.⁵⁵⁴

⁵⁴⁶Oğuzhan Ömer DEMİR ve Bahadır KÜÇÜKUYSAL (2013), age., s.24.

⁵⁴⁷5237 sayılı TCK m.18/1; "Yabancı bir ülkede işlenen veya işlendiği iddia edilen bir suç nedeniyle hakkında ceza kovuşturması başlatılan veya mahkûmiyet kararı verilmiş olan bir yabancı, talep üzerine, kovuşturmanın yapılabilmesi veya hükmedilen cezanın infazı amacıyla geri verilebilir. Ancak, geri verme talebine esas teşkil eden fiil; a-Türk kanunlarına göre suç değilse, b-Düşünce suçu veya siyasi ya da askerî suç niteliğinde ise, c-Türkiye Devletinin güvenliğine karşı, Türkiye Devletinin veya bir Türk vatandaşının ya da Türk kanunlarına göre kurulmuş bir tüzel kişinin zararına işlenmişse, d-Türkiye'nin yargılama yetkisine giren bir suç ise, e-Zamanasımına veya affa uğramış ise, geri verme talebi kabul edilmez.," m.18, 6706 sayılı Kanun, **4/1-c**; "Yabancı devletlerin adli iş birliği talepleri; c) Talebe konu kişinin ırkı, etnik kökeni, dini, vatandaşlığı, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasî görüşleri nedeniyle bir soruşturma veya kovuşturmaya maruz bırakılacağına veya cezalandırılacağına ya da işkence veya kötü muameleye maruz kalacağına dair inandırıcı nedenlerin bulunması," siyasi suç kabul edilip iade talebi kabul edilmeyebilir, bakınız, Mehmet GÖDEKLİ (2017), age., s.78.

⁵⁴⁸**6706 Cezaî Konularda Uluslararası Adli İş Birliği Kanunu**, RG; 05.05.2016 Tarih, 29703 Sayı, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/05/20160505-20.htm>, (E.T.01.06.2021).

⁵⁴⁹ **Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşme**, https://diabgm.adalet.gov.tr/arsiv/adli_yardimlasma/adli_isbirligi_ceza/suclularin_iadesi_ek/terorizmin_finansman%C4%B1n%C4%B1n_%C3%B6nlenmesine_ili%C5%9Fkin%20BM%20s%C3%B6zlesmesi.pdf, (E.T.01.06.2021).

⁵⁵⁰Madde 14 düzenlemesi; "2. Maddede belirtilen suçların hiçbirisi, suçluların iadesi veya adli yardımlaşma amaçları bakımından, siyasi bir suç veya siyasi suçla bağlantılı bir suç veya siyasi saiklerle işlenmiş bir suç olarak değerlendirilmez. Bu çerçevede, bu kabil bir suç dolayısıyla yapılan iade veya adli yardımlaşma talebinin, sadece siyasi bir suç veya siyasi suçla bağlantılı bir suç veya siyasi gerekçelerle işlenmiş bir suçla ilgili olduğu gerekçesiyle geri çevrilmez," şeklindedir, AKTARAN Mehmet GÖDEKLİ (2017), age., s.82.

⁵⁵¹Mehmet GÖDEKLİ (2017), age., s.82.

⁵⁵²Oğuzhan Ömer DEMİR ve Bahadır KÜÇÜKUYSAL (2013), age., s.9.

⁵⁵³Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK), öncül suçtan elde edilen gelirlerin, yasa dışı kaynağı gizlemek, illegal yollarla elde edilen gelirlerin, yasal kaynaktan elde edilmiş kazanç gibi göstermek için her türlü eylem olarak tanımlamıştır karaparayı aklamayı, bakınız, Mehmet GÖDEKLİ (2017), age., ss.91-92.

⁵⁵⁴Mehmet GÖDEKLİ (2017), age., s.91.

MASAK-Mali Suçlar Araştırma Kurulu, ilk olarak, 4208 sayılı Kanun⁵⁵⁵la düzenlenmiştir. Yine, İlk defa, aklanmanın önlenmesine yönelik tedbirlerin terörün finansmanı için de uygulamaya alınması ise, 5549 sayılı Kanun⁵⁵⁶la olmuştur. 5549 sayılı Kanun m.1/1 gereği de Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelik⁵⁵⁷ oluşturulmuştur.

Aklanmada 3 aşama⁵⁵⁸ yer almaktadır. Karaparanın aklanmasının suç olarak düzenlemesiyle alakalı; Kara Paranın Aklanması (Aklama Suçu) İlişkin yasal düzenlemeler, bulunmaktadır.⁵⁵⁹

Yer altı dünyasında, en yüksek kazançlı suç grubu uyuşturucu suç olup, mücadele önemlidir. Ülke için en önemli güvenlik tehdidi; terör, yolsuzluk, karapara aklama, organize suç, kaçakçılık gibi suçlar, uyuşturucu trafiği ve bu trafikten elde

⁵⁵⁵4208 sayılı Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine, 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakebesi Hakkında Kanunda, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununda ve 178 sayılı Maliye Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, RG; 19.11.1996 Tarih, 22822 Sayı, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4208.pdf>, (E.T.01.06.2021).

⁵⁵⁶5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun, RG; 18.10.2006 Tarih, 26323 Sayı, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5549.pdf>, (E.T. 01.06.2021).

⁵⁵⁷Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelik, RG; 09.01.2008 Tarih, 26751 Sayı, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/01/20080109-4.htm>, (E.T.01.06.2021).

⁵⁵⁸Aklama da 3 süreç; 1-Yerleştirme-Placement; Nakit para, mali araca dönüştürülüp, finansal sisteme girer, 2-Katmanlanma-Layering; Para çok sayıda işlemle kaynağından uzaklaştırılır, böylece takibi zorlaştırılır, 3-Bütünleştirme-İntegration; Aklanan para, ülke mali sistemine tekrar girer, şeklindedir, bakınız, Mehmet GÖDEKLİ (2017), age., s.92.

⁵⁵⁹ Kara Paranın Aklanması (Aklama Suçu) İlişkin yasal düzenlemeler;

1-4008 sayılı Palermo Konvansiyonu m.6/a-i-ü; (i) Suç geliri olduğu bilinen malvarlığının yasadışı kaynağını gizlemek veya olduğundan değişik göstermek veya öncül suçun işlenmesine karışmış olan herhangi bir kişiye işlediği suçun yasal sonuçlarından kaçınmasına yardım etmek amacıyla dönüştürülmesi veya devredilmesi;

(ü) Bir malvarlığının suç geliri olduğunu bilerek; gerçek niteliğinin, kaynağının, yerinin, kullanımının, hareketlerinin veya mülkiyetinin veya malvarlığına ilişkin hakların gizlenmesi veya olduğundan değişik gösterilmesi,

2-4208 sayılı Kanunm.2/b; Kara paranın aklanması suçu, (ilk kez ulusal tanım), MASAK ilk kez örgütleniyor,

3-5237 sayılı TCK m.282/1; Alt sınırı altı ay veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini, yurt dışına çıkaran veya bunların gayrimeşru kaynağını gizlemek veya meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak amacıyla, çeşitli işlemlere tâbi tutan kişi, üç yıldan yedi yıla kadar hapis ve yirmibin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır,

4-5549 sayılı Kanun m.1/1; Bu Kanunun amacı, suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesine ilişkin usûl ve esasları belirlemektir,

5-Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelik; Bu Yönetmeliğin amacı, 11/10/2006 tarihli ve 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanunun uygulanmasına yönelik olarak; suç gelirlerinin aklanmasının ve terörün finansmanının önlenmesi amacıyla yükümlüler, yükümlülükler, yükümlülüklerle uyumun denetimi, gümrük idaresine açıklama yapılması ve diğer tedbirlere ilişkin usul ve esasları düzenlemektir,

şeklindeki hükümlerdir, bakınız, **Aklama suçu**, yasal düzenlemeleri için bakınız, <https://masak.hmb.gov.tr/ulusal-mucadele>, (E.T.01.06.2021), bakınız, Mehmet GÖDEKLİ (2017), age., ss.92-95.

edilen kazançların aklanmasında görülür. Bu da uluslararası mücadele gerektirmektedir. Böylece de uyuşturucudan kaynaklanan karapara, tüm dünyada, suç örgütlerini güçlendirip, sonucunda yolsuzluk ve rüşvet artmakta, güvenlik ve demokrasiler zarar görmektedir.⁵⁶⁰

Karapara aklama, ilk uyuşturucu kaçakçılığı için tamamlayıcı iken, zamanla nihai amacı, kazanç olan her tür suçlara uygulanmaya başlanmıştır. 5237 sayılı TCK m.282; öncül suç sayma yerine, alt sınırı 6 ay ve üstü cezalar için uygulandığından, terörizmin finansmanı suçuna da kapsamıştır, bu suçta; gerçek içtima tatbik edilir.⁵⁶¹ Karapara aklamada; finansman ve fon kavramları⁵⁶² da önemli yer tutmaktadır.

Yolsuzlukta⁵⁶³, kara para aklama gibi, birçok suçun türevi konumundadır. Yolsuzluk ve rüşvet⁵⁶⁴ sınıraşan suçun bir türü kabul edilir. Sınıraşan ülke, yolsuzluğun yaygın olduğu ülkelerde yakalanma ve yargılanma riskini en aza indirip mücadeleyi engeller.⁵⁶⁵ Afganistan'da yolsuzluk ve rüşvet ile illegal sevkiyat kolaylaştırılıp, uyuşturucu kaçakçılarının dokunulmazlığı garanti altına alınmaktadır.⁵⁶⁶

Terör gelişimi; devlet terörü olarak başlamış, 1789, Jakoben'in giyotine gönderme kararları terör olarak algılanırken, 19. ve 20. yy'de bu sefer terse dönüş olup, devlet karşıtı eylem haline devrilmiştir.⁵⁶⁷ Terör⁵⁶⁸ eyleminin, temeli korku ve şiddet olup Terörizm de; şiddet hareketi, yılgınlık, korku, panik ve siyasi amaç vardır.⁵⁶⁹

---

⁵⁶⁰Oğuzhan Ömer DEMİR ve Bahadır KÜÇÜKUYSAL (2013), age., s.61.

⁵⁶¹Mehmet GÖDEKLİ (2017), age., ss.97-98.

⁵⁶²Finansman-finance etmek, mali para, madde, kaynak fon temin etmek için gerektiğe harcanmak için ayrılan işletilen para, kaynak anlamında kullanılırken, Finansal olarak verilen paranın, malın, maddi kaynağın sağlandığı yere fon adı verilmektedir, bakınız, Mehmet GÖDEKLİ (2017), age., s.101.

⁵⁶³Yolsuzluk toplumda yapısal uyumsuzluk ve eşitsizlik artıran bir olgudur. Az gelişmiş ülkelerde; sosyal, ekonomik ve politik gelişmelere engeldir. Yolsuzluk sonucu yasa dışı gelir, küresel sermayede gelişmiş ülkelere transfer edilir. Yolsuzluk güven vermediği için yabancı sermaye güvenip ülkeye gelmez. Yolsuzlukta, elektronik para transferi, off-shore bankacılık sistemi, paranın ülkeden çıkarılmasına imkân sağlar, Yolsuzluk sınıraşan karakterdedir, ulus ekonomisi sınıraşan şekle dönüşüp, küreselleşir, bakınız, Oğuzhan Ömer DEMİR ve Bahadır KÜÇÜKUYSAL (2013), age., s.17.

⁵⁶⁴Rüşvetle iş yaptırma kullanılan araçtır. Hantallaşmış bürokraside yatırım yapan sınıraşan ülke işi hızlandırmak için rüşvete yönelir, bakınız, Oğuzhan Ömer DEMİR ve Bahadır KÜÇÜKUYSAL (2013), age., s.17.

⁵⁶⁵Oğuzhan Ömer DEMİR ve Bahadır KÜÇÜKUYSAL (2013), age., s.17.

⁵⁶⁶Oğuzhan Ömer DEMİR ve Bahadır KÜÇÜKUYSAL (2013), age., s.52.

⁵⁶⁷Mehmet GÖDEKLİ (2017), age., s.30.

⁵⁶⁸Terörde 3 öge vardır; 1-İdeolojik yönü, strateji, 2-Örgüt yanı, gizlilik içinde aynı ideoloji aynı hedefe yönelmez, 3-Şiddet yönü; mevcut anayasal düzeni değiştirmek isteyişidir, bakınız, Mehmet GÖDEKLİ (2017), age., s.34.

⁵⁶⁹Mehmet GÖDEKLİ (2017), age., s.44.

Terörizmin Finansmanı, 6415 sayılı Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanunla⁵⁷⁰ düzenlenmiştir. 3713 sayılı TMK m.8/1 (5552 sayılı kanunla⁵⁷¹ değişik) ile ve 6415 TFÖHK m.4/1 karşılaştırması, yapılarak terörün finansmanı veya terörizmin finansmanı kavram farkına varılabilir.⁵⁷²

Terörist; terör yanlısı, tedhişçi, yıldırıcı, terörizmin failidir.⁵⁷³ 3713 sayılı TMK’da kullanılan kelime ise; terör suçlusudur.⁵⁷⁴ İki kanundaki; amaç⁵⁷⁵ farkı da önemlidir.

Terörün Finansmanına Yönelik Şüpheli İşlemlerin Bildirimi Genel Tebliği⁵⁷⁶’ndeki geçen tanıma göre, terörizmin finansman kaynakları; “Terör örgütleri, faaliyetleri için gerek duydukları finansman ihtiyaçlarını çeşitli kaynaklardan sağlarlar. Bunlar gerek yasadışı faaliyetler gerekse yasal görünümlü faaliyetlerden sağlanan gelirler ile teröre destek veren ülkelerce sağlanan yardımlardır.”⁵⁷⁷

Terör ve organize suç örgütlerin; ortak yanları; 1-Silah kaçakçılığı, 2-Uyuşturucu kaçakçılığı 3-İnsan ticareti, suçlarını işlemek, olarak yer almaktadır.⁵⁷⁸

Narko terörizm, terör örgütlerinin⁵⁷⁹ uyuşturucu trafiğinden gelirleri önemli yer tutmaktadır. Narko terörizm olarak ifade edilen, terör örgütlerinin uyuşturucu trafiğinden elde ettikleri gelirler, küresel ve uluslararası ilişkilerde önemli yere

⁵⁷⁰6415 sayılı Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanun, RG; 16.02.2013 Tarih, 28561 Sayı, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/02/20130216-3.htm>, (E.T.01.06.2021).

⁵⁷¹5552 sayılı Terörle Mücadele Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, RG; 18.07.2006 Tarih, 26232 Sayı, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/07/20060718-1.htm>, (E.T.01.06.2021).

⁵⁷²Terörizmin finansmanında, 3713 sayılı TMK ile 6514 sayılı TFÖHK Karşılaştırma; **1-3713 sayılı TMK m.8/1; (Terörün Finansmanı) (6415 sayılı Kanun m.18 kaldırıldı);** Her kim tümüyle veya kısmen terör suçlarının işlenmesinde kullanılacağını bilerek ve isteyerek fon sağlar veya toplarsa, örgüt üyesi olarak cezalandırılır. Fon, kullanılmamış olsa dahi, fail aynı şekilde cezalandırılır, **2-6415 sayılı TFÖHK m.4/1; (Terörizmin Finansmanı);** 3.madde kapsamında suç olarak düzenlenen fiillerin gerçekleştirilmesinde tümüyle veya kısmen kullanılması amacıyla veya kullanılacağını bilerek ve isteyerek belli bir fiille ilişkilendirilmeden dahi bir teröriste veya terör örgütlerine fon sağlayan veya toplayan kişi, fiili daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır, bakınız, Mehmet GÖDEKLİ (2017), age., s.51.

⁵⁷³Mehmet GÖDEKLİ (2017), age., s.45.

⁵⁷⁴Mehmet GÖDEKLİ (2017), age., s.47.

⁵⁷⁵3713 sayılı TMK m.8’deki amaç, terör suçlarına fon sağlamak, 6514 sayılı TFÖHK m.4.’deki amaç, terör örgütüne veya teröriste fon sağlamaktır. Terörizmin finansmanında, terörist-terör suçlusunun, fonun terör suçu işlemek için kullanacağını bilmesi ve istemesi gerekmektedir, bakınız, Mehmet GÖDEKLİ (2017), age., s.51.

⁵⁷⁶Terörün Finansmanına Yönelik Şüpheli İşlemlerin Bildirimi Genel Tebliği, RG; 07.11.2007 Tarih, 26693 Sayı, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/11/20071107-6.htm>, (E.T.01.06.2021).

⁵⁷⁷Mehmet GÖDEKLİ (2017), age., s.57.

⁵⁷⁸Mehmet GÖDEKLİ (2017), age., s.57.

⁵⁷⁹Türkiye’de terörizmin finansmanında narko terörizmin kapsamında, PKK-KONGRA GEL’in uyuşturucu kaçakçılığında önemli gelir elde ettiği söylenmektedir, bakınız, Oğuzhan Ömer DEMİR ve Bahadır KÜÇÜKUYSAL (2013), age., s.58. Ulusal ve Uluslararası birçok raporda, PKK, uyuşturucu sevkiyatından yüksek kâr elde etmektedir. Avrupa’da birçok ülkede uyuşturucu dağıtımında rol aldığı yer almaktadır, bakınız, Oğuzhan Ömer DEMİR ve Bahadır KÜÇÜKUYSAL (2013), age., s.61.

sahiptir.⁵⁸⁰ Birçok terör örgütü, eylemlerinin finansmanında, uyuşturucu gelirlerini kullanmaktadır. Terör örgütleri; ya bu işleri bizzat yerine getirmekte ya da bu işleri yapanlarla işbirliği içine girmektedir.⁵⁸¹

Narko terörizm; Avrupa, Asya, Güney Amerika, Afrika'da ayrılıkçı, etnik, dinsel özellikli terör fillerinin önemli boyutlarda yer alması ve de bunların finansal kaynağının büyük kısmını, uyuşturucu kaçakçılığı, narko terörizm olarak dile getirilmiştir. Terör örgütlerin büyük kısmı finansmanını; uyuşturucu kaçakçılığı ve madde ticaretinden⁵⁸² temin etmektedirler. Mali Suçlar Araştırma Kurulu Başkanlığı (MASAK), ülkelerle; terörizmin finansmanının önlenmesine yönelik çalışmalar yapmaktadır.⁵⁸³

1.7. CEZALARIN ÖNLEYİCİLİĞİ VE UYUŞTURUCU MADDE SUÇLARINDA İZLENEN CEZA POLİTİKASI

Çalışmamızın asıl teması engelleyicilik olduğundan bu manada ceza kanunlarının da cezaları artırma yoluyla suç işlenmesinin durdurulması manasında, konumuzu işleyeceğiz. Mevzuya girerken, önleyicilikle ilgili güzel bir anekdot⁵⁸⁴ örneği bulunduğunu da hatırlatmak isteriz.

Suçun ve suçlunun incelenmesi suçlulukta mücadelede gerekli önlemlerin alınmasına fayda sağlar. Bu mücadelede; mücadele yöntemleri ile başvuru araçlar, suç politikasının araçlarıdır. Karanlık bir sokak, kolayca saklanma imkânı vereceğinden buranın ışıklandırılması bir önleme, tedbiridir.⁵⁸⁵

⁵⁸⁰Oğuzhan Ömer DEMİR ve Bahadır KÜÇÜKUYSAL (2013), age., s.53.

⁵⁸¹Oğuzhan Ömer DEMİR ve Bahadır KÜÇÜKUYSAL (2013), age., s.61.

⁵⁸²Kolombiya'daki terör grupları, Orta Asya, ve Kafkaslar'daki dini teröristler, El-kaide (İslami silahlı örgüt, Afganistan'da kurulmuş, tarihi 1988 dayanır) uyuşturucu kaçakçılıktan gelir elde etmektedirler. Yine Türkiye'de de faaliyette bulunan PKK'da (Kürdisatın İşçi Parti-silahlı terör örgütü) İngiliz ulusal istihbarat bilgilerince 1993 yılı 75 milyar dolar gelir elde edip, İtalyan Polis Teşkilat verilerince de İtalya'dan silah satın almışlardır, bakınız, Mehmet GÖDEKLİ (2017), age., s.57-58.

⁵⁸³Mehmet GÖDEKLİ (2017), age., s.64.

⁵⁸⁴Önleyicilikle ilgili bir anekdot; "Hayatını hastalığa değil de sağlığa adanmış olan Dr.Frank Yanowitz, hocasıyla birlikte nehir kenarında yürüyen bir tıp öğrencisiyle ilgili eski bir öyküyü şöyle anlatır: Nehir kenarında yürüyen tecrübeli hoca ve onun genç öğrencisi, akıntıyla beraber sürüklenen ve boğulmak üzere olan bir adam görürler. Öğrenci hızla suya atlar, adamı kıyıya kadar çeker, kalp masajı ve suni teneffüs yapar ve adamın hayatını kurtarır. Öğrenci, yaptığı bu işten dolayı gururludur çünkü bu hareketinin hocasını etkilediğini düşünür. Genç adam, hocasının tepkisini görmeye fırsat bulamadan esrarengiz bir şekilde, nehrin biraz ilerisinde boğulmakta olan başka birisini görür. Öğrenci aynı hareketi bu kişi içinde tekrarlar. Çok geçmeden nehir, boğulmakta olan insanlarla dolar ve nehre girip çıkmaktan nefesi kesilen öğrenci bitkin düşer. Bitkinliğin verdiği hisle hocasına dönüp: 'Biliyorum, ben kendimi insanlara yardım etmeye adanmış bir doktorum ama bunu daha fazla sürdüremeyeceğim!' diye bağırır. Hocası gayet sakin bir şekilde öğrencisine döner ve tek bir cümle ile sorunun çözümünü genç ve tecrübesiz öğrencisine sunar: 'Öyleyse neden gidip bu talihsiz insanları köprüden atan kişiyi durdurmuyorsun?'", AKTARAN Cengiz YAKINCI ve Habip ALMIŞ (2019), age., s.3.

⁵⁸⁵Doğan SOYASLAN (2020), Kriminoloji, age. s.25.

Cezaların önleyiciliği ve caydırıcılığı konusunda; Bentham ve Beccaria görüşlerine yer vermek gerekiyor. Bentham (İngiliz ve faydacı bir filozoftur); bütün yasaların genel maksadı; harcanan çabaya değecekse, amaç kötülükleri önlemek olduğundan, bunu cezalandırma aracılığıyla yaptığını söylemiştir.⁵⁸⁶ Bentham, faydalılık ilkesiyle hareketle, yasa koyucunun doğal olarak bakması gerekeceği bölümleri⁵⁸⁷ belirtmiştir.

Beccaria (İtalyan hukukçu, filozof, ‘Suçlar ve Cezalar Hakkında’ eserin sahibi); hepimizin ortak faydası, suçların sadece işlenmemesinde değil, işlendikleri zaman topluma verdikleri zararın da hiç değilse, çok az olmasındandır. Öyleyse, insanların suç işlemekten vazgeçiren yaptırımların/cezaların, suçun kamu esenliğine (kamu düzeni) verdiği zararlar ve insanları suça iten sebeplerle orantılı ve bu suretle çok daha etkili olmaları zorunludur. Demek ki; suçlarla cezalar arasında bir oran bulunması gerekir.⁵⁸⁸ Beccaria’nın suç ve ceza orantılılığı hakkındaki görüşleri⁵⁸⁹ önemlidir.

‘Yasaların amansız, bunları uygulayanların bükülmez olmaları gerekir,’ ifadesini kullanan Beccaria, suç ve ceza orantılılığı açısından, cezanın-yol açtığı zararın yararından fazla olmasını belirtmiş, bu sebeple de ölüm cezası yerine müebbet hapsi önermiştir ki, mutlaka gerçekleşeceği endişesini (çerofobi-kesin kötü bir şey

---

⁵⁸⁶Jeremy BENTHAM (2017), *Ahlak ve Yasama İlkeleri*, 1.Basım, Trc.Ömer Saruhanlıoğlu ve Uğur Kaşif Boyacı, Litera Kitap, İstanbul., s.165.

⁵⁸⁷**Bentham, faydalılık ilkesine göre hareket eden yasa koyucunun doğal olarak bakacağı dört alt bölüm;**

1-En kapsamlı ve haklı hedef harcanan çabaya değecek her türlü suçu olabildiğince önlemek, diğer bir anlatımla hiçbir suç işlememesine yol açmaktır,

2-İnsan şu veya bu türden bir suç işlemek zorunda kaldığında ise bir sonraki hedef, daha kötü suçu işlemek yerine daha az kötü olanı diğer anlatımla, kişinin amacına muvafık iki suçtan en az kötü olanı işlemeye sevk eder,

3-Daha sonraki hedef, suçu tasarlamış olan kimseyi maksadına ulaşmak için gerekli olandan daha fazla kötülük yapmamaya, diğer bir anlatımla kazanmayı düşündüğü menfaatle uyumlu olmak üzere mümkün olduğunca az kötülük işlemeye yatkınlaştırmak,

4-Son hedefse önlemeye çalıştığı kötülüğü olabildiğince ucuz bedel ve maliyetle önlemedir, bakınız, Jeremy BENTHAM (2017), age., ss.165-166.

⁵⁸⁸Cesare BECCARIA (2019), *Suçlar ve Cezalar Hakkında*, 8.Baskı, Trc.Sami Selçuk, İmge Kitabevi Yayıncılık Paz.San.Tic.Ltd.Şti, Ankara, s.45.

⁵⁸⁹**Beccaria’nın suç ve ceza orantılılığı hakkındaki görüşleri;**

-Kanun koyucu, yerçekiminin yıkıcı güçlerini ortadan kaldıran ve bunları yapının sağlamlığına katkıda bulunduracak biçimde kullanan usta bir mimar gibi davranmak zorundadır.

-İnsanların toplum içinde yaşamalarından kargaşa merdivenleri ortaya çıkmış; Bu merdivenin ilk basamağında doğrudan doğruya toplumu yıkan kargaşalar, en sonuncusunda da toplumun üyelerine karşı yapılmış olan küçük haksızlıklar yer alır. Bu iki uç arasında ise suç diye isimlendirilen ve kamunun düzeniyle bağdaşmayan eylemler de bulunur.

-Bu suçlarda yol açtığı sonuca göre yukarıdan aşağıya sıralanmaktadır. En ağır suçlara en hafif olanların cezası verilmisin. Hakikaten cezaların ve suçların doğru ve evrensel merdiveni bulunsa, zorbalık ve özgürlüğün derecesinin insanlığın veya çeşitli ulusların kötülüklerinin kestirilebilir ortak bir ölçüsüne sahip olurduk demiş, bakınız, Cesare BECCARIA.(2019), age., ss.46-47.

olacak hissi) artırıp, yarattığı şiddet kadar korkulu bir hale getirmek durumu oluşturmak düşüncesi yatar.⁵⁹⁰

İnsanların dışa yansıyan davranışlarını değerlendiren ceza hukuku, davranışların belirleyicisi olan iç dünyanın, suç işleme anındaki ruh halinin de, psikolojik özellikler mühim olduğundan, insanın psikolojisine, bu gözle bakarak da bir değer yüklemektedir. Modern ceza hukukunda bu nedenle, sadece suç değil, suçun işlenmesinde etkili faktörleri de göz önüne alarak cezayı tespit etmektedir.⁵⁹¹

Geleneksel cezalandırma modelinde, uyuşturucu maddelerin yasaklanması, bunlara yönelik eylemlerin suç olarak belirlenmesi, bu maddelerin kullanımına mani olup, tesadüfen bu maddelerle tanışıp, bağımlılık kazanan bireylerin oranını azaltacaktır. Uyuşturucu madde kullanımı, insanlar üzerinde; psikolojik, fiziksel sağlık, sosyal ve ekonomik sorunlara sebep olmaktadır. Aşırı dozda alımlarda ölümler bile sonuçlanmaktadır.⁵⁹²

Araştırmalar, uyuşturucu kullanımıyla, suç arasında güçlü bir ilişkinin olduğunu göstermektedir. Bu maddelerin kullanımını serbest bırakan ülkeler cazip hale gelmektedir. Yine bu maddelerin ticaretini yapan, dağıtımını sağlayanların organize suçlular etkisinde olduğu da görülmektedir (Terör örgütlerin uyuşturucu pazarlaması g.b.), bu şekilde pazarlar büyüyüp uyuşturucuya bağlanan insan sayısı da artmaktadır.⁵⁹³ Çağdaş ceza hukukunda, uyuşturucu madde ticaretine ağır cezalar verilmekteyken, kullananlar açısından farklılıklar olmaktadır, kimileri ceza yolunu seçerken kimileri cezalandırmamaktadır.⁵⁹⁴

Uyuşturucu maddelerin kötüye kullanılmasıyla mücadelede hem birey hem de kamu yararı söz konusu olacağından, maddeyi kullanmak ve kullanmak için temine ilişkin eylemlerinde yasaklanması gerekmektedir. Kullanıma özel maddelerin, ceza olarak kanunlarda yer alması da toplumun buna iyi gözle bakmamasından da kaynaklanmaktadır. Yine uluslararası sözleşmelerde, maddenin kullanmak için kabulü, satın alınması, bulundurulması suç olarak, ulusal yasalarda düzenlenmesi istenmiştir.⁵⁹⁵

---

⁵⁹⁰Ahmet GÜRBÜZ (2012), *Hukuk Felsefesi Açısından Yararcılık Teoresinin Eleştirisi*, 2.Baskı, Beta Basım A.Ş., Ankara, s.60.

⁵⁹¹Mehmet Zülfü ÖNER (2011), *Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları*, 1.Baskı, Adalet Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic.Ltd.Şti., Ankara, ss.36-37.

⁵⁹²Mehmet Zülfü ÖNER (2011), age., s.38.

⁵⁹³Mehmet Zülfü ÖNER (2011), age., s.38.

⁵⁹⁴Mehmet Zülfü ÖNER (2011), age., s.39.

⁵⁹⁵Mehmet Zülfü ÖNER (2011), age., s.40.

Çağdaş ceza hukukunda, klasik cezalandırma düşüncesinden uzaklaşarak, bu maddelerdeki bağımlılığın biyopsiko-sosyal hastalık olduğu da kabul görmüş bir fikirdir. Dünyada neredeyse tüm uluslar, madde kullananlar için, tedavi tedbiriyle topluma yeniden kazandırılmak amacıyla, ceza yanında, iyileştirmeye yönelik tedbirlere de yer vermektedir.⁵⁹⁶

Ceza politikasında, toplumun da değerleri önem taşımaktadır, bu nedenle de ceza belirlenirken; toplumun tutum ve madde kullanımına bakış açısı da, dikkate alınmalıdır. Uyuşturucu madde suçlarında, öngörülecek ceza ve miktarı izlenecek ceza politikası açısından, tamamlayıcı bir unsur olacaktır.⁵⁹⁷

5237 sayılı TCK'da, uyuşturucu madde kullanılması durumunda, ceza öngörülmüş olmakla beraber, kamu davası açılmadan denetimli serbestlik yoluna gidileceği de ayrıyeten düzenlemiş bulunmaktadır. İşte bu şekilde, bir uygulama sonucu, uyuşturucu kullanan kişi açısından öncelikli olarak tedavi yöntemine gidilecek, böylece kişi ilk etapta cezalandırılmayacaktır.⁵⁹⁸

Kısacası, Türk ceza politikası açısından madde kullanımında cezalandırıcı yapı kabul edilmiş olmakla beraber, tedavi tedbiri de yer almıştır.⁵⁹⁹

---

⁵⁹⁶Mehmet Zülfü ÖNER (2011), age., s.40.

⁵⁹⁷Mehmet Zülfü ÖNER (2011), age., s.41.

⁵⁹⁸Gunnar DUTTGE ve Yener ÜNVER (2019), age., s.65.

⁵⁹⁹Mehmet Zülfü ÖNER (2011), age., s.41.

BÖLÜM II

UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE İMALİ VE TİCARETİ SUÇU (5237 TCK m.180)

2.1. GENEL OLARAK

Uyuşturucu madde güncelliğini koruyup, sigara gibi serbestleştirilmesi savunulmaktadır. Serbestleştirmede sert ve yumuşak ayrımına gidilip, yumuşak olanların serbest bırakılması görüşü hakimdir.⁶⁰⁰

Bugün uluslararası boyutu dendiğinde, ilk akla gelen uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti gelmektedir. Bir şeyin ticaretini yapabilmek içinde ilk olarak onu imal etmek gerekmektedir. Üretimle ilgili olarak; 2313 sayılı Kanunda yasağa aykırı kenevir ekme suçu, 3298 sayılı Kanun izinsiz ham afyon üretim suçu cezalandırılır,⁶⁰¹ hükümleri, yer almıştır.

Bu esasları gören kanun koyucularda ilk olarak imal ve ticareti suçunu, kamunun sağlığına karşı suçlar içinde, ilk madde olarak düzenlemiştir. Suçun, toplum sağlığına olan zararları ve mücadele içinde cezalar tespit edilmiştir. Suçla ilgili cezalarda, zamanla artırılma yoluna gidilmiştir. Hatta cezaların ağırlığıyla ilgili de eleştiriler de ortaya çıkmıştır. mülga 765 sayılı TCK, cezaların ağırlığı karşısında Anayasa Mahkeme Kararı⁶⁰² da, yer almıştır.

5237 sayılı TCK m.188 düzenlemeleri yanında zamanla değişikliklere de uğramıştır. m.188, 2004 tarih, 6545 sayılı Kanunla değişikliğe uğramıştır. m.188/3-

⁶⁰⁰Görüşler için bakınız, Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 18.Baskı, Seçkin Yayıncılık San. ve Tic.A.Ş., Ankara, s.982.

⁶⁰¹2313 sayılı Kanun **m.3**; “Münhasıran esrar yapmak için kenevir ekilmesi ve her ne şekilde olursa olsun esrarın ihzar, ithal, ihraç ve satışı yasaktır,” ve **m.23/4**; “İzin belgesi almadan ya da izin belgesi almasına rağmen bilerek belgesinde belirtilen alandan fazla yerde veya izin belgesinde kayıtlı yerden başka yerde kenevir ekimi yapan kişi, elli günden az olmamak üzere adli para cezası ile cezalandırılır,” 3298 sayılı Kanun **m.4/4**; “İzinsiz ham afyon üreticileri, Türk Ceza Kanunu hükümlerine göre cezalandırılır,” şeklinde düzenlenmiştir, bakınız, Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., ss.981-982.

⁶⁰²Anayasa Mahkemesi “Türk Devletinin, uyuşturucu maddelerle ilgili suçlar için öteki devletlerden daha ağır cezalar öngörmesi Türk Devletini dolayısıyla Türk vatandaşlarını küçültücü değil, tam tersine hiçbir ayırım gözetilmeksizin tüm insanların sağlığının korunmasında gösterdiği duyarlılık nedeniyle övülmeye değer bir davranış sayılmalıdır” AYM., 06.03.1980 Tarih,1979/35 E.,1980/17 K. sayılı Kararı, AKTARAN Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.983.

son cümle; çocuklara verme ve satma ayrıca ağırlaştırıcı neden olarak yer almıştır. m.188/5 üç veya daha fazla kişi birlikte işlerse ceza yarı oranında, suç işlemek için teşkil eden örgütçe işlenirse, ceza bir kat artırılır. 2017 yılı, 694 sayılı KHK m.137 ile düzenleme yapılarak, adli para cezalarının alt sınırı tespit edilmiştir.⁶⁰³ 2018 yılı, 7078 sayılı Kanun, m.132 ile de kanunlaştırıldı.⁶⁰⁴

Uygulamayla ilgili olarak özellikle uluslararası-sınırtaşan bir suç tipine bağlı olarak da önemli düzenlemeler yapılmaktadır. 5237 sayılı TCK m.13/1-e gereği, m.188 ve m.190 suçlarında, kim işlemiş nerede işlenmiş kıstaslarına bakılmadan, Türk Kanunları uygulanır olarak düzenlenmişken, 5377 sayılı Kanun m.3'deki, değişiklikle Türkiye'deki yargılama için Adalet Bakanlığı talebi aranmıştır.⁶⁰⁵

Mevzumuz, uyuşturucu veya uyarıcı madde suçları olduğundan; birinci bölümde söz ettiğimiz bu maddelerin tanınması ve mücadele yöntemlerini gördükten sonra, ilerleyen bölümlerde, uyuşturucu madde suçlarını ve cezalarını inceleme hususu yapıp, işleyeceğiz. Kanun sistematığına uygun olarak da, ikinci bölüm başlığı; uyuşturucu madde imal ve ticareti suçu oluşturacaktır.

2.2. MÜLGA 765 SAYILI TCK İLE 5237 SAYILI TCK FARKLILIKLARI

Çalışmamızda konumuzu ilgilendiren maddelerin, mülga 765 sayılı TCK'daki, yerini tespit ve karşılaştırılmalarının yapılması şeklinde de, çalışmalar yapılarak, bu konuyla ilgili tablolara da yer verilecektir.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticaret suçu, mülga 765 sayılı TCK'da, özel hükümler kitabının 'Amme Selameti Aleyhinde Cürümler' başlıklı, yedinci babının, 'Umumun sıhhatine, yenecek ve içilecek şeylere müteallik cürümler'e ayrılmış olan üçüncü faslında, 403.maddede tanımlama bulmuştur. 5237 sayılı TCK'da, özel hükümler içeren ikinci kitabın 'Topluma Karşı Suçlar' başlığını taşıyan üçüncü kısımda, 'Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar' arasında yer almaktadır. Her iki Kanun tarafından da; suçun toplumun (kamunun) sağlığını tehdit ettiğine yer verilmiştir.⁶⁰⁶

⁶⁰³Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAĞSIZ ve İlker TEPE (2018), age., ss.773-774, Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.984.

⁶⁰⁴Aksi halde kanuni düzenleme olmasaydı, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi-AİHS m.7 suç ve cezaların kanunilik ilkesine ters düşerdi, bakınız, Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.984.

⁶⁰⁵Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.983.

⁶⁰⁶Köksal BAYRAKTAR, Vesile Sonay EVİK, Zeynel KANGAL, Serap Keskin KİZİROĞLU, Ali Kemal YILDIZ, Hasan SINAR, Hamide ZAFER, Ali Hakan EVİK, Güçlü AKYÜREK, Gülşah Bostancı BOZBAYINDIR, Pınar Memiş KARTAL, Eylem Aksoy RETORNAZ, Fulya Eroğlu

Tablo 17. Mülga 765 sayılı TCK m.403 ve m.406'nın, 5237 sayılı TCK m.188 ile Karşılaştırılması

Mülga 765 sayılı TCK	5237 sayılı TCK
403/1	188/1
403/2	188/1
403/3	Karşılığı yok
403/4	188/2
403/5	188/3
403/6	188/4
403/7	188/5
403/8	(403/8), (58/9)
403/9	37/2,38/2
403/10	220/1
403/11	220/1
403/12	204/1,2
406/1	188/8
406/2	Karşılığı yok

5237 sayılı TCK'nın, 188.maddesinde yer bulan uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticaret suçu, mülga 765 sayılı TCK m.403 ve m.406 hükümlerinde düzenleme yeri bulmuştur. Bu iki kanun tertiplenmesinde, farklılıklar da bulunmaktadır.⁶⁰⁷

Şimdi de, her iki kanunun maddeleri arasındaki benzer ve farklı özellikleri görelim;

a) Mülga 765 sayılı TCK m.403'de, suçun konusu 'uyuşturucu madde' olarak kabul edilmişken, 5237 sayılı TCK m.188/1. ve 3.fıkıradaki suç konusu "uyuşturucu veya uyarıcı maddelerdir".⁶⁰⁸ mülga 765 sayılı TCK'da, uyuşturucu madde kavramı uyuşturma ve uyarıcı özelliği olan maddeleri içerecek şekilde genişçe isimlendirilmiştir. Oysaki 5237 sayılı TCK'da, 'uyuşturucu' madde kapsamı içinde yer alan 'uyarıcı' maddeleri ayırarak, müteferrik olarak düzenlemiştir.⁶⁰⁹

Ayrıyeten, TCK m.188/6 gereğince; "üretimi resmi makamların iznine veya satışı yetkili tabip tarafından düzenlenen reçeteye bağlı olan ve uyuşturucu veya

ERMAN, Sinan ALTUNÇ ve Asuman Aytekin İNCEOĞLU, (2019) *Özel Ceza Hukuku Cilt V*, 1.Baskı, Oniki Levha Yayıncılık A.Ş., İstanbul, s.318.

⁶⁰⁷Birsen ELMAS (2020), *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları*, 4.Baskı, Adalet Basım Yayımları Dağıtım San. ve Tic.Ltd.Şti.,Ankara., s.34.

⁶⁰⁸Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.318, Birsen ELMAS (2020), age., s.34.

⁶⁰⁹Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.318.

uyarıcı madde etkisi doğuran her türlü maddenin” bu suçların mevzusu olabileceği de belirtilmiştir.⁶¹⁰

b) Mülga 765 sayılı TCK’da, uyuşturucu veya uyarıcı madde ihraç suçuna, uyuşturucu veya uyarıcı madde ithal suçlarına göre, daha az ceza öngörülmüşken, 5237 sayılı TCK’da, bu duruma son verilerek, her suç içinde aynı cezaya hükmedilmiştir.⁶¹¹

Mülga 765 sayılı TCK’da, ülkeler arası ticarete, ithal ve ihraç seçimlik hareketlerin cezaları farklı düzenlenmiştir. İmal ve ithal etmenin cezası; on yıldan yirmi yıla kadar ağır hapis ve aynı zamanda uyuşturucu maddenin her gram ve küsuru için ellibin lira ağır para cezası olarak tertip edilmiştir.⁶¹²

İhraç, seçimlik hareketinde ise; altı yıldan oniki yıla kadar ağır hapis ve uyuşturucunun her gram ve küsuru için ellibin lira ağır para cezası şeklinde düzenleme yapılmıştır.⁶¹³

Bu düzenlemelere karşın 5237 sayılı TCK’da ise, ülkeler arasında ticaret şekilleri arasında ceza bakımından herhangi bir ayrıma gidilmemiştir (ithal ve ihraç açısından).

Seçimlik hareket için, aynı ceza verilip; nispi para cezası yerine adli para cezasına yer verilmiştir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi imal, ithal veya ihraç eden kişi, yirmi yıldan otuz yıla kadar hapis ve ikibin günden yirmibin güne kadar adli para cezası verilebilmektedir.⁶¹⁴

c) Mülga 765 sayılı TCK m.403/3; ”Uyuşturucu maddeleri imal veya ithal ettikten sonra ihraç edenler hakkında 1 numaralı fıkrada gösterilen cezalara da ayrıca hükmolunur” ifadesine, 5237 sayılı TCK’da, yer verilmemiştir.⁶¹⁵

ç) 5237 sayılı TCK, m.188/2 anlatım biçim ve gerekçesinden mahsup yapılabilmesi için, Türkiye’den; ihraç ve ihraç edilen maddenin, diğer ülke yönünden ithal kabul edilmesi ve ithal suçundan bir ceza verilmesi ve infaz edilmesi gibi bir neticeye ulaşılmaktadır, mülga 765 sayılı TCK m.403/4’de ise, bu yönde bir sınırlandırmaya yer verilmemiştir.⁶¹⁶

⁶¹⁰Birsen ELMAS (2020), age., ss.34-35.

⁶¹¹Birsen ELMAS (2020), age., s.35.

⁶¹²Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.318.

⁶¹³Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.318.

⁶¹⁴Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.318.

⁶¹⁵Birsen ELMAS (2020), age., s.35., Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.319.

⁶¹⁶Mehmet Zülfü ÖNER (2011), age., s.220.

d) Her iki Kanunda da, ülke içinde ticaret suçu; mülga 765 sayılı TCK m.403/5 ve 5237 sayılı TCK m.188/3’de cezalandırma yeri bulmuştur.⁶¹⁷

Satmak, satışa arz etmek ve satın almak, seçimlik hareketli suç, her iki Kanunda yer alan, ortak hareketlerdir. 765 sayılı mülga TCK’da; ‘yanında yahut başka bir yerde bulunduran’ ifadesine, 5237 sayılı TCK’da, ‘bulunduran’ biçiminde, ‘parasız devredenler’ ifadesine ‘kabul eden’ biçiminde yer verilmiştir. mülga 765 sayılı TCK’da; “bunların alınıp satılmasına veya devrine veya ne suretle olursa olsun tedarik edilmesine aracı olanlar” şeklindeki anlatıma, 5237 sayılı TCK’da, yer verilmediği görülmüştür.⁶¹⁸

Mülga 765 sayılı TCK, 403/5; ”Uyuşturucu maddeleri ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak alınıp satılmasına veya devrine veya ne suretle olursa olsun tedarik edilmesine aracı” şeklindeki düzenleme, 5237 sayılı TCK’da, yer almayıp, TCK’da bu durum, m.39 kapsamında düzenlenmiştir.⁶¹⁹

5237 sayılı TCK’da, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ülke içine ticareti suçunun (TCK m.188/3) okul, yurt, hastane, kışla veya ibadethane gibi tedavi, eğitim, askeri ve sosyal amaçla toplu bulunulan bina ve tesisler ile bunların varsa çevre duvarı, tel örgü veya benzeri engel veya işaretlerle belirlenen sınırlarına iki yüz metreden yakın mesafe içindeki umumi veya umuma açık yerlerde işlenmesi, halinde; verilecek ceza yarı oranında artırılması öngörülmüş bulunmaktadır.⁶²⁰

e) Mülga 765 sayılı TCK m.403/5’de, uyuşturucu veya uyarıcı madde verilen ve satılan kişinin çocuk veya yetişkin olması arasında ayırım yokken, 28.06.2014 tarihli RG.’de yer alan, 6545 sayılı Kanun⁶²¹ m.66 ile 5237 sayılı TCK m.188’de, yapılan değişiklikle uyuşturucu veya uyarıcı madde verilen veya satılan kişinin, çocuk olması, ağırlaştırıcı neden kabul edilmiştir.⁶²²

f) Her iki Kanunda da, suçun konusunun; eroin, kokain, morfin veya bazmorfin türünden uyuşturucu veya uyarıcı madde olması, ağırlaştırıcı sebep olarak yer almıştır (mülga 765 sayılı TCK m.403/6, 5237 sayılı TCK m.188/4). 5237 sayılı TCK’da,

⁶¹⁷Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.319.

⁶¹⁸Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.319.

⁶¹⁹Birsen ELMAS (2020), age., s.35.

⁶²⁰Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.321.

⁶²¹6545 Sayılı, Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, RG; 28.06.2014 Tarih,29044 Sayı, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/06/20140628-9.htm>, (E.T.22.03.2020).

⁶²²Birsen ELMAS (2020), age., s.35.

ayrıyeten m.188/4-a'da bu maddelere ilaveten; sentetik kannabionid ve türevleri de uyuşturucu veya uyarıcı madde olarak eklenmiştir.⁶²³

g) Mülga 765 sayılı TCK'dan farklı, 04.04.2015 tarihli RG'de yayımlanarak, yürürlüğe giren 6638 sayılı Kanun,⁶²⁴ m.11 ile 5237 sayılı TCK m.188/4 maddesine eklenen (b) fıkrası ile üçüncü fıkradaki fiiller; okul, yurt, hastane, kışla veya ibadethane gibi tedavi, eğitim, askeri ve sosyal amaçla toplu bulunulan bina ve tesisler ile bunların varsa çevre duvarı, tel örgü veya benzeri engel veya işaretlerle belirlenen sınırlarına iki yüz metreden yakın mesafe içindeki umumi veya umuma açık yerlerde işlenmesi halinde ağırlaştırıcı neden olarak yer almıştır.⁶²⁵

h) Mülga 765 sayılı TCK m.403/7 gereği, suçun teşekkül halinde işlenmesinin ağırlaştırıcı sebep olarak öngörülmesine karşın, 5237 sayılı TCK m.188/5'e göre; suçu işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi ağırlaştırıcı sebep olarak kabul görmüştür. 5237 sayılı TCK'ya göre, bu durumun ağırlaştırıcı neden olabilmesi için örgütün, TCK m.220'ye göre kurulmuş örgüt olması da aranmaktadır. Her iki kanundaki düzenlemede de suçların örgütün faaliyeti kapsamında işlenmesi suçu ağırlaştırıcı sebep olarak yer bulmuştur.⁶²⁶

ı) Mülga 765 sayılı TCK m.403/8'de suçun; "meslek, sanat veya geçim vasıtası haline getirenler ile aralarında teşekkül olmaksızın birden ziyade kimse tarafından toplu olarak işlenmesi" de ağırlaştırıcı sebep olarak belirlenmişken, bu ağırlaştırıcı sebebe 5237 sayılı TCK'da, yer verilmemiştir.⁶²⁷

i) Mülga 765 sayılı TCK'ya göre, 18 yaşını bitirmeyen küçükleri veya ceza ehliyetine sahip bulunmayanları, bu madde de yazılı suçları işlemekte kullanan kimseler hakkında fiil için tertip olunacak ceza; altıda biri oranında artırılarak hükmolunmaktadır (mülga 765 sayılı TCK m.403/9). 5237 sayılı TCK'da ise, böyle bir düzenleme yer almamıştır. Fakat genel hükümlere göre suçun işlenmesinde bir başkasını araç olarak kullanan kişide, 5237 sayılı TCK m.37/2 gereği fail olarak sorumlu tutulur. Bu madde gereğince kusur yeteneği olmayanları suçun işlenmesinde araç olarak kullanan kişinin cezası; üçte birinden yarısına kadar artırılır. Bunun

⁶²³Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.319.

⁶²⁴6638 Sayılı, Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu, Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, RG; 04.04.2015 Tarih, 29316 Sayı, <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k6638.html>, (E.T.01.04.2020).

⁶²⁵Birsen ELMAS (2020), age., s.35.

⁶²⁶Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.320.

⁶²⁷Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.319, Birsen ELMAS (2020), age., s.35.

yanında, TCK m.38/2'ye istinaden de; çocukları suça azmettirenin cezası da üçte birden yarısına kadar artırılır.⁶²⁸

j) Mülga 765 sayılı TCK'da, uyuşturucu imal ve ticareti suçlarının işlenmesi için teşekkül oluşturma ve bunları idare etme veya bunlara dâhil olma bağımsız bir suç olarak düzenlenmiştir. Ayrıyeten, iki kişinin bu suçları işlemek için önceden anlaşmaları teşekkülün varlığı için yeterli görülmüştür (mülga 765 sayılı TCK m.403/10-11). 5237 sayılı TCK'da ise, uyuşturucu veya uyarıcı madde imalı ve ticareti suçlarını işlemek için örgüt kurmak, bağımsız bir suç olarak tanımlanmamış bulunmaktadır. Suçların, suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi durumunda, verilecek ceza; bir kat artırılacak, suçlar üç veya daha fazla kişi tarafından birlikte işlenmesi durumunda da, verilecek ceza; yarı oranında artırılacaktır.⁶²⁹

k) 5237 sayılı TCK m.188/7'de, yer alan suç tipine, mülga 765 sayılı TCK'da, yer verilmemiştir. Bu maddeye göre; uyuşturucu veya uyarıcı etki doğurmamakla beraber, uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde kullanılan ve ithal veya imali resmi makamların iznine bağlı maddeyi; ülkeye ithal etme, imal etme, satma, satın alma, ülke içinde sevk etme, nakletme, depolama ya da ülke dışına ihraç etme, yeni bir suç türü olarak, yer almıştır.⁶³⁰

l) Mülga 765 sayılı TCK'da, uyuşturucu maddenin sahte reçete ile alınması hali, ayrı bir suç olarak; m.403/12'de suç olarak öngörülmüştür. Sahte reçete düzenlenmesi, uyuşturucu satın almanın, bir unsuru olarak kabul görmüştür. 5237 sayılı TCK m.188'de, sahte reçete ile uyuşturucu veya uyarıcı madde alınması ayrı suç olarak düzenlenmemiştir,⁶³¹ (5237 sayılı TCK m.204'de sahte resmi belge düzenleme olarak ayrıca düzenlenmiştir).

m) Mülga 765 sayılı TCK'ya göre, suçların 'tabip, veteriner, kimyager, eczacı, dış tabibi, dişçi, ecza ticarethanesi sahibi, mesul müdür, sağlık memuru, ebe, hemşire veya hasta bakıcı' tarafından işlenmesi durumunda ağırlaştırıcı sebep olacağı, mülga 765 sayılı TCK m.406/1'de, yer almıştır. Bu durumda, ayrıca fail hakkında müebbeten memuriyetten memnu veya meslek ve sanatın icrasının tatil edilmesi, cezası da öngörülmüştür (m.406/1).Bu ağırlaştırıcı sebep 5237 sayılı TCK m.188/8'de, suçun;

⁶²⁸Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., ss.320-321, Birsen ELMAS (2020), age., s.36.

⁶²⁹Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.320.

⁶³⁰Birsen ELMAS (2020), age., s.36, Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.321.

⁶³¹Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.321.

“tabip, diş tabibi, eczacı, kimyager, veteriner, sağlık memuru, laborant, ebe, hemşire, diş teknisyeni, hastabakıcı, sağlık hizmeti veren, kimyacılıkla veya ecza ticareti ile iştigal eden kişi tarafından işlenmesi durumunda ceza yarı oranında artırılır” kişilerince, işlenmesi biçiminde, yer almıştır.⁶³²

n) Mülga 765 sayılı TCK m.403’de, yer alan cürümler, her nev’i ulaşım araçlarında veya umuma açık yerlerde, bunların sahip ve müstahdemleri veya memuriyet vazife ve nüfuzunun suiistimali suretiyle, memur ve müstahdemler tarafından işlenecek olması durumunda, cezalar; üçte biri oranında artırılır ve fail hakkında ayrıca, müebbeten memuriyetten yasaklanma veya meslek ve sanatın icrasının tatili cezasına da hükmolunmaktadır (mülga 765 sayılı TCK m.406/2). Bu ağırlaştırıcı sebep, 5237 sayılı TCK’da, yer almamıştır.⁶³³

2.3. KORUNAN HUKUKİ YARAR

Bu konuya başlarken, bazı kavramların açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Burada hukuk âleminin koruduğu yarar, aslında mahfuz menfaat (ıkarların gözetimi)’dir. 5237 sayılı TCK düzenlemesine bakıldığında; fertlere, topluma ve devlete karşı olan suçları, farklı kısımlarda toplamıştır. O halde; fert, halk, toplum, devlet farklı kavramlardır.⁶³⁴

Toplum, fertten ve devletten farklı, otonom menfaatler süjesi olarak belirmesine karşın, kendine has hakkın süjesi olamaz. Yani, fertlerin (özel hak) ve devletin (kamu hakkı) süjesi olmasına rağmen, toplum hakkı diye bir süje yoktur. Buna karşın, ceza hukuku, istisnai olarak fert ile toplum arasındaki ilişkileri düzenleyip, topluma mahsus menfaatleri, sosyal menfaatleri de korur.⁶³⁵

Korunan hukuksal yarar, kamunun sağlığı olarak belirtilebilir.⁶³⁶ Madde imal ve ticareti yalnızca kullanan kişiyi değil, bütün toplum ve insanlığı tehdit

⁶³²Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.319.

⁶³³Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.320.

⁶³⁴Fert, halk, toplum, devlet kavramları;

-Fert; Fiziki şahıs, devletin nüfusunu (halkı) oluşturan, vatandaş ya da yabancıdan her biri,

-Halk; Devletin nüfusunu teşkil eden, basit demografik birleşme,

-Toplum; Müşterek menfaat ve amaçlar etrafında bağlanan ve halkı teşkil eden fertler yığını, sosyal topluluk,

-Devlet; Hükmi şahıs, siyasi topluluk, toprak bütünlüğü de yer alır, bakınız, Nevzat TOROSLU (2019), *Cürümlerin Tasnifi Bakımından Suçun Hukuki Konusu*, Tıpkı Bası, Savaş Yayınevi, Ankara, ss.337-338.

⁶³⁵Nevzat TOROSLU (2019), age., ss.337-338.

⁶³⁶Durmuř TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.984, Veli Özer ÖZBEK, Koray DOğAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE (2018), age., ss.774

etmektedir.⁶³⁷ Bunun yitirildiğini söyleyen görüş, başka suçların işlenmesinde kaynak oluşturması yani uyuşturucu madde temin etmek için, farklı suçlar işlenmesinde kendini göstermektedir. Karşılaştırmalı hukukta da; tüm insanlığın sağlığına karşı işlenmiş suç, olarak kabul görmektedir.

Ceza hukuku, başka konularda olduğu gibi, burada da tecavüze, saldırıya uğrayan süjenin menfaatlerini korumakla, süjede bir kısım haklar oluşturmayıp, hukuki menfaatler meydana çıkarmaktadır. Bu nedenle de, toplum, gerçek hakların süjesi, yani hükmi şahıs olarak değil, aksine ceza müeyyideleriyle korunan menfaatlerin ve varlıkların süjesi olarak meydana çıkmaktadır. Bu durumda, hukuki açıdan, toplumu; fert ve devletten ayırmaya yaramaktadır.⁶³⁸

Hukuki değerler, sosyal bir düzenin devam ettirilmesi bakımından varlığı aranan soyut ve ideal değerler şeklinde belirtilebilir.⁶³⁹ Bu suçlar için korunan hukuki yarar, tüm toplumun hatta tüm insanlığın sağlığının, özellikle de gençlerin sağlığını korumada kamusal yararadır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarının, özelliklerinden biri de, sınır aşan nitelikte olmasıdır.⁶⁴⁰

Ceza hukukunun görevi; sürdürülebilir bir toplumsal barışı temin etmek, bireyin özgürlüğünü ve otonom varlığını muhafaza etmek, adına bu hukuksal değerleri korumakta olup, diğer disiplinlerinden ayrılan yönüyle, ceza hukuku, kendine has zorlayıcı araçlarla, her hukuksal değer ihlalinde değil, temel toplumsal değerlerin ve özellikle de hukuksal barışı bozan ağır ihlallerin söz konusu olduğu durumlarda, özel bir koruma sağlama aracıdır. Sosyal düzenin ve barışın, diğer hukuk disiplinlerinin araç ve yöntemleri ile sağlanabildiği durumlarda; bireylerin temel hak ve hürriyetlerini çok ciddi bir biçimde sınırlandıran, ceza hukukuna başvurulma yoluna gidilmemeli, ceza hukukunun müdahalesi, 'ultima ratio', yani; son tahlilde yer almalıdır.⁶⁴¹

Suç teşkil eden her fiil, aslında hukuk düzeni tarafından koruma altına alınan değerlerden, bir ya da birkaçını ihlal ettiği için; hukuksal değerden bağımsız, bir suç tipinden bahsetmekte, mümkün olmamakla birlikte, ceza hukukunun, bir değerler sisteminden meydana geldiği dile getirilebilir.⁶⁴²

---

⁶³⁷Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE (2018), age., ss.774-775.

⁶³⁸Nevzat TOROSLU (2019), age., s.338.

⁶³⁹Fahrettin KIDIL (2020), age., s.138.

⁶⁴⁰Birsen ELMAS (2020), age., s.36.

⁶⁴¹Fahrettin KIDIL (2020), age., s.139.

⁶⁴²Fahrettin KIDIL (2020), age., ss.139-140.

Bugün, modern ceza hukuku öğretisinde, hukuksal değer kavramı, merkezi bir kavram niteliğine sahip olup, ceza hukukunun asıl anlam ve maksadı; hukuksal değerlerin korunması ile belirtilebilir.⁶⁴³

‘Korunan hukuksal değerler’, ölçütünü kullanarak suçları tasnifleyen, 5237 sayılı TCK hükümleri incelendiğinde; uyuşturucu madde imal ve ticareti suçlarının diğer uyuşturucu madde suçları ile beraber, ‘Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar’ başlığı altında tertiplendiği görülür. Fakat uyuşturucu maddelere ilişkin suçların, yalnızca bunları kullanan kişilerin sağlığını koruduğuna ilişkin anlayış, bugün artık kabul görmez fikirdir. Bu sebeple de, suç tipi ile korunan hukuksal değer, kamu sağlığı olduğu dile getirilebilir. Gerçekten, maddenin gerekçesinde de ifade edildiği gibi, bu suçların yaptırım altına alınması ile güçlü bir sosyal savunmanın gerçekleştirilmesi, amaç edinilmiştir.⁶⁴⁴

Uyuşturucu madde suçlarından, elde edilen gelirler, birçok başka suçun işlenmesine kaynak teşkil etmekle birlikte, bilhassa terör örgütleri, faaliyetlerinin finansmanında bunu etkili bir şekilde kullanabilmektedir. Uluslararası sözleşmeler ile uyuşturucunun kötüye kullanımını ve illegal ticaretini engellemek için, oluşturulmuş uluslararası örgütler, bu suçların uluslararası niteliğine iz vurmaktadır. Haliyle, günümüzde uyuşturucu madde suçlarının; ‘tüm insanlığının sağlığına karşı işlenmiş suç’, olarak değerlendirilmesi şeklinde bir görüş de yerini almaktadır.⁶⁴⁵

Ticaret suçları ile hem uyuşturucu veya uyarıcının, hem ülkelerarası dış ticaretinin hem de ülke içindeki ticaretin engellenmeye çalışılmasındaki amaç, bu suçların yalnızca bir ülkedeki toplumun sağlığını değil, tüm dünyadaki insanlığın sağlığının korunmasının amaçlandığını göstermektedir. Bu nedenle, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin; imali ve ticareti suçları ile kamunun sağlığının yanında kültürel ve toplumsal düzenin de korunduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.⁶⁴⁶

Zarar ve tehlike suçlarına ilişkin, sınıflama açısından bazı fikirler, gerçekleştirilen fiillerin suçun konusu üzerinde, meydana getirdikleri etkiye göre, suçların; zarar ve tehlike suçları biçiminde ikiye ayrıldığını söylemektedir.⁶⁴⁷

Ceza hukukunda, bir fiilin suç sayılarak cezalandırılmasının ölçüsü, o fiilin topluma ağır derecede zarar vermesi veya zarar tehlikesi doğurmasına bağlı

⁶⁴³Fahrettin KIDIL (2020), age., s.140.

⁶⁴⁴Fahrettin KIDIL (2020), age., s.141.

⁶⁴⁵Fahrettin KIDIL (2020), age., ss.141-142.

⁶⁴⁶Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.322.

⁶⁴⁷Fahrettin KIDIL (2020), age., s.142.

bulunmaktadır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarının, Kanunda düzenlendiği yer dikkate alındığında, suçla korunan hukuki değerin, kamunun sağlığı olduğu görülebilmektedir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin, imali ve ticaretinin, suçlarının kamunun sağlığına-genel sağlığa karşı işlenmiş suç olarak, kabul edilme sebebi de, mağdurların belirsiz-bilinemez olmasıdır.⁶⁴⁸

Tehlike suçları, kanuni tipteki eylemin öngörülen tehlike için, yeterli olup olmadığına göre, kendi içinde soyut ve somut tehlike suçları biçiminde ayrılır. Buna göre de, soyut tehlike suçlarında, kanun koyucu sadece kanuni tanımdaki fiilin, suçun konusu üzerinde yeterince tehlike oluşturduğunu kabul eder. Haliyle, bunun dışında, gerçekten bir tehlikenin meydana gelip gelmediğine ilişkin, bir araştırma yapılmasına gerek yoktur. Somut tehlike suçlarıdaysa, kanuni tipteki hareketten başka ve bunun bir sonucu olarak da sahiden, bir tehlikenin oluşması aranmaktadır.⁶⁴⁹

2.4. MADDİ UNSUR

Bu suçla ilgili olarak maddi unsur başlığı altında; fail, mağdur, suçun konusu, hareket mevzuları incelenecektir.

2.4.1. Fail

Fail; kusurlu eyleyen (gerçek kişiler) ya da eyleyen (tüzel kişiler yönünden), suçun aktif süjesi olarak belirtilebilir. Hukuka aykırı olarak fiili yapan, icra edendir. Suç işleyen insan tanımını yapan bir görüşte; 'insan yaptığıdır'.⁶⁵⁰5237 sayılı TCK m.188 eylemleri açısından da, suçu gerçekleştiren; suçun failidir.

5237 sayılı TCK m.188/1-3-7 fıkralarındaki suçlar için, fail herkes olabilir.⁶⁵¹ Yine, m.188/1-3-7'de özgü suç özelliği yokken, m.188/8'de, ceza artırıcı hükümde, özgü suç niteliği bulunmaktadır. m.189'da ise, m.188 suçu, tüzel kişi tarafından gerçekleştirilmesi halinde, tüzel kişilere özgü, güvenlik tedbiri uygulanmalıdır.⁶⁵²

⁶⁴⁸Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., ss.321-322.

⁶⁴⁹Fahrettin KIDIL (2020), age., s.143.

⁶⁵⁰Suç işleyen insanın en iyi tanımını, Andre Malraux (Fransız romancı, sanat tarihçi ve devlet adamı), 'insan yaptığıdır' olarak belirtmiştir, bakınız, Sami SELÇUK (2021), *Suç Genel Kuramı*, 1.Baskı, Seçkin Yayıncılık San. ve Tic.A.Ş., Ankara, s.28.

⁶⁵¹Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.984, Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAŞIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.779, Birsen ELMAS (2020), age., s.36, Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.327.

⁶⁵²Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAŞIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.779, Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.984.

Suç faili bakımından, yukarıda da söz ettiğimiz gibi, bir özellik taşımaz.⁶⁵³ Uyuşturucu veya uyarıcı madde suçunun faili olabilmek için, kanun herhangi bir nitelik, sıfat aramamıştır.⁶⁵⁴ m.188/1’de, tanımlanan suçun faili uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi; ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak imal, ithal ya da ihraç edendir.⁶⁵⁵

m.188’de fail; gerçek kişilerdir, görüşü vardır.⁶⁵⁶ Gerçekten, modern ceza hukukunda, yalnızca belli bir amaca karşılık, irade ile hareket edebilen gerçek kişiler, fail olarak belirtilmiştir. Bu nedenle, hareket yeteneğine sahip olmayan tüzel kişiler, suçun faili olarak kabul edilmemiştir.⁶⁵⁷ 1982 Anayasası’nın, 38/6.fikrasında yer alan; ‘Ceza sorumluluğu şahsidir’, hükmü açısından iradi hareket yeteneği bulunmayan tüzel kişiler, suçun faili olamazlar; suç faili olabilmek için insan olmak ve hayatta bulunmak şartları, şüphesiz gerçek kişiler hakkında söz konusu olabilir.⁶⁵⁸

Tüzel kişiler için, diğer ceza hukuku yaptırımını olan ve kusurlu bir fiilin varlığını gerektirmeyen güvenlik tedbirlerinin, tüzel kişilere de tatbik edilmesi mümkündür.⁶⁵⁹

5237 sayılı TCK m.189’da belirtildiği gibi; uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarının bir tüzel kişiye özgü, güvenlik tedbirlerine hükümlenabilmektedir. TCK, belli bazı suçların yalnız özel bir yükümlülük altında olan şahıs veya belli niteliklere sahip kimse tarafından işlenmesi gerektiğini düzenlemekte olup, sonucunda bu suçlara doktrinde özgü suç adı verilmektedir. Özgü suçlar da kendi içinde; gerçek özgü suçlar ve görünüşte özgü suçlar olmak üzere iki tanedir. Gerçek özgü suçlarda, suç sadece özel faillik vasfı taşıyan kişiler tarafından işlenebilmekteyken, görünüşte özgü suçlardaysa suçun temel şekli herkes tarafından işlenebilmesine karşın, suçun nitelikli hali için kanunda özel bir faillik öngörülmüştür.⁶⁶⁰

m.188’de sayılan eylemlerin; failin tabip, diş tabibi, eczacı, kimyager, veteriner, sağlık hizmeti veren, kimyacıyla veya ecza ticareti ile iştigal eden kişi tarafından işlenmesi, durumunda m.188/8’de nitelikli hal olarak düzenlenmiştir.⁶⁶¹

⁶⁵³Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.327.

⁶⁵⁴Birsen ELMAS (2020), age., s.37.

⁶⁵⁵Ertekin AKSÜT (2020), *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları*, 1.Baskı, Adalet Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic .Ltd. Şti., Ankara, s.99.

⁶⁵⁶Görüşler için bakınız, Ertekin AKSÜT (2020), age., s.99, Birsen ELMAS (2020), age., s.37.

⁶⁵⁷Görüşler için bakınız, Fahrettin KIDIL (2020), age., s.145, Birsen ELMAS (2020), age., s.37.

⁶⁵⁸Görüşler için bakınız, Ertekin AKSÜT (2020), age., s.99.

⁶⁵⁹Fahrettin KIDIL (2020), age., s.146.

⁶⁶⁰Görüşler için bakınız, Fahrettin KIDIL (2020), age., s.146.

⁶⁶¹Ertekin AKSÜT (2020), age., s.99, Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.327.

Özgü suçla ilgili, Suç sağıkla ilgili bazı meslek mensuplarınca işlenmesi halinde m.188/8 gereğı ceza artırılır, bu kişiler bakımından nitelikli hal olarak yer alır.⁶⁶² Bu sebeple bu fıkrada yer bulan nitelikli hal sebebiyle de m.188’de düzenlenen suçların görünüşte özgü suçlar olduğunu belirtebiliriz.⁶⁶³

Suçun faili vatandaş olabileceğı gibi yabancı da olabilir, TCK’da m.6/1-a; “vatandaş olarak belirtilen; fiili işlediğı sırada Türk vatandaşı olan kişi” durumudur. 29.06.2005 Tarihli, 5377 sayılı Kanun⁶⁶⁴un, m.3 ile 5237 sayılı TCK m.13/2’ye eklenen uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapma suçunun yabancı ülkede bir Türk vatandaşı tarafından işlenmesi halinde, Türk vatandaşı hakkında, Türkiye’de yargılama yapılması, Adalet Bakanı’nın talebine bağılı, bulunmaktadır. Fakat yabancı bir ülkede uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapma suçunu işleyen bir Türk vatandaşının, Türkiye’de yargılanabilmesi için, bu suçtan; o ülkede mahkûm olmaması gerekir.⁶⁶⁵

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunda fail, kullanma değıil, kazanç elde etme amacı gütmektedir.⁶⁶⁶

2.4.2. Mağdur

Suçun pasif süjesi, yani suç eyleminden doğrudan etkilenendir, yani, hukuki varlık ve menfaatlerin, belli kişi ya da kişilerin elinde toplanması olarak da, belirtilebilir. Her suçun muhakkak bir mağduru vardır, bununla birlikte mağdurun aynı zamanda, gerçek ya da tüzel kişi olması gerekmez, tüzel kişisi olmayan insan topluluğı da; mağdur olabilir. 5237 sayılı TCK m.188 açısından da, etkilenin tespiti önemlidir. Mağdur tanımı, 5237 sayılı TCK’da ve 5271 sayılı CMK’da doğrudan yapılmamıştır. Bu, kanunlarda mağdur yerine daha çok, suçtan zarar gören olarak söz edilmektedir. Oysa ki, her mağdur suçtan zarar görenken, bun tersi olan, her suçtan zarar gören ise, her zaman mağdur kabul edilemez.

Suçun mağduru olarak, ‘suçun konusunun ait olduğı kişi’, ‘suç kendisine karşı işlenen kimse’, ‘tecavüze doğrudan doğruya maruz kalan pasif süje’, ‘suçla ihlal edilen

⁶⁶²Birsen ELMAS (2020), age., s.37, Fahrettin KIDIL (2020), age., s.147.

⁶⁶³Fahrettin KIDIL (2020), age., s.147.

⁶⁶⁴5377 Sayılı Türk Ceza Kanununda Değışiklik Yapılmasına Dair Kanun, 29.06.2005 Kabul Tarihli, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050708-1.htm>, (E.T.16.04.2020).

⁶⁶⁵Birsen ELMAS (2020), age., s.37.

⁶⁶⁶Ahmet Cemal RUHİ (2020), *Türk Ceza Kanunu’nda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları*, 2.Baskı, Oniki Levha Yayıncılık A.Ş., İstanbul, s.39.

varlık ya da menfaatin sahibi olan ve yaşayan her gerçek kişi', 'tecavüzün zarar verdiği değer sahibi' biçimlerinde de tanımlanabilmektedir.⁶⁶⁷

m.188 için şahıs olarak belirlenebilecek bir mağduru bulunmaz. Toplum kavramı içinde, toplum içinde yer alan her birey, sağlığı aynı şekilde göz önüne alınıp, yani toplumu oluşturan herkes; suçun mağduru kabul edilir.⁶⁶⁸

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarının mağdurları, tüm toplumdur.⁶⁶⁹ 'Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar' başlığı altında yer alan uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu, kamu sağlığına, yani kamuya, topluma karşı işlenen suç tipidir. Bu sebeple de, mağduru tüm toplum olarak görmek, doğru bir tutum olacak, suçun uluslararası yanını da hesapladığımızda, mağduru tüm insanlık olarak kabul edebiliriz.⁶⁷⁰

Uyuşturucu veya uyarıcı maddeler, toplumları oluşturan bireylerin sağlık ve refahını ciddi şekilde tehdit ettiği gibi, toplumun ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasi temellerine de olumsuz eki de bulunmaktadır. Bu gerçekliğin kabulünde suçların 'sınır aşan' şeklinde olması da büyük etkidir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarıyla mücadele, ülkelerin en önemli önceliklerindedir. Bu öncelikten dolayı da, ülkeler arasında işbirliği yapılarak dünya devletleri bağlı olduğu tüm üst kuruluşlar, bu suçlarla mücadele için gerekli önlemler alınmalıdır.⁶⁷¹

Öğretide ayrıca, esasında tüm suçların doğal ve zorunlu mağdurunun genel anlamda; Devlet olduğu belirtilmektedir. Ancak bir suç tipi ile sadece özel menfaatler değil, bunun yanında bu menfaatleri korumaya ve bunların varlığını devam ettirmeye ilişkin işleviyle bağlantılı olarak devletin genel menfaati de ihlale uğramaktadır.⁶⁷²

Devletin suçun mağduru sayan yaklaşımın, devletin bir hakkın süjesi olarak kabul eden eski bir anlayış ürünü olduğu, bunun modern devlet anlayışı ile ceza hukukunun işleviyle bağdaşmadığı da doktrinde savunulur görüştür.⁶⁷³

Suç tipleri incelendiğinde, cinsel saldırı, kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma, öldürme, hırsızlık vb suçlarda mağdurun belirli kişi veya kişilerden oluştuğu ifade edilebilir. Fakat topluma karşı suçlar başlığı altında düzenlenen suçlardaysa, mağdur olarak belli sayıda kişi ya da kişilerden bahsedilmediği belirtilebilir. Bu suçların

⁶⁶⁷Fahrettin KIDIL (2020), age., s.147.

⁶⁶⁸Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAĞIZ ve İlker TEPE (2018), age., ss.779-780.

⁶⁶⁹Birsen ELMAS (2020), age., s.41, Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.327.

⁶⁷⁰Ertekin AKSÜT (2020), age., s.100.

⁶⁷¹Birsen ELMAS (2020), age., ss.41-42.

⁶⁷²Görüşler için bakınız, Fahrettin KIDIL (2020), age., s.148.

⁶⁷³Görüşler için bakınız, Fahrettin KIDIL (2020), age., ss.148-149.

oluşması aslında, tesis edilen hukuk düzeniyle sosyal barışın korunup sürdürülebildiği bir toplumda, yaşama hakkına sahip olan ve o toplumu oluşturan her bir bireyin, mağdur edildiğini söylemek icap eder.⁶⁷⁴

Bunun yanında, suçun mağduru da sadece gerçek kişiler olabilir.⁶⁷⁵ Yine, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ülke içinde ticareti suçunda, yani 5237 sayılı TCK m.188/3 suçu varsa, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin verildiği veya satıldığı kişi çocuk olursa; suçun ağırlaştırıcı nedeni var olduğu, kabul edilmelidir.⁶⁷⁶

2.4.3. Suçun Konusu

Korunan hukuki yarar ile suçun maddi konusu farklı kavramlardır. Yani aslında bunlar ayrı anlamlar içermektedir. Sonuçta bir insanı öldürdüğümüzde korunan hukuki yarar yaşam hakkı iken, konusu insan bedenidir. Uyuşturucu suçlarında da yukarıda belirttiğimiz gibi hukuki yarar toplum sağlığı iken, konusu uyuşturucu veya uyarıcı maddelerdir. Bu tespiti dayalı olarak, aşağıda açıklamalarda bulunulacaktır.

Suç ile korunan hukuksal değer farklı olduğundan, suçun maddi konusu; çeşitli şekillerde tanımlanabilmektedir.⁶⁷⁷ Pozitif hukuk kuralları; bir insanın maddi varlığı gibi, manevi varlığının da var olduğunu benimsemiştir. Kasten yaralama ve hakaret suçları bunu açıkça ortaya koymaktadır.⁶⁷⁸

Uyuşturucu sözcüğü, dilimizde İngilizce karşılığı; narkotik olan kelimenin karşılığıdır. Narkotik kelimesi; Yunanca ‘narke’ uyku anlamına gelen sözcükten türemiştir. Uyuşturucu, uyuşturma özelliği olan, uyuşturan, uyku hali yaratan, duymaz hale getiren anlamına gelmektedir.⁶⁷⁹ Uyuşturucu madde, uyuşturma özelliği yanında; bu kavram keyif veren, kışkırtan, yatıştırıcı, uyanıklık sağlayan, uyarıcı, tutku yapan, maddeleri ifade etmek üzere de kullanılır.⁶⁸⁰

⁶⁷⁴Fahrettin KIDIL (2020), age., s.149.

⁶⁷⁵Ertekin AKSÜT (2020), age., s.100.

⁶⁷⁶Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.327.

⁶⁷⁷Suç ile korunan hukuksal değerden farklı olarak suçun maddi konusu çeşitli şekillerde tanımlanabilir; 1-‘failin hareketinin maddi şekilde üzerinde icra edildiği şahıs veya şey’,

2-‘eşya veya şeyin fiziki maddi yapısı’,

3-‘fiilin nesnesini oluşturan ve tipik davranışın üzerinde gerçekleştiği ve maddi varlığı olan şey’,

4-‘üzerinde tipik hareket icra edilen kişi veya şey’,

5-‘kanuni tanımdaki hareketin yöneldiği, suçun üzerinde icra edildiği kişinin fiziki, maddi yapısı veya şey’

biçiminde tanımlanabilmektedir, bakınız, Fahrettin KIDIL (2020), age., ss.149-150.

⁶⁷⁸Fahrettin KIDIL (2020), age., s.150.

⁶⁷⁹Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.327.

⁶⁸⁰Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.328.

5237 sayılı TCK m.188/1 ve 3’de, hukuki konu; uyuşturucu veya uyarıcı maddelerken, m.188/7’de ise, madde üretiminde kullanılan maddeler, olarak yer almaktadır. Madde ve üretimde kullanılan maddelerin, neler olduğu, yasal düzenlemelerde bulunmamaktadır.⁶⁸¹ Yani uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin; 5237 sayılı TCK’da, genel bir tanım yer almamaktadır.⁶⁸²

Uyuşturucu veya uyarıcı maddeler tek tek de sayılma yolu da seçilmemiştir.⁶⁸³ Sebebi, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ve aynı etkiyi yapan ilaç ve sentetiklerin, kötüye kullanımlarının, yaptırım altına alınarak, güçlü savunmanın sağlanmasıdır.⁶⁸⁴ Fakat sayma sistemi yalnızca, ağırlatıcı sebep olarak (eroïn, kokain, morfin, sentetik kannabionid ve türevleri veya bazmorfin biçiminde belirtilip) kabul edilmiştir. (5237 sayılı TCK m.188/4).⁶⁸⁵ Madde genel tanımı yapılamadığından mücadele kapsamında, bu şekilde, sayma yoluyla belirtilmesi faydalı olacaktır.⁶⁸⁶

Dünya Sağlık Teşkilatına (DSÖ)’ye, göre uyuşturucu madde; ”Bitkisel veya sentetik menşeli olup, merkezi sinir sistemi etkileyerek fizik ve/veya psişik bağımlılık hallerine yol açan ve bazı hallerde tek konulu (kullanmanın devamı üzerine dozajı artırmak ihtiyacının duyulması) ve diğer bazı hallerde ise aynı kişinin değişik uyuşturucu kullanması gibi çift konulu tutku yaratan bütün maddeleri uyuşturucu madde sayılır,” şeklindedir.⁶⁸⁷

m.188’de düzenlenen suç tipine bakıldığında, maddenin başlığı her ne kadar uyuşturucu veya uyarıcı madde, imal ve ticareti suçu olsa da, bu suç düzenlemesi ile aslında yasa koyucunun, nitelikleri birbirinden farklı üç tür maddenin imal ve ticaretini yasakladığı söylenebilir. m. 188’in birinci ile üçüncü, altıncı ve yedinci fıkralarında belirtilen uyuşturucu ve ya uyarıcı maddelerdir. ⁶⁸⁸ Yargıtay⁶⁸⁹ madde tespitinin bilirkişilerce yapılmasını istemektedir.

---

⁶⁸¹Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin neler olduğunun tespitinin kanunilik ilkesi gereği yasal düzenlemeyle düzenlenmesi gerektiği, bu tanımlamaların düzenleyici işlemlerle yapılmasının sakıncalı olacağı görüşü, bakınız, Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.775.

⁶⁸²Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.985, Birsen ELMAS (2020), age., s.42, Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.328.

⁶⁸³Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.328.

⁶⁸⁴Birsen ELMAS (2020), age., s.42.,

⁶⁸⁵Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., ss.328-329.

⁶⁸⁶Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.777.

⁶⁸⁷Birsen ELMAS (2020), age., s.45, Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.328.

⁶⁸⁸Fahrettin KIDIL (2020), age., s.151.

⁶⁸⁹...sanığın hazırlık ifadesi ve atamalarda beyanlarına göre uyuşturucu madde kullandığı kabul edilmesine rağmen, kullandığını ifade ettiği uyuşturucu madde veya örneğinin ele geçirilmemiş ve madde üzerinde bilirkişi incelemesi yapılmamış olması, keza sanıktan kan ve idrar örneği alınıp tahlilde yapılmaması nedeniyle uyuşturucu metabolidinin saptanmaması karşısında, sanığın mahkûmiyetine

2.4.3.1. 5237 sayılı TCK m.181/1,3 Kapsamında Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde

Gereçlerinde de belirtildiği gibi, 5237 sayılı TCK m.188/1 ve m.188/3’de, aynı madde içinde farklı suçları ortaya koyan fıkralardır. Birinci fıkra, genelde uluslararası bir suç kabul edilirken, üçüncü fıkra daha çok ulusal suç olarak kabul görmektedir.

m.188’in birinci ve üçüncü fıkralarında düzenlenen imal ve ticareti suçlarının konusu, ‘uyuşturucu veya uyarıcı madde’ olup,⁶⁹⁰ uyuşturucu veya uyarıcı maddeler; bitkisel kökenli, doğal olabileceği gibi, kimyasal bir birleşim sonucu elde edilen sentetik de olabilmektedir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin, özellikle sentetik-yapay olanların sayısı geçen her gün artıp, yeni uyuşturucu veya uyarıcı madde keşfedilmektedir.⁶⁹¹

3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanunda da uyuşturucu maddelerle ilgili tanımlarda yer almıştır.⁶⁹² Bir maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde niteliğinde olup olmadığı konusunda duraksama yaşanır duraksama bilirkişi incelenmesi sonucu giderilir (5271 sayılı CMK m.63/1). Bu konudaki bilirkişiliği; Adli Tıp Kurumu, yerine getirmektedir.⁶⁹³ Bu konuyla ilgili olarak da, Yargıtay verdiği bir kararında, bilirkişi mütalaasını, aradığı görülmüştür.⁶⁹⁴

5237 sayılı TCK’de yer alıp, mülga 765 sayılı TCK’da yer almayan, iki düzenlemede TCK m.188/6 ve m.188/7’dir.⁶⁹⁵ (Bu suçlarla ilgili çalışmamızda daha detaylı bilgiler yer almaktadır).

---

yeterli her türlü şüpheden uzak kesin ve inandırıcı delil bulunmaması nedeniyle beraat kararı verilmesine yerine yazılı şekilde mahkumiyet hükmü kurulması...’ Yar.10.CD.2006/2369 E.,2007/400 K.,sayılı Karar, AKTARAN, Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.779.

⁶⁹⁰Fahrettin KIDIL (2020), age., s.151.

⁶⁹¹Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., ss.329-330.

⁶⁹²3298 sayılı Kanun; **m.4/1**; ”Ham afyon hazırlanmış afyon, tıbbi afyon ve bunların müstehzarları TCK’nın uygulanmasında uyuşturucu maddelerden sayılır” şeklindedir. **m.1** ;”Çizilmiş veya çizilmemiş haşhaş kapsülleri ile, ham afyon, tıbbi afyon ve morfin evsafını haiz afyon alkaloidleri, tuzları, esterleri ve eterleri ile Sağlık Bakanlığınca tayin olunacak diğer uyuşturucu maddeler” olarak uyuşturucu maddelerin neler olunabileceği de belirtilerek, fakat bu sayımın sınırlı olmadığı Sağlık Bakanlığınca kullanılması zararlı olan uyuşturucu maddelerin tespit edilerek Kanun kapsamına alınacağı da belirtilmiştir (3298 sayılı Kanun m.1/4), AKTARAN Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.329.

⁶⁹³ Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.330.

⁶⁹⁴”Ele geçen maddelerin uyuşturucu veya uyarıcı madde olup olmadığı konusunda, uzman bir kurum veya kuruluşa bilirkişi incelemesi yaptırılmadan, tarım ilçe müdürlüğü ziraat mühendislerinin verdiği ekspertiz raporları ile yetinilerek eksik araştırmaya dayalı olarak karar verilmesi, Yasaya aykırı, sanıklar Erdal ve Serdar müdafileri ile sanık ...’ın temyiz itirazları bu nedenle yerinde olduğundan, diğer yönleri incelenmeksizin hükümlerin BOZULMASINA, 21/12/2020 tarihinde oy birliği ile karar verildi,” Yar.10.Ceza Dairesi, 21.12.2020 Tarih, 2017/5884 E. 2020/9406 K.sayılı Kararı, AKTARAN <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasi/IstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>, (E.T.07.03.2021).

⁶⁹⁵Birsen ELMAS (2020), age., s.53.

2.4.3.2. Üretimi Resmi Makamların İznine veya Satışı Yetkili Tabip Tarafından Düzenlenen Reçeteye Bağlı Olan ve Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Etkisi Doğuran Her Türü Madde

Mülga 765 sayılı TCK'da yer almazken, 5237 sayılı TCK ile hukuk hayatımıza girmiştir, kimilerine göre ayrı bir suç fıkrası iken, kimilerine göre ve daha baskın görüş, sadece hafifletici bir neden olarak görülmesidir. Kanımızca da, hafifletici bir sebep olarak görülmesi, daha doğru bir anlayış olacaktır, zira cezanın yarı oranında uygulanacağı da kanun metnin de yer almıştır.

5237 sayılı TCK m.188/6; uyuşturucu veya uyarıcı madde olmamakla birlikte, üretimi resmi makamların iznine veya satışı yetkili hekim tarafından düzenlenen reçeteye bağlı olan ve uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran maddeler de uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin hükümlere tabidir.⁶⁹⁶ 5237 sayılı TCK m.188/6, gereği ele geçirilen maddenin kapsamında olması için; bazı koşullar aranmaktadır.⁶⁹⁷

m.188/6'da; ifade bulan, suç konusu kapsamında bu fıkra hükmü de göz önüne alınmalıdır. Yasa koyucunun, bu düzenleme ile aslında uyuşturucu madde olmamakla beraber, kamu sağlığı bakımından, önemli bir tehdit oluşturan ve uyuşturucu ya da uyarıcı madde etkisi gösteren, bazı ilaçları da suç içerisine soktuğu belirtilmelidir.⁶⁹⁸

Diğer yandan reçeteye tabi olmakla beraber, TCK kapsamında, uyuşturucu madde sayılmayan bazı maddeler, uyuşturucu veya uyarıcı maddeler gibi etkiye sahip bulunmaktadır. Özellikle; yeşil reçeteye bağlı ilaçlar bu kapsamda belirtilebilir. Çünkü bu ilaçlar TCK, manasında uyuşturucu madde olmasa da, psikoaktif etki gösterip, bu nedenle de sadece yeşil reçeteye satılabilmektedir.⁶⁹⁹

Bu aşamada reçeteye tabi ilaçlar ve reçeteye tabi olmayan ilaçlar şeklinde yapılan tasniflemenin anlaşılması için, 'Beşeri Tıbbi Ürünlerin Sınıflandırılmasına Dair Yönetmelik' hükümlerinin incelenmesine de gerek bulunmaktadır.⁷⁰⁰

⁶⁹⁶Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.331.

⁶⁹⁷5237 sayılı TCK m.188/6, gereği ele geçirilen maddenin kapsamında olması için;

a-Uyuşturucu veya uyarıcı etken maddesi doğuran madde olup olmadığı konusunda Adli Tıp Kurumu 5.İhtisas Kurulunda rapor almak,

b-Üretiminin resmi makamlarının iznine veya satışının yetkili tabip tarafından düzenlenen reçeteye bağlı olup olmadığının Sağlık Bakanlığı İlaç ve Eczacılık Genel Müdürlüğünden sorulması, gerekir, bakınız, Birsen ELMAS (2020), age., s.54.

⁶⁹⁸Fahrettin KIDIL (2020), age., s.154.

⁶⁹⁹Fahrettin KIDIL (2020), age., s.155.

⁷⁰⁰Fahrettin KIDIL (2020), age., s.156.

2.4.3.3. Uyuşturucu veya Uyarıcı Etki Doğurmamakla Birlikte, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Üretiminde Kullanılan ve İthal veya İmali Resmi Makamların İznine Bağlı Olan Madde

Yukarıdaki 5237 sayılı TCK m.188/6 gibi m.188/7’de, TCK ile yeni bir suç tipi olarak doğmuştur.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ortak özelliği, kullanan kişide uyuşturucu veya uyarıcı etki de bulunmasıdır. Bunların yanında, yasa koyucu, uyuşturucu veya uyarıcı etki göstermese de, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imalinde kullanılan ara kimyasalları da, kontrol etmek amacıyla, m. 188/7’deki, suçun da cezalandırılacağını düzenlemiştir.⁷⁰¹

Kısaca, m.188’de tarif edilen imal ve ticaret fiilleri, her biri ayrı fıkralarda düzenlenen ve birbirinden farklılık arz eden üç madde grubuna yönelik olarak gerçekleştirilebilir. Bu nedenle de TCK, uygulaması etrafında, birinci ve üçüncü fıkralar kapsamında ‘uyuşturucu veya uyarıcı madde’ olmadığı tespit edilen bir maddenin, altıncı ve yedinci fıkralar içinde ayrıca bir incelemeye tabi tutulması yer almalıdır. Sonucunda Yargıtay açısından da bu değerlendirmenin yapıldığı kararlarında rastlanmaktadır.⁷⁰²

m.188/7 gereği, uyuşturucu veya uyarıcı etki doğurmamakla birlikte, uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde kullanılan ve ithal veya imali resmi makamların iznine bağlı olan maddenin; ülkeye sokulması, imal edilmesi, satılması, satın alınması, nakledilmesi, depolanması veya ihraç edilmesi, ayrı bir suç olarak tanımlanmış bulunmaktadır. Bu durumda fail; sekiz yıldan az olmamak üzere hapis ve bin günden yirmibin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılmaktadır. Dikkat edilmelidir ki, bu suçun konusu, uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde kullanılan maddeler olup, bunlar uyuşturucu veya uyarıcı etki de bulunmazlar, fakat bu maddelerin ithal ve imalinin resmi makamların iznine tabi bulunduğu belirtilmelidir.⁷⁰³

5237 sayılı TCK m.188/6, gereği ele geçirilen maddenin kapsamında olması için; bazı koşullar aranmaktadır.⁷⁰⁴ Yine, uyuşturucu madde sayılmayan, kötüye kullanıldığında, uyuşturucu maddelere benzer olumsuz etki yaratan sentetik ilaçlar ve

⁷⁰¹Fahrettin KIDIL (2020), age., s.157.

⁷⁰²Fahrettin KIDIL (2020), age., s.159.

⁷⁰³Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.332.

⁷⁰⁴5237 sayılı TCK m.188/6, gereği ele geçirilen maddenin kapsamında olması için;

a-Uyuşturucu veya uyarıcı etki doğuran madde olup olmadığı ve uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde kullanıp kullanılmadığı Adli Tıp 5.İhtisas Kurulundan rapor alınarak,

b-İthal ve imalinin resmi makamların iznine tabi olup olmadığının, Sağlık Bakanlığı ile Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığından sorulması, gerekmektedir, bakınız, Birsen ELMAS (2020), age., s.56.

diğer maddeler psikotrop olarak isimlendirilmektedir. Psikotrop maddeler; 1971 tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesi'nin Eki I,II,II,IV numaralı cetvellerde yer alan; doğal ve yapay herhangi bir madde ve doğal üründür.⁷⁰⁵

2.4.4. Hareket

Suçun maddi unsuru içinde yer alan en önemli unsurdur. Hareket kısaca dış âlemde belirlediğinde ortaya çıkardığı sonuç-değişiklik olarak belirtilirken, bazen icra hareketi olmadan yani hiçbir şey yapmadan da bir sonuca sebebiyet verilebilmektedir, bunlara da ihmal demektediriz. Yine hareket sonuçla birlikte oluşup, sırf hareket suç şeklinde de belirebilir, bu gibi durumlarda teşebbüs de mümkün olamamaktadır. Aslında hareketle teşebbüs arasında sıkı bir ilişki yer almaktadır. Sonucu olmayan hareketler teşebbüse imkân vermemektedir.

Eylem-fiil-hareket; davranışın üst kavramıdır. Davranış; eylemi gerçekleştiren öznenin, dış dünyadaki sergilediği tutum olup, edimli ve edimsiz davranış olarak da, yer alabilmektedir. Dış dünyaya yansıyan; görülüp, duyumsanabilir, somut-davranış, yine dış dünyada, görülüp duyumsanabilen somut değişiklik meydana getirip, başka anlatımla, davranış karşılığı bir sonuç oluşturursa, bunlar arasındaki nedensellik bağı da aranır. Yani eylemde; davranış, sonuç ve nedensellik bağı bulunur.⁷⁰⁶ Davranış; suç olgusunun 'Arşimet noktası' gören görüş bulunmaktadır.⁷⁰⁷

5237 sayılı TCK m.188/1-3-7 suçlar; **seçimlik hareketli** suçlardır. Çünkü birden fazla hareket alternatifi yer almaktadır. Bunlardan birinin yerine getirilmesi suçu meydana çıkarmaktadır.⁷⁰⁸ Yani, 5237 sayılı TCK m.188 suçu incelendiğinde, seçimlik hareketli bir suç olduğu kolayca görülmektedir. İşte bu seçimlik hareketlerden, birisinin gerçekleşmesi, suçu ortaya çıkaracaktır. Yine gerekçesinde de belirtildiği gibi, bu seçimlik hareketlerin bir arada bulunması bunları tek suç olmaktan çıkarmamaktadır. Aşağıda bu suçla ilgili seçimlik hareketler tek tek irdelenecektir.

Kanunda, ilk suçun maddi unsuru 'imal, ithal veya ihraç' etmek şeklinde ifade edilmiştir. İmal hareketinin ithal veya ihraç hareketine alternatif olmayıp bağımsız bir

⁷⁰⁵Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., ss.331-332.

⁷⁰⁶Sami SELÇUK (2021), age., ss.29-30.

⁷⁰⁷Arşimet 'bana bir dayanak noktası verin, dünyayı yerinden oynatayım' diyerek bir düşünce belirtmiş, bu fikirle de Kartezyan düşünürleri de; Descartes'in 'düşünüyorum, öyleyse varım' (cogito, ergo sum) felesemi görüşünü, akılcı felsefenin 'Arşimet noktası' olarak görmüş, buna nazaran da, 'davranış'ta, suç olgusunun 'Arşimet noktası' 'çekirdeği' kabul görmüştür, bakınız, Sami SELÇUK (2021), age., s.28.

⁷⁰⁸Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.780.

suçun hareketi olduğu kabul edilecek olursa imal hareketinden sonra imal edilen aynı uyuşturucunun ithal veya ihracı ayrı bir suç olarak cezalandırılabilir.⁷⁰⁹

Öğretide, kanun maddesinin yeniden kaleme alınarak bu hareketlerin seçimlik olarak düzenlenmesi isteniyorsa; metnin “imal veya ithal veya ihrac” biçiminde yeniden düzenlenmesi veya ayrı fıkrada bağımsız suç olarak gösterilmesi gerektiği belirtilmiştir. İmal, ithal veya ihrac fiillerinden birinin gerçekleşmesiyle suç tamamlanmaktadır. Seçimlik hareketlerin birkaçının birlikte gerçekleştirilmesi de, suç sayısını artırmaz.⁷¹⁰

İthal ve ihrac kelimelerinin anlamları tanımlanmayacak kadar açıktır. İthal; uyuşturucu veya uyarıcı maddenin yabancı ülkeden Türkiye’ye getirilmesi, ihrac; uyuşturucu veya uyarıcı maddenin Türkiye’den ülke dışına çıkartılması anlamına gelmektedir. Türkiye; ülkesi içerik manada, gerçek ve farazi anlamda ülkeyi kapsamaktadır.⁷¹¹

Burada, Türkiye’ye giriş ve çıkışın ne zaman gerçekleştiği belirlenmelidir, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin gümrük kapısı bulunmayan yerden sokulursa ya da ülke dışına çıkarılırsa, siyasi sınırlardan girme ve çıkma oluştuğunda suç ortaya çıkar.⁷¹²

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin, yurt içine sokulma veya ülke dışına çıkarılma biçiminin önemi bulunmaz. Madde taşımada her türlü taşıta yer verilebilir. Hatta madde vücut boşluğunda ya da vücut üzerinde de taşınabilmektedir. İthal veya ihrac kavramları ticari terimlerdir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin yurt içine sokulması ya da çıkarılması nedeni bu maddelerle ülkede ticaret yapıp, bir kazanç elde etmektir. Bu nedenle, m.188 başlığı; ‘uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti’dir.⁷¹³

⁷⁰⁹Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.334.

⁷¹⁰Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.334.

⁷¹¹Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.337.

⁷¹²Örnek verilirse, Türkiye’nin; kara, hava, karasularına giriş yapıldığında suç tamamlanmış olur. Fakat gümrük kapısı olan bir yerde durum; giriş ve çıkışın gümrük hattına giriş ve çıkış dikkate alınmalıdır. Failin hareketi ithal veya ihrac iradesini şüpheye yer vermeyecek şekilde ortaya koyduğunda ithal ve ihrac suçunun icra hareketlerinin ortaya çıktığı kabul görür, bakınız, Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.337.

⁷¹³Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., ss.337-338.

2.4.4.1. Maddenin Birinci Fıkrasında Düzenlenen Suç Bakımından Hareket (5237 sayılı TCK m. 188/1)

Birinci fıkra, seçimlik hareketli suç olarak yer almış olup; imal, ithal ve ihracattan oluşmaktadır. Bu hareketler, geniş yorumla tanımlamalara da, yer verilerek incelenecektir. Ayrıca teşebbüs başlığı altında da, teşebbüse imkân sağlayıp sağlamadığı hususu irdelenecektir.

2.4.4.1.1. İmal

İmal tanımı 5237 sayılı TCK’da yer almamıştır.⁷¹⁴ Türk Dil Sözlüğünde imal; ham maddeyi işletip, mal üretme, yapım olarak, ifade edilmiştir.⁷¹⁵ TCK’da, uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçu bakımından; ilk olarak bu maddelerin imali yasaklanmakta ancak imal hareketinin ne anlama geldiği, Kanun’da belirtilmemiştir.⁷¹⁶

İmal tanımıyla ilgili olarak yer alan tanımlamalar:

1-Sözlük anlamı itibariyle imal; ham maddeyi işleyip mal üretme, yapım anlamlarına gelmektedir (yukarıda belirtilen TDK sözlük anlamı). Uyuşturucu veya uyarıcı madde açısından ‘imal’ kavramı, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin elde edilmesini olanak sağlayan, tüm işlemleri de ifade etmektedir. Ekmek yetiştirmek, uyuşturucu taşıyan bitkileri toplamak, saklamak, istiflemek, imal sayılmaz. Maddenin niteliğinde değişiklik yapmayan işlemler imal olarak kabul edilmemektedir. Fiziksel özelliklerde meydana gelen değişiklikler de, imal olarak kabul edilemez.⁷¹⁷ Maddenin fiziksel özelliklerinde yapılan değişikliklere örnek olarak; toz halindeki maddenin tablet haline getirilmesi, imal olarak değerlendirilmez, maddenin doğal niteliğini korumaya yönelik işlemler de, imal olarak yer almaz.⁷¹⁸

2-İmal kavramının tanımı, Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi’nin, ‘Tanımlar’ başlıklı, 1.maddesinin (n) bendinde yapılmıştır. Buna göre imal deyimi; “istihsal hariç, uyuşturucu madde elde edilmesini mümkün kılan bütün işlemleri ifade eder,” metinde geçen istihsal kelimesinin de, Sözleşmenin 1.maddesinin (t) bendinde; “afyon koka yaprağı, kenevir ve kenevir reçinesi veren

⁷¹⁴Birsen ELMAS (2020),s.57., Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., ss.334-336.

⁷¹⁵İmal tanımı,TDK sözlüğü, <https://sozluk.gov.tr/>, (E.T.17.06.2021).

⁷¹⁶Fahrettin KIDIL (2020), age., s.164.

⁷¹⁷Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.40.

⁷¹⁸Birsen ELMAS (2020), age., ss.59-60.

bitkilerden bunların toplanması ameliyesini,” ifade ettiği belirtilmiştir.⁷¹⁹ Buna göre istihsal, ekim faaliyeti olmakla, ekim de; 3298 sayılı Kanun m.4/2de, tohumun toprağa ekilmesinden, ürünün hasadına kadar olan süreci, içermektedir. İmal ise; ham maddenin çeşitli işlemlerden geçirilerek yeni bir şey üretilmesi anlamına gelir. Bu çerçevede uyuşturucu veya uyarıcı madde imali, uyuşturucu madde içeren maddelerin işlenerek, kimyasal tepkimelere tabi tutularak ya da nitelik ve miktarı değiştirilerek elde edilmesi halinde oluşur.⁷²⁰

3-İmal; İki veya daha çok sayıdaki farklı maddenin kimyasal tepkimeye sokulmasıyla, bunlardan değişik nitelikte ve mülga 765 sayılı TCK'nın 403.maddesi anlamında (765 sayılı mülga TCK zamanı); uyuşturucu maddenin, başka bir uyuşturucu maddeye dönüştürülmesi veya bir uyuşturucu maddenin artırılması olarak yapılmış, yine imalin esas ana maddeye bazı yabancı ürünleri de katarak, o madde içinden esas tutulması, gereken maddeden bazı laboratuvar ve fabrikasyon deneyleri suretiyle, yeni madde elde etmedir.⁷²¹

4-İmal kavramını; üretim dışında, doğal ya da sentetik olsun, uyuşturucu özelliği bulunan veya bulunmayan maddelerin, uyuşturucu özelliğini ortaya çıkararak, kullanmaya elverişli hale getiren faaliyetlerdir.⁷²² Uyuşturucu maddelerin; artırılması ve diğer uyuşturucu maddelere dönüştürülmesi işlemlerini kapsar.⁷²³

Yukarıdaki tanımlara uygun olarak da; imal etmenin temel olarak üç farklı şekilde meydana gelebileceğini söylemek mümkündür.⁷²⁴

İmal etmede;

1-Uyuşturucu nitelikte olmayan iki maddenin kimyasal tepkimeye sokularak uyuşturucu madde elde edilmesi,

2-Doğal ya da sentetik nitelikli bir uyuşturucu maddenin herhangi bir yöntem ile başka uyuşturucuya dönüştürülmesi (ham afyonun morfine ya da morfinin eroine dönüştürülmesi gibi),

⁷¹⁹Ertekin AKSÜT (2020), age., ss.89-90, Birsen ELMAS (2020), age., ss.57-58.

⁷²⁰Ertekin AKSÜT (2020), age., s.90.

⁷²¹Ahmet Cemal RUHİ (2020), s.90.

⁷²²Ertekin AKSÜT (2020), age., s.90.

⁷²³Birsen ELMAS (2020), age., ss.57-58.

⁷²⁴Fahrettin KIDIL (2020), age., s.165.

3-Bir uyuşturucu maddenin bazı yöntemlerle (damıtma, elektroliz gibi) saflaştırılması, arıtılması (eroinin içindeki yabancı maddelerden arındırılarak saflık oranının artırılması gibi), şeklinde sıralanabilir.⁷²⁵

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin imal edildiği bitkinin üretimi de, ayrı bir suç olarak yer bulmuştur.⁷²⁶ Kenevirin, toprağa ekilip yetiştirilmesi, yapraklarını toplanıp kurutulması ya da yapraklarından reçinenin toplanması, imal sayılmayacağı gibi, hint kenevirini bitkiden ayırmak için yapılan eleme, kenevirin ufalanıp elenmesi, yapraklarından ayrıştırılması, toz haline getirilmesi de imal sayılmaz.⁷²⁷

Hint kenevirinin, yapraklarının öğütülerek toz haline getirilmesi, hammaddenin işlenmesi değil, formunun değiştirilmesi olduğundan, imal olarak değerlendirilemez.⁷²⁸ Fakat, Yargıtay, bitkinin topraktan sökülmesi ile imal işlemin başlayacağı görüşüne sahiptir⁷²⁹ (3298 sayılı Kanun m.4). Yine belirtilmelidir ki, uyuşturucu maddenin imal edildiği bitkilerden, haşhaşın izinsiz ekilmesi halinde; 3298 sayılı Kanun; hint kenevirinin ekilmesi halinde ise; 2313 sayılı Kanun uyarınca işlem yapılmalıdır.⁷³⁰

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imali, bu maddelerin elde edilmesi için hammaddenin (bitki veya kimyasal madde) üretimi hariç, tabi tutulduğu işlemi ifade etmektedir. Elde edilen uyuşturucu maddenin arıtılması ve diğer uyuşturucu maddeye dönüştürülmesi, imal kavramına dahildir.⁷³¹

Uyuşturucu veya uyarıcı etki doğurmamakla beraber, uyuşturucu veya uyarıcı madde imalında kullanılan, ithal veya imali resmi makamların iznine bağlı olan maddelerin; imali, ithali veya ihracı da, ayrı bir yaptırımla karşılanmış farklı bir suç olarak düzenlenmiştir (5237 sayılı TCK m.188/7).⁷³²

Maddenin niteliğinde değişiklik yapmayan işlemler, imal olarak nitelendirilmez.⁷³³ Buna karşılık, üretim ve ayıklama dışında; esrarın etken maddesinin (THC) önemli oranda artırılması suretiyle esrarın arıtılması ve saflaştırılması, gerçek anlamda imaldir.⁷³⁴ Kenevir yapraklarından elde edilen esrarın, bazı işlemlerden

⁷²⁵Fahrettin KIDIL (2020), age., s.165, Ertekin AKSÜT (2020), age., s.91.

⁷²⁶Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.335.

⁷²⁷Ertekin AKSÜT (2020), age., s.91.

⁷²⁸Birsen ELMAS (2020), age., s.59.

⁷²⁹Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.335.

⁷³⁰Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.41.

⁷³¹Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., ss.335-336.

⁷³²Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.336.

⁷³³Birsen ELMAS (2020), age., s.59.

⁷³⁴Fahrettin KIDIL (2020), age., s.167.

geçirilerek esrar reçinesi ya da esrar-kenevir yağı elde edilmesi mümkündür. Bu işlemler ile esrarın içeriğindeki THC etken maddesinin, daha yüksek oranda olduğu esrar türleri, elde edilmektedir.⁷³⁵

Ele geçirilen, ekipman ve maddelerin suçun işlenip ilenmediği noktasında incelemeye tabi tutulması; bunların uyuşturucu veya uyarıcı madde imali için uygun olup olmadığının tespiti. Çünkü sadece böyle bir tespit sonrasında, imal hareketinin teşebbüs aşamasında kaldığı ya da tamamlanmış olduğundan söz edilebilir. Zira yargı kararlarında da imal hareketine ilişkin, tereddüdün ortaya çıktığı durumlarda; elde edilen uyuşturucu ve ekipmanlarının, Adli Tıp Kurumuna gönderilerek, alınan teknik rapor üzerine, failin eyleminin değerlendirmeye tabi tutulduğu görülür.⁷³⁶ Buna göre de, İmal tanımı karşısında suç konusu olayda failden ele geçirilen maddeler ile imalat yapıldığı iddia edilen yerin çevresinden elde edilen alet ve malzemeler, dikkate alınıp, uyuşturucu madde imal edilip edilmediği konusunda; Adli Tıp 5.İhtisas Kurulundan görüş alınarak, eylemin imal hükmünde olup olmadığı incelenmelidir.⁷³⁷

Soyut tehlike suçu olarak; düzenlenen imal açısından, TCK m.188/1 anlamında suçun oluşması için imalat işleminin yapılması yeterli olacağı belirtilmiştir.⁷³⁸

2.4.4.1.2. İthal

İmal ve ticaret suçlarına ilişkin 5237 sayılı TCK m.188/1’de düzenlenen diğer bir seçimlik hareketi; ‘ithal’dir.⁷³⁹ Türk Dil Sözlüğünde-TDK’da, ithal; içine alma, bir ülkeye başka ülkelerden mal getirme veya satın alma, başka ülkelerden alınan mal.⁷⁴⁰

İthal tanımıyla ilgili olarak yer alan tanımlamalar;

1-İthal kelimesinin sözlük anlamı; bir ülkeye başka ülkelerden mal getirme veya satın alma olarak yer almıştır,⁷⁴¹ (TDK sözlük),

2-5237 sayılı TCK m.188/1 anlamında ithal; uyuşturucu veya uyarıcı maddenin, yurt dışından, Türkiye’ye, siyasi sınırlarının herhangi bir yerinden, sokulmasıdır.⁷⁴²

⁷³⁵Fahrettin KIDIL (2020),s age.,.168.

⁷³⁶Fahrettin KIDIL (2020), age., s.169, Ertekin AKSÜT (2020), age., s.92.

⁷³⁷Birsen ELMAS (2020), age., ss.60-61.

⁷³⁸Ertekin AKSÜT (2020), age., s.92.

⁷³⁹Fahrettin KIDIL (2020), age., s.171.

⁷⁴⁰**İthal tanım, TDK sözlüğü**, <https://sozluk.gov.tr/>, (E.T.17.06.2021).

⁷⁴¹Ertekin AKSÜT (2020), age., s.92.

⁷⁴²Ertekin AKSÜT (2020), age., s.92.

3-Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi'nin 1. Maddesinin (m) bendine göre, ithal ve ihraç deyimleri; “her biri özel anlamıyla birlikte uyuşturucu maddelerin maddeten bir memleketten diğerine veya aynı memleketin bir ülkesinden diğerine nakledilmelerini” olarak düzenlenmiştir.⁷⁴³

4-1971 Psikotrop Maddelere İlişkin Sözleşme'nin, 1. Maddesinin (h) bendinde ise ithal, ihraçla birlikte; “kendi özel anlamı gereğince bir psikotrop maddenin bir ülkeden başka bir ülkeye göre fiziksel olarak aktarılması” şeklindedir.⁷⁴⁴

İthal edilen maddenin, uyuşturucu madde olması suçun oluşumu için yeterli olup, cinsinin bu bakımdan önemi bulunmamaktadır. Buna karşılık ithal edilen, uyuşturucu maddenin miktarı, suç vasfının tayini bakımından önemlidir.⁷⁴⁵

İthal suçu bakımından, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin herhangi bir ulaşım aracıyla, posta yoluyla, insan vücudu üzerinde ya da daha önceden yutmuş olmak şartıyla failin midesinde taşınması da olanaklıdır. Ayrıca uyuşturucu maddelerin ithali; kara, hava ve deniz sınırlarının herhangi bir noktasından gerçekleştirilebileceği gibi, çoğu halde olduğu gibi de bu maddeler, gümrük kapılarından da, ülkeye girmiş olabilir. İthal hareketi bakımından, kural olarak yasaklanan maddelerin, ülke sınırlarına girmesiyle suç tamamlanır.⁷⁴⁶

Sınır kapısı olup olmadığına göre;

1-Sınır kapısı olmayan yerlerde uyuşturucu veya uyarıcı madde hangi yolla olursa olsun ülkeye girdiğinde suç tamamlanır.⁷⁴⁷

2-Sınır kapısı olan yerlerde, gümrük bölgesinin göz önüne alınması lazımdır. 27.10.1999 Tarihli, 4458 sayılı Gümrük Kanunu⁷⁴⁸ **m.2;** ”Türkiye Cumhuriyeti Gümrük Bölgesi, Türkiye Cumhuriyeti topraklarını kapsar. Türkiye kara suları, iç suları ve hava sahası gümrük bölgesine dahildir. Bu Kanun'da geçen Türkiye Gümrük Bölgesi ve Gümrük Bölgesi kavramları Türkiye Cumhuriyeti Gümrük Bölgesini ifade eder”, gümrük beyanı ise **m.3;** ”belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde eşyanın bir gümrük rejimine tabi tutulması talebinde bulunulmasını,“ ifade edilmiştir.⁷⁴⁹

⁷⁴³Ertekin AKSÜT (2020), age., s.93, Birsen ELMAS (2020), age., s.63, Fahrettin KIDIL (2020), age., s.171.

⁷⁴⁴Ertekin AKSÜT (2020), age., s.93.

⁷⁴⁵Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.42.

⁷⁴⁶Fahrettin KIDIL (2020), age., ss.174-175.

⁷⁴⁷Birsen ELMAS (2020), age., s.65.

⁷⁴⁸**4458 sayılı Gümrük Kanunu**, RG; 04.11.1999 Tarih, 23866 Sayı, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4458.pdf>, (E.T.20.01.2021).

⁷⁴⁹Birsen ELMAS (2020), age., s.66.

Fail, uyuşturucu maddeyi gizlemeden gümrük görevlilerine kendiliğinden bilgi veriyor ise, failde, ithal kastı bulunmadığından dolayı, uyuşturucu 5237 sayılı TCK m.188/3'deki; nakletme ve bulundurma suçlarından, hüküm almalıdır.⁷⁵⁰ Bu nedenle; uyuşturucu veya uyarıcı madde, gümrük bölgesine girmeden önce; ele geçerse, ithal olmaz, nedeni ise, uyuşturucu veya uyarıcı madde henüz ülkeye giriş yapmamıştır.⁷⁵¹

Uyuşturucu veya uyarıcı madde, gümrük bölgesine sokulduktan, fakat gümrük görevlilerine beyanda bulunmadan, ele geçirilirse, ithal olmaz, fakat, o ana kadar işlenen suç, 5237 sayılı TCK m.188/3'ü oluşturur. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin, gümrük bölgesine girildikten ve gümrük görevlilerine beyanda bulunduktan sonra, ele geçerse, ithal kastı açısından, failin, gümrük görevlilerine beyanı, önem taşır. Madde bulunduğu dair beyan, ithal kastı olmadığını gösterir, o aşamaya kadar işlenen, m.188/3 olur. Beyan; üzerinde madde olamadığına dair ise ve yakalanırsa ithal suçu oluşur.⁷⁵²

Yurt dışından gelen ve yanında uyuşturucu veya uyarıcı madde bulunan kişi; henüz beyanda bulunması gereken aşamaya, yani gümrük alanına gelmeden önce yakalanmışsa, bu noktada, failin, yasaklanan maddeyi ülkeye sokma kastı, yani 'ithal kastı' tespit edilemeyeceğinden, ithal suçuna ilişkin, teşebbüs hükümleri bile uygulanamaz. Çünkü, bu ihtimalde şekli anlamda bir ithal gerçekleşmiş olsa da, failin kastının tespiti ve buna ait olarak ithal suçunun gerçekleşmesi için, şahsın beyanda bulunurken, bu maddeleri gizlemesi de gerekir. Fakat, failin hareketi, aynı zamanda, m.188/3'de düzenlenen; bulundurma, nakletme, sevk etme fiillerine uyarınca sorumluluk bu fıkra hükümlerince uygulanmalıdır.⁷⁵³

Buna karşılık; failin ithal kastı, gümrük beyanı aşamasından önceki bir aşamada, açıkça belirlenirse, Yargıtay; artık suçun oluştuğunu kabul etmektedir.⁷⁵⁴

İthal, failin gümrük görevlerine beyanda bulunması ve bu sırada uyuşturucu maddeyi gizlemesi ile tamamlanacaktır. Bununla birlikte, bir görüş, ithal edilen uyuşturucu veya uyarıcı madde miktarının çok az olması ve kişinin kendisinin de uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanıp maddenin kişisel gereksinimleri için yeterli miktarı aşmaması durumunda, uyuşturucu veya uyarıcı madde ithalinden değil, sırf

⁷⁵⁰Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.42, Fahrettin KIDIL (2020), age., s.176.

⁷⁵¹Birsen ELMAS (2020), age., s.66.

⁷⁵²Birsen ELMAS (2020), age., ss.66-67.

⁷⁵³Fahrettin KIDIL (2020), age., ss.175-176.

⁷⁵⁴Fahrettin KIDIL (2020), age., s.177.

kullanmak için bulundurmada bahsetmenin, daha isabetli olacağını belirtmektedir. Burada, m.191/1'in, uygulama alanı bulacağı tartışmasızdır; ancak uyuşturucu veya uyarıcı maddenin miktarından yola çıkılarak, doğrudan doğruya m.191/1'in olduğu kabul edilemez. Bununla birlikte, içtima müessesesi; uygulama alanı yer bulur.⁷⁵⁵

Burada bir sorunun daha sorulması gerekir, o soru da şudur; uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ülkeden transit olarak geçirilmesi ithal suçunu oluşturur mu.⁷⁵⁶

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin, Türkiye'den transit geçişi, yasa da öngörülmemiştir. Bu nedenle, başka bir ülkeden gelerek, Türkiye'den zorunlu olarak geçip, başka bir ülkeye gitmekte olan araç, Türkiye'de yakalanır ve uyuşturucunun ülkede bırakılacağı anlaşılmıyorsa, uyuşturucu maddeyi nakletme hareketinden hüküm kurulmalıdır.⁷⁵⁷ 4458 sayılı Kanun m.84-92 arasında 'Transit Rejimi' yer almıştır.⁷⁵⁸

1988 tarihli Sözleşmeye göre; transit devlet; "uyuşturucu ve psicotrop maddeler ile I ve II numaralı tabloda kayıtlı maddelerin yasadışı yollardan toprakları üzerinde geçirildiği, ancak bunların ne kaynaklandığı ne de nihai varış yeri olan devlet" anlamına gelir. Haliyle, Türkiye'nin, transit devlet olduğu durumlarda, fiilin ithal mi, yoksa 5237 sayılı TCK m.188/3 kapsamında nakletme mi, olduğu da belirlenmelidir.⁷⁵⁹

İthal konusuyla ilgili, uygulamadaki bir yanılgıda; uyuşturucu ticareti yapmadan dolayı dava açılmış, ancak uyuşturucu madde ithalden dava bulunmuyorsa, açılan ticaret davasında ek savunma hakkı çerçevesinde alınan savunmayla, uyuşturucu madde ithal etme suçundan mahkûmiyete hükmedilemez.⁷⁶⁰

Son olarak, 'Uyuşturucu madde ithal etme suçunun oluşabilmesi için ithal edilen uyuşturucu maddenin, **kullanma amacı dışında** bir amaçla ithal edilmesi gerektiği' de, unutulmamalıdır.⁷⁶¹

⁷⁵⁵Görüşler için bakınız, Ertekin AKSÜT (2020), age., s.93.

⁷⁵⁶Birsen ELMAS (2020), age., s.67.

⁷⁵⁷Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.42.

⁷⁵⁸Yabancı bir ülkeden, başka bir yabancı ülkeye giden ve transit rejimine tabi tutulan eşya, Türkiye içine bırakılmayacak eşyadır. Yabancı bir ülkeden, başka yabancı bir ülkeye gitmek için, Türkiye'den transit olarak geçmekte olan, bir ulaşım aracında uyuşturucu veya uyarıcı madde yakalanması halinde, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ülkemizde bırakılacağına ilişkin, herhangi bir delil bulunmaması durumunda; eylem ithal suçunu değil, 5237 sayılı TCK m.188/3'deki nakletme suçunu, ortaya çıkarır. Buna göre de, uyuşturucu maddenin transit geçişiyle, ithali arasındaki ayırım; ülke içinde uyuşturucu maddeyle tasarruf imkânının bulunup bulunmadığına bakılarak karar verilir, bakınız, Birsen ELMAS (2020), age., ss.67-70.

⁷⁵⁹Fahrettin KIDIL (2020), age., s.180.

⁷⁶⁰Birsen ELMAS (2020), age., s.72.

⁷⁶¹Fahrettin KIDIL (2020), age., s.183.

2.4.4.1.3. İhraç

İmal ve ithal kavramlarında olduğu gibi, 5237 sayılı TCK m.188/1’de düzenlenen son seçimlik hareket olarak ihraç kavramı da TCK’de tanımlanmamıştır.⁷⁶² Türk Dil Kurumu-TDK sözlüğünde, ihraç; çıkarma, dışarıya atma, yurt dışına mal satma olarak, ifade edilmiştir.⁷⁶³

İhraç tanımıyla ilgili olarak yer alan tanımlamalar;

1-İhraç kelimesinin sözlük anlamı; çıkarma, dışarıya atma, ülke dışına mal satma olarak ifade edilmiştir.⁷⁶⁴ (TDK sözlükten),

2-Hukuki anlamda ise ihraç; uyuşturucu veya uyarıcıyı maddelerin ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak, ülke dışına çıkarılması, halidir.⁷⁶⁵

3-İhraç, 1961 Tek m.1-m; her biri özel anlamıyla birlikte uyuşturucu maddelerin, maddeten bir memleketten, diğerine veya aynı memleketin bir ülkesinden diğerine nakledilmeleridir.⁷⁶⁶

4-1961 Tek Sözleşmesi’nde, ithalle birlikte; “her biri özel anlamıyla birlikte uyuşturucu maddelerin maddeten bir memleketten diğerine veya aynı memleketin bir ülkesinden diğerine nakledilmeleri” olarak tanım bulan ihraç fiili açısından, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ülke dışına çıkarılması, suçun oluşması için kâfidir.⁷⁶⁷

5-Yine, 1971 Psikotrop Maddelere İlişkin Sözleşme’nin, 1.maddesinin (h) bendinde ihraç, ithalle birlikte; “kendi özel anlamı gereğince, bir psikotrop maddenin, bir ülkeden başka bir ülkeye, fiziksel olarak aktarılması “ olarak yer almıştır.⁷⁶⁸

İthal suçunda olduğu gibi, ihraç suçunda da, uyuşturucu ya da uyarıcı maddenin; kara, hava veya deniz yolu ile yurt dışına çıkarılması, bu maddelerin taşınmasında otomobil, uçak ya da başka bir aracın kullanılması, kişinin uyuşturucu ya da uyarıcı maddeleri kendi üzerinde taşıması veya kargo ile göndermesi önemli değildir.⁷⁶⁹ İhraç fiilinden söz edebilmek için, failin bizzat uyuşturucu veya uyarıcı

⁷⁶²Fahrettin KIDIL (2020), age., s.183.

⁷⁶³**İhraç tanım, TDK sözlüğü**, <https://sozluk.gov.tr/>, (E.T.17.06.2021).

⁷⁶⁴Ertekin AKSÜT (2020), age., s.96.

⁷⁶⁵Ertekin AKSÜT (2020), age., s.96, Birsen ELMAS (2020), age., s.73.

⁷⁶⁶Birsen ELMAS (2020), age., s.73.

⁷⁶⁷Ertekin AKSÜT (2020), age., ss.96-97.

⁷⁶⁸Ertekin AKSÜT (2020), age., s.97.

⁷⁶⁹Fahrettin KIDIL (2020), age., s.183.

maddeyi, ülke dışına kendisinin götürmesi şart değildir. Fail; posta, kargo vb. bir yolla suça konu maddeyi gönderdiğinde, ihraç fiilini gerçekleştirmiş olacaktır.⁷⁷⁰

Öğretide, ihraç suçunun oluşması için, uyuşturucu maddenin, Türkiye ülkesi sınırlarından dışarıya çıkarılmasına yönelik, icrai hareketlerin başlaması ve gümrük kapısı olan yerlerde, gümrük kapılarında görevli memura, aykırı bir beyanda bulunarak, gerçeğin saklanması gerektiği ifade edilmiştir.⁷⁷¹

Yurtdışına, uyuşturucu götürmeye çalışırken yakalanan fail, gümrük memuruna beyanda bulunmadan yakalanır ise, nakletme suçu; gümrük memuruna beyanda bulunduktan sonra yakalanır ise; ihraca teşebbüs suçu oluşturur.⁷⁷²

Bu hükümler çerçevesinde, uyuşturucu ya da uyarıcı maddelerin ihraç edileceğine dair bilgi alınması veya bunun yapılan kontroller ile tespit edilmesi halinde, ihracın gerçekleştirileceği ülkenin yetkilileri ile işbirliği halinde, diğer faillerin de yakalanabilmesi maksadıyla, ülkemizde kontrollü teslimat yöntemine başvurulabilir ve bu özel gözetim altında ihracın gerçekleştirilmesine, izin verilebilir.⁷⁷³

İhraçla ilgili bir durum olan, m.188/2 ve 'ne bis in idem' ilkesi, kovuşturma bölümü içinde işlenmiş olup, tekrardan kaçınmak için, burada söz edilmeyecektir.

2.4.4.2. Maddenin Üçüncü Fıkrasında Düzenlenen Suç Bakımından Hareket (5237 sayılı TCK m.188/3)

Yukarıda 5237 sayılı TCK m.188/1 hareket unsurları görüldükten sonra, m.188/3'e ait, seçimlik hareketleri de, aşağıda işleyeceğiz. Bu iki suçun, ayrı fıkralarda düzenlenmiş olmalarında, bu eylemlerin farklılıklarından da, doğmaktadır. Birinci fıkra genelde; uluslararası suç, üçüncü fıkra ise; ulusal suç olarak kabul görmüştür. Aşağıda, üçüncü fıkra içinde, yer alan seçimlik hareketler, incelenecektir.

2.4.4.2.1. Satmak

Türk Dil Kurumu-TDK sözlüğünde, satmak; bir değer karşılığında bir malı alıcıya vermek, olarak tanımlanmıştır.⁷⁷⁴Satma işlemi uyuşturucu maddenin dolaşımıyla alakalıdır, madde mülkiyetinin ruhsatsız veya ruhsata aykırı bedel karşılığı

⁷⁷⁰Ertekin AKSÜT (2020), age., s.97.

⁷⁷¹Görüşler için bakınız, Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.43.

⁷⁷²Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.43.

⁷⁷³Fahrettin KIDIL (2020), age., s.188.

⁷⁷⁴Satmak tanım, TDK sözlüğü, <https://sozluk.gov.tr/>, (E.T.17.06.2021).

devridir.⁷⁷⁵ 5237 sayılı TCK m. 188/3'de düzenlenen, satma eylemi; bir şahsın zilyetliğinde veya mülkiyetinde yer alan uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi, ruhsatsız ya da ruhsata aykırı olarak, belli bir bedel veya maddi ivaz karşılığında bir başka şahsa devretmesini, belirtmektedir.⁷⁷⁶

Uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi satma fiilinden, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin belli bir bedel veya sair menfaat karşılığı başkasına devri anlaşılıp, uyuşturucu veya uyarıcı madde devrinin, ivazsız-karşılıksız olduğu durumda, yine aynı fıkra düzenlenmiş 'başkalarına vermek' eyleminden ceza verilebileceğidir.⁷⁷⁷

Satma eylemi, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin, bir bedel karşılığı, başkasına devri olmasından, maddi unsuru, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin; mülkiyetinin ya da zilyetliğinin bedel-semen karşılığı, başkasına devri şeklinde, icrai hareketidir. Satmanın oluşabilmesi için, satıcı ve alıcının karşılıklı iradelerinin açıklanması yeterli olmayıp, maddelerin zilyetliğinin de geçirilmesi aranmaktadır.⁷⁷⁸

Şunu belirtmek gerekir ki, uyuşturucu veya uyarıcı madde satma eyleminde, miktarın önemi olmayıp, miktarın yalnızca; 5237 sayılı TCK m.61 gereği, temel cezanın belirlenmesine katkısı vardır.⁷⁷⁹

Uyuşturucu veya uyarıcı madde satma ve satışı arz etme için; 6098 sayılı Borçlar Kanunu⁷⁸⁰, na uygun bir alım satım sözleşmesinin yapılması imkânsız olduğundan, bu eylemden söz edebilmek için, hukuken geçerli bir akde lüzum yoktur. m.188/3'te yer alan eylemler de, sadece ve yalnız kanun dışı ticaret yapılması usulüyle gerçekleşebilir.⁷⁸¹

Kısa aralıklarla birden çok kimseye uyuşturucu satan sanık hakkında, zincirleme suç hükümleri uygulanabilir.⁷⁸²

Burada bir soru da şudur; uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi gizli soruşturmacı ya da adli kolluk görevlisine satarsa, hukuki durumu nedir, sorusudur.⁷⁸³ Yargıtay, yakın tarihlere kadar, bu soruya cevap olarak, bu kişilere satış yapılması durumunda,

⁷⁷⁵Birsen ELMAS (2020), age., s.86.

⁷⁷⁶Fahrettin KIDIL (2020), age., s.189, Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.44.

⁷⁷⁷Ertekin AKSÜT (2020), age., s.146.

⁷⁷⁸Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., ss.338-339.

⁷⁷⁹Ertekin AKSÜT (2020), age., s.146.

⁷⁸⁰**6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu**, RG; 04.02.2011 Tarih, 27836 Sayı, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6098.pdf>, (E.T.17.06.2021).

⁷⁸¹Ertekin AKSÜT (2020), age., s.146.

⁷⁸²Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.44.

⁷⁸³Birsen ELMAS (2020), age., s.91.

satma suçunu kabul edip, bu görevlilere satma birden fazla olursa da; zincirleme suç kabul etmiştir.⁷⁸⁴

Gizli soruşturmacı; 5271 sayılı CMK'da, Koruma Tedbirleri başlığı dördüncü kısmın 'Gizli soruşturmacı ve Teknik Araçlarla İzleme' altıncı bölüm m.139'da düzenlenmiştir. Gizli soruşturmacının hangi durumlarda görevlendirileceği de m.139'da yer almıştır.⁷⁸⁵

02.12.2016 tarihli 6763 sayılı Kanun⁷⁸⁶ 27.maddesiyle yapılan değişiklikle, CMK m.139 7/a-1.; "5271 sayılı Kanununun 139 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan ... yedinci fıkrasının (a) bendinin (1) numaralı alt bendinde yer alan 'uyuşturucu' ibaresi 'örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenip işlenmediğine bakılmaksızın uyuşturucu' şeklinde değiştirilmiştir," maddesinde yapılan değişiklik ile örgüt faaliyeti çerçevesinde, işlenip işlenmediğine bakılmadan, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarında gizli soruşturmacı kullanılabilir.⁷⁸⁷

Gizli soruşturmacının amacı; uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak olmayıp suçu ve faili belirlemek olup, suçla ilgili delilleri toplamaktır. Bu amaçla da gizli soruşturmacıya bedel karşılığı alım-satım kabul edilmemelidir, bu durumda m.188/3 değil, satmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma suçu oluşacaktır, Ceza Genel Kurulu'nun son kararları da buna uygun olmaktadır.⁷⁸⁸ Farklı görüş, sanık, alıcı sandığı muhbir, gizli kolluk görevlisi ya da herhangi bir gizli görevliye, uyuşturucu veya uyarıcı madde sattığında da, satma suçu ortaya çıkar.⁷⁸⁹

Satma eylemi, icra hareketlerine başlanıp herhangi bir sebeple, teslimin gerçekleşmemesi halinde, m. 188/3'te düzenlenen, bir diğer seçimlik hareket olarak, satışa arz etme veya satış için bulundurma fiilleri tamamlanmış olduğundan, satmaya teşebbüsten hüküm verilemeyecektir.⁷⁹⁰

2.4.4.2.2. Satışa Arz Etmek

Satışa arz etmek, Türk Dil Kurumu-TDK sözlüğünde tanımlanmamış olup, bu ifadeyi elde edilen diğer vasıflandırmalara göre kavramaya çalışacağız.

⁷⁸⁴Görüşler için bakınız, Birsen ELMAS (2020), age., s.92.

⁷⁸⁵Birsen ELMAS (2020), age., s.92.

⁷⁸⁶**6763 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun**, RG; 02. 12.2016 Tarih, 29906 Sayı, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/12/20161202-1.htm>, (E.T.18.01. 2021).

⁷⁸⁷Birsen ELMAS (2020), age., s.94.

⁷⁸⁸Görüşler için bakınız, Birsen ELMAS (2020), age., s.98.

⁷⁸⁹Görüşler için bakınız, Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.44.

⁷⁹⁰Fahrettin KIDIL (2020), age., ss.192-193.

Satışa arz etme tanımıyla ilgili olarak;

1-5237 sayılı TCK m.188/3'de düzenlenen ikinci seçimli hareket olarak, 'satışa arz etmek', bir kimsenin, malik ya da zilyet olarak tasarrufunda bulundurduğu, uyuşturucu ya da uyarıcı maddeye dair, satış iradesini açığa çıkaran, herhangi bir davranışta bulunmasıdır.⁷⁹¹

2-Satışa arz etme; bir kimsenin maliki ya da zilyedi olduğu uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi, ruhsatsız ve ruhsata aykırı olarak satma iradesini gösteren, herhangi bir davranışta bulunması olup, arz etmek; sunmak anlamına geldiği için, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin satışa sunulduğu, satmak için gerekli hazırlığın yapıldığı, girişimde bulunduğu hallerde, satışa arz etmeden söz edilecektir.⁷⁹²

3-Satışa arz etme; uyuşturucu veya uyarıcı maddenin, bedel karşılığında, devredilmek üzere, iradenin ortaya çıkmasıdır. Yani, failin, malı satma iradesini açığa çıkaran bir fiilde, bulunmasıyla satışa arz gerçekleşir. Örnek olarak; pazarlık yapmak, kaparo almak, satışa arz için yeterli hareketlerdir.⁷⁹³

4-Satışa arz etme; elinde uyuşturucu veya uyarıcı madde bulunan ya da uyuşturucu ve uyarıcı maddeyi temin edebilecek kimsenin, bu maddeyi satmaya yönelik hareketleridir.⁷⁹⁴

Şüpheli, uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi satmak için, iradesini ortaya koyan hareketler, gerçekleştirilmelidir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin, kişinin hâkimiyetinde olması gerekir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi satma eylemi tamamlanmadan önlenmiş olduğu durumda, satışa arz fiili tamamlanmış olur. Satışa arz fiili, yapısı itibariyle teşebbüse elverişli olmayıp, satışa arz fiili tamamlandığında takdirde; uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma suçu işlenmiş kabul edilmektedir. Suçun oluşması için, kişinin satışa arz ettiği maddenin, uyuşturucu veya uyarıcı madde olduğunu bilmesi şartı da aranır.⁷⁹⁵

Satışa arz etme ve bulundurma fiilleri açısından bir görüşe göre de, satışa arz etme durumunda genel olarak bulundurma fiilinin de tamamlanmış olması sebebiyle, bu halde tamamlanmış bulundurma fiilinden, failin sorumluluğuna gidilebileceğini belirtmektedir. Fakat satışa arz etme ile bulundurmanın kimi zamanlar örtüştüğünden

⁷⁹¹Fahrettin KIDIL (2020), age., s.193.

⁷⁹²Ertekin AKSÜT (2020), age., s.148.

⁷⁹³Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.339.

⁷⁹⁴Birsen ELMAS (2020), age., s.99.

⁷⁹⁵Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.49.

bahsetmek mümkün olduğu gibi, bazı hallerde satışa arz, uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma olmadan da olanaklıdır.⁷⁹⁶

2.4.4.2.3. Başkalarına Vermek

Satışa arz etmek gibi başkalarına vermek de, Türk Dil Kurumu-TDK sözlüğünde tanımlanmamış olup, bu ifadeyi de, elde edilen diğer vasıflandırmalara göre kavramaya çalışacağız.

Başkalarına vermek tanımıyla ilgili olarak;

1-Başkalarına vermek; üçüncü kişiler açısından, uyuşturucu veya uyarıcı madde üzerinde, tasarrufta bulunma olanağının ortaya çıkarılmasıdır. Başkalarına vermenin, bir bedel-ücret karşılığında olması, koşul değildir.⁷⁹⁷

2-Başkalarına verme, uyuşturucu veya uyarıcı madde devrinin, karşılıksız biçimde gerçekleşmesidir. Bedel veya sair menfaatlerle, uyuşturucu veya uyarıcı madde temini, aynı fıkroda yer alan satma kapsamında, değerlendirilir.⁷⁹⁸

3-Satmaktan farklı olarak başkalarına vermek, bir kimsenin maddi kazanç elde etme gayesi olmadan, zilyetliğinde ya da mülkiyetinde bulunan, uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi, ruhsatsız veya ruhsata aykırı biçimde bir başkasına devretmesidir.⁷⁹⁹

4-Uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri başkalarına verme; bir şahsın mülkiyetinde ya da zilyetliğinde bulunan uyuşturucu maddeyi; satma veya satışa arz etme sayılmayacak biçimde ve bedel almadan başka şahsa devretmesidir.⁸⁰⁰

Başkalarına vermek; mülga 765 sayılı TCK'da; 'parasız olarak devretme' olarak yer almışken, 5237 sayılı TCK'da, başkalarına vermek olarak düzenlenmiştir.⁸⁰¹ Burada, başkasına vermek; bedelsiz olup, ruhsatsız ya da ruhsata aykırı vermedir.⁸⁰² Ceza Genel Kurulu, verdiği bir kararda; koşul olarak, satışta iradelerin uyuşmasını ve zilyetliğin devrini aramıştır.⁸⁰³

⁷⁹⁶Görüşler için bakınız, Ertekin AKSÜT (2020), age., s.149.

⁷⁹⁷Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.340.

⁷⁹⁸Ertekin AKSÜT (2020), age., s.150.

⁷⁹⁹Fahrettin KIDIL (2020), age., s.194.

⁸⁰⁰Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.47.

⁸⁰¹Birsen ELMAS (2020), age., s.100.

⁸⁰²Birsen ELMAS (2020), age., s.100.

⁸⁰³"...bir kişinin mülkiyetinde ve zilyetliğinde bulunan uyuşturucu maddeyi satış sayılmayacak şekilde ve bedel almadan başkasına devretmedir. Bunun için uyuşturucuyu verecek kişi ile alacak kişinin iradelerinin uyuşması ve maddenin zilyetliğinin devredilmesi gerekir," CGK, 21.06.2011 Tarih, 2011/10-120-2011/143 sayılı Karar, AKTARAN Birsen ELMAS (2020), age., s.100.

Başkalarına vermek fiili, bedelsiz veya karşılıksız şekilde, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin temini anlamına geldiğinden, bir ticari maksat aranmaksızın, sırf bir başkasının uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanması için, bir başkasına devretmesi halinde, başkalarına vermeden söz edilebilir, burada, 5237 sayılı TCK m.188 başlığının, ‘imal ve ticaret’ olmasının da bir ehemmiyeti yoktur. Neticesinde, fail, bir başkasına uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi vererek tedavüle soktuğundan, m.188/3 kapsamında başkalarına vermeden söz edilir.⁸⁰⁴

Bu seçimlik harekette, sadece para değil, bir başka maddi menfaatin de, elde edilmemiş olması da aranır. Aksi halde fiil, başkalarına vermek değil; satış hareketi olur.⁸⁰⁵

Başkalarına uyuşturucu madde vermek suçu kapsamında, belki de akla gelen ihtimal, kendisi de uyuşturucu madde kullanan bir kişinin; buldukları bir ortamda arkadaşlarına veya orada bulunanlara uyuşturucu madde vermesi ve sonucunda beraberce uyuşturucu kullanmaları halidir.⁸⁰⁶

Bu konudaki görüş şudur; kullanmak amacıyla uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi yanında bulunduran failin, bu maddeyi başkalarına ikram ederek birlikte içmeleri ya da bir başkasından temin ederek kullanması, m.191/1 açısından; bununla birlikte kullanması için bir başkasına karşılıksız olarak, uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi veren şahsın eylemi, m.188/3 açısından hüküm altına alınır.⁸⁰⁷ Kullanmak amacıyla bulundurmada; başkalarına ikram durumunda; başkasına vermek suçu değil, m.191 suçu devreye girer.⁸⁰⁸

Bu konuyla alakalı olarak, bazı Yargıtay kararlarında; uyuşturucu maddeyi bir yerden temin edip arkadaşlarıyla birlikte kullanan kişinin, suça konu uyuşturucu maddenin, mülkiyetini devretme iradesinin bulunmadığı belirtilerek, fiilin bir bütün olarak ‘kullanmak amacıyla uyuşturucu madde bulundurmak’ suçunu oluşturduğu değerlendirilmiştir.⁸⁰⁹

Ayrıca, kanuni düzenleme nedeniyle, herhangi bir yerden temin ettiği az miktar uyuşturucuyu, yalnızca birlikte kullanmaları için, bir başkasına ikram eden kişinin bu fiili, 6545 sayılı Kanun sonrası, on yıldan az olmamak üzere hapis cezası ve adli para

---

⁸⁰⁴Ertekin AKSÜT (2020), age., s.150.

⁸⁰⁵Fahrettin KIDIL (2020), age., s.194.

⁸⁰⁶Fahrettin KIDIL (2020), age., s.195.

⁸⁰⁷Görüşler için bakınız, Ertekin AKSÜT (2020), age., s.153.

⁸⁰⁸Birsen ELMAS (2020), age., s.101.

⁸⁰⁹Fahrettin KIDIL (2020), age., ss.195-196.

eczası ile cezalandırılmasını gündeme getirebilecektir ki, bu durum da; suç ve cezanın dengesine, ceza adaletine, maddenin başlık ve ruhu ile yasa koyucunun m.188/3'ün, düzenleme amacına aykırı olacaktır.⁸¹⁰

Bu meseleyle ilgili bir tavsiye de; uygulamada birliğin ve suç/ceza dengesizliğini ortadan kaldırılması açısından, başkalarına verme fiilinin ayrı bir fıkra da madde altında düzenlemesi ve ceza miktarının satma fiiline göre; daha az, m.191/1'de düzenlenen kullanma fiiline göre ise daha çok belirlenmesi ya da kullanmak için başkalarına verme eylemi açısından, ayrı bir düzenlemeye yer verilmesi, Doktrine göre, isabetli olacaktır.⁸¹¹

2.4.4.2.4. Sevk Etmek

Türk Dil Kurumu-TDK sözlüğünde, sevk etmek; göndermek, götürmek, olarak tanımlanmıştır.⁸¹²

Sevk etmek tanımıyla ilgili olarak;

1-Sevk etmek; uyuşturucu veya uyarıcı maddenin, bir yerden, başka bir yere, başka kişi veya kişiler aracılığıyla, taşınmasıdır.⁸¹³

2-5237 sayılı TCK m.188/3'de ifade edilen, sevk etmek; uyuşturucu ya da uyarıcı maddenin, ruhsatsız veya ruhsata aykırı bir şekilde, maddenin maliki ya da zilyedi tarafından, bir başkası vasıtasıyla, bir yeden başka bir yere gönderilmesi şeklinde, düzenlenmiştir.⁸¹⁴

3-Doktrinde sevk etme; “Bir kimsenin, maliki veya zilyedi olduğu uyuşturucu maddeyi, kullanma amacı dışında bir amaçla, bir yerden başka bir yere, bir başkası aracılığıyla göndermesi, yollaması,” şeklinde belirtilmiştir.⁸¹⁵

İmal veya ticarete ilişkin diğer seçimlik hareketlerde olduğu gibi, sevk etme suçu bakımında da, failin kullanıma amacı dışında, başka bir amaçla hareket etmesi gerekmektedir.⁸¹⁶

⁸¹⁰Ertekin AKSÜT (2020), age., s.151.

⁸¹¹Görüşler için bakınız,Ertekin AKSÜT (2020), age., s.154.

⁸¹²**Sevk etmek tanım, TDK sözlüğü**, <https://sozluk.gov.tr/>, (E.T.17.06.2021).

⁸¹³Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.51.

⁸¹⁴Fahrettin KIDIL (2020), age., s.197.

⁸¹⁵Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.51.

⁸¹⁶Fahrettin KIDIL (2020), age., s.197.

Sevk eden, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin maliki veya zilyedir. Sevk etme, ülke içinde bir yerden bir yere yapılır.⁸¹⁷ Sevk veya nakledilecek mesafenin uzaklığı ya da yakınlığı önemli olmayıp, nakleden kişinin naklettiği uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi doğrudan doğruya tüketiciye ulaştırmasına da gerek yoktur.⁸¹⁸ 5237 sayılı TCK m.188/3 anlamında, aynı ülkenin siyasi sınırlar içinde yer değiştirilirse, madde nakli söz konusu olduğu Yargıtay, tarafından kabul edilir.⁸¹⁹

Sevk etmenin boşluğu; gerekçede belirtilerek sonradan eklenmiştir.⁸²⁰ (5377 sayılı Kanunla getirilmiştir). Nakletmekle, arasında da bazı farklılıklar bulunmaktadır.

Sevk etme ve nakletmenin farkları açısından;

1-Sevk etme, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin, bir yerden başka bir yere ulaştırılması için yönlendirilmesi; nakletme ise, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin, ticareti ile doğrudan bir ilişkisi bulunmayan bir şahsın, bu maddeyi bir yerden başka bir yere bizzat götürmesi ve teslim etmesi, anlamına gelmektedir. Sevk işlemini daha çok, bir başka kişi tarafından nakledilecek olan, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin, muhatabına yani alıcısına, yönlendirilmesi olarak anlamak, gerekir.⁸²¹

2-Satın alınan, uyuşturucu ya da uyarıcı maddenin, posta vasıtasıyla ya da taşıma araçlarıyla, bir yerden başka bir yere gönderilmesi halinde, sevk etme kabul edilip, nakilden farkı; maddenin bizzat götürülmesi olmayıp, söz konusu maddenin gönderilmesi gerekir.⁸²²

3-Sevk etmek; nakletmeden farklıdır. Sevk eden, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin, malik ya da zilyedir. Fakat, uyuşturucu maddeyi, bulunduğu yerden, başka yere, bizzat veya adamları ile götüren değil gönderendir. Nakleden ise, maddenin maliki ya da zilyedi olmayabilir, yalnız maddeyi bizzat ya da adamlarıyla

⁸¹⁷Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.51.

⁸¹⁸Ertekin AKSÜT (2020), age., s.155.

⁸¹⁹”Yönetimindeki minibüsün gizli bölmelerine yerleştirilen eroini, Hollanda’ya götürülmek amacıyla Develi’den hareket eden sanığın kollukça Kırşehir’de yakalandığı anlaşılmaktadır. Sanığın bu maddeyi gümrüğe tabi tutmadan atması, imha etmesi ya da ihraçtan vazgeçmesi mümkün olduğuna ve ihraca kalkışmaya ilişkin icra hareketlerine henüz başlamadığına göre nakil yerine ihraçtan kurulması yasaya aykırıdır.” demiştir, Yar.10.CD.04.05.1995 Tarih,2161/4257. AKTARAN Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.990.

⁸²⁰Madde gerekçe; Maddenin üçüncü ve yedinci fıkralarında sayılan haller arasında ‘sevk etmek’ eyleminin bulunmaması nedeniyle uygulamada yaşanması olası tereddütleri gidermek açısından ekleme yapılmıştır, AKTARAN Ahmet Cemal RUHİ (2020), s.23, Birsen ELMAS (2020), age., s.32.

⁸²¹Ertekin AKSÜT (2020), age., s.155.

⁸²²Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.51.

götürendir. Bundan da çıkan sonuç; gönderen-sevk eden, götür-en-nakleden kişi, neticesine ulaşabiliriz.⁸²³

4-Nakilden farkı, maddenin bizzat götürülmesi değil, söz konusu maddenin gönderilmesinin söz konusu olması halidir.⁸²⁴

2.4.4.2.5. Nakletmek

Türk Dil Kurumu-TDK sözlüğünde, nakletmek; nakil işini yapmak, bir yerden başka bir yere geçirmek, iletmek, olarak tanımlanmıştır.⁸²⁵

Nakletmek tanımıyla ilgili olarak;

1-Nakletmek, bir kimsenin, maliki veya ziyedi bulunduğu uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi, kullanma dışında bir maksatla, bir yerden başka bir yere, bizzat kendisi ya da kendisine bağlı olarak çalışan kişiler tarafından götürülmesi, olarak anlaşılmalıdır.⁸²⁶

2-5237 sayılı TCK m.188/3 açısından, nakletmek; uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ruhsata aykırı olarak, bir yerden başka bir yere götürülme eylemidir.⁸²⁷

3-Nakletmek; göndermek, yollamak anlamına gelebilmektedir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin bir yerden bir yere taşınmasıdır, fail, burada uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi taşıyan-nakleden şahıstır.

4-Nakletmek; göndermek, yollamak, bir yerden alıp başka bir yere iletmek demektir.⁸²⁸ (Yukarda açıkladığımız TDK sözlük tanımı).

Sevk etme ve nakletme fiilleri arasındaki farklılık sebebiyle, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin, bir yerden başka bir yere kullanma amacı dışında bir amaçla taşındığı her halde, nakletmeden bahsedilirse de sevk etme bakımından aynı şey söylenemez. Çünkü, her durumda, bizzat bu yasak maddeleri götür-en dışında, ayrıca bunları gönderen yani sevk eden bir kişi bulunmayabilir.⁸²⁹

Nakil, her türlü araçla ya da kişinin bedeni üzerinde olabilir. Suç bu haliyle kesintisiz suç özelliğine sahiptir. Naklin bu haliyle, ithal ve ihraçtan ayrılma sebebi; naklin ülke içinde yapılmasıdır. Naklin tamamlanması için, maddenin mutlaka alıcıya geçmesi ve de naklin ücret karşılığı yapılmasına da, gerek yoktur. Nakledenin,

⁸²³Birsen ELMAS (2020), age., s.102.

⁸²⁴Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.51.

⁸²⁵**Nakletmek tanım, TDK sözlüğü**, <https://sozluk.gov.tr/>, (E.T.17.06.2021).

⁸²⁶Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.50, Birsen ELMAS (2020), age., s.104.

⁸²⁷Fahrettin KIDIL (2020), age., s.199.

⁸²⁸Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.50.

⁸²⁹Fahrettin KIDIL (2020), age., ss.199-200.

uyuşturucu veya uyarıcı maddenin sahibi olup olmaması da, bu konuda önemli değildir.⁸³⁰

Sevk etmek ve nakletmek fiilleri yönünden, hareketin ülke sınırları içinde gerçekleşmesi gerektiğine de dikkat edilmelidir.⁸³¹

Yine nakletme konusuyla ilgili; uyuşturucu veya uyarıcı maddenin, Türkiye’den transit geçişi, Kanunda öngörülmemiştir.⁸³² Nakil işlemi, ülke sınırları içinde gerçekleşmelidir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddeler ülke dışına nakledildiği takdirde, ihracat ya da ithalat suçu meydana gelir.⁸³³

Transit geçişle alakalı; Tek Sözleşmesi’nin 36.maddesinde devletler; ”Bu mukavelenin hükümlerine uygun olmayarak gerçekleştirilecek transit muamelelerinin suç teşkil etmesi hususunda gerekli tedbirleri alacaktır” şeklindedir. Transit geçişte; bir ülkeden ihraç, diğer ülkeye ithal söz konusu olmaktadır. Fakat, ithal ve ihraç hareketlerinin icra hareketi olması, gümrük alanlarına girme ile başlanabileceği için, bu ithal ve ile ihraç arasındaki hareketi, nakil olarak cezalandırmak daha doğru olacaktır. (5237 sayılı TCK m.188/3).⁸³⁴

Failin, transit geçişle ilgili olarak, ithalden sorumlu tutulabilmesi için; uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ülkeye, ülke içinde kalması amacıyla sokulduğunun ispatı gerekir.⁸³⁵

Nakletme eylemi, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin gideceği yere kadar götürülmesi ile tamamlanır. Bu nedenle, suçun tamamlanması için, nakledilen maddenin de alıcıya ulaşması koşulu aranmaz.⁸³⁶

Suçun oluşumunda, failin naklettiği eşyanın, uyuşturucu veya uyarıcı madde olduğunu bilmesi gerekir, (sevk halinde götürenin bilmesinin bir önemi yoktur).⁸³⁷

2.4.4.2.6. Depolamak

Türk Dil Kurumu-TDK sözlüğünde, depolamak; aklamak veya korumak amacıyla ambara koymak, depo etmek, biriktirmek, ambarlamak, olarak tanımlanmıştır.⁸³⁸

⁸³⁰Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., ss.341.

⁸³¹Fahrettin KIDIL (2020), age., s.200.

⁸³²Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.51, Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.341.

⁸³³Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.51.

⁸³⁴Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.341.

⁸³⁵Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.342.

⁸³⁶Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.50.

⁸³⁷Birsen ELMAS (2020),s age.,105.

⁸³⁸**Depolamak tanımı, TDK sözlüğü**, <https://sozluk.gov.tr/>, (E.T.17.06.2021).

Depolama tanımıyla ilgili olarak;

1-Depolamak; uyuşturucu veya uyarıcı maddenin, bir yerde tutulması, muhafazasıdır, bu nedenle, depolamada, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin değişik yerlere sevk edilmesi amacıyla, geçici yerde bekletilmesi, anlaşılmalıdır.⁸³⁹

2-5237 sayılı TCK m.188/3 bakımından depolamak, uyuşturucu ya da uyarıcı maddenin herhangi bir yerde tutulmasını ifade etmektedir.⁸⁴⁰

Bu fiilin, kanun koyucu tarafından madde metnine koyulmasındaki maksat; uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi nakledip, sevk etmeyen, satın almayan, kendisi için kabul etmeyen kimselerin, bu uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi, anılan özelliğini bilerek, belli süre bir yerde tutmasının cezasız bırakılmamasıdır.⁸⁴¹

Bu seçimlik hareketteki amaç; başkasına ait uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi bir yerde tutmak, gizlemek olduğundan, maddenin saklandığı yerin önemi bulunmaz, yine buradaki uyuşturucu veya uyarıcı madde de, başkasına aittir.⁸⁴²

Depolar, sürekli olarak uyuşturucu veya uyarıcı madde, girişi ve çıkışı yapılan ya da yapılması gaye edinilen yerlerdir.⁸⁴³ Depolama fiilinde, bir depo kullanılabilir gibi; ev, iş yeri, araba, bahçe, garaj veya kömürlük olarak kullanılan yerler ile bunlarla aynı biçimde saklama ve koruma gayesine uygun olan herhangi bir yer de kullanılabilir.⁸⁴⁴

Yine, depolamayla ilgili Doktrin eleştiri konusu olarak; suç kapsamında zaten bulundurmak fiilinin yer aldığı, ayrıca depolama ile kanun koyucunun bir tekrara neden olduğu, bulundurmanın çok daha kapsamlı olması sebebiyle, depolamak şeklindeki seçimlik hareketi de kapsadığı ve bu nedenle de depolamanın ayrıca düzenlenmesinde isabet olmadığı belirtilmiştir. Yargıtay'ın, bazı kararlarına bakıldığında; bazen depolamak ve bulundurmak arasında ayırım yapmadan 'bulundurmak ve depolamak fiili'nin gerçekleştirildiği yönünde hüküm kurduğu, bazen de fiilin bizzat 'depolamak' olarak belirttiğine de rastlanmaktadır.⁸⁴⁵

Depolamadan söz edebilmek için, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin, ticaret kapsamında tutulup tutulmasının bir ehemmiyeti bulunmaz. Eylem, bir gelir

⁸³⁹Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.342., Ertekin AKSÜT (2020), age., s.157, Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.48.

⁸⁴⁰Fahrettin KIDIL (2020), age., s.201.

⁸⁴¹Ertekin AKSÜT (2020), age., s.157.

⁸⁴²Birsen ELMAS (2020), age., s.108.

⁸⁴³Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.342.

⁸⁴⁴Fahrettin KIDIL (2020), age., s.201.

⁸⁴⁵Görüşler için bakınız, Fahrettin KIDIL (2020), age., s.202.

karşılığında depolamaya mahsus yerin tahsisi ile gerçekleştirilebileceği gibi; hiçbir gelir kaygısı olmadan, varsayalım yardım maksatlı olarak da, işlenebilir. Burada önemli olan nokta, eylemin kullanma amacıyla bulundurma olup olmamasının tespiti.⁸⁴⁶

Kişinin, kullanmak maksadıyla depolamada bulunup bulunmadığını anlamak için, kişinin depolamış olduğu uyuşturucu veya uyarıcı maddenin, kişisel kullanım miktarını aşır aşmadığına dair, Adli Tıp Kurumu uzmanlarınca verilecek olan rapor doğrultusunda, mahkeme tarafından karar verilmesi gerekir.⁸⁴⁷ Bu sebeple de, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin 5237 sayılı TCK m.191/1 gereğince, kullanım amaçlı olarak bulundurulması ile m.188/3 anlamında depolanması arasında yapılacak tespit önemli bulunmaktadır.⁸⁴⁸

2.4.4.2.7. Satın Almak

Türk Dil Kurumu-TDK sözlüğünde, satın almak; bir nesneyi belirlenen fiyatını ödeyerek kendine mal etmek, mübayaa etmek, olarak tanımlanmıştır.⁸⁴⁹

Satın almak tanımıyla ilgili olarak;

1-5237 sayılı TCK m.188/3 anlamında satın alma, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin bir bedel karşılığında başkasından devralınması, şeklindedir.⁸⁵⁰

2-Satın almak; bir şeyin bir bedel karşılığında başkasından devralınmasıdır. Uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi malikinden veya zilyedinden, ruhsatsız ya da ruhsata aykırı olarak devralma durumunda, uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi satın alma hareketi, ortaya çıkar.⁸⁵¹

3-Satın almak; Yargıtay Ceza Genel Kurulunun, 21.06.2001 Tarih, 2011/10-120-2011/143 sayılı Kararında; "uyuşturucu veya uyarıcı maddenin üzerinde tasarruf edebilme hakkının bir bedel veya başka bir değer karşılığı elde edilmesi", olarak tanımlanmıştır.⁸⁵²

Satın alma suçu, satın alınan uyuşturucu veya uyarıcı maddenin, zilyetliğinin devralınması, kısacası alınan şey üzerinde fiili hâkimiyet kurulması ile tamamlanır.⁸⁵³

⁸⁴⁶Ertekin AKSÜT (2020), age., s.158.

⁸⁴⁷Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.49.

⁸⁴⁸Ertekin AKSÜT (2020), age., s.158.

⁸⁴⁹**Satın almak tanım, TDK sözlüğü**, <https://sozluk.gov.tr/>, (E.T.17.06.2021).

⁸⁵⁰Ertekin AKSÜT (2020), age., s.159, Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.46.

⁸⁵¹Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.339.

⁸⁵²Birsen ELMAS (2020), age., s.109.

⁸⁵³Fahrettin KIDIL (2020), age., s.204.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin, zilyetliğin geçmesi bizzat teslim alma şeklinde olması gerekmez, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin, alıcının alabileceği bir yere bırakılması da, fiil için yeterlidir.⁸⁵⁴

Kabul etmeden farklı olarak satın almada; uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin, mutlaka bir maddi menfaat karşılığında elde edilmiş olması koşulu aranmaktadır.⁸⁵⁵

Fail, satın alma eylemini gerçekleştirirken, kullanma amacı dışında bir amaçla hareket etmesi gerekmektedir. Çünkü, failin kullanma amacıyla hareket ettiği ve temin ettiği uyuşturucu madde miktarının, kişisel kullanım sınırları içinde kaldığı hallerde, 5237 sayılı TCK m.191'den, sorumluluk söz konusu olur.⁸⁵⁶ Neticesinde, kişisel kullanım miktarı şeklinde, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin satın alınması durumunda; satın alma fiili değil, uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanmak için bulundurma suçu, ortaya meydana gelir.⁸⁵⁷

m.188/3 düzenlemesinin yanında, m.191/1'de de, satın alma fiili suç olarak yer almış olmakla; aradaki fark, m.191/1'in sırf kullanmak için satın almayı düzenlemesinde yatmaktadır. Bununla beraber, m.188/3'de sayılan satın alma eylemi, sırf ticari amaçla işlenmek zorunda değildir.⁸⁵⁸ Suçun madde başlığı, 'ticaret' kavramı olduğu için her bir fiil yönünden ticaret amacını değil, suçun ağırlık noktasını işaret ettiği de esastır. Aslında, karışıklık ya da farklılık, 'kullanmak amacı dışında olursa muhakkak ticari amaç taşımaktadır,' görüşünden kaynaklanmaktadır ki bu yorum doğru değildir. Önemli olan husus satın alınan kullanım amaçlı olup olmamasında yatmaktadır.⁸⁵⁹

Failin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanmak mı, yoksa başka bir amaçla mı, aldığı tespit edilemiyorsa; 'şüpheden sanık yararlanır' ilkesi uygulanır, faraza m.191 uygulanmalıdır.⁸⁶⁰ Bu durumda m.191'in uygulanması daha vicdanidir.⁸⁶¹

⁸⁵⁴Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.340.

⁸⁵⁵Gerçekten, 21.06.2011 tarihli bir CGK kararında; "Satın alma; uyuşturucu ya da uyarıcı maddenin üzerinde tasarruf edebilme hakkının bir bedel veya başka bir değer karşılığı elde edilmesi, kabul etme de; bir kişinin başkasına ait uyuşturucu veya uyarıcı maddenin zilyetliğini herhangi bir karşılık vermeden üzerine almasıdır." görüşlerine yer verip farkı belirtmiştir, AKTARAN Fahrettin KIDIL (2020), age., s.203.

⁸⁵⁶Fahrettin KIDIL (2020), age., s.203.

⁸⁵⁷Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.340.

⁸⁵⁸Ertekin AKSÜT (2020), age., s.159.

⁸⁵⁹Ertekin AKSÜT (2020), age., s.160.

⁸⁶⁰Birsen ELMAS (2020), age., s.109.

⁸⁶¹Yani; bir kişinin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanmak amacıyla mı, yoksa başka bir amaçla mı, aldığı tespit edilemiyorsa, bu durumda uyuşturucu veya uyarıcı maddenin miktarının da değerlendirilerek, fail lehine değerlendirmesiyle, fiilin m.191/1 kapsamında satın alma olduğu kabul edilmelidir. Ama, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin sırf miktarının, satın alınan m.191/1 ya da m.188/3 olarak değerlendirilmesi için yeterli olmadığını, somut olayın diğer şartlarının da

2.4.4.2.8. Kabul Etmek

Türk Dil Kurumu-TDK sözlüğünde, kabul etmek; bir şeye isteyerek veya istemeyerek razı olmak, onaylamak, olarak tanımlanmıştır.⁸⁶²

Kabul etmek tanımıyla ilgili olarak;

1-Kabul etmek; Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun, 21.06.2011 Tarih, 2011/10-120-2011/143 sayılı Kararında; "Bir kişinin başkasına ait uyuşturucu veya uyarıcı maddenin zilyetliğini herhangi bir karşılık vermeden üzerine alması", olarak tanımlanmıştır.⁸⁶³

2-Kabul etmek; bir şahsın, başkasına ait uyuşturucu veya uyarıcı maddenin zilyetliğini herhangi bir karşılık vermeden, kişisel kullanım haricinde, bir gayeyle alması olup, suçun tamamlanması için maddenin failin fiili hâkimiyetine geçmesi gerekir.⁸⁶⁴

3-5237 sayılı TCK m.188/3 anlamında kabul etmek, bir bedel veya başka bir maddi ivaz karşılığı olmaksızın, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin, mülkiyetinin ya da zilyetliğinin devralınması biçiminde belirtilebilir.⁸⁶⁵

Kabul etmenin en belirgin yanı; maddenin bedelsiz alınmasıdır, bedel olursa-satın alma olarak belirtilir.⁸⁶⁶ Kabul etmek; uyuşturucu veya uyarıcı madde üzerinde, tasarrufta bulunma imkânına sahip olmaktır. Kabul etmenin neticesi, bulundurmak olabilir. Kabul etme anı; fiil olup, fiil uyuşturucu veya uyarıcının kişinin fiili ya da hukuki egemenliğine geçişiyle, tamamlanmaktadır.⁸⁶⁷

Kabul etmek ve bulundurmak farkıysa; kabul etme, bir kimsenin başkasına ait uyuşturucu veya uyarıcı maddenin zilyetliğini ivazsız biçimde alması; bulundurmaysa, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin fiili egemenliği altında madde üzerinde tasarruf imkânı bulunacak biçimde hamiyet altında tutulmasıdır.⁸⁶⁸

---

incelenmesinin lüzumu olduğundan, failde kullanma amacının dışında başka bir amaç tespit edilemediği durumda, m.191/1'in uygulanmalıdır, bakınız, Ertekin AKSÜT (2020), age., s.160.

⁸⁶²**Kabul etmek tanımı, TDK sözlüğü**, <https://sozluk.gov.tr/>, (E.T.17.06.2021).

⁸⁶³Birsen ELMAS (2020), age., s.114.

⁸⁶⁴Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.45.

⁸⁶⁵Fahrettin KIDIL (2020), age., s.206.

⁸⁶⁶Birsen ELMAS (2020), age., s.114.

⁸⁶⁷Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.342.

⁸⁶⁸Ertekin AKSÜT (2020), age., s.160.

2.4.4.2.9. Bulundurmak

Türk Dil Kurumu-TDK sözlüğünde, bulundurmak; Var olmasını, hazır bulunmasını sağlamak, eksik etmemek, olarak tanımlanmıştır.⁸⁶⁹

Bulundurmak tanımıyla ilgili olarak;

1-Bulundurmak; bir şahsın, uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi, ruhsatsız ya da ruhsata aykırı şekilde, üzerinde tasarrufta bulunabilecek biçimde, hukuki ve fiili egemenliği altında bulundurmasıdır.⁸⁷⁰

2-Bulundurmak; Yargıtay Ceza Genel Kurulunun, 21.06.2011 Tarih, 2011/10-120-2011/143 sayılı Kararında; "Bir kişinin kendisine veya başkasına ait uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak fiili egemenliği altında ve o madde üzerinde tasarruf olanağı bulunacak şekilde elinde tutması", olarak tanımlanmıştır.⁸⁷¹

Bulundurmada önemli olan, failin dilediği zamanda, uyuşturucu veya uyarıcı maddeye ulaşma olanağının ve madde üzerinde fiili veya hukuki tasarruf yetkisinin bulunmasıdır.⁸⁷²

CGK, yakın tarihli bir kararında 5237 sayılı TCK m.188/3 manasında, bulundurma suçuna ilişkin değerlendirmelere yer vermiştir.⁸⁷³ Velhasıl kararda, ifade bulduğu üzere; kullanma amacı dışında bir amaç ile kastedilen, her zaman ticari bir kazanç elde etme olarak düşünülmemelidir. Fail, yanında bulundurduğu uyuşturucu madde ile bir başkasını bayıltmak, onu öldürmek ya da ona iftira atmak da isteyebilir. Bunların hepsi, kullanma amacı dışında bir amaç olduğundan, bu şekilde uyuşturucu maddenin bulundurulması ile de m.188/3 gündeme gelir.⁸⁷⁴

Uyuşturucu madde bulundurma eyleminin, kullanmak için uyuşturucu madde bulundurmak suçunu mu, yoksa uyuşturucu madde ticareti suçunu mu, oluşturduğunun tespitine belirgin rol oynayan husus, bulundurmanın amacıdır.⁸⁷⁵ Bu amaç suçu,

⁸⁶⁹**Bulundurmak tanım, TDK sözlüğü,** <https://sozluk.gov.tr/>, (E.T.17.06.2021).

⁸⁷⁰Fahrettin KIDIL (2020), age., s.206, Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., ss.342-343.

⁸⁷¹Birsen ELMAS (2020), age., s.115.

⁸⁷²Birsen ELMAS (2020), age., s.115.

⁸⁷³Buna göre; "bir kişni kendisine veya başkasına ait uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak fiili egemenliği altında ve o madde üzerinde tasarruf olanağı bulunacak şekilde elinde tutmasıdır. Ancak uyuşturucu veya uyarıcı maddenin TCK'nın 188.maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında bulundurulduğundan söz edebilmek için kendi kişisel kullanımı dışında bir amaçla, örneğin; başkasına satmak, başkasının içeceğine karıştırmak veya yeni uyuşturucu imal etmek gibi nedenlerle bulundurulması gerekir." AKTARAN Fahrettin KIDIL (2020), age., ss.206-207.

⁸⁷⁴Fahrettin KIDIL (2020), age., s.207.

⁸⁷⁵Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.52.

uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanmak için bulundurmak suçundan (m.191) ayırır. Amaç-maksat, kişinin iç dünyasına aittir. Bu amacı belirlemede; uyuşturucu veya uyarıcı madde miktarı, failin bağımlı olup-olmaması, ekonomik durumu gibi unsurlar göz önüne alınmalıdır. Failin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi hangi amaçla yanında bulundurduğu tespit edilemediğinde, ‘şüpheden sanık yararlanır’ ilkesince, failin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanmak maksadıyla imal, ithal, ihraç ederek yanında bulundurduğunun kabulü gerekir.⁸⁷⁶

Bulundurmak; kullanma amaçlı mı, ticaret amaçlı mı, Yargıtay Ceza Genel Kurulu, uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma eylemini; kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçunu mu, yoksa uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ülke içinde ticareti suçunu mu, oluşturduğunun tespiti açısından, üç ölçüt belirlemiştir.⁸⁷⁷ Bu üç ölçüt de, Yargıtay kararlarında, dikkate alınır.⁸⁷⁸

Buradaki bulundurmanın, kullanma amacı dışında bir nedenle olması da gerekmektedir.⁸⁷⁹ Yani, bulundurmanın 5237 sayılı TCK m.188/3 içerisinde değerlendirilebilmesi için, kullanma amacı olmamalıdır.⁸⁸⁰ Amaç belirlemede, kullanma miktarını dikkate alan, bazı Yargıtay kararları, bulunmaktadır.⁸⁸¹

⁸⁷⁶Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., ss.347-349.

⁸⁷⁷Ertekin AKSÜT (2020), age., s.163.

⁸⁷⁸**Birinci ölçüt;** Hareket, Yargıtay Ceza Genel Kurulu’na göre bu ölçütlerden birincisi; failin bulundurduğu uyuşturucu maddeyi başkasına satma, devir ya da tedarik etmek hususunda bir hareket içine girdiğinin tespit edilememesidir, bakınız, Ertekin AKSÜT (2020), age., ss.163-164, Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.53.

İkinci ölçüt; bulundurulmuş yer ve bulundurulma şekli, kişisel kullanım için uyuşturucu madde bulunduran kimse, bunu her zaman kolaylıkla erişebileceği bir yerde, örneğin genellikle evinde veya işyerinde bulundurur. Uyuşturucunun çok sayıda özenli olarak hazırlanmış küçük paketçikler halinde hazırlanması, her paketçikğin içine hassas biçimde yapılan tartım sonucu aynı miktarda uyuşturucu madde yerleştirilmiş olması, uyuşturucu maddenin ele geçirildiği yerde ya da yakınında, hassas terazi ve paketlemede kullanılan ambalaj malzemelerinin bulunması, kullanım dışında bir amaçla bulundurulduğu hususunda önemli bir belirti veya emarelerdir, bakınız, Ertekin AKSÜT (2020), age., s.164, Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.53.

Üçüncü ölçüt; madde miktardır, Uyuşturucu madde kullanan şahıs genelde bir ya da benzer etki gösteren iki değişik uyuşturucu maddeyi bulundurur. Bu nedenle değişik nitelikte ve farklı etkileri olan eroin, kokain, esrar ve amfetamin içeren tabletleri birlikte bulunduran sanığın bunları satmak amacıyla bulundurduğu kabul edilmektedir. Adli Tıp Kurumunun görüşlerinde esrar kullananların her defasında 1-1,5 gram olmak üzere günde üç kez esrar tüketebildiklerini; bir dozluk eroin miktarının ise 10 miligram ve günlük doz sayısının 4-6 olduğu bildirmekteydiler. Esrar kullanma alışkanlığı onların bunları göz önüne alarak, birkaç aylık ihtiyaçlarını karşılayacak miktarda esrar maddesini ihtiyaten yanlarında ya da ulaşabilecekleri bir yerde bulundurabildikleri de adli dosyalara giren ve görülen vakalardır, bakınız, Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.53, Ertekin AKSÜT (2020), age., s.164.

⁸⁷⁹Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.343.

⁸⁸⁰Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.47.

⁸⁸¹**Kullanma miktarı kabul edilen bazı Yargıtay Kararları;**

-Yargıtay 20.Ceza Dairesi’nin 22.01.2019 tarihli, 2017/91 E.,2019/512 K. Sayılı kararında net 55 gram esrar,

Failin kullanma kastı, her somut olayda; failin elindeki maddeyi başkasına satma, devir ya da tedarik etme konusunda, herhangi bir davranış içine girip girmediği, uyuşturucu maddenin bulundurulduğu yer ve bulundurulmuş biçimi, uyuşturucu maddenin çeşit ve miktarı göz önünde bulundurularak tespit edilmelidir. Önemle vurgulanmalıdır ki, yalnızca yakalanan uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin miktarı, failin kastını belirlemede tek ölçüt olarak değerlendirmek yanlış olur.⁸⁸²

Bulundurma fiilinde, fail, kendisine ya da başkasına ait uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi, fiili ya da hukuki olarak egemenliği altında bulundurur. Suç, kesintisiz suç özelliği gösterir.⁸⁸³ Yani uyuşturucu ya da uyarıcı madde bulundurma suçu bir kesintisiz (mütemadi) suçtur.⁸⁸⁴ Suç kesintisiz-mütemadi suç özelliğine sahip olduğundan bulundurmanın süresi uzun süreli de kısa süreli de olabilir.⁸⁸⁵

Aynı uyuşturucuyu kabul edip bulunduran fail, bir kere cezalandırılacaktır.⁸⁸⁶ Bulundurmak için, kabul etmek de zorunludur, ayrıyeten; kabul etmek ya da bulundurmak seçimlik hareketlerdir, aynı uyuşturucu veya uyarıcıyı kabul edip bulunduran fail, bir kez cezalandırılır. Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin, ülkede ticareti suçu, seçimlik hareketli suç olup, fakat, Kanun'da gösterilen hareketlerin bazıları; birbirinin yerini tutacak alternatif hareketler olmayıp, zorunlu birbirini izleyen hareketlerdir. Yani, kabul etmenin ve bulundurmanın birbirini izlemesi şeklinde olduğu gibi. Bu sebeple de, bu suçun kendisine özgü yapısı bulunmaktadır. Somut olayın durumuna göre hukuki sorunların çözümünde, geçitli suç kuralları göz önünde bulundurulmalıdır.⁸⁸⁷ Bir başka şekildeyse, uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi bulundurma, m.188/3 ihtivasında, değerlendirilmelidir.⁸⁸⁸

-Yargıtay 20.Ceza Dairesi'nin 19.12.2018 tarihli, 2015/12484 E., 2018/6108 K. sayılı kararında net 48,5 gram esrar,

-Yargıtay 20. Ceza Dairesi'nin 21.12.2017 tarihli, 2017/5145 E., 2017/7200 K. Sayılı kararında net 49 gram esrar,

-Yargıtay 10.Ceza Dairesi'nin 07.01.2019 tarihli, 2018/5687 E., 2019/50 K. Sayılı kararında kırmızı sigara paketi içerisinde 14,88 gram, mavi sigara paketi içerisinde 12,25 gram ve şeffaf poşet içerisinde 4,90 gram olmak üzere üç parça halinde toplam 32,03 gram gelen ve "SKUNK" adı ile bilinen maddeler kullanım sınırlarında kabul edilerek,

İlgili kararlarda sanıkların fiillerinin 5237 sayılı TCK m.191/1'de tanımlı suçu oluşturacağı belirtilmiştir, bakınız, Ertekin AKSÜT (2020), age., s.165.

⁸⁸²Fahrettin KIDIL (2020), age., s.211.

⁸⁸³Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.47.

⁸⁸⁴Fahrettin KIDIL (2020), age., s.207.

⁸⁸⁵Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.343.

⁸⁸⁶Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.47.

⁸⁸⁷Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.343.

⁸⁸⁸Ertekin AKSÜT (2020), age., s.170.

2.4.4.3. Maddenin Yedinci Fıkrasında Düzenlenen Suç Bakımından Hareket (5237 sayılı TCK m. 188/7)

İki suç fıkrasını inceledikten sonra, aynı madde de yer alan bir üçüncü fıkra olan yedinci fıkra ve suçu oluşturan fiilleri işleyeceğiz. Gerekçesinde⁸⁸⁹ de, belirtildiği gibi birden fazla eylemi içermekte olup, bu eylemler birleşse de, ortada tek suç olacaktır.

5237 sayılı TCK m.188/7’de, sadece suçun konusunun değiştirildiği, m.188/1 ve m.188/3’te sayılan eylemler haricinde herhangi bir harekete yer verilmediği görülmektedir. m.188/7 için; bazı kıstaslar aranmaktadır.⁸⁹⁰

1988 tarihli Uyuşturucu ve Psicotrop Maddelerinin Kaçakçılığına Karşı BM Sözleşmesine Ek I ve II Numaralı Tablolar ile bu tabloların değişikliklerinde yer alan maddelerin ‘uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imalatında kullanılması amacıyla’ imal, ithal, ihraç edilmesi, nakledilmesi veya bulundurulması, satın alınması veya satılması halinde, m.188/7 oluşur. Fakat şu da belirtilmelidir ki; I ve II tabloda yer alan maddeler, 2313 ve 3298 sayılı Kanunların verdiği yetkiye dayanılarak, Bakanlar Kurulu kararı ile çıkartılan listelerde yer alması durumunda, 2313 sayılı Kanun Ek 1.maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan eylemlerin, 5237 sayılı TCK m.188/1,3 suçlarını oluşturacağı, kabul edilmelidir.⁸⁹¹

m.188/7’de; uyuşturucu veya uyarıcı etki doğurmamakla birlikte, uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde kullanılan ve ithal veya imali resmi makamların iznine bağlı olan madde hakkında işlenen eylemler düzenlenmiştir.⁸⁹² m.188/7 suçu için, maddelerin, ithal edilmesi, satın alınması ya da depolanması ardından uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde kullanılması aranmaz. Yani üretimde yer almasa da,

---

⁸⁸⁹Madde gerekçesi; Yedinci fıkra, uyuşturucu veya uyarıcı etki yaratmayıp, uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde yer verilen ve ithal veya imali resmi makamların iznine bağlı tutulan maddenin ülkeye sokulması, imal edilmesi, satılması, satın alınması, nakledilmesi, depolanması ya da ihraç edilmesi, ayrı bir suç olarak yer almıştır. Burada önemli olan, bu suçun konusu, uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde kullanılan maddeler olup, bunlar uyuşturucu veya uyarıcı tesirinde bulunmayıp; ancak bu maddelerin ithal ve imalinin resmi makamların iznine bağlı olmasıdır. Bu suç seçimlik hareketli olup, bu seçimlik hareketlerden birinin işlenmesiyle suç oluşur. Fakat bunlardan birkaçının bir olayda yer almasıyla tek suçun oluşacağı bilinmelidir, AKTARAN Birsen ELMAS (2020), s.31, Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., ss.22-23.

⁸⁹⁰5237 m.188/7 için;

a-uyuşturucu veya uyarıcı madde olmaması,

b-uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi yaratan maddede olmamalıdır, aksi durumda 5237 m.188/6 olur,

c-uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde kullanılan madde olmalıdır,

d-ithal veya imalinin resmi makamlarının iznine de bağlı olması gerekir, bakınız, Birsen ELMAS (2020), age., s.134.

⁸⁹¹Birsen ELMAS (2020), age., ss.135-136.

⁸⁹²Ertekin AKSÜT (2020), age., s.171.

m.188/7'de geçen hareketin oluşması, suçun meydana gelmesi için kâfi görülmektedir.⁸⁹³

2.5. MANEVİ UNSUR

Manevi unsur suçun irade yeteneğine sahip olarak eylemin yerine getirilmesidir. Bu açıdan; irade ve hareket uyuşmalıdır, irade istemek ve bilmektir, buna uygun harekete geçmektir ya da bazen hareketsiz kalmaktır. İşte ceza kanunumuzda manevi unsur olarak, bilmek ve istemek kavramları önem taşımaktadır. Yani insan hareketinin arkasındaki saik araştırılır, buna göre de cezalandırılma yoluna gidilir. Kast ve taksir; cezalandırmada kusur açısından dikkate alınmaktadır. Bu konu başlığı altında da, 5237 sayılı TCK m.188 incelenecektir.

Suçun manevi unsuru, Türk Ceza Hukuku Doktrininde, üzerinde en çok tartışma yapılan konulardan birisidir. Özellikle 5237 sayılı TCK'nın yürürlüğe girmesinden sonra, hem manevi unsurun kusurluluk ile ilişkisi hem de suç genel teorisi içinde manevi unsurun, nasıl değerlendirildiği konusu, Doktrindeki görüşler arasında, önemli bir farklılığa neden olmaktadır.⁸⁹⁴

Failin gerçekleştirdiği haksızlık sebebiyle, kınanabilmesini ifade eden kusurluluktan farklı olarak manevi unsur, kast ve taksir şeklindeki türleri ile suçun özerk bir unsurudur.⁸⁹⁵ Yine; isnat yeteneğini etkileyen, haller vardır.⁸⁹⁶

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin imali, ülkeler arasında ticareti (ithal veya ihraç) ülke içinde ticaret suçları genel kastla işlenebilecek suçlardır. İmal, ithal, ihraç veya ülke içinde ticaret teşkil eden fiillerin devir amacıyla yapılmış olması gereklidir.⁸⁹⁷ Yani, 188.maddesinde düzenlenen suçlar, kasten işlenebilir suçlardandır.⁸⁹⁸ Bu suçların taksirle işlenmesi mümkün değildir.⁸⁹⁹ Bu suçları işlemek için bilmek ve istemek gerekir.⁹⁰⁰

⁸⁹³Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.787.

⁸⁹⁴Görüşler için bakınız, Fahrettin KIDIL (2020), age., s.238.

⁸⁹⁵Fahrettin KIDIL (2020), age., s.238.

⁸⁹⁶İsnat yeteneğini etkileyen haller; 1-hata-m.30, 2-yaş küçüklüğü-m.31, 3-akıl hastalığı-m.32, 4-sağır ve dilsizlik –m.33, 5-geçici nedenler-m.34 bu suçlar içinde dikkate alınır, (kusurluluğu ortadan kaldıran hallerdir), bakınız, Birsen ELMAS (2020), age., s.137.

⁸⁹⁷Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.347.

⁸⁹⁸Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.52, Fahrettin KIDIL (2020), age., s.239, Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.791, Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.995.

⁸⁹⁹Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.52, Birsen ELMAS (2020), age., s.136.

⁹⁰⁰Birsen ELMAS (2020), age., s.136.

Uyuşturucu madde imaline ilişkin icra hareketleri, suçun maddi unsurunu oluşturmaktadır. İhmal suretiyle bu suçun işlenmesi mümkün olmadığından, imali oluşturan hareketlerin icra edilmesi aranır.⁹⁰¹

m.188/1’de düzenlenen suçun manevi unsuru kast olup, Kanun maddesinde ayrıca özel bir amaç veya maksada yer verilmemiştir. Bunun yanında, gerekçede bu suçun kazanç elde etmek için işlenmesinin gerektiği, hatta bu nedenle hapis cezası ile birlikte adli para cezasının da yaptırımlar arasında yer aldığı da açıklanmıştır.⁹⁰²

Yalnızca imali değil, ithal ve ihracı da kapsayacak biçimde gerekçede ‘bu suç, bir kazanç elde etmek için işlenmektedir’ anlatımı yer almakla birlikte bu gerekçe, madde metnine yansımamıştır. Bu nedenle suçun seçimlik hareketleri olarak sayılan imal, ithal ve ihrac açısından özel bir kastın varlığına gerek bulunmamaktadır.⁹⁰³

Kullanım suçlarından farklı olarak, burada genel kast yeterlidir.⁹⁰⁴ Çünkü m.191’de düzenlenen suçlar için kanun koyucu, failin kullanmak amacıyla hareket etmesini özel olarak aramaktayken; imal ve ticaret suçları bakımından böyle bir özel kasta yer verilmemiştir.⁹⁰⁵ Bulundurmada amaca da bakılmalıdır. Uyuşturucu miktarı önemlidir. Yargıtay yıllık kullanım miktarını dikkate alır, yalnız bulundurma amacıyla tüm kriterlerin incelenmesini de ister.⁹⁰⁶

Suçun kanunda yer alan düzenleme şekli göz önünde bulundurulduğunda, suç doğuran kast ile işlenebileceği gibi olası kast ile de işlenebilmektedir.⁹⁰⁷

Olası kastla suçun işlenmesi olasılığı, özellikle büyük uyuşturucu kartellerinin paravan şirketler kurarak faaliyetlerinin gizlediği durumlarda gündeme gelir.⁹⁰⁸

⁹⁰¹Ertekin AKSÜT (2020), age., ss.90-91.

⁹⁰²Ertekin AKSÜT (2020), age., s.100.

⁹⁰³Ertekin AKSÜT (2020), age., ss.100-101.

⁹⁰⁴Fahrettin KIDIL (2020), age., s.239.

⁹⁰⁵Fahrettin KIDIL (2020), age., s.239.

⁹⁰⁶“...Ankara’da sabit bir işi ve kalacak bir yeri bulunmayan, üzerindeki para ile geçirecek zamanı çok kısıtlı olan, gelirinin çok üzerinde bir para ile satın aldığı uyuşturucu maddeyi yanında bulundurmasına rağmen, yanında esrardan başka bir eşyası bulunmayan sanığın net 1044,5 gr. gelen ve bir yıllık ihtiyacı sayılacak esrarı yanında bulundurup nakletmesine ilişkin eyleminin gerekçede belirtilen şekilde ‘1044,5 gr. esrarın Adli Tıp Kurumu raporları ve yerleşik Yargıtay uygulamalarına göre bir yıllık kişisel kullanım miktarı altındadır’ denilmek suretiyle başkaca hiçbir ölçüt değerlendirilmeden, kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçunu oluşturduğunu söylenemez” Yar.21.CD.22.11.2017 Tarih, 3529/6396 sayılı Kararı, AKTARAN Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., ss.996-997.

⁹⁰⁷Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.52.

⁹⁰⁸Örneğin geçmişte, Güney Amerika ülkelerinden olan Kolombiya’da kurulan ve tarihteki en büyük uyuşturucu kartellerinden biri olan Cali kartelinin çalışmaları incelendiğinde; özellikle kara para aklama ve işlerinin gizlenmesi maksadıyla birçok paravan şirketin kurulduğu ve bu şirketlerde yüzlerce çalışanın olduğu görülmüştür. Cali karteli, özellikle ABD ve Avrupa ülkelerine veya Rusya gibi ülkelere, deniz taşımacılığıyla, konserve et, donmuş brokoli ve beton çit direkleri gibi ürünleri ihraç eder gibi görünüp, bu ürünleri kokainin gizlenmesinde kullanarak geçmişte tonlarca kokain ihraç etmiş

İşte, Doktrinde bazı görüşlerde, bu tür paravan şirketlerde çalışan kişilerin, imal ve ticaret çalışmalarına ait doğrudan kastları tespit edilemediği hususlarda, olası kast değerlendirmesi yapılarak bir kanaate varmak mümkün görülmektedir.⁹⁰⁹

Doktrinde yine hakim olan bir görüşe göre de, ihracın da m.188/1 kapsamında suç oluşturabilmesi için, kişisel kullanım dışında ülke dışına çıkarılması ya da ülke içine sokulması gerektiği, aksi durumda m.191'de düzenlenen kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurmanın söz konusu olacağı, m.188/1 yönünden failin kazanç elde etme gayesinin olup olmadığına bakılması gerektiği düşüncesi de hakimdir.⁹¹⁰

İmal ve ticaret suçlarının terör amacıyla bir terör örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesinde de, suç terör suçu vasfı kazanıp cezası artırılır (3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu⁹¹¹-TMK m.4-5).⁹¹² Terör amacıyla işlenirse terör suçu sayılıp, 3713 sayılı TMK m.4/1-a ve m.5 gereği ceza artırılır.⁹¹³

Diğer yandan da, 5237 sayılı TCK m.188/7'de düzenlenen suç tipi, manevi unsur açısından maddedeki diğer suç tiplerinden önemli bir farklılık göstermektedir. Çünkü 2008 yılında, 2313 sayılı Kanun Ek 1.maddesinde yapılan değişiklik sonucu olarak, TCK m.188/7'de düzenlenen suç, artık sadece özel kast ile işlenebilir bir hal almıştır.⁹¹⁴

Hata-Yanılma

Aldanma söz konusu olduğundan suç oluşumunu etkilemektedir. Hatanın da, kendi içinde türleri bulunmakta olup bu farklılıklara uygun olarak konu işlenecektir.

Hata yanılma; madde olduğunu bilmemesi tipiklikte yanılma, kastı ortadan kaldırır (5237 sayılı TCK m.30/1).⁹¹⁵ Suçun maddi unsurlarında hata; somut bir olayda suçun maddi unsurlarına ilişkin konulardaki bilgisizliği, eksik ya da yanlış bilgiyi ifade

---

bulunmaktadır. İşte bu gibi durumlarda aslında legal olan bu maddelerin kargolanması işlemlerinde görev alan kişilerin, işlemlere konu olan maddenin kokain olup olmadığı konusundaki bilgileri, doğrudan ya da olası kastın tespitinde rol oynamıştır, bakınız, Fahrettin KIDİL (2020), age., s.242.

⁹⁰⁹Görüşler için bakınız, Fahrettin KIDİL (2020), age., s.242.

⁹¹⁰Görüşler için bakınız, Ertekin AKSÜT (2020), age., s.102.

⁹¹¹**3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu**, RG; 12.04.1991 Tarih, 20483 (Mükerrer) Sayı, https://www.Resmi.gazete.gov.tr/arsiv/20843_1.pdf, (E.T.21.01.2021).

⁹¹²Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.350.

⁹¹³Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.997.

⁹¹⁴Fahrettin KIDİL (2020), age., s.241.

⁹¹⁵Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.997.

eder. 5237 sayılı TCK m.30/1 gereğince, fail suç konusunda ya da fiilde hataya düştüğü durumda, failin bu hatası kastı sona erdirir.⁹¹⁶

Bu çerçevede failin, imal veya ticaretini yaptığı şeyin uyuşturucu ya da uyarıcı madde olduğunu bilerek hareket etmesi gerekmektedir. Aksi halde suçun konusu üzerinde hataya düşen fail m. 30/1 gereği hatasından yararlanır.⁹¹⁷ Örneğin, fail düşündüğü şeyi ithal veya ihraç etseydi fiil suç teşkil etmeyecek ise denilebilen durumlarda, failin hatası esaslı sayılıp, failin kastından söz edilemez (m.30/1). Bu durumda fail hatasından yararlanıp, ceza almaz. Ülke içinde, ticaret de de, durum aynı şekilde cereyan eder.⁹¹⁸

Uyuşturucu madde konusunda hata varsa, yani, ithal ettiği maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde olduğu konusunda hataya düşerse, hata hükümlerinden yararlanması ve manevi unsur yokluğundan, failinin suç teşkil etmediğinin kabulü gerekmektedir.⁹¹⁹

Suçta konu edilen uyuşturucu maddenin, fıkra da sayılan maddelerden olup olmadığı konusunda hataya düşen fail hakkında, bu nitelikli hal uygulanmayacaktır. Çünkü m.30/2 gereği, “Bir suçun daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli hallerinin gerçekleştiği hususunda hataya düşen kişi, bu hatasından yararlanır,”⁹²⁰ olarak düzenlenmiştir. Kısacası, maddenin niteliğinde yanılan, m.30/2 gereğince hatasından yararlanır.⁹²¹

m.188/7 hata açınsındansa; uyuşturucu veya uyarıcı maddenin, 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psicotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’ne ek tablolarda sayılan maddelerden, yani m.188/7’de söz edilen maddelerden olduğu konusunda hataya düşen fail, m.30/1 uyarınca suçun konusunda hataya düşmüş kabul edilir.⁹²²

2.6. HUKUKA AYKIRILIK

Suçun oluşumu açısından, eylemin hukuka uygun olmamasından istenmeyen bir durum meydana gelmektedir. Bu nedenle, suçun düzenleniş nedenlerinin başında, failin hukuk âlemine uygun düşmemesinden kaynaklanmaktadır. Konu başlığı altında

⁹¹⁶Ertekin AKSÜT (2020), age., s.106.

⁹¹⁷Fahrettin KIDIL (2020), age., s.240, Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., ss.349-350.

⁹¹⁸Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.350.

⁹¹⁹Ertekin AKSÜT (2020), age., s.106.

⁹²⁰Fahrettin KIDIL (2020), age., s.222.

⁹²¹Birsen ELMAS (2020), age., s.147.

⁹²²Ertekin AKSÜT (2020), age., s.107.

eylemin hem hukuka aykırı olması hem de varsa hukuka uygunluk nedenleri açısından incelenmesi yapılacaktır.

Bir fiil karşılığında ceza düzenlenmesi, onun kural olarak hukuka aykırı olduğuna delalet etmektedir.⁹²³ Suçun unsurlarından biri olarak hukuka aykırılık, işlenen ve kanundaki tarife uygun bulunan eyleme hukuk düzenince; izin-vize verilmemesi, eylemin bütün hukuk düzeniyle çatışma ve tutarsızlık içinde bulunmasıdır.⁹²⁴

Konumuz olan uyuşturucu maddelerle ilgili faaliyetlerde; bu çalışmaların, mevzuatta belirtilen koşullara uygun olarak yapılması durumunda, herhangi bir suçta vücut vermemiş olacaktır. Çünkü bilimsel ve tıbbi gayelerle kullanıldığında; bu maddelerin önemli faydalar sağladıkları ve birçok farklı sektörde bu maddelerden yararlanıldığı bilinen bir gerçektir.⁹²⁵ Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin, tıbbi ilaçların, kamu sağlığını korumak için, imal ve dağıtımını kontrol altında tutulmaktadır. Bakanlar Kurulu, Sağlık Bakanlığı'nın önerisi üzerine bir maddeyi yasaklayabilir ya da ruhsata tabi tutabilir.⁹²⁶

Bunun yanında, bazı maddelerin ruhsat altında dahi imal ve ticarete konu edilmesi men edilmiştir. Bu uyuşturuculara örnek olarak da; esrar ve müstahzar afyonu gösterebiliriz. Uyuşturucu veya uyarıcı maddeler ile uyuşturucu madde gibi etki eden maddelerin ve tıbbi ilaçların kamu sağlığını korumak için imal ve dağıtımının ciddi olarak denetim altına alınması gerekli bir zorunluluktur.⁹²⁷

m.188 üç suç tipi içinde, hukuka aykırılık unsuru, resmi makamlarca verilen ruhsatsız ve ruhsata aykırı olma şeklinde gerçekleşir.⁹²⁸ Kontrol altına alınan uyuşturucu ya da uyarıcı maddelere ilişkin faaliyetlerin, hangi şartlarda ruhsata uygun olacağı, 2313 ve 3298 sayılı Kanunlar ve bunlara dayanılarak çıkarılan yönetmeliklerle tespit edilmiştir.⁹²⁹ 5237 sayılı TCK'da m.188/1 ve m.181/3 suç oluşumu için eylemlerin, 'ruhsatsız ya da ruhsata aykırı olması' gerekir.

Ülkemizde ruhsata bağlanma, daha önce de belirttiğimiz gibi, 2313 ve 3298 sayılı Kanunlarda yer almıştır.⁹³⁰ 2313 sayılı Kanun m.20 ve m.4-5'de bu konuyla ilgili

⁹²³Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.55.

⁹²⁴Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.55.

⁹²⁵Fahrettin KIDIL (2020), age., s.244.

⁹²⁶Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.54.

⁹²⁷Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.351.

⁹²⁸Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.790, Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.1004.

⁹²⁹Fahrettin KIDIL (2020), age., ss.244-245.

⁹³⁰Birsen ELMAS (2020), age., s.137.

düzenlemelere yer verilmiştir.⁹³¹ Konuyu açarsak; 2313 sayılı Kanunun birinci maddesinde hangi uyuşturucu maddelerin denetim altına alındığı belirtilip ve daha sonra da; bu maddelerin imal, ithal ve memleket içindeki satışının Sağlık Bakanlığının murakabesine bağlı olduğu bir bakıma da Bakanlığın gözetim ve denetiminde gerçekleşeceği düzenlenmiştir.⁹³²

1983 yılı ile 3298 sayılı Kanun ve 2313 sayılı Kanunda geçen izin verme yetkilisi; ‘Sağlık Bakanlığı’ olarak belirlenmiştir.⁹³³ 2313 sayılı Kanunun maddeleri incelendiğinde, m.1’de tıbbi afyonun ruhsata bağlandığı, müstahzar afyonun m.3’te tamamen yasaklandığı görülmüş, fakat ham afyona ve afyon kapsüllerine ilişkinse bir hükümle karşılaşılmamıştır. Çünkü Kanunun çıkarıldığı 1933 yılında, afyon üretiminde çok önemli oranda kazanç elde eden ve doğrusu ABD merkezli dış baskıyla afyonu ruhsata bağlayan Türkiye, en azından ham afyonu Kanunun kapsamına almayarak, bunun imal ve satışına serbestlik sağlamıştır.⁹³⁴

3298 sayılı Kanunda, afyona ilişkin yasağın çok daha genişletilmiş olduğu göze çarpmaktadır. m.1; “Çizilmiş veya çizilmemiş haşhaş kapsülleri ile, ham afyon, tıbbi afyon ve morfin evsafını haiz afyon alkaloidleri, tuzları, esterleri ve eterleri; koka yaprağı ve bunun alkaloidleri, tuzları, esterleri ve eterleri ile Sağlık ve Sosyal Bakanlığınca tayin olunacak diğer uyuşturucu maddelerin alımı, satımı, imali, ithali ve ihracı ile ilgili hususlar Cumhurbaşkanının tespit edeceği esaslara göre yürütülür.”⁹³⁵ şeklinde düzenlenmiştir.

2313 Sayılı kanuna bakıldığında, ruhsata bağlı kullanılan uyuşturucu maddelerin; 1-İnhisar altına alınan Uyuşturucu Maddeler, 2-Diğer Uyuşturucu maddeler, olarak tertiplendiği görülmektedir.⁹³⁶

2313 sayılı Kanun m.20 ve m.4-5’de bu konuyla ilgili düzenlemelere de, yer verilmiştir.⁹³⁷ İnhisar altına alınan maddelerin ithali, 2313 sayılı Kanun m. 4’de, yer alan hükümle düzenlenmiştir.⁹³⁸

---

⁹³¹bakımız, Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE (2018), age., ss.790-791.

⁹³²Fahrettin KIDIL (2020), age., s.245.

⁹³³Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.997, Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.57.

⁹³⁴Fahrettin KIDIL (2020), age., s.245.

⁹³⁵Fahrettin KIDIL (2020), age., s.245.

⁹³⁶Fahrettin KIDIL (2020), age., s.246.

⁹³⁷bakımız, Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE (2018), age., ss.790-791.

⁹³⁸Fahrettin KIDIL (2020), age., s.246.

İnhisar altına alınan maddeler ve inhisar idaresi ile neyin anlatıldığıının belirlenebilmesi için; 1986 tarihli, 3298 sayılı Kanun ve bu Kanuna dayanarak çıkarılan, 1988 tarihli, Haşhaşın Ekimi, Kontrolü, Toplanması, Değerlendirilmesi, İmhası, Satın Alınması, Satılması, İhracı ve İthalı Hakkında Yönetmelik (Haşhaşla İlgili Yönetmelik) maddelerine bakılmalıdır. Burada yer alan madde hükümleri; yasa koyucunun, haşhaş ekimini özel bir denetim altına aldığı ve haşhaştan elde edilen uyuşturucu maddeler üzerinde bir inhisar (tekel) kurma yolunu gittiği fark edilmektedir. İlaveten bu konuda özel olarak, bir de Toprak Mahsulleri Ofisi (TMO)'nin salahi yetlendirildiği de anlaşılmaktadır.⁹³⁹

Uyuşturucu maddelerin ticareti, Toprak Mahsulleri Ofisi kanalıyla yapılmakta olup, maddenin kullanılması reçeteye bağlı bulunmaktadır.⁹⁴⁰

Bununla birlikte, ruhsata tabi kılınan ancak inhisar altına alınmayan uyuşturucu maddelere ait hükümlere de tekrardan, 2313 sayılı Kanun'da yer verilmiştir. Bu maddelerin ülkeye ithali, ihracı ve ülke içinde satışı açısından; özel kanunlara uygun bu işi icra etmek konusunda izin alan eczane ya da ticarethane açmış eczacılar ve ecza ticarethaneleri yetkili olarak belirlenmiştir. Kısacası burada belirtilen uyuşturucu maddelere ilişkin faaliyetlerde; yalnızca devletin özel olarak yetkilendirildiği bir kurum, tekel hakkına ait olacaktır.⁹⁴¹

Kimyasal maddelerle ilgili olarak; Sağlık Bakanlığı tarafından çıkarılan, Kontrole Tabi Kimyasal Maddeler Hakkında Yönetmelik⁹⁴² de, kanun dışı uyuşturucu ve/veya psikotrop madde imalinde sıkça kullanılan ya da kullanılma potansiyeli olan kimyasal maddelerin, legal ticaretlerinin ve yasal gayelerle kullanımlarının denetimine ilişkin kontrol tedbirlerinin düzenlediği görülmektedir.⁹⁴³

Yönetmelik, kontrole tabi kimyasal maddeler ile bunların, yüzde oranları herhangi bir limitle sınırlandırılmaksızın kolaylıkla izole edilerek çıkartılıp kullanımlarına olanak veren her türlü karışımlarının, üçüncü bir ülkeye gidişleri sırasında, Türkiye'den transit geçişleriyle, serbest bölgelere giriş ve çıkışları da dâhil

⁹³⁹Fahrettin KIDIL (2020), age., s.247.

⁹⁴⁰Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.55.

⁹⁴¹Fahrettin KIDIL (2020), age., s.250.

⁹⁴²**Kontrole Tabi Kimyasal Maddeler Hakkında Yönetmelik**, RG; 16.06.2004 Tarih, 25494 Sayı, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5542&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5..>, (E.T.21.01.2021).

⁹⁴³Ertekin AKSÜT (2020), age., ss.107-108.

olmak üzere, ithalat ve ihracatlarıyla birlikte, Türkiye’deki ticari ve ticari olmayan tüm eylemlerinin denetimine hizmet etmektedir.⁹⁴⁴

Hukuka uygunluk sebepleri;

Hukuka aykırılık konusu işlendikten sonra, eylemin suç kapsamından çıkmasına neden olan hukuka uygun bir sebep varsa bunun uygulanması gerekeceğinden, bu suça özel hukuka uygunluk gerekçeleri inceleme konusu yapılacaktır.

Hukuka uygunluk yönünden, m.188 için; meşru savunma-m.25, hakkın kullanılması-m.26, haksız tahrik-m.29, uygulama yeri bulamaz. Fakat m.24/2’de, yer alan görev gereği hukuka uygunluk sebebi uygulanabilir. Örneğin; Doktorun hastaya morfin vermesi, m.24/2 sebebiyle; “Yetkili bir merciden verilip, yerine getirilmesi görev gereği zorunlu olan bir emri uygulayan sorumlu olmaz,” hükmü gereği mesul tutulamaz. Doktrinde tartışılan hukuka uygunluk nedeni zorunluluk halidir.⁹⁴⁵

Yine tıbbi zorunlulukla, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin alınması yani hekime başvurma olanağı olmayan kişinin, kriz geçirmek üzere yakını için uyuşturucu alması zorda kalma olarak değerlendirilebilir, (m.25/2).⁹⁴⁶ Uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi imal, ithal veya ihraç suçunda meşru savunma, hakkın kullanılması ile ilgilinin rızası gibi hukuka uygunluk nedenlerinin gerçekleşme imkânı da vardır.⁹⁴⁷

Kanun koyucu; uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak imal, ithal veya ihracını suç olarak belirlediğinden, 2313 ve 3298 sayılı Kanunlara göre, bu konuda ruhsat ve izin vermeye yetkili Sağlık Bakanlığı’nın, bu manada izin vermesi ve ruhsata uygun şekilde; imal, ihraç ve ithal fiillerinin işlendiği durumda, 5237 sayılı TCK m.26/1 uyarınca hakkın kullanılması söz konusu olduğu için, fiil suç meydana getirmez.⁹⁴⁸

Bazı şahısların, uyuşturucu veya uyarıcı maddeler üzerinde bulundurma sayılabilecek eylemi, madde üzerinde hâkimiyet kurması, görevin ifası dolayısıyla hukuka uygun kabul edilebilir.⁹⁴⁹ Alıcı rolüne girip failden uyuşturucu maddeyi alan ve taşıyan kolluk kuvveti mensubu, doktorun müdahale için hastasına morfin vermek

⁹⁴⁴Ertekin AKSÜT (2020), age., s.108.

⁹⁴⁵Görüşler için bakınız, Birsen ELMAS (2020), age., s.140.

⁹⁴⁶Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.351.

⁹⁴⁷Ertekin AKSÜT (2020), age., s.107.

⁹⁴⁸Ertekin AKSÜT (2020), age., s.107.

⁹⁴⁹Fahrettin KIDIL (2020), age., s.252.

suretiyle uyutması hareketinde hukuka uygunluk sebebiyle suçun unsurlarını meydana gelmez. Buradaki mesele, kanunun vermiş olduğu bir yetkinin icra edilmesi, mesleğin gereğidir.⁹⁵⁰

m.188'deki imal, ülkelerarası ticaret ya da ülke içinde ticaret tanımına uyan eylemler, bu eylemler için ruhsat alınmış ve bu ruhsatta uygun davranılması durumunda ceza verilmez.⁹⁵¹

Uyuşturucu maddelerde, tasarruf ile bunların ticaretine ancak tıbbi ve bilimsel maksatla izin verilebilmektedir. Bu nedenle, ülkelerin birçoğunda, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imali, ticareti ve bulundurulması, devletin yetkili mercilerince verilen lisansların varlığına bağlı tutulmuştur.⁹⁵²

Salahiyetli makamlarca verilen imal ve ticaret izni, 188.maddesindeki hukuka uygunluk sebebinin oluşturur. Sağlık Bakanlığının önerisi ve Bakanlar Kurulu kararı ile yeni uyuşturucu veya uyarıcı maddeler listeye eklenebilir. Bakanlar kurulu, listeye ilave edilen maddelerin alım, satım, imal, ithal, ihracını yasak kapsamına almadığı takdirde ruhsat kapsamına alabilir ve bu durumda ruhsat verme yetkisi Sağlık Bakanlığı tarafından yerine getirilir.⁹⁵³

2.7. SUÇUN NİTELİKLİ HALLERİ

Suçun nitelikli halinden kasıt, verilen temel cezayı niceliksel olarak artıran ya da azaltan bir durumun uygulanarak, cezanın artırılması ya da cezanın azaltılması yoluna gidilmesidir. Bu konu başlığı altında ayrıca etkin pişmanlık konusu da düzenlenecektir. Sonuçta etkin pişmanlık, cezayı etkileyen bir konudur, sonucunda cezayı ortadan kaldırmaktadır ya da cezada indirim sebebiyet vermektedir. Cezayı etkilemesi açısından da, bu başlık altında yer alması uygun görülmüştür.

2.7.1. Ağırlaştırıcı Sebepler

Uyuşturucu imal ve ticaret suçları açısından ağırlaştırıcı sebepler; 5237 sayılı TCK m.188/3, 4, 5, 8.fıkralarında yer almıştır.⁹⁵⁴ Kanun metnine ve gerekçelere uygun olarak, her ağırlaştırıcı nedenler farklı başlıklar altında incelenecektir.

⁹⁵⁰Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.55, Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.351.

⁹⁵¹Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.351.

⁹⁵²Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.350.

⁹⁵³Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., ss.55-56, Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., ss.350-351.

⁹⁵⁴Birsen ELMAS (2020), age., s.141.

2.7.1.1. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Verilen veya Satılan Kişinin Çocuk Olması (5237 sayılı TCK m. 188/3)

5237 sayılı TCK'nın ilk şeklinde, uyuşturucu madde verilen ya da satılan kişinin çocuk olması ile ilgili bir nitelikli hale yer verilmemişken, 18/6/2014 tarihli ve 6545 sayılı Kanunun 66.maddesiyle, TCK m.188'in üçüncü fıkrasında buna ilişkin bir ilave yapılmıştır.⁹⁵⁵ 5237 sayılı TCK m.188/3-son cümlesi, çocuklar için sadece verme ve satma seçimlik hareketlerinde uygulanabilmektedir.⁹⁵⁶

Kanun koyucunun, böyle bir düzenlemeye ihtiyaç duymasının nedeni, özellikle son yıllarda çocuklar ve gençler arasında, uyuşturucu madde kullanımının artış göstererek ve toplum için de büyük bir tehlike arz eden bu durumun engellemek isteğidir. Bu nitelikli halin, uygulanabilmesi için uyuşturucu veya uyarıcı madde verilen veya satılan kişinin suçun işlendiği tarihte, çocuk yani henüz on sekiz yaşını doldurmamış olması aranmaktadır.⁹⁵⁷

Uyuşturucu veya uyarıcı madde verilen kişinin çocuk olması halinde; uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ülke içinde ticareti suçunda, uyuşturucu veya uyarıcı madde verilen veya satılan kişinin çocuk olması durumunda; veren veya satan kişiye verilecek hapis cezası on beş yıldan az olamaz şeklindedir (TCK m.188/3).⁹⁵⁸

5237 sayılı TCK'da, çocuk, m.6/1-b; "henüz onsekiz yaşını doldurmamış kişidir", uyuşturucu veya uyarıcı madde verilen veya satılan kişinin çocuk olup olmadığı; 'verme' ya da 'satma' eyleminin işlendiği tarih esasına göre göz önüne alınır. Yine, Yargıtay özel daireleri tarafından, kişi evlenip reşit olsa da, 18 yaşından küçük olduğu sürece çocuk kabul edilir.⁹⁵⁹

⁹⁵⁵Fahrettin KIDIL (2020), age., s.218, Birsen ELMAS (2020), age., s.141.

⁹⁵⁶Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.995.

⁹⁵⁷Fahrettin KIDIL (2020), age., s.218.

⁹⁵⁸Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.354.

⁹⁵⁹Birsen ELMAS (2020), age., s.142.

Tablo 18. 5237 sayılı TCK m.188/3-son cümle ile mülga 765 sayılı TCK'nın karşılaştırılması

mülga 765 sayılı TCK	5237 sayılı TCK
mülga 765 sayılı TCK m.403/9'da çocuklarla ilgili düzenlemede; çocukları kullanma ile, birlikte işleme-katılma, iştirak, şartı aranmış, (Artırım nedeni değil)	(TCK'da bu durum; çocuk kullanma m.37/2 ve m.38/2 son cümlede değerlendirilmiş) m.188/3-son cümlede ise nitelikli hal olarak maddenin verilmesi-kabul edilmesi, alıp-satılması koşulu aranmıştır. ⁹⁶⁰ (Artırım nedeni)
mülga 765 sayılı TCK m.404/1; "...bu maddeleri onsekiz yaşını bitirmeyen küçüklere verenler", m.403/5; "satmak" ve "bedelsiz devretmek" suçlarına da uygulanır. (Artırım nedenidir).	Bu düzenleme TCK m.188/3-son cümleye daha çok benzemektedir. ⁹⁶¹

Yine bu ağırlaştırıcı sebebin zaman açısından uygulanması, 5237 sayılı TCK m.7/2 gereği, 6545 sayılı Kanunun girdiği, 28.06.2014 tarih, (RG yayımlanma tarihi) olarak yürürlük tarihi olarak belirlenir.⁹⁶²

2.7.1.2. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddelerin Eroin, Kokain, Morfin, Sentetik Kannabinoid ve Türevleri veya Bazmorfin Olması (5237 sayılı TCK m.188/4-a)

5237 sayılı TCK 188. maddesinin 4.fıkrasının (a) bendi, suçun konusunu oluşturan madde uyarınca, cezayı ağırlaştırıcı nitelikli unsuru düzenlenmiştir.⁹⁶³ m.188/4'e göre; uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin eroin, kokain, morfin, sentetik kannabinoid ve türevleri veya bazmorfin olması halinde faile verilecek ceza yarı oranında artırılabacaktır.⁹⁶⁴

5237 sayılı TCK'nın, adalet komisyonunda tartışılan tasarısında ise, esasında suçun konusunun sadece; eroin, kokain ve morfin olması haline yer verilmişti. Ancak adalet komisyonundaki tartışmalar sonrasında, eski kanundaki düzenlemeye paralel olarak, bazmorfinin de tasarıya eklenmesine karar verilmiş ve bu haliyle madde yürürlüğe girmiştir.⁹⁶⁵ Bazı uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin niteliğinin ağırlaştırıcı

⁹⁶⁰Birsen ELMAS (2020), age., ss.143-144.

⁹⁶¹Birsen ELMAS (2020), age., s.144.

⁹⁶²Birsen ELMAS (2020), age., s.145.

⁹⁶³Ertekin AKSÜT (2020), age., s.109.

⁹⁶⁴Fahrettin KIDIL (2020), age., s.220, Birsen ELMAS (2020), age., s.145, Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.352, Ertekin AKSÜT (2020), age., s.109.

⁹⁶⁵Fahrettin KIDIL (2020), age., s.220.

neden olarak değerlendirilmesi bunların diğer maddelere istinaden sağlığa daha büyük zarar vermesindedir.⁹⁶⁶

5237 sayılı TCK m.188/4-a sentetik kanabinoid türev, 2015 yılı 6638 sayılı Kanunla getirildi. Esrar madde bağımlılık açısından daha az etkili olduğundan ağırlaştırıcı madde içine alınmamıştır.⁹⁶⁷ 27.03.2015 Tarih ve 6638 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle ‘sentetik kannaboid ve türevleri’ de nitelikli hal kapsamında alınarak fıkra hükmüne bugünkü son şekli düzenlenmiş olup, bu şekilde bir nitelikli halin öngörülmesinin sebebi, bu maddelerin kişi ve toplum üzerinde fazla tehlike yaratma düşüncesidir.⁹⁶⁸ 6638 sayılı Kanun, m.11 ile de; ‘sentetik kannabionid’ bu maddeler içine eklenmiş⁹⁶⁹ olup bu madde, kamuoyunda ‘bonzai’ olarak da bilinen uyuşturucuyu karşılamaktadır.⁹⁷⁰

Bu maddedeki sayım sınırlı olup, ağırlaştırıcı ve hafifletici sebeplerde kanuni ilkesinin (5237 sayılı TCK m.61/9) geçerli olması sebebiyle bu hükmün uygulama alanının genişletilmesine imkân yoktur.⁹⁷¹ 6638 sayılı Kanunla sayma usulü terk edilmemiş, daha önce belirtilen maddelere bir yenisi, “sentetik kanabinoid ve türevleri” eklenmiştir. Buna göre; 5237 sayılı TCK m.188/4-a’da sayılan maddeler dışında kalan uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin, failde oluşturduğu zarar ne kadar fazla olursa olsun, nitelikli hal kabul edilmesine mümkün görülmemektedir, faka bu görüş aynı zamanda öğretilde eleştirilmektedir.⁹⁷²

Maddede sayma sınırlayıcıdır, fakat Yargıtay 10.Ceza Dairesi ve Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararları ile morfin türevi ‘6-mono asetil morfin’i de, diğer adı ‘6-MAM’ı kapsama almıştır.⁹⁷³

5237 sayılı TCK m.188/1,3 suçu işlenmesi halinde, ele geçirilen uyuşturucu veya uyarıcı maddelerden bir kısmı, m.188/4-a’dan ise, ele geçirilen tüm uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin net miktarı ile temel ceza belirlenip, m.188/4-a’dan dolayı da, yarı oranında artırılma yoluna gidilir. Bu nitelikli hal aynı zamanda, m.188/1 ve 3 için geçerli bulunmaktadır.⁹⁷⁴

⁹⁶⁶Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.352.

⁹⁶⁷Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.993.

⁹⁶⁸Fahrettin KIDIL (2020), age., s.221, Ertekin AKSÜT (2020), age., s.109.

⁹⁶⁹Birsen ELMAS (2020), age., s.145.

⁹⁷⁰Ertekin AKSÜT (2020), age., s.109.

⁹⁷¹Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.352.

⁹⁷²Görüşler için bakınız, Ertekin AKSÜT (2020), age., s.110.

⁹⁷³Birsen ELMAS (2020), age., s.146.

⁹⁷⁴Birsen ELMAS (2020), age., s.149.

Zaman olarak da, 6638 sayılı Kanunun, Resmi Gazetede yayımlandığı, 04.04.2015 tarih, yürürlük açısından esas alınır (TCK m.7/2 gereğince).⁹⁷⁵

2.7.1.3. Üçüncü Fıkradaki Fiillerin; m. 188/4-b’de Belirtilen Yerlerde İşlenmesi (5237 sayılı TCK m. 188/4-b)

Suçun, 5237 sayılı TCK, m.188/4-b’de sayılan yerlerde işlenmesi; 6638 sayılı Kanun m.11 ile getirilmiştir. TCK m.188/3’de, belirtilen yerlerde işlenirse ceza artırılır.⁹⁷⁶ Bu şekilde bir nitelikli hal düzenlemesi, 27.03.2015 tarih ve 6638 sayılı Kanun ile maddeye eklenmiştir.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin belirli yerlerde ticaretinin yapılması; uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ülke içinde ticareti suçundaki hareketlerin; okul, yurt, hastane, kışla veya ibadethane gibi tedavi, eğitim, askeri ve sosyal amaçla toplu bulunan bina ve tesisler ile bunların varsa çevre duvarı, tel örgü veya benzeri engel veya işaretlerle belirlenen sınırlarına iki yüz metreden yakın mesafe içindeki umumi veya umuma açık yerlerde işlenmesi halinde verilecek ceza yarı oranında artırılır (m.188/4-b).⁹⁷⁷ Maddede kullanılan ‘gibi’ kelimesi, sayımın sınırlı olmayıp, örnekleme yapıldığına delalet etmektedir.⁹⁷⁸

Tablo 19. 5237 sayılı TCK m.188/4-b ile mülga 765 sayılı TCK karşılaştırılması

mülga 765 sayılı TCK	5237 sayılı TCK
mülga 765’de m.406/2’de “403 ve 404 maddenin 1 numaralı fıkrasında yazılı cürümlerin ... veya umuma açık yerlerde ... işlenmiş olması” (Artırım nedeni)	5237’de suç belirtilen bina ve tesisler ile bunların varsa belirlenen sınırlarına iki yüz metreden yakın mesafe içinde umumi ve umuma açık yerlerde işlenirse artırılır. ⁹⁷⁹ (Artırım nedeni)

Kanun koyucu suçun sadece bu biçimde belirlenen bina ve tesislerde değil; bunların varsa çevre duvarı, tel örgü veya benzeri engel veya işaretlerle belirlenen sınırlarına iki yüz metreden yakın mesafe içindeki umumi veya umuma açık yerlerde işlenmesini de nitelikli hal olarak belirlemiştir.⁹⁸⁰

⁹⁷⁵Birsen ELMAS (2020), age., s.145.

⁹⁷⁶Birsen ELMAS (2020), age., s.151.

⁹⁷⁷Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), s.355, Fahrettin KIDIL (2020), age., s.224.

⁹⁷⁸Birsen ELMAS (2020), age., s.152.

⁹⁷⁹Birsen ELMAS (2020), age., s.151.

⁹⁸⁰Fahrettin KIDIL (2020), age., s.227.

Nitelikli hal düzenlemesi, iki unsurun da yerine gelmesi halinde uygulama alanı bulacaktır. Buna göre suçun işlendiği yer hem sokaklar ve meydanlar gibi umumi, yahut; otel, market gibi umuma açık bir yer olmalı, hem de bu yerler fıkra da belirlenen sınırlar içinde yer almalıdır.⁹⁸¹

200 metre konusunda ise; Yargıtay'ın istikrar kazanan uygulaması, zeminde mevcut olan ulaşım yolları üzerinden yapılacak ölçüm ile neticesinde iki yüz metrelik mesafe belirlenir. Mesafe ölçümü, zemindeki yol esas alınarak hesaplanmalı, yolun yanında bulunan parseller yürünerek uzaklık belirlenmemelidir.⁹⁸²

m.188/4-b'de yer alan, umuma açık yer açıklaması için, Umuma Açık Yerler ve İçkili Yerler İle Resmi veya Özel Öğretim Kurumlarındaki Uzaklıkların Belirlenmesine Dair Yönetmelik⁹⁸³ m.4/1-d'de, umuma açık yer, m.4/1-f'de, içkili yer⁹⁸⁴ tanımlamalarına yer vermiştir.

200 m. uzaklık ölçümü için; Umuma Açık Yön. m.6/2, uzaklığın ölçülmesinde, ölçme yetkisi; m.7/1 gereğince mahalli kolluk yetkilidir⁹⁸⁵

Belirtilmesi gerekli bir durumda; Yargıtay yerleşik kararlarında, uyuşturucu veya uyarıcı madde 'ikamet veya eklentilerinde', 'araç içinde' ya da 'bagajda' ele geçirilmesi bu yerlerin m.188/4-b uyarınca 'umumi veya umuma açık yer' olarak nitelendirilmesine yol açmaz görüşüdür (bunlar 200 metre içinde yer alsalar bile).⁹⁸⁶ Yer in niteliğinde tereddüt halinde, mahallinde keşif yapılabilir.⁹⁸⁷

⁹⁸¹Fahrettin KIDIL (2020), age., s.229.

⁹⁸²Birsen ELMAS (2020), age., s.158.

⁹⁸³**Umuma Açık Yerler ve İçkili Yerler ile Resmî veya Özel Öğretim Kurumları Arasındaki Uzaklıkların Belirlenmesine Dair Yönetmelik**, RG; 03.04.2004 Tarih, 25422 Sayı, http://ookgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_09/04015713_umumaacikyonetmelik.pdf, (E.T.06.06.2021).

⁹⁸⁴Umuma Açık Yön.m.4/1-d; "Umuma açık yer: Açılmasına ve faaliyette bulunmasına kolluğun soruşturması üzerine, mahallin en büyük mülki idare amiri tarafından izin verilen ve belli şartlara uymak kaydı ile herkesin girebileceği kahvehane, kiraathane, elektronik oyun merkezleri gibi yerleri," 4/1-f; "İçkili yer: Kadehle ve açık olarak içki satılan, içilen ve içki servisi yapılan meyhane ve bar gibi umuma açık yerleri," olarak tanımlanmıştır, bakınız, Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.789.

⁹⁸⁵Umuma Açık Yön. m.6/2; "100 metre uzaklığın ölçümünde, mevcut cadde ve sokaklar üzerinden yaya yolu kullanılarak, yaya kurallarına göre gidilebilecek en kısa mesafe dikkate alınır," m.7/1; "Umuma açık yerler ile içkili yerlerin açılmasına izin verilirken o yerin en az 100 metre civarında okul bulunup bulunmadığı ve özel eğitime muhtaç bireylerin devam ettikleri öğretim kurumları ile okulların dışındaki diğer özel öğretim kurumlarının aynı binada bulunup bulunmadığının tespiti, mahalli kolluk kuvvetlerince yapılır," şeklindedir, bakınız, Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.789.

⁹⁸⁶Birsen ELMAS (2020), age., s.161.

⁹⁸⁷Birsen ELMAS (2020), age., s.153.

m.188/4-b bendi, m.188/3 için uygulanabilir bir hükümdür. Zaman olarak da, m.7/2 gereği, 6638 sayılı Kanunun, Resmi Gazete yayım tarihi olan; 04.04.2015, dikkate alınır.⁹⁸⁸

2.7.1.4. Suçun Üç veya Daha Fazla Kişi Tarafından Birlikte İşlenmesi (5237 sayılı TCK m.188/5)

Bu ağırlaştırıcı sebep de, 6545 sayılı Kanun m.66 ile 5237 sayılı TCK m.188/5 birinci cümlesi olarak yer almıştır. İlk düzenlemede yer verilmemişken, 6545 sayılı Kanunla, TCK'ye eklenmiştir. TCK'da; 'üç veya daha fazla kişi tarafından birlikte işlenmesi', mülga 765 sayılı TCK m.403/8'de; 'topluluk hali' olarak yer almıştır.⁹⁸⁹

mülga 765 sayılı TCK m.403/8'de, 'topluluk hali'ne yer verilmiş olup, 'teşekkül oluşturma' kullanılmamıştır. Çünkü bu ikisi farklı kavramlardır.⁹⁹⁰ Topluluk hali, en az iki kişinin önceden anlaşma olmadan uyuşturucu madde tedariki suçunu işlemeleri olup, teşekkülden farkı, aralarında bir anlaşmanın yer almamasıdır. Topluluk halinde, uyuşturucu madde tedariki suçundan her sanık kendisine ait kısmı satmaktadır, bu kendilerine ait kısmı satarken manevi dayanışma durumunda yer almaktadırlar.⁹⁹¹ Teşekkül oluşturma ve topluluk hali farkı bulunmaktadır.⁹⁹²

Konuyla ilgili, Yargıtay; 5.CD.14.08.1978-2673/2559 Kararı ile 5.CD.20.11.1974-4240/4608 Kararında, faillerin arasında anlaşma yoksa, teşekkülün bulunamayacağını belirtmiştir.⁹⁹³

6545 sayılı Kanunla değişik, 5237 sayılı TCK m.188/5 düzenlemesine göre; esasında fail sebebiyle nitelikli unsur kapsamında da değerlendirilebilecek, m.188/1-5'te tanımlanan suçların üç veya daha fazla kişi tarafından birlikte işlenmesi halinde ceza yarı oranında, suç işlemek için kurulmuş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde ise ceza bir kat artırılacak biçimindedir.⁹⁹⁴

⁹⁸⁸Birsen ELMAS (2020), age., s.163.

⁹⁸⁹Yusuf YAŞAR (2019), *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticaret Suçları*, 3.Baskı, Seçkin Yayıncılık San.ve Tic.A.Ş., Ankara, s.338.

⁹⁹⁰Yusuf YAŞAR (2019), age., s.342.

⁹⁹¹Cengiz ERGEN (1988), *Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu Madde Suçları*, 1.Baskı, Gaye Matbaacılık San. ve Tic.A.Ş., Ankara, s.58.

⁹⁹²Teşekkül oluşturma ve topluluk hali farkı bulunmaktadır; a-Teşekkül oluşturma da; Önceden ya da suçun tamamlanma anına kadar failler arasında anlaşma vardır, b-Topluluk hali olmasında; Öncesinde ya da suçun tamamlanmasına kadar failler arasında anlaşma bulunmaz, bakınız, Yusuf YAŞAR (2019), age., ss.342-343.

⁹⁹³Doğan SOYASLAN (2020), *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 13.Baskı, Yetkin Basım Yayım ve Dağıtım A.Ş., Ankara, s.492.

⁹⁹⁴Ertekin AKSÜT (2020), age., s.112, Fahrettin KIDIL (2020), age., s.230.

Yukarıda belirtildiği gibi, m. 188/5'in ilk halinde suçun, sadece suç işlemek için kurulmuş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi durumunda failin cezasında yarı oranda artırım yapılacağı düzenlenmiş durumdaydı, çünkü kanun koyucu, örgüt faaliyeti çerçevesinde imal ve ticaret suçlarının daha kolay işlendiğini ve bu biçimde işlenen suçlarla mücadelenin daha da zorlaşacağını düşünerek bu şekilde artırım nedeni öngörmüştür.⁹⁹⁵

Fakat, bir örgütün varlığının tespiti ve ispatının güçlüğü sebebiyle; 28.06.2014 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 6545 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik neticesinde; hem zaten var olan örgüte ilişkin nitelikli hal için cezanın yarı oranında değil, bir kat artırılacağı belirtilmiş, hem de yeni bir nitelikli hal olan bu suçların, üç veya daha fazla kişi tarafından işlenmesi durumunda cezanın yarı oranda artırılacağı belirlenmiştir.⁹⁹⁶

Nihayetinde, 6545 sayılı Kanunla, 5237 sayılı TCK m.188/5'e eklenmiştir.⁹⁹⁷ TCK'da, iştirak; faillik ve şeriklik olarak düzenlenmiştir. Şeriklik; azmettirme, yardım etmedir. Müşterek failler m.37/1 gereği müşterek faildir, Şeriklerin cezalandırılması m.40'daki 'bağlılık kuralı' ile mümkün olur.⁹⁹⁸ m.188/5'de, yer alan 'üç veya daha fazla kişi tarafından birlikte işlenmesi' ile anlatılan; suçun işleniş açısından, m.37'deki müşterek failliktir. Yani, m.188/5 için; en az üç kişi bir suç işleme hususunda suç işlenmeden önce ya da işlenme sırasında ortak irade ile hareket edip, suçun icrasında doğrudan doğruya etkili olmalıdır. Şeriklikte bu sayı dikkate alınmaz.⁹⁹⁹

m.188/5'te söz edilen üç veya daha fazla kişi tarafından birlikte işlenmesi durumunda geçen 'birlikte' kelimesini, m.37/1 içeriğinde 'müşterek fail' olarak değerlendirmek gerekmektedir.¹⁰⁰⁰

6545sayılı Kanunda, örgüt suçu dışında, m.220 şartlar aranmaksızın, üç veya daha fazla kişinin bir araya gelmesiyle de bu suç işlenebilir, burada da ceza artırımına gidilir.¹⁰⁰¹ Burada nitelikli hal için üç sayısı belirlenirken, tüm iştirakçiler değil sadece 'birlikte faillik' içindekiler yer alıp, azmettirme ve yardım etme içinde olanlar dikkate

---

⁹⁹⁵Fahrettin KIDIL (2020), age., s.230.

⁹⁹⁶Fahrettin KIDIL (2020), age., s.230.

⁹⁹⁷Birsen ELMAS (2020), age., s.163.

⁹⁹⁸Birsen ELMAS (2020), age., s.164.

⁹⁹⁹Birsen ELMAS (2020), age., ss.164-166.

¹⁰⁰⁰Ertekin AKSÜT (2020), age., s.112.

¹⁰⁰¹Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE (2018), age., ss.789-790, Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.994.

alınmaz. Müşterek fail, 3'den fazla olursa, o zaman azmettirme ve yardım etme içinde olanlarda dikkate alınır.¹⁰⁰²

Her ne kadar m.37/1'de, müşterek faillik olarak düzenleme yapılmış olsa da, "suçun kanuni tanımında yer alan fiili birlikte gerçekleştiren kişilerden her biri, fail olarak sorumlu olur," ibaresi, suça sebep olan eylemin birden fazla kişi tarafından işlenebileceği, bu şekilde de her bir suça katılanın; tek tek faillik statüsü elde edeceği belirlenmiştir (5237 m.188/1 ve m.188/3 için müşterek faillik aranır).¹⁰⁰³

5237 sayılı TCK m.188/5 ile iştirak hükümlerinin değerlendirilmesi (Üç veya daha fazla kişi olursa) de mümkündür.¹⁰⁰⁴ Şu da belirtilmelidir ki, m.188/1'deki imal eylemi ayrı fail tarafından, yine m.188/1'deki ihraç başka fail tarafından işlenirse, bu durumda müşterek hâkimiyetinden varlığından söz edilemez (seçimlik hareketlerden 'aynı eylem' üç ya da daha fazla kişice işlenmesi aranır).¹⁰⁰⁵

2.7.1.5. Suçun Suç İşlemek İçin Teşkil Edilmiş Bir Örgütün Faaliyeti Çerçevesinde İşlenmesi

m.188/5-ikinci cümlede; 'suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi', artırımdır.¹⁰⁰⁶

Suçun bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi; uyuşturucu veya uyarıcı madde imali, ülkeler arasında ve ülke içinde ticareti suçlarının, suç işlemek için kurulmuş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi durumunda, verilecek ceza bir kat artırılarak verilmektedir. Suçun, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesinin, ağırlaştırıcı neden olarak öngörülmesinin sebebi, örgüt faaliyeti çerçevesinde suçların daha kolay işlenmesi ve faillerinin ele geçirilmesinin daha zor olmasıdır.¹⁰⁰⁷

¹⁰⁰²Yargıtay; "TCK'nın 188/5.maddesinin uygulanması açısından; faillerin bir suçu işleme hususunda, suçun işlenmesinden önce veya işlendiği sırada ortak bir irade ile hareket etmeleri ve suçun icrasında doğrudan doğruya etkili olan hareketleri birlikte gerçekleştirmeleri halinde müşterek faillik söz konusu olacağından, suçun üç veya daha fazla kişi tarafından birlikte işlenmesi nitelikli hüküm oluşabilmesi için faillerin TCK'nın 188 maddesinin 3.fikrasında sayılan 'satan, satın alan, nakleden...' şeklindeki seçimlik hareketlerden birini müşterek fail olarak birlikte gerçekleştirmeleri ve bir eylem birlikteliği içerisinde aynı yönde hareket etmeleri" şeklindedir, Yar. 21. CD. 09.02.2017 Tarih, 2733/973 sayılı Karar, AKTARAN Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.994.

¹⁰⁰³Yusuf YAŞAR (2019), age., s.339.

¹⁰⁰⁴5237 sayılı TCK m.188/5 ile iştirak hükümlerinin değerlendirilmesi; (Üç veya daha fazla kişi olursa); 1-5237 sayılı TCK m.188/1-3 suçlarında; m.37/1-müşterek faillikte (188/5 uygulanır), 2-5237 sayılı TCK m.188/1-3 suçlarında; m.38/1 azmettirme ile m.39/2 yardım etme (188/5 uygulanmaz), bakınız, Ertekin AKSÜT (2020), age., s.112.

¹⁰⁰⁵Yusuf YAŞAR (2019), age., s.340.

¹⁰⁰⁶Birsan ELMAS (2020), age., s.171.

¹⁰⁰⁷Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., ss.352-353.

mülga 765 sayılı TCK m.403/10'daki gibi, 5237 sayılı TCK'da, uyuşturucu veya uyarıcı madde imali, ülkeler arasında ve ülke içinde ticareti suçlarını işlemek için örgüt kurma, bağımsız suç olarak tanımlama yeri bulmamıştır, 5237 sayılı TCK'da bu durum m.188/5'de, ağırlaştırıcı neden olarak kabul edilmiştir.¹⁰⁰⁸

5237 sayılı TCK m.220 gereği, örgütü kuran, yöneten, üye olan, üye olmamakla beraber örgüt adına bu suçları işleyen ve örgüte yardım eden kişiler, genel nitelikteki suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçundan sorumlu tutulmaktadır. Ayıyeten, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticaret suçları işlenmişse fail, bu suçların nitelikli hali olan ağırlaştırıcı sebepten de (m.188/5) sorumlu tutulur. Bu durum m.220/4'de belirtilmiştir.¹⁰⁰⁹

m.188/5'te bahsedilen suç örgütünde, uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi imal, ithal veya ihraç suçu failin lider, yönetici ya da üye olması gerekmeyip, suçun örgüt faaliyeti etrafında işlenmesi halinde tüm suç ortakları hakkında; lider, yönetici, üye olsun veya olmasın m.188/5 hükmünce uygulama alanı bulacaktır.¹⁰¹⁰ Topluluğun örgüt olması m.220'ye göre belirlenmektedir.¹⁰¹¹

Örgütün faaliyetleri çerçevesinde, suç işlenmesi durumunda, fail örgütteki konumuna göre, üye veya yönetici sıfatıyla ceza alması yanında bir de işlenen suçtan ceza alır. Hem m.220 gereği; hem de 188/5.fikra gereği; örgüt yöneticileri örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen bütün suçlardan dolayı fail olarak cezalandırılmaktadır.¹⁰¹² Suçun, örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde; amaç suç-araç suç ayrımı yapılmaktadır.¹⁰¹³

Somut olarak, belirli bir veya birden fazla suçu işlemek üzere plan kurmayan ve örgütün diğer koşullarını taşımayan en az üç kişinin bir araya gelmesi halinde, suç örgütünden değil, suça iştirakten söz edilmesi gerekir.¹⁰¹⁴

¹⁰⁰⁸Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.353.

¹⁰⁰⁹Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.353.

¹⁰¹⁰Ertekin AKSÜT (2020), age., s.115.

¹⁰¹¹5237 sayılı TCK m.220'ye göre, örgüt için; a-en az üç kişi, b-üyeler arası gevşek de olsa hiyerarşik bağ, (yoksa iştirak olur), c-suç işlemek için fiili birleşme yeterli-suç işlemeye gerek yok, d-iştirakten bir farkı olarak devamlılık aranır. e-hedeflenen suçu gerçekleştirmek için; elverişli; üye, araç ve gereç gerekir, bakınız, Birsen ELMAS (2020), age., ss.171-172, Ertekin AKSÜT (2020), age., s.113.

¹⁰¹²Birsen ELMAS (2020), age., s.179.

¹⁰¹³Suçun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde; a-**amaç suç-** "uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti" suçu, (5237 sayılı TCK m.188/5), b-**araç suç-** "suç işlemek amacıyla örgüt kurma" ve "suç işlemek amacıyla kurulmuş olan örgüte üye olma" dır, (TCK m.220), bakınız, Birsen ELMAS (2020), age., s.180.

¹⁰¹⁴Ertekin AKSÜT (2020), age., s.113.

Aslında suç örgütünün varlığı için, kanunda açıkça öngörülmemiş olsa da, suçun oluşması için organize yapının bulunması ve belirsiz nitelikte bir suç programının olması, olmazsa olmaz şarttır. Suç örgütü çalışmaları, boyutunda işlenen suçlar, bu yönü ile iştirakten ayrıldığı kabul edilir.¹⁰¹⁵

m.58/9 gereğince, örgüt mensubu suçlu hakkında mükerrirlere özgü infaz rejimi uygulanıp, cezanın infazından sonra da denetimli serbestlik tedbiri uygulanır.¹⁰¹⁶

Suç örgüleri, uyuşturucu madde suçu işlerse, hem 5237 sayılı TCK m.188/5 nitelikli hal, hem de, m.220 örgüt kurmaktan, m.220/4 gereği de cezalandırılır, yani gerçek içtima uygulanır.¹⁰¹⁷

Son olarak, bu konuda, m.188/5’de yer alan artırım, m.188/1 ve 188/3 için de geçerli artırım sebebidir.¹⁰¹⁸ Yani, beşinci fıkrada, ’Yukarıdaki fıkralarda gösterilen suçların’ ifadesine yer verildiği için; suçun üç veya daha fazla kişi tarafından birlikte veya suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi şeklindeki nitelikli hal, sadece birinci ve üçüncü fıkralarda düzenlenen ve konusu uyuşturucu ya da uyarıcı madde olan imal ve ticaret suçlarına ait olarak düzenlenmiştir. Neticesinde, m.188/6-7’de düzenlenen suçların, bir örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi durumunda, bu nitelikli hal uygulama alanı bulamayacaktır.¹⁰¹⁹ (m.188/6’yı ayrı suç kabul eden görüşlere göre).

2.7.1.6. Suçun Suç İşlemek İçin Teşkil Edilmiş Bir Terör Örgütün Faaliyeti Çerçevesinde İşlenmesi Durumunda

İmal ve ticaret suçlarının, bir terör örgütü faaliyeti çerçevesinde işlenmesi durumunun da incelenmesi önem arz etmektedir. Çünkü kanun koyucu, 3713 sayılı TMK’da; belli suçların terör örgütü faaliyeti çerçevesinde işlenmesi durumunda, bunların terör suçu (nispi terör suçları) sayılacağı belirtilmiştir. Bir suçun terör suçu olması, cezanın belirlenmesinde; 5237 sayılı TCK m.52’nin dikkate alınmasını icap etmektedir.¹⁰²⁰

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imali, ülkeler arasında ve ülke içinde ticareti suçlarının terör amacıyla ve suç işlemek için kurulmuş bir terör örgütünün faaliyeti

¹⁰¹⁵Ertekin AKSÜT (2020), age., s.114.

¹⁰¹⁶Birsen ELMAS (2020), age., s.181.

¹⁰¹⁷Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.994.

¹⁰¹⁸Birsen ELMAS (2020), age., s.180.

¹⁰¹⁹Fahrettin KIDIL (2020), age., ss.235-236.

¹⁰²⁰Fahrettin KIDIL (2020), age., s.234.

çerçevesinde işlenmesi halinde bu suçlar terör suçu sayılır (3713 sayılı TMK m.4/1-a).¹⁰²¹ Nispi terör suçlarını düzenleyen TMK m. 4'e baktığımızda; burada sayılanlar arasında, 5237 sayılı TCK m.188'deki, suçların da yer aldığı görülmektedir.¹⁰²²

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarının terör suçu sayıldığı hallerde, TMK m.5; cezaların artırılması başlıklı, hüküm uygulanır, buna göre de; TCK m.188'e göre belirlenecek ceza yarı oranında artırılır (TMK m.5/1). Ancak yapılacak artırım cezanın üçte ikisinden az olamaz (TMK m.5/2).¹⁰²³ Bu durumda haliyle genel nitelikteki örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmiş olma haline ilişkin artırım uygulanmayacaktır.¹⁰²⁴ (Buna göre suçun terör amacıyla terör örgütü faaliyeti olarak işlenirse, 5237 sayılı TCK m.188/5-ikinci cümle uygulanmaz, 3713 sayılı TMK m.5 uygulanır), (TMK m.5, çocuklar için uygulanmaz).¹⁰²⁵ Aynı zamanda, TMK m.5/2'nin açıklaması¹⁰²⁶ da önemlidir. Kısaca, terör örgütü olması halinde, 3713 sayılı TMK m.5/2 gereği cezaları artırılır.¹⁰²⁷

2.7.1.7. Suçun Sağlıkla İlgili Bazı Meslek Mensupları Tarafından İşlenmesi

Madde ve gerekçesinde bu meslek grupları sayılarak belirtilmiş, aynı zamanda gerekçesinde yine bu meslek gruplarının suçu kolayca işleyebileceği göz önüne alınarak, verilecek cezada artırma yoluna gidileceği açıklanmıştır.

Bu artırım sebebi, 5237 sayılı TCK m.188/8'de yer alırken, benzeri düzenleme, mülga 765 sayılı TCK m.406/1'de yer almıştır.¹⁰²⁸ (her iki kanunda da düzenleme yeri bulmuştur).

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imali, ülkeler arasında ve ülke içinde ticareti suçlarının; tabip, diş tabibi, eczacı, kimyager, veteriner, sağlık memuru, laborant, ebe, hemşire, diş teknisyeni, hastabakıcı, sağlık hizmeti veren kimyacılarla veya ecza

¹⁰²¹Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.353., Birsen ELMAS (2020), age., s.181.

¹⁰²²Fahrettin KIDIL (2020), age., s.234.

¹⁰²³Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.353, Birsen ELMAS (2020), age., s.181.

¹⁰²⁴Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.353.

¹⁰²⁵Birsen ELMAS (2020), age., s.181.

¹⁰²⁶3713 sayılı TMK m. 5/2'nin açıklanması anlamında; "sadece bu madde hükmüne göre" ifadesi ile kast edilen, suçun örgüt faaliyeti etrafında işlenmesinin cezada artırım nedeni gören, suçun düzenlendiği madde olarak yer alır. Sonucunda, m. 5/2'nin son cümlesinde; "ancak, yapılacak artırım, cezanın üçte ikisinden az olamaz." Hükmüyle de suçun kendi maddesine göre yapılacak olan artırımın, artık bu orandan az olamayacağına vurgu yapmaktadır. Buna uygun olarak da; imal ve ticaret suçlarının terör örgütü faaliyeti çerçevesinde işlenmesi durumunda ceza sadece m. 188/5'e göre bir kat artırıldığında, artırım üçte ikiden fazla olacağından, bu konuda 3713 m. 5/2'nin son cümlesine uyan bir netice elde edilecektir, bakınız, Fahrettin KIDIL (2020), age., s.235.

¹⁰²⁷Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.994.

¹⁰²⁸Birsen ELMAS (2020), age., ss.181-182.

ticareti ile iřtغال eden kişi tarafından işlenmesi halinde verilecek ceza yarı oranında artırılır.¹⁰²⁹ Bu ağırlaştırıcı sebebin uygulanabilmesi için bu sıfatların resmen kazanılmış ve fiilen yapılıyor olması, gerekir.¹⁰³⁰

Mesleğin cezada artırım nedeni yapılma gerekçesi, bir taraftan mesleğe duyulan güvenin kötüye kullanılmış olması diğer yandan da mesleğin suçun işlenmesinde kolaylık sağlaması olarak belirtilmiştir.¹⁰³¹ Yine doktrin gerekçesinde de; ”Sağlığı korumakla görevli meslek sahiplerinin bir yandan sağlığa zararlı bir iş yapmalarındaki ahlaki kötülük, öte yandan meslekleri gereğince uyuşturucu maddelere ulaşmadaki kolaylık” açıklandığı gibi “bu meslekleri icra edenlerin meslekleri ve kimya bilgileri gereği, bu maddeleri üretebilme yeteneğine veya meslekleri gereği normal olarak uyuşturucu bulundurma ve satma yetkisine sahip oluşlarıdır. Ayrıca bu meslekler, suçu işlemede kolaylık sağlamaktadır. Bunun dışında, mesleğe duyulan güvenin suiistimal edilmesi de ağırlaştırıcı neden oluşunun bir diğer sebebidir,” olarak belirtilebilir.¹⁰³²

Kanun koyucunun, bu tür bir düzenleme ile meslekleri gereği uyuşturucu ya da uyarıcı maddelere erişme olanağı diğer şahıslara göre çok daha fazla olan kiřilerin¹⁰³³, (iş/meslek alanlarında görev yapan bu kişilerin) uyuşturucu veya uyarıcı madde ile teması, diğer kişilere göre daha kolay olabilmektedir.¹⁰³⁴

İmal ve ticaret suçlarını işlemesinin, daha ağır biçimde cezalandırma gayesinde olduğu düşünülmektedir. Dahası, yasa koyucu, böyle bir nitelikli duruma yer vererek bu mesleklerin kötüye kullanılmasını da önlemeye çalışmıştır.¹⁰³⁵ Yasa koyucu, TCK m.188/8 düzenlemesinde kişileri sırf tıp doktoru, veteriner, diş hekimisi olduğu için değil; bu meslek gruplarının fiilindeki rolleri ve bunlardan kaynaklanan kolaylıkla suçun işlenmesi ile ilişkili olarak cezada artırımına gidilmesi belirlenmiştir.¹⁰³⁶

Yine, sağlığı korumakla görevli olan meslek sahiplerinin, sağlığa zararlı iş yapmalarındaki ahlaki kötülüğün yoğun olması, bu hususun cezada artırım sebebi olarak kabul edilme nedenlerinden biri daha olduğu kabul edilmelidir. Bu haliyle bir

---

¹⁰²⁹Kksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.354, Fahrettin KIDIL (2020), age., s.236, Ertekin AKSÜT (2020), age., s.115.

¹⁰³⁰Kksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.354.

¹⁰³¹Kksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.354.

¹⁰³²Gřler için bakınız, Birsen ELMAS (2020), age., s.182.

¹⁰³³Fahrettin KIDIL (2020), age., s.236.

¹⁰³⁴Ertekin AKSÜT (2020), age., s.115.

¹⁰³⁵Fahrettin KIDIL (2020), age., s.236.

¹⁰³⁶Ertekin AKSÜT (2020), age., s.116.

nevide uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarının mahsus –özgü suç durumuna da geldiği söylenebilir ¹⁰³⁷ (m.188/8 için).

Fıkra da belirtilen meslekler, sınırlı sayıda olup yorum yoluyla genişletilemez.¹⁰³⁸ Belli bir yerde çalışması şart değil, resmi veya özel olabilir.¹⁰³⁹ Yani, sözü geçen meslek sahiplerinin cezalandırılmaları için resmi bir kurumda görev yapmaları gerekli değildir. Özel bir kuruluştaki veya serbest olarak da çalışabilirler¹⁰⁴⁰.

Şu da belirtilmelidir ki; m.188/8’de sayılan sıfatları taşıyanlar, temas ettikleri uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri görevlerinden kaynaklanan mesleğin icrası haricinde kullanarak, imal, ithal veya ihraç fiillerini işlemek suretiyle kıymetlendirdiklerinde, m.188/8 uyarınca ceza miktarlarında artırıma gidilecektir.¹⁰⁴¹

Belirtilmesi gereken bir durumda; m.188/8’deki bu artırım m.188/1-3-7.fıkralar için uygulanır¹⁰⁴². m.188/8 de yer alan nitelikli hal bu maddede düzenlenen bütün suç tipleri hakkında uygulama alanı bulacaktır. Dolayısıyla, diğerlerinden farklı olarak bu nitelikli hal, m.188/6. ve 188/7. fıkralarında belirtilen suçlar hakkında da geçerli bulunmaktadır ¹⁰⁴³.

2.7.2. Cezayı Kaldıran veya Azaltan Sebepler

Nitelik unsuru, sadece ağırlaştırıcı unsurları içermeyip, bunun yanında hafifletici unsurları da içermektedir. Ceza belirlenirken, 5237 sayılı TCK m.61/4 gereği, bir olayda hem ağırlaştırıcı hem de hafifletici neden yer alırsa, önce ağırlaştırıcı unsur uygulanıp sonra varsa hafifletici neden uygulanır. (Aşağıda m.61’in tatbiki manasında uygulama sorusu yer alacaktır). Bu maksatla da bizim konumuzla ilgili olarak da m.188/6, gerekçeler kısmında da değindiğimiz, 6545 sayılı Kanunla, hafifletici neden olarak hukuk hayatımıza girmiştir.

2.7.2.1. Hafifletici Sebep

Üretimi resmi makamların iznine veya satışı yetkili tabip tarafından düzenlenen reçeteye bağlı olan ve uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran her türlü maddenin (psikotroplarında) kötüye kullanımı, uyuşturucu veya uyarıcı

¹⁰³⁷Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.354.

¹⁰³⁸Fahrettin KIDIL (2020), age., s.236., Birsen ELMAS (2020), age., s.182.

¹⁰³⁹Birsen ELMAS (2020), age., s.182.

¹⁰⁴⁰Ertekin AKSÜT (2020), age., s.116.

¹⁰⁴¹Ertekin AKSÜT (2020), age., s.117.

¹⁰⁴²Birsen ELMAS (2020), age., s.183.

¹⁰⁴³Fahrettin KIDIL (2020), age., s.237, Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.354.

maddelerin kötüye kullanımı gibi cezalandırılır. Fakat, kötüye kullanılan maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde olmamasına rağmen, uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran maddelerden olması cezada indirim sebebidir.¹⁰⁴⁴ Hâkim, takdirine göre ceza yarıya kadar indirebilme hakkına sahiptir (5237 sayılı TCK m.188/6).¹⁰⁴⁵

m.188/6, hafifletici neden olarak, maddelerin üretim ve satışının kural olarak Devlet kontrolünde olması, temininin yetkili doktor tarafından hazırlanacak reçeteye temin edilmesi, haksızlık içeriğini daha azaltacağından bu hüküm kabul edilmiştir.¹⁰⁴⁶ m.188/6; uyuşturucu veya uyarıcı madde olmayan; ancak, üretimi resmi makamların iznine veya satışı yetkili tabip tarafında düzenlenen reçeteye bağlı olan ve uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran her türlü maddenin de m.188/1. ve 3. fıkralarında düzenlenen suçların konusunu oluşturabileceği hükme bağlanmıştır.¹⁰⁴⁷

Üretimi resmi makamların iznine veya satışı yetkili tabip tarafından düzenlenen reçeteye bağlı olan uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran her türlü madde açısından, m.188/1-5 hükümleri uygulanıp, fakat verilecek ceza yarısına kadar indirilebilecektir. Yasa koyucu bu hükümde yer verdiği “indirilebilir” ibaresinden, ceza miktarının yapılacak indirimin emredici olmadığı, bu indirimin hâkimin takdirinde olacağı da belirtilmelidir.¹⁰⁴⁸

2.7.2.2. Etkin Pişmanlık

Etkin pişmanlık konusu kanunun izin verdiği hallerde cezayı azaltan ya da tamamen ortadan kaldıran bir kurumdur. Özellikle, önemli alanlarda suç işleyenlerin yardımını sağlamak amacıyla yer alan bir sistemdir. Uluslararası ve ulusal mücadelede uyuşturucu suçlarda çeşitli yöntemler uygulanabilmektedir, bugün örgüt ve terör grupları tarafından kazanç sağlamak amacıyla madde imal ve ticareti de önemli yere sahip olduğundan, 5237 sayılı TCK’da uyuşturucu suçlar açısından da etkin pişmanlık mevzusuna yer verilmiştir.

Başlık olarak cezayı azalttığından ya da kaldırdığından dolayı cezayı azaltan nedenler altında etkin pişmanlığı işlemeyi uygun bulduk. Bakıldığında, konu birçok kaynakta ayrı bölüm olarak düzenlenmiştir.

¹⁰⁴⁴Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.355.

¹⁰⁴⁵Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.355, Birsen ELMAS (2020), age., s.190.

¹⁰⁴⁶Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAĞIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.790.

¹⁰⁴⁷Birsen ELMAS (2020), age., s.190, Ertekin AKSÜT (2020), age., s.111.

¹⁰⁴⁸Ertekin AKSÜT (2020), age., s.111.

2.7.2.2.1. Genel Olarak

Kusurluluk incelemesi, suça esas olan fiili icra ederken ve yalnızca bu icra sırasında failin kınanabilir olması ve bunun derecesini ortaya çıkarmaktadır.¹⁰⁴⁹ Etkin pişmanlığın varlığı ne suçun ortadan kalkmasına ne de failin kusurluluğuna etki eden bir durum değildir.¹⁰⁵⁰ 5237 sayılı TCK'da, etkin pişmanlık başlığında eylem suç olmaktan çıkmamakta duyulan pişmanlık ve eylemin sonuçlarının bir kısmının bertaraf edilmesiyle ceza kalkmakta ya da indirim uygulanmaktadır.¹⁰⁵¹

Toplumu tehlikeye sokan uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarının yayılmasını önlemek için failler hakkında etkin pişmanlık getirilmiştir.¹⁰⁵² TCK'da, etkin pişmanlık kurumu, genel hükümler kısmında düzenlenmediğinden, yalnızca öngörülen özel suç tipleri açısından uygulama alanı bulmaktadır.¹⁰⁵³

5237 sayılı TCK m.192'de, cezayı kaldıran veya azaltan şahsi sebeplerden biri; etkin pişmanlıktır.¹⁰⁵⁴ Uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi imal, ithal veya ihraç suçunda etkin pişmanlık durumları, m.192'nin 1. ve 3.fıkralarında düzenlenmiş, bu durumlara, yasa koyucu tarafından; hem cezayı kaldıran hem de cezayı azaltan sebepler olarak yer verilmiştir.¹⁰⁵⁵ Buna uygun olarak da; maddenin 1, 2. ve 4.fıkralarında fail hakkında cezayı kaldıran; 3.fikrasında ise; cezada indirim yapan düzenleme yer almıştır.¹⁰⁵⁶

m.192 kullanma suçlarının da, etkin pişmanlık ihtivası içinde yer aldığı görülmektedir. Bununla beraber, maddenin 1.fikrası sadece imal ve ticaret suçları için geçerli bir düzenlemeyken; maddenin 3.fikrası; hem imal ve ticaret suçlarına hem de kullanım suçlarına tatbik edilen ortak bir düzenlemedir. Fakat, maddenin 2. ve 4.fıkralarında, yalnızca, kullanım suçları için geçerli olabilecek; etkin pişmanlık düzenlemesi yer almaktadır.¹⁰⁵⁷ (Bu konu 4.bölümde incelenecektir).

Uyuşturucu madde ticareti suçları ile korunan hukuki yarar; kamu sağlığı olduğu için, iştirakçilerin kimliklerinin tespiti veya maddelerin saklandıkları yerlerin faillerce bildirilmesi, suça konu maddelerin ele geçirilmesi, sonucunda da, uyuşturucu

¹⁰⁴⁹Fahrettin KIDIL (2020), age., s.256.

¹⁰⁵⁰Fahrettin KIDIL (2020), age., s.256.

¹⁰⁵¹Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.104.

¹⁰⁵²Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.105.

¹⁰⁵³Fahrettin KIDIL (2020), age., s.257.

¹⁰⁵⁴Birsen ELMAS (2020), age., s.823.

¹⁰⁵⁵Ertekin AKSÜT (2020), age., s.118.

¹⁰⁵⁶Ertekin AKSÜT (2020), age., s.118.

¹⁰⁵⁷Fahrettin KIDIL (2020), age., s.257.

madde imal ve ticareti suçuyla mücadeleye katkıda bulunan suç faillerine; ceza verilmemekte ya da indirim uygulanmaktadır.¹⁰⁵⁸

Ceza Genel Kurulunun verdiği, maddenin saklı yeri bildirmenin, etkin pişmanlıktan faydalanmasını sağlar görüşü bulunmaktadır.¹⁰⁵⁹

Etkin pişmanlık, suç sonrasına ilişkin yapılacak bir değerlendirmenin konusudur.¹⁰⁶⁰ Etkin pişmanlık, suç işlendikten sonra kullanılır, bu yönüyle de; m.36'da düzenlenen gönüllü vazgeçmeden ayrılır.¹⁰⁶¹

Etkin pişmanlıkta; failin saikinin de önemi yoktur, fail-pişmanlıktan dolayı bilgi verebileceği gibi, ceza almamak ya da az ceza almak içinde bilgi vermiş de olabilir.¹⁰⁶²

Etkin pişmanlık; cezayı kaldıran ya da azaltan şahsi sebeptir.¹⁰⁶³

Bu konuyla ilgili bir eleştiri olarak da, TCK m.188/7'de, uyuşturucu madde üretiminde kullanılan maddelerin, ithal ve üretiminin ihbarında, ödül yoluna gidilmemesi, hukuk mantığı olarak anlaşılmalıdır.¹⁰⁶⁴

2.7.2.2.2. Etkin Pişmanlık Kanun Gereççeleri

Etkin pişmanlık, kanun gereççelerine yer verilmesinin faydalı olacağı düşüncesinden ve de, konu anlatımında da faydalanmamızdan ötürü; yer vermeyi uygun görüyoruz. Şu konuyu da, belirtmek de fayda görmekteyiz ki, alıntı olarak

¹⁰⁵⁸Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.104.

¹⁰⁵⁹“...uyuşturucu madde ticareti suçları ile korunan hukuki yarar genel kamu esenliği olduğundan, iştirakçilerin kimliklerinin veya uyuşturucu maddelerin saklandığı yerin bu suçu işleyen failer tarafından bildirilmesi durumlarında, suça konu maddelerin ele geçirilmesine, dolayısıyla genel kamu esenliğini korumaya yönelik olarak uyuşturucu madde temini suçuyla mücadeleye katkıda bulunan suç faillerine verilecek cezada indirim yapılması söz konusu olacaktır.” Ceza Genel Kurulunun, 20.12.1993 Tarih, 301-338 sayılı Kararı, AKTARAN Birsen ELMAS (2020), age., s.823.

¹⁰⁶⁰Fahrettin KIDIL (2020), age., s.256.

¹⁰⁶¹Gönüllü vazgeçmede; fail, suçun icra hareketlerinden gönüllü vazgeçer, kendi çabalarıyla suçun tamamlanmasını veya neticenin gerçekleşmesini engeller. Etkin pişmanlıkta ise; suç tamamlandıktan sonra, fail etkin pişmanlık gösterir. Suç işlendikten sonra bir faal nedamet hali düzenleyen etkin pişmanlık hükmü, suç işlendikten ve fiil tamamlandıktan sonra da pişmanlık duyan ve bu pişmanlığın ve suçun maddi delillerini gösteren kişiyi ödüllendirmek ve bu gibi hareketleri özendirme amacı taşır, bakınız, Birsen ELMAS (2020), age., ss.824-825.

¹⁰⁶²Birsen ELMAS (2020), age., s.825.

¹⁰⁶³5271 sayılı CMK m.171; cezayı kaldıran şahsi sebep olan etkin pişmanlık koşulları varsa Cumhuriyet savcısı kovuşturmayaya yer olmadığı kararı verir. Cumhuriyet savcının bu yetkisi takdiridir. Bu nedenle CMK m.173/5 gereğince; cumhuriyet savcısının takdir yetkisini kullanarak, kovuşturmayaya yer olmadığına dair verdiği kararlara karşı itiraz yolu kapalıdır, (Kovuşturma aşamasında ise CMK m.223/4-a gereği ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilir), bakınız, Birsen ELMAS (2020), age., s.825.

¹⁰⁶⁴Doğan SOYASLAN (2020), Özel Hükümler, age., s.493.

faydalanırken, birebir aynısını almayıp, orijini bozmadan bazı değişiklikler yapmaktayız.

Konumuzla ilgili, m.192; dört fıkradan oluşup, bunların ikisini m.188 suçlar için, iki fıkrasını ise m.191 suçlar için, kullanacağız. (m.191 suçlarda da, m.192/3 olduğundan, burada bu gerekçe yer alıp, dördüncü bölümde; bu gerekçe yer bulmayacaktır).

Maddede, uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin suçlar açısından özel bir pişmanlık hali olarak yer almıştır.¹⁰⁶⁵

Birinci fıkrada, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal veya ticareti suçlarına ait etkin pişmanlık belirlenmiştir. Bu fıkradaki etkin pişmanlık, soruşturma aşaması başlamadan yer almalıdır. Etkin pişmanlık, şahsın diğer suç ortakları ve maddelerin saklandığı ya da imal edildiği yerler hakkında bilgi verip ve verilen bilgi, suç ortaklarının yakalanmasını ya da maddenin ele geçirilmesini sağlamalıdır. Bu düzenlemede, cezanın ortadan kaldırılmasını sağlayan şahsi sebep olarak yer alır.¹⁰⁶⁶ (Konu işlenirken bu gerekçeye uygun olarak gruplandırmalar yapılarak konu anlatılmaktadır, yine cezanın tamamen ortadan kalkması caydırıcılık açısından iyi bir ödül olarak kabul edilebilir).

Üçüncü fıkrada, madde imal veya ticareti ya da kullanmak için madde satın alınmasını, kabul edilmesi veya bulundurulması suçları ile ilgili olarak soruşturmaya başlandıktan sonra, etkin pişmanlık göstererek; suçun meydana gelmesine ve fail veya diğer suç ortaklarının yakalanmasına hizmet ve yardım eden; birey hakkında verilecek cezada; indirim yapılması için tertiplenmiştir. Ancak, verilecek bu bilginin; gönüllü olması koşulu aranmaktadır. Etkin pişmanlıktan faydalanmak için, bunun en geç hüküm verilmeden önce sağlanması gerekir.¹⁰⁶⁷ (Cezayı ortadan kaldırmayıp cezayı hafifletmektedir, yine gerekçede yararlanması için aranan şartlar belirlenmiştir).

2.7.2.2.3. 5237 sayılı TCK ve mülga 765 sayılı TCK Karşılaştırması

Etkin pişmanlık konusu, uyuşturucu suçlarda önemli olduğundan mülga kanunla karşılaştırılması da, mevzunun anlaşılması açısından fayda sağlayacaktır.

---

¹⁰⁶⁵Madde gerekçe, AKTARAN, Birsen ELMAS (2020), age., s.826, Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.102.

¹⁰⁶⁶Madde gerekçe, AKTARAN, Birsen ELMAS (2020), age., s.826, Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.102.

¹⁰⁶⁷Madde gerekçe, AKTARAN, Birsen ELMAS (2020), age., s.827, Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.102.

5237 sayılı TCK m.192, mülga 765 sayılı TCK m.405 karşılığıdır. TCK m.192/1-2, mülga 765 sayılı TCK 405/1 karşılığı olup, TCK m.192/3 fıkrası, mülga 765 sayılı TCK m.405/2 ile, TCK m.192/4 ise, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kimsenin hakkında herhangi bir soruşturma olmadan, madde kullandığını yetkili makamlara bildirerek, tedavi ettirilmesini isterse, kendisi hakkında hüküm kurulamayacağı, şeklinde düzenlenip, karşılığı mülga 765 sayılı TCK m.405/2'dir.¹⁰⁶⁸

TCK'deki, m.192 etkin pişmanlık; m.188 ve 191'de uygulanabilirken, m.190'da uygulanmaz.¹⁰⁶⁹ (mülga 765 sayılı TCK'da böyle bir ayrıma gidilmemiştir). (Yine günümüzde, diğer suçlarda düzenlenmemesi eksiklik görülerek eleştirilmektedir).

Tablo 20. Etkin Pişmanlık açısından; 5237 sayılı TCK ile mülga 765 sayılı TCK'nın karşılaştırılması

mülga 765 sayılı TCK	5237 sayılı TCK
405/1	192/1
405/1	192/2
405/2	192/3
404/3	192/4

2.7.2.2.4. 5237 sayılı TCK m.188 İçin Etkin Pişmanlık Halleri

Bu başlık altında, 5237 sayılı TCK m.188 içindeki suçlarda, kanun koyucu etkin pişmanlığa nasıl anlam verip, düzenlemiş, onu işleyeceğiz.

m.192'de, yer alan etkin pişmanlık kurumu, iki kısım halinde belirlenmiştir. Bunlardan birincisi, suç haber alınmadan önce 'ihbar' edilmesi, ikinci ise; haber alındıktan sonra suç ve suçluların ortaya çıkmasına 'yardım' fiilleridir.¹⁰⁷⁰ Yani etkin pişmanlıkta yer alan; ihbar ve yardım farklı suçları kapsamaktadır.¹⁰⁷¹

¹⁰⁶⁸Erkan CANAK (2012), *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçlarında Etkin Pişmanlık*, 1.Baskı, Step Ajans Reklamcılık Matbaacılık Tanıtım ve Organizasyon Ltd.Şti., İstanbul.s.15, Birsen ELMAS (2020), age., s.823.

¹⁰⁶⁹Birsen ELMAS (2020), age., s.824.

¹⁰⁷⁰Erkan CANAK (2012), age., s.16.

¹⁰⁷¹Etkin pişmanlıkta yer alan; ihbar ve yardım suçları;

1-‘ihbar’ı, kapsayanlar; a-m.192/1; uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticaret suçu, **b-m.191/2;** kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçlarını,

2-‘yardım’ı içerenler; a-m.192/3; i-uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu, ii-kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçunu, b-m.192/4 ise; kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın

2.7.2.2.4.1. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçlarına İştirak Etmiş Olan Kişinin, Resmi Makamlar Tarafından Haber Alınmadan Önce Etkin Pişmanlıkta Bulunması (5237 sayılı TCK m.192/1)

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imalı ve ülkeler arasında ve ülke içinde ticareti suçlarına iştirak etmiş olan kişi, resmi makamlar tarafından haber alınmadan önce, diğer suç ortaklarını ve uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin saklandığı veya imal edildiği yerleri merciine haber verirse, verilen bilginin, suç ortaklarının yakalanmasını ya da uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ele geçirilmesini sağlaması halinde, etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanır ve hakkında cezaya hükmolunmaz (5237 sayılı TCK m.192/1, 5271 sayılı CMK m.223/4).¹⁰⁷²

Koşulları: Gerekçesinde de yer alan faydalanma durumlarını maddeler haline getirip konuyu işleyeceğiz.

1-Failin 5237 sayılı TCK’da m.188’deki düzenlenen suçlardan herhangi birini işlemesidir,

Benzeri, mülga 765 sayılı TCK m.405/1’dir.¹⁰⁷³ Fıkırada ilk olarak imal ve ticaret suçlarına ‘iştirak etmiş olan kişi’den söz edilmiştir. Failin, suçun işlenmesinden sonra etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanabilmesi, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçuna iştirak etmesidir.¹⁰⁷⁴ 5237 sayılı TCK m.188’deki, imal ve ticaret suçları, bireysel işlenebileceği gibi, birden fazla kişice birlikte ya da suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgüt faaliyeti çerçevesinde de işlenebilir. TCK m.188/5’de, üç kişiden fazla birlikte işlenmesi ile suç işlemek için teşkil edilmiş örgütçe işlenmesi ağırlaştırıcı sebep olarak yer almıştır. Madde metninde yer alan ‘iştirak’; doktrinde; ”uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarından herhangi birini işlemiş olan kimse” olarak anlaşılmaktadır.¹⁰⁷⁵

İştirakle ilgili olarak, iştirak için aranan özelliklerde, bunun; TCK m.37-fail, m.38-azmettiren, m.39-yardım eden olması, arasında herhangi bir fark yoktur.¹⁰⁷⁶

Fakat düzenlemede, iştirak kelimesinin geçmesi, düzenlenmenin uygulanmasında bazı sorunların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Çünkü, bu

---

almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçunu, bakınız, Erkan CANAK (2012), age., s.16.

¹⁰⁷²Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.355.

¹⁰⁷³Birsen ELMAS (2020), age., s.829.

¹⁰⁷⁴Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.104.

¹⁰⁷⁵Görüşler için bakınız, Birsen ELMAS (2020), age., s.829.

¹⁰⁷⁶Birsen ELMAS (2020), age., s.829.

ibareden hareket edildiğinde; tek bir kişi tarafından işlenen suçlarda, etkin pişmanlığın uygulanıp uygulanmayacağına konusunda tereddüt ortaya çıkmaktadır. Fakat, doktrinde baskın görüş; hem iştirak halinde işlenen suçlarda hem de tek bir kişi tarafından işlenen suçlarda, TCK m.192/1'in uygulanması gerektiği yönündedir.¹⁰⁷⁷

Hem öğretideki hakim görüş, hem de Yargıtay uygulamaları, TCK m.192'de yer alan etkin pişmanlık hükümlerinin, tek failli suçlarda da, uygulanabileceği yönündedir. Bu noktada, yargı kararlarına en çok konu olan durumlardan biri de, yanında uyuşturucu veya uyarıcı madde bulunduran kişinin, şüphe uyandırması veya yapılan bir ihbar üzerine kolluk tarafından durdurulması ve haliyle aranması durumudur.¹⁰⁷⁸

2-Haber bizzat fail tarafından, ilgili makamlara verilmelidir,

5237 sayılı TCK m.192, 'resmi makamlar'ı kullanmış, fakat bu resmi makamların belirtme yoluna gitmemiştir. Madde gerekçesinde 'soruşturma makamları'na bilgidен söz edilmiştir. Fakat, bilgi verilecek merciinin, soruşturma makamlarıyla sınırlandırılması maddenin uygulanmasını da kısıtlamaktadır. 5271 sayılı CMK m.158'de, belirtilen bir suç hakkında soruşturma yapmakla, ya da soruşturma makamlarına göndermekle, yetkili adli ve idari merciler olduğu kabul edilmelidir.¹⁰⁷⁹ m.158'de ihbarın yapılacağı resmi makamlar¹⁰⁸⁰ belirtilmiştir. Failin, resmi makamların; suçtan haberdar olup olmadıklarını bilip bilmemesi önem taşımaz.¹⁰⁸¹

Yetkili makamlar tarafından haberin nasıl alındığının önemi olmayıp, suçla ilgili belgeyi öğrenmeleri, yazılı belgeye dayanmıyorsa, makul sürede CMK m.158/5'de, öngörülen biçimde tutanak düzenlenmelidir.¹⁰⁸²

3-Fail, bilgileri resmi makamlar haber almadan önce vermelidir,

Etkin pişmanlığın söz konusu olması için aranan şart, başvurunun resmi makamlara veya sağlık kuruluşlarına yapılmasıdır.¹⁰⁸³ Bu koşul esasında, 5237 sayılı

¹⁰⁷⁷Görüşler için bakınız, Fahrettin KIDIL (2020), age., s.258.

¹⁰⁷⁸Görüşler için bakınız, Fahrettin KIDIL (2020), age., s.262.

¹⁰⁷⁹Erkan CANAK (2012), age., s.17.

¹⁰⁸⁰Resmi makamdan kasıt, 5271 sayılı CMK m.158'deki; Cumhuriyet başsavcılıkları, Kolluk makamları, valilikler, Kaymakamlıklar, Mahkemeler, Türk elçilik ve konsoloslukları, bir kamu görevinin yürütülmesiyle bağlantılı olarak işlendiği iddia edilen bir suç nedeniyle ilgili kurum ve kuruluşlar, olarak belirtilebilir, bakınız, Birsen ELMAS (2020), age., s.830.

¹⁰⁸¹Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.356.

¹⁰⁸²Erkan CANAK (2012), age., s.17.

¹⁰⁸³Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.107.

TCK m.192/1 ile 192/3 fıkraları arasında, yer alan etkin pişmanlık düzenlemeleri arasındaki en temel farktır.¹⁰⁸⁴

Burada önemli olan soru; failin bilgiyi verdiği anda suçun işlendiğinin resmi makamlar tarafından daha önceden öğrenilip öğrenilmediği ne şekilde tespit edileceğidir, sorusudur.¹⁰⁸⁵

Öğrenme; yazılı belgeyle, tutanakla (teknik araçla takip, iletişim dinleme), tutanağa bağlanamadığı durumlarda ise her türlü delille ispatlanabilir.¹⁰⁸⁶

4-Failin, diğer suç ortaklarını veya uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin saklandığı veya imal edildiği yerleri bildirmesi gerekmektedir,

Failin, madde kapsamında etkin pişmanlıktan yararlanabilmesi için, soruşturma ve kovuşturma makamlarına verdiği hizmet ve yardım, belli neticelerin elde edilmesine elverişli olmalı ve suçun meydana çıkmasına ve fail ve diğer suç ortaklarının yakalanmasına fayda sağlamalıdır.¹⁰⁸⁷

Doktrinde ki bir tartışma; TCK'daki düzenleme için 've' bağlacı, suç ortakları ile saklanılan ve imar edilen yer, birlikte mi bildirilecek, yoksa bunlardan sadece birini bildirmek, etkin pişmanlıktan yararlanmak için yeterli olacak mıdır, sorusudur.¹⁰⁸⁸ Hükümde yer verilen 've' bağlacını, 'veya' olarak anlamak gerekir.¹⁰⁸⁹ Bununla beraber madde de yer alan 'suç ortakları' da, TCK'da iştirak maddeleri olan; m.37, 38, 39 da yer alanların hepsini kapsayacak şekilde geniş yorum yapılmalıdır.¹⁰⁹⁰

TCK m.192/1 hükmü, suçun haber alınmasından önce, suç ortaklarının veya uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin saklandığı ya da imal edildiği yerin bildirildiği durumlarda uygulama yeri bulacaktır.¹⁰⁹¹ Failin sadece suç ortaklarının veya maddenin saklandığı veya imal edildiği yerleri bildirmesi kâfidir. Sadece bu hususlardan birisinin bildirilmesi yeterlidir.¹⁰⁹² Buna göre; her iki konuda da bilgi sahibi olan failin, etkin pişmanlıktan faydalanması açısından hem diğer suç ortaklarını hem de uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imal edildiği veya saklandığı yeri bildirmesi şartı aranmamaktadır.¹⁰⁹³

¹⁰⁸⁴Fahrettin KIDIL (2020), age., s.259.

¹⁰⁸⁵Birsen ELMAS (2020), age., s.830.

¹⁰⁸⁶Birsen ELMAS (2020), age., s.830.

¹⁰⁸⁷Fahrettin KIDIL (2020), age., s.270.

¹⁰⁸⁸Görüşler için bakınız, Birsen ELMAS (2020), age., s.835.

¹⁰⁸⁹Görüşler için bakınız, Ertekin AKSÜT (2020) age.,s.123, Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.356.

¹⁰⁹⁰Görüşler için bakınız, Birsen ELMAS (2020), age., s.835.

¹⁰⁹¹Ertekin AKSÜT (2020), age., s.122.

¹⁰⁹²Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.356.

¹⁰⁹³Fahrettin KIDIL (2020), age., s.260.

Tablo 21. Etkin Pişmanlığın bildirim açısından; 5237 sayılı TCK ile mülga 765 sayılı TCK'nın karşılaştırılması

mülga 765 sayılı TCK	5237 sayılı TCK
m.405/1'de; " durumu ve suç ortaklarını ve uyuşturucu maddelerin saklandığı veya imal edildiği yerlerin", bildirimini isterken	m.192/1; "diğer suç ortaklarını ve uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin saklandığı veya imal edildiği yerleri" bildirmelerini istemiştir (Farklı mülga 765 sayılı TCK'daki "durumu" kavramı TCK'da yer almamıştır). ¹⁰⁹⁴

Bunun yanında, fıkroda suçun haber alınmasından bahsedilmesine karşın, failin bundan sonra hangi aşamaya kadar etkin pişmanlıktan yararlanabileceği konusunda, bir açıklık bulunmamaktadır.¹⁰⁹⁵

5-Verilen bilgi failin suç ortaklarının yakalanmasının veya uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ele geçirilmesini sağlamalıdır,

Yasa koyucu, failin gösterdiği etkin pişmanlığın lehe sonuç doğurabilmesi için; tüm diğer şartlar ile beraber ayrıca verilen bilginin, 'diğer suç ortaklarının yakalanması' veya 'uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ele geçirilmesi' konusunda bir yarar sağlaması koşulunu da, aranmıştır.¹⁰⁹⁶

Failin, etkin pişmanlık sebebiyle indirimden faydalanabilmesi için kendi suçunun ortaya çıkmasına veya suç ortaklarının yakalanmasına; yardım ve hizmet etmiş olması ve bu yardımın somut olması aranmaktadır. Bir başka deyişle; failin yapacağı yardım ve hizmetin gerçekten de, diğer suç ortaklarının ortaya çıkmasını sağlamaya yönelik olması gerekmektedir. Aksi durumda, failin isimlerini verdiği kişilere karşı; atfî cürüm veya iftira kastı varsa, bu durumda fail, indirimden yararlanamayacaktır. Yine failin, suçun zaten açığa çıkacağını anladığı durumda yaptığı açıklamalar, cezada indirim nedeni sayılmayacak bir durumdur.¹⁰⁹⁷

Cezanın ortadan kalkması için, failden bilgisi dâhilinde ki konularda, tam bir iş birliği bekleyen yasa koyucu, verilen bilgilerden elde edilecek yarar konusunda, o kadar katı bir tutum göstermemiştir. Bu sebeple, suç ortaklarının yakalanması veya uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ele geçirilmesi şeklindeki neticelerden birinin gerçekleşmesinin, etkin pişmanlığın varlığı için kâfi görmüştür. Fakat failin tüm iş

¹⁰⁹⁴Birsen ELMAS (2020), age., s.833.

¹⁰⁹⁵Fahrettin KIDIL (2020), age., s.269.

¹⁰⁹⁶Fahrettin KIDIL (2020), age., s.261.

¹⁰⁹⁷Ertekin AKSÜT (2020), age., s.120.

birliğine rağmen, bu iki sonuçtan birini elde edilememesi durumunda, artık etkin pişmanlık hükümleri uygulanamaz.¹⁰⁹⁸

Tablo 22. Etkin Pişmanlığın sağlama açısından; 5237 sayılı TCK ile mülga 765 sayılı TCK'nın karşılaştırılması

mülga 765 sayılı TCK	5237 sayılı TCK
m.405/1; "suç ortaklarının ve yakalanmalarını veya uyuşturucu maddelerin elde edilmelerini kolaylaştırması" aranır,	m.192/1'de; "suç ortaklarının yakalanmasını veya uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ele geçirilmesini sağlaması" aranır (Farkı, sağlamanın, kolaylaştırmaya göre daha güçlü anlamı vardır). ¹⁰⁹⁹

Fail, ihbarını, suç herhangi bir şekilde resmi makamlarca haber alınmadan önce, yapılmalıdır. İhbar sonucunda da, suç ortakları yakalanmış veya madde ele geçirilmiş olmalıdır Failin yakalattığı suç ortakları beraat ederse, etkin pişmanlıktan yararlandırılmaz.¹¹⁰⁰ Haliyle, failin katkısı olmaksızın aynı neticeye ulaşabiliyorsa, ya da failin beyan ettiği konularda soruşturma ve kovuşturma makamları hali hazırda bilgi sahibiyse; bu noktada sonuca etkili bir katkıdan da söz edilemez.¹¹⁰¹

Burada önemli olan; failin bildiri sonucunda ortakların ve maddenin ele geçirilmesidir.¹¹⁰² Fail suç ortaklarını bildirmesine rağmen, söylenen yerlerde ortaklar ele geçirilmeyip madde ele geçirilirse, ya da fail madde imal yerini bildirmiş, ama o yerde suç ortakları ele geçirilirse, yine de, etkin pişmanlık hükmünden, yararlandırılır.¹¹⁰³

5237 sayılı TCK m.192/1 sonucu; 1-Soruşturma evresinde; 5271 sayılı CMK m.171/1 kovuşturmaya yer olmadığı kararı, 2-Kovuşturma evresinde; 5271 sayılı CMK m.223/4-ceza verilmesine yer olmadığı kararı,¹¹⁰⁴ verilir.

¹⁰⁹⁸Fahrettin KIDIL (2020), age., s.261.

¹⁰⁹⁹Birsen ELMAS (2020), age., s.837.

¹¹⁰⁰Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., ss.356-357.

¹¹⁰¹Fahrettin KIDIL (2020), age., s.272.

¹¹⁰²Erkan CANAK (2012), age., s.18.

¹¹⁰³Erkan CANAK (2012), age., s.18.

¹¹⁰⁴Birsen ELMAS (2020), age., ss.838-839.

2.7.2.2.4.2. Suçun Yetkili Makamlar Tarafından Haber Alınmasından Sonra Etkin Pişmanlıkta Bulunması (TCK m.192/3)

mülga 765 sayılı TCK karşılığı, m.405/2'dir. 5237 sayılı TCK, mülga 765 sayılı TCK'dan farkı ise, TCK'da m.192/3; m.188 suçları ile m.191'i içerip, m.190 için etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmamasıdır.¹¹⁰⁵

Cezada indirim nedeni olarak etkin pişmanlık hali; uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçları, 5271 sayılı CMK m.158'deki, makamlarca ihbar alındıktan sonra gönüllü olarak suçun meydana çıkmasına ve fail veya diğer suç ortaklarının yakalanmasına, hizmet ve yardım eden kişi hakkında verilecek ceza, yardımın niteliğine göre dörtte birden yarısına kadar indirilir (5237 sayılı TCK m.192/3). Failin veya suç ortaklarının bu indirim nedeninden yararlanabilmeleri için; açıklamalarını suçu resmi makamlara bildirdiklerinin şuurunda olmalı, aynı zamanda fail, suç zaten açığa çıkacağını bildiğinden dolayı açıklama yapmışsa, indirim uygulanmamalıdır.¹¹⁰⁶ 5237 sayılı TCK m.192/3'ün, uygulanma koşulları da bulunmaktadır.¹¹⁰⁷

Suçun haber alınmasından sonra, suçun meydana çıkmasına veya fail ya da diğer suç ortaklarının yakalanmasına hizmet veya yardım eden kişi hakkında, verilecek ceza ise; m.192/3 gereğince dörtte birden yarısına kadar indirilecektir. m.192/3 hükmünü kanun koyucu cezayı azaltan şahsi sebep olarak, kabul etmiş bulunmaktadır.¹¹⁰⁸

Cezasızlık durumunda, yetkili merciler tarafından haber alınmadan önce; ihbar ve yardım yapılması gerekirken, üçüncü fıkrada düzenlenen ve indirim nedeni olarak kabul edilen etkin pişmanlıkta, resmi makamlarca haber alınmasından sonraki aşamada, yardım- işbirliği ilişkisine dayanır.¹¹⁰⁹

Failin, suçun işlenmesinden sonra etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanabilmesi için; uyuşturucu veya uyarıcı madde; imal ve ticareti suçlarına iştirak

¹¹⁰⁵Birsen ELMAS (2020), age., s.844.

¹¹⁰⁶Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.357.

¹¹⁰⁷5237 sayılı TCK m.192/3 koşulları; 1-Failin 5237 sayılı TCK, 188. ve 191.maddesinde düzenlenen suçlardan birini işlemiş olması, 2-Hizmet ve yardımın bizzat failce yapılması, 3-Hizmet ve yardım ilgili makamlara yapılmalıdır, 4-Hizmet ve yardımın suçun resmi makamlar tarafından haber alınmasından sonra fakat mahkemece hüküm verilmeden önce yapılmalıdır, 5-Failin, suçun meydana çıkmasına veya fail ya da diğer suç ortaklarının yakalanmasına hizmet ve yardım etmesi, bakınız, Birsen ELMAS (2020), age., ss.845-847.

¹¹⁰⁸Ertekin AKSÜT (2020), age., ss.122-123.

¹¹⁰⁹Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.106.

etmiş olması aranır. Kanundaki iştirak deyimini; Yargıtay kararı gereği¹¹¹⁰ teknik anlamda iştiraki içermez.¹¹¹¹

Şunu da ifade etmeliyiz ki; etkin pişmanlık hükümlerinin gündeme geldiği her durumda, arama varlığı; tek başına bu hükümlerin uygulanmasına engel olmamalıdır. Zira, arama kararlarının varlığına rağmen, bazen failin iş birliği, yine suçun ortaya çıkmasına hizmet edebilir.¹¹¹²

5237 sayılı TCK m.192/3 anlamında sağlanan katkı, failin kendi suçunu ortaya çıkarmak biçiminde olabileceği gibi, diğer suç ortaklarının bildirilmesi şeklinde de mümkün olabilir.¹¹¹³

5237 sayılı TCK m.192/3 sonucu; yargılama sonucunda, failin, suçun ortaya çıkmasına ya da fail veya diğer suç ortaklarının yakalanmasına hizmet ve yardım ettiğinin anlaşılması durumunda, verilecek cezadan yardım niteliğine uygun; 1/4 ile 1/2 arasında indirim olacaktır.¹¹¹⁴

2.8. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ HALLERİ

Suçun işlenişiyle ilgili olarak, özel durumlarla karşılaşılabilmektedir. Suç tamamlanmamış olabilir, birlikte işleme iradesiyle gerekenden fazla kişilerce işlenebilir, suçun işleniş yönüyle ilgili farklı cezalandırma yollarına gidilebilir.

Bu başlık altında teşebbüs, iştirak ve içtima konuları yer alacaktır. Özellikle teşebbüs açısından, her suçun; seçmelik hareketleri açısından değerlendirmelere gidilecektir. Suçun iştirakında; faillik ve şeriklik açısından bakılarak, madde suçlarına uygulamasına yer verilecektir. İçtima başlığında, yine; zincirleme suç ve fikri içtima konuların düzenlenişine uygun incelemeler yapılacaktır.

2.8.1. Teşebbüs

Teşebbüs konusu, sonucun gerçekleşip gerçekleşmemesine bakılarak, verilecek ceza bu duruma göre, etkilenmektedir. Her suç; teşebbüse mümkün

---

¹¹¹⁰“...Uyuşturucu maddeyi sağladığı kişiyi veya uyuşturucu maddenin bulunduğu yeri bildirmekle suçlu ve suça konu maddenin ele geçirilmesine, dolayısıyla genel kamu esenliğini korumaya yönelik uyuşturucu madde temin suçuyla mücadeleye katkıda bulunmuş olacağından, olaydaki konumu TCK'nın 64.ve 65. maddelerinde açıklanan biçimde iştirak koşullarında olmasa bile hakkında cezadan özel indirim düzenleyen TCY'nin ...maddesine uyulması gerekir,” Yar. CGK'nın, 22.10.1990 Tarih, 5-23/250 sayılı Kararı, AKTARAN Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.356.

¹¹¹¹Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.356.

¹¹¹²Fahrettin KIDIL (2020), age., s.268.

¹¹¹³Fahrettin KIDIL (2020), age., s.271.

¹¹¹⁴Birsan ELMAS (2020), age., s.864.

bulunmamaktadır. 5237 sayılı TCK m.188 kapsamındaki fıkralarda yer alan suçlarda, kendi işlerinde seçmelik hareketlerden oluştuğundan dolayı, teşebbüse bakılırken her bir hareket açısından değerlendirmelerin yapılması gerekmektedir. Teşebbüs konusunda, yine gönüllü vazgeçme de önemli bir mevzu olarak yer almaktadır.

2.8.1.1. Suçun Hareketleri Yönünden Teşebbüs

Yukarıda belirttiğimiz gibi, konumuzu ilgilendiren suçlarda, seçmelik hareketler yer aldığından, bu hareketlerin; teker teker teşebbüse uygun olup olmadığı, incelenecektir.

2.8.1.1.1. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal, İthal ve İhraç Suçuna Teşebbüs

5237 sayılı TCK m.35’de teşebbüs, m.36’da gönüllü vazgeçme düzenlenmiştir.¹¹¹⁵

Teşebbüsün söz konusu olabilmesi için, suçun kasten işlenebilen bir suç olması, ayrıyeten olanaklı bir eylemle işlenmesi, düşünülen suçun icrasına başlanmış olmalıdır. Fail, işlemeyi kastettiği suçu icraya başlayıp da, elinde olmayan sebeplerle tamamlayamazsa, suç teşebbüs aşamasında kalmış olur.¹¹¹⁶ Ceza hukukunda incelenen suç tipleri, esasında suç yolu (iter criminis) denilen belli etaplardan geçilerek işlenmekte ve bu zamanda önce hazırlık hareketleri sonrasında icra hareketleri ortaya çıkmaktadır.¹¹¹⁷

Yasa koyucu, bazen icra hareketlerinin tamamlanmasını, suç için kâfi bulurken, bazen de kanuni tarifte ayrıca bir sebebe yol vermektedir.¹¹¹⁸ Uyuşturucu veya uyarıcı madde, imal ve ticareti suçuna, genel olarak teşebbüs olanaklıdır. Fakat, seçimlik hareketlerin; ayrı ayrı ele alınmasında yarar bulunmaktadır.¹¹¹⁹

Uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi; imal, ithal veya ihraç suçunun teşebbüse uygun olup olmadığını ve hangi hallerde teşebbüs maddelerinin tatbik edileceğini, her eylem açısından ayrı ayrı inceleyerek¹¹²⁰ belirleyeceğiz.

¹¹¹⁵5237 sayılı TCK **m.35/1**; “Kişi, işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaz ise teşebbüsten dolayı sorumlu tutulur,” **m.36**; “Fail, suçun icra hareketlerinden gönüllü vazgeçer veya kendi çabalarıyla suçun tamamlanmasını veya neticenin gerçekleşmesini önlerse, teşebbüsten dolayı cezalandırılmaz; fakat tamam olan kısım esasen bir suç oluşturduğu takdirde, sadece o suça ait ceza ile cezalandırılır,” şekillerinde düzenlenmiştir, AKTARAN Birsen ELMAS (2020), age., s.192.

¹¹¹⁶Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.58.

¹¹¹⁷Fahrettin KIDIL (2020), age., s.272.

¹¹¹⁸Fahrettin KIDIL (2020), age., s.273.

¹¹¹⁹Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.58.

¹¹²⁰Ertekin AKSÜT (2020), age., ss.126-127.

2.8.1.1.1. İmale Teşebbüs

5237 sayılı TCK m.188/1'de, yasaklanan ilk seçimlik hareket imaldır. Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imali için, gerekli malzeme ve teçhizatın satın alınması, bunların imale hazır hale getirilmesi, gerekli düzeneklerin kurulması, imal suç bakımından hazırlık hareketi olarak kabul edilmektedir.¹¹²¹

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin, imali ve ülkeler arası ticareti suçunun sırf hareket suçu olduğu söylenebilir. Suç hareketleri; imal, ithal veya ihraçla tamamlanmaktadır. Bu hareketler bölünebildiği takdirde, teşebbüs mümkün olacaktır. İmal suçunun icrası uyuşturucu veya uyarıcı madde elde etme işleminin tamamlanmasıyla, sonlanmaktadır. Suçun tamamlanmış sayılması için, işlem sonunda elde edilen maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde özelliği taşıması, gerekmektedir. Suçun icrası, araçtaki ya da koşullardaki nispi elverişsizlik sebebiyle, gerektiği şekilde gerçekleşmezse, fail suça teşebbüsten cezalandırılabilir.¹¹²²

İmal suçunun oluşması için, imal eyleminin tamamlanmış olması kâfidir, suçun oluşması için imal edilen uyuşturucu veya uyarıcı maddenin; ihraç edilmesi, satılması, nakledilmesi veya sevk edilmesi gerekli değildir.¹¹²³

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin imali, teşebbüse mümkündür. Bu nedenle, imal için kullanılan malzemelerin, toplanıp imalata başlandıktan sonra failin yakalanması durumunda, imale teşebbüs söz konusu olur.¹¹²⁴

İmale teşebbüsten bahsedilmesi için, hazırlanan malzeme ve teçhizatın kullanılmaya başlanması¹¹²⁵ (İmal suçuna teşebbüsten bahsedebilmek için, öncelikle ele geçirilen alet ve malzemelerin, imal edilmek istenen uyuşturucu veya uyarıcı maddenin imaline elverişli olması aranır¹¹²⁶) yani ısıtma, ayırıştırma veya karıştırma gibi imal faaliyetlerine başlanılmış olması, gerekir.¹¹²⁷ Uyuşturucu veya uyarıcı madde imali için, gerekli madde ile alet ve edevatların hazırlanmış olması, suçun hazırlık hareketlerini meydana getirir.¹¹²⁸

Haliyle, uygun hareketlerle uyuşturucu madde imaline başlayan bir şahsın, bu madde ve aletler imal için, elverişli ise ve imale ilişkin icrai hareketler başlamış, ancak

¹¹²¹Fahrettin KIDIL (2020), age., s.275.

¹¹²²Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.344.

¹¹²³Birsen ELMAS (2020), age., s.63.

¹¹²⁴Ertekin AKSÜT (2020), age., s.127.

¹¹²⁵Fahrettin KIDIL (2020), age., s.275.

¹¹²⁶Ertekin AKSÜT (2020), age., s.127.

¹¹²⁷Fahrettin KIDIL (2020), age., s.275.

¹¹²⁸Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., ss.58-59.

henüz uyuşturucu veya uyarıcı madde elde edilmemişse, ¹¹²⁹ elinde olmayan sebeplerle, amaçladığı uyuşturucuyu imal edemeden, fiiline son verdiği veya imal neticesinde uyuşturucuyu elde edemediği hallerde, imale teşebbüs yer alacaktır. ¹¹³⁰

Fiilen imalata başlanmamış olsa da, imale yarayan araçların, örneğin, kazan, kepçe gibi araçların temin edilip, bir araya getirilmesi, imale teşebbüs hükmündedir. Fakat, şunu da belirtmek gerekir ki; 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanununun Ek 1.maddesinde, uyuşturucu veya psikotrop maddelerin imalinde kullanmak amacıyla veya kullanılacağını bilerek gerekli teçhizat ve diğer malzemeleri sağlamak, ayrı suç olarak tanımlanmıştır. Bu fiillerin, ayrıca uyuşturucu veya uyarıcı madde imaline teşebbüs olarak, cezalandırılması bir fiilden iki kere cezalandırma olacağından, fikri içtima kurallarına göre hüküm verilmesi uygun olacaktır. ¹¹³¹

Uygulamada, Adli Tıp Kurumundan imal edilen maddenin, ne olduğu ve yapılan faaliyetlerin niteliği sorulmaktadır. ¹¹³² Belirli bir uyuşturucu veya uyarıcı maddenin imali sırasında, başka bir uyuşturucu veya uyarıcı madde ortaya çıkmış da olabilir. Örneğin, eroin imali sırasında, eroin imali teşebbüs aşamasında kalmış olup, imalde kullanılan morfin meydana gelmiş söz konusu olabilir. Bu zamanda, biri eroin imaline teşebbüs, diğeri tamamlanmış morfin bulundurma suçu olmak üzere iki ayrı suç oluşup, bu durumda da fikri içtima kuralı devreye girmelidir. ¹¹³³

2.8.1.1.1.2. İthal Teşebbüs

İthal eylemi, kara hava ve deniz sınırlarının herhangi bir noktasından gerçekleştirilebileceği gibi, çoğu hallerde olduğu gibi; gümrük kapıları olan yerlerden uyuşturucu ya da uyarıcı maddelerin ülkeye sokulması olanaklıdır. Kural olarak, yasaklanan maddelerin, ülke sınırlarına sokulmasıyla ithal fiili tamamlanmış olur. ¹¹³⁴ İthal edilen, uyuşturucu veya uyarıcı madde, Türk sınırlarına girmeden önce, kolluk kuvveti görevlileri veya gümrük görevlileri tarafından, fark edilerek ortaya çıkarsa, suç teşebbüs aşamasında kalmaktadır. Suça konu eşya, Türk sınırlarına girdiğindeyse; suç meydan gelmekte yani suç tamamlanır. ¹¹³⁵

¹¹²⁹Ertekin AKSÜT (2020), age., s.127.

¹¹³⁰Fahrettin KIDIL (2020), age., s.275, Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.59.

¹¹³¹Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., ss.344-345.

¹¹³²Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., ss.58-59.

¹¹³³Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.345.

¹¹³⁴Fahrettin KIDIL (2020), age., s.278.

¹¹³⁵Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.59.

Manevi unsurun tespiti noktasında, eğer failin kastıyla hareket belirlenirse, ayrıca uyuşturucu madde ülke sınırları içine sokulmuş olduğundan, gümrükten geçirilmiş olup olmadığına bakmaksızın tamamlanmış; ithal suçu ortaya çıkacaktır.¹¹³⁶

Kısaca, ithal kastı belirlendiği zamanda, suçun tamamlanmış olduğu kabul görmektedir.¹¹³⁷ İthal suçu da, gümrük kapısı bulunan yerlerde, gümrük bölgesine girişle; gümrük bölgesi olmayan yerlerde girişte ise, gerçek ve farazi anlamdaki ülkeye girmekle tamamlanacaktır.¹¹³⁸ Gümrük kapılarından yapılacak, olan ithal fiili kısımlara bölünebilir olmasından, failin ülke sınırlarına girmesiyle, suçun icra hareketlerine başlanmakta ve uyuşturucu veya uyarıcı maddenin, gümrük alanından çıkarılarak, ülke içinde tedavüle sokulmasıyla, ithal suçunun maddi unsurları olduğundan, suç tamamlanmış demektir.¹¹³⁹

Gümrük kapısı olmayan yerlerden, yapılan ithal açısından, ülkeye sokulma zamanında ortaya çıkmaktayken; gümrük kontrollerinin yapıldığı bir yerde, sadece bu kontrollerin sorunsuzca geçilmesi haliyle uygun olabilir. Haliyle, gümrük kontrolleri sırasında, failin getirdiği uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri gizlemesi, yalnız buna rağmen gümrük aşamasını geçmeden yakalanması halinde, teşebbüs aşamasında kalmış ithal suçundan söz etmek doğru olacaktır.¹¹⁴⁰

Yurt dışından, ülkeye getirilmeye çalışılan, ancak serbest bölgede yakalanan bir uyuşturucu veya uyarıcı madde, içinde ithal fiiline teşebbüs hükümleri uygulanır.¹¹⁴¹ Yurt dışından, ülkeye giriş yapıp, gümrük sahası içinde ele geçirilen uyuşturucu veya uyarıcı madde yönündense, ithalin tamamlatıldığı düşünülür.¹¹⁴²

Diğer yandan, midesinde uyuşturucu taşıyan bir kişi, eşyaları aranmasına rağmen, bir şey bulunmadığı ve kendisinin uyuşturucu taşıdığına ilişkin hiçbir şüphe duyulmadığı, işlem yapılmadığı bir halde, gümrük alanını sorunsuz bir şekilde geçmekteyken fiilinden vazgeçerse,¹¹⁴³ bu vazgeçmesi korkudan, yakalanma ya da başka bir caydırıcı durumdan meydana gelmediği halde, gönüllü sayılması ve fiilinin tamam olan kısmından, yani nakletme veya duruma göre bulundurmadan sorumlu tutulması icap eder.¹¹⁴⁴

¹¹³⁶Fahrettin KIDIL (2020), age., s.278.

¹¹³⁷Fahrettin KIDIL (2020), age., s.278.

¹¹³⁸Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.346.

¹¹³⁹Fahrettin KIDIL (2020), age., ss.278-279.

¹¹⁴⁰Fahrettin KIDIL (2020), age., ss.279-280.

¹¹⁴¹Ertekin AKSÜT (2020), age., s.128.

¹¹⁴²Ertekin AKSÜT (2020), age., s.129.

¹¹⁴³Fahrettin KIDIL (2020), age., s.280, Ertekin AKSÜT (2020), age., s.130.

¹¹⁴⁴Ertekin AKSÜT (2020), age., s.130.

Yani, bu durumda icra hareketlerine başlanan ithal fiilinin tamamlanmasına imkân olmasına rağmen, fail gönüllü olarak eyleminden vazgeçtiği için; 5237 sayılı TCK m.36 söz konusu olacak ve ithale teşebbüsten dolayı fail yargılanmayacaktır. Fakat, bu aşamaya kadar; tamamlanmış nakletme, bulundurma gibi fiilleri sebebiyle, m.188/3'deki suçtan, sorumluluk var olacaktır.¹¹⁴⁵

2.8.1.1.1.3. İhraca Teşebbüs

Uyuşturucu madde ithal ve ihracı da teşebbüse uygundur.¹¹⁴⁶ İhraca teşebbüsten söz edebilmek için, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ülke dışına çıkış yapılacak yere kadar getirilmesi, malın gümrük sahasına alınması, gümrük kapısından çıkışı yapılmadan uyuşturucu veya uyarıcı maddenin gizlenmesi ya da gümrük kapısındaki yetkililere durumun aksinin beyan edilmesinden sonra, yurt sınırının geçilmeden failin yakalanması koşulu gerekmektedir.¹¹⁴⁷ İhraç suçu teşebbüse mümkündür, görüşleri de hakimdir.¹¹⁴⁸

İhraç fiiline teşebbüse ilişkin olarak da, ihracın gümrük kapısından veya gümrük kapısı olmayan sınırdaki herhangi bir yerden gerçekleştirilmesi olasılıklarına göre, ayrı ayrı değerlendirmelidir. Çünkü, ihraç bakımından da, 'gümrük beyanı'nı esas alan görüş hakimdir.¹¹⁴⁹ İthal suçunda olduğu gibi, ihraç suçu da, failin gümrük görevlilerine beyanda bulunup bulunmadığının önemi büyüktür. Fail, uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi, gümrük görevlilerine bildirmesi durumunda, ihraca teşebbüs değil; nakletme veya bulundurma suçunun unsurları ortaya çıkmaktadır.¹¹⁵⁰

Yargıtay, tarafından uygulanan yaklaşıma göre; sınırın gümrük kapısı olmayan herhangi bir yerinden, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ihracı durumunda, fiil;

¹¹⁴⁵Fahrettin KIDIL (2020), age., s.280.

¹¹⁴⁶Ertekin AKSÜT (2020), age., s.128.

¹¹⁴⁷Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.345, Ertekin AKSÜT (2020), age., s.128, Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.59.

¹¹⁴⁸İhraç suçu teşebbüse mümkündür görüşleri;

1-Sınır kapısı olmayan yerlerden yapılan çıkışlarda, madde eğer sınır çizgisini geçerse, ülke dışına çıkınca suç tamamlanır, bu durumda teşebbüs oluşmaz. Sınır geçilmeden ele geçirilirse 5237 sayılı TCK m.188/3; uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma, nakletme veya sevketme, meydana gelir,

2-Sınır kapısı varsa, beyan önem taşır, icra hareketi gümrük beyanı ile başlar,

a-Uyuşturucu madde, gümrük görevlilerine beyandan önce yakalanırsa icra hareketi başlamadığından teşebbüs yoktur, fakat m.188/3 o ana kadar tamamlanmışsa söz konusu olur, istikrarlı uygulama da bu yöndedir,

b-Beyan yapıp madde yok dendiye; ülke sınır geçirilmeden de uyuşturucu madde ele geçerse; ihraç teşebbüste kalır, ama bu durumda da m.188/3'de oluşacağından, m.44 fikri içtima devreye girer, şeklindedir, Görüşler için bakınız, Birsen ELMAS (2020), age., ss.75-78.

¹¹⁴⁹Fahrettin KIDIL (2020), age., s.281.

¹¹⁵⁰Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.59.

sınırın geçilmesiyle tamamlanır. Failin, sınırı geçmeden yakalanması halindeyse, sınırın geçilmesinden önceki hareketler, 5237 sayılı TCK m.188/3 içinde, değerlendirildiğinden ihraca teşebbüsten söz edilmemektedir. Haliyle, gümrük kapısı olmayan yerlerden, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ihraç edilmesi, teşebbüse elverişli olmaya uygun değildir.¹¹⁵¹

Gümrük kapısı olan yerlerde, failin ihraç fiiline ait icra hareketlerine başladığının kabul edilebilmesi için, yine gümrük beyanı aşamasına gelip, uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri gizlemek suretiyle, suçun doğrudan doğruya icrasına başlamış olması aranmaktadır. Haliyle de, bu aşamaya kadarki faaliyetler, ihraç suçu bakımından hazırlık hareketine ait olduğundan, gümrük beyanında bulunulması gereken aşamadan önce, failin yakalanması halinde; m. 188/3'teki suçlar söz konusu olacaktır.¹¹⁵²

Suçun, hangi aşamada; ülke içinde nakil, hangi aşamada teşebbüs aşamasında kalmış ihraç, olduğunun tespiti gerekir. Gümrük sahasına girildikten sonraki hareketler, ihraç suçunun icra hareketleri olup, yurt dışına geçme ile de suç tamamlanacaktır. Gümrük sahasına kadar olan taşıma hareketi ise, ülke içinde uyuşturucu veya uyarıcı nakletme hareketini oluşturacaktır.¹¹⁵³

İhraç suçu da, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ülke sınırlarından çıkarılması ile tamamlandığından, bu iki zaman dilimi içinde; fiil teşebbüs aşamasında yer alacaktır.¹¹⁵⁴

2.8.1.1.2. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddeleri Ülke İçinde Satma, Satışa Arz Etme, Başkalarına Verme, Sevk Etme, Nakletme, Depolama, Satın Alma, Kabul Etme veya Bulundurma Suçuna Teşebbüs

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin, ülkede ticareti suçunun da; sırf hareket suçu, tehlike suçu olduğu, belirtilmelidir. Suç; satma, satışa arz etme, başkalarına verme, nakletme, depolama, satın alma, kabul etme ya da bulundurma ile tamamlanmaktadır.¹¹⁵⁵

¹¹⁵¹Fahrettin KIDIL (2020), age., s.281.

¹¹⁵²Fahrettin KIDIL (2020), age., ss.281-282.

¹¹⁵³Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.346.

¹¹⁵⁴Fahrettin KIDIL (2020), age., s.289.

¹¹⁵⁵Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.346.

2.8.1.1.2.1. Satma, Satışa Arz Etme, Başkalarına Verme, Satın Alma, Kabul Etme Eylemlerine Teşebbüs

Satma fiili açısından, teşebbüs incelemesi yaparken, fıkrada yer alan satışa arz etme, bulundurma, depolama, nakletme gibi, diğer seçimlik hareketlerin de, göz önüne alınması gerekmektedir. Çünkü, uyuşturucu madde, satmak amacıyla hareket eden fail, satıştan önce çoğunlukla, bu maddeleri satışa hazır durumda bulundurmakta ya da bir yerde satış için depolamakta veya önce satışa arz etmektedir.¹¹⁵⁶

Yine, uyuşturucu veya uyarıcı madde satma suçunu da, teşebbüs mümkündür.¹¹⁵⁷ satma eyleminin, icrai hareketlerine başlanıp, engel nedeniyle,¹¹⁵⁸ uyuşturucu veya uyarıcı maddenin zilyetliği alıcıya geçmeden, fail yakalanırsa, satma eylemi teşebbüs aşamasında kalmış olup,¹¹⁵⁹ uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin satımı teşebbüs aşamasında kaldığında, fail; satışa arz etme, bulundurma veya depolama, nakletme eylemlerinden biri nedeniyle, tamamlanmış ticaret suçundan sorumludur.¹¹⁶⁰ Belirtmek gerekir ki, satma hareketi suça teşebbüs aşamasında kalması durumunda, örneğin fail alıcıyla pazarlıktan sonra, maddeyi teslim götürürken, yakalanırsa; hem satmaya teşebbüs hem de o ana kadar tamamlanan bulundurma veya satışa arz etme hareketiyle, gerçekleşecektir.¹¹⁶¹

Bu durumda, satış diğer hareketlerden, örneğin bulundurmayı zorunlu kıldığından, geçitli harekettir. Failin, buradaki maksadı-amacı, kast olarak satmak olduğundan, o zaman olayda satmaya teşebbüs olduğu kabul edilmelidir. Çünkü, geçilen suç maksadını yitirmiştir. Somut olayın özelliğine bakılarak, geçitli suç kurallarına bakılmalıdır.¹¹⁶²

Satma hareketini, teşebbüse uygun kabul eden, kabul etmeyen görüşler de bulunmaktadır.¹¹⁶³ Kanımızca, satma; teşebbüse mümkün değil görüşü, daha doğru bir

¹¹⁵⁶Fahrettin KIDIL (2020), age., s.284.

¹¹⁵⁷Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.60, Birsen ELMAS (2020), age., s.99.

¹¹⁵⁸Birsen ELMAS (2020), age., s.99.

¹¹⁵⁹Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.60.

¹¹⁶⁰Fahrettin KIDIL (2020), age., s.284, Birsen ELMAS (2020), age., s.99, Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.60.

¹¹⁶¹Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.346.

¹¹⁶²Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.347.

¹¹⁶³Satma hareketini teşebbüse uygun kabul eden etmeyen görüşler;

1-Kabul eden görüşler; Bu sebeple de her iki suç arasında fikri içtima hükümleri uygulanarak fail, daha ağır olan fiilden ceza alır, (satma hareketinden-teşebbüs, tamamlanan hareketlerden-suç), Görüşler için bakınız, Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.60.

2-Kabul etmeyen görüşler;Uyuşturucu ya da uyarıcı maddelerin satımı teşebbüs aşamasında fail; satışa arz etme, bulundurma, depolama, nakletme fiillerinden biri sebebiyle tamamlanmamış ticaret suçundan mesul olup, bu sebeple de fiil teşebbüse olanaklı değildir, Görüşler için bakınız, Fahrettin KIDIL (2020), age., ss.284-285.

mantığa sahip bulunmaktadır, bu durumda, satmadan önceki hareketler bir suç teşkil etmekte olup, bu hareketlerin biriyle suç tamamlanmaktadır.

Satma hareketi, esasında karşılıklı iradelerin uyuşmasından, teslimine kadarki oluşum kısımlara bölünebilir niteliktedir. Haliyle, bu evrede, failin elinde olmayan sebeplerle teslimi yapamaması halinde teşebbüs hükümleri söz konusu olmalıdır. Fakat, satışa öngelen ve satma bakımından hazırlık veya icra hareketi olarak kabul edilebilecek hareketlerin neredeyse tamamı, kanunda, ayrıyeten; suç olarak kabul edilmiştir.¹¹⁶⁴ Satma eyleminin, teşebbüse elverişli olmadığını ifade etme imkânı bulunur.¹¹⁶⁵

Satışa arz etmek suçu; teşebbüse müsait değildir, çünkü suç satma iradesinin açığa çıkmasıyla tamamlanmaktadır. O zamana kadar oluşan; ‘bulundurma’dan da sorumlu tutulur.¹¹⁶⁶

Satışa arz etmek, aynı zamanda uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi bulundurma suçunu da, içine almakta, kapsamaktadır. Fail, bulundurduğu uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi satışa arz eder, bu halde bulundurma fiili, satışa arz etmenin icra hareketidir. Satılanı arz etmek için, uyuşturucu veya uyarıcı madde bulandıran kişi, satışa arz etmeye çalıştığı zamanda yakalanırsa; teşebbüs hükümleri uygulama yeri bulmaz.¹¹⁶⁷

Satışa arz etme fiilinin, teşebbüse elverişli olmadığını ifade etmek gerekir. Çünkü, failin uyuşturucu veya uyarıcı madde satma iradesini açığa çıkaran, herhangi bir hareketiyle satışa arz etme tamamlanmakta ve bu sebeple de, fiilin kısımlara bölünerek icrası mümkün bulunmamaktadır.¹¹⁶⁸

5237 sayılı TCK m.188/3’teki, seçimlik hareketler incelendiğinde, yasa koyucunun bu suçlara teşebbüs hükümlerinin, uygulanmasının engelleme düşüncesinde olduğu dile getirilebilir. Çünkü birçok durumda; satma eylemi teşebbüs aşamasında kaldığında, satış için arz etmek, eğer satma iradesini gösteren herhangi bir davranışın somut olarak tespit edilemediği bir durum söz konusuysa da, satış için bulundurma fiilinin gerçekleştiğini, söylemek mümkündür. Çünkü, failin satış iradesini herhangi bir şekilde ortaya çıkarmasıyla, suç tamamlanmış olduğundan ve

---

¹¹⁶⁴Fahrettin KIDIL (2020), age., s.284.

¹¹⁶⁵Fahrettin KIDIL (2020), age., s.285.

¹¹⁶⁶Birsen ELMAS (2020), age., s.100.

¹¹⁶⁷Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.60.

¹¹⁶⁸Fahrettin KIDIL (2020), age., s.286.

bu hareketlerin kısımlara bölünmesinden söz edilemeyeceğinden; satışa arz etme suçu mahiyeti icabı teşebbüse elverişli bir suç değildir.¹¹⁶⁹

Satın alma teşebbüse müsaittir, zilyetlik el değiştirilip, tasarruf yetkisi ele geçirilirse tamamlanır. İcrai hareketleri, başladıktan sonra engel oluşursa, teşebbüs devreye girer, teslim alınmazsa; suç tamamlanamaz kabul edilir.¹¹⁷⁰

Bununla birlikte, uyuşturucu maddelere ilişkin devir işlemlerinde, kullanım amacı dışında, ‘satın alan’ ve ‘kabul eden’ sıfatıyla yer alan şahıslar açısından, devreden faillerle aralarındaki anlaşma gereği, uyuşturucu veya uyarıcı maddeler kendilerine teslim edilmesi gerekirken, elde olmayan nedenlerle teslimatın yapılamaması durumunda, bu faillerin satın alma ve kabul etme şeklindeki fiilleri, tamamlanamayacak olup; teşebbüse uygundur.¹¹⁷¹

Kabul etmede teşebbüse müsaittir. Kabul etmede de; teslim olmadan engel oluşursa teşebbüs olur.¹¹⁷²

Başkalarına verme fiili açısından da teşebbüs mümkün değildir. Çünkü, başkalarına bir ivaz karşılığı olmaksızın, uyuşturucu veya uyarıcı madde veren kişi de, teslimden önce genellikle bu maddeleri bulduran veya depolayan ya da nakledendir. Haliyle, ‘satmak’ veya ‘başkalarına vermek’ şeklindeki seçimlik hareketlerle, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin başkalarına devredilmesinin sağlayan kişiler açısından, yasa koyucu, teşebbüs hükümlerinin uygulanmasını engelleyici bir düzenleme, olarak belirtmiştir.¹¹⁷³

2.8.1.1.2.2. Sevk Etme ve Nakletme Eylemlerine Teşebbüs

Sevk etme suçu; teşebbüse elverişlidir. Sevk etme suçunu işlemeye elverişli icra hareketlerine başlanmasından sonraki zamanda, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin sevk edileceği yere ulaşmasından önce, engel bir durumun çıkması durumunda; suç teşebbüs aşamasında kalmış olacaktır.¹¹⁷⁴

Sevk etme eylemi, malın bulunduğu yerden alınarak, sevk edildiği yere götürülmesi ile tamamlanır. Suçun tamamlanması için, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin, sevk edilen kimseye teslimine; gerek yoktur. Uyuşturucu veya uyarıcı

¹¹⁶⁹Fahrettin KIDIL (2020), age., s.193.

¹¹⁷⁰Birsen ELMAS (2020), age., s.111.

¹¹⁷¹Fahrettin KIDIL (2020), age., s.285.

¹¹⁷²Birsen ELMAS (2020), age., s.114.

¹¹⁷³Fahrettin KIDIL (2020),s age.,285.

¹¹⁷⁴Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.52, Birsen ELMAS (2020), age., s.103.

madde, sevk edileceği yere varmadan, yakalanırsa; fiil teşebbüs aşamasında kalmış olacaktır.¹¹⁷⁵

Nakil suçu; teşebbüse mümkün bir suçtur. Maddenin bulunduğu yerden alınıp, nakledildiği yere götürmeyle suç tamamlanır. Varışa ulaşmadan, engelle karşılaşıp yakalanırsa; teşebbüs olur. O ana kadar ‘bulundurma’ suçu oluşur.¹¹⁷⁶ Uyuşturucu veya uyarıcı madde, nakledileceği yere varmadan yakalanırsa, fiil teşebbüs aşamasında kalmış olup, uyuşturucu madde bulundurma suçu; tamamlanmış varsayılır. Bu sebeple, her iki suç arasında, fikri içtima hükümleri uygulanarak, fail; daha ağır olan fiilinden ceza almalıdır.¹¹⁷⁷

Fıkıradaki yer verilen, sevk etme ve nakletme fiilleri arasında; yakın bir ilişki söz konusudur. Çünkü, sevk eden kişi zilyetliğinde veya mülkiyetinde bulunan uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi, bir başkası vasıtasıyla gönderen kimse iken; nakleden kişi bu maddeleri bizzat kendisi veya adamları aracılığıyla götüren, kısacası; taşıyandır.¹¹⁷⁸

Nakletme eylemleri, bakımından öncelikle tartışılması gereken konu, faillerin icra hareketlerine başlamış olmasına karşın, hedeflenen yere varmadan, yakalanmaları halinde; teşebbüs hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağı durumudur.¹¹⁷⁹

Failin bulundurma olmaksızın, yalnızca nakletme suçuna teşebbüsten sorumlu tutulabilmesi için, daha öncesinde uyuşturucu maddeler üzerinde; fiili bir hâkimiyet kurmamış olması aranmaktadır.¹¹⁸⁰

Failin, uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri, nakledeceği konusunda, karşı tarafla yalnızca anlaşmaya varması, tek başına suçun icra hareketleri için kâfi gelmese de, Yargıtay’ın, kararlarına konu olduğu üzere; failin anlaşma çerçevesinde suçun icrası için harekete geçtiği, nakli için anlaşılan yere geldiği, aracını hazır ettiği ve diğer tüm hazırlıkları yaptığı hallerde; nakletme suçunun teşebbüs aşamasında kaldığına hüküm verilmelidir.¹¹⁸¹

2.8.1.1.2.3. Depolama ve Bulundurma Eylemine Teşebbüs

Yasa koyucunun, 5237 sayılı TCK m.188/3’de, hem bulundurma hem de depolama eylemlerine ayrı ayrı yer vermesi, doktrinde tartışmalara sebep olmuştur.

¹¹⁷⁵Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., ss.59-60.

¹¹⁷⁶Birsen ELMAS (2020), age., s.106.

¹¹⁷⁷Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.60.

¹¹⁷⁸Fahrettin KIDIL (2020), age., ss.286-287.

¹¹⁷⁹Fahrettin KIDIL (2020), age., s.287.

¹¹⁸⁰Fahrettin KIDIL (2020), age., ss.287-288.

¹¹⁸¹Fahrettin KIDIL (2020), age., ss.288-289.

Depolamak ve bulundurmak arasındaki farkı ortaya koymaya çalışan bazı yazarlar, depolamak suçunun faile uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin, malikinin aynı kişi olmadığını ve bu sebeple iki fiilin birbirinden farklı olduğunu, belirtmişlerdir. Diğer yandan, bulundurmanın, depolamayı da içine alan, geniş bir alana sahip olduğu, bu sebeple de; iki harekete de kanunda yer verilmesi gereksiz görülmüştür. ¹¹⁸²

Hem uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma hem de depolama mütemadi bir suçtur. ¹¹⁸³Depolama hareketine teşebbüsü, kabul eden ve etmeyen görüşler de bulunmaktadır. ¹¹⁸⁴ Kanımızca, kabul etmeyenlerin görüşü daha doğru bir mantığa sahip olup, hukuk açısından teşebbüse yakınlık bulunmamaktadır.

2.8.1.1.3. 5237 sayılı TCK m.188/7 Suçunda Teşebbüs

Teşebbüs için, suçun hareketlere bölünmesi ve suçun tamamlanması aranan başlıca özelliklerdir. 5237 sayılı TCK m.188/7 suçu içinde; teşebbüsü kabul edenler olduğu gibi etmeyenlerde bulunmaktadır. ¹¹⁸⁵ Kanımızca, kabul etmeyenlerin görüşü, daha sağlam bir argümana sahip olup, teşebbüs yaratan eylemlerin kendileri de, bir suç unsuruna sahip olup, tamamlanmış suçtan söz edilebilir. (Geçitli suç ilişkisine dayalı olarak).

İmale teşebbüs incelenmesinde, m.188/7'nin de, göz önünde bulundurulması gerekir. Doktrinde bazı yazarlar, 5237 sayılı TCK'da yer alan bu düzenlemeden hareketle; yeni kanun döneminde, artık imale teşebbüsün mümkün olamayacağını ifade etmektedir. ¹¹⁸⁶Diğer yandan, m.188/7'de; uyuşturucu madde imalinde sıkça

¹¹⁸²Görüşler için bakınız, Fahrettin KIDIL (2020), age., s.288.

¹¹⁸³Fahrettin KIDIL (2020), age., s.288.

¹¹⁸⁴Depolama hareketine teşebbüsü, kabul eden ve etmeyen görüşler;

1-Kabul eden görüşler; Depolamak suçu teşebbüse elverişlidir. Depolama işlemi tamamlanmadan failin yakalanması durumunda, depolama fiili teşebbüs aşamasında kalacaktır, Görüşler için, bakınız, Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.49, Birsen ELMAS (2020), age., s.109

2-Kabul etmeyen görüşler; Haliyle somut olayda; ya depolama ve bulundurma süresi, temadinin gerçekleşmesi için kâfi olduğundan suç tamamlanacak, ya da eylemler bu aşamaya gelemediğinden dolayı suç oluşmamış sayılacaktır, bu nedenle bulundurma ve depolama fiillerinin teşebbüse elverişli olmadığı söylenebilir, Görüşler için bakınız, Fahrettin KIDIL (2020), age., ss.289-290.

¹¹⁸⁵5237 sayılı TCK m.188/7 suçu için teşebbüsü, kabul eden ve etmeyen görüşler;

1-Kabul eden görüşler; m.188/7'de uyuşturucu veya uyarıcı madde imalinde kullanılan maddeler bakımından yetkili makamların izni olmaksızın ithal, imal, satma, satın alma, nakletme, depolama veya ihraç etme seçimlik hareketleri teşebbüse uygundur, Görüşler için bakınız, Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.60.

2-Kabul etmeyen görüşler; Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin imalinde, imale yarayan maddenin temininde imale teşebbüs değil, ayrı bir suç meydana gelir(m.188/7). İmale yarayan maddenin temini Kanun'da ayrı suç olarak yer almasaydı, uyuşturucu veya uyarıcı madde imaline yarayan maddenin temini, imal suçunun icra hareketi kabul edilip imal suçunun teşebbüs aşamasında kaldığı dile getirilirdi, Görüşler için bakınız, Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.344.

¹¹⁸⁶Görüşler için bakınız, Fahrettin KIDIL (2020), age., s.276.

kullanılan belirli sayıda maddeler, yasaklanmıştır.¹¹⁸⁷ Bu görüşe göre de; listede yer almayan maddelerle imale teşebbüs olduğunda, bu nedenle de; m.188/7 gereği teşebbüs olamayacağından, yalnızca, imale teşebbüsten ceza verilmelidir.¹¹⁸⁸

2.8.1.2. Gönüllü Vazgeçme

Gönüllü vazgeçme, failin icrasına başladığı suçu işlemekten gönüllü; isteyerek vazgeçmesidir.¹¹⁸⁹ Teoride ve uygulamada, gönüllü vazgeçme ve etkin pişmanlık karşılaştırılmaktadır.¹¹⁹⁰

765 sayılı mülga TCK'da; etkin pişmanlık yer almamıştır, gönüllü vazgeçme ise; m.62/2'de yer almıştır. m.59'da ise; hâkime takdiri olarak cezayı azaltıp-azaltmama olanağı sağlanmıştır.¹¹⁹¹

Tablo 23. mülga 765 sayılı TCK'da gönüllü vazgeçme ve takdiri ceza indiriminin, 5237 sayılı TCK'daki yeri

mülga 765 sayılı TCK	5237 sayılı TCK
m.62/2 (gönüllü vazgeçme)	m.36
m.59 (Takdiri ceza indirimi)	m.62

Uyuşturucu satın alınmak için, uyuşturucunun bulunduğu yere gidilip, madde satın alınmadan uzaklaşırsa, 5237 sayılı TCK m.36 'gönüllü vazgeçme' nin gerçekleştiği kabul edilmelidir.¹¹⁹²

¹¹⁸⁷Bu suç kapsamındaki maddeler; Kontrol Tabi Kimyasal Maddeler Hakkında Yönetmelik'in ekinde, Ek-1 adlı listede sayılmış olup, sınırlı sayıda bulunmaktadır. Haliyle bu maddeler haricinde de bazı malzemelerin kullanılmasıyla da, imal suçuna teşebbüs edilebilir. Sonucunda, bu listeye devamlı yeni kimyasallar da girmektedir, bakınız, Fahrettin KIDIL (2020), age., s.277.

¹¹⁸⁸Görüşler için bakınız, Fahrettin KIDIL (2020), age., ss.277-278.

¹¹⁸⁹Zeki HAFIZOĞULLARI ve Muharrem ÖZEN (2018), *Türk Ceza Hukuku-Genel Hükümler*, 11.Baskı, US-A Yayıncılık, Ankara, s.319.

¹¹⁹⁰**Gönüllü Vazgeçme ile Etkin Pişmanlık Karşılaştırması;**

1-Gönüllü vazgeçme; a-İcra hareketleri açısından; İcra hareketleri bitmeden suçtan dönmedir, b-Ödülü; Ödülü-ceza vermemek, (o ana kadar oluşmuş suç varsa onun cezası verilir),

2-Etkin pişmanlık; a-İcra hareketleri açısından; İcra hareketleri sonlanmıştır, sadece netice engellenebilir, b-Ödülü; Ödülü-cezayı azaltmaktır.

şeklinde kıyaslanmaktadır, bakınız, Zeki HAFIZOĞULLARI ve Muharrem ÖZEN (2018), age., s.322.

¹¹⁹¹Zeki HAFIZOĞULLARI ve Muharrem ÖZEN (2018), age., s.320.

¹¹⁹²Birsen ELMAS (2020), age., s.112.

Konuyla ilgili, Yargıtay¹¹⁹³ bir kararında, sanıklar hakkında teşebbüs hükümlerinin değil gönüllü vazgeçme kurumunun uygulanması gerektiğini dile getirmiştir.¹¹⁹⁴

2.8.1.3. İşlenemez Suç

Teşebbüs konu anlatımlarında, işlenemez suç kavramı açısından da, değerlendirilmesi gerektiğinden, mevzuya bu yönüyle de bakmamız icap etmektedir.

Vasıtanın, suçun işlenmesine uygun olmaması, ya da suçun maddi konusunun olmaması durumunda, geleneksel doktrinin ‘elverişli olmayan teşebbüs’, İtalyan Ceza Kanununun işlenemez suç dediği kurumdur.¹¹⁹⁵

Satış konusu, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin miktar ve nitelik açısından kullanıma uygun bulunması da gerekir, aksi halde bu durumda işlenemez suç söz konusu olur.¹¹⁹⁶ Yani, uyuşturucu maddenin yapısı, miktarının yeterli olmamasından dolayı, tespit edilemiyorsa işlenemez suç vardır.¹¹⁹⁷ İşlenemez suçun; vasıta ve konu elverişsizliği açısından değerlendirilmesi¹¹⁹⁸ de önemli bir mevzudur.

Eğer kullanılan madde, uyuşturucu madde değilse; konu yokluğu, kullanılan madde yeterli miktarda değilse (0,20 mg. altı eroin-eser miktar); vasıta yetersizliğinden, işlenemez suçla karşılaşılır.

¹¹⁹³“Sanıkların uyuşturucu madde ticareti suçunun icra hareketlerine başladıkları, ticaret amacıyla uyuşturucu madde satın almak üzere yayladaki çadır evine giderek uyuşturucu maddeyi gördükleri, hakkındaki mahkûmiyet hükmü kesinleşen sanık Ayfer ile pazarlık yaptıkları, fakat uyuşturucu maddenin bekledikleri kalitede olmaması ve buna bağlı olarak fiyatının yüksek bulmaları nedeniyle alışverişten kendi otonom iradeleri ile vazgeçtikleri olayda, sanıklar tarafından beğenilmiş olsa dahi suçun unsurları için yeterli nitelikte bulundan ve hukuk düzenince suç konusu kabul edilen 924 gram net esrar elde edilebilecek oranda hint kenevirini satın alma imkân ve fırsatı var olduğu halde, görevlilerce yapılan bir baskın ya da başkaca bir dış engel bulunmadan icra hareketlerine son verdikleri ve buna bağlı olarak suçun tamamlanmadığı görülmektedir. Sanıkların eylemlerine devam etme imkânı varken her ne saikle olursa olsun kendi özgür irade ve otonom kararları ile vazgeçmeleri nedeniyle haklarında 5237’nin 36.maddesi uyarınca gönüllü vazgeçme hükmünün uygulanma şartlarının gerçekleştiği kabul edilmelidir.” Yargıtay CGK., 24.03.2015 Tarih, 2014/1083 E., 2015/62 K., sayılı Kararı, AKTARAN Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.62.

¹¹⁹⁴ Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.62.

¹¹⁹⁵ Zeki HAFIZOĞULLARI ve Muharrem ÖZEN (2018), age., s.317.

¹¹⁹⁶ Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.339.

¹¹⁹⁷ Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.44.

¹¹⁹⁸ İşlenemez suçun; vasıta ve konu elverişsizliği açısından değerlendirilmesi; 1.Vasıta elverişsizliği; a) Mutlak elverişsizlik; vasıta suç işlemeye müsait değil, (teşebbüs olmaz) b) Nispi elverişsizlik; vasıta mümkün fakat tesadüfi nedenle sonuç oluşmadı, (teşebbüs olur), 2.Konu elverişsizliği; a) Daimi yokluk; mağdur ya da suç konusu hiçbir zaman orada olmaz, (Teşebbüs olmaz), b) Geçici yokluk; Konu ya da mağdur, orada olabilirken tesadüfi orada olamaması, (Teşebbüs mümkün), bakınız, Doğan SOYASLAN (2016), *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 7.Baskı, Yetkin Basım Yayım ve Dağıtım A.Ş., Ankara, ss.306-307.

Satış konusu, maddenin miktarı önem taşımaz. Ancak, Yargıtay görüşler; **eser miktarda** ele geçirilen; eroin ve kokain miktarı; 2313 sayılı Kanun m.1’de, öngörülen oran altında ise, işlenemez suç meydana gelir (5237 sayılı TCK m.188 ve 191 suç oluşamayacağından).¹¹⁹⁹

Satın alma suçunun oluşabilmesi için, satın almadan önce satışa konu olabilecek bir uyuşturucunun, yani ‘suçun maddi konusu’nun var olması gerekmektedir. Aksi durumda, işlenemez suç oluşur.¹²⁰⁰ Yani, eroin yakalandığında, 2313 sayılı Kanun m.1 gereği, ele geçirilen maddenin eroin olarak tespiti yanında, miktarı da önemli olup, belirlenen orandan az ise; işlenemez suç söz konusu olur. Fakat, bu maddenin TCK m.188/6 gereği; ‘uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran madde’ olduğu belirlenirse, ceza uygulanır.¹²⁰¹

2.8.2. İştirak

İştirak, suçun tek faili ya da çok faili suç olmasına göre, her biri için gerçekleştirilmesi gereken sayıdan, bir veya daha fazla kişilerce, bir irade altında işlenmesidir. Uyuşturucu suçlarında ve özellikle, 5237 sayılı TCK m.188’deki suçlarda; şeriklik ve faillik ayırımına uygun işlenmesi yönünden, farklı biçimlerde bakılarak konunun işlenmesi gerekir. Özellikle, uyuşturucu suçlarında yardım etme ve faillik hareketlerin ayırımının da belirtilmesi gerekmektedir. (Eylem yardım etme mi, yoksa birlikte işleme mi, tespiti gerekir).

Suçun kanundaki tanımında, yer alan fiili birlikte gerçekleştiren kişilerden, her birinin ‘müşterek fail’ kabul edildiği, müşterek faillerin, birlikte suç işlemeye karar veren, fiili birlikte işleyen ve fiil üzerinde ortak hâkimiyet kuran kimseler olduğunu, suç işlenmesinde bir başkasını araç olarak kullanan kişinin de, m.37/2 uyarınca sorumlu tutulduğunu, müşterek fail sayılmayan, fakat m.39’da söz edilen fiilleri yapanlarına ‘yardım eden’ sıfatı ile sorumlu olacağı, zihninde suç işleme niyeti olmayan faile; uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi imal, ihraç veya ithal suçunu işlemeye teşvik ve kararı aldırın şahsın m.38 uyarınca ‘azmettiren’ olacağını, genel hükümlere göre belirlemek gerekmektedir..¹²⁰²

¹¹⁹⁹Birsen ELMAS (2020), age., ss.86-89.

¹²⁰⁰Fahrettin KIDIL (2020), age., s.295.

¹²⁰¹Birsen ELMAS (2020), age., ss.139-140.

¹²⁰²Ertekin AKSÜT (2020), age., s.131.

6545 sayılı Kanunla gelen, imal ve ticaret suçu, üç veya daha fazla kişi birlikte¹²⁰³ işlenirse ;yarı oranında artırılır, hükmüdür. İştirak olup, örgüt tarafından işlenmezse, nitelikli hal dışı iştirak uygulanır.¹²⁰⁴ Müşterek faillikte, birden fazla kişi birlikte suç işleme kararı vermekte ve fiil üzerinde ortak hakimiyet kurmaktadır. Müşterek faillerin her biri; suç ortağı olur, yönünde Yargıtay kararı da bulunmaktadır.¹²⁰⁵(müşterek faillik 5237 sayılı TCK m.37).

5237 sayılı TCK m.37/2 dolaylı faillik; suç işlemede başkasını araç olarak kullanmadır.¹²⁰⁶ m.37/2 gereği, suçun işlenmesinde bir başkasını araç olarak kullanan kişi de; fail olarak sorumludur. Kusur yeteneği olmayanları, suçun işlenmesinde araç olarak kullananların cezası; üçte birinden yarısına kadar artırılır. Yine, m.38/2 ‘ye göre, çocukların uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarına azmettirilmesi durumunda, azmettirenin; cezası üçte birinden yarısına kadar artırılır. Azmettirilen çocuğun, suç işlediği tarihte; 18 yaşını doldurmamış olması aranan koşuldur.¹²⁰⁷

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçları, iştirak hükümleri bakımından, diğer suçlarından bir farklılık göstermediğinden,¹²⁰⁸ suça katılan kişilerin iştirak statüleri; m. 37 vd. maddelerinde yer alan genel hükümlere göre düzenlenir.

Belirli miktar uyuşturucuyu veya uyarıcı maddeyi, belirli kişilere teslim etmek için, bir kereye mahsus, birden fazla kişinin bir araya gelmesi halinde, örgüt kapsamında işlenen uyuşturucu ticaretinden değil, iştirak halinde işlenen uyuşturucu ticaretinden bahsedilir.¹²⁰⁹

5237 sayılı TCK m. 188/5’te; uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarının üç ya da daha fazla kişi tarafından birlikte işlenmesi veya suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenirse, nitelikli hal söz konusu olur. Haliyle, iştirak açısından yapılacak değerlendirmelerde, bu fıkranın göz önünde

---

¹²⁰³‘birlikte’ kelimesi ‘birlikte fail’ anlaşılmalıdır. Bu kafa karıştırıp azmettirme ve yardım etmeyi içine alıp almadığı problemlili olup, göz önüne alınmalı. Bu problemin gidermesinde ‘üç veya daha fazla kişi suç işlemek için bir araya gelip, m.220 kapsamında örgüt değilse’ çete olarak anılmalı denmektedir. Alman Ceza Kanun malvarlığı aleyhine suçlarda, çete faaliyeti kabul görmüş olup, örgüt yok ama ortada örgüt kabul edilmeyen teşekkül var yani çete, bakınız, Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.796.

¹²⁰⁴Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.1006.

¹²⁰⁵“Faillerin bir suçu işleme hususunda, suçun işlenmesinden önce veya işlendiği sırada ortak bir irade ile hareket etmeleri ve suçun icrasında doğrudan doğruya etkili olan hareketleri gerçekleştirmeleri halinde, müşterek faillik söz konusu olur,” Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 12.02.1996 Tarih, 1996/1-25-35 sayılı Kararı, AKTARAN Birsen ELMAS (2020), age., s.193.

¹²⁰⁶Birsen ELMAS (2020), age., s.193.

¹²⁰⁷Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.361.

¹²⁰⁸Fahrettin KIDIL (2020),s.290, Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.360.

¹²⁰⁹Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., ss.360-361.

tutulması icap eder.¹²¹⁰ Nedeni bu durumda birleşme; devamlılık arz etmezse, failer belirli bir suçu işlemek için bir araya gelmiş bulunmalarından,¹²¹¹ bu nitelikli hal uygulanmamalıdır.

Konuya girişte söylediğimiz gibi, yardım etme eylemlerin de, tespiti önemli olduğundan, bu kapsamda hangi eylemlerin yardım etme suçu kapsamında olabileceği belirlenmeye çalışılmalıdır.¹²¹²

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin, ülke içerisine girmesinden sonra, ülke içinde bir yerden bir yere götürülmesine yardımcı olan fail; m.188/1'e değil, m.188/3 uyarınca nakletmeye yardım etmeden dolayı yargılanacaktır.¹²¹³

Uyuşturucu veya uyarıcı madde nakledilmesinde, bir başka araç ile yol kontrolü yaparak, yolun güvenli geçmesinden dolayı; nakledenlere bilgi verme de (öncü araç-artçı araç) yardım etme kabul edilmiştir.¹²¹⁴ Buna karşılık, CGK'ya konu olan bir olayda; uyuşturucu madde nakletme konusunda anlaşan sanıklarından biri, uyuşturucu maddeleri minibüste taşımaktayken; diğeryse, bir başka araçla beraber yol aldıkları güzergâhta daha önde hareket ederek, muhtemel kontroller hususunda gerideki araca yönlendirmeler yaparak, özellikle yolda kolluk güçlerinin olup olmadığı konusunda verdiği bilgiler ile nakil işleminin güvenli bir şekilde tamamlanmasına hizmet etmektedir¹²¹⁵ (TCK m.39). Bununla birlikte, 5237 sayılı TCK m.39 değil de, m.37 uygulanmalı, yönünde Yargıtay kararı da, bulunmaktadır.¹²¹⁶

¹²¹⁰Fahrettin KIDIL (2020), age., s.290.

¹²¹¹Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.361.

¹²¹²**5237 sayılı TCK m.188 açısından; Yardım eden kapsamında değerlendirilen eylemler;** a- uyuşturucu veya maddenin taşınmasında kullanılan aracı temin etme, kiralama, b- uyuşturucu veya uyarıcı madde satışına aracı olmak, c- uyuşturucu ve uyarıcı maddenin alıcı ve satıcının buluşturulması, d- maddelerin satın alınması için paraların havalesi ile ilgili banka hesabı açmak, e- madde satın alınması için paraların kendisine gönderilmesine izin verilme, f- maddenin ele geçirilmesini önlemek için araçlara gizli bölme koymak, g- madde nakledecek şoförü ayarlamak, h- 5237 m.188'deki suçları işleyenleri arası iletişimi sağlamak, ı- madde kontrolü yapma, i- madde taşınmasında kolaylık sağlamak için şirket kurulmasına, şirket adına araç kayıt edilmesine izin vermek, j- madde satıcısı olan faille yeni maddeler geldiğini kullanıcılarına haber vermek, k- madde sahipleri maddenin bulunduğu aracın yanına götürmek, l- maddelerin paketlemesinde kullanılmak üzere kesilen kağıtları katlama, uyuşturucu maddelerin paketlenmesinde kullanılan malzemeleri bulundurmak, m- gözcülük etmek. şeklindeki fiiller yardım etmedir, bunlar maddeye elini sürmemekte, maddeyi bulundurmamaktadır, bakınız, Birsen ELMAS (2020), age., ss.195-198.

¹²¹³Ertekin AKSÜT (2020), age., s.131.

¹²¹⁴Birsen ELMAS (2020), age., s.199.

¹²¹⁵AKTARAN Fahrettin KIDIL (2020), age., s.293.

¹²¹⁶Sanık Ş.K. ile hakkında uyuşturucu madde ticareti suçundan kurulan mahkûmiyet hükmü onanmak suretiyle kesinleşen E.K.'nın, 16,620 gram ağırlığındaki eroini nakletme konusunda anlaşmaları, bu amaçla olay günü erken saatlerde yola çıktıkları, sanık Ş.K.'nin güvenlik görevlilerince yapılabilecek bir yol kontrolünü E.K.'a haber vermek amacıyla aracıyla önden gittiği ve telefonla E.K.'ı yönlendirdiği, E.K.'nın da içerisinde zula olarak tabir edilen bölme ve bu bölmede de uyuşturucu madde bulunan minübüs tipindeki aracıyla kendisini takip ettiği, E.K.'nın B...İli sınırlarına giriş yaptığı sırada ihbarları değerlendiren kolluk görevlileri tarafından yakalandığı, olay günü her iki sanık arasında

Suçun icrasına iştirak etmekle birlikte, işlenişine bulunduğu katkının niteliği gereği, kanuni tanımdaki fiili gerçekleştirmeyen, diğer suç ortaklarına ‘şerik’ denilip, kanunda şeriklik; azmettirme ve yardım etme olarak iki farklı biçimde yer almıştır.¹²¹⁷ 5237 sayılı TCK’da; azmettirme-m.38, yardım etme-m.39’da düzenleme yeri bulunmuştur.¹²¹⁸

Uyarıcı veya uyarıcı madde, imal ve ticareti suçlarına katılan kişilerin; fail mi, yoksa şerik mi, olduğu noktasında, TCK’nın benimsediği, fiil hâkimiyeti kriterinden faydalanmalıdır. Cidden, m.37’nin gerekçesinde de, iştirak şekillerinin, fiilin işlenişinde kurulan hâkimiyet kıstas alınarak belirleneceği dile getirilmiştir.¹²¹⁹

Şeriklerin cezalandırılmaları, m.40’da düzenlenen, ‘bağlılık kuralı’ ile olmaktadır.¹²²⁰ Buna göre, kanuni tanımdaki fiili gerçekleştirmeyen veya özel faillik özelliği taşımadığından, fail olmayan suç ortağı, gerçekleşen fiilden, ‘bağlılık kuralı’na sorumlu tutulur.¹²²¹

Konuyla ilgili olarak, yakın zamanlarda, Yargıtay, iştirak kurumuna ilişkin bir kararında, değişik değerlendirme yaparak, bozma kararı vermiştir.¹²²² (Diğer iki şahsında suçla ilgili olarak iştirak hükümleri içinde bulunduğunu kabul etmiştir).

---

sabahın erken saatlerinde başlayıp E.K.’nın yakalandığı saatlere kadar devam eden telefon konuşmalarının tespit edildiği, söz konusu telefon görüşme içeriklerinin şifreli ve tamamen yolda kolluk güçlerinin bulunup bulunmadığına ilişkin olduğu, aradaki mesafe ve telefon görüşme kayıtları göz önüne alındığında, E.K.’nın, sanık Ş.K.’nin yönlendirmesi olmadan uyuşturucu maddeyi istediği yere ulaştırmasının mümkün olmadığı, sanıkların suça konu uyuşturucu maddeyi birlikte nakletme konusunda önceden anlaşmaya vardıkları ve bu anlaşmaya göre hareket ettikleri, dolayısıyla sanık Ş.K.’nin eyleminin, uyuşturucu maddeyi bizzat taşımakta olan E.K.Ç.’nin fiilini tamalar mahiyette olduğu, bu durum karşısında sanık Ş.K.’nin eyleminin TCK’nın 39.maddesinde düzenlenen yardım etme sınırlarını aştığı ve aynı kanunun 37.maddesinde düzenlenen fail konumunda bulunduğu kabul edilmelidir.” görüşü vardır, Yargıtay CGK., 02.04.2013 Tarih, 2012/10-1323 E., 2013/117 K., sayılı Kararı, AKTARAN Birsen ELMAS (2020), age., s.199, Fahrettin KIDIL (2020), age., ss.293-294.

¹²¹⁷Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.64, Birsen ELMAS (2020), age., s.193.

¹²¹⁸5237 sayılı TCK **m.38/1**; “Başkasını suç işlemeye azmettiren kişi, işlenen suçun cezası ile cezalandırılır,” **m.39/2**; “Aşağıdaki hallerde kişi işlenen suçtan dolayı yardım eden sıfatıyla sorumlu olur: a-Suç işlemeye teşvik etmek veya suç işleme kararını kuvvetlendirmek veya fiilin işlenmesinden sonra yardımda bulunacağını vaat etmek, b-Suçun nasıl işleneceği hususunda yol göstermek veya fiilin işlenmesinde kullanılan araçları sağlamak, c-Suçun işlenmesinden önce veya işlenmesi sırasında yardımda bulunarak icrasını kolaylaştırmak,” şeklinde tertiplenmiştir, AKTARAN Birsen ELMAS (2020), age., s.194.

¹²¹⁹Fahrettin KIDIL (2020), age., ss.292-293.

¹²²⁰Birsen ELMAS (2020), age., ss.193-194.

¹²²¹Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.64.

¹²²²“Malatya Cumhuriyet Başsavcılığının (CMK 250. madde ile yetkili) 2009/104 soruşturma numaralı dosyasında 26.03.2009 tarihli iddianame ile, Şaban Demirkol isimli şüphelinin Gaziantep ilinde ... isimli şahıstan esrar maddesi temin ettiği, bu esrar maddesini alması için hedef şüphelilerden Mehmet Anuk ile irtibata geçtiği, esrar maddesini elinde bulundurulan şahsın telefon numarasını vererek esrar maddelerini oradan aldırmasını istediği, Mehmet Anuk’un ise ..., ... ve ...’ı Gaziantep iline göndererek esrar maddelerini aldırmasına çalıştığı, şahısların esrar maddesini alamadan yakalanmasından sonra olayın safahatını öğrenmeye çalıştığı, şüpheliler Mehmet Anuk ve Şaban Demirkol’un bu olaya birlikte iştirak ettikleri değerlendirilerek Mehmet Anuk ve Şaban Demirkol hakkında Malatya 3. Ağır Ceza

Azmettirme, mülga 765 sayılı TCK m.64/2’de; asli iştirak iken, 5237 sayılı TCK m.38’de; şerikliklerdir.¹²²³ Madde imal ve ticaretinde, azmettirme daha çok, TCK m.38/2 şeklindedir.¹²²⁴ Kendisi uyuşturucu madde kullanan ve bir başkasının kendi kişisel kullanımını için, uyuşturucu madde temin etmeye azmettiren kişi, m.188/3’te düzenlenen suçların cezası ile cezalandırılması adil bir çözüm olacaktır.¹²²⁵

Konuya ilişkin içtihatlar incelendiğinde, şeriklerin cezai sorumluluğunun tespitinde bağıllık kuralına dikkat edilmediği ve bu nedenle de hatalı uygulamaların meydana geldiği de görülmektedir.¹²²⁶ Bu konuda olması gereken, m.188’de; bu duruma ilişkin özel bir iştirak düzenlemesi yaparak, bağıllık kuralına kanuni bir istisna getirmesidir.¹²²⁷

m.188/5’de, uyuşturucu imal ve ticareti suçlarının, suç işlemek için kurulmuş bir örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, verilecek cezanın bir kat oranında artırılacağı yer almıştır. Bu nedenle suç örgüt oluşumu içerisinde işlenmesi halinde iştirak hükümleri yerine bu madde hükümlerinin uygulanması gerekecektir.¹²²⁸

Suçta konu seçimlik hareketler, birden çok fail tarafından işlenirse; müşterek faillik esasına göre sorumlu tutulurlar.¹²²⁹

Son olarak, bu suçlara iştirak eden kişileri, yardım eden olarak değerlendirmek için; uyuşturucu veya uyarıcı maddelerle ‘bulundurma’ sayılabilecek ölçüde bir ilişki kurmamaları da, aranır.¹²³⁰

Mahkemesinin (CMK 250. madde ile görevli) uyuşturucu madde ticareti yapma suçundan 2012/18 esas nolu açılan davanın iddianamesinde sanıklar Vedat, Vahap ve Nuran hakkında anlatım bulunduğu ancak bu sanıklar hakkında dava açılmadığı,” Yar.10.Ceza Dairesi, 21.12.2020 Tarih, 2017/5721 E., 2020/9438 K.sayılı Kararı, AKTARAN https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula_xhtml., (E.T.07.03.2021).

¹²²³Birsen ELMAS (2020), age., s.194.

¹²²⁴Birsen ELMAS (2020), age., s.200.

¹²²⁵Fahrettin KIDIL (2020), age., ss.297-298.

¹²²⁶Örnek olarak verilebilecek; genelde tutuklu veya hükümlü olan bir uyuşturucu kullanıcısı, tutukevinde veya hapisanede bu maddelere erişim imkânı olmadığından, dışarıdaki yakınlarından uyuşturucu madde temin etmelerinin istemekte ve bu şekilde başkalarını m. 188/3’teki suça azmettirmektedir. Tutukevine ya da hapisane ziyarete gelen sanığın yakınları, yapılan kontroller sırasında yakalanmakta ve uyuşturucu maddeler ele geçmektedir. Bu tür hallerde Yargıtay tutuklu veya hüküm giymiş olan içerdeki sanığın, sanığın azmettiren olan tespitine karşın, kendi kişisel kullanımına hizmet ettiği ve bu sebeple de, m.191’den hüküm kurulacağı, fakat uyuşturucu maddeleri dışarıdan sağlayan kişininse m.188/3’den cezalandırılacağına karar vermektedir, bakınız, Fahrettin KIDIL (2020), age., s.296.

¹²²⁷Fahrettin KIDIL (2020), age., s.298.

¹²²⁸Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.64.

¹²²⁹Ertekin AKSÜT (2020), age., s.131.

¹²³⁰Fahrettin KIDIL (2020), age., s.298.

2.8.3. Suçların İçtimalı

Suçların içtimalı konusu, bazen birden fazla suç olmasına rağmen, cezalandırma açısından farklı yöntemlerin kullanılabilmesidir. Bileşik suç, zincirleme suç ve fikri içtima konunun alt başlıkları olarak yer almaktadır. Konumuz gereği, bu başlıklar altında 5237 sayılı TCK m.188'in nasıl görüldüğünü inceleyeceğiz, mevzumuzu daha iyi anlatabilmek için karşılaştırmalardan da, yararlanacağız.

2.8.3.1. Zincirleme Suç

5237 sayılı TCK m.188 suçu, mağdur kamu sağlığı olduğu için, m.43/1 gereği, birden fazla kez işlenebilir.¹²³¹ Zincirleme suç, suçların içtimalı konusu içinde yer alan bir alt başlıktır. Kanunda aranan şartlar oluştuğunda, bu kurum uygulanarak farklı cezalandırma yoluna gidilebilmektedir. Tabii bunun içinde; öncelikli olarak, zincirleme suç unsurları bulunmalıdır.¹²³²

Ne kadar zaman geçmesi (kesintiyle ilgili) gerekir ile ilgili olarak, başlangıçtaki; genel niyete-tek karara, dayanır.¹²³³ Bunun yanında, hukuki kesintinin de incelenmesi gereklidir. Çünkü, farklı zamanlarda işlenen suçlar arasında, bir hukuki kesinti meydana geldiyse; artık aynı suç işleme kararı ortadan kalkmış olacağından, kesintiden sonraki fiillerin, teselsül ilişkisi içinde olduğu söz konusu edilemeyecektir.¹²³⁴

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin, imali, ülkeler arası ticareti ve ülke içinde ticaret suçları, kamunun sağlığına karşı suçlardandır. Bu suçların, zincirleme suç olarak işlenebilmeleri için, mağdurların aynı olması da gerekmez. Bu suçların fiilleri, aynı suç işleme kararına bağlanabilirse, zincirleme suç kurallarına göre cezalandırılır (5237 sayılı TCK m.43/1).¹²³⁵

Zincirleme suç hükümlerinin uygulanabilmesi için, öncelikli olarak birden fazla suçun işlenmesi ve bu suçların her birinin cezalandırılabilir olması, koşulları aranmaktadır. Bu durumda, tek ceza verilip, m.43 gereğince ceza artırılır.¹²³⁶ m.43/1'e göre; aynı suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda, bir kişiye karşı,

¹²³¹Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.1004.

¹²³²**Zincirleme suç için şartlar**; a-bu suçların her biri cezalandırılabilir olmalı, b-suçlar arasında kesinti olmamalıdır, bakınız, Birsen ELMAS (2020), age., s.213.

¹²³³Birsen ELMAS (2020), age., s.218.

¹²³⁴Fahrettin KIDIL (2020), age., s.305.

¹²³⁵Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.359.

¹²³⁶Birsen ELMAS (2020), age., s.201.

aynı suçun, birden fazla işlenmesi halinde; zincirleme suç hükümleri uygulamaya girecektir.¹²³⁷

Uyuşturucu madde suçları, her seferinde, toplumu oluşturan tüm bireylere, yani aynı mağdura karşı işlenme özelliği taşımaktadır.¹²³⁸ Zincirleme suçta, fiil; aynı amaçla farklı zamanlarda işlenmesi şeklinde, yer aldığı da görülmektedir.¹²³⁹

Yine, ülkeler arası ticaret suçu ile ülke içinde ticaret suçu, aynı maddede düzenlenmiş olmasına rağmen; farklı suçlardır.¹²⁴⁰ Aynı zamanda, şu da belirtilmelidir ki; bu suçlar birbirlerinin nitelikli hali de değildir, bu yüzden suçlar arasında zincirleme suç kuralları uygulanmaz. (m.43/1).(Bu tespit çok önemlidir).¹²⁴¹

Zincirleme suçta; işlenen suçun niteliği, suç sayısı, suçların ağırlığı, sanığın kişiliği ve suçu sürdürmedeki ısrarlı tutumuna bağlı ceza; 1/4'den 3/4'e kadar artırılır (m.43).¹²⁴² 5237 sayılı TCK m.188/1 açısından, zincirleme suç; özellikleri bulunmaktadır.¹²⁴³

m.188/3'te yer alan suçlar, bakımından suç işleme kararının tespitinde, ilk suç ile daha sonrakiler arasında geçen süre, önemli bir ölçütse de, failin iç dünyasına ilişkin bir konunun tespitinde, her olayın kendi özel şartlarına bakılıp, hareket edilmelidir.¹²⁴⁴ TCK m.188/3 açısından, zincirleme suç, suç işleme kararın icrası kapsamında; bazı özellikler de taşımaktadır.¹²⁴⁵

Ülke içinde, ticaret ve ticarete aracılık fiillerinin konusunun, farklı uyuşturucu veya uyarıcı maddeler oluşturduğu için zincirleme suç uygulanabilir. Örnek olarak; değişik günlerde, hem muhbire hem de görevliye uyuşturucu madde satan sanık

¹²³⁷Fahrettin KIDIL (2020), age., s.299.

¹²³⁸Fahrettin KIDIL (2020), age., s.300.

¹²³⁹Örneğin, 5 kg eroin imal eden bunu yurt dışına yaptığı uçak yolculukları ile her seferinde 1 kg olmak üzere toplam 5 seferde ihraç eden fail burada, imal ve ihraç aynı suçun seçimlik hareketleri olduğundan, tek bir suçtan hüküm kurulacak fakat aynı suç işleme kararıyla ve bir bütünün parçaları olan eroine ilişkin 5 defa ihraç gerçekleştirildiğinden zincirleme suç hükümlerine göre cezada artırım yoluna gidilecektir, bakınız, Fahrettin KIDIL (2020), age., s.302.

¹²⁴⁰ Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.359.

¹²⁴¹ Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.359.

¹²⁴² Birsen ELMAS (2020), age., s.221.

¹²⁴³5237 sayılı TCK m.188/1 açısından zincirleme suç; fail; suç işleme kararı icrası kapsamında değişik zamanlarda; a-aynı ya da farklı madde imal ederse, imal açısından, b-aynı ya da farklı madde ithal ederse, ithal açısından, c)aynı ya da farklı madde ihraç ederse, ihraç açısından, zincirleme suç söz konusu olur, bakınız, Birsen ELMAS (2020), age., s.209.

¹²⁴⁴Fahrettin KIDIL (2020), age., s.301.

¹²⁴⁵5237 sayılı TCK m.188/3 açısından zincirleme suç, suç işleme kararın icrası kapsamında; a-aynı gün farklı kişilere madde satma, b-değişik zamanlarda aynı veya farklı kişilere madde satma, c-aynı gün değişik kişilere madde verme, d-aynı zamanda farklı kişilerden madde satın alma, e-değişik zamanlarda aynı ya da farklı kişilerden madde satın alma, f-aynı zamanda farklı kişilerden madde kabul etme, g-değişik zamanlarda aynı ya da farklı kişilerden madde kabul etme, Gibi durumlarda zincirleme suç uygulanabilir, bakınız, Birsen ELMAS (2020), age., ss.212-213.

hakkında, satma suçu oluşur ve zincirleme suç kuralları uygulanır. Fakat aynı uyuşturucunun satın alınması ve sonra nakledilmesi veya başkasına satılması tek suçtur, çünkü; satın almak, nakletmek, satmak aynı suçun seçimlik hareketleridir.¹²⁴⁶

Farklı zamanlarda; birden fazla kez satan, uyuşturucu maddeleri satışa arz eden, başkalarına veren, sevk eden, nakleden, depolayan, fail için de; zincirleme suç söz konusu olur.¹²⁴⁷

Zincirleme suçla ilgili, bir Yargıtay kararında, olaya müteselsil suçun tatbik edilmesi ve de mahsup işleminin gerçekleştirilmesi istenmiştir.¹²⁴⁸

2.8.3.2. Fikri İçtima

Fikri içtima, suçların içtimasının bir türü olarak yer almaktadır. Bu da, diğer içtimalar gibi oluştuğunda, farklı cezalandırma çeşidine de sahip bulunmaktadır. Bazen, bir eylemle birden fazla suç ortaya çıkabilmektedir, işte bu durumda; en ağırın cezası verilip ceza olarak altta kalan diğer suçun cezası erimektedir. Bu kısa girişten sonra konuyu daha ayrıntılı işlemeye başlayacağız.

Ceza hukukunda suçların içtimaı, ile ilgili olarak ‘kaç tane fiil varsa o kadar suç, kaç tane suç varsa o kadar ceza vardır’ kuralı yer alır.¹²⁴⁹ Bu kuraldan çıkan netice, cezaların içtimasının (gerçek içtima) kural, suçların içtimasının ise bu kuralın istisnası olduğudur.¹²⁵⁰ 5237 sayılı TCK’da, bileşik suç-m.42, zincirleme suç-m.43, fikri içtima-m.44’de, düzenlenmiştir.¹²⁵¹ Fikri içtimanın uygulanması için, fikri içtima şartları da bulunmalıdır.¹²⁵²

¹²⁴⁶Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.359.

¹²⁴⁷Fahrettin KIDIL (2020), age., s.302.

¹²⁴⁸“Sanık hakkında; 07/11/2005 tarihinde Ankara - İstanbul otoyolu turnikelerinde yapılan uygulamada dur ihtiarına uymayarak kaçtığı ve Ankara yönüne doğru kaçarken köprünün bariyerleri ile korkulukları arasına attığı iddia edilen poşette ele geçirilen esrar ile ilgili olarak, uyuşturucu madde ticareti yapma suçundan Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 09.04.2008 tarihli, 2008/63 nolu iddianamesi ile kamu davası açıldığı ve Ankara 11. Ağır Ceza Mahkemesinin 10.05.2012 tarihli, 2012/54 esas ve 2012/97 karar sayılı ilamının Yargıtay incelemesinden geçerek onandığı, sanık hakkındaki iddianame ve suç tarihleri dikkate alınarak tüm deliller birlikte değerlendirildiğinde, sanığın tüm eylemlerinin TCK’nın 43. maddesi kapsamında olabileceğinden hakkında zincirleme suç hükümleri uygulanarak kesinleşen Ankara 11. Ağır Ceza Mahkemesinin 10.05.2012 tarihli, 2012/54 esas ve 2012/97 karar sayılı cezasından mahsup edilerek sonuç cezanın belirlenmesi gerektiği nazara alınmadan yazılı şekilde karar verilmesi, Bozmayı gerektirmiş, sanık ve müdafinin temyiz itirazları bu nedenle yerinde görülmemiş olduğundan, hükmün BOZULMASINA, 21.12.2020 tarihinde oy birliği ile karar verildi,” Yar.10. Ceza Dairesi 21.12.2020 Tarih, 2020/13375 E. 2020/9416 K. sayılı Kararı, AKTARAN <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (E.T.07.03.2021).

¹²⁴⁹Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.65, Birsen ELMAS (2020), age., s.201.

¹²⁵⁰Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.65, Birsen ELMAS (2020), age., s.201.

¹²⁵¹Birsen ELMAS (2020), age., s.201.

¹²⁵²**Fikri içtimada iki şart vardır;** a-filin tek olması, b-birden fazla suç olmalıdır, bakınız, Birsen ELMAS (2020), age., s.203.

Farklı neviden fikri içtima hükmünün uygulanabilmesi için, işlenen bir fiile birden fazla farklı suçun oluşması gerekip, kanun koyucu, işlediği bir fiille birden fazla farklı suçu işleyen failin, fiilin tek olması nedeniyle ‘erime sistemi’ni benimseyip, en ağır olan ceza ile cezalandırma yoluna gidilir.¹²⁵³ Fikri içtimayla ilgili doktrinde en ağır ceza tespitinde; soyut ceza ile somut ceza dikkate alınmalı şeklinde karşıt görüşler, bulunmaktadır.¹²⁵⁴ Kanımızca somut ceza görüşü daha adaletli bir uygulamadır, böylece, 5237 sayılı TCK m.3, başlık ‘adalet ve kanun önünde eşitlik’ ilkesine uyan bir düzenleme, olacaktır.

İlk olarak, m.188’de farklı fıkralar halinde düzenlenen suçları, birlikte işleyen faillerin, iki ayrı suçtan dolayı ceza sorumluluğuna gidileceğini söylemek gerekir.¹²⁵⁵ Yani, ülkeler arası uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçunu işleyen (m.188/1) aynı maddeyle, ülke içinde uyuşturucu veya uyarıcı madde suç fiilini de işlerse (m.188/3), fail; iki suçtan da ayrı ceza alır¹²⁵⁶ (gerçek içtima). Örnek olarak, fail, ithal ettiği uyuşturucu maddeyi sattığı durumda hem m.188/1’de yer alan ithalden hem de m.188/3’te seçimlik hareket olan, satmadan dolayı ceza sorumluluğu doğacak, yani gerçek içtima hükümleri uygulama yeri bulacaktır.¹²⁵⁷

Fail, m.188/1 gereğince imal ettiği ya da ülke içine getirdiği uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi, kullanması halinde, ayrıyeten m.191/1 hükmünce sorumluluğu gündeme gelip, fail hakkında gerçek içtima hükümleri uygulanacaktır.¹²⁵⁸

Uyuşturucu maddenin; imali, ithali ve ihracı aynı fıkra içinde düzenlendiğinden, imal edilen uyuşturucunun ihraç edilmesi durumunda da; tek suç oluşur, bu durumda; m.188/1-tek başına, uygulanır.¹²⁵⁹ Uyuşturucu veya uyarıcı madde imali ve ülkeler arası ticareti suçu kendi içinde seçimlik hareketli suçtur.¹²⁶⁰

---

¹²⁵³Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.66.

¹²⁵⁴Fikri içtimayla ilgili doktrinde en ağır ceza tespitinde; soyut ceza ile somut ceza dikkate alınmalı karşıt görüşler vardır; 1-Soyut ceza görüşü; Kanunda öngörülen en ağır ceza dikkate alınmalı, ancak suçun nitelikli halleri de dikkate alınmalıdır, 2-Somut ceza görüşü; 5237 m.61 gereği somut ceza dikkate alınmaktadır. Yargıtay Ceza Genel Kurul’una göre de, 44.madde de düzenlenen fikri içtima hükümleri gereğince her iki suçtan ayrı ayrı somut uygulama yapılması, belirlenecek sonuçların karşılaştırılması, daha ağır sonuç doğuran suç esas alınarak hüküm verilmesine yer vermiştir, Görüşler için bakınız, Birsen ELMAS (2020), age., ss.204-206.

¹²⁵⁵Ertekin AKSÜT (2020), age., ss.133-134.

¹²⁵⁶Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.358.

¹²⁵⁷Ertekin AKSÜT (2020), age., s.134.

¹²⁵⁸Ertekin AKSÜT (2020), age., s.134.

¹²⁵⁹Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.66.

¹²⁶⁰Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.357.

Failin m.188/1’de sayılan seçimlik hareketlerden; birkaçını veya hepsini birlikte işlemesi halinde, tek suçtan ceza sorumluluğu oluşacaktır.¹²⁶¹

Uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi imal ettikten sonra, ülke içine sokan veya ülkeden çıkartan kişi, sadece bir kere ülkeler arası uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçundan; ceza alır (tek suç). Uyuşturucu veya uyarıcı madde ithal ettikten sonra, tekrar yurt dışına ihraç edilirse; fail iki ayrı suçtan sorumlu tutulur (iki suç). Fakat, burada; aradaki ülke, transit geçilmesi amaçlanan ülke olmamalıdır.¹²⁶² Buna karşılık, failin ithal ettiği uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi, ihraç ettiği durumunda, transit geçiş söz konusu olmazsa, failin; hem ithal hem de ihraç fiillerinden, ayrı ayrı cezalandırılacağına ilişkin görüşler de, yer bulmaktadır.¹²⁶³

Hem uyuşturucu veya uyarıcı madde imalı yapan, hem de imal ettiği maddelerin ticaretini yapan şahısta, yenilenen kast yer alırsa, faile; iki fiilden dolayı ayrı ayrı ceza verilmektedir.¹²⁶⁴

m.188/1’de tanımlanan, imal ve ihraç işlemlerinin, bir arada gerçekleşmesi durumunda, seçimlik hareketlere ilişkin içtima kuralı, tüketen-tüketilen norm ilişkisi gereğince tek eylemden sorumlu tutulur.¹²⁶⁵

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin, ülke içinde ticareti suçunda, tanımlanan hareketler de, kendi içinde seçimlik hareketler olup, aynı uyuşturucu veya uyarıcı madde ile ilgili olup, bu fiillerden birinin veya birden fazlasının yapılması, suç sayısına da etkide bulunmaz.¹²⁶⁶

Fail, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ülkeler arasında ya da ülke içinde ticareti suçlarından elde ettiği geliri ya da malvarlığı değerlerini, yurt dışına çıkarır ya da bunların kaynağını gizlemek ve meşru yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak amacıyla, çeşitli işlemlere tabi tutarsa, fail; ayrıca aklama suçunun cezasıyla cezalandırılmaktadır (5237 sayılı TCK m.282).¹²⁶⁷

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ihraç edilmek üzere, gümrük görevlilerine beyan edilmesi sonrasında, failin yakalandığı durumda ise, failin; biri ihraca teşebbüs,

¹²⁶¹Ertekin AKSÜT (2020), age., s.134.

¹²⁶²Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.357.

¹²⁶³Görüşler için bakınız, Ertekin AKSÜT (2020), age., s.134.

¹²⁶⁴Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.67.

¹²⁶⁵Tüketen-tüketilen norm ilişkisinden; bir ceza normunun diğer bazı normların koruduğu hukuki değerleri ortak bir şekilde korumak ve haliyle bu değerlere zarar veren fiillere tek ceza belirlemek suretiyle diğer normları adeta tükettiği hallerde söz edilmekte ve tüketilen norm, tüketen normun içinde bağımsızlığını yitirip eriyip yok olmaktadır, bakınız, Ertekin AKSÜT (2020), age., s.136.

¹²⁶⁶Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.358.

¹²⁶⁷Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.359.

biri tamamlanmış bulundurma ya da nakletme olmak üzere iki farklı suçun işlediği düşünülecek ve m.44 uyarınca fikri içtima hükümleri uygulanarak, faile cezalardan ağır olanı uygulanacaktır.¹²⁶⁸ Konuyla ilgili, ihraç ve yurt içi-nakletme suçları; m.188/1 ve 188/3 farklı suç kabul edilip bununla ilgili bir Yargıtay kararına, yer veriyoruz.¹²⁶⁹ Bu meseleyle ilgili, Yargıtay'ın, hem 5237 sayılı TCK m.188/1 hem de m.188/3'den, dolayı ayrı ayrı yargılanması gerektiğini belirten, bir kararına daha dikkat çekmek istiyoruz.¹²⁷⁰

Birinin konutuna habersiz madde koyup, sonra ihbar ederse; hem 5237 sayılı TCK m.188/3 gereği uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ülke içinde ticareti suçu, hem de m.267 iftira suçunu, işlenmiş kabul edilip, gerçek içtima uygulanır.¹²⁷¹

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin, eczaneden sahte reçeteye alınması; hem failin sahte reçeteyi eczaneye ibraz ederek kullanmasıyla resmi belgede sahtecilik (m.204), hem de uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi satın alma (m.188/3) suçunu oluşturur. Bu durumlarda; tek fiil varsa fikri içtima uygulanır (m.44).¹²⁷²

İnfaz kurumuna veya tutukevine, uyuşturucu veya uyarıcı madde sokmakla ilgili içtima durumları da bulunmaktadır; infaz kurumuna veya tutukevine uyuşturucu veya uyarıcı madde sokmayla ilgili olasılıklar da, yer almaktadır.¹²⁷³

¹²⁶⁸Ertekin AKSÜT (2020), age., s.134.

¹²⁶⁹Yargıtay bir kararında, gümrük işlerinden sonra, suç konusu uyuşturucu madde ile havalimanından yurt dışına çıkmak isterken yakalanan sanığın eyleminin biri ihraca teşebbüs, diğeri tamamlanmış nakletme olmak üzere iki ayrı suç oluşturduğu; fikri içtima gereğince tamamlanmış nakletme suçu için belirlenen sonuç ile ihraca teşebbüs suçundan yapılacak uygulama ile belirlenecek sonucun karşılaştırılmış ve daha ağır sonuç doğuran suç esas alınarak hüküm kurulduğu ifade edilmiş, Yar.10.CD. 02.05.2011 Tarih, 2010/44988 E. 2011/4284 K., sayılı Kararı, AKTARAN Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE (2018), age., ss.796-797.

¹²⁷⁰“...sanığın suç konusu uyuşturucu maddeyi yaklaşık bir ay önce yurt dışından izinsiz olarak ithal edip bir süre evinde sakladıktan sonra ithal amacının dışında yenilenen kastla nakledeken yakalandığı sabit olmasına nazaran gerçekleşen iki ayrı eylemin uyuşturucu madde ithal etmek ve uyuşturucu maddeyi nakletmek suçları oluşturduğunu...” Yar.10.CD. 23.09.2002 Tarih, 27279/2773 sayılı Kararı, AKTARAN Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.1004.

¹²⁷¹Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.1005, Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.360.

¹²⁷²Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.360, Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.797.

¹²⁷³İnfaz Kurumuna veya Tutukevine Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Sokmayla İlgili olasılıklar; **1-** Fail infaz kurumu veya tutukevinde hükümlü veya tutuklu girmekte ya da bulunuyorsa; **a-** fail kullanmak için sokar ya da bulundurursa ve madde miktarı kullanma miktarını aşmazsa; ”infaz kurumuna veya tutukevine eşya sokma, bulundurma ”ve” kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma”, suçları, **b-** Fail kullanmak dışında amaçla; ”infaz kurumuna veya tutukevine eşya sokma bulundurma ”ve” uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma, satma, nakletme”, **2-** Fail hükümlü ve tutuklu değil, örneğin ziyaretçi, hükümlü veya tutukluya madde getirmişse; ”infaz kurumuna veya tutukevine eşya sokma”, ve ”uyuşturucu veya uyarıcı madde nakletme “ suçları. Eğer 1-b ve 2 gerçekleşirse 5237 sayılı TCK m.44 fikri içtima gereği ”uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma, satma, nakletme” suçundan en ağır olanından m.188/3 gereği cezalandırılır, m.297/1 gereği de son cümle yarı oranında artırılır, bakınız, Birsen ELMAS (2020), age., ss.183-184.

Fail cezaevine madde sokarsa, 5237 sayılı TCK m.297/1¹²⁷⁴ infaz kurumu veya tutukevine yasak eşya sokmak suçu ve m.188/1 veya 3 gereği uyuşturucu madde suçu işlenmiş olup, fikri içtima uygulanıp, m.297/1-c.2. gereği ceza yarı oranında artırılır.¹²⁷⁵ m.188 gereği; uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanma dışında bir amaçla, infaz kurumuna veya tutukevine sokulması veya infaz kurumunda veya tutukevinde kullanma amacı dışında bir amaçla, uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurulması gerekmektedir.¹²⁷⁶

İnfaz kurumuna veya tutukevine uyuşturucu madde sokma veya bulundurma suçlarına ilişkin davalar birlikte görülür, ayrı açılmışsa da birleştirilmelidir. Ayrıca m.297/3; “Bir ve ikinci fıkralarda tanımlanan suçların hükümlü veya tutukluların muhafazasıyla görevli kişiler tarafından işlenmesi halinde, verilecek ceza bir kat artırılır,” gereği de cezaevine uyuşturucu madde sokma suçu, hükümlü veya tutuklunun güvenliğini sağlayınca işlenirse; ceza bir kat artırılır.¹²⁷⁷

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunun, suç işlemek için kurulmuş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, fail hem m.220, hem de m.188/5.maddesi gereğince iki suçtan sorumlu tutulmaktadır.¹²⁷⁸ 5237 sayılı TCK m.188’in, 3713 sayılı TMK m.4 kapsamında olması halinde, TMK m.5’in uygulanması yönünde; 1.fıkra tatbik edilmeli diyen görüşler yanında, hayır bu durumda 2.fıkra yer bulmalıdır fikrini öne süren, karşıt görüşler bulunmaktadır.¹²⁷⁹

Kanımızca, 3713 sayılı TMK m.5/2’nin uygulanması daha doğru bir görüş gibi durmaktadır. Çünkü, TMK m.5/2’ye göre, düzenlenen madde de artırım hükmü varsa (yani konumuz olan 5237 sayılı TCK m.188/5 ağırlaştırıcı bir hüküm olduğundan), o

¹²⁷⁴5237 sayılı TCK m.297/1;” İnfaz kurumuna veya tutukevine silah, uyuşturucu veya uyarıcı madde veya elektronik haberleşme aracı sokan veya bulunduran kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu suçun konusunu oluşturan eşyanın, temin edilmesi veya bulundurulması ayrı bir suç oluşturduğu takdirde; fikri içtima hükümlerine göre belirlenecek ceza yarı oranında artırılır,” şeklindedir, AKTARAN Birsen ELMAS (2020), age., s.183.

¹²⁷⁵Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.1006.

¹²⁷⁶Birsen ELMAS (2020), age., s.183.

¹²⁷⁷Birsen ELMAS (2020), age., ss.189-190.

¹²⁷⁸Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.67.

¹²⁷⁹5237 sayılı TCK m.188’in, 3713 sayılı TMK m.4 kapsamında olmasında, TMK m.5’in uygulanması sorunu;

1-3713 sayılı TMK m.5/1 uygulansın görüşü; m.5/1’de ilgili kanununa göre tayin edilecek cezada yarı oranında artırım öngörüldüğünden, TCK m.220 uyarınca bir suç örgütü kapsamında verilecek cezada hem m.220 hem de m.188/5 uyarınca bir kat artırım, TMK kapsamında verilecek cezada ise sadece m.5/1 uyarınca yarı oranında artırım öngörülmektedir, görüşler için bakımız, Ertekin AKSÜT (2020), age., ss.138-139.

2-3713 sayılı TMK m.5/2 uygulansın görüşü; Uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi imal, ithal veya ihraç suçunun bir terör örgütü faaliyeti kapsamında işlenmesi durumunda Tezcan-Erdem-Önok’a göre m.5/2 uygulama alanı bulup, TCK m.188/5 uyarınca cezada bir kat artırım uygulanamayacaktır, görüşler için bakımız, Ertekin AKSÜT (2020), age., s.138.

uygulanmalıdır lafzi hükmünden, m.188/5 uygulanıp, TMK m.5/2 gereğince de artırım 2/3'ü geçmemelidir.

2.8.3.2.1. 5237 sayılı TCK m.188 Açısından Fikri İçtima Türleri

Yukarıda, genel olarak, 5237 sayılı TCK m.188 için, fikri içtima durumlarına baktıktan sonra da, şimdi de; seçimlik hareketlik olarak, tek tek suçlar açısından bir değerlendirme yapılacaktır.

2.8.3.2.1.1. 5237 sayılı TCK m.188/1 Suçların İçtimalı

İmal edilen uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ihraç edilmesinde; iki suçtan değil, en ağırından ceza verilmelidir. Buradaki kriter; 'aynı uyuşturucu veya uyarıcı madde' olmasıdır. 5237 sayılı TCK m.188/1 ve m.181/3.fikrasında; suçların içtimasında; suçlara konu olan uyuşturucu veya uyarıcı maddenin, aynı madde olması halinde; 'Tüketen-tüketilen norm ilişkisi' kuralı dikkate alınmalıdır. Yargıtay, bu görüşü kararlarında benimsemektedir. İmal veya ithal edilen uyuşturucu veya uyarıcı maddenin, arada hukuken geçerli bir kesinti olmaması koşuluyla, ülke içinde; satılması, satışa arz edilmesi, bulundurulması, nakledilmesi, sevk edilmesi, ayrı suç oluşturmayıp; bulundurma, satma veya nakletme fiilleri, imal veya ithal fiili içinde tüketilecektir.¹²⁸⁰

Fikri içtimayla ilgili olarak uygulanacak bir durumda; fail, madde ihracına teşebbüsten yakalanırsa; madde ihraç etmeye teşebbüs ve madde nakletme suçlarından m.44 uygulanır.¹²⁸¹

2.8.3.2.1.2. 5237 sayılı TCK m.188/3 Suçların İçtimalı

Bu suçta da, seçimlik hareketler olup, seçimlik eylem-aynı uyuşturucu veya uyarıcı madde için geçerli kabul edilmektedir.¹²⁸² (aynı madde ile suçun işlenmesidir).

Yine, infaz kurumu veya tutukevine uyuşturucu madde sokma ve uyuşturucu madde ticareti suçu oluşursa,5237 sayılı TCK m.44 fikri içtima hükümleri uygulanmalıdır.¹²⁸³ (en ağırından ceza verilmelidir).

---

¹²⁸⁰Birsen ELMAS (2020), age., ss.207-208.

¹²⁸¹Birsen ELMAS (2020), age., s.209.

¹²⁸²Birsen ELMAS (2020), age., s.211.

¹²⁸³Birsen ELMAS (2020), age., s.226.

2.8.3.2.1.3. 5237 sayılı TCK m.188 ve m.191 Suçların İçtimai

Miktara göre belirleme yapılır, bulundurma amacına bakılır.¹²⁸⁴ (Bulundurma konusu anlatılırken çeşitli ölçütler belirtilmiş olup, bu ölçütlere göre suç; ticaret mi, yoksa kullanma mı, tespit edilir).

2.8.3.2.1.4. 5237 sayılı TCK m.188 ile 2393 sayılı Kanunda Kenevir Ekme Suçu İçtimai

Kenevir ekme suçu 2313 sayılı Kanun m.23'de¹²⁸⁵ yer almıştır. Suç belirlenirken, somut olayda ekilen kenevirin, hangi amaçla ekildiği¹²⁸⁶de incelenmelidir.

Bu suç da, ihlal edilirse; hem kenevir ekme, hem uyuşturucu imal ve ticaret suçundan ayrı ayrı ceza verilir.¹²⁸⁷ Failin; hem dikili vaziyette hint keneviri yakalatması, hem de kullanım sınırını aşacak miktarda esrar yakalatması durumunda, gerçek içtima kuralı uyarınca her iki suçtan (2313 sayılı Kanun m.23/5, 5237 sayılı TCK m.188/3) hüküm kurulup ceza verilir.¹²⁸⁸

2.9. YAPTIRIM

Yaptırım dendiğinde; ceza ve güvenlik tedbirleri anlaşılmaktadır. Buna uygun olarak da; öncelikli olarak m.188 için düzenlenen cezalar, daha sonra da güvenlik tedbirleri işlenecektir.

2.9.1. Cezalar

Bu başlık altında, 5237 sayılı TCK m.188 suçlar için, kanun koyucunun koyduğu hapis ve adli para cezaları işlenecektir.

1961 tarihli Tek Sözleşmesi'nin 36/1.maddesi gereğince, taraf devletlere uyuşturucu veya uyarıcı madde imal veya ticaretine ilişkin suçları, işlemiş olan sanıklara, suçlarıyla paralel olarak cezalar verilmesi için, iç hukuklarında düzenlemeler yapmaları gerektiği belirtilmiştir. 5237 sayılı TCK'da, 1961 tarihli Tek

¹²⁸⁴Birsen ELMAS (2020), age., ss.226-229.

¹²⁸⁵6545 sayılı Kanunla 2313 sayılı Kanun m.23'e göre suç ikiye ayrılır; a-münhasıran kendi kullanımı için ihtiyaç duyulan esrarı elde etmek amacıyla kenevir ekme, b-esrar elde etmek amacıyla kenevir ekme, amaç tespiti yapılmalıdır, bakınız, Birsen ELMAS (2020), age., s.229.

¹²⁸⁶Kenevirin hangi amaçla ekildiğinin tespiti noktasında; a-ekilen kenevir bitki sayısı, b-elde edilecek esrar miktarı, c-fail hareketleri, d-failin madde kullanıp-kullanmadığı, e-failin madde ticaret veya imalından hükümlü olup-olmadığı somut olaya ilişkin tüm delillerin değerlendirilmesi gerekmektedir, bakınız, Birsen ELMAS (2020), age., s.230.

¹²⁸⁷Birsen ELMAS (2020), age., s.234.

¹²⁸⁸Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.67.

Sözleşmenin maddelerine uygun olarak uyuşturucu veya uyarıcı madde imali ve ticareti suçlarında verilecek cezalar gösterilmiştir.¹²⁸⁹

‘Adalet ve kanun önünde eşitlik ilkesi’ başlıklı TCK’nın, m.3/1’deki, “suç işleyen kişi hakkında işlenen fiilin ağırlığıyla orantılı ceza ve güvenlik tedbirine hükmolunur,” şeklindeki hüküm ile işlenen fiil ile hükmolunan ceza ve güvenlik tedbiri arasında ‘orantı’ bulunmalı koşulu aranmaktadır. Kanun koyucu, cezanın kişiselleştirilmesinin temin edilmesi nedeniyle, somut olay özelliklerine ve işlenen fiilin ağırlığıyla orantılı, bir biçimde gerekçe göstererek; iki sınır arasında temel cezayı belirleme yetki ve görevi tanımıştır.¹²⁹⁰

2.9.1.1. Hapis Cezası

Git gide artan hızla can yakmaya devam eden ve çocuklar ile gençleri hedef alan bu suçlarla mücadele kapsamında verilecek cezalar, mücadelede en önemli silahlardır. Bu nedenle de, cezanın caydırıcılığı açısından, ne kadar fazla ceza verilirse, bu suçlar açısından, o kadar caydırıcılık vasfını yerine getirecektir. Ulusal açıdan bakıldığında, ceza kanunumuzda her geçen gün, cezaların oranı artarak, mücadelede önemli bir yere varılmaktadır. Aşağıda, bu nedenle de, 5237 sayılı TCK’nın yürürlüğe girdiği tarihten, günümüze kadar, hapis cezalarının niceliksel olarak nasıl artış gösterdiğine yer vermeye çalışacağız.

5237 sayılı TCK m.188/1’de, tanımlanan imal, ithal ve ihraç eylemlerinin, yirmi ila otuz yıl hapis ve iki bin günden yirmi bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılması şeklinde düzenlenmiştir.¹²⁹¹

Yasa koyucu, haksızlık içerikleriyle ilişkili olarak, m.188’de düzenlenen tüm suç tipleri için, farklı cezalara yer vermiştir.¹²⁹² Uyuşturucu veya uyarıcı madde, imali ve ülkeler arası ticaret suçunun cezası, m.188/1 gereği; yirmi yıldan otuz yıla hapis ve ikibin günden yirmibin güne adli para cezasıdır. Ülke içinde uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçunun cezası, m.188/3’e göre; on yıldan az olmamak üzere hapis ve bin günden yirmibin güne kadar adli para cezası olarak tertip edilmiştir.¹²⁹³

m.188/7’de ise, uyuşturucu veya uyarıcı etki doğurmamakla beraber, uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde kullanılan maddelerin, kötüye kullanılması

¹²⁸⁹Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., ss.67-68.

¹²⁹⁰Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.68.

¹²⁹¹Ertekin AKSÜT (2020), age., s.140.

¹²⁹²Fahrettin KIDIL (2020), age., s.317.

¹²⁹³Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.362, Fahrettin KIDIL (2020), age., s.317.

suçunun cezası; sekiz yıldan az olmamak üzere hapis ve bin günden yirmibin güne kadar adli para cezasıdır.¹²⁹⁴

m.188/1’de sayılan fiiller için, yirmi ila otuz yıl hapis; m.188/3’te sayılan fiiller için ise on yıldan az olmamak üzere (uyuşturucu veya uyarıcı madde verilen veya satılan kişinin çocuk olması haline on beş yıldan az olmamak üzere) hapis cezası öngörülmüşken, m.188/7’de sayılan fiillerin, m.188/1 ve m.188/3 fıkralarda olup olmadığına bakılmaksızın, aynı ceza ile cezalandırılması isabetli olmamıştır.¹²⁹⁵ (Farklı düzenlenmesi gerektiği belirtilmiş).

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imali ve ülkeler arası ticareti suçunun cezasının alt sınırı yirmi yıl olarak düzenlenmiş olup, bu suçun dava zamanaşımı süresi de yirmi yıldır (m.66/1-c). Dava zamanaşımını kesen sebepler meydana gelirse, o zaman da zamanaşımı süresi m.67/4 dolayısıyla en fazla otuz yıl olur.¹²⁹⁶

Ülke içinde uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçunun cezası, on yıldan az olmamak üzere hapis olarak belirtilmiş, fakat cezanın üst sınırı yer almamıştır, bu durumda genel hükümlere göre üst sınır yirmi yıl olur (m.49). Ülke içi uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçunun zamanaşımı süresi on beş yıldır (m.66/1-d).Yine dava zamanaşımını kesen sebepler oluşursa da, zamanaşımı süresi yirmiiki yıl altı ayı geçemeyecektir (m.67/4).¹²⁹⁷

m.188/7 suçunda ise; alt sınır sekiz yıl, üst sınır yine m.49 gereği yirmi yıldır, dava zamanaşımı süresi m.66/1-c gereği on beş yıl, zamanaşımı kesen sebepler olursa, dava zamanaşımı en fazla m.67/4’e göre yirmiiki yıl altı aydır.¹²⁹⁸

Zamanaşımı süreleri, suçun işlendiği günden itibaren işlemeye başlar (m.66/2). Kesintisiz fiillerde (bulundurma–seçimlik harekette) suç kesintisinin meydana geldiği gün işlemeye başlanır, yani zamanaşımı kesintinin gerçekleştiği durumda, işler.¹²⁹⁹

6545 sayılı Kanun m.66 ile, 5237 sayılı TCK m.188 değiştirilmiştir; cezalar artırılmıştır. 6638 sayılı Kanun m.11 ile de TCK m.188/4 yeniden düzenlenmiştir. Buna göre de m.188/4 (a) ve (b) bentlere ayrılmıştır, bunlara ilaveten ‘sentetik kannabionidler’de (bonzai) madde kapsamına alınmıştır.¹³⁰⁰

¹²⁹⁴Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.362.

¹²⁹⁵Ertekin AKSÜT (2020), age., s.140.

¹²⁹⁶Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.362.

¹²⁹⁷Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.362.

¹²⁹⁸Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.363.

¹²⁹⁹Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.363.

¹³⁰⁰Birsen ELMAS (2020), age., s.235.

m.188/4-a'da sayılan nitelikli halin varlığı halinde; ceza yarı oranında, m.188/5 uyarınca fiillerin üç veya daha fazla kişi tarafından işlenmesi durumunda; ceza yarı oranında, suç işlemek amacıyla örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi durumunda; bir kat artırılacağı, suçun m.188/8'de sayılan meslek mensupları tarafından işlenmesinde ise; hapis cezalarının yarı oranında artırılacağı düzenlenmiştir.¹³⁰¹

3713 sayılı TMK, suç işlemek üzere kurulmuş bir terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarının işlenmesi durumunda; tayin edilecek hapis cezaları ya da adli para cezaları yarı oranında artırılarak uygulanır.¹³⁰²

5237 sayılı TCK m.49'da, belirtilen yirmi yıllık üst sınır, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarının nitelikli halleri için uygulanmaz. Bu sebeple, yapılacak artırımlarda; 20 yıllık üst sınır aşılmaktadır. Fakat belirtmek gerekir ki, m.61/7 gereğince, sonuç ceza; otuz yıldan fazla verilemez.¹³⁰³

m.66/2 gereği de, suçun işlendiğinde on iki yaşını doldurmuş, onbeş yaşını doldurmamış olanlarda; sürelerin yarısı, onbeş yaşını doldurmuş, onsekiz yaşını doldurmamışlardaysa; sürelerin üçte ikisi geçmesi durumu, zamanaşımının dolması için, yeterlidir.¹³⁰⁴

2.9.1.2. Adli Para Cezası

Cezalar; hapis cezası ve adli para cezası olarak 5237 sayılı TCK'da yer almaktadır. 765 sayılı mülga TCK'da ise, para cezası; ağır para cezası ve hafif para cezası olarak ikiye ayrılmaktaydı. Her iki kanunda düzenlenen para cezaların uygulamaları ise; ceza infaz kanunlarına bırakılmıştır. Aşağıdaki tabloda, mülga 765 sayılı TCK ile 5237 sayılı TCK karşılaştırılması yapılmıştır.

¹³⁰¹Ertekin AKSÜT (2020), age., s.140.

¹³⁰²Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.71.

¹³⁰³Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.72.

¹³⁰⁴Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.363.

Tablo 24. Mülga 765 sayılı TCK ve 5237 sayılı TCK Para cezalarının karşılaştırılması

Kanun maddesi	Uygulaması	Para Ceza Sistemi
mülga 765 sayılı TCK m.11 cürüm olarak-ağır para cezası, kabahat olarak-hafif para cezası	647 sayılı CİHK ¹³⁰⁵ m.5.	Klasik Para Ceza Sistemi
5237 sayılı TCK m.52-Adli Para cezası	5275 sayılı CGTİHK m.106.	Gün Para Ceza Sistemi

Para cezaları düzenlemelerinden klasik sistemde; üç tip para ceza türü yer almaktadır.¹³⁰⁶ mülga 765 sayılı TCK m.19/1-II.cümle de, nispi para cezasının yukarı sınırı yoktur hükmü yer almıştır. 765 sayılı mülga TCK'da klasik ceza sistemi uygulanmıştır.

Klasik sistemde yer alan, nispi para cezası; mülga 765 sayılı TCK m.403 uyuşturucu suçlarla ilgili olarak da uygulanmıştır.¹³⁰⁷ Gün para ceza sistemi, 5237 sayılı TCK'da, yer almıştır.¹³⁰⁸ Gün para ceza sisteminde; hem tam gün sayısı hem de miktar ayrı ayrı tespit edilip, ikisi çarpılarak, adli para cezası elde edilir. Konuyla ilgili olarak Yargıtay kararı vardır.¹³⁰⁹

Kanun gerekçesinde¹³¹⁰ belirtildiği gibi, bu suç işlenmesindeki saik; kazanç elde etmektir. Bu gerçekliğe dayalı olarak da, bugün uyuşturucu suçlarla ilgili hapis

¹³⁰⁵647 sayılı mülga Ceza İnfazı Hakkında Kanun, RG; 16.07.1965 Tarih,12050 Sayı, <https://ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/467.htm>, (E.T.23.05.2021).

¹³⁰⁶**Klasik sistemde, yer alan para cezaları;** 1-Makru para cezası-Ya para cezasının alt sınırı ya da para cezasının üst sınırı, 2-Hem alt sınır hem de üst sınır düzenlemesi, 3-Nispi para cezası olarak yer almaktadır. Nispi para cezasında, suçtan kaynaklanan zararın ya da suç sebebiyle elde edilen yararın veya suça konu eşyanın bir kısmının birim olarak esas alınması şeklinde tatbik edilirdi, bakınız, Soner Hamza ÇETİN (2012), *Türk Ceza Kanunu'nda Adli Para Cezası*, 1.Baskı, Adalet Basım Yayım Dağıtım San. Ve Tic.Ltd.Şti., Ankara, ss.54-55.

¹³⁰⁷mülga 765 sayılı TCKm.403/1-ithal ve imal suçlarında, m.403/2-ihraç suçunda, m.403/5-ruhsatsız ve ruhsata aykırı seçimli hareketli suçların tamamında; her gram ve küsuru için ellibin lira ağır para cezasına hükmedilmiştir, bakınız, Halûk ÇOLAK ve Altun UĞURTAN (2007), "Bir Yaptırım Türü Olarak Para Cezalarının Teori ve Uygulamadaki Analizi", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı;69, s.252.

¹³⁰⁸5237 sayılı TCK m.52/1'de, adli para cezası; en az 5 gün, en fazla 730 günden fazla olmamak üzere, tam gün sayısı ise, m.52/2'de; en az 20,00 TL., en fazla 100,00 TL'si, bir günlük miktar; bu günlük miktarda; kişinin ekonomik ve diğer şahsi hallerine uygun tespit edilip, ikisinin çarpılmasıyla; yani, tam gün sayısı ile miktar ayrı ayrı tespit edilip, ikisi çarpılarak ,bulunmaktadır, bakınız, Soner Hamza ÇETİN (2012), age., s.71.

¹³⁰⁹"Ticari amaçla uyuşturucu madde bulundurmak suçundan sanık hakkında, 5237 sayılı TCK hükümleri uyarınca ceza tayin edilirken, gün karşılığı adli para cezasının 52/2.fıkra gereğince kişinin ekonomik ve diğer şahsi halleri göz önünde bulundurularak en az yirmi ve en fazla yüz Türk Lirası üzerinden hesapla belirlenmesi gerekir," Yar.10.CD.24.01.2007 Tarih,2006/13772 E.,2007/416 sayılı Kararı, AKTARAN Soner Hamza ÇETİN (2012), age., s.89.

¹³¹⁰Kanun gerekçesi, Birinci fıkarda, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ruhsatsız veya ruhsata aykırı, imal, ithal veya ihraç edilmesi, fiilleri suç olarak yer almıştır. Bu suç, kazanç elde etmek amacıyla işlenir. Fakat, birçok zaman bu suçun işlenmesiyle ne kadar kazanç sağlandığı belirlenmediği gibi,

cezalarının artırılması yanında, diğer suçlarda çok görülmeyen yöntem olarak, uyuşturucu suçlarında adli para cezalarında da artış yoluna gidilmektedir. Bir bakıma, suç siyaseti açısından, bu yöntem ussal kabul edilmelidir. Cezaların caydırıcılığı kapsamında hapis cezalarının yanında adli para cezaları da caydırıcılık rolüne sahip bulunabilmektedir. Adli para cezaları artırılarak kazanç sağlamak amacıyla bu suçta girişenler yakalandıklarında ödeyecekleri paraları bildiklerinde bu suçu işlemekten vaz geçebilirler.

Bu suçun kazanç elde etmek amacıyla işleniyor olması, ancak çoğu zaman suçun işlenmesiyle elde edilen kazanç miktarının belirlenememesinden dolayı, müsaderesinin mümkün olmaması sebepleriyle, yasa koyucu tarafından hapis cezasının yanında adli para cezasına da hükmedilmesi uygun bulunmuştur.¹³¹¹ (gerekçeden alınma).

694 sayılı KHK¹³¹², nin 137.maddesi; adli para cezası ile ilgili bir düzenleme yapmıştır.¹³¹³ Aşağıdaki tabloda, 5237 sayılı TCK ilk düzenlemeyle, 694 sayılı KHK ile getirilen artırım oranları gösterilmiştir.

Tablo 25. 5237 sayılı TCK m.188/1-3-7 Adli para cezasının gelişimi

Suç Maddesi	5237 sayılı TCK ilk düzenleme	694 sayılı KHK m.137
m.188/1	Yirmibin güne kadar	İki bin günden yirmibin güne kadar
m.188/3	Yirmibin güne kadar	Bin günden yirmibin güne kadar
m.188/7	Yirmibin güne kadar	Bin günden yirmibin güne kadar

sonucunda da kazancın müsaderesine de olanak yer olmamaktadır. Bu amaçla da, bu suçun işlenmesinde hapis cezasıyla birlikte adli para cezası da yer almıştır, AKTARAN Birsen ELMAS (2020), s.30, Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.21.

¹³¹¹ Kanun gerekçe, AKTARAN Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.41.

¹³¹² **694 Karar sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname**, RG; 25.08.2017 Tarih, 30165 Sayı, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/08/20_170825-13.pdf, (E.T.21.01.2021).

¹³¹³ 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 188 inci maddesinin birinci fıkrasına ‘yirmi yıldan otuz yıla kadar hapis ve’ ibaresinden gelmek üzere ‘ikibin günden’ ibaresi, üçüncü fıkrasına ‘on yıldan az olmamak üzere hapis ve’ ibaresinden sonra gelmek üzere ‘bin günden’ ibaresi ve yedinci fıkrasına ‘sekiz yıldan az olmamak üzere hapis ve’ ibaresinden sonra gelmek üzere ‘bin günden’ ibaresi eklenmiştir,” bu düzenlemeyle, m.188/1, 3, 7.fıkraları değiştirilerek adli para cezası yeniden düzenlenmiştir. m.188/1 gereği “yirmibin güne kadar” hükmüne alt sınır getirilip, “ikibin günden yirmibin güne kadar” şekline dönüştürüldü. m.188/3 ve 7 içinse alt sınır getirilip, “bin günden yirmibin güne kadar” şekline dönüşmüştür, AKTARAN Birsen ELMAS (2020), age., s.235.

Yukarıdaki tablo da görüldüğü gibi m.188 suçları için öncesinde, bir alt sınır belirlenmemişken, 694 sayılı KHK ile birer alt sınır getirilmiştir.

2.9.1.3. Cezanın Belirlenmesi

Bu bölümde, aynı zamanda 5237 sayılı TCK'da, m.61 başlığı olan cezanın belirlenmesini konu edinip, konuyu bir 'örnek uygulama' üzerinden göstermeye çalışacağız. (Bu tabloda uyuşturucu suçlarında yakalanan madde miktarının da önemine değinmeye çalışacağız).

Örnek Uygulama; Sanık, 20 gr. kokaini satarken, 100,00 TL. ile birlikte yakalanıp, sonucunda; 5237 m.188/3 gereğince;

Tablo 26. Örnek Uygulamanın Çözümü

Madde Hükümleri (Dayanak)	Hükümün Uygulanması (Netice)
5237 sayılı TCK m.61/1 gereği, temel cezanın belirlenmesi, suç m.188/3 olup, suçun işleniş şekli, yer ve zamanı, madde miktarı, arz ettiği tehlike/zarar hali dikkate alınıp 10 yıl hapis 1000 gün adli para cezası verilmiştir, (Kokainde madde miktarı 40 gr.'a kadar 10 yıl olarak verilmektedir),	10 yıl hapis cezası, 1000 gün adli para cezası,
m.61/2 gereği, olayımızda olası kast ya da bilinçli taksir olmadığından artırım ya da indirimine gidilmemiştir.	10 yıl hapis cezası, 1000 gün adli para cezası,
m.61/3 uygulama alanı bulunmaz,	10 yıl hapis cezası, 1000 gün adli para cezası,
m.61/4 gereği, olayda ağırlaştırıcı bir neden olup, m.188/4-a uygulanıp, 15 yıl hapis cezası ile 1500 gün para cezasına ulaşılır,	15 yıl hapis cezası, 1500 gün adli para cezası,
m.61/5 gereği, teşebbüs, iştirak, zincirleme suç, haksız tahrik, yaş küçüklüğü, akıl hastalığı, şahsi sebeplerden indirim, takdiri indirim uygulanır hükümünden, m.62/1 takdiri indirim oranı 1/6 uygulanıp; 12 yıl 6 ay hapis cezası, 1250 gün adli para cezasına ulaşılır,	12 yıl 6 ay hapis cezası 1250 gün adli para cezası,
m.61/6 gereği; 1 gün-24 saat, 1 ay-30 gün, 1 yıl-resmi takvime göre-365 gündür. hapis cezasında 1 gün artı kalanı ile adli para cezasının 1 TL.nin artı kalanı dikkate alınmaz.	12 yıl 6 ay hapis cezası 1250 gün adli para cezası,
m.61/7 gereği; süreli hapiste, sonuç ceza 30 yıldan fazla olamaz, (bu hüküm bizim olayı etkilemiyor).	12 yıl 6 ay hapis cezası 1250 gün adli para cezası,
m.61/8 gereği; sonuç adli para günü, m.52/2'ye istinaden, sanığın ekonomik, kişisel ve sosyal konumu göz önüne alınarak 1 gün için alt sınır olan 20,00 TL. olarak tespit edilip, sonuç adli günle çarpılıp; 250.000,00 TL.bulunur, (m.52/4 gereği 2 yılı aşmadan 4'ten fazla taksit yapılabilir)	12 yıl 6 ay hapis cezası, 250.000,00 TL. adli para cezası ile cezalandırılması, (Sonuç ceza),
m.53/1 gereği; a, b, d, e bentlerden m.53/2'ye istinaden cezanın infazının tamamlanmasına kadar, m.53/1-c bendi için ise, koşullu salıverme sonuna kadar yoksun bırakılmasına,	Güvenlik tedbiri; 5237 m.53/1-a,b,d,e'nin infazın sonuna kadar, 5237 m.53/1-c bendi koşullu salıvermenin olduğu güne kadar yoksunluğuna,
m.63 gereği; hüküm kesinleşene kadar yatılan gün (hürriyeti sınırlama sonucunu doğuran bütün haller nedeniyle geçirilmiş süre) mahsup edilir.	Mahsup uygulanır,
m.54/4 gereği eşya müsaderesi sonucu 20 gr. Kokainin eşya müsaderesine, m.55/1 kazanç müsaderesi gereği 100,00 TL.'nin kazanç müsaderesine karar verilir,	Müsadere; 1.20 gr. kokain-eşya müsaderesi, 2.100,00 TL.-Kazanç müsaderesi. ¹³¹⁴

¹³¹⁴Tablo oluşumu için bakınız, Suat ÇALIŞKAN (2021), s.441-464, Erhan GÜNAY (2007), *Uygulamalı Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat*, 4.Baskı, Seçkin Yayıncılık San.ve Tic.A.Ş., Ankara, ss.46-48.

Cezanın belirlenmesinde, 5237 sayılı TCK m.3; ‘Adalet ve kanun önünde eşitlik ilkesi’nin de dikkate alınması gerekmektedir. ‘Orantılılık’ konusunda, Yargıtay kararı da bulunmaktadır.¹³¹⁵ Yine, cezanın belirlenmesiyle ilgili olarak, Yargıtay kararında, cezada hem hesaplamanın hem de mahsup işleminin önemine yer vermiştir.

1316

2.9.2. Güvenlik Tedbirleri

Yaptırım genel başlığı altında, cezaları gördükten sonra, diğer bir yaptırım türü olan; güvenlik tedbirleri konusunu işleyeceğiz.

Bu konuda, belirtilmesi gereken bir konu da, ‘aleyhe değiştirme yasağı’ uygulamasının, ceza hükümlerine ilişkin olup, güvenlik tedbirleri açısından bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Bu sebeple de, temyiz aşamasında; eşya veya kazanç müsaderesi ile ilgili sanık açısından kazanılmış haktan bahsedilemeyecektir.¹³¹⁷ (Güvenlik tedbirinden dolayı Yargıtay aleyhe bozma yoluna gidebilir).

¹³¹⁵“Suç konusu uyuşturucu maddenin 6933 gram esrar olduğu, suçun işleniş biçimi ile sanıkların kastlarına dayalı kusurlarında bir ağırlık bulunmadığı gözetilmeden, orantılılık ilkesine aykırı olarak temel hapis ve gün para cezasının alt sınır çok aşılarak belirlenmesi doğru değildir,” Yargıtay 10.CD., 06.11.2007 Tarih, 2007/11815 E., 2007/12726 K. sayılı Karar, AKTARAN Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.75.

¹³¹⁶“Sanık hakkında 17.08.2015 ve 22.08.2015 tarihli uyuşturucu madde ticareti suçundan 18.01.2016 tarihli iddianame ile açılan kamu davası sonucu Antalya 6. Ağır Ceza Mahkemesinin 17.02.2017 tarihli, 2016/34 esas ve 2017/31 sayılı kararı ile mahkûmiyet hükmü kurulduğu, hükmün istinaf incelemesi ile yeniden yapılan duruşması sonucu Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 5. Ceza Dairesinin 29.11.2017 tarihli, 2017/760 esas ve 2017/1161 karar sayılı ilamı ile sanığın TCK'nın 188/3-4a, 43/1, 62. maddeleri uyarınca neticeten 18 yıl 9 ay hapis ve 187 gün karşılığı 3.740 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar verildiği, kararın Yargıtay tarafından onanarak kesinleştiği, sanığın 04.12.2015 tarihli iddianameyle kamu davası açılan 15.05.2015 tarihli eylemiyle Yargıtay incelemesiyle kesinleşen Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 5. Ceza Dairesi'nin 29.11.2017 tarihli, 2017/760 esas ve 2017/1161 karar sayılı ilama konu eylemleri arasında hukuki kesinti olmaması nedeniyle sanığın anılan suçları ‘bir suç işleme kararının icrası kapsamında’ işlediği ve bu nedenle zincirleme suçun söz konusu olduğunun anlaşılması karşısında; Elazığ 1. Ağır Ceza Mahkemesince cezanın 33 yıl 9 ay hapis ve 337 gün adli para cezası olarak belirlenmesinden sonra TCK'nın 62. maddesi uyarınca indirim yapılarak çıkacak 28 yıl 1 ay 15 gün hapis ve 280 gün adli para cezasının kesinleşen Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 5. Ceza Dairesinin 29.11.2017 tarihli, 2017/760 esas ve 2017/1161 karar sayılı 18 yıl 9 ay hapis ve 187 gün karşılığı 3.740 TL adli para cezasının mahsup edilmesi sonucu Elazığ 1. Ağır Ceza Mahkemesi hükmünün 9 yıl 4 ay 15 gün hapis ve 93 gün karşılığı 1.860 TL adli para cezası olarak belirlenmesi yerine, kararda yazılı şekilde uygulama yapılarak fazla ceza tayini, Bozmayı gerektirmiş, sanık ve müdafinin temyiz itirazları bu nedenle yerinde görülüş olduğundan hükmün BOZULMASINA, 21.12.2020 tarihinde oy birliği ile karar verildi,” Yar.10.Ceza Dairesi, 21.12.2020 Tarih, 2020/11321 E., 2020/9415 K. sayılı Kararı, AKTARAN <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (E.T.07.03.2021).

¹³¹⁷Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.75.

2.9.2.1. Belirli Hakları Kullanmaktan Yoksun Bırakılma

Bir güvenlik tedbiri olan, belirli haklardan yoksunluk konusunu, 5237 sayılı TCK m.188 suçları açısından değerlendireceğiz, bundan önce m.53 kapsamının, belirtilmesi gerekmektedir.

Kasten işlenen, bir suç sonucu oluşan mahkûmiyetten ötürü; 5237 sayılı TCK m.53/1 maddesinde, beş bent olarak düzenleme yeri bulmuştur.

Bu beş bendi;

a-bendi gereği, milletvekilliği ya da merkez ve yerel yönetimlerde bunların denetim ve gözetimindeki kamu kurum ve kuruluşlarında atama veya seçimle memuriyet ya da hizmet istihdamında bulunamaz,

b-bendi gereği, seçme seçilme ehliyetinden mahrum olacak,

c-bendine bağlı olarak, velayet-vesayet-kayyımlıkta bulunamaz,

d-bendinde ise tüzel kişi (vakıf, dernek, sendika, şirket, kooperatif, siyasi parti)'lerde yönetici-denetçi olamayacakları belirtilmiştir,

e-bendinde de kamu kurumu ya da kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşunun izniyle meslek ve sanat icra etmede, kendi sorumluluğu altında dahi meslek erbabı veya tacir olarak da işlem yapamayacağı düzenlenmiştir, şeklinde, belirtebiliriz.

Madde imal ve ticareti suç dolayısıyla cezalandırılan sanık, mahkûmiyet sonucu olarak; TCK m.53/1-a, b, c, d, e' de belirtilen hakları, 2. ve 3. fıkraları gözetilerek hakları kullanmaktan yoksun bırakılmasına karar verilebilmesidir.¹³¹⁸

Nitelikli bir durum olan; m.188/8'deki sayılan sağlık mensupları (suçu işleyenler), m.53/1'deki hak ve yetkileri, kötüye kullanma sonucu işlemişlerse, m.53/5 gereğince yasaklama söz konusu olacaktır.¹³¹⁹

---

¹³¹⁸5237 sayılı TCK m.53/2.fıkra mahkûmiyet süresince a-b-c-d-e bentlerindeki hakların kullanılamayacağı, 3.fıkra gereği ise, cezası infaz edilen ya da koşullu salıverilenler, c bendinde yer alan velayet-vesayet-kayyımlik işlerini yürütebileceği yer almıştır. Yine 3.fıkra devamında ceza ertelemesinde ya da denetimli serbestlik hallerinde yine koşullu salıverme hallerinde, e bendi gereğinin de yerine getirilmemesine karar verilebileceği düzenleme altına alınmıştır, bakınız, Birsen ELMAS (2020), age., s.242.

¹³¹⁹5237 sayılı TCK m.53/5.fıkra gereği 1.fıkradaki hak ve yetki kötü kullanım sonucu mahkûm olunursa, ceza infazından sonra uygulanmak şartıyla bu hakların, verilen cezanın yarısından-bir katına kadar kullanılmamasına karar verilebileceği belirtilmiştir, bununla beraber adli para cezasına da hüküm verilmişse yine bu fıkra uygulama yeri bulabilecektir, bakınız, Birsen ELMAS (2020), age., s.242.

2.9.2.2. Müsadere

Müsadere; suç işlemek için hazırlanan eşyadır. Kamu güvenliği, kamu sağlığı, genel ahlak açısından, tehlikeli şeylerin müsaderesine karar verilip, teşebbüste de müsadere mümkündür. Kazanç müsaderesi, ¹³²⁰ 5237 sayılı TCK m.55/1'deki düzenlemesinde, maddi menfaatleriyle bunun değerlendirilip, dönüştürülmesi sonucu elde edilen ekonomik kazançların mülkiyetinin devlete geçirilmesidir. Bu müsadere için bir diğer şart da, maddi menfaatin mağdura iade edilmemesi koşuludur.¹³²¹

Müsadere, hem 765 sayılı mülga TCK'da, hem de 5237 sayılı TCK'da, yer bulmuştur. 765 sayılı mülga TCK'da, kavram, üç farklı kullanımda yer almış olup; 1-Zapt, 2-Müsadere, 3-Hem zapt hem müsadere, kullanılmıştır. İşte, bir kavram için üç farklı anlam yüklemesinden sıyrılmak ve bu karmaşayı gidermek için de; 5237 sayılı TCK'da, sadece müsadere terimi yer almıştır.¹³²²

Tablo 27. mülga 765 sayılı TCK ile 5237 sayılı TCK müsadere karşılaştırması

Kanuni Düzenleme	Eşya Müsaderesi	Kazanç müsaderesi
mülga 765 sayılı TCK m.36.	m.36; Mahkûmiyet halinde cürüm veya kabahatte kullanılan veya kullanılmak üzere hazırlanan veya fiilin irtikabından husule gelen eşya fiilde methali olmayan kimselere ait olmamak şartıyla mahkemece zabıt ve müsadere olunur...	Düzenlenmemiştir.
5237 sayılı TCK m.54-55	m.54; ...kasıtlı bir suçun işlenmesinde kullanılan veya suçun işlenmesine tahsis edilen ya da suçtan meydana gelen eşyanın müsaderesine hükmolunur...	m.55;Suçun işlenmesi ile elde edilen veya suçun konusunu oluşturan ya da suçun işlenmesi için sağlanan maddi menfaatler ile bunların değerlendirilmesi veya dönüştürülmesi sonucu ortaya çıkan ekonomik kazançların müsaderesine karar verilir...

¹³²⁰ 5237 sayılı TCK'daki kazanç müsaderesi mantığında; suç işlemek, kazanç olarak görülmez, suçtan elde edilen gelirin kâr olarak kalmayıp, ekonomik çıkar amacıyla, işlenen suçun sonucunda suç vasıtasıyla oluşan gelir müsaderesi oluşturur, bakınız, Mehmet GÖDEKLİ (2017), age., s.106.

¹³²¹ Mehmet GÖDEKLİ (2017), age., ss.105-106.

¹³²²Hüseyin ACAR (2019), age., s.37.

Müsadere; kişiye ait taşınır ve taşınmaz malının, rızası alınmadan, devlete geçmesi, olarak tanımlanabilir.¹³²³ Müsadere; genel anlamda el koymadır. 82 Anayasamızın m.38/10 gereği olarak da, genel müsadere yasaklanmıştır. 5237 sayılı TCK'da, bir güvenlik tedbiri olan müsadere konusu; kazanç ve eşya müsaderesi olarak tertiplenmiştir. Aşağıda ilk olarak, müsadere kurumunu hukuk sistemimizdeki benzer kurumlarla karşılaştırıp daha sonra da 5237 sayılı TCK m.188 açısından müsadere konusuna bakacağız. Müsadere kurumunun bazı benzer kurumlarla karşılaştırdığımızda ki, bunlar; el koyma (5271 sayılı CMK'da yer alır) ve mülkiyetin kamuya geçirilmesi (5326 sayılı Kabahatler Kanununun¹³²⁴da yer alır) olup, bunların düzenlenişleri arasında bazı farklılıkların bulunduğu görülmektedir.¹³²⁵

Ceza hukukunda, özgürlüğe yönelik yaptırımlar dışında, suçlulukla mücadele de etkin diğer bir metotta, yaptırımlarla birlikte ve ayrıca hükmolunabilen malvarlığına yönelik yaptırımlardır. Bu müeyyidelerden birisi de; eşya ve kazanç müsaderesidir. 5237 sayılı TCK'nın, müsadereye ilişkin hükümleri, 54. ve 55.maddelerinde güvenlik tedbirleri içerisinde yer almaktadır. 54.madde gereğince, eşya müsaderesinde, iyi niyetli üçüncü kişilere ait olmamak şartıyla, kasıtlı bir suçun işlenmesinde kullanılan ya da suçun işlenmesi için tahsis edilen veya suçtan ortaya çıkan eşyanın, müsaderesi yoluna gidilmektedir. Suçla ilgili; üretimi, bulundurulması, kullanılması, taşınması, alım ve satımı suç oluşturan eşyalar müsadere edilmektedir. Suçun işlenmesinde, kullanılmak üzere hazırlanan eşya; kamu güvenliği, kamu sağlığı veya genel ahlak açısından tehlikeli olması halinde müsadere edilmektedir.¹³²⁶

İmal edilen veya ticarete konu olan, tüm uyuşturucu veya uyarıcı maddeler ile uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin yapımında kullanılacak olan maddeler ve uyuşturucu veya uyarıcı etki doğuran her türlü madde (psikotropolar) müsadere edilir.

¹³²³Hüseyin ACAR (2019), age., ss.39-40.

¹³²⁴**5326 sayılı Kabahatler Kanunu**, RG; 31.03.2005 Tarih, 25772 (Mükerrer) Sayı, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5326.pdf>, (E.T.24.05.2021).

¹³²⁵ **Müsadere kurumunun bazı benzer kurumlarla karşılaştırması;**

1-Müsadere; a-Kanuni düzenleme; 5237 sayılı TCK m.54-55, b-Kusur açısından; Kasten işlenir, c-Amaç Açısından; Güvenlik tedbiri-ıslah, d-Hukuki sonucu; Mülkiyet-Devlete geçer,

2-El koyma; a-Kanuni düzenleme; 5271 sayılı CMK m.123-132, b-Kusur açısından; Kasten ve taksirli işlenebilir, c-Amaç Açısından; Koruma tedbiri, d-Hukuki sonucu; Zilyedlik-Devlet geçici elde tutar.,

3-Mülkiyetin Kamuya Geçirilmesi; a-Kanuni düzenleme; 5326 sayılı Kabahatler Kanunu m.16/2 ve m.18., b-Kusur açısından; Kabahatlerde işlenir, c-Amaç Açısından; İdari tedbir, d-Hukuki sonucu; Mülkiyetin-Devlete geçmesi, karşılaştırmaları için bakınız, Hüseyin ACAR (2019), age., ss.87-105.

¹³²⁶Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.72.

Ayrıyeten, imal ve ticarete araç olarak kullanılan, her türlü eşya da, müsadere edilebilir (m.58/4).¹³²⁷

Madde, imal ve ticaret suçlarında, suç konusu maddeye, m.54/4 gereği müsadere uygulanır.¹³²⁸

Yine, 2313 sayılı Kanun, m.20’de müsadere (analize yetecek kadar numune) ile ilgili olarak, mahkemece soruşturmanın her aşamasında karar verilebilir.¹³²⁹ 2313 sayılı Kanun m.20 ve m.21 uygulamaları da önem taşımaktadır.¹³³⁰

5237 sayılı TCK m.55 ile kazanç müsadere, getirilmiş olup, gaye suç işleyerek kazanç elde etmeyi engellemek, olarak belirtilebilir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imali veya ticaretine ilişkin suçların konusuna ilişkin filler işlemek suretiyle, elde edilen kazanımlar müsadere edilmektedir. Uyuşturucu veya uyarıcı imal ve ya ticaretinden elde edilen maddi menfaatler, başka değerlere ikame edilse de, kazanç müsadereinden kurtulamayacaktır.¹³³¹

Konumuzla ilgili olarak önemli bir konu olan m.54/2 eşdeğer müsadere ve m.55/2 kaim değer müsadere de, 5237 sayılı TCK ile kazandırılmış, müesseselerdir.¹³³²

Eşdeğer müsadere¹³³³; m.54/2’de, m.54/1’e giren eşyanın; ortadan kaldırılması, elden çıkarılması, tüketilmesi, ya da müsadere sinin başka bir surette imkânsızlaşması halinde, eşya değeri kadar para tutarının, müsadere si olarak

¹³²⁷Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.368.

¹³²⁸ 5237 sayılı TCK m.54/4;” Üretimi, bulundurulması, kullanılması, taşınması, alım ve satımı suç oluşturan eşya, müsadere edilir,” olarak düzenlenmiştir, bakınız, Birsen ELMAS (2020), age., s.242, Hüseyin ACAR (2019), age., s.240.

¹³²⁹ Birsen ELMAS (2020), age., s.243.

¹³³⁰2313 sayılı Kanun **20.maddesine göre**; zaptedilen uyuşturucu maddenin cinsi, vasfı ve miktarının kesin olarak saptanması amacıyla, analiz için kullanılacak örnek madde alınarak, ilgili laboratuvara gönderilir. Uyuşturucu maddelerin, kesin olarak raporları alındıktan sonra, bu maddelerin muhafazasına gerek görülmemesi halinde, yönetmelikte belirlenen usule uygun olarak, alınacak örneklerin saklanması kaydıyla müsadere sine, ilgili mahkemece soruşturmanın her safhasında karar verilmektedir, **m.21**; uyarınca müsadere sine karar verilen uyuşturucu maddeler, valinin görevlendireceği bir yetkilinin başkanlığındaki ve il savcısının ya da yardımcısının nezaretçi olarak katıldığı heyet huzurunda, imha edilmektedir, bakınız, Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., ss.72-73.

¹³³¹Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.75.

¹³³²**Eşdeğer müsadere ve Kaim değer müsadere si;**

1-Eşdeğer müsadere si (5237 sayılı TCK m.54/2); Birinci fıkra kapsamına giren eşyanın, ortadan kaldırılması, elden çıkarılması, tüketilmesi veya müsadere sinin başka bir surette imkânsız kılınması halinde; bu eşyanın değeri kadar para tutarının müsadere sine karar verilir,

2-Kaim değer müsadere si (5237 sayılı TCK m.55/2); Müsadere konusu eşya veya maddi menfaatlere el konulmadığı veya bunların merciine teslim edilmediği hallerde, bunların karşılığını oluşturan değerlerin müsadere sine hükmedilir, bakınız, Mehmet GÖDEKLİ (2017), age., ss.107-108.

¹³³³Eşya müsadere si için; 1-Kasıt olmalı, 2-Eşya olmalı, 3-Eşya; suçun işlenmesinde kullanılmalı, suçun işlenmesine tahsis edilmeli, suçtan meydana gelmeli, suçta kullanmak için hazırlanmalıdır, 4-Üçüncü iyiniyetli kişilere ait olamamalı, 5-Mahkeme kararı olmalı, 6-Suç ve müsadere arasında orantılılık bulunmalıdır, şartları aranır, bakınız, Mehmet GÖDEKLİ (2017), age., s.108.

belirtilmişken, kaim değer müsaderesi ise; karşılığı olan para tutarının, m.55/2'de düzenlenmesidir. Bu, düzenleme ilk olarak, 4208 sayılı Kanunla, karapara aklama suçu için belirlenmişken, bugün; 5237 sayılı TCK ile her türlü suçlar için, geçerli hale getirilmiştir.¹³³⁴

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarında, olay yerinde, faillerin üzerlerinde veya evlerinde ele geçirilen para ve diğer kıymetli eşyaların, suçun işlenmesinden elde edildiği ve suçun işlenmesiyle temin edildiği belirlenirse, m.55 gereğince; kazanç müsaderesi uygulanır.¹³³⁵

Uyuşturucu madde olarak kabul edilmeyerek, satımı yeşil reçeteye bağlı ilaçlar o yerdeki resmi hastanelerinden birine tevdi edilir, müsaderesine izin verilmez.¹³³⁶ Bu konuyla ilgili Yargıtay kararı da bulunmaktadır.¹³³⁷

Adli para cezasının bazı özel suçlarda, özellikle de, ekonomik kaynaklı suçlarda, miktar olarak genel hükümde belirtilen üst sınır olan; 730 günden sapsular görülmektedir. 5237 sayılı TCK m.188 suçlarında da, adli para cezalarında özel bir düzenlemeye yer vermiştir. Doktrinde bu durum, kazanç müsaderesinin alternatifi olarak değerlendirilip eleştirilmektedir.¹³³⁸

Nitelikli dolandırıcılık, 5237 sayılı TCK m.158/1-e-f-j-k-l'nin; adli para cezası ve kazanç müsaderesi ile ilgili olarak da, nasıl çeliştiğini göstermektedir. Bu konuyla ilgili, bir Yargıtay kararında da, hem bu duruma dikkat çekilmiş, hem de kazanç müsaderesinde, mağdura teslim yapılmama şartını özellikle belirtmiştir.¹³³⁹

¹³³⁴Mehmet GÖDEKLİ (2017), age., s.107.

¹³³⁵Birsan ELMAS (2020), age., ss.250-251.

¹³³⁶Hüseyin ACAR (2019), age., s.241.

¹³³⁷“Sanığın satmak amacıyla yeşil reçeteye tabi hap bulundurma suçundan mahkûmiyetine dair verilen kararda, suç konusu ilaçların 6197 sayılı Kanununun 43/1.maddesi gereğince müsadere edilerek o yerin resmi hastanesine teslimi yerine, müsadere ile imhasına karar verilmesi yasaya aykırıdır.” Yar.10.CD., 04.03.2002 Tarih, 3813/9223 sayılı Karar, AKTARAN Hüseyin ACAR (2019), age., s.241.

¹³³⁸Görüşler için bakınız, Soner Hamza ÇETİN (2012), age., s.86.

¹³³⁹“5237 sayılı TCK’da nispi para cezasına yer verilmemiştir.5237 sayılı TCK’nın 158. maddenin 1.fıkrasının (e), (f) ve (j) bentlerinde sayılan hallerde adli para cezası: 1-Eğer suçtan elde edilen haksız menfaat miktarı belli değil ise 5 ila 5.000 tam gün arasında takdir edilen gün sayısı üzerinden arttırma ve eksiltmeler yapıldıktan sonra ortaya çıkacak sonuç gün sayısı ile bir gün karşılığı 20 ila 100 YTL arasında takdir olunacak miktarın çarpılması sonucu belirlenecektir. 2-Eğer suçtan elde edilen haksız menfaat miktarı belli ise, 5 ila 5.000 tam gün arasında belirlenecek gün sayısı üzerinden varsa artırım maddeleri uygulanarak tespit olunan sonuç gün ile bir gün karşılığı 20 ila 100 YTL arasında takdir edilecek miktar çarpımı yapılacak ve bulunan miktar suçtan elde olunan haksız menfaatin iki katından az ise adli para cezası asgari bu miktara yükseltilecek ve miktar üzerinden indirimler yapılarak sonuç adli para cezası belirlenecektir. Kazanç müsaderesine karar verebilmek için maddi menfaatin suçun mağduruna iade edilmemesi gerekir.” Yar.11.CD., 11.06.2007 Tarih, 2007/2157 E., 2007/3098 K., sayılı Karar, <http://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/529.pdf>, (E.T.23.05.2021).

Müsadere usulü¹³⁴⁰; 5271 sayılı CMK m.256-259'da düzenlenmiştir. mülga 765 sayılı TCK'da, müsadere için mahkûmiyet şartı aranırken, 5237 sayılı TCK m.54'de, böyle bir koşul aranmamaktadır.¹³⁴¹ 5237 sayılı TCK'da ilk kez düzenlenen kazanç müsadereci, suç örgütleriyle mücadelede¹³⁴² önemli bir yere sahip bulunmaktadır. Tüzel Kişiler içinde; 3713 sayılı TMK m.8/B ile 6415 sayılı TFÖHK'nu m.4/4'ün birebir eş düzenleme olduğu görülmektedir.¹³⁴³

2.9.2.3. Tekerrür

Bir ceza infaz konusu olarak görülen tekerrür, 5237 sayılı TCK m.58'de güvenlik tedbiri olarak, düzenleme yeri bulmuştur. Tekerrür özünde, kriminoloji konusu da, olabilecek bir kurumdur (suç işlemede bir bağımlılık alışkanlık olabileceği hususu açısından). Tekerrür konusu; infazı, koşullu salıverme ve denetimli serbestlik açısından da farklı uygulamalara yer vermektedir. Genel hüküm olduğu için, m.188 suç açısından da uygulama yeri bulmaktadır.

m.58'deki koşullar oluşursa, tekerrür hükümleri uygulanır ve de m.58/6'nca; mükerrirlere, özgü infaz rejiminde ceza çektirilir, tekerrüre has denetimli serbestlik de, infazdan sonra uygulama yeri bulur. Tekerrürde, bir konu da, m.58/9 gereği; örgüt mensubu suçlu hakkında da mükerrirlere özgü infaz rejiminin ve de cezanın infazından sonraki denetimli serbestlik uygulamasının yer bulmasıdır.¹³⁴⁴ (Örgüt ve terör suçları açısından m.188 suçu işlendiğinde infaz açısından dikkate alınacak hükümdür).

Kural olarak, 5237 sayılı TCK'da, milli tekerrür sistemi kabul edilmesine rağmen; fakat uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticaretinden dolayı yurt dışında verilen mahkûmiyet kararları için de Türkiye'de işlenen suçlar açısından tekerrür

¹³⁴⁰Müsadere usulünde; 5271 sayılı CMK m.257 gereği, müsadere yargılaması, kural olarak; duruşmalı yapılır, demektir, fakat istisnai olarak, suç konusu olmayıp, yalnızca müsadereye tabi eşya müsadere edilirse, sulh ceza hâkimince m.259 gereği duruşmasız da yapılır, bakınız, Mehmet GÖDEKLİ (2017), age., s.110.

¹³⁴¹Mehmet GÖDEKLİ (2017), age., s.110.

¹³⁴²Suç örgütü denilince, suçtan elde edilen gelir ve bu gelirlerin yasa dışı aklanması (aklanma suçu) akla gelir. Suç yolu ile kazanç elde etme ve bu kazancın değerlendirilmesinin önüne geçmek için müsadere yoluna gidilir. 5237 sayılı TCK m.55, gerekçesinde, bu düzenleme ile güdülen temel amaç, suç işlemek yoluyla kazanç elde edilmesinin önüne geçilmesidir, uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti gibi ekonomik kazanç elde etme gayesiyle işlenen suçlarda caydırıcılık vazifesi gördüğü belirtilmiştir, bakınız, Mehmet GÖDEKLİ (2017), age., s.111.

¹³⁴³3713 sayılı TMK m.8/B; "Bu Kanun kapsamına giren suçların bir tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, Türk Ceza Kanununun 60 ıncı maddesine göre bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur," 6415 sayılı TFÖHK m.4/4; "Suçun bir tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hâlinde, bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur," şeklinde olup benzer düzenlemelerdir, bakınız, Mehmet GÖDEKLİ (2017), age., s.112.

¹³⁴⁴Birsan ELMAS (2020), age., s.252.

uygulanabilir (m.58/4).¹³⁴⁵ (Bu istisnanın sadece m.188 için geçerli olduğu, m.190 ve 191'i içermediğine de dikkat çekilmelidir).

2.9.2.4. Tüzel Kişiler Hakkında Güvenlik Tedbiri Uygulanması

Tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbiri, aşağıda 5237 sayılı TCK m.189 başlığı altında işlenmiştir.

2.10. 5237 SAYILI TCK M.188 AÇISINDAN SORUŞTURMA VE KOVUŞTURMA USULÜ

Bugün, ceza muhakemesi; Cumhuriyet savcılığı-soruşturma aşaması ile mahkeme ve hâkimlik-kovuşturma aşamasından oluşmaktadır. Cumhuriyet savcısı, suç işlendiği bilgisini aldıktan sonra, olayı inceleyip delilleri toplayacak, yeterli şüphe oluşması halinde, iddianame hazırlayarak, kamu davasını açacaktır. İddianamenin kabulünden sonra da, kovuşturma aşamasına geçilecektir. Bu aşamalarla ilgili olarak da; delillerin toplanması, ifade ve sorguların yapılması, duruşmalı işlemlerin yerine getirilmesi, bu işlemler sonucu da bir karar verilmesi, tamamen usul işlemleridir. Karar verilene kadar, masumiyet ilkesine uygun davranmak gerekmektedir. Koruyucu tedbirler uygulanırken de, bu tedbirlerde hukuka aykırılığa kaçılmadan görevlerin ifa edilmesine özellikle dikkat edilmelidir.

Bu başlık altında, her iki aşamada birlikte incelenerek, konumuzun önem gerektiren yerlerinde, dikkat edilmesi gereken hususlar, belirtilerek konu işlenecektir. Bir usul kuralı olan 'aynı suçtan tek ceza verilir' ilkesinin istisnası olan, 5237 sayılı TCK m.188/2 incelenip, devamında yetkili ve görevli mahkemeler belirtilerek, son olarak da, suç sübutu delillerin toplanması, konusu işlenecektir.

Suç, re'sen kovuşturulur.¹³⁴⁶ m.188'de düzenlenen suçların, hiçbiri şikayete bağlı olmayıp, hepsi re'sen soruşturulması gereken suçlardır.¹³⁴⁷ Uyuşturucu veya uyarıcı madde, imal ve ticareti suçunun; soruşturulması ve kovuşturulması şikayete tabi olmayıp, Cumhuriyet savcılığınca re'sen yapılacaktır.¹³⁴⁸

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu, görev dolayısıyla veya görevle bağlantılı olarak işlenemediği için görevi sırasında suç işleyen kamu görevlisinin soruşturulmasında, 4483 Sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin

¹³⁴⁵Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.369.

¹³⁴⁶Birsan ELMAS (2020), age., s.253.

¹³⁴⁷Fahrettin KIDIL (2020), age., s.320.

¹³⁴⁸Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.76.

Yargılanması Hakkında Kanun¹³⁴⁹ uygulanmaz; suç genel hükümlere göre soruşturulup, kovuşturulur.¹³⁵⁰

Türk vatandaşının, yabancı ülkede işlediği uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçları sebebiyle, hakkında yargılama yapılması; 5237 sayılı TCK m.13/2 fıkrası gereğince, Adalet Bakanı'nın talebine bağlıdır. Türkiye'de, yargılanabilmesi için, aynı suç nedeniyle yurt dışındaki ülkede yargılanmış olması, şartı da aranmaktadır.¹³⁵¹

5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu¹³⁵², m.17'de çocukların soruşturma ve kovuşturması ayrı yürütülür.¹³⁵³(18 yaşı doldurulana kadar kişi çocuk sayılır).

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin imali veya ticareti suçlarının, yabancı ülkede, vatandaş veya yabancı tarafından işlenmesi halinde, failler, evrensellik ilkesi gereğince, Adalet Bakanının talebiyle Türkiye'de takibi yapılır. Yabancı ülkede hüküm verilmiş olması halinde; Türkiye'de yeniden yargılama yapılmasını engellemektedir (TCK m.13/1-e).¹³⁵⁴

TCK m.192/1'e istinaden ceza verilmemesini gerektiren etkin pişmanlık durumunda, suçun işlendiğini ortaya koyan yeterli delil bulunmasına rağmen, Cumhuriyet savcısı takdir hakkını kullanarak ceza davası açmazsa, 5271 sayılı CMK m.171 gereği ve yine m.173/5 dolayısıyla Cumhuriyet savcısının, bu gerekçe ile verdiği kovuşturmaya yer olmadığı kararlarına karşı; itiraz kanun yoluna da, gidilemez.¹³⁵⁵

2.10.1. Non (Ne) Bis İn İdem Kuralı (İstisna 5237 sayılı TCK m.188/2)

'Tek suç tek ceza' ilkesinin istisnası olan bir durum, konumuz içinde bulunan 5237 sayılı TCK m.188/2'de, yer almıştır. m.188/2 ile, madde imal, ithal, ihracı suçuna uluslararası karakteri ekseninde, bir muhakeme hükmü getirilmiştir. 'Non bis in idem' ilkesine, aykırılıkta olsa tehlike mahsup kurumuyla, bertaraf edilmiştir.¹³⁵⁶ Yani, 1961

¹³⁴⁹4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun, RG; 04.12.1999 Tarih, 23896 Sayı, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=4483&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>, (E.T.21.01.2021).

¹³⁵⁰Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., ss.76-77.

¹³⁵¹Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.77.

¹³⁵²5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu, RG; 15.07.2005 Tarih, 25876 Sayı, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5395.pdf>, (E.T.01.04.2020).

¹³⁵³Birsen ELMAS (2020), age., s.254.

¹³⁵⁴Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.368.

¹³⁵⁵Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.368.

¹³⁵⁶Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAĞIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.773.

Tek Sözleşmesi, m.36 ile getirilen ve Türkiye'nin de, 1967 senesinde bu sözleşmeye taraf olmasıyla, söz konusu kural; 'mahsup' kurumuyla, yumuşamıştır.¹³⁵⁷

Uluslararası sözleşmelerde dahi, bu husus resmileştirilerek sözleşme metinleri içine girmiştir. Bu ilkedен sapmanın gerekçeleri aşağıda işlenerek, konu aydınlatılmaya çalışılacaktır. Yukarıda da, sebebini belirttiğimiz gibi; usul işlemi olduğundan konu başlığını buraya taşımayı uygun bulduk.

Yasa metninde, bu düzenleme, ülkelerarası ticaret suçlarıyla ilgili olarak milletlerarası ceza hukuku kuralına, yer verilmiş görünmektedir.¹³⁵⁸ Uyuşturucu veya uyarıcı madde ihracının, bir başka ülke tarafından ithal olarak değerlendirilmesi ve bu sebeple failin o ülkede yargılanarak ceza alması halinde, şahsın, yeniden ülkemizde ihraç suçu sebebiyle yargılanmasının imkânının olup olmadığı ve yargılanacaksa nasıl cezalandırılacağı üzerinde durulması gerekmektedir.¹³⁵⁹

m.188/2'de, dile getirilen hüküm; "Uyuşturucu veya uyarıcı madde ihracı fiilinin diğer ülke açısından ithal olarak nitelendirmesi dolayısıyla bu ülkede yapılan yargılama sonucunda hükmolunan cezanın infaz edilen kısmı, Türkiye'de, uyuşturucu veya uyarıcı madde ihracı dolayısıyla yapılacak yargılama sonucunda hükmolunan cezadan mahsup edilir" şeklindedir.¹³⁶⁰

Gerekçeye göre, bir ülkede uyuşturucu veya uyarıcı madde ithali nedeniyle yargılama yapılması ya da bir cezaya mahkûm olunması, Türkiye'de, uyuşturucu veya uyarıcı madde ihracından dolayı, yargılama yapılmasına engel teşkil etmez. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin, ülkelerarası ticareti suçlarıyla ilgili olarak, 'non bis in idem' ilkesi; geçerlilik taşımaz.¹³⁶¹

Buna uygun olarak, işlenen suçtan dolayı tek bir yargılama yapılabileceğini belirten 'non bis in idem' kuralına, ihraç suçu bakımından geçerlilik tanınmış ve başka ülkede yapılan bir yargılama sonucunda, hükmolunan ceza infaz edilmiş olsa bile, burada yeniden yargılama yapılabileceği benimsenmiştir.¹³⁶² Bu doğrultuda, yasa koyucu, tek fiille; iki ayrı cezanın yolunu kapatmış, bir anlamda 'ne bis in idem' ilkesine uygun davranmıştır. Yasa koyucu, burada 'cezadan mahsup' uygulanmasını öngörmekle, Türkiye'de yargılanmanın önünü de tam anlamıyla kapatmamış, fakat fail

¹³⁵⁷Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.1006.

¹³⁵⁸Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.364.

¹³⁵⁹Fahrettin KIDIL (2020), age., s.317.

¹³⁶⁰Fahrettin KIDIL (2020), age., s.317, Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.364, Ertekin AKSÜT (2020), age., s.97, Birsen ELMAS (2020), age., s.79.

¹³⁶¹Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.364.

¹³⁶²Fahrettin KIDIL (2020), age., s.317.

hakkında, 5237 sayılı TCK uyarınca, uygulanacak cezadan daha fazla ceza alınmasının önüne geçip, mahsup usulünü uygun görmüştür.¹³⁶³

Bu hüküm vasıtasıyla, fail, hak ettiği cezadan fazla ve çifte ceza alma durumuyla; karşılaşmayacaktır. Fakat gerekçede, yabancı ülkede yargılama yapılmasının, Türkiye’de yeniden yargılama yapılmasını engellemeyeceği belirtilmiş olsa da, Yasa metninde, mahkûmiyet halinde, ikinci bir muhakemenin yapılacağı ve yabancı ülkede infaz edilen cezanın, Türkiye’de hükmedilen cezadan mahsubuna gidileceği, belirtilmiştir.¹³⁶⁴

Bir ülke için ithal, diğer ülke için ihraç olan suç, maddi ceza hukuku açısından, birden fazla ülkede işlenen suç görünümündedir, esasında, bu nenenle de 5237 sayılı TCK m.8/1 ve 9.maddeler önem taşımaktadır.¹³⁶⁵

5237 sayılı TCK m.188/2 ile aynı fiilden dolayı, failin farklı ülkeler tarafından, tekrar tekrar ve birbirinden bağımsız cezalandırılması engellenerek; tek fiilden, bir defa cezalandırılması esas alınmıştır.¹³⁶⁶

m.188/2’ye göre, yabancı ülke tarafından yargılanan şahsın, beraat kararı alması durumunda bile, Türkiye’de yeniden yargılanmasına, engel teşkil etmeyecektir.¹³⁶⁷

Bir konuda bir Türk vatandaşı yabancı bir ülkede uyuşturucu madde ticareti yapma suçunu işler ve mahkûm olursa, bir kez daha Türkiye’de yargılanır mı, sorusu olup, Cevabı; 5237 sayılı TCK m.13 gereğince, iki koşul olarak; 1-Yargılamanın yabancı ülkece yapılmaması, 2-Adalet Bakanının talebini, gerektirmektedir.¹³⁶⁸

2081 sayılı Ceza Yargılarının Milletlerarası Değeri Konusunda Avrupa Sözleşmesi¹³⁶⁹,nin m.53/3’e göre, ülkesinde eylem işlenen veya kendi kanununa göre işlendiği kabul eden, Devlet de kendisi kovuşturma istemiş olmadıkça, ‘non bis in

¹³⁶³Ertekin AKSÜT (2020), age., s.97.

¹³⁶⁴Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.364.

¹³⁶⁵5237 sayılı CMK **m.8/1**; “Türkiye’de işlenen suçlar hakkında Türk kanunları uygulanır. Fiilin kısmen veya tamamen Türkiye’de işlenmesi veya neticenin Türkiye’de gerçekleşmesi halinde suç, Türkiye’de işlenmiş sayılır,” ve **m.9**; “Türkiye’de işlediği suçtan dolayı yabancı ülkede hakkında hüküm verilmiş olan kimse, Türkiye’de yeniden yargılanır,” hükümleri de yeniden yargılama yapılmasıyla ilgili TCK’nın düzenlemeleridir, bakınız, Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.365.

¹³⁶⁶Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.367.

¹³⁶⁷Ertekin AKSÜT (2020), age., s.97.

¹³⁶⁸Birsen ELMAS (2020), age., ss.81-82.

¹³⁶⁹ **2081 sayılı Ceza Yargılarının Milletlerarası Değeri Konusunda Avrupa Sözleşmesinin Onaylanması ve Uygulanması Hakkında Kanun**, RG; 13.03.1977 Tarih, 15877 Sayı, <https://www.kanunum.com/files/2081-1.pdf>, (E.T.21.01.2021).

idem' neticesini, kabule mecbur bulunmaz.¹³⁷⁰ 'Non bis in idem' kuralına aykırı, uluslararası sözleşme maddeleri, bulunmaktadır.¹³⁷¹

Buna göre de, yabancı ülkeden ithalden dolayı, beraat verilse de, Türkiye'de fail ihraçtan yargılanabilir, diğer ihtimal yabancı ülkede ithalden mahkûmiyet verilirse; Türkiye'de ise, beraat kararı verilme durumu söz konusu olabilir.¹³⁷²

5237 sayılı TCK m.188/2'nin uygulanması için; Türkiye'den; başka bir ülkeye uyuşturucu veya uyarıcı madde ihraç edilmesi, o ülkede fiil ithal olarak değerlendirilip yargılanıp hüküm verilmesi ve cezasının infaz aşamasında bulunması koşulları, aranmaktadır. Fail, Türkiye'den ihraç etmediği, başka ülkeye ithal ettiğinde, fail, Türk vatandaşı olsa bile, mahsuptan yararlanması mümkün olmayıp, yabancı ülkede infaz edilen ceza miktarı, Türkiye'deki cezadan fazla olduğunda da mahsup olanağı, bulunmaz.¹³⁷³

Şunu da belirtmek gerekir ki, m.188/2 özel hüküm niteliğinde olup, ihraca; bu nedenle 5237 sayılı TCK m.16 'Cezadan mahsup' genel hükmü, uygulanamaz.¹³⁷⁴

2.10.2. Görevli ve Yetkili Mahkeme

Görev ve yetki konuları usul hukuku açısından önemli konulardandır. Özellikle görevli mahkemede yanlış yapılması, hükmü bile etkilemektedir. Bu sebeple, hangi mahkemelerin görevli ve yetkili olduğunun bilinmesi gerekmektedir. Anayasamızda, 'tabii hâkimlik' ilkesi gereği, daha suçlar meydana gelmeden önce, mahkemelerin belirlenmesi kaidesine dayanır. 5237 sayılı TCK m.188'deki, suçlar içinde görevli ve yetkili mahkemeler aşağıda incelenecektir.

¹³⁷⁰ Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.365.

¹³⁷¹ 'Non bis in idem' kuralına aykırı uluslararası sözleşme maddeleri; 1-2081 sayılı Ceza Yargılarının Milletlerarası Değeri Konusunda Avrupa Sözleşmesinin, **54.maddesi**; "Sözleşen diğer bir Devlette aynı eylemden yargılanan kişi aleyhine yeni bir kovuşturma yapıldığında, eski hükmün yerine getirilmesi dolayısı ile hürriyetten yoksun tutma süresi, yeniden hükmolunacak müeyyideden mahsup edilecektir," şeklinde olup, bu sebeple de Sözleşme kendi içinde, non bis in idem kuralının istisnasını kabul etmiş görülmektedir, 2-812 sayılı Tek Sözleşmesi'nin **36.maddesi**; Uyuşturucu maddelerin alımı, satımı, imali, ihracı, ithali ve transit olarak nakli gibi fiillerin değişik ülkelerde işlenmesi durumunda bu fiillerin gerçekleştiği tüm ülkelerde ayrı birer suç olarak kabul edilmeleri de mümkün görülmüştür, bakınız, Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.365.

¹³⁷² Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.365.

¹³⁷³ Ertekin AKSÜT (2020), age., s.98.

¹³⁷⁴ Birsen ELMAS (2020), age., s.81.

2.10.2.1. Görevli Mahkeme

Mahkeme teşkilatlanmalarında, 5235 sayılı Kanun¹³⁷⁵ kılavuzluk etmektedir. Konumuz çerçevesinde meydana gelen suçlarda bu kanuna uygun belirlenmeler yapılacaktır.

5237 sayılı TCK m.188/1, 3, 7 için görevli mahkeme, 5235 sayılı Kanun m.12 gereği, Ağır Ceza Mahkemesi'dir.¹³⁷⁶ Çünkü, on yıldan fazla hapis cezalarını gerektiren suçlarla ilgili dava ve işlere bakmakla; ağır ceza mahkemeleri görevlidir (5235 sayılı Kanun m.12). Uyuşturucu veya uyarıcı madde imali ve ülkeler arası ticaret suçunun cezası; yirmi yıl hapis cezası, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ülke içinde ticareti cezası; on yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezası olarak düzenlenmiştir. Bu nedenle de, suçların yargılama görevi ağır ceza mahkemelerine aittir. Yine, 5237 sayılı TCK m.188/7'nin, cezası en az sekiz yıl olduğundan, yargılama görevi asliye ceza mahkemesinde, olduğu da belirtilmelidir.¹³⁷⁷

5271 sayılı CMK **m.8'de**; "Bir kişi, birden fazla suçtan sanık olur veya bir suçta her ne sıfatla olursa olsun birden fazla sanık bulunursa bağlantı var sayılır," şeklinde, bağlantılı dava, **m.9'da**; "Bağlantılı suçlardan her biri değişik mahkemelerin görevine giriyorsa, bunlar hakkında birleştirilmek suretiyle yüksek görevli mahkemede dava açılabilir," olup, bağlantılı suçlardan her biri değişik mahkeme görevine giriyorsa bunlar hakkında birleştirmek suretiyle yüksek görevli mahkemede dava açılır.¹³⁷⁸

5728 sayılı Kanun¹³⁷⁹ m.578/1; "12/6/1933 tarihli ve 2313 sayılı Kanunun 27 ve 29 uncu maddeleri," yürürlükten kaldırılmıştır. 2313 sayılı Kanun m.27 ise; "Türk Ceza Yasası'nın 403 ilâ 408 inci maddelerinde yazılı suçların, 1918 sayılı Yasa hükümlerine göre ihtisas mahkemelerince takip ve muhakeme olunacağı," belirtilmiştir. Buna göre, daha öncesinde (5728 sayılı Kanun m.578/1) uyuşturucu madde davaları, başka davalarla birleştirilemezdi, fakat bu düzenlemeden sonra

¹³⁷⁵5235 Sayılı,Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun, RG; 07.10.2004 Tarih, 25606 Sayı, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5235.pdf>, (E.T.29.03.2020).

¹³⁷⁶Birsen ELMAS (2020), age., s.253, Fahrettin KIDIL (2020), age., s.320.

¹³⁷⁷Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.367.

¹³⁷⁸Birsen ELMAS (2020), age., s.254.

¹³⁷⁹5728 sayılı Temel Ceza Kanunlarına Uyum Amacıyla Çeşitli Kanunlarda ve Diğer Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, RG; 08.02.2008 Tarih, 26781 Sayı, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/02/20080208-1.htm>, (E.T.21.01.2021).

bağlantılı olarak işlendiği diğer suçlarla birlikte; yargılanması mümkün hale getirilmiştir.¹³⁸⁰

2.10.2.2. Yetkili Mahkeme

5271 sayılı CMK m.12-21 yer yönünden yetki kuralları, bu suçlar açısından da geçerlidir.¹³⁸¹ Bu suçların yargılanmasında, yetkili mahkeme m.12; ” Davaya bakmak yetkisi, suçun işlendiği yer mahkemesine aittir,” gereğince suçun işlendiği yer mahkemesi olarak yer almaktadır.¹³⁸²

Bu noktada özellikle, teşebbüste son icra hareketinin yapıldığı, kesintisiz suçlarda kesintinin gerçekleştiği (m.12/2; Uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi bulundurmak hareketi kesintisizdir, bu durumda suç, kesintinin meydana geldiği yerde işlenmiş kabul edilir¹³⁸³) ve zincirleme suçlarda son suçun işlendiği yer mahkemesinin yetkili olacağı ve m.12 vd. maddelerinde yetkili mahkemenin tespitine ilişkin düzenlenen konuların, imal ve ticaret suçları açısından da geçerli olacağı da, bu sırada belirtilmelidir.¹³⁸⁴

İşlendiği yer belli değilse CMK m.13’e göre belirlenir.¹³⁸⁵

Suçun; deniz, hava ve demiryolu taşıtlarında veya bu taşıtlarla işlenmesi durumunda yetkili mahkeme, 5271 sayılı CMK m.15 gereği tespit edilmektedir.¹³⁸⁶(Birinci fıkraya istinaden Türk bayrağı taşıyan gemide işlenir, bu tip gemide yurt dışında işlenmişse, geminin ilk uğrama yeri ya da bağlama limanı yetkilidir. İkinci fıkra ise, bu ilke demiryolu ve hava taşıtlarında da uygulanır şeklindedir).

2.10.3. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticaret Suçları Yönünden Bazı Yargılama Kuralları ve Suçun Sübutuna İlişkin Delillerin Toplanması

Bugün delillerin toplanması, hem davanın açılması hem de dava açıldıktan sonraki kovuşturma aşamasında, mahkeme veya hâkim tarafından değerlendirilerek hükme bağlanması açısından çok önemlidir. Bu maksatla da, delillerin hukuka uygun

¹³⁸⁰Birsen ELMAS (2020), age., ss.254-255.

¹³⁸¹Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.367.

¹³⁸²Fahrettin KIDIL (2020), age., s.320, Birsen ELMAS (2020), age., s.255.

¹³⁸³Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.367.

¹³⁸⁴Fahrettin KIDIL (2020), age., s.320.

¹³⁸⁵5271 sayılı CMK m.13/1.fıkra gereği, suç işlenen yer belli değilse, yakalandığı yer, yakalanmazsa yerleşim yeri yetkili olur. İkinci fıkraya göre Türkiye’de yerleşim yeri yoksa Türkiye’de son adres yetkili kabul edilir. 3.fıkroda ise bu usullerle tespit olunamazsa son usul işlemin yapıldığı yer yetkili olarak görev yapar, bakınız, Birsen ELMAS (2020), age., s.255.

¹³⁸⁶ Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.79.

olarak, toplanma şartları aranmaktadır. Ayrıca delil aşamasında, ceza hukukuna bağlı ilkelere de bağlı kalınmalıdır. (Masumiyet ilkesi; şüpheden sanık yararlanır, gb.).

2.10.3.1. Koruma Tedbirleri Yönünden Uyuşturuvcu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçlarının İncelenmesi

Koruma tedbirleri; 5271 sayılı CMK m.90-144 arasında düzenlenmiştir. Suçun aydınlatılmasında, çok önemli göreve sahip bulunmaktadır. Kullanımı, temel hak ve özgürlükleri de ilgilendirdiğinden, hukuka uygun yerine getirilmesi aranmaktadır. Zira, hukuka aykırı kullanımlarında, zarara uğrayan açısından tazminat hakkı da sağlanmıştır (CMK m.141-144). Konumuz gereği de, bu başlık altında uygulanan koruma tedbirleri karşılıklı işlenecektir.

Uyuşturuvcu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçları, birçok koruma tedbirleri açısından, yasada belirtilen katalog suçlar arasında yer almaktadır.¹³⁸⁷ Uyuşturuvcu veya uyarıcı madde imal suçları, bazı koruma tedbirlerinin uygulanması açısından ‘katalog suçlar’ arasındadır.¹³⁸⁸ 5237 sayılı TCK m.188 sebebiyle, koruma tedbirleri ile ilgili maddeler de bulunmaktadır.¹³⁸⁹

2.10.3.2. Suçun Sübutuna İlişkin Delillerin Toplanması

Koruma tedbirleri kadar, önemli bir konuda toplanan delillerin hukuka uygun olarak toplanıp, hükme kaynak teşkil etmesidir. 1982 Anayasamızın m.38/6 gereği, kanuna aykırı bulgunun delil teşkil etmeyeceği, bizzat hüküm altına alınmıştır. Bu ilkeye uygun olarak, konumuzla ilgili delil toplama konuları incelenecektir.

¹³⁸⁷Fahrettin KIDIL (2020), age., s.321.

¹³⁸⁸Birsen ELMAS (2020), age., s.256.

¹³⁸⁹5237 sayılı TCK m.188 sebebiyle, koruma tedbirleri ile ilgili maddeler;

a-5271 sayılı CMK m.100/3-a-8 bendince, madde imal ve ticareti işlendiği yönünde kuvvetli şüphe varsa tutuklama nedeni var sayılır,

b-CMK m.128/2-a-8 bendince, madde imal ve ticaret suçlarında, şüpheli veya sanığa ait taşınmaz, hak, alacaklara el konabilir, Yine 694 sayılı KHK m.11 ile 2313 sayılı kanun EK-2.maddeyle madde imal ve ticaret suçlarında kullanılan araçlara 5271 m.128/4 gereği de el konulur,

c-696 sayılı KHK m.94 ile 5271 m.129/3 hükmü, madde imal ve ticaretine de uygulanır,

d-CMK m.133/4-a-2 uygulanır,

e-CMK 135/7-a-7, madde imal ve ticaret suçlarında, iletişimin tespiti, dinlenmesi, kayda alınması tedbirine başvurulur,

f-6763 sayılı Kanun m.27 ile 5271 139/7-a-1.değiştirilip örgüt suçu olup olmadığına bakılmaksızın gizli soruşturmacı görevlendirilir,

g-CMK m.140/1-a-4 bendince madde imal ve ticaretinde teknik araçlarla izleme yapılabilir, şeklindedir, bakınız, Birsen ELMAS (2020), age., ss.256-257.

Şüpheli veya sanığın ele geçirilemeyen maddenin, uyuşturucu veya uyarıcı madde olduğunu iddia etmesi, suçun oluşumuna kâfi gelmez. Satılan, ihraç ve ithal edilen madde ele geçirilemezse, bilimsel yöntemlerle tespiti yapılamayacaktır.¹³⁹⁰

Suçun sübutu açısından, suç konusu maddenin ele geçirilmesi önemli olup, bu delillere başvurmada, koruma tedbirlerine başvurulması önem taşımaktadır.¹³⁹¹

5271 sayılı CMK'da, dördüncü kısım koruma tedbirleri olup, dördüncü bölümde; arama ve el koyma'yı düzenlemiştir. Madde suçlarına yönelik yürütülen soruşturmalarda, arama ve el koyma, kanunda belirtilen usullere uygun, yerine getirilmelidir. Hukuka aykırı yöntemlerle, elde edilen deliller; CMK m.206/2-a, 217/2, 230/1-b, 289/1-i uyarınca da, hükme esas alınmaz.¹³⁹²

CMK m.119-arama ve 127-el koyma usulüne uygun alınmış karara dayanması, kanunda belirtilen şekillerde yapılması gerekir.¹³⁹³ Anayasa yetkisine bağlı olarak, polisin arama yetkisi; 5271 sayılı CMK ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu-PVSK¹³⁹⁴ da düzenlenme yeri bulmuştur.¹³⁹⁵

Adli arama; şüpheli, sanığı, veya bir delili elde etmek maksadıyla yapılır, önleme araması ise; bir suçun işlenmesini ya da bir tehlikeyi önlemek gayesiyle, gerçekleştirilen arama çeşitleridir.¹³⁹⁶

¹³⁹⁰Birsen ELMAS (2020), age., s.258.

¹³⁹¹Birsen ELMAS (2020), age., s.259.

¹³⁹²Birsen ELMAS (2020), age., s.259.

¹³⁹³Birsen ELMAS (2020), age., s.259.

¹³⁹⁴**2559 Sayılı, Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu**, RG; 14.07.1934 Tarih, 2751 Sayı, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.2559.pdf>, (E.T.17.03.2020).

¹³⁹⁵Anayasa yetkisine bağlı olarak, polisin arama yetkisi;

1-5271 sayılı CMK m.116; a-Kanun başlığı; Şüpheli veya sanıkla ilgili arama, b-Arama türü; Adli Arama,

2- CMK m.117; a-Kanun başlığı; Diğer kişilerle ilgili arama, b-Arama türü; Adli Arama,

3- CMK m.118; a-Kanun başlığı; Gece yapılacak arama, b-Arama türü; Adli Arama,

4- CMK m.119; a-Kanun başlığı; Arama kararı, b-Arama türü; Adli Arama,

5- CMK m.120; a-Kanun başlığı; Aramada hazır bulunabilecekler, b-Arama türü; Adli Arama,

6- CMK m.121; a-Kanun başlığı; Arama sonunda verilecek belge, b-Arama türü; Adli Arama,

7-2559 sayılı PVSKm.9, a-Kanun başlığı; Önleme araması, b-Arama türü; Önleme Araması,

8- PVSK m.20; a-Kanun başlığı; yoktur, b-Arama türü; Önleme Araması, şeklindedir, bakınız, Aytekin

GELERİ (2009), *Önleyici Polislik*, 2.Baskı, Seçkin Yayıncılık San.ve Tic.A.Ş., Ankara, s.124.

¹³⁹⁶Erdener YURTCAN (2019), *Yargıtay Kararları Işığında Uyuşturucu Suçları*, 4.Baskı, Seçkin Yayıncılık San.ve Tic.A.Ş., Ankara, s.37.

Önleme nitelikli aramalarda, genel gerekçe; makul şüphe, olası tehlike olarak yer almaktadır.¹³⁹⁷ Önleme aramasında öngörülebilir bir tehlike yer almalıdır.¹³⁹⁸ 5271 sayılı CMK'da şüphe türleri de, bulunmaktadır.¹³⁹⁹

5271 sayılı CMK m.116-117'deki arama, adli arama olup, 2559 sayılı PVSK m.9'daki önleme aramasından, farklıdır.¹⁴⁰⁰ CGK kararları gereği, polisin arama kararı emri aranan ve emir gerekmeden, suçüstü öncesi ve suçüstü sonrası dayandığı hükümler, bulunmaktadır.¹⁴⁰¹

Polisin, arama kararı ve arama emri gerekmeden, durdurma ve kimlik sorabilmesi, 2559 sayılı PVSK m.4/A ve Ek m.4¹⁴⁰²'e, dayanmaktadır.¹⁴⁰³ Kolluk,

¹³⁹⁷Aytekin GELERİ (2009), age., s.126.

¹³⁹⁸2559 sayılı PVSK'da, bu nitelikteki tehlikeyi makul sebep olarak belirtmiştir. Suç delillerin elde edilmesindeki, somut olgulara dayalı makul şüphe ile önleme aramasındaki makul sebep farklı kavramlardır. Makul şüphe; çok sayıda sıradan insanın somut olguyu aynı yönde değerlendirmesi, makul sebep ise; meselenin uzmanlarınca ortak görüşle anlamlandırılmasıdır, bakınız, Erdener YURTCAN (2019), age, s.38.

¹³⁹⁹5271 sayılı CMK'da şüphe türleri bulunmaktadır; 1-Basit şüphe; CMK m.160/1; "ihbar veya başka bir suretle **bir suçun işlendiği izlenimini veren** bir hâli öğrenir öğrenmez," yani suçun işlendiği izlenimi veren hal, 2-Makul şüphe; CMK m.116/1; "Yakalanabileceği veya suç delillerinin elde edilebileceği hususunda **makul şüphe varsa**; şüphelinin veya sanığın üstü, eşyası, konutu, işyeri veya ona ait diğer yerler aranabilir," aramada, hayat akışına uygun, şüpheli/sanığın yakalanması ya da delil elde edilebileceğine dair kıstastır, 3-Yeterli şüphe; CMK m.170/2; "Soruşturma evresi sonunda toplanan deliller, suçun işlendiği hususunda **yeterli şüphe** oluşturuyorsa; Cumhuriyet savcısı, bir iddianame düzenler," İddianame için, basit şüphe yeterli şüpheye dönüşmeli, 4-Kuvvetli şüphe; CMK m.100/1; "**Kuvvetli suç şüphesinin** varlığını gösteren somut delillerin ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde, şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir, eldeki deliller-şüpheli/sanığın mahkûm olmasının kuvvetle muhtemel olduğuna karşılık gelir, koruma tedbirlerinin genelinde ölçü olarak aranır, bakınız, Mehmet YAYLA (2016), *Ceza Muhakemesi Hukukunda İspat ve Şüphe*, 1.Baskı, Seçkin Yayıncılık San.ve Tic.A.Ş., Ankara, ss.118-126.

¹⁴⁰⁰Önleme araması; suç işlenmesini veya bir tehlikenin önlenmesi için yapılır. PVSK m.9/5'e göre; konutta, yerleşim yerinde, kamuya açık olmayan işyerlerinde ve eklentilerinde, önleme aramasına imkân yoktur. Önleme aramasının muhatabı-suç şüphesi altında olamayandır. Adli aramada, muhatap-şüpheli ya da sanık yakalanma veya delillerin elde edilmesi için yapılır. Somut bir suçun işlendiği şüphesi varsa, önleme araması değil, adli arama yapılabilir, bakınız, Birsen ELMAS (2020), age., ss.259-260.

¹⁴⁰¹CGK kararları gereği, polisin arama kararı emri aranan ve emir gerekmeden, suçüstü öncesi ve suçüstü sonrası dayandığı hükümler; 1-Suçüstü Öncesi; 2559 sayılı PVSK m.4/A ile Ek m.4/1, 2-Suçüstü Sonrası; 5271 sayılı CMK m.90/4, PVSK m.13/1-A, PVSK Ek m.6, AÖAY (Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği) m.8, bakınız, Fahrettin KIDIL (2020), age., ss.344-345.

¹⁴⁰²2559 sayılı PVSK m.4/A-1 ile Ek m.4/1 hükümleri; **m.4/a-1**; "Polis, kişileri ve araçları; a-Bir suç veya kabahatin işlenmesini önlemek, b-Suç işlendikten sonra kaçan faillerin yakalanmasını sağlamak, işlenen suç veya kabahatlerin faillerinin kimliklerini tespit etmek, c-Hakkında yakalama emri ya da zorla getirme kararı verilmiş olan kişileri tespit etmek, ç-Kişilerin hayatı, vücut bütünlüğü veya malvarlığı bakımından ya da topluma yönelik mevcut veya muhtemel bir tehlikeyi önlemek, amacıyla durdurabilir," **Ek m.4/1**; Polis, görevli bulunduğu mülki sınırlar içinde, hizmet branşı, yeri ve zamanına bakılmaksızın, bir suçla karşılaştığında suça el koymak, önlemek, sanık ve suç delillerini tesbit, muhafaza ve yetkili zabıtaya teslim etmekle görevli ve yetkilidir, şeklinde düzenlenmiştir, AKTARAN Fahrettin KIDIL (2020), age., ss.323-324.

¹⁴⁰³2559 sayılı PVSK m.4/A gereği makul sebepte polis durdurup kimlik sorabilir. Durdurduğu kişi üzerinde, aracında silah ya da tehlike oluşturacak eşya bulunduğu konusunda yeterli şüphe halinde kendisine veya başkalarına zarar verilmesini önlemek için gerekli tedbir alınıp, kişi üstü ve de aracın görünür yerlerinde aramalar yapılabilir (PVSK; m.4/A ve Ek m.4gereği), bakınız, Fahrettin KIDIL (2020), age., ss.323-324.

kamu düzenini sağlamakla yükümlü olup, düzeni korumakla yükümü bozulduğunda ise eski duruma getirmekle sorumludur. Kolluğa; zabıta veya polis adı verilmektedir. Kolluğun bir görevi de uyuşturucuyla mücadeledir (arzla mücadele kapsamında).¹⁴⁰⁴

Polise, kişileri ve araçları tecrübesine ve içinde bulunulan durumdan edindiği izlenime dayanan makul bir sebebin bulunması durumunda durdurma yetkisi tanımıştır. Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği-AÖAY¹⁴⁰⁵m.27/2-Birinci cümle;“Durdurma yetkisinin kullanılabilmesi için, ‘umma’ derecesinde makul şüphe bulunmalıdır,” demekle, bu yetkiyi kullanmak için ‘umma’ derecesinde makul şüphe aranır.¹⁴⁰⁶

‘Umma’ makul şüphe karşılığı olmayıp, sübjektif yaklaşım, görüş ve düşünce olarak belirtilebilir. Makul şüphe ise, objektif olup bir olaya dayanmalıdır. Yani, makul şüphe, suça ilişkin olaya dair olup, akla ve mantığa da dayanmalıdır. Makul şüphe, hayat akışına göre, somut olay karşısında hissedilen şüphedir. Arama için, makul şüphe aranmalıdır. Yargıtay da, makul şüphenin, sosyal olgulara dayandırılmasını aramaktadır.¹⁴⁰⁷

Suçüstü hükümleri; 5271 sayılı CMK m.90/4; ”Kolluk, yakalandığı sırada kaçmasını, kendisine veya başkalarına zarar vermesini önleyecek tedbirleri aldıktan sonra,” 2559 sayılı PVSK m.13/1-A; “Suçüstü hâlinde veya gecikmesinde sakınca bulunan diğer hâllerde suç işlendiğine veya suça teşebbüs edildiğine dair haklarında kuvvetli iz, eser, emare veya delil bulunan şüphelileri,” PVSK Ek m.6/4;” Bir suç işlendiği veya işlenmekte olduğu bilgisini edinen polis, olay yerinin korunması, delillerin tespiti, kaybolmaması ya da bozulmaması için acele tedbirleri aldıktan sonra,” AÖAY m.8’de suçüstü hallerinde kolluk görevleriyle ilgili düzenlenmiştir. (Kanun metinlerinden alıntı yapılmıştır).

Yargıtay Ceza Genel Kurulu 18.10.2016 tarih ve 2016/10-57 E.2016/374 K. sayılı kararında AÖAY 8/1-f gereği aramalarda, arama kararı veya emrine ihtiyaç duymadığına karar vermiştir.¹⁴⁰⁸

¹⁴⁰⁴Zehra ODYAKMAZ ve Ümit KAYMAK (2018), *İdare Hukuku*, 19.Baskı, Kuram Kitap, İzmit-Kocaeli, s.173.

¹⁴⁰⁵Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği, RG; 01.06.2005 Tarih, 25832 Sayı, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/06/20050601-15.htm>, (E.T.21.01.2021).

¹⁴⁰⁶Birsen ELMAS (2020), age., s.284.

¹⁴⁰⁷Mehmet YAYLA (2016), age., ss.120-121.

¹⁴⁰⁸Birsen ELMAS (2020), age., ss.266-267.

AÖAY, 8.madedesine göre, arama kararı veya emri olmadan arama yapılacak haller belirtilmiştir, özellikle suçüstü aramaları için, AÖAY m.8/1-f yer almaktadır.¹⁴⁰⁹ Yargıtay'ın arama kararı aradığı durumlar da, vardır.¹⁴¹⁰

5271 sayılı CMK m.119/1 gereğince gecikmesinde sakınca bulunan durumlarda Cumhuriyet savcısı yazılı olarak yazılı emirle arama yapabilir (hâkim kararının istisnasıdır).¹⁴¹¹

Yine m.119/1 gereği, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde, Cumhuriyet savcısına da ulaşılamıyorsa, kolluk amiri, yazılı emriyle arama yapılabilir. Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği (AÖAY) m.4'de¹⁴¹² kolluk ve kolluk amiri tanımları yapılmıştır.

Buna rağmen, m.119/1'de belirtilen bir durumda; kolluk amirinin yazılı emriyle arama yapılsa da, konutta, işyerinde, kamuya açık olmayan kapalı alanlarda kolluk amirinin yazılı emri ile arama yapılamaz. Kolluk amiri emriyle yapılan arama sonuçları, derhal Cumhuriyet savcılığına bildirilir.¹⁴¹³

Yakalama; kişinin özgürlüğünü kısıtlayıcı koruma tedbiridir. Niteliği gereği, üst arama işlemine göre, daha geniş kapsamlıdır. Yakalama ve yakalanan kişi hakkında yapılacak işlemleri düzenleyen, 5271 m.90/4 gereğince, kolluk, yakaladığı kişinin kaçmasını, kendisine veya başkasına zarar vermesini engelleyecek tedbirleri, almalıdır.¹⁴¹⁴

Yakalamada, kabaca üst araması yapılabilir. Bu aramada, karara da gerek olmamalıdır. Bu aslında, tam anlamıyla arama değil; yoklamadır.¹⁴¹⁵

---

¹⁴⁰⁹AÖAY m.8/1-f gereği; “5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 24 üncü maddesindeki kanunun hükmü ve âmirin emrini yerine getirme, 25 inci maddesindeki meşru savunma ve zorunluluk hâli ve 26 ncı maddesindeki hakkın kullanılması ve ilgilinin rızası ile diğer kanunların öngördüğü hukuka uygunluk sebepleri ve suçüstü hâlinde yapılan aramalarda, toplum için veya kişiler bakımından hayatî tehlikeyi ortadan kaldırmak amacıyla veya kapalı yerlerden gelen yardım çağrılarını üzerine, konut, işyeri ve yerleşim yeri ile eklentilerine girmek için,” bir arama emri ya da kararı aranmaz, hükmü yer almıştır, AKTARAN Birsen ELMAS (2020), age., ss.265-266.

¹⁴¹⁰Yargıtay'ın arama kararı aradığı durumlar; a-Kolluk tarafından yapılan işlemin 2559 sayılı PVSK m.4/A kapsamında yoklama ve kontrol olarak değerlendirilemeyen, b-Suç konusu uyuşturucu maddelerin ele geçirilme anına kadar suçüstü hali oluşmazsa, durumlarında, üzerlerinde yoklama ya da araçlarında kontrol yapılan kişilerin yanlarında bulunan eşyalarda gerçekleştirilecek arama için; 5271 sayılı CMK m.116 ve devamı için hâkimden karar, cumhuriyet savcısından yazılı emir alınması veya PVSK m.9/2 gereğince usulüne uygun alınmış önleme arama kararı gereklidir, görüşü hakimdir, bakınız, Birsen ELMAS (2020), age., ss.286-287.

¹⁴¹¹Birsen ELMAS (2020), age., s.263.

¹⁴¹²AÖAY m.4/1-b-kolluk; “Kolluk: Jandarma, polis, sahil güvenlik ve gümrük muhafaza görevlilerini,” kolluk amiri; “Kolluk âmiri: Konuyla ilgili yetkili ve görevli olan kolluk biriminin âmirini,” şeklinde tanımlanmıştır, bakınız, Birsen ELMAS (2020), age., s.264.

¹⁴¹³Birsen ELMAS (2020), age., s.265.

¹⁴¹⁴Birsen ELMAS (2020), age., s.283.

¹⁴¹⁵Birsen ELMAS (2020), age., s.283.

Arama ve yoklama arasındaki farkı belirtme açısından; Yargıtay'ın, 'Arama değil Yoklama Olduğuna Dair İçtihatı',¹⁴¹⁶ bulunmaktadır.

Yine ,Yargıtay Özel Dairelerince, haklarında 5271 sayılı CMK m.135 gereğince; iletişim tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması ilişkin karar bulunan faillerin; üzerlerinin, yanlarında bulunan eşyaların, içinde buldukları araçların, önleme arama kararına dayanılarak; aranmasının hukuka aykırı olduğu da, benimsenmiştir.¹⁴¹⁷

Arama ve el koyma tedbirlerinin yanında, suçun sübutuna ilişkin delillerin toplanmasında kullanılan; iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması, gizli soruşturmacı görevlendirilmesi, teknik araçlarla izleme tedbirlerinin de, ilgili maddelerine uygun alınmış kararlara dayanmaları, gerekir.¹⁴¹⁸

İkrar, tek başına; mahkûmiyet kararı verilmesi için yeterli değildir.¹⁴¹⁹ (Yalan söyleyebilir, suç yükleniyor olabilir).

Suçun ikrarı durumunda, sanığın başkası adına suçun üstlenilip-üstlenilmediğinin, dosya içeriğine göre, böyle davranmayı gerektirecek sebebin var olup-olmadığının değerlendirilmesi, gerekmektedir.¹⁴²⁰

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticaretine ilişkin suçlarda; 5271 sayılı CMK m. 196/2 uyarınca, sanığın sorgusu istinabe suretiyle yapılmamalıdır.¹⁴²¹

5271 sayılı CMK m.147; susma hakkı, yani susma hakkının kullanılması, suçlu olduğunu göstermez.¹⁴²²

Genellikle örgütlü olarak işlenen, uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarının ortaya çıkarılması, suçun ispatlanması zor olduğundan, bu suçların ortaya çıkarılması için gizli soruşturmacı-muhbir kullanılabilir. Koruma araştırma ve bilgi toplama görevini yerine getirirken, suç işleyemez ve kendisi de görevlendirildiği örgütün, işlemekte olduğu suçlardan sorumlu tutulamaz (CMK m.139).¹⁴²³

---

¹⁴¹⁶ "... yakalama ve yakalanan kişi hakkında yapılacak işlemleri düzenleyen 5271 90/4.maddesi gereğince, kolluk yakaladığı kişinin kaçmasını, kendisine ya da başkalarına zarar vermesini engelleyecek tedbirleri almalıdır. Bu bağlamda kişinin yakalanmasından sonra tedbir olarak kaba üst araması yapılabilir. Ayrıca karar alınmasına gerek olmayan bu arama işlemi, en kısa zamanda ve dikkatli biçimde elle yoklama şeklinde yapılmalıdır. Bu şekilde yapılan işlem diğer bir anlatımla yoklama bir arama değildir. Bu nedenle arama prosedürüne uyulmasına da gerek bulunmamaktadır," Yargıtay Ceza Genel Kurulu 05.03.2019 Tarih, 2017/9-910-2019/154 sayılı Kararı ile ve 25.09.2018 Tarih, 2016/9-569-2018/376 sayılı Karar, AKTARAN Birsen ELMAS (2020), age., ss.283-284.

¹⁴¹⁷Birsen ELMAS (2020), age., s.288.

¹⁴¹⁸Birsen ELMAS (2020), age., ss.288-289.

¹⁴¹⁹Birsen ELMAS (2020), age., s.294.

¹⁴²⁰Birsen ELMAS (2020), age., s.295.

¹⁴²¹Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.77.

¹⁴²²Birsen ELMAS (2020), age., s.295.

¹⁴²³Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.361.

5271 m.139/4-5.fıkraları ile Ceza Muhakemesi Kanunda Öngörülen, Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi, Gizli Soruşturmacı ve Teknik Araçlarla İzleme Tedbirlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönetmeliğin¹⁴²⁴ 4/1-ç; “Gizli soruşturmacı: Gerekliğinde örgüt içine sızmak, gözetlemek, izlemek, örgüte ilişkin her türlü araştırmada bulunmak ve örgütün işlediği suçlarla ilgili; iz, eser, emare ve delilleri toplamak ve muhafaza altına almakla görevlendirilen kamu görevlisini,” olarak tanımlamıştır, içeriği birlikte değerlendirildiğinde gizli soruşturmacının sadece 5271 sayılı CMK m.139/7. fıkrasında belirtilen suçların, örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmeleri şartıyla, görevlendirilebileceği kabul edilmişken¹⁴²⁵, 6763 sayılı Kanun m.27 ile CMK m.139/7-a-1.maddesinde değişiklik yapıp; örgüt suçu kapsamı kaldırılıp, madde imal ve ticaret suçlarında gizli soruşturmacı görevlendirileceği yer almıştır.¹⁴²⁶

Buna göre de, örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmeyen suçlar için, gizli soruşturmacı da görevlendirilemez,¹⁴²⁷ ilkesi artık uygulanamaz.

Şu da belirtmeli ki; kamu görevlisinin, suçu ortaya çıkarmak için, faili suç işlemeye azmettirmesi ya da failin suç işlemeye takviye etmesi durumunda, örnek olarak kolluğun alıcı rolüne girerek, faili, uyuşturucu maddeyi kendilerine satmaya ikna etmesinde; tahrikçi-provokatör ajanın, ceza sorumluluğunun olup olmayacağı ise tartışmalı bir konu olarak yer almaktadır.¹⁴²⁸

Sanık, hakkında 5271 sayılı CMK m.135 gereği; ‘iletişimin tespiti, dinlenmesi, kayıt altına alınması’ tedbiri uygulanırsa, telefon dinlemelerine ilişkin tutanakların sanığa okunarak, itiraz halinde ses kayıtları getirtilip dinletilerek, sanıktan dinleyeceklerinin sorulması, görüşmelerin kendisine ait olmadığını belirtmesinde, ses örneklerinin alınarak, Adli Tıp Kurumu Fizik İhtisas Dairesine veya uzman kurum veya kuruluşa ses analizi yaptırılarak, rapor alınması, sonucuna göre de, tüm deliller birlikte değerlendirilip karar verilmelidir.¹⁴²⁹

Sübuta ilişkin tüm delillerin değerlendirilmesi sonucunda, madde imal ve ticareti suçu işlediğine dair kuşku aşan, yeterli ve kesin deliller saptanırsa,

---

¹⁴²⁴ **Ceza Muhakemesi Kanununda Öngörülen Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi, Gizli Soruşturmacı ve Teknik Araçlarla İzleme Tedbirlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik**, RG; 14.02.2007 Tarih, 26434 Sayı, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/02/20070214-11.htm>, (E.T.21.01. 2021).

¹⁴²⁵Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.77.

¹⁴²⁶Birsen ELMAS (2020), age., s.298.

¹⁴²⁷Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.77.

¹⁴²⁸Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., ss.361-362.

¹⁴²⁹Birsen ELMAS (2020), age., s.301.

mahkûmiyet kararı, suçun işlendiğine dair kuşku sınırları aşan yeterli kesin delil yoksa ‘şüpheden sanık yararlanır’ (in dubio pro reo) ilkesince beraat kararı verilmelidir.¹⁴³⁰

‘Şüpheden sanık yararlanır’ ilkesi, evrensel hukuk ilkesidir.¹⁴³¹ Uyuşturucu madde imal ve ticareti suçu kapsamında uygulanan cezalar oldukça ağır olduklarından, yargılamada her türlü şüpheden uzak kararlar verilmelidir, ‘şüpheden sanık yararlanır’ ilkesi gereği, sanığın mahkûmiyetine karar verilebilmesi açısından, göz önünde bulundurulması gereken, herhangi bir soruna ilişkin şüphenin, mutlak sanık yararına değerlendirilmesi gerekli bir özelliktir.¹⁴³²

Beraat kararıyla aynı zamanda, 5271 sayılı CMK m.141 tazminat hakkı da, kararda gösterilmelidir.¹⁴³³ (m.141-144 koruma tedbirlerinden doğan zararlarından doğan tazminat davalarını düzenlemektedir).

2.11. TÜZEL KİŞİLER HAKKINDA GÜVENLİK TEDBİRİ UYGULANMASI (5237 SAYILI TCK M.189)

Tüzel kişilik; kamu ve özel tüzel kişiler olarak ikiye ayrılmaktadır. Bu suç açısından, diğer tüm suç türlerinde olduğu gibi, özel hukuk tüzel kişileri bakımından, güvenlik tedbirleri uygulanabildiğinden, bu yönüyle, konuyu ele alacağız. Kamu tüzel kişilerine, güvenlik tedbiri uygulanma imkanı bulunmamaktadır. Aşağıda, 5237 sayılı TCK m.189’de, düzenlenen hükmün açıklanmasına, gerekçesinde belirtilen hususlara uygun yer vermeye çalışacağız.¹⁴³⁴

Maddenin yorumu;

Tüzel kişi faaliyetleri çerçevesinde, sadece güvenlik tedbirine başvurulabilen ve yukarda da belirttiğimiz gibi, sadece özel hukuk tüzel kişilerine uygulanabilen özelliğinden, konuyu detaylandıracağız.

¹⁴³⁰Birsen ELMAS (2020), age., ss.305-306.

¹⁴³¹Jhering (Alman hukukçu, Hukuk Uğrunda Savaş adlı eserin sahibi), “hukuk hissi bütün bir ağacın köküdür; eğer kökün değeri olmazsa, eğer kök çorak kumlar ve kayalar arasında kurursa, geriye kalanı bir serap olur”, ifadesiyle, herhangi bir pozitif hukukun reel anlamda hukuk olarak belirtilebilmesi için bir bütün olarak evrensel hukuk değerleri ve ilkelerine uygun olması, bu yönde pozitif hukuk ihtivasındaki hukuk disiplinlerinin temel-asli-ana normlarının, evrensel hukuk değer ve ilkelerinin yansımaları niteliğinde olması belirtilmektedir,bakınız, Ahmet GÜRBÜZ (2013), *Hukuk ve Meşruluk Meşru Hukukun Temel Unsurları*, 3.Baskı, Beta Basım A.Ş., Ankara, s.238.

¹⁴³² Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.76.

¹⁴³³Birsen ELMAS (2020), age., s.308.

¹⁴³⁴Madde gerekçesi; Madde metninde, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarının bir tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi durumunda, alakalı tüzel kişi hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirleri uygulanacaktır, AKTARAN Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.81, Ahmet GÜNDEL (2009), age., s.128.

Anayasamızda da, güvence altına alınan ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesinden dolayı, sadece gerçek kişiler hakkında, ceza yaptırımına gidilebilir. Fakat bu ilke, özel tüzel kişiler hakkında, güvenlik tedbir uygulamasına gidilmesine engel teşkil etmez.¹⁴³⁵

5237 sayılı TCK m.20, aynı zamanda bir ceza hukuku ilkesi de, olan; cezanın şahsiliğidir. Uyuşturucu imal ve ticaret suçlarında, tüzel kişiler faaliyetleri kapsamında işlenirse, o zaman m.60 ve m.189 gereği, tüzel kişiliğe ilişkin-özgü güvenlik tedbiri uygulama imkânı bulur.¹⁴³⁶

Özel hukuk tüzel kişileri hakkında, ceza yaptırımı uygulanamaması, 5237 sayılı TCK m.20/2'¹⁴³⁷gereğidir. Bu konuda 20.madde gerekçesi¹⁴³⁸ de önemlidir.

5271 sayılı CMK m.249, başlık 'Tüzel kişinin temsili' olan, sisteminin, muhakeme hukuku bakımından, işleyişine, açıklık getirmiştir.¹⁴³⁹

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarının, bir tüzel kişi faaliyeti çerçevesinde işlenmesi durumunda, ilgili tüzel kişi hakkında, tüzel kişilere özel güvenlik tedbirleri uygulama alanı bulur (5237 sayılı TCK m.189).¹⁴⁴⁰ Yasa koyucu, TCK'nın, 189.madde hükmüyle, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarının, bir özel hukuk tüzel kişisinin faaliyeti çerçevesinde işlenmesinin, ortaya çıkaracağı toplumsal tehlikeyi de gözeterek, tüzel kişilerin anılan suçların odağı olmasını önlemek maksadıyla, bu durumda tüzel kişi hakkında m.60'da yer alan,

---

¹⁴³⁵Suat ÇALIŞKAN (2020), *Seri Muhakeme Usulü Basit Yargılama Usulü Kamu Davasının Açılmasının Erteleilmesi*, 1.Baskı, Platon Hukuk Yayınevi, İstanbul, s.434.

¹⁴³⁶Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.75.

¹⁴³⁷5237 sayılı TCK m.20/2; "Tüzel kişiler hakkında ceza yaptırımı uygulanmaz. Fakat suç dolayısıyla kanunda öngörülen özel güvenlik tedbiri niteliğindeki yaptırımlar saklıdır," tüzel kişiler hakkında ceza verme olanağı ortadan kaldırılmıştır, bakınız, Mustafa ÖZTÜRK (2020), *Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları (TCK Md.188-192)*, 2.Baskı, Aristo Yayınevi Enstitü Danışmanlık Hizmetleri Ltd.Şti., İstanbul.l., s.601.

¹⁴³⁸5237 sayılı TCK madde 20 gerekçesi; Özel hukuk tüzel kişilerinin suç faili sayılıp sayılmaması ile işlenen bir suçtan dolayı bunlar hakkında bir yaptırıma hükmedilmesi meselesi ayrılarak olaya bakılır. Suç ve ceza politikası gereği olarak sadece gerçek kişiler suç faili sayılıp, sadece gerçek kişilere ceza yaptırımı uygulanabilmektedir. Bu görüş, Anayasamızda da güvence altına alınan ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesinin gereğidir. Ancak işlenen suç sebebiyle özel hukuk tüzel kişileri hakkında güvenlik tedbiri niteliğinde yaptırımlara hükmedilebileceği yasal sayılacaktır. m.20/2 hükmüne göre de, tüzel kişiler hakkında ceza yaptırımı uygulanamayacak, bunun doğal sonucu da, m.52 öngörülen adli para cezaları, tüzel kişiler için uygulanmaz duruma gelmiş olacaktır, AKTARAN Mustafa ÖZTÜRK (2020), age., ss.601-602.

¹⁴³⁹5271 sayılı CMK m.249/1; "Bir tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlardan dolayı yapılan soruşturma ve kovuşturmada tüzel kişinin organ veya temsilcisi, katılan veya savunma makamı yanında yer alan sıfatıyla duruşmaya kabul edilir," şeklindedir, bakınız, Mustafa ÖZTÜRK (2020), age., s.604.

¹⁴⁴⁰Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.41, Doğan SOYASLAN (2020), *Özel Hükümler*, age., s.490.

bunlara özgü güvenlik tedbirlerine (izin iptali ve müsadere) hükmolunacağına yer vermiştir.¹⁴⁴¹

Yasa koyucu, bu maddeyle uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarının, bir tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi durumunda, ilgili tüzel kişi hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunacağını belirtmiştir.¹⁴⁴²

m.60'da özel hukuk tüzelkişileri hakkında hükmedilebilecek güvenlik tedbirlerinin; tür ve şartları düzenleme yeri bulmuştur.¹⁴⁴³

Kamu tüzel kişilerine; güvenlik tedbirleri uygulanma olanağı bulunmamaktadır.¹⁴⁴⁴

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçundan dolayı, gerçek kişiler hakkında mahkûmiyet kararı verildiği takdirde, mahkeme tüzel kişi hakkında iznin iptaline de karar verecektir. İşlenen suç, tüzel kişinin yararına ise tüzel kişi hakkında müsadere hükümleri uygulanacaktır. İzin iptali veya müsadere uygulaması durumunda, eylemden daha ağır sonuçlar ortaya çıkabilecekse; hâkim güvenlik tedbirine ya da müsadereye hükmetmeyebilir.¹⁴⁴⁵

Faaliyet izni iptali için, m.60/1 hükmünde bazı şartlar bulunmaktadır.¹⁴⁴⁶

İşlenen suçla, verilen iznin kullanılması arasında, nedensellik bağı bulunmalıdır. Birde özel hukuku tüzel kişi organ veya temsilcilerinin bu suça iştiraki de aranır. Örneğin; ilaç üretmek için izin alınan laboratuvar da, eğer uyuşturucu veya uyarıcı madde imal edilirse izin iptal edilecektir.¹⁴⁴⁷

---

¹⁴⁴¹Ali PARLAR ve Azmi KIZILKAYA (2018), age., s.496, Mustafa ÖZTÜRK (2020), age., s.599, Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.81.

¹⁴⁴²Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.81, Birsen ELMAS (2020), age., s.252, Fahrettin KIDIL (2020), age., s.320, Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.363, Ertekin AKSÜT (2020), age., s.142.

¹⁴⁴³Mustafa ÖZTÜRK (2020), age., s.599.

¹⁴⁴⁴Esasında, m.60'da tüzel kişiler için öngörülen "izin iptali" ve "müsadere" güvenlik tedbirleri, hukuk düzeninde devlete karşı cebri icra yasağının yanında, kamu hizmetlerine egemen bulunan kamu hizmetlerinde; devamlılık, zorunluluk ve de vazgeçilmezlik şeklindeki ilkeler yanında, kamu tüzel kişilere bu maddenin uygulama imkânını ortadan kaldırmaktadır. Çünkü kamu tüzel kişilerine güvenlik tedbiri uygulamak bir nevi de kamu hizmetlerinden yarar sağlayan vatandaşları yaptırım uygulama anlamına da çıkabilecektir, bakınız, Mustafa ÖZTÜRK (2020), age., s.600.

¹⁴⁴⁵Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.82.

¹⁴⁴⁶Faaliyet izninin iptali 5237sayılı TCK m.60/1 için; a)özel hukuk tüzel kişisine belirli bir faaliyette bulunması için kamu kurumunca verilen iznin bulunması, b)bu iznin sağladığı yetkinin kötüye kullanılarak tüzel kişi lehine kasıtlı suç işlemesi, aranmaktadır, bakınız, Suat ÇALIŞKAN (2020), age., s.435.

¹⁴⁴⁷Suat ÇALIŞKAN (2020), age., s.435.

Özel hukuk tüzel kişileri için, öngörülen bir diğer güvenlik tedbiri de, TCK m.60/2’de yer alan müsadere dir.¹⁴⁴⁸

m.60/3’de ise, uygulamaya yönelik hâkime takdir yetkisini içerir.¹⁴⁴⁹ m.60/3’de; hâkime ‘orantılılık’ ilkesine dayalı, bu maddede yazılı güvenlik tedbirinin uygulanmasının, işlenen fiile nazaran daha ağır neticeler ortaya çıkabileceği durumlarda, bu tedbirlere hükmetmeme hususunda; takdir yetkisi verilmiştir.¹⁴⁵⁰ Orantılılığa ilişkin olarak, örneğin; bir işyerinde çok kişi işsiz kalabilir, ya da iyiniyetli üçüncü kişiler açısından telafisi güç kayıplar ortaya çıkabilir. Bu nedenle, bu gibi durumlarda, mahkeme maddedeki orantılılık ilkesi açısından, m.60/3, takdiri olarak, bu güvenlik tedbirini uygulamayabilecektir.¹⁴⁵¹

m. 60/4’de, bu madde hükümleri, ancak kanunca özellikle belirtilen durumlarda uygulanabilmektedir,¹⁴⁵² tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbiri uygulaması, yasada açıkça düzenlenmediği sürece uygulanamaz,¹⁴⁵³ kısacası tüm maddelere tatbik edilmez.¹⁴⁵⁴ Yargıtay bir kararında, özel hukuk tüzel kişinin izin iptaliyle ilgili bir karar vermiştir.¹⁴⁵⁵ Konuyu bitirmeden önce, 5271 sayılı CMK m.128/9-10 hükümlerinin de, bu konu açısından önemli olduğunu da belirtmek gerekir.¹⁴⁵⁶

¹⁴⁴⁸Bundan dolayı da tüzel kişi adına işlendiği tespit edilen suç durumunda, o suçla bağlantılı eşya (5237 sayılı TCK m.54) ve de kazanç elde edilmişse (TCK m.55), kazancın müsadere sine karar verilir, bakınız, Suat ÇALIŞKAN (2020), age., s.435.

¹⁴⁴⁹Birsen ELMAS (2020), age., s.252.

¹⁴⁵⁰Mustafa ÖZTÜRK (2020), age., s.605.

¹⁴⁵¹Suat ÇALIŞKAN (2020), age., s.435.

¹⁴⁵²**5237 m.60/4 gereği, 5237 m.60’ın uygulanabileceği hükümler;** m.76/3, m.78/2, m.80/4, m.90/6, m.91/7, m.111/1, m.140/1, m.169/1, m.181/5, **m.189/1**, m.226/6, m.227/7, m.228/3, m.242/1, m.246/1, m.253/1, m.302/3, m.304/3 ve m.309/3, şeklinde belirtilebilir, AKTARAN Mustafa ÖZTÜRK (2020), age., s.606.

¹⁴⁵³Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.82.

¹⁴⁵⁴Mustafa ÖZTÜRK (2020), age., s.606.

¹⁴⁵⁵“Hırsızlık suçu, Limited Şirketi’nin ortağı, müdürü ve temsilcisi olan sanığın katılımı ile işlenmiş ise de, tüzel kişiliğin verdiği yetkiye kötü kullanılması suretiyle işlenmediğinin anlaşılması karşısında, koşulları bulunmadığı halde 5237 sayılı TCK’nın 60/4, 169/1 maddesi yollaması ile 5237 sayılı TCK’nın 60/1 maddesi gereğince adı geçen özel hukuk tüzel kişinin faaliyeti izninin iptaline karar verilmesi hukuka aykırıdır,” Yar.13.Ceza Dairesi,02.12.2014 Tarih, 2014/9920 E. 2014/34201 K., Kararı, AKTARAN Suat ÇALIŞKAN (2020), age., s.436.

¹⁴⁵⁶5271 sayılı CMK m.128/9-10; **m.128/9**; “Bu madde hükümlerine göre elkoymaya ve onuncu fıkra uyarınca kayyım atanmasına ancak hâkim karar verebilir”, **m.128/10**; “Bu madde uyarınca elkonulan taşınmaz, hak ve alacakların idaresi gerektiğinde bu malvarlığı değerlerinin yönetimi amacıyla kayyım atanabilir. Bu durumda 133 üncü madde hükümleri kıyasen uygulanır,” şeklinde olup, uyuşturucu veya uyarıcı madde suçları açısından, şirket yönetimine kayyım ataması olabilecektir, yalnız suçun şirket işleri kapsamında işlenmiş olması aranan koşuldur, bakınız, Yener ÜNVER ve Kerem ÖZ (2018), *Uyuşturucu Madde Suçlarıyla Mücadele*, 1.Baskı, Seçkin Yayıncılık San.ve Tic.A.Ş., Ankara, s.101.

BÖLÜM III

UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE KULLANILMASINI KOLAYLAŞTIRMA SUÇLARI (5237 TCK m.190)

3.1. GENEL OLARAK

Uyuşturucu imal ve ticareti suçu ile kullanmak amacıyla uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma, kabul etme, bulundurma ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçunu düzenleyen, kanun koyucu, bu iki suç tipinin arasında da; uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunu, 5237 sayılı TCK m.190'da düzenlemiştir.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasına kolaylaştırma suçu, 5237 sayılı TCK'nın 'Topluma Karşı Suçlar Başlıklı' üçüncü kısmının, 'Kamu Sağlığına Karşı Suçlar' başlıklı üçüncü bölümünde, düzenlenmiştir.¹⁴⁵⁷ Uyuşturucu madde kullanımı, üretimi, ticareti her dönem tartışılmış ve günümüzde de tartışılmaya devam etmektedir, uyuşturucu veya uyarıcı maddeler ile ilgili suçun ortak özelliği; genel-kamu sağlığını tehdit etmesidir. Uyuşturucu ticaretinden, kullanımına ve kullanımın kolaylaştırılmasına karşı geniş yelpaze içinde yer alan, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerle mücadele, tüm devletlerin ortak konularından yer almaktadır.¹⁴⁵⁸

İç hukukların, mücadelesini destekleyen uluslararası mücadelede, 1988 Tarihli BM'in Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Sözleşmesi, konuyla ilgili önemli bir düzenlemedir. Bunun sonucu olarak da, m.190/2'de, öngörülen, uyuşturucu madde kullanımını özendirme suçu, Sözleşme'nin, taraf ülkelere getirdiği yükümlülükler arasında yer almıştır.¹⁴⁵⁹

1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Sözleşmesi'nin m.3/1-(c-iii) bendine göre, taraf devletler, Anayasa ilkeleri ve hukuk sisteminin temel kavramları saklı kalması üzerine; "Bir başkasının bu madde yer alan suçlardan birine ne şekilde olursa olsun işlemeye veya uyuşturucu veya psikotrop

¹⁴⁵⁷Birsen ELMAS (2020), age., s.552, Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.370.

¹⁴⁵⁸Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.370.

¹⁴⁵⁹Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.370.

maddeleri kaçak olarak kullanmaya açıkça yönetilmesi veya teşvik edilmesi” ve m.3/1-(c/iv) bendine göre de “...suçun işlenmesine yardımcı olunmasını, kolaylık sağlanmasının ve yol gösterilmesi” kendi hukukunda suç olarak, ihdas etmek için önlemleri almakla, yükümlü tutulmuştur.¹⁴⁶⁰

Uyuşturucu madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu yeni değildir. mülga 765 sayılı TCK m.404’de, ‘kullanılmasına yardım olarak’ yer vermiştir.¹⁴⁶¹

Uyuşturucu madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunu düzenleyen hüküm, iki farklı suçtan,¹⁴⁶² maddenin üçüncü fıkrasında da, suçun bazı meslek mensupları tarafınca işlenmesi halinde, artırım sebebi olarak, öngörülmüştür.¹⁴⁶³

Uyuşturucu ve uyarıcı madde suçları ile etkin bir mücadeleyi sürdürme anlayışını benimseyen 5237 sayılı TCK’nın, 190.maddesinde; ‘Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma’ başlığı altında; birinci fıkrada “Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak için özel yer, donanım veya malzeme sağlama, kullananların yakalanmalarını zorlaştırılacak önlemler alma ve kullanma yöntemleri konusunda bilgi verme,” suçları; ikinci fıkrasında ise; “Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını alenen özendirme veya bu nitelikte yayın yapma,” suçları hüküm altına alınmıştır.

Belirtilen madde, birinci fıkrasında; hangi fiillerin madde kullanılmasının kolaylaştırılmasının, kapsamında kabul edileceği yer almıştır. m.190/2 ise, madde kullanılmasının alenen özendirilmesi, yayın yapma suçunu oluşturmaktadır. m.190/3’de; belirli kişilerce işlenirse ceza yarı oranında artırılır. m.190 mücadelesinde, 1988 sözleşme m.3/1-c hükmü kaynak alınmıştır.¹⁴⁶⁴ 6545 sayılı Kanunla, ceza artırılmış, 2017 yılı 694 sayılı KHK m.138 ile Adli para cezası getirilmiştir. 2018 yılı, 7078 sayılı Kanunla, bu durum kanunlaştırılmıştır.¹⁴⁶⁵

Bu suçta, kişiye uyuşturucu ve uyarıcı madde verilmesi söz konusu değildir, kişilere uyuşturucu veya uyarıcı madde verildiğinde, artık bu suç değil, m.188/3’de düzenlenen, suç söz konusu olur. Bu suçta, kişiye uyuşturucu veya uyarıcı madde

¹⁴⁶⁰Birsen ELMAS (2020), age., s.549.

¹⁴⁶¹Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.371.

¹⁴⁶²Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.371, Birsen ELMAS (2020), age., s.549.

¹⁴⁶³Birsen ELMAS (2020), age., s.549.

¹⁴⁶⁴Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.799.

¹⁴⁶⁵Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.799, Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.1007.

kullanılmasına yardım edilmekte ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı özendirilmektedir.¹⁴⁶⁶

3.2. MÜLGA 765 SAYILI TCK DÜZENLEMESİ VE 5237 SAYILI TCK'DAN FARKLILIKLARI

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmayı kolaylaştırma suçunun, ilk Ceza Kanunumuz olan mülga 765 sayılı TCK düzenleniş şeklini görüp karşılaştırma imkânı sağlayacağız.

5237 sayılı TCK m.190/1'de, tanımlanan suç tipi, mülga 765 sayılı TCK m.404/1, karşılığıdır.¹⁴⁶⁷ Mülga kanunda bu suç, Kanunu'nun 404/1.maddesinde uyuşturucu madde kullanılmasına yardım olarak düzenlenmiştir.¹⁴⁶⁸

Tablo 28. Mülga 765 sayılı TCK m.404 ile 5237 sayılı TCK m.190 Karşılaştırılması

mülga 765 sayılı TCK	5237 sayılı TCK
404/1	190/1-a

Ayrıca, mülga 765 sayılı TCK, sadece uyuşturucu maddeyi kapsayıp, uyarıcı maddeyi içermez.¹⁴⁶⁹

Mülga 765 sayılı TCK m.404/1'de, uyuşturucu madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu, uyuşturucu madde kullanma ile birlikte düzenlenmiş, fakat, uyuşturucu madde kullanmayı özendirme suçu, içirse bir düzenleme yapılmamıştır.¹⁴⁷⁰

Mülga 765 sayılı TCK'nın, 404.maddesinin birinci fıkrasında yer alan; "Özel bir yer sağlayarak veya başka suretle bir kimsenin uyuşturucu madde kullanmasını kolaylaştırma," hali, 3756 sayılı Kanunla, 403.maddesinin beşinci fıkrasında düzenlenen suçlar yönünden bir artırım sebebi olarak kabul görmüştür.¹⁴⁷¹

Uyuşturucu madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu, mülga 765 sayılı TCK'da, serbest hareketli düzenlenmiş iken, 5237 sayılı TCK'da, seçimlik hareket

¹⁴⁶⁶Birsen ELMAS (2020), age., s.550.

¹⁴⁶⁷Ali PARLAR ve Azmi KIZILKAYA (2018), age., s.498, Birsen ELMAS (2020), age., s.549.

¹⁴⁶⁸Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.372.

¹⁴⁶⁹Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.373.

¹⁴⁷⁰Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.374.

¹⁴⁷¹Birsen ELMAS (2020), age., s.549.

olarak belirlemiştir. Yani seçimlik hareketten dolayı; bu eylemler dışında kalan fiiller, kullanılmasını kolaylaştırma suçu kabul edilmeyecektir.¹⁴⁷²

Eski madde metninde, suçun maddi unsurunu oluşturan seçimlik hareketler; ‘özel bir yer sağlama’ ya da ‘başka suretle bir kimsenin uyuşturucu madde kullanılmasını kolaylaştırma’ şeklinde, serbest hareketli suç olarak öngörülmesine rağmen, yeni düzenlemede suçun maddi unsurunu oluşturabilecek seçimlik hareketler; ‘özel yer, donanım ya da malzeme sağlanması’, ‘kullanıcıların yakalanmalarını zorlaştıracak önlemler alınması’, ‘kullanma yöntemleri konusunda başkalarına bilgi verilmesi’, şeklindeki somut olarak belirlenerek, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını kolaylaştıracak; bağlı hareketler sınırlandırma yoluna gidilmiştir.¹⁴⁷³

Her iki düzenlemede de; cezalar ağırdır; hem mülga 765 sayılı TCK’da, (dört yıldan on yıla kadar hapis cezası ve uyuşturucu maddenin her gram ve küsuru için elli bin lira ağır para cezasıydı), hem de 5237 sayılı TCK’da, (alt sınır beş yıl hapis, para cezası ise madde miktarına ve niteliğine bağlı olmadan) ağır hükümler içermektedir.¹⁴⁷⁴

5237 sayılı TCK m.190/2’de, yer alan; ‘uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını alenen özendirme veya bu nitelikte yayın yapma’ suçu ile 3. fıkrada düzenlenen; bu suçların belli meslek ve sanatı icra eden şahıslarca işlenmesi durumunda, daha ağır cezayı gerektiren nitelikli unsur sayılmasına ait hükümler, yeni bir düzenleme olup, mülga 765 sayılı TCK’da, karşılıkları yer almamıştır.¹⁴⁷⁵

3.3. KORUNAN HUKUKİ YARAR

Korunan yararın, süjesi belirlenerek, bu süje hangi yetkiye dayanılarak, hangi hakka sahip bulunmaktadır, bunun tespiti yapılacaktır. Şimdi, olaya uyuşturucu suçları açısından bakıldığında, süje; toplum yani kamu olup, bunun sağlığının korunması sonucuna varılabilmektedir. İşte, bu gerçeklikten hareketle, konuyla ilgili açıklamalarda ve tespitlerde bulunulmaya çalışılacaktır.

Yasa koyucu, 5237 sayılı TCK’nın 190.maddesinde, tanımlanan bu suçla, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanılmasını kolaylaştırmasını,

¹⁴⁷²Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.374.

¹⁴⁷³Ali PARLAR ve Azmi KIZILKAYA (2018), age., s.498.

¹⁴⁷⁴Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.374.

¹⁴⁷⁵Ali PARLAR ve Azmi KIZILKAYA (2018), age., s.498.

özendirilmesinin veya bu nitelikte yayın yapılmasını engellenmek suretiyle, kamu sağlığının korunmasını hedeflemiştir.¹⁴⁷⁶

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını; kolaylaştırma ve uyuşturucu madde kullanılmasını özendirme suçları ile korunan hukuki yarar genel sağlıktır.¹⁴⁷⁷ Herkesin bireysel sağlığı; kamu sağlığı içinde yer almaktadır.¹⁴⁷⁸ Gereğesi de, 1982 Anayasa m.58; 'gençleri uyuşturucu bağımlılığından koruma yükümlülüğü' olarak belirtilmiştir.¹⁴⁷⁹

Uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu ile korunmak istenen hukuksal yarar, uyuşturucu maddenin kullanımının yayılmasının ve serbest bırakılmasının önüne geçerek, kamu sağlığının teminat altına alınmasıdır.¹⁴⁸⁰ Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmada, uyuşturucu madde kullanılmasını özendirmede de, kişinin sağlık hakkı içerisinde, elbette beden bütünlüğü ve yaşam hakkı da bulunur, fakat bu suçla korunması amaçlanan; öncelikli olarak kamunun-toplumun-genelin sağlığıdır.¹⁴⁸¹

Uyuşturucu madde kullanım bağımlılığı; deneme maksatlı kullanımla başlayan, bir sürecin sonunda ortaya çıkan bir olgu olup, madde kullanıcısı zamanla madde bağımlısı, 'sonunda da sokak satıcısı olma riski' altında bulunmaktadır.¹⁴⁸² Bu riskle ilgili olarak önlem alınmalıdır.¹⁴⁸³

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımının yaygınlaşmasının yanı sıra, kullanmaya başlangıç yaşının da çok küçük yaşlara kadar gerilemesi, artan uyuşturucu veya uyarıcı madde türleri, maddeye ulaşımın kolaylaşması, iletişim çağının sağladığı imkânlar vasıtasıyla özellikle çocuklar ve gençler arasında etkileşim ve bunun yarattığı özenme duygusunun artması sonucunda, uyuşturucu veya uyarıcı madde ile etkin bir

---

¹⁴⁷⁶Mustafa ÖZTÜRK (2020), age., s.608.

¹⁴⁷⁷Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.374, Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.1008, Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.799.

¹⁴⁷⁸Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.799.

¹⁴⁷⁹Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.1008.

¹⁴⁸⁰Birsen ELMAS (2020), age., s.552.

¹⁴⁸¹Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.374.

¹⁴⁸²Mustafa ÖZTÜRK (2020), age., s.608.

¹⁴⁸³Bu sebeple; uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri kullanan şahısların, bedensel ve ruhsal yapıları üzerinde meydana getirdiği olumsuz etkiler, bu maddeleri kullananların artması halinde, toplumun genel sağlığı ve neslin düzgünlüğünün karşı karşıya kaldığı tehlike ve bunların yanında bu maddelere bağımlı hale gelen kişilerin bu maddelerin oluşturduğu ruhsal çöküntü sebebiyle veya bu maddeyi elde edebilmek için değişik suçlar işleyerek toplumun huzurunu bozabilme tehlikesi belirdiğinden, başkalarının uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırıcı hareketlerin ne kadar çok tehlike oluşturduğu apaçık görülmektedir, bakınız, Ali PARLAR ve Azmi KIZILKAYA (2018), age., s.498, Mustafa ÖZTÜRK (2020), age., s.608.

mücadelenin sürdürülebilmesi açısından, uyuşturucu madde ile etkin bir mücadelenin kullanımını kolaylaştırma ve özendirmenin ayrı bir suç olarak düzenlenmesi, yerinde bir karar olmuştur.¹⁴⁸⁴

Özetle, uyuşturucu veya uyarıcı maddeler kullanılmasını kolaylaştırıcı hareketlerin, bağımsız suç olarak tanımlanması ile korunmak istenilen hukuksal yarar, kamu sağlığının korunması amacı taşımaktadır.¹⁴⁸⁵(Baştaki önermemize uygun bir tespiti ulaşılmaya çalışılmıştır).

3.4. MADDİ UNSUR

5237 sayılı TCK m.190 açısından da, maddi unsur konuları bütünlük açısından; fail, mağdur, suçun konusu ve hareket olarak incelenecektir.

3.4.1. Fail

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmasını kolaylaştırma ve uyuşturucu madde kullandırılmasını özendirme suçu, özellikli suç değildir, herkes işleyebilir,¹⁴⁸⁶ yani, 5237 sayılı TCK m.190 düzenlenen suçların faili; herhangi bir kimse olabilir.¹⁴⁸⁷ m.190/2.fikrasında, düzenlenen suçlarının faili de herkes olabilir.¹⁴⁸⁸ Sadece, özgü suç kapsamında değerlendirilecek m.190/3'dekiler, ağırlaştırıcı neden olarak yer alır.¹⁴⁸⁹ Buna göre, suçun; “tabip, diş tabibi, eczacı, kimyager, veteriner, sağlık memuru, laborant, ebe, hemşire, diş teknisyeni, hastabakıcı, sağlık hizmeti veren, kimyacılık veya ecza ticareti ile iştigal eden kişi,” tarafından işlenmesi durumunda; verilecek ceza artırılma yoluna gidilecektir.¹⁴⁹⁰

m.190/2.fikrasında düzenlenen; “Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasının alenen özendirilen nitelikte yayın yapma” suçunun failini belirleme

¹⁴⁸⁴Birsen ELMAS (2020), age., s.552.

¹⁴⁸⁵Ali PARLAR ve Azmi KIZILKAYA (2018), age., s.498.

¹⁴⁸⁶Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.375.,Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.1008, Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.800.

¹⁴⁸⁷Mustafa ÖZTÜRK (2020), age., s.608, Birsen ELMAS (2020), age., s.553.

¹⁴⁸⁸Birsen ELMAS (2020), age., s.553.

¹⁴⁸⁹Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.375, Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.800.

¹⁴⁹⁰Birsen ELMAS (2020), age., s.553, Ali PARLAR ve Azmi KIZILKAYA (2018), age., s.498, Mustafa ÖZTÜRK (2020), age., s.608.

açısından, 5187 sayılı Basın Kanunu¹⁴⁹¹ ile 2954 sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu¹⁴⁹², nun düzenlemelerine de suç açısından bakmak gerekmektedir.¹⁴⁹³

m.190/2.fikrasındaki, suçun yayın yolu ile yapılması halinde fail olarak sorumluluğu bulunan kişiler bakımından, 5187 sayılı Basın Kanunu, 2.maddesi ‘Tanımlar’ başlıklı hükmü göz önüne alınmalıdır.¹⁴⁹⁴

5187 sayılı Basın Kanununun, ‘Cezai Sorumluluk’ başlıklı, 11.maddesine göre, süreli yayınlar ve süresiz yayınlar yoluyla işlenen suçlarda, ‘eser sahibi’ sorumlu tutulmaktadır.¹⁴⁹⁵

2954 sayılı TRT Kanunu, ‘Sorumluluk’ başlıklı, 28.maddesinin birinci fıkrasına göre; Türkiye Radyo- Televizyon Kurumunun yayınları yoluyla işlenen suçlarda, yayın tespit yoluyla yapılmamışsa, “metni yazan veya sesi tespit edilen, bu metni veya tespiti fiilen kontrol eden ve yayını fiilen yöneten ve kontrol eden” şahıslar sorumlu tutulur.¹⁴⁹⁶

Özel radyo ve televizyon yoluyla yapılan yayınlarda, kimin sorumlu olacağına dair 3984 sayılı Radyo ve Televizyon Kuruluş ve Yayınları Hakkındaki Kanun¹⁴⁹⁷, da (3984 sayılı Kanun mülğadır) herhangi bir hüküm yer almamışken, 2954 sayılı TRT Kanun hükümlerinin; kıyasen uygulanması suretiyle failin belirlenmesi gerektiği düşünülmüştür.¹⁴⁹⁸

3.4.2. Mağdur

5237 sayılı TCK m.190 suçu için, suçun pasif süjesi tespit edilecektir. Bir nevi suçtan zarar görenin, mağdur olacağı yukarıda da belirtilmişti, buna uygun olarak da zarar ve tehlike ile pasif süje açısından değerlendirmeler de, yapılacaktır.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma ve uyuşturucu madde kullanılmasını özendirme suçlarının, mağduru; herkes olabilir.¹⁴⁹⁹ Suçun

¹⁴⁹¹5187 sayılı Basın Kanunu, RG; 26.06.2004 Tarih, 25504 Sayı, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5187.pdf>, (E.T.17.01.2021).

¹⁴⁹²2954 sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu, RG; 14.11.1983 Tarih, 18221 (Mükerrer) Sayı, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2954&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>, (E.T.17.01.2021).

¹⁴⁹³Birsen ELMAS (2020), age., s.553.

¹⁴⁹⁴Ali PARLAR ve Azmi KIZILKAYA (2018), age., s.498, Mustafa ÖZTÜRK (2020), age., s.609.

¹⁴⁹⁵Birsen ELMAS (2020), age., s.553.

¹⁴⁹⁶Birsen ELMAS (2020), age., s.554.

¹⁴⁹⁷mülga 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kurulu ve Yayınları Hakkında Kanun, RG; 20.04.1994 Tarih, 21911 Sayı, <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4676.html>, (E.T.17.01.2021).

¹⁴⁹⁸Birsen ELMAS (2020), age., s.554.

¹⁴⁹⁹Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.375.

mağduru, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanması kolaylaştırılan veya özendirilen kişi olmayıp, toplumdur, görüşü de vardır.¹⁵⁰⁰ Suç topluma karşı işlenmektedir, 'aleniyet' kavramı da aslında topluma atıf yapmaktadır.¹⁵⁰¹ Yani, bu suçun belli bir mağduru olmayıp, suçtan zarar gören; sağlığı bozulma tehlikesi ile karşı karşıya kalan toplum ve toplum olmayıp şahıslar ve haliyle devlettir, denilebilir.¹⁵⁰² Başka anlatımla da, bu konuda özellik arz eden bir durum söz konusu değildir.¹⁵⁰³

Burada belirtilmesi gereken önemli husus, mağdur çocuk olduğunda, eylem niteliğinin değişmemesidir. Öğretideki görüş; çocuk mağdurlar için, mülga 765 sayılı TCK'daki gibi, nitelikli düzenlemeye ihtiyaç bulunmasıdır, bu çocuklar açısından da yararlı olacaktır.¹⁵⁰⁴

Suçun mağduru toplum olduğu için, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanması kolaylaştırılan veya özendirilen şahıs sayısının, az ya da çok olması; suçun ortaya çıkması açısından önemi bulunmamaktadır.¹⁵⁰⁵

3.4.3. Suçun Konusu

Suçun maddi konusu olarak, 5237 sayılı TCK m.190 açısından da, uyuşturucu veya uyarıcı madde olacağını rahatlıkla söyleyebiliriz. Buna uygun olarak da açıklamalarda bulunacağız.

Suçun hukuki konusundan çok, eylemi suç görmedeki amaç üzerinde durmak daha doğru olacaktır. Yasa koyucunun eylemi, suç saymadaki gayesi, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırıcı hareketlerle mücadele etmek, haliyle uyuşturucuya götüren yolların kapatılarak, uyuşturucu bağımlılığına karşı, toplumu korumak yatmaktadır.¹⁵⁰⁶

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu ile uyuşturucu madde kullanılmasını, özendirme suçlarının konusu; uyuşturucu veya uyarıcı maddeler oluşturur (m.188'le aynı).¹⁵⁰⁷ Yani bir nevi, suçun konusu, TCK'nın

¹⁵⁰⁰Birsen ELMAS (2020), age., s.554.

¹⁵⁰¹Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.800, Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.1008.

¹⁵⁰²Ali PARLAR ve Azmi KIZILKAYA (2018), age., s.498, Mustafa ÖZTÜRK (2020), age., s.609.

¹⁵⁰³Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.375.

¹⁵⁰⁴Görüşler için bakınız, Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.375.

¹⁵⁰⁵ Birsen ELMAS (2020), age., s.554.

¹⁵⁰⁶Zeki HAFIZOĞULLARI ve Muharrem ÖZEN (2017), *Türk Ceza Hukuku-Özel Hükümler-Topluma Karşı Suçlar*, 3.Baskı, US-A Yayıncılık, Ankara, s.106.

¹⁵⁰⁷Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., ss.375-376, Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.800.

188.maddesinin birinci ve üçüncü fıkrasında düzenlenen suçların konusunu oluşturan, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerdir.¹⁵⁰⁸

Suçun oluşumu açısından, kullanılması kolaylaştırıcı ya da özendirilen uyuşturucu maddenin nevi önemli olmayıp, bu uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin, TCK'nın, 188.maddenin dördüncü fıkrasının (a) bendinde sayılan maddelerden olması durumunda, bir artırım sebebi yer alacaktır.¹⁵⁰⁹

3.4.4. Hareket

5237 sayılı TCK m.190 içinde yer alan fiillerin, çok rahat kolaylaştırıcı ve özendirme suçları için seçimlik hareketli suç olduğunu belirtebiliriz. Bu konuyu da, işlerken her suç tipi için, seçimlik hareketler tek tek incelenecek, bazı tespitlerde bulunulacaktır. Yine teşebbüs konusunda da, bu hareketlerin elverişli olup olmadığı farklı başlıkta değerlendirilecektir.

Madde kullanılmasını kolaylaştırmak amacıyla yapılan hareketler, kişiyi kullanma konusunda istekli hale getirir. m.190 ile, madde kullanılmasını kolaylaştırmak için; yer ve imkan sağlayan, ortam yaratan, özendiren, başkalarına bilgi veren kişilerin hareketleri, engellenmeye çalışılmıştır.¹⁵¹⁰

Kanunda sayılmayan bir hareketle, suçun işlenmesi mümkün değildir. Maddede belirtilen, seçimlik hareketlerden birinin yapılması ile suç işlenmiş sayılır, seçimlik hareketlerden ikisinin ya da hepsinin gerçekleştirmiş olması; suçun tekliğine etki yaratmaz.¹⁵¹¹

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan failerin, yakalanmalarına mani olacak zorlaştırıcı önlemler almak da suç sayılmış olup, madde kullanılmasının kolaylaştırılması için şahsa müsait bir yer sağlanmalıdır. Mekânın, üstü açık veya kapalı yer olması gizli bölmelerinin bulunması önemli taşımaz. Madde kullanımını kolaylaştırmak gayesiyle; yer imkânı sağlama, yakalanmalarını zorlaştırma, seçimlik hareketleri m.190 hükmünden dolayı tek suçtur.¹⁵¹²

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma başlığı altında m.190'da, düzenlenen iki suçtan; uyuşturucu maddesini kolaylaştırma suçunun

¹⁵⁰⁸Birsen ELMAS (2020), age., ss.554-555.

¹⁵⁰⁹Birsen ELMAS (2020), age., s.555.

¹⁵¹⁰Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.85.

¹⁵¹¹Birsen ELMAS (2020), age., s.555.

¹⁵¹²Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.86.

hareket unsuru ile ikinci fıkrada düzenlenen uyuşturucu madde kullanılmasını özendirme suçunun, hareket unsurları farklı işlenecektir.¹⁵¹³

3.4.4.1. 5237 sayılı TCK'nın 190.Maddesinin Birinci Fıkrasında Düzenlenen Suç Açısından Hareket Unsuru

Maddenin birinci fıkrasında uyuşturucu madde kullanılmasını kolaylaştırma seçimlik hareketler öngörülmüş, bunların dışında kalan hareketler suçun unsurunu oluşturmayacağından başka suçta ortaya çıkmazsa, ortada suç da olmayacaktır. Bu nedenle de, hareket; özel yer, donanım ve malzeme sağlama, kullananların yakalanmalarını zorlaştırıcı önlemler alma ya da uyuşturucu madde kullanma metotları hakkında bilgi vermedir.¹⁵¹⁴

Bu suçun maddi unsurunu oluşturan seçimlik hareketler; m.190/1.fıkranın (a), (b) ve (c) bentlerinde somut olarak düzenlenmiştir.¹⁵¹⁵ Bu nedenle, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasının kolaylaştıracağı bağlı hareketler, sınırlı olarak sayılmıştır.

Sırf hareket suçu niteliği dolayısıyla, bu eylemlerin bizzat yapılması failin cezalandırılması için kâfi görülmektedir. Yine, sırf hareket suçu olmasının bir neticesi olarak; bu eylemler sonucunda muhatabın uyuşturucu maddeyi kullanması gibi, bir sonucun gerçekleşmesi koşul olarak aranmamaktadır.¹⁵¹⁶

m.190/1.fıkrasında sayılan hareketlerin, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma maksadıyla, yapılması gerekir. Fail, m.188'de düzenlenen suçların, işlenmesini kolaylaştırmak gayesiyle hareket etmesi durumunda, bu madde de yer alan suçlar söz konusu olacaktır.¹⁵¹⁷

Kısacası, m.190/1. fıkradaki suçun meydana çıkması için, failin daha önce de aynı şahsın veya başkasının uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmasını kolaylaştırmak olması, şartı aranmaz. Dikkat edilmelidir ki, burada kişiye uyuşturucu veya uyarıcı madde verilmemekte, zira verilirse, (Kişiye bu maddeler verildiği

¹⁵¹³Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.376.

¹⁵¹⁴Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.376.

¹⁵¹⁵5237 sayılı TCK m.190/1-a, b, c, bent gereği hareketler; Bu seçimlik hareketler, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak amacıyla;

-Özel bir yer, donanım veya malzeme sağlanması,

-Kullananların yakalanmalarını zorlaştıracak önlemler alınması,

-Kullanma yöntemleri konusunda başkalarına bilgi verilmesidir,

olarak belirlenmiştir, bakınız, Ali PARLAR ve Azmi KIZILKAYA (2018), age., s.499, Birsen ELMAS (2020), age., s.555, Mustafa ÖZTÜRK (2020), age., s.609.

¹⁵¹⁶Mustafa ÖZTÜRK (2020), age., s.609.

¹⁵¹⁷Birsen ELMAS (2020), age., s.556.

durumda) m.188/3.fıkıada, yer bulan uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti, suçı oluşmaktadır.¹⁵¹⁸

Bir kişi, hem uyuşturucu madde temin etmiş, hem de tedarik ettikten sonra kullananlar açısından, kullanma imkânını kolaylaştırmışsa; bu durumda hem m.188 hem de m.190/1.fıkrasında yer bulan suçtan sorumlu olur.¹⁵¹⁹

Bu seçimlik hareketlerin, birinin ya da hepsinin yapılması, eylem yönünden farklılık yaratmayacak, yine de tek suç ortaya çıkacaktır.¹⁵²⁰ Yani, m.190/1-a, b, c bentlerinde belirtilen seçimlik hareketler, tek suçtur. Kısacası, bir tanesi gerçekleşince suç meydana gelir, olması gereken; bentlerde yer alan fiillerden birkaçı gerçekleşirse, tek suçtan ceza verilip, m.61 gereği alt sınırdan uzaklaşılmalıdır.¹⁵²¹

m.190 yönünden; mülga 765 sayılı TCK'da, serbest hareketli suç iken, 5237 sayılı TCK'da seçimlik hareketli suç halini almıştır.¹⁵²²

3.4.4.1.1. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddenin Kullanılmasını Kolaylaştırmak için Özel Yer, Donanım veya Malzeme Sağlama

Türk Dil Sözlüğü-TDK'da, donanım; tesisat olarak, malzeme; gereç olarak tanımlanmıştır.¹⁵²³

Suçı oluşturan, birinci seçimlik hareket; 'özel yer, donanım veya malzeme sağlamak'tır.¹⁵²⁴

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin, kullanılmasının kolaylaştırılmasından amaç, bu maddeyi kullanmak isteyen kişilerin; uyuşturucu veya uyarıcı maddeye ulaşmasını çabuklaştırmak ve bu durumu güvenilir şekle getirmektir.¹⁵²⁵

Özel yerin, uyuşturucu maddeyi kullanan kişinin, başkaları tarafından görölmesinin engellemeye, yakalanma tehlikesinin azaltmaya veya ona bu yönde güven duygusu vermeye, olanaklı nitelikte olması aranmaktadır.¹⁵²⁶

'Özel' kelimesi, 'yalnız bir kişiye, bir şeye ait ya da ilişkin olan, dikkate değer, istisnai, her zaman görölenden, olağandan farklı' manaya, gelmektedir. 'Özel yer'

¹⁵¹⁸Ali PARLAR ve Azmi KIZILKAYA (2018), age., s.500, Mustafa ÖZTÜRK (2020), age., s.611.

¹⁵¹⁹Mustafa ÖZTÜRK (2020), age., s.611.

¹⁵²⁰Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.376.

¹⁵²¹Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.86.

¹⁵²²Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.376.

¹⁵²³**Donanım ve malzeme; tanım, TDK sözlüğü**, <https://sozluk.gov.tr/>. (E.T.19.06.2021).

¹⁵²⁴Ali PARLAR ve Azmi KIZILKAYA (2018), age., s.499.

¹⁵²⁵Birsen ELMAS (2020), age., ss.555-556.

¹⁵²⁶Birsen ELMAS (2020), age., s.557.

istisnai yer, olağandan farklı mekândır.¹⁵²⁷ Özel yer; belli bir kişi ya da kişilerin kullanımına ayrılan veya o kişi ya da kişilere özgülenen, yer demektir.¹⁵²⁸

Bu suç bakımından, özel yer ayarlanmasıysa, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kişiler tarafından kolaylıkla ve güvenle tüketilebileceği yerin, kullanıcıların faydalanmasına arz edilmesidir. Özel yerin, uyuşturucu maddeyi kullanan kişinin, başkaları tarafından görülmesini engellemeye ve ona bu yönde güven duygusu vermeye, elverişli nitelikte olması, aranmaktadır. Özel yer, örneğin bir yazlık veya çiftlik evi, bağ, bahçe, otomobil, bar pavyon, diskotek, otel gibi yerler olabilir.¹⁵²⁹

Bu fiili işleyen kimsenin; bu mekânın maliki olması şart değildir. Bu kişi, bu mahallin sahibi olabileceği gibi, buranın kiracısı da olma imkânına sahiptir.¹⁵³⁰

Donanım, sözlük anlamına göre, ‘Belli bir işi yapmada ihtiyaç duyulan her türlü araç ve gereç’ anlamına gelir.¹⁵³¹ Sözlük anlamına göre malzemeyse, gereç manasındadır. Gereç de; ‘Belirli bir işi yapmak için kullanılması gereken maddeler, materyal’ olmayı ifade eder.¹⁵³²

Bu suç için; ‘donanım veya malzeme’ sağlanması ise, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanılmasına yarayan şırınganın temini, esrar kullanımı için nargile ya da platin tabakanın hazırlanması gibi, araçların sağlanması manasına gelmektedir. Failin, özel yerin maliki, zilyedi, malik ya da zilyet adına hareket eden veya o yerde çalışan bir şahıs olabilir. Bu tür bir yerin, yalnız başkasının uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmasına tahsis edilmesi, gerekli değildir. Ayrıyeten, sağlanan özel yer için, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullananlardan; ücret alınıp alınmamasının da ehemmiyeti bulunmaz. Fakat özel yer, malzeme ve donanımı temin eden failin, bu hizmetin bedeli olarak doğrudan ya da başka bir mal veya hizmetin fiyatına ekleyerek, dolaylı biçimde ücret almaları olanağı vardır. Suçun meydana çıkması için, kendisine kolaylık sağlanan kişinin, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanması da gerekli değildir.¹⁵³³

Donanım veya malzeme sağlamak hareketleri, birlikte ve birbirine seçimlik olarak belirtildiği için, donanım ve malzemenin birbirinden farklı kavramlar olduğu

---

¹⁵²⁷Ali PARLAR ve Azmi KIZILKAYA (2018), age., s.499.

¹⁵²⁸Birsen ELMAS (2020), age., s.557.

¹⁵²⁹Ali PARLAR ve Azmi KIZILKAYA (2018), age., s.499, Mustafa ÖZTÜRK (2020), age., s.609.

¹⁵³⁰Mustafa ÖZTÜRK (2020), age., s.609.

¹⁵³¹Birsen ELMAS (2020), age., s.559.

¹⁵³²Birsen ELMAS (2020), age., s.559.

¹⁵³³Ali PARLAR ve Azmi KIZILKAYA (2018), age., s.499, Mustafa ÖZTÜRK (2020), age., ss.609-610.

3.4.4.1.2. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddeyi Kullananların Yakalanmasını Zorlaştıracak Önlemler Alma

m.190/1-b, kullananların, yakalanmasını zorlaştıracak önlemler almayı düzenleyen bu madde de, önlemden anlaşılması gereken, mekâna yönelik olabilir, kişinin bedeninde anlaşılabilir izlerin silinmesi, görünmez hale getirilmesi, olarak da anlaşılabilir.¹⁵⁴⁰

Konuyu açarsak; m.190/1.fikrada sayılan ikinci seçimlik hareket için, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak amacıyla, ‘kullananların yakalanmasını zorlaştıracak önlemler almaktır’ olarak düzenlenmiştir. Bu önlemler, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullananlarda, tespit edebilecek olan tıbbi belirtileri, madde delillerinin gizlemeye yönelik olabileceği gibi, kullananların yakalanmalarını zorlaştırmak maksadıyla, örneğin özel bir kaçış tüneli, gizli bir bölme, bu açıdan kullanıcıların hizmetine temin edilmiş olabilir.¹⁵⁴¹

Yine, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullananların vücudundaki iğne izlerini yok etmek ya da iğne emarelerini kaybetmek ya da iğne izlerinin görülmesini kapamak için, ona dövme yapılmasından, uyuşturucu maddenin tesirlerini azaltıcı, bir takım ilaçlar teklif edilmesi, bu seçimlik hareket ihtivasına girmektedir. Bu açıdan, kullananların yakalanmalarını zorlaştıracak önlemleri almanın, 5271 sayılı CMK’da ifade edildiği biçimiyle, yakalama; koruma tedbirinden kaçmalarını temin edecek şekilde, teknik anlamda ve dar bir şekilde anlaşılması gerekmektedir.¹⁵⁴²

Zorlaştıracı önlemler almak, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımının, kişide oluşturduğu belirtileri ya da bu suça ilişkin diğer delilleri, ortadan kaldırmak amacıyla yönelik eylemlerdir.

Suçun oluşması için, failin, ‘uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak’ gayesiyle, kullananların, yakalanmalarını zorlaştıracak önlemler alması aranır. Bu suç, 5237 sayılı TCK’nın 283.maddesinde hüküm altına alınan, ‘suçluyu kayırma’ suçundan ayrı düzenleme olup, m.283; “herhangi bir suçu işlemiş bir kişiye ... imkan sağlama” fiili yaptırıma bağlanmışken, yalnızca ‘uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma’ suçunu işlemiş suçluların, yakalanmasını engelleme eylemleri, m.190/1-(b) bendi kapsamında düşünülecektir.¹⁵⁴³(Buradaki düzenleme özel hüküm konumundadır).

¹⁵⁴⁰Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.377.

¹⁵⁴¹Ali PARLAR ve Azmi KIZILKAYA (2018), age., s.499, Mustafa ÖZTÜRK (2020), age., s.610.

¹⁵⁴²Mustafa ÖZTÜRK (2020), age., s.610.

¹⁵⁴³Birsen ELMAS (2020), age., ss.562-563.

5237 sayılı TCK'da, hüküm altına alınan, herhangi bir suça ilişkin delillerin yok edilmesi, gizlenmesi veya değiştirilmesi, m.281'deki suçu oluştururken, yalnızca 'uyuşturucu madde kullanma' suçuna ilişkin; delillerin yok edilmesi, gizlenmesi veya değiştirilmesi fiilleri m.190/1.fikrası kapsamında incelenecektir. Yine, m.190/1.fikrasındaki, suçun söz konusu olabilmesi açısından, failin, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullananların yakalanmasını engellemeye yönelik; delilleri yok etme, gizleme ya da değiştirme hareketlerini, 'uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak' maksadıyla gerçekleştirilmesi aranır.¹⁵⁴⁴

3.4.4.1.3. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddelerin Kullanılması Yöntemi Hakkında Başkalarına Bilgi Verme

5237 sayılı TCK m.190/1.fikrasının (c) bendinde, suçun diğer bir hareket şekli olan 'kullanma yöntemleri hakkında başkasına bilgi verme' şekli, düzenlenmiştir.¹⁵⁴⁵

m.190/1.fikrada öngörülen, üçüncü seçimlik hareket olan, 'kullanma yöntemleri konusunda başkalarına bilgi vermek'teki amaç, uyuşturucu veya uyarıcı madde, elde edebileceği yerler konusunda, başkalarına bilgi verilmesi değil; uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin cinsi, etki derecesi, dozajı, kullanım şekli, vücuda hangi yoldan enjekte edileceği gibi kullanma metotları bakımından, başkalarına bilgi vermektir.¹⁵⁴⁶

m.190/1-c'deki, kullanma yöntemleri konusunda bilgi vermektir kasıt, kullanmaya yönelik bilgilendirilmedir. Eğer bu kullanma değil, yapıma ilişkin olursa, suçun vasfı değişip, m.188/1 gerçekleşecektir.¹⁵⁴⁷ Kullanma metotları hakkında bilgi verme, şekilleri vardır.¹⁵⁴⁸

Suçun hareket unsuru, yukarıda da söz edildiği gibi, 'kullanma yöntemleri konusunda başkalarına bilgi verme'dir. Bilgi vermenin, ötesine geçerek, örneğin eroinin nasıl kullanılacağını göstermek amacıyla, enjektörle başkasına eroin zerk etme halinde, bu suç değil, m.188/3.fikrasında düzenlenen, suç söz konusu olacaktır.¹⁵⁴⁹

¹⁵⁴⁴Birsen ELMAS (2020), age., ss.563-564.

¹⁵⁴⁵Birsen ELMAS (2020), age., s.564.

¹⁵⁴⁶Ali PARLAR ve Azmi KIZILKAYA (2018), age., s.500.

¹⁵⁴⁷Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.378.

¹⁵⁴⁸Kullanma metotları hakkında bilgi verme;

a-uyuşturucu veya uyarıcı maddenin nasıl kullanıma hazır hale getireceği,

b-nasıl kullanılacağı,

c-vücuda nasıl zerkedileceği konusunda,

d-bir başkasına, bilgi sağlamak olarak,

gerçekleştirilebilir, bakınız, Birsen ELMAS (2020), age., s.564.

¹⁵⁴⁹Birsen ELMAS (2020), age., s.565.

Bu konuyla ilgili sonuç olarak, üçüncü seçimlik hareket; kullanma yöntemleri hakkında, başkalarına bilgi vermek, olarak düzenlenmiş olup, burada esasında açıkça; kullanma yöntemleri konusunda bilgi verilmesi, yaptırım altına alınmıştır. Bu sebeple, aslında 5237 sayılı TCK'nın, 188.maddesinde tanımlanan, suç tipine iştirak çerçevesinde değerlendirilmesi gereken, 'uyuşturucu maddenin nasıl yapılacağı, nereden temin edileceği, kimden alınacağı' gibi, hususlar hakkında bilgi vermek, 5237 sayılı TCK'nın, 190.maddesi ihtivasında, düşünülmez. Bu seçimlik hareket, kapsamına giren hususlar; bir uyuşturucu maddenin kullanılırken, dozajının ne kadar olacağı, hangi uyuşturucu maddenin ne gibi tesirlerde bulunabileceği ya da bu uyuşturucu maddenin, vücuda ne şekilde zerk edileceği gibi, durumları kapsamaktadır.

1550

3.4.4.2. 5237 sayılı TCK'nın 190 Maddesinin İkinci Fıkrasında Düzenlenen Suç Açısından Hareket Unsuru

5237 sayılı TCK m.190/2'de düzenlenmiştir. Bu fıkrada da seçimlik hareketler vardır; ilk olarak uyuşturucu madde kullanılmasını alenen özendirme hareketi, ikinci hareketse özendirecek şekilde yayın yapılmasıdır.¹⁵⁵¹ m.190/2 fıkrasında düzenlenen suçun hareket unsurları, olarak belirlenmiştir.¹⁵⁵²

Bu suçun maddi unsurunu oluşturan seçimlik hareketler, başkasının uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmasını alenen özendirmek veya özendirici nitelikte yayın yapmak olarak belirtilmelidir. Aleniyet için aranan esas kriter, eylemin, gerçekleştiği şartlar açısından belirli olmayan ve birden fazla kişiler tarafından algılanabilir olması anlaşılmalıdır. Özendirici nitelikte yayın yapılması durumunda da aleniyet fiilen ortaya çıkmaktadır. Suçun oluşması açısından, kanun maddesinde; uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasının alenen özendirilmesi veya özendirecek nitelikte yayın yapılması şeklinde yer bulmuştur.¹⁵⁵³

¹⁵⁵⁰Mustafa ÖZTÜRK (2020), age., s.610.

¹⁵⁵¹Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.378.

¹⁵⁵²5237 sayılı TCK m.190/2 fıkrasında düzenlenen suçun hareket unsurları;

a-Uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanılmasını alenen özendirme,

b-Uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanılmasını alenen özendirecek şekilde yayın yapma,

olarak gösterilmiştir. Suçun bu hali de, bir tehlike suçu niteliğindedir, bakınız, Birsen ELMAS (2020), age., ss.556-557.

¹⁵⁵³Ali PARLAR ve Azmi KIZILKAYA (2018), age., s.500.

Bu suçun oluşması açısından, ‘uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmasının’ özendirilmesi gerekir. m.188’de düzenlenen suçların işlenmesine özendirme şeklinde gerçekleşirse, bu suçlara iştirak hükümlerinin uygulanması gerekmektedir.¹⁵⁵⁴

3.4.4.2.1. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddelerin Kullanılmasını Alenen Özendirme

Türk Dil Sözlüğü-TDK’ya göre özendirmek; özenmesini sağlamak, teşvik etmek, ve de; aleniyet; açıklık, olarak tanımlanmıştır.¹⁵⁵⁵

Özendirmekten kasıt; uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanılması konusunda muhatapları teşvik etmek, onları isteklendirmek veya uyuşturucu ve uyarıcı maddeleri kullanmaları hususunda onları kışkırtma hareketleridir. Özendirmede, kişiyi uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanmaya, teşvik, tahrik ederek, kişide; uyuşturucuya karşı sıcak duygular uyandırmak, muhatapları etkilemeleri söz konusudur.¹⁵⁵⁶ Özendirmek; düşünce açıklamasıdır.¹⁵⁵⁷

5237 sayılı TCK m.190/2’de yer bulan suç; seçimlik hareketli olup, alenen özendirme ve bu nitelikte yayın yapılmasıdır.¹⁵⁵⁸ Buna göre de, m.190/2 ilk hareket-alenen özendirme de; özendirmek olarak kabul edilecek davranışların, kişide; uyuşturucu madde kullanma isteği uyandırması, etki doğurması doğuracak şekilde olmalıdır.¹⁵⁵⁹ Çeşitli şekilde, özendirme hareketleri de, bulunmaktadır.¹⁵⁶⁰

Özendirme hareketi, objektif olup, aynı zamanda aleni¹⁵⁶¹ olmalıdır.¹⁵⁶² Türk hukuk sisteminde, birçok yerde aleniyet geçmesine rağmen, tanımı mevzuatta yer almamıştır.

¹⁵⁵⁴Birsen ELMAS (2020), age., s.557.

¹⁵⁵⁵Özendirme, aleniyet; tanım, TDK sözlüğü, <https://sozluk.gov.tr/>, (E.T.19.06.2021).

¹⁵⁵⁶Birsen ELMAS (2020), age., s.565.

¹⁵⁵⁷Zeki HAFIZOĞULLARI ve Muharrem ÖZEN (2017), age., s.108.

¹⁵⁵⁸Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.87.

¹⁵⁵⁹Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.378, Birsen ELMAS (2020), age., s.566.

¹⁵⁶⁰Özendirme hareketleri;

a-bir kimseye madde kullanımını iyi göstermek,

b-kişiyi teşvik etmek,

c-kişiyi tahrik etmek,

şeklinde gerçekleşebilir, bakınız, Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.87.

¹⁵⁶¹Aleniyetse; sözlük anlamına göre “açıklık” olarak ifade edilir. Aleniyetin varlığı için önemli olan, çok sayıda insanın fiili öğrenmesinin olanaklı olması halidir. Bir yerin aleni olup olmadığı, o yerin o an için herkese açık olup olmasına göre tespit edilebilir, bakınız, Birsen ELMAS (2020), age., ss.565-566, Aleniyet; herkesin veya birçok kimsenin duyup görmesiyle değil, duyup görebilmek imkânı ve olası bulan yerlerde eylemin işlenmesi, olarak da belirtilebilir, bakınız, Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.87.

¹⁵⁶²Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.378., Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.87.

Tezcan/Erdem/Önok için aleniyet; suçun oluşmasında, eylemin belirsiz sayıda birey tarafından; algılanabilir olmasını yeterli saymışlardır.¹⁵⁶³

Yine, uygulamada umumi yerler ile herkesin girebileceği; yani umuma açık yerler, aleni olarak kabul görmektedir.¹⁵⁶⁴

Aleniyet betimlemesiyle ilgili, Yargıtay kararı¹⁵⁶⁵ da bulunmaktadır.

Suçun işlendiği yerin, aleni yerlerden olup olmadığı hususunda, şüphe duyulması durumunda; mahallinde keşif yapıp, bilirkişi raporu oluşturulmalıdır.¹⁵⁶⁶

Yine, özendirmede de, bu hareket sonucu, kişi kullanmasa bile, tehlike suç oluşmasından ötürü, bu hareketin varlığında suç oluşur.¹⁵⁶⁷ Yani, bu suç tehlike suç olup, özendirmeye yönelik hareketlerin yapılması; yeterlidir. Ayrıyeten; sonucun ortaya çıkması aranmaz.¹⁵⁶⁸

3.4.4.2.2. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddelerin Kullanılmasını Alenen Özendirici Nitelikte Yayın Yapmak

5237 sayılı TCK m.190/2 gereği, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını alenen özendirecek nitelikte, yayın yapmakta suçtur.

Türk Dil Sözlüğü-TDK'da yayın; basılıp satışa çıkarılan kitap, gazete vb., neşriyat ve de; radyo ve televizyon aracılığıyla halka sunulan, duyurulan, iletilen eser, program, neşriyat, olarak tanımlanmıştır.¹⁵⁶⁹ Yayın; yazı, resim veya sesin herhangi bir elverişli araç kullanılarak, çok sayıda kişinin, bilgisine ulaşmasını sağlayacak, biçimde dağıtılmasıdır.¹⁵⁷⁰

Özendirme işleminin; yayın yolu ile yapılması suçun hareket unsuru olarak düzenlenmiştir. Yayının; yazılı, sözlü veya görsel yolla olması fark etmez. Bu sebeple

¹⁵⁶³AKTARAN Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.804.

¹⁵⁶⁴Birsen ELMAS (2020), age., s.566.

¹⁵⁶⁵“Sanık Süleyman, diğer sanıklar İbrahim ve Gürhan’ın azmettirmesi sonucu müsnet suçu işlediği anlaşılmakla mahkemenin kabulünde isabetsizlik görülmediğinden tebliğnamenin 2 no.lu bozma düşüncesine iştirak edilmemiştir. Dosya içeriğine göre sair temyiz itirazları yerinde görülmemiştir. Ancak; sövme içeren sözlerin yazıldığı mahallin, umumi bir yer olan sokakta gelip geçen herkesin rahatlıkla görebileceği duvar olduğu ve bu durumla yazıların TCK’nın 480/4 fıkrasında gösterilen (teşhir olunmuş yazı) niteliğinde olması cihetle sanığın eyleminin TCK’nın 482/son madde ve fıkrasına uyduğu gözetilmeden aynı yasanın 482/3 madde ve fıkrasına göre hüküm kurulması...” Yargıtay 2.CD., 13.02.2004 Tarih, 2002/17162 E., 2004/2271 K. sayılı Kararı, AKTARAN Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.804.

¹⁵⁶⁶Birsen ELMAS (2020), age., s.566.

¹⁵⁶⁷Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.379.

¹⁵⁶⁸Birsen ELMAS (2020), age., s.566.

¹⁵⁶⁹Yayın tanım, TDK sözlüğü, <https://sozluk.gov.tr/>, (E.T.19.06.2021).

¹⁵⁷⁰Ahmet Cemal RUHİ (2020),s.88, Mustafa ÖZTÜRK (2020), age., s.611.

de, yayının gazete, dergi, kitap, radyo, televizyon ve hatta internet yolu ile olması mümkündür.¹⁵⁷¹

Basın ve yayın yolunu tanımlayan, 5237 sayılı TCK m.6 ‘Tanımlar’ başlıklı, m.6/1-g;” Basın ve yayın yolu ile deyiminden; her türlü yazılı, görsel, işitsel ve elektronik kitle iletişim aracıyla yapılan yayınlar,” olarak ifade bulmuştur. Yani, basın ve yayın ya da internet ile de gerçekleşen özendirme fiili, m.190/2.fikrasına uygun; suçu meydana getirebilir. Suçun oluşması için, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasının alenen özendirilmesi ya da özendirecek nitelikte yayın yapılması aranmaktadır. Basın Kanunu ihtivasında, fiilin gerçekleştiği hallerde de, Basın Kanununda, basın aracıyla işlenen suçlar açısından aranan özelliklerin, m.190/2.fikrasındaki, suç açısından da söz etmemiz gerekmektedir.¹⁵⁷²

Özendirecek şekilde yayın, aleniyetin özel görünüş biçimidir. Bu harekette de, netice ve hareket bitişik olup, bitişik hareket söz konusudur, hareketin basın yayın yolu ile yapılması halinde; suç ortaya çıkmaktadır.¹⁵⁷³ Suç, tehlike suçu olduğundan, yayın yoluyla özendirmeye ilişkin, hareketlerin yapılması yeterli olup, ayrıyeten neticenin gerçekleşmesi gerekmez.¹⁵⁷⁴

Tehlike açısından; uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirmesi, somut tehlike suçu olup, bu sebeple de, zararın ortaya çıkması aranmaz.¹⁵⁷⁵ Yani, suç; tehlike suçu olup, somut bir kimsenin uyuşturucu madde kullanmasını kolaylaştırarak, toplumun dolaylı yoldan tehlikeye sokulması durumunda, bahsedilen bir suç oluşup, kolaylık sağlanan kimse açısından; bir tehlikenin ya da zararın ortaya çıkmasına gerek yoktur.¹⁵⁷⁶

Netice açısından bakıldığında; uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu, üç seçimlik hareketle gerçekleşip, bunlar da; birincisi, özel yer, donanım veya malzeme sağlamak, ikincisi, kullananların yakalanmalarını zorlaştıracak önlemler almak, üçüncüsü de, kullanma yöntemleri konusunda bilgi vermek, hareketleri şeklinde olup, bunların somut dünyada görülmesiyle; suç tamamlanmaktadır¹⁵⁷⁷

---

¹⁵⁷¹Birsen ELMAS (2020), age., ss.566-567.

¹⁵⁷²Mustafa ÖZTÜRK (2020), age., s.611.

¹⁵⁷³Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.379.

¹⁵⁷⁴Birsen ELMAS (2020), age., s.567.

¹⁵⁷⁵Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.380.

¹⁵⁷⁶Birsen ELMAS (2020), age., s.556.

¹⁵⁷⁷Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., ss.379-380.

Nedensellik bağı açısından da; uyuşturucu madde kullanılmasına özendirme suçu somut tehlike suçu olduğundan (yukarıda belirtildi), somut tehlike suçlarında, failin cezalandırılabilmesi için; tehlikenin gerçekleştirileceğinin objektif olarak da tespiti yeterli kabul edilmektedir. Fakat, somut tehlike suçu olması sebebiyle, eylemin suçun konusu yönünden, gerçekten tehlike yaratıp yaratmadığının, somut tehlike ile fiil arasında nedensellik bağının kurulup kurulmadığının, hâkim tarafından araştırılıp tespiti de, gerekmektedir. Bunun sonucu olarak da, somut tehlike suçlarında; suçla korunan hukuksal değer in somut biçimde, tehlikeye sokulma koşulunu aramaktadır. (Bu açıdan kanun koyucular).¹⁵⁷⁸

3.5. MANEVİ UNSUR

5237 sayılı TCK m.190 açısından, manevi unsur; kast ve taksir açısından inceleme konusu yapılacaktır. Yani, suçun kasıtlı halleri oluşabilir mi, taksirli haline yer verilmiş midir, bunlar incelenerek bazı tespitler yapılacaktır.

m.190/1. ve 2.fıkralarındaki suçlar; kasten işlenebilen suçlardır.¹⁵⁷⁹ Suçta saikin önemi yoktur, kişiye, uyuşturucu yoksunluğu nedeniyle, kötü durumda bulunmasından ötürü, acıma duygusuyla; özel yer, donanım sağlanmasının suçun oluşumuna etkisi olmayacağı da, bu sırada belirtilmelidir.¹⁵⁸⁰

Birinci fıkradaki suç bakımından, failin, bu seçimlik hareketlerin, başkalarının uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmalarını kolaylaştıracağını; bilmesi ve istemesi niyeti aranmaktadır.¹⁵⁸¹

m.190/1’de düzenlenen suçlar açısından, kast; ‘bir kişinin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanacağını’ bilinmesi ve ‘bu kişinin uyuşturucu veya madde kullanmasını kolaylaştırmanın’ istenmesi, olarak belirlenebilir.¹⁵⁸² m.190/1’de, doğrudan kast için; aranan koşullar vardır.¹⁵⁸³

¹⁵⁷⁸Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., ss.380-381.

¹⁵⁷⁹Ali PARLAR ve Azmi KIZILKAYA (2018), age., s.500, Mustafa ÖZTÜRK (2020), age., s.612, Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.382, Birsen ELMAS (2020), age., ss.567-568, Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.806, Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.1012.

¹⁵⁸⁰Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.382.

¹⁵⁸¹Ali PARLAR ve Azmi KIZILKAYA (2018), age., s.500, Mustafa ÖZTÜRK (2020), age., s.612.

¹⁵⁸²Birsen ELMAS (2020), age., ss.567-568.

¹⁵⁸³5237 sayılı TCK m.190/1 doğrudan kast için aranan koşullar;

a-Bir şahsın uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanacağını bilen ve bu kişinin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmasını kolaylaştırmasını isteyen failin; özel yer, donanım veya malzemeyi isteyerek sağlamalı,

Yine, özendirme fiili, uyuşturucu madde kullanmayı teşvik etme olabileceği gibi, uyuşturucu madde kullanma fikri olanların, bu fikrini kuvvetlendirme şeklinde de olabilir. Bu anlamda, kişilerde, uyuşturucu veya uyarıcı maddeler ile ilgili olan olumsuz düşüncelerin, ortadan kaldırılıp, toplumdaki, bu tür yargıların değiştirmesine yönelik eylemlerde; özendirme hareketi ihtivasında değerlendirilmelidir. Bu suç tipinin, manevi unsuru; kasten ve olası kastla da gerçekleşebildiğinden, örneğin bir şarkıda uyuşturucu madde kullanımını özendirecek şekilde sözlerin yer alması ya da bir gazetecinin köşesinde kendi tecrübesinden yararlanarak bunun iyi bir şey olmasından bahsetmesi, keza yine benzer olarak, bir şarkıcının da kitabında uyuşturucu partilerinden başkalarını teşvik edecek biçimde söz etmesi; özendirme suçunu oluşturabilecek eylemlerdir.¹⁵⁸⁴

'Uyuşturucu madde kullanacağını bilmek' lafzı, 5237 sayılı TCK m.190/1 için 'özel kast' halini doğurmuştur. m.190/2 de ise böyle bir düzenlemeye yer verilmediğinden, genel kast; söz konusudur.¹⁵⁸⁵ Genel kastla işlenebilen durumlarda olası kastta¹⁵⁸⁶ mümkündür. m.190/1.fikrasında tanımlanan suç tipinde, kanun koyucu, bizzat failin, belirli bir saikle hareket emesini, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak maksadıyla hareket edilmesini aradığından, olası kastla işlenmesi mümkün değildir; bu suç açısından failin doğrudan kastla hareket etmesi gerekmektedir.¹⁵⁸⁷

5237 sayılı TCK m.190 için, olası kastın mümkün olup olmadığı konusunda görüşler vardır.¹⁵⁸⁸ Kanımızca, m.190/2 suçu, m.190/1'deki gibi, 'uyuşturucu veya

---

b-Bir şahsın uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanacağını bilen ve bu kişinin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmasını kolaylaştırmayı isteyen uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmasını kolaylaştırmasını isteyen failin, bu kişinin yakalanmasını zorlaştıracak önlemleri isteyerek almalı, c-Bir şahsın uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanacağını ve hakkında bilgi verdiği yöntemlerin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasına yönelik olduğunu bilen failin, bu kişinin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmasını kolaylaştırmayı istemesi ve bu kişiye kullanma metotları konusunu da isteyerek bilgi vermesi,

koşulları aranır, bakınız, Birsen ELMAS (2020), age., s.568.

¹⁵⁸⁴Mustafa ÖZTÜRK (2020), age., ss.611-612.

¹⁵⁸⁵Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.806, Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.1012.

¹⁵⁸⁶5237 sayılı TCK m.190/2'de özel kastın aranmaması, ifade ve sanat özgürlüğü açısından sorun yaratabilmektedir. Genel kastla işlenebilen bir suçta olası kastta mümkündür. Örneğin, uyuşturucu kullanımından bahseden popüler şarkıcının şarkı sözleri kullanımını özendirme hükmü içine girebilir, bu durumda, bu yönde şarkıların yapılması söz konusu olmayacaktır, Bu durum demokratik toplumlardan istenmeyecek bir haldir. Bu konuda yapılabilecek çözüm Doktrinde, madde düzenlenirken doğrudan kastla işlenebilir hükmünün hatta 'özendirme' amacının maddeye yerleştirilmesi olarak görülmektedir, bakınız, Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.1012.

¹⁵⁸⁷Mustafa ÖZTÜRK (2020), age., s.612.

¹⁵⁸⁸5237 sayılı TCK m.190 için, Olası kastın mümkün olup olmadığı konusunda görüşler;

uyarıcı madde kullanılmasını' ifadesi geçmediğinden, özel kast unsuru bulunmadığından, genel kastla işlenebilen bir suçtur. Genel kastla işlenebilen suçlar da; olası kastla işlenmeye müsaittir. Bu nedenle de olası kast mümkündür görüşü daha uygun görülmektedir.

m.190/1'de; 'uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak için' ifadesi geçtiğinden, bu suçta özel kast arandığına göre, olası kastla işlenmesine imkân olmadığı, yer alan görüşlerdendir.¹⁵⁸⁹

Taksirli hali, cezalandırılmayan bu suç için, sadece kasten işlenmeye uygun bulunduğu söylenebilir.¹⁵⁹⁰

m.190/2'deki suç açısından da, failin suça konu olan; söz, resim, görüntü veya yazının uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını özendirici nitelikte olduğunu; bilmesi ve kullanımını özendirmeyi istemesi de, gerekmektedir. Failin kastı, dosyadaki bilgi, belge ve tüm delillerin değerlendirilmesi ile tespit edilmelidir.¹⁵⁹¹

Kısacası, m.190/2 ve 3'deki suç açısından kast; hareketlerin 'uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasının özendirdiğini veya özendirme ihtimali olduğunu' ve 'alenen yapıldığını' bilmesi, 'uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirmenin' istenmesini, kapsadığını söyleyebiliriz.¹⁵⁹²

3.6. HUKUKA AYKIRILIK

Bu başlık altında, hem suçun hukuka aykırı unsuru açısından aykırılık kısmı, hem de varsa hukuka uygunluk nedenleriyle, uyuşması incelenecektir.

Eylem hukuka aykırı olmalıdır, hiçbir neden uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak için; başkalarını alenen uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmaya teşvik ettiklerinde, eylem hukuka aykırı olacaktır.¹⁵⁹³

1-Olası kast mümkün değildir, görüşü; Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma ve özendirme suçları olası kastla işlenmeye müsait değildir. Çünkü failin uyuşturucu madde kullanımını kolaylaştırma konusunda bilgisi ve buna yönelik iradesinin bulunması aranan özelliklerdendir, görüşler için, bakınız, Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.382, Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.806.

2-Olası kast mümkündür, görüşü; m.190/2.fıkrasında düzenlenen, özendirme suçu olası kastla da işlenebilir, görüşler için, bakınız, Mustafa ÖZTÜRK (2020), age., s.612.

¹⁵⁸⁹Görüşler için bakınız, Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.806.

¹⁵⁹⁰Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.382, Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.806.

¹⁵⁹¹Mustafa ÖZTÜRK (2020), age., s.612, Ali PARLAR ve Azmi KIZILKAYA (2018), age., s.500.

¹⁵⁹²Birsan ELMAS (2020), age., s.570.

¹⁵⁹³Zeki HAFIZOĞULLARI ve Muharrem ÖZEN (2017), age., ss.107-108.

Hukuka uygunluk sebepleri;

Kolaylaştırma konusunda, hukuka uygunluk nedenlerinin uygulanmaması yönünde; görüşler mevcuttur.¹⁵⁹⁴

m.190/2 için, basın açısından haber verme hakkına bağlı, ‘hakkın icrası’ hukuka uygunluk nedeni¹⁵⁹⁵ olarak görülmektedir. Özendirici sayılabilecek; şarkının ya da resmin, her zaman; uyuşturucu madde kullanılmasını özendirme olarak kabul edilemeyeceği belirtilebilmektedir. Bunun sonucu olarak, gerek ifade özgürlüğü, gerek bilim ve sanat özgürlüğü, dikkate alınarak; AİHM içtihatları ve Anayasa hükümleri çerçevesinde, yapılacak değerlendirmenin; elverişli, orantılı ve demokratik bir toplumda, gerekli olduğuna dikkat edilmesi de gerekmektedir.¹⁵⁹⁶ Konuyla alakalı, bir magazin haberi de, gündeme gelmişti.¹⁵⁹⁷

Bu konuda; hem 5237 sayılı TCK m.190/1 hem de m.190/2 için, hukuka uygunluk sebebi olarak, hekimlik mesleğinin icrası gösterilebilir. Çünkü, özellikle uyuşturucu müptelalarının tedavilerinde; kısmen de olsa düşük dozda uyuşturucu madde vücutlarına zerk edilebilir¹⁵⁹⁸ (1.bölüm zarar azaltımı konusunda değinilmiştir).

Yani, uyuşturucu madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunda, hukuka uygunluk sebebi olarak hakkın icrası, söz konusu olabilmektedir. Bir hekimin, uyuşturucu bağımlısı hastasının tedavisi sırasında, gerçekleştirdiği hareketler tedaviye yönelikse (uyuşturucu tedavisi); m.190/3 olarak değerlendirilmeyip, fiil hukuka uygun kabul edilecektir.¹⁵⁹⁹

Bu konuyla ilgili olarak, yine önemli bir hususta, hekimin aydınlatma yükümlülüğü gereği, icra edeceği bilgilendirme ve yönlendirmeleri, hekimlik mesleğinin icrasından sayılıp; suç konusu haline getirilmemelidir.¹⁶⁰⁰

¹⁵⁹⁴Zeki HAFIZOĞULLARI ve Muharrem ÖZEN (2017), age., ss.107-108.

¹⁵⁹⁵1982 Anayasa m.27 ‘Bilim ve sanat hürriyeti’ ve buna bağlı yayma hakkı genel sağlık için sınırlandırılmaz, eleştirisi de bulunmaktadır. Şarkı, sanat eseri olarak kabul edilirse o da hakkın icrasından yararlanır, düşüncesi bulunmaktadır, bakınız, Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.1013.

¹⁵⁹⁶Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.380.

¹⁵⁹⁷Konuyla ilgili, magazinde yer alan bir haber; “Sosyal medya hesapları ve söylediği bazı şarkılarında uyuşturucu kullanımını özendirdiği gerekçesiyle tutuklanan ‘Ezhe’ lakaplı fenomen rapçi Sercan İpekçioğlu hakkında, ‘Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma’ suçundan 10 yıla kadar hapis cezası istemiyle açılan davanın görülmesine başlandı. Mahkeme Ezhe’in, beraatine karar verdi” **UYUŞTURUCU HABER AKTARAN** <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/unlu-sarkici-uyusturucu-ozendirmekten-yargilaniyor-hayranlari-adliyeye-geldi-40871237>. (E.T.17.01.2021).

¹⁵⁹⁸Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAŞIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.806.

¹⁵⁹⁹Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.382.

¹⁶⁰⁰Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAŞIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.806.

Fakat öğretide, haklı eleştiri olarak; hekimin suçu bildirmekle ilgili yükümlülüğü, uyuşturucu madde bağımlılarının, hekime başvurmalarını engellemektedir. Durumun tersinden bakılırsa, hekim de, kendisine başvuran müptela kişiyi, tedaviye başlamadan önce, ihbarda bulunmak zorunda kalacak ve şayet bildirmezse, bu durumda hekim kendisi; uyuşturucu madde kullanmayı özendirmeden sorumlu tutulacaktır. Bu nedenle de, bu tip eylemler için; ciddi suç politikasının geliştirilmesine ihtiyaç vardır (hem ulusal hem uluslararası açıdan).¹⁶⁰¹

3.7. SUÇUN NİTELİKLİ HALLERİ

5237 sayılı TCK m.190 açısından da, nitelikli hal olarak; ağırlaştırıcı ya da hafifletici neden olup olmadığına bakacağız. Yine, konu bütünlüğü açısından, suçla ilgili; etkin pişmanlık kurumunun, m.190 açısından, düzenlenip-düzenlenmediğini gözetleyeceğiz. Belirttiğimiz konulara ilişkin; açıklamalarda bulunacağız.

3.7.1. Ağırlaştırıcı Sebepler

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmada, suça tesir eden sebepler, 5237 sayılı TCK m.190/3'de, düzenlenmiştir.¹⁶⁰² Yani, m.190/3'de, failin sıfatı bakımından; daha ağır cezayı gerektiren, nitelikli unsura yer verilmiş bulunmaktadır¹⁶⁰³ (özgü suç açısından).

Bu cezayı artırıcı sebebin, kabul edilmesinin gerekçesi; sağlığı korumakla görevli olan, meslek sahiplerinin; bir yandan sağlığa zararlı bir iş yapmalarındaki ahlaki kötülük, öte yandan meslekleri gereğince uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ulaşmalarındaki kolaylıktır.

Gerekçede belirtildiği gibi,¹⁶⁰⁴ bu ağırlaştırıcı sebeplerin düzenlenmesindeki amaç, kişilerin sağlıklarını korumakla yükümlü kimselerin, 'sağlığa aykırı iş yapmalarındaki ahlaki kötülük' ile aynı zamanda faillerin, 'mesleklerinden sağladıkları kolaylığı kötüye kullanmamaları', bu nedenle de; diğer hallerden daha ağır

¹⁶⁰¹Görüşler için bakınız, Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., ss.382-383.

¹⁶⁰²Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.381, Ali PARLAR ve Azmi KIZILKAYA (2018), age., s.500.

¹⁶⁰³Mustafa ÖZTÜRK (2020), age., s.612.

¹⁶⁰⁴Madde gerekçesi; ikinci fıkra, bu suçun belli meslek ve sanatı icra eden bireylerce işlenmesinde, daha ağır cezayı gerektiren nitelikli unsur yer almıştır, AKTARAN Birsen ELMAS (2020), age., s.551, Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.84.

zararı meydana getirmeye elverişli bulunmalarıdır.¹⁶⁰⁵ (Ahlaki kötülük, maddeye ulaşmada kolaylık, etkisi).

Maddede yapılan sayma; 'sınırlı nitelikte' (numerus clausus) olup, yorum yoluyla genişletilemez.¹⁶⁰⁶ Yani, m.190/3'de, sınırlı olarak sayılan, meslek sahipleri haricinde, diğer meslek sahipleri veya görevlileri açısından, bu cezayı artıran nitelikli hal, uygulama yeri bulmaz. Örneğin, eczacı kalfası, odacı, bekçi, şoför gibi kişiler; artırım kapsamına alınmayacak mesleklerdir.¹⁶⁰⁷

Yasa koyucu, maddelere basit şekilde ulaşanlara, belirlenen maddeleri satan, imal eden ya da meslek hayatında kullanan kişilerin, mesleklerini kötüye kullanmamaları için; cezayı artırmıştır.¹⁶⁰⁸ 5237 sayılı TCK m.190/3'ün; uygulanabilmesi için bazı koşullar, gerekir.¹⁶⁰⁹

m.190/1-2.fikrasında düzenlenen suçların, maddenin üçüncü fıkrasında sayılan, meslek mensupları tarafından, işlenmesi durumunda; verilecek ceza yarı oranında artırılacak şeklindedir.¹⁶¹⁰

Suçun işlendiği tarihte; mesleği yapıyor olması, geçerliliğini koruması gerekir. Örneğin, suç tarihinde; meslekleri yasaklanmış olan bir tabip hakkında, verilen cezanın, bu nedenle artırılması mümkün olmayacaktır. Bu sayılan meslek mensuplarının; resmi bir kuruluştaki, serbest olarak ya da özel bir kuruluştaki çalışmalarının önemi yoktur. Ayıryeten, bu suçu, mesleklerinin icra ettikleri sırada; işlemiş olmaları da aranan koşul değildir. Fakat, bu meslek sahiplerinin, bu meslek ve sıfatlarını suç tarihinde icra etmeleri, fiilen sıfatlarına uygun bir işle iştirgal etmeleri gerekli ve kâfidir.¹⁶¹¹

Burada bir hususun daha da hatırlatılması gerekmektedir; 5237 sayılı TCK m.190/3'de, düzenlenen bu nitelikli hal, Kanunun ilk halinde, maddenin ikinci fıkrası olarak ve yalnızca birinci fıkrada düzenlenen suçun nitelikli hali olarak düzenlenmişken, 08.07.2005 Tarihli, Resmi Gazete'de yayımlanarak, yürürlüğe giren,

¹⁶⁰⁵Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.381.

¹⁶⁰⁶Birsen ELMAS (2020), age., s.571, Erdener YURTCAN (2020), *Yargıtay Kararları Işığında Uyuşturucu Suçları*, 5.Baskı, Seçkin Yayıncılık San.ve Tic.A.Ş., Ankara, s.315.

¹⁶⁰⁷Ali PARLAR ve Azmi KIZILKAYA (2018), age., ss.500-501, Birsen ELMAS (2020), age., s.571, Mustafa ÖZTÜRK (2020), age., ss. 612-613.

¹⁶⁰⁸Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.85.

¹⁶⁰⁹5237 sayılı TCK m.190/3 uygulanabilmesi için bazı koşullar;

a-Failin, maddede belirtilen meslek ya da sıfatlardan birine sahip olması,

b-Failin, suç tarihinde mesleğinin fiilen icra ediyor,

koşulları aranmaktadır, bakınız, Birsen ELMAS (2020), age., s.571.

¹⁶¹⁰Birsen ELMAS (2020), age., s.571, Ali PARLAR ve Azmi KIZILKAYA (2018), age., s.501.

¹⁶¹¹Ali PARLAR ve Azmi KIZILKAYA (2018), age., s.501, Mustafa ÖZTÜRK (2020), age., s.613.

5377 sayılı Kanunun, 23.maddesiyle, maddenin ikinci fıkrası ile üçüncü fıkrasının yeri değiştirilmiş, böylelikle, bu nitelikle hal, TCK m.190/2 içinde ki düzenlenen suçlar açısından; uygulanabilir hale getirilmiştir.¹⁶¹²

Fakat, 5237 sayılı TCK'nın, yürürlüğe girdiği, 01.06.2005 tarihi ile 5377 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği, 08.07.2005 tarihleri arasında, işlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde özendirme suçlarına, 5237 sayılı TCK'nın, 7.maddesi gereğince; bu nitelikli halin uygulanmayacağına dikkat edilmelidir. Şu halde, bu nitelikli hal, ancak 08.07.2005 tarihinden sonra, işlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde özendirme suçları açısından; uygulama yeri bulacaktır.¹⁶¹³

3.7.2. Cezayı Kaldıran veya Azaltan Sebepler

Yukarıda ağırlaştırıcı unsura bakıldıktan sonra, 5237 sayılı TCK m.190 için öngörülmüş bir hafifletici neden var mı, ya da etkin pişmanlıkla ilgili m.192 uygulamaları bu suçta da kapsıyor mu, unsurlarına bakılacak bir başlıktır.

3.7.2.1. Hafifletici Nedenler

Bu suçlar bakımından; daha az ceza verilmesini gerektiren özel bir neden öngörülmemiştir.¹⁶¹⁴

3.7.2.2. Etkin Pişmanlık

5237 sayılı TCK m.192 etkin pişmanlık, m.188 ve 191 suçları için uygulanabilirken, m.190 suçları için uygulanmaz¹⁶¹⁵ (Bu konu eleştirilecek bir eksiklik olarak görülmektedir).

Etkin pişmanlık konusunda, kanun; suçtan geri dönen, suçun ve suçluların ortaya çıkmasına katkı sağlayan, uyuşturucu suçlarında etkili mücadele etmek için, devlet ile yapılan işbirliğini 'ödül'lendirmiş olup, bunu m.190 suçu, içinse öngörmemesi; anlaşılabilir bir durum olarak değerlendirilmiştir. Yine, etkin pişmanlık konusunda, suç ortağı ve sanık ifadelerinin kullanılması da, eleştiri konusu yapılmıştır (Mahkûmiyet hükmü kurulmadığından).¹⁶¹⁶

¹⁶¹²Birsen ELMAS (2020), age., ss.571-572.

¹⁶¹³Birsen ELMAS (2020), age., s.572.

¹⁶¹⁴Ali PARLAR ve Azmi KIZILKAYA (2018), age., s.501.

¹⁶¹⁵Birsen ELMAS (2020), age., s.824, Ali PARLAR ve Azmi KIZILKAYA (2018), age., s.501.

¹⁶¹⁶Doğan SOYASLAN (2020), Özel Hükümler, age., ss.498-499.

3.8. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ HALLERİ

Suç olağan işlenebileceği gibi, bazı durumlarda suçun genel işlenişinden farklı olarak da, gerçekleşebilmektedir. Bu nedenle de; suça teşebbüs, suçun iştirak halinde işlenmesi, suçta görülen içtimaı konularını, bu başlık altında, 5237 sayılı TCK m.190 için inceleyeceğiz.

3.8.1. Teşebbüs

Teşebbüs konusu, daha çok suçu oluşturan eylemlerle de alakalı olduğu için, 5237 sayılı TCK m.190'da da, seçimlik hareketler, çoklukla yer aldığı için, bu suç fiillerin tek tek incelenerek, teşebbüse olanaklı olup olmadığı irdelenmelidir.

Madde de tanımlanan, suçlar sırf hareket suçu niteliğinde olduğundan, kolaylaştırma veya özendirme hareketi sonucunda, bir kimsenin uyuşturucu madde kullanması veya kullanmaya özenmesi gerekmez. Bizzat failin, kolaylaştırma veya alenen ya da basın ve yayın yoluyla özendirme fiilini gerçekleştirmesi; suçun oluşması için yeterlidir.¹⁶¹⁷

m.190/1 ve 2, yani, madde kullanmayı kolaylaştırma ve alenen özendirme ya da yayın yapma suçları; sırf hareket suçları olup, hareketin gerçekleşmesiyle suç tamamlanır; görüşü vardır. Bu suçlarda, hareket bölünebilirse, teşebbüs mümkün görülmektedir. Örneğin, internet üzerinden, madde kullanmaya özendirme niteliğindeki yazıyı, yayınlamayı düşünen kişinin yazısı, web site yöneticileri, tarafından yayınlanırsa; teşebbüsten söz edilebilir.¹⁶¹⁸

190.maddesinin birinci ve ikinci fıkrasında düzenlenen suçlar; teşebbüse elverişlidir.¹⁶¹⁹ m.190/1'de, düzenlenen suçun, tehlike suçu olup olmaması, suçun tamamlanma anı olarak; belirlenen durumlar vardır.¹⁶²⁰

Fail, maddede belirtilen eylemleri yapmak üzere, harekete geçer, ancak elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaz ise; eylem teşebbüs aşamasında kalmış olur.¹⁶²¹ 5237 sayılı TCK m.190/1 ve 2.fıkralarının, tehlike türü (soyut ve somut tehlike)

¹⁶¹⁷Mustafa ÖZTÜRK (2020), age., s.613.

¹⁶¹⁸Görüşler için bakınız, Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAĞSIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.807.

¹⁶¹⁹Birsen ELMAS (2020), age., s.572.

¹⁶²⁰5237 sayılı TCK m.190/1'de düzenlenen suçun tehlike suçu olup olmaması, suçun tamamlanma anı olarak;

a-Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılması için özel yer, donanım ve malzeme sağlandığı anda,

b-Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullananların yakalanmasını zorlaştıracak önlemlerin alındığı anda

c-Kullanma yöntemleri konusunda bilgi verildiği anda

tamamlanmış olur, bakınız, Birsen ELMAS (2020), age., s.572.

¹⁶²¹Birsen ELMAS (2020), age., s.572.

açısından; teşebbüsün incelenmesi yapılmaktadır.¹⁶²² Kanımızca, 5237 sayılı TCK m.190/1. ve 2.fıkralarının; teşebbüse mümkün suçlar olduğunu düşünmekteyiz, o nedenle de, somut tehlike; suç görüşüne katılmaktayız. Kayıt altına alınmış, özendirmeye dayanan bir cd'nin, web sitesine konamadan, ele geçirilmesi mümkündür. (Bu durumda; hareket bölündüğünden teşebbüs mümkündür).

m.190/1'de, teşebbüs olması zordur, çünkü uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu, kolaylaştırma hareketi ile birlikte tamamlandığı anda; gerçekleştiği için teşebbüsün söz konusu olması; bu yüzden zor bulunmaktadır. Fakat, hareketin, neticeden ayrılabilirdiği durumlarda, teşebbüse imkân bulunabilecektir.¹⁶²³ Maddenin ikinci fıkrasında düzenlen suç da; tehlike suçu olup, özendirmeye yönelik hareketlerin yapılması yeterlidir. Ayrıca neticenin gerçekleşmesi, aranmaz.¹⁶²⁴

m.190/2'de, failin, özendirme için harekete geçip, mesela konuşmasına başlayıp, konuşmanın özendirecek bölümüne gelmeden; yakalanması veya özendirecek nitelikte yayının matbaa aşamasında yakalanması durumunda, eylem teşebbüs aşamasında kalmış kabul edilir.¹⁶²⁵

3.8.2. Suça İştirak

Uyuşturucu madde kullanılmasını kolaylaştırmada; suçların birleşme ve iştirakında özellikli durumu, bulunmaz.¹⁶²⁶

Bu suçlara, 5237 sayılı TCK m.37-39 gereğince, iştirakin her hali mümkündür.¹⁶²⁷ m.188/5.fıkrası hükümleri; bu suçlar açısından uygulama alanı

¹⁶²²5237 sayılı TCK m.190/1 ve 2.fıkralarının tehlike türü (Soyut ve somut tehlike) açısından teşebbüs; **1-5237 sayılı TCK m.190/1-Soyut Tehlike Suçu Görüşü**; Maddenin birinci fıkrasındaki suç, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak için seçimlik hareketlerden birinin gerçekleşmesiyle tamamlanır. Soyut tehlike suçu niteliğinden dolayı bu suça teşebbüs icra hareketlerinin kısımlara bölünebildiği durumlarda mümkün olmakla birlikte, uygulama da teşebbüs halinin gerçekleşmesi oldukça zor bulunmaktadır, görüşler için bakınız, Mustafa ÖZTÜRK (2020), age., s.613, Ali PARLAR ve Azmi KIZILKAYA (2018), age., s.501.

2-5237 sayılı TCK m.190/2-Somut Tehlike Suçu Görüşü; Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu, somut tehlike olduğu için bu tip suçlar neticeli suç olarak değerlendirilip, ilke olarak da teşebbüse elverişli kabul edilir. Bu nedenle kişi uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmaya özendirecek şekilde yapmış olduğu konuşmanın bant kaydına kayıt televizyonda yayınlanmadan el konulursa teşebbüste kalacaktır, görüşler için bakınız, Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.381.

¹⁶²³Görüşler için bakınız, Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.381.

¹⁶²⁴Birsen ELMAS (2020), age., s.573.

¹⁶²⁵Birsen ELMAS (2020), age., s.573.

¹⁶²⁶Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.383.

¹⁶²⁷Mustafa ÖZTÜRK (2020), age., s.613, Ali PARLAR ve Azmi KIZILKAYA (2018), age., s.501, Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.383, Birsen ELMAS (2020), age., s.573.

bulmaz¹⁶²⁸ (Üç veya daha fazla kişinin, birlikte işlemesi ile örgüt suçu olarak işleme, bu suç tipinde yer almıyor).

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin nereden satın alınabileceği, nerede kullanılabilceği hakkında bilgi vermek, madde kapsamına girmemekle birlikte bu fiil, m.39 kapsamında ilgili suça ‘yardım etme’ olarak kabul edilebilir.¹⁶²⁹

3.8.3. Suçların İçtimalı

5237 sayılı TCK m.190 açısından; zincirleme suç ve fikri içtima başlıklarında, bu suçta ki, görünümüne bakılarak, gerekli açıklamalar yapılacaktır.

3.8.3.1. Zincirleme Suç

5237 sayılı TCK m.190/1 ve 2.fıkra suçları, zincirleme suç olarak işlenebilir.¹⁶³⁰ Özendirilen kimsenin, birden fazla olması durumunda, zincirleme suç hükümleri uygulanmaz. Yine, yayın yoluyla özendirilmenin yapıldığı durumlarda, yayının farklı zamanlarda, birden fazla defa tekrarlanması durumunda; zincirleme suç hükümleri uygulama yeri bulacaktır.¹⁶³¹

Bunların yanında, haliyle özendirme fiilinin, birçok kimse muhatap alınarak yapılması; suçların çokluğuna işaret etmez. Ancak, değişik zamanlarda tekrarlanması halinde; zincirleme suç hükümlerinin de uygulanması mümkündür.¹⁶³² Örneğin, birden çok kişiye, aynı anda; özel yer donanım sağlama, yazlıkta esrar partisi düzenleme gibi, bu durumlarda, 5237 sayılı TCK m.43/2 uygulanma imkânı bulunur.¹⁶³³ Bu konuyla ilgili bir örnek de; kullanıcıya, öncelikle özel bir yer sağlayıp madde kullanmayı kolaylaştırma (TCK m.190/1) yanında, aynı zamanda özel yerde aynı kişiye kullanma tekniği hakkında da bilgi verilerek yine aynı suç (TCK m.190/1) işlenip, bu durumda; aynı amaçla ve farklı zamanlarda işlenen bu suç için; müteselsil suç hükümleri uygulanır.¹⁶³⁴

¹⁶²⁸Birsen ELMAS (2020), age., s.573.

¹⁶²⁹Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.86.

¹⁶³⁰Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.807.

¹⁶³¹Birsen ELMAS (2020), age., s.575.

¹⁶³²Mustafa ÖZTÜRK (2020), age., s.614.

¹⁶³³Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.1015.

¹⁶³⁴Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.807.

3.8.3.2. Fikri İçtima

Suç içtima, olarak değerlendirilirse;¹⁶³⁵ özel bir içtima kuralı getirilmediğinden, bu durumdaki sorunların genel hükümler etrafında çözümlenmesi gerekir. Bu suçların, zincirleme suç (5237 sayılı TCK m.43) biçiminde işlenmesi olanaklıdır.¹⁶³⁶

5237 sayılı TCK, 190.maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen suç, ‘seçimlik hareketli’ suçtur. Suç oluşması için, maddede belirtilen hareketlerden birinin yapılması kâfidir. Bu hareketlerden, birkaçının birden yapılması; birden çok suç işlendiği manasına gelmemektedir. Bu gibi durumlarda; ortada tek bir suç vardır.¹⁶³⁷

m.190/1 için, aynı fıkroda; a, b, c bent suçları, birlikte işlenirse; ortada tek suç vardır. Fakat, m.190/1 ve m.190/2 suçları ayrı ayrı ihlal edilirse, o zaman, içtimadan söz edilip; fikri içtima uygulanmalıdır.¹⁶³⁸

Suçların içtimai açısından, m.191/1.fıkrasındaki suç anlamında, bir kişi; hem uyuşturucu madde temin etmiş, hem de tedarik ettikten sonra kullananlar yönünden, kullanma imkânını kolaylaştırmışsa, bu durumda her iki suçtan da; yani, m.190 ve m.191’den sorumlu tutulacaktır. Fakat, kolaylaştırma suçunun, seçimlik hareketli bir suç olması sebebiyle, bazen bu seçimlik hareketlerin; birden fazlası somut olayda ihlal edilmiş de olabilir. Bu durumda da, yine tek bir suç vardır, seçimlik hareketler, ayrıyeten; ceza olarak tatbik edilmez.¹⁶³⁹

m.190/2’de düzenlenen suçun, m.188/3.fıkrasında düzenlenen suç ile aynı Kanununun 191.maddesinde düzenlenen; suçla birleşmesi mümkündür. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını, alenen özendirici konuşma yapan, failin, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kendi üzerinde, nasıl bir olumlu etki yarattığını göstermek için, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılması halinde, TCK’nın 190.maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenen; suçu işlemiş olup, bu durumda da, gerçek içtima hükümleri uyarınca; her iki suçtan ayrı ayrı yargılanır.¹⁶⁴⁰

Örneğin, bir web sitesinde, kişi intihar için, en iyi yolun madde kullanma olduğunu söyleyerek, hem intihara alenen teşvik edip; hem intihara özendirme suçu

¹⁶³⁵Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.383.

¹⁶³⁶Ali PARLAR ve Azmi KIZILKAYA (2018), age., s.501, Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.383.

¹⁶³⁷Birsen ELMAS (2020), age., s.573.

¹⁶³⁸Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.1015.

¹⁶³⁹Mustafa ÖZTÜRK (2020), age., ss.613-614.

¹⁶⁴⁰Birsen ELMAS (2020), age., s.575.

5237 sayılı TCK m.84/3 hem de madde kullanmayı alenen özendirme suçu m.190/2'yi, işlemiş olup; TCK m.44 fikri içtima hükmü uygulanır.¹⁶⁴¹

Şu da belirtmelidir ki, m.190/2 için tanımlanan, özendirme suçu açısından, suçların içtimaı yönünden, doğal olarak alenen gerçekleştirilen ya da yayın yoluyla gerçekleştirilen bir eylemin tarafının, birden çok kimse olması halinde; zaten suçun unsurları arasında değerlendirilen bir olgudur.¹⁶⁴²

3.9. YAPTIRIM

5237 sayılı TCK m.190 içinde, yaptırımı; cezalar ve güvenlik tedbiri başlıkları altında tertipleyip, bu suçla ilgili düzenlemelere bakılacaktır.

Uzun yıllara yayılan ve henüz mücadelenin kazanılmadığı bir alan olan uyuşturucuyla mücadele de, Türk hukukunda, ilk olarak 2016 yılında, 6545 sayılı Kanunla yapılan değişiklik sonucu, suçun cezası beş yıldan onyıla çıkartılmıştır. Bundan sonra, 15 Ağustos 2017'de, 694 sayılı KHK ile hapis cezasına ek adli para cezası getirilmiştir. Sonucunda da, son olarak 1 Şubat 2018 Tarihinde, 7078 sayılı OHAL kapsamında, Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında KHK'nin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun¹⁶⁴³ ile belirtilen değişiklikler yasalaştırılmıştır.¹⁶⁴⁴

7078 sayılı Kanun m.133; "5237 sayılı Kanunun 190 ıncı maddesinin birinci ve ikinci fıkralarına 'on yıla kadar hapis' ibarelerinden sonra gelmek üzere 've bin günden onbin güne kadar adli para' ibareleri eklenmiştir," şeklinde düzenlenmiştir.

Genel olarak uyuşturucu veya uyarıcı maddelerle bağlantılı suçlar olmak üzere, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kolaylaştırılması ve özendirilmesi suçları ile mücadele kapsamında, bazı ülkelerde, bu suçlara ağır yaptırım yerine; serbest bırakma getirilmiştir. Serbest bırakma sonucu, uyuşturucu kartelleriyle mücadelenin etkinliği artırılabilceği düşünülse de, yalnız istenilen neticelere henüz varılamamıştır.¹⁶⁴⁵

¹⁶⁴¹Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAŞIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.807, Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.1015.

¹⁶⁴²Mustafa ÖZTÜRK (2020), age., s.614.

¹⁶⁴³7078 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun, RG; 08.03.2018 Tarih, 30354 (Mükerrer) Sayı, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/03/20180308M1-11.htm>, (E.T.21.01.2021).

¹⁶⁴⁴Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.384.

¹⁶⁴⁵Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., ss.383-384.

3.9.1. Cezalar

Cezalar başlığında, 5237 sayılı TCK'nın m.190 için hapis cezaları ve adli para cezaları açısından inceleme yapılacaktır.

3.9.1.1. Hapis Cezası

Maddenin bir ve ikinci fıkralarında belirlenen suçların yaptırımı; beş yıldan on yıla kadar hapis cezasıdır.¹⁶⁴⁶

28.06.2014 Tarihli, Resmi Gazete'de, yayımlanarak yürürlüğe giren, 6545 sayılı Kanun, 67.maddesi ile 5237 sayılı TCK'nın, 190.maddesinde değişiklikler yapılmıştır. Buna göre, maddenin birinci ve ikinci fıkrasında düzenlenen suçlar için öngörülen 'iki yıldan beş yıla kadar hapis' cezası 'beş yıldan on yıla kadar hapis' olarak yeniden düzenlenmiştir.¹⁶⁴⁷

Bu düzenlemeler karşısında, m.190'da, öngörülen suçların işlenmesi durumunda esas ceza belirlenirken, TCK'nın, 7.maddesinin ikinci fıkrasının, göz önünde bulundurulması da, gerekmektedir.¹⁶⁴⁸

m.66/1-d bendi gereğince, bu suçların dava zamanasını süreleri; onbeş yıl olarak düzenlenmiştir.¹⁶⁴⁹

3.9.1.2. Adli Para Cezası

25.08.2017 Tarihli, Resmi Gazete'de, yayımlanarak yürürlüğe giren, 694 sayılı KHK'nın, 138. maddesiyle, 5237 sayılı TCK'nın, 190.maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında değişiklik yapılarak, anılan maddelerle, hapis cezasının yanı sıra; para cezası da getirilmiştir. Buna göre de, maddenin birinci ve ikinci fıkralarında belirtilen suçları işleyenler, 'beş yıldan on yıla kadar' hapis cezası ile birlikte, 'bin günden onbin güne kadar adli para' cezasıyla da; ceza alacaklardır.¹⁶⁵⁰

Aşağıdaki tabloda; 5237 sayılı TCK m.190 için, adli para cezasının gelişimiyle ilgili; bir çizelgeye yer verilmiştir.

¹⁶⁴⁶Ali PARLAR ve Azmi KIZILKAYA (2018), age., s.501.

¹⁶⁴⁷Birsen ELMAS (2020), age., s.576.

¹⁶⁴⁸Birsen ELMAS (2020), age., s.576.

¹⁶⁴⁹Ali PARLAR ve Azmi KIZILKAYA (2018), age., s.501.

¹⁶⁵⁰Birsen ELMAS (2020), age., s.576.

Tablo 29. 5237 sayılı TCK m.190/1 Adli para cezasının gelişimi

Suç Maddesi	5237 ilk düzenleme	694 sayılı KHK m.137
m.190/1	Adli para cezası yok.	Bin günden onbin güne kadar

3.9.2. Güvenlik Tedbirleri

Güvenlik tedbiri açısından, 5237 sayılı TCK m.190’la, ilgili ne tür tedbirler uygulanmakta olduğunu göstermeye çalışacağız.

3.9.2.1. Belli Hakları Kullanmaktan Yoksun Bırakılma

5237 sayılı TCK m.190 birinci ve ikinci fıkrasında, düzenlenen suçlardan dolayı hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilen sanığın, mahkûmiyetinin kanuni neticesi olarak m.53/1.fıkrasının; (a) , (b), (c), (d) ve (e) bentlerindeki hakları, ikinci ve üçüncü fıkra hükümleri gözetilmek suretiyle; kullanmaktan yoksun bırakılmasına karar verilmesi gerekmektedir¹⁶⁵¹ (Bu hakların kapsamı 2.bölümde anlatıldığından tekrardan kaçmak için belirtilmemiştir).

Suçun, TCK’nın, 188. maddesinin sekizinci fıkrasında, sayılan meslek mensupları, tarafından işlenmesi durumunda, bu kişilerin suçu, m.53/1’de, sayılan hak ve yetkilerden birini kötüye kullanmak suretiyle (kamu görevini kötüye kullanmak suretiyle veya serbest mesleği kötüye kullanmak suretiyle) işlenmesi durumunda, m.53/5’de düzenlenen yasaklama; uygulama yeri bulacaktır.

3.9.2.2. Müsadere

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasının kolaylaştırmak için sağlanan donanım ve malzemelerin, kullanma yöntemleri hakkında hazırlanan broşürlerin, özendirme için dağıtılan el ilanlarının, 5237 sayılı TCK m.54/1.fıkrası gereğince; müsaderesine karar verilmelidir.¹⁶⁵²

¹⁶⁵¹Birsen ELMAS (2020), age., s.576.

¹⁶⁵²5237 sayılı TCK m.54/1; “İyiniyetli üçüncü kişilere ait olmamak koşuluyla, kasıtlı bir suçun işlenmesinde kullanılan veya suçun işlenmesine tahsis edilen ya da suçtan meydana gelen eşyanın müsaderesine hükmolunur. Suçun işlenmesinde kullanılmak üzere hazırlanan eşya, kamu güvenliği, kamu sağlığı veya genel ahlak açısından tehlikeli olması durumunda müsadere edilir. (Ek cümle: 24/11/2016-6763/11 md.) Eşyanın üzerinde iyiniyetli üçüncü kişiler lehine tesis edilmiş sınırlı aynı hakkın bulunması hâlinde müsadere kararı, bu hak saklı kalmak şartıyla verilir,” şeklindedir, AKTARAN Birsen ELMAS (2020), age., s.577.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçlarının, bir bedel karşılığında yapılması durumunda, suçun işlenmesinden elde edilen bu kazançların da; m.55 uyarınca müsadere edilmesi gerekmektedir¹⁶⁵³ (Uyuşturucu suçların müsadere konusu 2.bölümde ayrıntılı olarak incelenmiştir).

3.9.2.3. Tüzel Kişilerle İlgili Tedbirler

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasının özendirilmesinin, tüzel kişinin bir eylemi olarak işlenmesi durumunda, 5237 sayılı TCK'da düzenlenmemiştir (m.60/4 kapsamında değildir). Bu durum, öğretide, yasa koyucunun ihmali olarak düşünülmektedir.¹⁶⁵⁴

3.10. KOVUŞTURMA VE SORUŞTURMA USULÜ

Bu başlık altında, tüm usul işlemleri toplanarak, görevli ve yetkili mahkemeler de dahil edilerek, açıklamalar yapılacaktır. Ayrıyeten, ikinci ve dördüncü bölümlerde, koruma tedbirleri ve de suç delillerinin elde edilme şekilleri açıklandığından, bu suçla ilgili, farklı uygulama olmadığından; bu temalara değinilmeyecektir.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma ve özendirme suçları, re'sen kovuşturulmaktadır,¹⁶⁵⁵ Bu nedenle de, suçun soruşturması, Cumhuriyet Savcılığınca genel hükümlerine uygun; re'sen yürütülür.¹⁶⁵⁶ (İddianame düzenlenip kabul edildikten sonra kovuşturma evresine geçilir).

Önemle belirtmelidir ki, 5237 sayılı TCK m.190 birinci ve ikinci fıkrasında düzenlenen suçların; soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı olmadığından, re'sen kovuşturulması gerekir.¹⁶⁵⁷

3.10.1. Görevli ve Yetkili Mahkeme

5237 sayılı TCK m.190 için; görevli ve yetkili mahkeme tespitinde de, 5235 sayılı Kanun ile 5271 sayılı CMK dikkate alınarak, gerekli bilgiler verilmeye çalışılacaktır.

¹⁶⁵³Birsen ELMAS (2020), age., s.577.

¹⁶⁵⁴Zeki HAFIZOĞULLARI ve Muharrem ÖZEN (2017), age., s.108.

¹⁶⁵⁵Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.384.

¹⁶⁵⁶Ali PARLAR ve Azmi KIZILKAYA (2018), age., s.501.

¹⁶⁵⁷Birsen ELMAS (2020), age., s.577.

Örneğin, Ankara’da işlenen bir suçla ilgili olarak, 5271 sayılı CMK açısından, m.190 suçu için, görevli ve yetkili mahkeme; Ankara Asliye Ceza Mahkemesi olarak yer alacaktır.¹⁶⁵⁸

3.10.1.1. Görevli Mahkeme

Görevli mahkeme, 5235 sayılı Kanunun, 11.maddesi uyarınca asliye ceza mahkemesidir.¹⁶⁵⁹ Kısacası, 5235 sayılı Kanunun 11.maddesi gereğince; bu suçlar sebebiyle açılan davalara, asliye ceza mahkemesi bakmaktadır.¹⁶⁶⁰

5235 m.11; “Kanunların ayrıca görevli kıldığı hâller saklı kalmak üzere, sulh ceza hâkimliği ve ağır ceza mahkemelerinin görevleri dışında kalan dava ve işlere asliye ceza mahkemelerince bakılır,” şeklinde tertiplenmiştir.

3.10.1.2. Yetkili Mahkeme

Yetkili mahkeme ise, 5271 sayılı CMK’da geçen, genel yetki gereği, suçun işlendiği yer mahkemeleridir. Suçun işlendiği yer, 5237 sayılı TCK’nın, 190.maddesinin birinci fıkrasında belirtilen; seçimlik hareketler ile ikinci fıkrasında seçimlik hareketlerin gerçekleştirildiği yer mahkemeleridir.¹⁶⁶¹

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmayı özendirecek şekilde, yayın yapılması durumunda, suç ülkede yayımlanan basılı bir eserle işlenirse; yetki eserin yayım merkezinin bulunduğu yer mahkemesi olarak, ifade edilmiştir (5271 sayılı CMK m.12/3).¹⁶⁶²

---

¹⁶⁵⁸Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAĞSIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.807.

¹⁶⁵⁹Birsen ELMAS (2020), age., s.577.

¹⁶⁶⁰Ali PARLAR ve Azmi KIZILKAYA (2018), age., s.501, Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.384.

¹⁶⁶¹ Birsen ELMAS (2020), age., s.577, Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.384.

¹⁶⁶² Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.384.

BÖLÜM IV

KULLANMAK İÇİN UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE SATIN ALMAK, KABUL ETMEK VEYA BULUNDURMAK YA DA UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE KULLANMAK SUÇLARI (5237 SAYILI TCK M.191)

4.1. GENEL OLARAK

Madde kullanmayı kolaylaştırma suç sayılırken, belli süre kullanmanın suç olarak görülmemesi bir tezatlık olmalıydı, ama artık günümüzde, kullanmak da suç kabul edilmektedir, fakat daha çok ceza vermek yerine, tedbirler uygulamak önceliği bulunmaktadır.

5237 sayılı TCK m.191/1’de, “Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak” suçu; hüküm altına alınmıştır.¹⁶⁶³

2014 yılı 6545 sayılı Kanunla, TCK m.191 suçunun, başlığı ve içeriği önemli şekilde değişime uğramıştır. Soruşturma ve kovuşturma evrelerinde; önemli düzenlemelere gidilmiştir. Değişiklik öncesi, dava açıldıktan sonra istendiği takdirde tedbir kararı verilirken, bu yeni düzenlemeyle, soruşturmada erteleme kararı zorunlu verilerek; tedbir yoluna gidilebilmektedir. Hâkimin de, bu konuda takdir hakkı bulunmamaktadır.¹⁶⁶⁴

5237 sayılı TCK m.191 suçunda; genel sağlık yanında, birey sağlığını korumak amacı da, vardır. Cezalandırılan fail ile korunan hukuki yarar da; aynı kişi de kesişir. 6545 sayılı Kanunla, önemli bir soruşturma ve kovuşturma değişiklikleri getirilmiştir, bu suç için madde başlığı değiştirilmiştir.

5237 sayılı TCK m.191/2’de, 5271 sayılı CMK m.171 şartı aranmaksızın, Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi-KDAE; 5 yıl için verilir düzenlemesi yer almıştır. Cumhuriyet savcısı, şüpheli; yükümlülükler uymaz ve tekrar m.191/1 suçlarını işlerse, sonuçları hakkında uyarıda da bulunabilmektedir. Soruşturma

¹⁶⁶³Birsen ELMAS (2020), age., s.583.

¹⁶⁶⁴Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., ss.1015-1016.

aşamasına, denetimli serbestlik tedbiri alınarak, daha erken evrede; tedavi tedbiri uygulanmasına başlanmıştır. m.191/3 ile 1 yıllık denetimli serbestlik getirilip, üçer aylarla dört defa uzatılarak, toplamda 1 yıla kadar da; süreyi uzatma yetkisi, yine, Cumhuriyet savcısına; tanınmıştır.

m.191/4'de ise, şüpheli, yükümlülükler uymamakta ısrar ederse ya da kullanmak için uyuşturucu madde veya uyarıcı madde satın alır, kabul eder, bulundursa ya da uyuşturucu madde kullanırsa, ihlal sayılıp; kamu davası açılacağı düzenlenmiştir. m.191/5'de ise, m.191/4'deki suçların erteleme süresi içinde tekrar işlenmesi halinde, yeni soruşturma açılmayacağı, m.191/6 de ise, kamu davası açıldıktan sonra tekrar m.191/1 suçu işlendiğinde, m.191/2 sebebiyle erteleme kararı verilemeyeceği, hüküm altına alınmıştır. m.191/7'de ise, yükümlülükler uyar ve ihlalde de bulunmazsa; kovuşturmaya yer olmadığı kararı verileceği, m.191/8'de ise, m.188 ve m.190 suçların kovuşturmasında suçun m.191'e girdiği anlaşılırsa Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması kararı-HAGB verileceği düzenlemiştir.¹⁶⁶⁵

Bu ceza türünü; daha çok, 6545 sayılı Kanunun getirdiği yenilikler, üzerinden işleyeceğiz.

4.2. 5237 SAYILI TCK 191.MADDEDE YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER

Bu suç tipi, uyuşturucu veya uyarıcı madde suçları arasında, en fazla değişikliğe uğramasından dolayı, konuya ilk girişte, bu değişiklikleri göstermenin, doğru bir uygulama olacağını düşünerek; mevzuya bu başlıkla başlamayı uygun bulduk. Kanun metninin, geçirdiği süreci; kronolojik olarak işlemeye çalışacağız. Geline durumu, daha iyi anlamak için; gelişimin takibi önem taşımaktadır.

mülga 765 sayılı TCK'nın, 404. maddesinin 2. fıkrasının karşılığı olarak düzenlenen madde, 5237 sayılı TCK'nın 191/1.fıkrasında düzenlenmiştir. TCK'nın, yürürlüğe girdiği 1 Haziran 2005 tarihinden itibaren; beş kez değişikliğe uğramıştır.¹⁶⁶⁶

Aşağıdaki tabloda, 5237 sayılı TCK m.191 ve m.192 için; bu değişimin kronolojisi gösterilmiştir.

¹⁶⁶⁵Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAĞIZ ve İlker TEPE (2018), age., ss.808-809.

¹⁶⁶⁶Birsan ELMAS (2020), age., s.583.

Tablo 30. 5237 sayılı TCK m.191 ve 192’de Kanunun Yürürlüğe Girmesinden İtibaren Yapılan Değişiklikler

5237 sayılı TCK m.191,	5237 sayılı TCK m.192,
29.06.2005 tarihli ve 5377 sayılı Kanun, 06.12.2006 tarihli ve 5560 sayılı Kanun ¹⁶⁶⁷ , 31.03.2011 tarihli ve 6217 sayılı Kanun ¹⁶⁶⁸ , 18.06.2014 tarihli ve 6545 sayılı Kanun, 02.03.2015 tarihli ve 6638 sayılı Kanun, 'larla değişikliklere uğradığı,	24.11.2016 tarih ve 6763 sayılı Kanun ile değişiklik yapılmıştır. ¹⁶⁶⁹

Maddenin birinci ve ikinci fıkraları önce, 08.07.2005 tarihli, Resmi Gazetede yayımlanarak, yürürlüğe giren, 5377 Sayılı Kanunun, 24.maddesiyle değişikliğe uğramıştır. Bu değişiklikle; birinci fıkrada yer alan; “Kendisi tarafından kullanılmak üzere uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran bitkileri yetiştiren kişi ile fıkra hükmüne göre cezalandırılır,” hükmü, fıkradan çıkarılıp, yine, 2.fıkrası, 5377 sayılı Kanun m.24 ile; “Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine; kullanmamakla birlikte, kullanmak kişi hakkında, denetimli serbestlik tedbirine hükmolünür,” şeklini alıp, uyuşturucu madde kullanan kimse ile kullanmayan kimseler arasında; uygulanacak tedbirlerin farklılığına gidilmiştir.¹⁶⁷⁰

Fakat, uyuşturucu madde suçlarında, yaşanan hızlı artışlar sonucu, suçla etkin mücadele anlamında, toplumu uyuşturucuya karşı korumak için; 28.06.2014 Tarihli, Resmi Gazetede yayımlanarak, yürürlüğe giren 6545 sayılı Kanun ile madde yeni bir değişikliğe uğramış, madde ‘başlığı’ ve ‘içeriği’ ile tamamen yeni bir hal almıştır.¹⁶⁷¹

6545 sayılı Kanun ile getirilen değişiklikler önemlidir. Değişiklik ile; 5237 sayılı TCK m.191 başlık ‘kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak’ şeklindeyken, 5377 sayılı Kanun ile; ‘uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak’ da başlığa eklenmiştir.¹⁶⁷² Yine, maddenin 1.fıkrasına

¹⁶⁶⁷5560 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun, RG; 19.12.2006 Tarih, 26381 Sayı, <https://cte-ds.adalet.gov.tr/mevzuat/kanunlar/5560.pdf>, (E.T.18.01.2021).

¹⁶⁶⁸6217 sayılı Yargı Hizmetlerinin Hızlandırılması Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, RG; 14.04.2011 Tarih, 27905 Sayı, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/04/20110414-1.htm>, (E.T.18.01.2021).

¹⁶⁶⁹Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.389.

¹⁶⁷⁰Birsen ELMAS (2020), age., s.584.

¹⁶⁷¹Birsen ELMAS (2020), age., s.584.

¹⁶⁷²Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.389.

da ‘ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan’ ibaresi eklenmiş, böylece, madde kullanmak eylemi de; suç olarak kabul edilmiştir. Maddedeki tek cezai hükmü barındıran bu fıkradaki; ‘bir yıldan iki yıla kadar’ olan hapis cezası ise; ‘iki yıldan beş yıla kadar’ olmak üzere; ceza artırılmıştır.¹⁶⁷³

6545 sayılı Kanundan, önce satın alınan, kabul edilen veya bulundurulan, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin, ayrıyeten, kullanılması durumunda cezaya değil; ‘tedavi ve denetimli serbestlik’ tedbirine, buna karşılık, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmıyorsa, yine cezaya değil; ‘denetimli serbestlik’ tedbirine, hükmedilirdi. Bu iki durum içinde; ‘tedbire hükmedilebileceğinden’ söz edildiği için; 5237 sayılı TCK m.191/1’e göre, cezaya hükmetmeksizin, doğrudan m.191/2’ye göre, tedbire karar verilmesi; mahkemenin takdirine bağlıydı.¹⁶⁷⁴

19.12.2006 tarihli, Resmi Gazetede yayımlanarak, yürürlüğe giren 5560 sayılı Kanunun, 7.maddesi bu kez tamamen, yenilenmiştir.¹⁶⁷⁵

14.04.2011 tarihli, Resmi Gazetede yayımlanarak, yürürlüğe giren, 6217 sayılı Kanun, m.20/2’ye göre; ‘Bu karar, durma kararının hukuki sonuçlarını doğurur,’ cümlesi ilave edilerek, ikinci fıkra uyarınca verilecek; ‘tedavi ve denetimli serbestlik’ ya da ‘denetimli serbestlik’ kararlarının, 5271 sayılı CMK m.223/8’de düzenlenen; ‘durma kararı’ niteliğinde olacağı belirtilmiştir. Anılan madde gereği durma kararı itiraza tabidir.¹⁶⁷⁶

6545 sayılı Kanun ile maddenin diğer fıkralarında da, köklü değişikliklere gidilmiştir. Maddenin önceki düzenlemesine göre, kovuşturma aşamasında, karar verilebilen tedavi denetimli serbestlik tedbirinin yerine getirilmesinde karşılaşılan sorunlar, özellikle aynı kişi hakkında, birden fazla tedbir kararı verilebilmesi ve yükümlülüklerin ihlal edilmesine karşın, yargılamaya devam edilerek, cezaya hükümlenmemesi, bu fıkralarda değişiklik yapılmasına sebep olmuştur. Yapılan değişiklik ile kovuşturma aşamasında verilebilen, tedbir kararının uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında; tedavi işlemlerine bir an önce başlanabilmesi için, soruşturma aşamasında; Cumhuriyet savcısı tarafından verilmesi yoluna gidilmiştir.¹⁶⁷⁷

¹⁶⁷³Birsen ELMAS (2020), age., ss.584-585.

¹⁶⁷⁴Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.389

¹⁶⁷⁵Birsen ELMAS (2020), age., s.584.

¹⁶⁷⁶Birsen ELMAS (2020), age., s.585.

¹⁶⁷⁷Birsen ELMAS (2020), age., s.585.

6545 sayılı Kanun ile 5237 sayılı TCK m.191/2’de, yasa koyucu, izlediği suç politikası gereğince, bu suçla ilgili başlatılan soruşturmada, şüpheli hakkında, 5271 sayılı CMK m.171’deki, şartları aramadan kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verebilecektir.¹⁶⁷⁸

Maddenin ikinci fıkrasıyla, bu suçtan dolayı başlatılan soruşturmada, şüpheli hakkında, CMK m.171 şartları aramadan, beş yıl süreyle kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verileceği, Cumhuriyet savcısının bu durumda şüpheliyi, erteleme süresi zarfında kendisine yüklenilen yükümlülükler uygun davranmadığı veya yasakları ihlal ettiği takdirde, kendisi bakımından, ortaya çıkabilecek sonuçlar konusunda; uyaracağı da hüküm altına alınmıştır.¹⁶⁷⁹ Yine, TCK m.191/2 gereği, Cumhuriyet savcısı tarafından yapılacak uyarının; sözlü ya da yazılı olmasına yönelik bir düzenlemede bulunmuyor.¹⁶⁸⁰

Maddenin üçüncü fıkrasında, erteleme süresi boyunca, şüpheli hakkında, asgari bir yıl süreyle, denetimli serbestlik tedbiri uygulanacağı, bu sürenin, Cumhuriyet savcısının kararı ile üçer aylık sürelerle en fazla bir yıl daha uzatabileceği, hakkında denetimli serbestlik tedbiri verilen kişinin, gerek görülmesi durumunda, denetimli serbestlik süresince; tedaviye bağlı tutulabileceği belirlenmiştir.¹⁶⁸¹ Yasa koyucu, ‘asgari bir yıl’ anlatımıyla, gerekli hallerde, bu sürenin uzatılabileceğine de, vurgu yapmıştır.¹⁶⁸²

Maddenin dördüncü fıkrasında, kişinin erteleme süresi boyunca; kendisine yüklenilen yükümlülükler ya da uygulanan tedavinin gereklerine uygun davranmamakta ısrar etmesi veya tekrar kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alması, kabul etmesi ve bulundurması ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanması durumunda, hakkında kamu davası açılacağı yer almıştır.¹⁶⁸³ Yasa koyucu, aslında bu hükümde; ‘kendisine yüklenen yükümlülükler veya uygulanan tedavinin gereklerine uygun davranmamayı’ değil, ‘uygun davranmamakta ısrar etme’yi koşul olarak belirtmiştir.¹⁶⁸⁴ İsrar içinde, en az iki defa şartı; yükümlülükler

---

¹⁶⁷⁸Neslihan ATEŞ (2019), *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanma Suçu*, 1.Baskı, Birlik Fotokopi Baskı Ozalit Gıda San.Tic.Ltd.Şti, İstanbul, s.171.

¹⁶⁷⁹Birsen ELMAS (2020), age., s.585.

¹⁶⁸⁰Neslihan ATEŞ (2019), age., s.172.

¹⁶⁸¹Birsen ELMAS (2020), age., ss.585-586.

¹⁶⁸²Neslihan ATEŞ (2019), age., s.174.

¹⁶⁸³Birsen ELMAS (2020), age., s.586.

¹⁶⁸⁴Neslihan ATEŞ (2019), age., ss.176-177.

aykırı hareket ve de yasakların ihlali durumu aranır (Denetimli Serbestlik Hizmetleri Yönetmeliği-DSHY¹⁶⁸⁵ m.44/3).¹⁶⁸⁶

Maddenin beşinci fıkrası ile de, erteleme süresi boyunca, kişinin tekrar uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alması, kabul etmesi veya bulundurması ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmasının, dördüncü fıkra uyarınca ihlal nedeni sayılacağı ve ayrı bir soruşturma ve kovuşturma konusu yapılamayacağı açıklığa kavuşturulmuştur.¹⁶⁸⁷ Yani, şahsın hareketi ayrı bir soruşturma ve kovuşturma konusu olamayacak, erteleme kararını ortadan kaldıran ihlal nedeni sayılıp, kabul görecektir.¹⁶⁸⁸

Maddenin altıncı fıkrasında, dördüncü fıkraya göre kamu davası açılmasından sonra, birinci fıkrada tanımlanan suçun, tekrar işlendiği iddiasıyla açılan soruşturmalarda ikinci fıkra gereğince kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilemeyeceğine, hükmedilmiştir.¹⁶⁸⁹ Buna göre, 6545 sayılı Kanundan sonra, artık bir defa tedavi ve denetimli serbestlik kararı verilebilecektir.¹⁶⁹⁰

6545 sayılı Kanundan önce, mahkeme, 5237 sayılı TCK m.191/6'nın yaptığı yollama gereğince, m.191/1'e göre cezaya hükmetmeksizin, takdiri olarak, doğrudan; m.191/2'ye göre tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine hükmederdi. Oysa ki, m.191/6'nın yaptığı yollama sonucu, doğrudan hapis cezasına hükmedip, niçin mahkemenin, m.191/2'yi uygulamayıp, yani doğrudan tedavi ve denetimli serbestliğe hükmetmediğini, inandırıcı gerekçelerle ortaya koymuş olması da aranıyordu.¹⁶⁹¹

Kısacası, 6545 sayılı Kanundan önce, birden çok kez denetimli serbestlik ve/veya tedavi kararı verilebilirken, bundan sonra tedavi ve denetimli serbestlik, bir kişi hakkında, sadece bir kez uygulanabilecektir. Değişiklikten önce, faile uygulanan tedbirlere uygun davranışta bulunursa; ceza infaz edilmiş kabul edilecektir.¹⁶⁹²

Yedinci fıkrasında ise, şüphelinin erteleme süresi boyunca, dördüncü fıkrada belirtilen yükümlülüklere aykırı davranmadığı ve yasakları ihlal etmediği halde, hakkında kovuşturmayaya yer olmadığı kararı verileceğine; yer verilmiştir.¹⁶⁹³

---

¹⁶⁸⁵**Denetimli Serbestlik Hizmetleri Yönetmeliği**, RG; 05.03.2013 Tarih, 28578 Sayı, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/03/20130305-7.htm>, (E.T.22.03.2020).

¹⁶⁸⁶Neslihan ATEŞ (2019), age., s.177.

¹⁶⁸⁷Birsen ELMAS (2020), age., s.586.

¹⁶⁸⁸Neslihan ATEŞ (2019), age., s.180.

¹⁶⁸⁹Birsen ELMAS (2020), age., s.586.

¹⁶⁹⁰Neslihan ATEŞ (2019), age., s.180.

¹⁶⁹¹Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., ss.389-390.

¹⁶⁹²Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.390.

¹⁶⁹³Birsen ELMAS (2020), age., s.586.

Değişiklikten önce, cezaya hükmedildikten sonra da, tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine karar verilebiliyordu, bu durumda da, cezanın infazı ertelenebiliyordu, böylece de; tedbir infaz yerine geçiyordu.¹⁶⁹⁴

Maddenin sekizinci fıkrasında, bu Kanununun 188.maddesinde tanımlanan; ‘uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti’, 190.maddesinde tanımlanan ‘uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma’ suçlarından dolayı, yapılan kovuşturma aşamasında, suçun münhasıran bu madde kapsamına girdiğinin anlaşılması durumunda (yani suçun TCK m.191 olduğu görülürse), sanık hakkında bu madde hükümleri çerçevesinde; hükmün açılanmasının geri bırakılmasına karar verileceği, belirlenmiştir.¹⁶⁹⁵ Bu düzenlemeyle, soruşturma aşamasında verilen, tedavi ve denetimli serbestlik tedbir kararı, kovuşturma aşamasında suç niteliğinde değişme olduğunda da; verilebilecektir.¹⁶⁹⁶

Maddenin dokuzuncu fıkrasında ise, bu maddede aksine hüküm bulunmayan hallerde; 5271 sayılı CMK kamu davasının açılmasının ertelenmesine ilişkin 171.maddesi veya hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin 231.maddesi hükümlerinin uygulanabileceği; hüküm altına alınmıştır.¹⁶⁹⁷

27.03.2015 tarihli, 6638 sayılı Kanunun, 12.maddesi ile maddeye eklenen onuncu fıkrada ise, birinci fıkradaki fiillerin; okul, yurt, hastane, kışla veya ibadethane gibi tedavi, eğitim, asker, ve sosyal amaçla toplu bulunulan bina ve işaretlerle belirlenen sınırlarına iki yüz metreden yakın mesafe içindeki umumi veya umuma açık yerlerde işlenmesi durumunda; verilecek cezanın yarı oranında artırılacağı belirtilmiştir.¹⁶⁹⁸

4.3. MÜLGA 765 SAYILI TCK DÜZENLEMESİ VE 5237 SAYILI TCK’DAN FARKLILIKLARI

5237 sayılı TCK m.191’le ilgili geçirilen süreç ve gerekçeleri görüldükten sonra, ilk Türk Ceza Kanunumuz olan, mülga 765 sayılı TCK ile karşılaştırılması yoluna gidilecektir. Yine, bu karşılaştırmaların, daha iyi anlaşılması açısından; tablolardan da yararlanılacaktır.

---

¹⁶⁹⁴Neslihan ATEŞ (2019), age., s.180.

¹⁶⁹⁵Birsen ELMAS (2020), age., s.586.

¹⁶⁹⁶Neslihan ATEŞ (2019), age., s.181.

¹⁶⁹⁷Birsen ELMAS (2020), age., s.586.

¹⁶⁹⁸Birsen ELMAS (2020), age., ss.585-586.

Aslında, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımının, suç olarak yer alması; 5237 sayılı TCK adına bir yenilik olmayıp, mülga 765 sayılı TCK m.404/2’de, uyuşturucu madde kullananlara ve bu amaçla yanında bulunduranlara; 1 yıldan 2 yıla kadar hapis cezası verileceği düzenlenmiştir. mülga 765 sayılı TCK’da, hareket unsuru; 5237 sayılı TCK’dan farklı bir özellik göstermiştir. Örneğin mülga 765 sayılı TCK’da satma ve satın alma; m.403/5’de yer almıştır.¹⁶⁹⁹

mülga 765 sayılı TCK’nın m.404/2.fikrasında yer alan, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılması; yalnızca kullanmak ve bulundurmak için öngörülmüşken, 5237 sayılı TCK m.191’de ise, kullanmanın yanı sıra; satın alma, kabul etme ve bulundurma da, hareket olarak yer bulmuştur.¹⁷⁰⁰

Yani, aslında maddenin ilk hali; mülga 765 sayılı TCK’deki, hükmünden oldukça farklı yer almıştır. 5237 sayılı TCK ile izlenen suç politikası gereği; uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak değil, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak fiilleri suç olarak tanımlanmıştır.¹⁷⁰¹

Tablo 31. Mülga 765 sayılı TCK m.404/2, 3 ,4 ile 5237 sayılı TCK m.191 Karşılaştırması

Mülga 765 sayılı TCK	5237 sayılı TCK
404/2	191/1
404/3	192/4
404/4	191/3

Şu da belirtmelidir ki; mülga 765 sayılı TCK’da, sadece uyuşturucu madde varken, 5237 sayılı TCK’da; uyuşturucu veya uyarıcı madde şeklinde yer almıştır.¹⁷⁰²

mülga 765 sayılı TCK’da, uyuşturucu madde kullanıcısının, tedavi olma isteğinin kovuşturma açılmaması sebebi olabilmesi için; soruşturma açılmadan önceki zamanda ileri sürülmesi gerekiyordu. 5237 sayılı TCK’da ise; tedavi isteği ileri sürülme de, kullanmanın tespitinden sonra, beş yıl süreli; kovuşturmanın açılmasının ertelenmesi kararı verilebilmektedir. Erteleme süresince de, faile tedavi uygulanmakta

¹⁶⁹⁹Gunnar DUTTGE ve Yener ÜNVER (2019), age., s.63.

¹⁷⁰⁰Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.388.

¹⁷⁰¹Birsen ELMAS (2020), age., s.583.

¹⁷⁰²Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.388.

veya birtakım yükümlülükler yüklenebilmektedir. Bunun için, mülga 765 sayılı TCK'daki kullananın talebi karşılığı; 5237 sayılı TCK'da bu durum aranmamıştır.¹⁷⁰³

5237 sayılı TCK m.192/4'de, soruşturma başlamadan önce, tedavi ettirilme isteğinin ileri sürülmesi durumunda; ceza verilmeyeceği de yer almaktadır.¹⁷⁰⁴

mülga 765 sayılı TCK m.404/4'de, uyuşturucu kullanma iptilaya varırsa, m.404/3 gereği resmi makamlara başvurduğunda, tedavi edilebileceği yer almışken; 5237 sayılı TCK'da, iptila şartı aranmadan, madde kullananların tamamında, denetimli serbestlikten yararlanması düzenlenmiştir.¹⁷⁰⁵

mülga 765 sayılı TCK'da m.405, uyuşturucu madde kullanıcıları dahil, bu maddeye ilişkin diğer hareket faillerinin soruşturmadan önce, yetkililerin eylemi öğrenmeden bildirmeleri halinde, ceza verilmeyeceği, soruşturma aşamasında bildirme halindeyse; cezanın yarı oranında indirileceği yer almıştır. Bu duruma, 5237 sayılı TCK'da, etkin pişmanlık olarak m.192'de yer verilmiş, sadece indirme oranı da; daha geniş yer tutmuştur.¹⁷⁰⁶

4.4. KORUNAN HUKUKİ YARAR

Uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarında verdiğimiz, korunan hukuki yarar başlığı, bu suç tipinde de irdelenip, çeşitli karşılaştırmalar yapıp, izah yoluna gidilecektir.

Korunan hukuki değeri, bireyin sağlığını da kapsar, genel anlamda, kamu sağlığı, genel sağlığı da korunmaktadır.¹⁷⁰⁷ 6545 sayılı Kanunla, 'uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak' da, m.191 kapsamına alınarak, kişi sağlığını zarara uğratacak faaliyetin de, engellenmek istendiği görülmektedir. Böylece de, birey ve bireylerden oluşan toplum; korunmak arzusundadır.¹⁷⁰⁸ m.191 soyut tehlike suçudur, zarar ve tehlikenin varlığı aranmaz.¹⁷⁰⁹

Uyuşturucu madde kullanılmasının cezalandırılmasını veya son zamanlarda giderek benimsenen tedavi uygulamasını düzenleyen, ceza kanunlarının koruduğu

¹⁷⁰³Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.388.

¹⁷⁰⁴Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.388.

¹⁷⁰⁵Gunnar DUTTGE ve Yener ÜNVER (2019), age., s.64, Birsen ELMAS (2020), age., s.583, Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.388.

¹⁷⁰⁶Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.388.

¹⁷⁰⁷Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.809, Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.1016.

¹⁷⁰⁸Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE (2018), age., ss.809-810.

¹⁷⁰⁹Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.1016.

hukuki yarar yönünden, doktrinde iki ayrı görüş yer almaktadır.¹⁷¹⁰ Korunan hukuki yarar konusundaki, bu görüşler açısından; genel sağlığın ve bireysel sağlığın korunmasına yönelik düşünceler, yer almıştır.¹⁷¹¹

Öğreti de, yine bir görüşte; uyuşturucu maddeler ilişkin 'imal, ithal, ihraç, tedarik, sevk' gibi hareketler, daha genel ve kamusal nitelik taşıması yanında, 'kullanma' daha özel ve bireyseldir.¹⁷¹²

Kanımızca, bu suç türünde toplum sağlığından çok, bireysel sağlığının korunması; daha önde durmaktadır. Sonuçta, kişi bağımlı ise; hem tedaviye ihtiyaç duyacaktır, hem de bazen maddeye ulaşmak için, diğer suçları da işleyebilecektir, bu sebeplerle de, aslında korunan hukuki varlık; madde bağımlıdır.

İşin özünde, toplumsal yarar ve bireysel yarar arasında bir çekişme günümüzde de sürmektedir.¹⁷¹³

5237 sayılı TCK m.191 suçu, 'Topluma Karşı Suçlar' başlıklı, üçüncü kısmın, 'Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar' başlıklı, üçüncü bölümünde, tertiplenmiştir. Uyuşturucu madde suçları ile korunan hukuki yarar; tüm toplumun hatta tüm insanlığın sağlığının korunması yönündedir. Belirtmek gerekir ki, tedbirlerin uygulanması, failin isteğine bağlı tutulmuş, isteği dışında olsa bile, tedbirlerin uygulanmasına öncelik verilerek, bireyin sağlığının korunması da, gaye edinilmiştir.¹⁷¹⁴

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan bireyin; hem bedensel hem de ruhsal yönden sağlığı olumsuz etkilenip, şahıslarda maddi ve manevi çöküntü meydana getirmektedir.¹⁷¹⁵

¹⁷¹⁰Görüşler için bakınız, Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.392.

¹⁷¹¹Korunan hukuki yarar konusundaki görüşler;

1-Birinci görüş; genel sağlığın korunması; Korunan yarar 'devletin kişileri genel sağlığa zararlı, bağımlılık yaratan uyuşturucu veya uyarıcı maddelere karşı koruma yükümlülüğüne karşı kamusal fayda olduğu, kısacası genel sağlığın korunması' görüşü,

2-İkinci görüş; bireyin sağlığının korunması; Uyuşturucu madde kullanılması doğrudan doğruya şahsa zarar verip, kişinin sağlığını derinden etkilediği göz önüne alındığında, bireyin sağlığının korunan yarar olduğu, görüşüdür, bakınız, Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.392.

¹⁷¹²Görüşler için bakınız, Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., ss.392-393.

¹⁷¹³Yarar açısından; 1-Toplum yararı için; Uyuşturucu bağımlılığından kaynaklanan ve ileriki nesillere aktarılacak sağlık sorunları, madde etkisinde ya da maddeye ulaşabilme arzusuyla işlenecek suçlar sebebiyle artacak suç oranı kargaşa ve huzursuzluk ortamına sebep olacak, meydana gelecek ahlaki, sosyal ve kültürel çöküntü, ekonomik değer kayıpları, kayıt dışı ekonomide artış, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımının toplumda yaratacağı olumsuzluklardan bazılarıdır, 2-Birey yararı için; 5237 sayılı TCK'da, İlk olarak tedbir uygulanmasına daha sonra ceza verilmesine yer verilmiştir. Şunu da belirtmek gerekir ki, tedbirlerin uygulanması failin isteğine bağlı olmayıp, isteği dışında da tedbirlerin uygulanması öncelikli olup, birey sağlığının korunması da hedeflenmiştir, bakınız, Birsen ELMAS (2020), age., ss.593-594.

¹⁷¹⁴Birsen ELMAS (2020), age., ss.593-594.

¹⁷¹⁵Birsen ELMAS (2020), age., s.593.

4.5. MADDİ UNSUR

Anlatım bütünlüğü sağlamak için, 5237 sayılı TCK m.191 suçları içinde, maddi unsur başlığı altında; fail, mağdur, suçun konusu ve hareket başlıkları sırasıyla işlenecektir.

4.5.1. Fail

5237 sayılı TCK m.188 ve m.190 suçlarındaki fail ile m.191 faili arasında özünde farklılık bulunmamakta olup, gerekli açıklamalar diğer suçlardaki açıklamalarımıza uygun seyredecektir.

Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçunun faili; kural olarak herkes olabilir.¹⁷¹⁶ m.191 düzenlemesiyle, kişinin özelliğinden bahsetmemektedir. Bu nedenle de, uyuşturucu maddeyi kullanan kişi; erkek, kadın, yaşlı, genç, çocuk, sağlam, engelli ya da çeşitli mesleklere mensup kişiler olabilir. mülga 765 sayılı TCK'da, m.404/4'de; alışkanlık, iptila terimleri yer alıyordu. 5237 sayılı TCK'da ise; böyle bir şey yer almamaktadır. m.191'de yer bulan; ilk kez kullanmak ile birden fazla kullanma, alışkanlık veya bağımlı olma arasında fark bulunmamaktadır.¹⁷¹⁷

Fail; vatandaş olabileceği gibi yabancı da olabilir. Failin, uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi ilk kez kullanması ile kullanmayı bağımlılık düzeyine getirmiş olması arasında, suçun oluşumu yönünden de; bir fark olmadığını da tekrar belirtelim.¹⁷¹⁸

4.5.2. Mağdur

Yukarıda, fail başlığı altında yaptığımız, ilk açıklamaların aynısını, 5237 sayılı TCK m.191 mağdur başlığı, içinde yineleyebiliriz, mağdur da; m.188 ve m.190 suçlarına benzer özellikler göstermektedir.

Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek, bulundurmamak, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçunun mağduru, yalnızca

---

¹⁷¹⁶Birsen ELMAS (2020), age., s.594, Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.1017, Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.810.

¹⁷¹⁷Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., ss.394-395, Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE (2018), age., ss.810-811.

¹⁷¹⁸Birsen ELMAS (2020), age., s.594.

bu maddeyi kullanan ya da kullanmak üzere alan, bulunduran veya kullanan kimseler değil, herkes; yani tüm toplumdur.¹⁷¹⁹

Yine, bizzat tek işlenebilen suç olup, birlikte işlenmesine imkân bulunmamaktadır. Mağdur konusunda özel bir durum da, söz konusu değildir.¹⁷²⁰

4.5.3. Suçun Konusu

Uyuşturucu veya uyarıcı madde suçları dendiğinde, akla ilk gelen konu; tabii ki bu maddeler olacağından, bu başlık altında da, 5237 sayılı TCK m.191'e uygun madde ilişkileri kurularak, konuyu anlatacağız.

Bu suçun maddi konusu; uyuşturucu veya uyarıcı maddeler olarak yer alır. Bir başka anlatımla, m.188/1,3,7 suçlarındaki konularla; m.191'in konusu aynıdır.¹⁷²¹

Suçun konusunu oluşturan; uyuşturucu veya uyarıcı madde, mülga 765 sayılı TCK'da, olduğu gibi, 5237 sayılı TCK'da da, tanımlanmamıştır.¹⁷²²

DSÖ, uyuşturucu maddelerin belli özelliklerini ortaya koyabilmek maksadıyla; "Bitkisel ve sentetik menşeli olup merkezi sinir sistemini etkileyerek fizik ve/veya psişik bağımlılık hallerine yol açan ve bazı hallerde tek konulu (kullanmanın devamı üzerine dozajı artırmak ihtiyacının duyulması) ve diğer bazı hallerde ise aynı kişinin değişik uyuşturucu kullanması gibi çift konulu tutku yaratan bütün maddeler uyuşturucu madde sayılırlar" şeklinde tanımlamıştır.¹⁷²³

2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanunu ile 3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanunda; afyon, morfin, esrar gibi uyuşturucu nitelik taşıyan başlıca maddelerin ekimi, imali, ihracı gibi hareketler üzerinde durulmuşsa da; belirlemeler çok eksiklikler içermektedir.¹⁷²⁴

Bu eksiklikler, Uluslararası alanda 1961 tarihli, Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesi'nde, giderilmeye çalışılmış, bunun yanında, 1971 tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesi'nde de, uyuşturucu maddeler, ek listelerle belirtilmeye çalışılmıştır. Bu iki söz konusu Sözleşmelerde, uyuşturucular; tabii ve yapay-sentetik uyuşturucu olarak, düzenlenecek listelerle –tarifelerle, belirlenebilecektir.¹⁷²⁵

¹⁷¹⁹Birsen ELMAS (2020), age., s.594., Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.811.

¹⁷²⁰Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.1017.

¹⁷²¹Birsen ELMAS (2020), age., s.594, Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.811.

¹⁷²²Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.393.

¹⁷²³Ferit YOLCU (2015), age., s.12.

¹⁷²⁴Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.393.

¹⁷²⁵Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.393.

Bugün, artık uyuşturucu maddeleri; çeşitli gruplara ayırmak, sınıflandırmak, bölümlendirmek mümkündür. Bu gruplamalar da; merkezi sinir sistemine yaptığı etki, kullanılan maddeler, doğal veya yapay olmalarına göre çeşitli özelliklere, bakılarak yapılmaktadır.¹⁷²⁶

Failin, uyuşturucu madde kullanıp kullanmadığı; idrar, kan veya saç kılı analizi yapılarak tespit edilmektedir. Uyuşturucu maddelerin, insan vücudundan atılma süreleri, kullanılan uyuşturucu maddenin niteliğine göre değişmektedir. Bu maksatla da; analizlerin sağlıklı sonuç verebilmesi için, failin yakalanması üzerine, vakit kaybetmeden, analizlere esas olacak örneklerinin, usulüne uygun şekilde alınıp, gerekli analiz yapacak kurum ya da kuruluşlara gönderilmesi, gerekmektedir.¹⁷²⁷

Madde çeşidi kadar, bunların kullanım miktarları da, önem taşımaktadır.¹⁷²⁸

4.5.4. Hareket

5237 sayılı TCK m.188 ve m.190 suçlarındaki seçimlik hareketler gibi, m.191’de oluşturulurken, seçimlik hareketlerden, suç oluşturulmuştur. Kanun koyucu, uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarını düzenlerken, suçun oluşabileceği, yani dış âlemde gerçekleşebilecek tüm olasılıklarını düşünerek, bu suç tiplerinde; eylem çeşitliliğine yer vermiştir. m.191 için belirlenen hareketleri de, kapsamlarına uygun tek tek inceleme yoluna gideceğiz.

Bu suç için, hareketi neticesine bitişik suç veya sırf hareket suçu kavramı kullanılmalıdır.¹⁷²⁹

Suç, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak şeklinde tanımlandığından, burada hareketlerin sayısı açısından, ‘bağlı hareketli suç’ oluşur. Bu

¹⁷²⁶Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.394.

¹⁷²⁷Birsen ELMAS (2020), age., ss.594-595.

¹⁷²⁸Suçun oluşumu için madde miktarı önemli midir?

a-Ortada suç yoktur; Ele geçen miktar çok azsa, uyuşturucu veya uyarıcı madde olup olmadığı belirlenemezse,

b-Ortada; İşlenemez suç vardır; Ele geçen uyuşturucu veya uyarıcı madde olduğu belli ise, fakat eser miktarda ise bu durumda eser miktardaki maddenin kullanmaya elverişli olup olmadığına tespit edilir. Aksi olursa, bu konuda birde; ele geçirilen madde miktarı açısından, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin hangi maksatla satın alındığı, kabul edildiği veya bulundurulduğunun tespiti de önemlidir, bakınız, Birsen ELMAS (2020), age., s.596.

¹⁷²⁹Soner Hamza ÇETİN (2017), *Kullanmak İçin Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Satın Almak, Kabul Etmek, Bulundurmak ya da Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanmak Suçu*, 1.Baskı, Bilge Basım Yayım Tic.Ltd.Şti., Ankara, s.61.

eylemlerden birinin gerçekleşmesiyle; suçun hareket unsuru gerçekleşmiş olur. Bu nedenle de; seçimlik hareketli bir suçtur.¹⁷³⁰

5237 sayılı TCK m.191/1 seçimlik hareketleri; ‘kullanmak, satın almak, kabul etmek, bulundurmak’ olarak, yer almıştır.¹⁷³¹ Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurmak, kabul etmek veya satın almak suçunu işleyecek olan kişinin; yaş, cinsiyet, meslek grubu önemli değildir.¹⁷³² Kısacası, m.191/1 için suç seçimlik hareketli olup; satın almak, kabul etmek, bulundurmak, kullanmak, hareketlerinden; teşkil etmektedir.¹⁷³³

6545 sayılı Kanundan önce, kullanmak değil, bir adım öncesi, kullanmak için satın almak, bulundurmak suç olarak yer almıştı. Bu anlatıma uygun Yargıtay kararı da bulunmaktadır.¹⁷³⁴ 6545 sayılı Kanunla uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak da suç olarak düzenlenmiştir.

Failin maksadı; bu suçu uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçundan ayırmaya yarar. Failin; yakalanış şekli, yakalandığı yer ve zaman, ele geçirilen miktar, kastın belirlenmesi anlamında, önemlidir.¹⁷³⁵

Suç, seçimlik hareketlidir, 5237 sayılı TCK m.191’de, yer alan; satın alma, kabul etme, bulundurma veya kullanma gibi hareketlerden, birinin gerçekleşmesi ile suç oluşur. Bu hareketlerden birinin yanında, diğerinin işlenmesinde; iki ayrı suç oluşmaz, sadece tek suç oluşur.¹⁷³⁶

Suç için, hareketlerden birinin işlenmesiyle, suç oluşmuş olur.¹⁷³⁷ Maddede belirtilen hareketlerin, birden fazlasının yapılması, suçun tekliğine etkide bulunmaz. Yargıtay kararlarında, aynı zamanda, sırf kişisel kullanım amacıyla, uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi; imal etmek, ithal, ihraç etmek, sevk ve nakletmek, depolamak fiilleri de, bu madde kapsamında değerlendirilmektedir.¹⁷³⁸

Uyuşturucu maddeyi, kullanmak için bulundurma; kesintisiz suçtur.¹⁷³⁹

¹⁷³⁰Soner Hamza ÇETİN (2017), age., s.61.

¹⁷³¹Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.395.

¹⁷³²Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.94.

¹⁷³³Birsen ELMAS (2020), age., s.597.

¹⁷³⁴“... ‘kullanma’ eyleminin öncelikli olarak bulundurmaya içerdiği kabul edilmiş bulunmaktadır,” Yargıtay 1.Ceza Dairesinin, 07.05.2007 Tarih, 2007/12505-5296 sayılı Kararı, AKTARAN Birsen ELMAS (2020), age., ss.598-599.

¹⁷³⁵Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., ss.94-95.

¹⁷³⁶Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.399.

¹⁷³⁷Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.399.

¹⁷³⁸Birsen ELMAS (2020), age., s.597, Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.95.

¹⁷³⁹Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.399.

Doktrinde, suçun somut tehlike ve soyut tehlike olması yönünde; tartışmalar vardır. Soyut tehlike-tehlike karşılığı, somut tehlike-zarar karşılığıdır. Bu suçlarda genel görüş; soyut tehlike olmasıdır, karşı görüşse somut tehlike olması düşüncesidir, zira zarardan dolayı bir tedavi gerektirmektedir.¹⁷⁴⁰ Kanımızca, somut tehlike görüşü, daha sağlam argümana dayanmaktadır.

Şunu da belirtmek gerekir ki, failin kendi kullanımı için aldığı maddeyi, bir başkasıyla paylaşması da; m.191 kapsamı içinde değerlendirilmelidir.¹⁷⁴¹

4.5.4.1. Kullanmak İçin Satın Almak

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak için; satın alınması, maddenin ivaz karşılığı, fiili ve hukuki tasarruf edebilme imkânının ele geçmesi, zilyetliğin ele geçmesi anlaşılmalıdır.¹⁷⁴²

Satın almak, oluşumunda kast önemlidir. Kullanmak dışında ki amaçla madde satın alan; 5237 sayılı TCK m.188/3 suçunu işler.¹⁷⁴³ Uyuşturucu madde satın almak; bir kimsenin malikinden veya zilyedinden, ruhsatsız veya ruhsata aykırı uyuşturucuyu, bedel karşılığı devralmasıdır.¹⁷⁴⁴ Uyuşturucu madde karşılığı verilecek bedelin, ekonomik açıdan değeri olan bir şey olması yeterlidir, takas olarak bir uyuşturucunun başka uyuşturucu ile değiştirilmesi de; ivaz hükmündedir.¹⁷⁴⁵

Satın alınan madde; kişisel kullanım miktarında olmalıdır.¹⁷⁴⁶ Yargıtay kararları ışığında, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin miktarı; sanık tarafından satın alınmasının açıkça ortaya konulmasına eşlik eden hareketler, maddenin satılmasını kolaylaştıran biçimde küçük parçalara ayrılması, gibi kriterler de dikkate alınır.¹⁷⁴⁷

4.5.4.2. Kullanmak İçin Kabul Etmek

Kullanmak için, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kabul edilmesi ile açıklanmak istenen, birinin kullanmak için; başka birine ait olan uyuşturucu veya uyarıcının zilyetliğini, tasarrufta bulunmak olanağını elde edilebilecek biçimde, herhangi bir bedel-ivaz vermeden üzerine almaktır.¹⁷⁴⁸

¹⁷⁴⁰Görüşler için bakınız, Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., ss.399-400.

¹⁷⁴¹Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.97.

¹⁷⁴²Soner Hamza ÇETİN (2017), age., ss.63-64.

¹⁷⁴³Birsen ELMAS (2020), age., s.600.

¹⁷⁴⁴Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.397.

¹⁷⁴⁵Soner Hamza ÇETİN (2017), age., s.64.

¹⁷⁴⁶Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.397.

¹⁷⁴⁷Soner Hamza ÇETİN (2017), age., s.67.

¹⁷⁴⁸Soner Hamza ÇETİN (2017), age., s.68.

En belirgin özelliği; maddenin karşılık verilmeden alınmasıdır. Bedel varsa; satın alma vardır. Yine, amaç önemli, kullanmak için kabul edilmelidir.¹⁷⁴⁹ Bu hareket için, kişinin başkasına ait, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin mülkiyetini veya zilyetliğini, bedelsiz-karşılık vermeden üzerine alınmasıdır, suçun tamamlanması içinde; uyuşturucu maddenin failin zilyetliğine yani fiili hâkimiyetine geçmesi aranır.¹⁷⁵⁰

Yargıtay, bir kararında, devir almada, kullanma ikrarı bulunup, miktarda kullanıma yeterli ise; bu ikrarın kabulüne karar vermiştir.¹⁷⁵¹

4.5.4.3. Kullanmak İçin Bulundurmak

Kullanmak için, uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurmakta ki amaç; bir kimsenin kullanmak için kendisine veya başkasına ait uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi, tasarruf imkanı bulunacak biçimde; fiili zilyetliğine hakim olmasıdır.¹⁷⁵²

Yargıtay bir kararında ‘bulundurma’ eylemini tanımlamıştır.¹⁷⁵³

Bulundurmak, bir kimsenin kendisine ya da başkasına ait uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi, ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak, fiili ya da hukuki egemenliği altında ve uyuşturucu madde üzerinde, tasarruf imkânı bulunacak şekilde tutması, olarak belirtebiliriz. Uyuşturucu maddenin, bulundurulduğu yerin de; önemi yoktur.¹⁷⁵⁴

Bulundurma, maddenin belirli bir yerde; konut, müştemilatı, işyeri, bağ, bahçe, tarla, ahır, ağıl, ulaşım araçları vb. şeklinde tutulması olabileceği gibi, madde failin üzerinde de; olabilir. Burada önemli olan, failin dilediği zaman, maddeye ulaşma imkânıdır, madde üzerinde; fiili ve hukuki hâkimiyetin bulunmasıdır.¹⁷⁵⁵

Bulundurmada önemli olan konu, failin bulundurduğu veya bulundurulan uyuşturucu madde üzerinde ki hâkimiyetinin, kısacası, maddeyi; gizleme, kolayca

¹⁷⁴⁹Birsen ELMAS (2020), age., s.600.

¹⁷⁵⁰Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., ss.397-398.

¹⁷⁵¹”Devir alma kullanma amacına yönelik olup, devralınan uyuşturucu madde miktarı da içmek için devir alındığı (kabul edildiği) yolundaki savunmayı doğrular miktarda ise eylemin uyuşturucu madde kullanmak suçu oluşturduğunun,” Yargıtay 5.Ceza Dairesi, 15.10.1976 Tarih, 1976/2603-2898 sayılı Karar, AKTARAN Soner Hamza ÇETİN (2017), age., s.69.

¹⁷⁵²Soner Hamza ÇETİN (2017), age., s.71.

¹⁷⁵³”Bir kişinin kendisine veya başkasına ait uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak fiili egemenliği altında ve o madde üzerinde tasarruf olanağı bulunacak şekilde elinde tutması,” Yargıtay Ceza Genel Kurulunun, 21.06.2011 Tarih, 2011/10-120-2011/43 sayılı Kararı, AKTARAN Birsen ELMAS (2020), age., s.601.

¹⁷⁵⁴Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.398.

¹⁷⁵⁵Birsen ELMAS (2020), age., s.601.

bulma ve kullanabilme imkânlarının bulunabilmesidir. Bulundurma; kullanmanın hazırlık hareketidir.¹⁷⁵⁶

Bulundurma, aynı zamanda; mütemadi suçtur, maddenin uzun veya kısa süreli bulundurulması önem taşımaz. Yine bulundurma eyleminin, tek bir yerde gerçekleşmesi şartı da aranmaz; bir miktarı evde bir miktarı işyerinde bulunabilir. Madde, aynı tarihte, farklı yerlerde; ele geçirilse de eylem tek kabul edilir.¹⁷⁵⁷

Failin, maddeyi ne şekilde ele geçirdiğinin de önemi yoktur; çalmış bile olsa, maddeyi bulundurmuş sayılır.¹⁷⁵⁸ Bulundurma amacıyla ilgili olarak da, bulundurma amaç kriterlerine bakılır.¹⁷⁵⁹ Yani, bu konuda bulundurma amacı; kullanmak mı, yoksa satmak mı, olduğunun tespiti de önemlidir.¹⁷⁶⁰

¹⁷⁵⁶Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.398.

¹⁷⁵⁷Birsen ELMAS (2020), age., ss.601-602.

¹⁷⁵⁸Birsen ELMAS (2020), age., s.602.

¹⁷⁵⁹**Bulundurmak amacıyla ilgili kriterler;**

Birinci kriter; bulundurduğu maddeyi başkasına satma, devir, tedarik şeklinde davranış tespiti,

İkinci kriter; maddenin bulundurulduğu yer ve bulundurulmuş biçimi; ev ve işyeri-yakında bulundurmaya örnektir, uzak bir yerde bulundurma kullanma amacı dışı şüphesi oluşturur, uyuşturucunun çok sayıda hazırlanmış özenli küçük paketlerde-paketçikler halinde bulunması, her paketçikğin içine hassas biçimde tartım sonucu aynı miktar konması, maddenin ele geçirildiği yer yakınında hassas terazi ve paketlemede kullanılan ambalaj malzemelerinin bulunması, kullanım amacı dışında belirtileridir.

Üçüncü kriter; maddenin çeşit ve miktarı, madde kullanan kişi genelde, bir ya da benzer etki gösteren iki değişik madde bulundurur. Bu nedenle de değişik nitelik ve farklı etkileri olan; eroin, kokain, esrar ve amfetamin tabletleri birlikte bulunduran failin bunları satmak için bulundurduğu varsayılır. Kişisel kullanım miktarı, kişinin fiziksel ve ruhsal yapısı ile uyuşturucu veya uyarıcı maddenin niteliği, cinsi ve kalitesine göre değişiklik gösterebilir, Adli Tıp Kurumunun mütalaalarında, esrar kullananların her defasında 1-1.5 gram olmak üzere günde üç kez tükettikleri belirtilmiştir, bakınız, Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.96.

¹⁷⁶⁰**Bulundurma amacı 5237 sayılı TCK m.188 mi, m.191 mi, işlendi bulmak açısından önem taşır.**

O yüzden;

1-Failin hareketlerine bakılmalıdır; müşteri arama, pazarlık yapma, numune gösterme, alıcıya teklifte bulunma, internet ya da sosyal medyadan reklam gibi davranışlara bakılabilir.

2-Maddenin ele geçiriliş şekli önemli, hareket dışında ele geçiriliş şekli de önem taşır, küçük paketçikler halinde ele geçirme, maddenin yanında bulaşık tartım aletinin ele geçirilmesi-hassas terazi, madde yanında paketleme malzemesi ele geçirme, bozuk para ele geçirme.

3-Maddenin ele geçirildiği yer ve zaman; Yine hareket ele geçirme yanında ele geçirmenin yer ve zamanı da amaç tespiti de önemlidir.

4-Maddenin miktarı; Bulundurma amacında tespitinde dördüncü bir nokta da miktardır. Kesin ölçüt olmamakla beraber, araştırmalar;

-kişinin kullanabileceği dozluk esrar miktarını 0,5 gram günlük 4*6 doz,

-erooin miktarı 10 mg. günlük 4-6 doz, göstermiş,

yani günlük bir kişi; 3 gr. esrar, 60 mg. eroin kullanabilir.

Yargıtay önceki uygulamalarda '1 yıllık kullanım miktarımı' baz alırken, son yıllarda verilen kararlar ile bu ölçüt yerine somut olayın özelliklerine göre belirlenip zaman dilimi içinde sanık tarafından kullanılacak miktar esas alınması görüşü yer almıştır. Örneğin, evinde 3 gr. eroin ele geçirilirse, kullanma amacı; eğlence yerinde, 3 gr. geçerse; m.188/3 amacı olarak değerlendirilecektir.

5-Fail madde kullanıp-kullanılmadığı ölçütü; uyuşturucu madde kullanıp kullanmadığına bakılıp, amaç belirlenmektedir.

6-a-fail ne ile geçiniyor? bakılır,

b-uyuşturucu veya uyarıcı madde suçundan hüküm almış mı? bakılır,

Şu da belirtmelidir ki, birinci belirleyici kriter, yani, failin hareketlerine bakmak; diğerlerine göre daha önem taşımaktadır. Kısacası, diğer kıstaslar, bu amacı belirlemede; failin tavırları kadar mühim değildir. Sonucunda, somut olayın özelliklerine göre belirleme yapmak; en doğru çözüm olacaktır.¹⁷⁶¹

Kullanma maksadıyla ilgili, bir Yargıtay kararında, 'Kullanmak için uyuşturucu madde satmak değil ve fakat bulundurmak' suçunu, kabul etmiştir.¹⁷⁶²

4.5.4.4. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanmak

Türk Dil Sözlüğü-TDK'da, kullanmak; bir şeyden belli bir amaçla yararlanmak, olarak tanımlanmıştır.¹⁷⁶³

Suçun başlıca hareketi olan, 'kullanmak' sözlük anlamı dikkate alındığında; bir şeyden belli bir amaçla yararlanmak, içmek olduğu, anlaşılmaktadır."¹⁷⁶⁴ Maddenin; ne şekilde vücuda alındığının önemi bulunmaz, kullanmanın amacı da önemli değildir.¹⁷⁶⁵ Uyuşturucu maddeyi kullanmak; burun veya ağız yoluyla, damara ya da deri altına şırınga etmek veya ettirerek vücuda almaktır. Ayrıyeten, kullanmak; uyuşturucu maddenin yenilmesi, yutulması, sigara ile veya sıvıyla içilmesi, koklanması biçiminde de, vücuda alınabilir.¹⁷⁶⁶

Doktrinde, ihmalle kullanma kabul görmese de, ihmalle ilgili olarak da; uyuşturucu madde içilen ortamda yoğun uyuşturucu madde kokusunun, dumanının koklanması, şeklinde gerçekleşen hareketi; ihmali hareket olarak kabul ederler.¹⁷⁶⁷

Mütemadi olduğu için, suçun oluşması açısından; kullanma sayısı önemli değildir, zincirleme suç hükmü de uygulama yeri bulmaz.¹⁷⁶⁸

Yargıtay'ın bu ölçütlerle (altı ölçüt ile) karar verdiği görülmüştür, bakınız, Birsen ELMAS (2020), age., ss.116-126.

¹⁷⁶¹Birsen ELMAS (2020), age., s.616.

¹⁷⁶²"Olayla ilgili tutanak içeriğine, sanığın savunmasına, tanık Ramazan'ın anlatımına, suç konusu 0,5 gramdan ibaret esrarın miktarı ile ele geçiriliş biçimine, dosyadaki diğer belge ve belgelere göre; olay günü tanık Ramazan'ın, sahilde sigara içmekte olan sanığın yanına gelerek sigara istemesi üzerine, sanığın, 'sigara yok, istersen sigaralık var' dediği, Ramazan'ın da, 'ne demek o' diye sorması üzerine 'esrar istersen birlikte kullanalım' dediği, bunun üzerine; Ramazan'ın durumu güvenlik görevlisine bildirdiği ve sanığın üzerindeki esrar ile yakalandığı anlaşıldığından; sanığın tanık Ramazan ile birlikte esrar kullanmayı önermesinin uyuşturucu madde satmak veya bedelsiz vermek olmayıp, uyuşturucu madde bulundurmak suçunu oluşturduğu..." Yargıtay 10.Ceza Dairesi, 19.06.2007 Tarih, 2007/6700-7597 sayılı Kararı, AKTARAN Soner Hamza ÇETİN (2017), age., s.73.

¹⁷⁶³**Kullanmak tanım, TDK sözlüğü**, <https://sozluk.gov.tr/>, (E.T.19.06.2021).

¹⁷⁶⁴Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.395.

¹⁷⁶⁵Birsen ELMAS (2020), age., s.602.

¹⁷⁶⁶Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.395, Soner Hamza ÇETİN (2017), age., s.77.

¹⁷⁶⁷Görüşler için bakınız, Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.395.

¹⁷⁶⁸Birsen ELMAS (2020), age., s.602.

Uyuşturucu maddenin; ilk veya birçok defa, az veya çok kullanılması önem taşımaz. Yani, kullanılan madde miktarının, suçun oluşması açısından; ehemmiyeti bulunmaz. Fakat, uyuşturucu madde miktarının; suçun niteliğini değiştirmede etkeni olur.¹⁷⁶⁹

Esrar kullanma alışkanlığı olanların, bunları göz önüne alıp birkaç aylık ihtiyaçlarını karşılayacak miktarda esrar maddesini, ihtiyaten yanlarında ya da ulaşabilecekleri bir yerde bulundurdukları da, adli dosyalara yansımıştır. Somut olayın özelliklerine göre, belirlenen zaman diliminde, sanığın kullanması için gerekli miktar dikkate alınmalıdır.¹⁷⁷⁰

Kullanmaya uygun miktardan fazla uyuşturucu maddenin; kişi üzerinde, evinde, işyerinde bulundurulması, durumunda; uyuşturucu madde kullanma suçu değil, 5237 sayılı TCK m.188/3'deki, uyuşturucu madde ticaret suçu işlenmiş kabul edilir. Yargıtay, genelde kararlarında, kullanımda; **'kişisel gereksinimi bir yılı birim'** olarak kabul etmektedir.¹⁷⁷¹

Suç tespiti için; madde ele geçirilmeli, yine, uyuşturucu veya uyarıcı madde niteliğinde olup olmadığı incelenmelidir. Sanığın kullandığı madde ele geçirilirse, sanıktan alınacak; kan, idrar, saç kılı örnekleri-numuneleri ile analiz yapılmalıdır. İkrar yeterli değildir, yine kullanım miktarından fazla ele geçirmede de; m.188/3 araştırılmalıdır.¹⁷⁷²

4.6. MANEVİ UNSUR

Bu suç tipini de, diğer suç tiplerinde incelediğimiz şekilde, manevi unsur açısından, kast ve taksire uygun olup olmama bakımından tetkik edeceğiz, yine yapılan tespitlere uygun olarak; kastın ve taksirin türlerine uygun mu, değil mi, incelemesi de yapılacaktır.

Suçun manevi unsuru açısından, 5237 sayılı TCK m.191'de dikkat çeken bir unsur, kanun koyucu, m.191 için, 'kullanmak maksadıyla' ifadesi içinde; satın almak, kabul etmek, bulundurmak eylemleriyle işlendiğinde, özel kastla hareket edildiğini kabul etmektedir. Zira, ne için satın aldın diye sorulunca, kullanmak amacıyla cevabı

¹⁷⁶⁹Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., ss.395-396.

¹⁷⁷⁰Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.97.

¹⁷⁷¹Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.396.

¹⁷⁷²Birsan ELMAS (2020), age., s.603.

veriliyorsa, ortada özel kast vardır; anlamı çıkacaktır. Konuyu, bu girizgâha uygun incelemeye çalışacağız.

5237 sayılı TCK m.191 suçu, kasten işlenebilir, bu suçun taksirle işlenmesi mümkün değildir.¹⁷⁷³ m.191 suçunda, genel veya özel kast ayrımı yapılmaktadır.¹⁷⁷⁴ Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek, bulundurmaya suçunda geçen, 'kullanmak için' kavramı; özel kast anlamı katmakta iken, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak' ta ise, böyle bir ifade yer almadığından; genel kast olduğu kabul görmektedir.¹⁷⁷⁵

Bu suç açısından, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak için satın almak, kabul etmek, bulundurmaya veya kullanmak, kasten işlenebilen suç olup; yukarıda belirttiğimiz gibi taksirle işlenmesi, mümkün değildir.¹⁷⁷⁶

Kastın oluşması içinde; fail, maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde olduğunu bilmesi ve de bu maddeyi kullanmak istemesi gerekir. Bu konuda, hangi amaçla kullandığının önemi bulunmamaktadır.¹⁷⁷⁷

Kullanma maksadının, tespiti de gerekmektedir, bununla ilgili bir düzenleme olmadığından, kriterlerin belirlenmesi konusunda; uygulamadan yararlanılmaktadır.¹⁷⁷⁸ Manevi unsorda bulundurma amacı incelenmeli, incelemede sonuca varılamazsa, 'şüpheden sanık yararlanır ilkesi' gereği, m.191 uygulanmalıdır¹⁷⁷⁹ (Yukarıda seçimlik hareket 'bulundurmaya' başlığında incelenmiştir).

¹⁷⁷³Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAĞSIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.815.

¹⁷⁷⁴5237 sayılı TCK m.191 suçunda, genel veya özel kast ayrımı; 1-Özel kast var; 5237 sayılı TCK m.191/1'de kullanmak için satın alan, kabul eden, bulunduran şeklinde failin saiki açıkça belirtildiğinden, suç hareketler yönünden özel kastla işlenir, 2-Genel kast var; yine, 5237 m.191/1 gereği; uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanılmasında genel kast yeterli görülmektedir, bakınız, Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., ss.401-402.

¹⁷⁷⁵Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAĞSIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.815, Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.1021.

¹⁷⁷⁶Birsen ELMAS (2020), age., s.603.

¹⁷⁷⁷Birsen ELMAS (2020), age., s.603., Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.402.

¹⁷⁷⁸Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAĞSIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.815.

¹⁷⁷⁹Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.1022.

Belirlenen amaç kriterlerinin, Yargıtay tarafından da başvurulacak, bu kriterlerin tamamının, Yargıtay kararlarında¹⁷⁸⁰ da belirtildiği gibi, tek başlarına; manevi unsur ortaya koymasının mümkünatının olmamasıdır.¹⁷⁸¹

Yine failin ikrarı hâkimi bağlamaz, Yargıtay; görüşüdür.¹⁷⁸²

Doktrinde, fiilin olası kastla işlenip işlenemeyeceği yönünde; karşıt görüşlerde bulunmaktadır.¹⁷⁸³ Bir görüşte, suçun seçimlik hareketlerinden her birinin; olası kastla işlenmesi mümkün olmalıdır. Örneğin, satın aldığı madde uyuşturucu madde olup, ancak olursa olsun görüşü varsa, olası kast vardır, denilebilir.¹⁷⁸⁴

Hata;

Suçun manevi unsuru incelenirken, bakılacak konulardan birisi de yanlışlıkta hata konusudur. Zira, 5237 sayılı TCK m.30 hatayla ilgili düzenlemeye yer verip, bu durumun varlığında, kusurluluğun ortadan kalkacağı belirtilmiştir. Bu genel ilkeye uygun davranıp, m.191 açısından da, böyle bir olayla karşılaşıldığında, muhtemel uygulamanın ne yönde olmasına ilişkin, açıklamalarda bulunulacaktır.

Kullanmak için alınan maddenin, uyuşturucu olduğunu bilmeyen; bu hatasından yararlanır.¹⁷⁸⁵

Kullanmak maksadıyla bulundurulmuş madde, uyuşturucu madde olmaması halinde; burada fiili hata ya da hukuki hata olup olmadığına bakılıp; manevi unsura katkısına göre karar verilmelidir.¹⁷⁸⁶ Fiili hata ve hukuki hata karşılaştırması; etki, eylem ve kast açısından yapılabilir.¹⁷⁸⁷ Fiili ve hukuki hata konusunda; fail yasaklanmış olduğuna inanmadığı eylemi; istemektedir.¹⁷⁸⁸

---

¹⁷⁸⁰“Suç tarihinde sanığın sevk ve idaresinde bulunan araçta yapılan aramada, direksiyon kutusunun içerisinde 255 adet uyuşturucu madde niteliğindeki hapın ele geçirildiğinin anlaşılması karşısında; suça konu uyuşturucu maddenin miktarı, niteliği, iki poşet içinde ve iki ayrı renkte olması, sanığın eyleminin satmak amacıyla uyuşturucu madde bulundurma suçunu oluşturduğu gözetilmelidir,” Yar.10.CD., 2006/6900 E., 2008/2676 K. sayılı Kararı, AKTARAN Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.818.

¹⁷⁸¹Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.818.

¹⁷⁸²Görüş için bakınız, Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.1023.

¹⁷⁸³Görüşler için bakınız, Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.402.

¹⁷⁸⁴Görüşler için bakınız, Soner Hamza ÇETİN (2017), age., s.90.

¹⁷⁸⁵Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.402.

¹⁷⁸⁶Erdinç Hakan ÖZDABAKOĞLU (2007), age., s.179.

¹⁷⁸⁷Fiili hata ve hukuki hata karşılaştırması;

1-Etki; a-Fiili hata; somut fiil üzerinde, b-Hukuki hata; norm üzerinde,

2-Eylem; a-Fiili hata; kanuni tipe uygunlukta hata, b-Hukuki hata; cezai nitelendirilmede hata,

3-Kast; a-Fiili hata; eylemde kast yok, b-Hukuki hata; eylemde kast var,

şeklinde karşılaştırılabilir, bakınız, Nevzat TOROSLU ve Haluk TOROSLU (2016), *Ceza Hukuku Genel Kısım*, 23.Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara, ss.253-254.

¹⁷⁸⁸Fakat, hukuki hatada; etki norm üzerinde, fiili hatada; etki somut fiil üzerindedir. Hukuki hatada; eylemin cezai nitelendirilmesinde, fiili hatada; işlenen eylemin kanuni tipe uygunluğunda hata

İftira kastıyla (TCK m.267/2) evine, işyerine ya da herhangi bir eşyasına uyuşturucu veya uyarıcı madde konulan şahıs, bu maddeyi bulundurma kastı bulunmadığından, cezalandırılmamalıdır. Bu maddeleri koyan açısından durum ise, iftira kastı olmasına rağmen, uyuşturucu maddenin devri olduğundan; TCK m.188/3'den yargılanmalıdır.¹⁷⁸⁹

4.7. HUKUKA AYKIRILIK

Hukuk âleminde, bir suçun ortaya çıkmasında ana etken; yapılan davranışın hukuka aykırı olmasıdır. İşte somut olayda, eğer bu davranışı haklı çıkaracak, yani hukuka uygun bir etken bulunmazsa, birey yaptığı bu davranıştan; sorumlu tutulacaktır. Bu sebeptir ki, hukuka aykırılık incelenirken, öncelikli olarak bu hareketin ortaya çıkmasında hukuka uygun bir etken bulunmakta mı, incelemesi yapılmalıdır. Bunun yanında, her hukuka uygun hareketle, suçun hareketi arasındaki ilişki uygun olmayabilir, o açıdan; hukuka uygunluk etkenlerinin her biri, suç tipiyle karşılaştırılıp, buna uygun tespitlerin yapılması hâsıl olmaktadır.

Hukuka uygunluk sebepleri;

Bu suç için; hukuka uygunluk nedenlerini dar tutmak gerekir.¹⁷⁹⁰ Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmada, fiilin hukuka aykırılığını ortadan kaldıran bir uygunluk nedeni, tedavi amacı ile maddenin alınmasıdır. Burada yer alan tedavi etme; tedavi olmanın sağlık ve yaşama hakkı ile bağlantılı olmasındandır.¹⁷⁹¹

Tıbbi zorunluluktan dolayı, doktor reçetesi ile verilen madde, reçete kapsamına uygun ve reçetede belirtilen sürelerde kullanılırsa; kullanmak için satın alma, kabul etme ve bulundurma suçu oluşmayacaktır. 'Tıbbi zorunluluk' da iyi değerlendirilmelidir, her ağrı için; esrar kullanımının zorunluluk olduğu, kabul edilmemelidir.¹⁷⁹²

5237 sayılı TCK m.26/1 gereği; 'hakkın kullanılması' hukuka uygunluk nedeni; olarak kabul edilmektedir. Tedavi için gereklerini yerine getirme talebi hakkı

---

etmektedir. Yani, hukuki de; istenen eylem aynı iken, fiili de; farklıdır. İşte bu nedenle, hangi hata türüne girdiğini tespit için, her somut olayda, hatanın etkisiyle failin tipik eyleme uygun fiili mi yoksa farklı fiili mi istediği incelenmelidir. Farklı eylemde (fiili hatada) kast olmayıp, taksir varsa ondan hüküm kurulmalıdır, fakat aynı eylemde (hukuki hata) kast olup, hata hukuka aykırılık konusu üzerinedir, yani kast vardır, bakınız, Nevzat TOROSLU ve Haluk TOROSLU (2016), age., ss.253-254.

¹⁷⁸⁹Erdinç Hakan ÖZDABAKOĞLU (2007), age., s.180.

¹⁷⁹⁰Birsen ELMAS (2020), age., s.618.

¹⁷⁹¹Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.402.

¹⁷⁹²Birsen ELMAS (2020), age., s.618.

içinse; hukuka uygunluk sebebinden faydalanabilir, bunun dayanağı da, Hasta Hakları Yönetmeliği¹⁷⁹³ m.6'dır. Kuşkusuz, hasta, doktorun belirlediği miktarı aşarsa; hukuka uygunluk ortadan kalkacaktır.¹⁷⁹⁴

Bir başka hukuka uygunluk nedeni ise; 'zorda kalma'dır.¹⁷⁹⁵ m.191/1 suçu için, zorunluluk hali, m.25/2 gereği, doktrinde; madde kullanıcısı, yoksunluk krizinde, yanında bulundurduğu maddeyi kullanırsa, hukuka uygunluk sebebi olan, zorda kalmadan yararlanacağı görüşündedir.¹⁷⁹⁶ Zorda kalmanın, 5237 sayılı TCK m.191'e uygulanışı hakkında bir görüş; sadece 'kullanmak' hareketi açısından uygulanabilirken, diğer görüş; 'satın almak, kabul etmek, bulundurmamak, kullanmak' hareketlerini de kapsar şeklindedir.¹⁷⁹⁷ İkinci görüşü savunanlarsa, argümanları için; 'örneğin, krize karşı yanında bulundurmamak' gibi, tezini öne sürerler, burada zorda kaldığında kullanmak için yanında bulundurur fikridir.¹⁷⁹⁸

Kanımızca, zorda kalmanın, sadece 'kullanmak' açısından, kullanılabilir bir hukuka uygunluk nedeni kabul edilmesi gerekir, zira, diğer durumlarda, manevi unsur açısından 'amaç' kıstasının, belirlenmesi de gerekmektedir.

Yine; cebir, şiddet ve tehdit eylemlerinin etkisinde maddenin kullanılması, 5237 sayılı TCK m.28 gereği, ceza verilmesine imkân tanımaz, fakat burada da kullanılan; cebir, şiddet ve tehdidin, uyuşturucu madde kullanmaya yönelik olması; şartı aranmalıdır.¹⁷⁹⁹ Örneğin, zorla kaçırılıp, fuhşa zorlanan genç kızın; cebir ve ağır

¹⁷⁹³Hasta Hakları Yönetmeliği, RG; 01.08.1998 Tarih, 23420 Sayı, [https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?](https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=4847&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5) (E.T.06.06.2021).

¹⁷⁹⁴Hasta Hakları Yönetmeliği m.6; "Hasta, adalet ve hakkaniyet ilkeleri çerçevesinde sağlıklı yaşamının teşvik edilmesine yönelik faaliyetler ve koruyucu sağlık hizmetleri de dahil olmak üzere, sağlık hizmetlerinden ihtiyaçlarına uygun olarak faydalanma hakkına sahiptir. Bu hak, sağlık hizmeti veren bütün kurum ve kuruluşlar ile sağlık hizmetinde görev alan personelin adalet ve hakkaniyet ilkelerine uygun hizmet verme yükümlülüklerini de içerir," şeklindedir, AKTARAN Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAĞIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.814, Soner Hamza ÇETİN (2017), age., s.109.

¹⁷⁹⁵Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.402.

¹⁷⁹⁶Görüşler için bakınız, Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.1023.

¹⁷⁹⁷Zorda kalmanın, 5237 sayılı TCK m.191'e uygulanışı, hakkında;

1-Zorda kalma, sadece kullanmak hareketini kapsar; bazı görüşler, zorunluluk durumunun, kullanmak amacıyla bulundurma fiili için uygulanmaması gerektiği, lakin kullanmak fiili açısından kabulü olabileceği yönündedir,

2-Zorda kalma, hepsini; kullanmak ile birlikte diğer hareketleri de (bulundurmamak, kabul etmek, satın almak) kapsar, görüşü; bazı görüşlerde ise her durumda mümkün olup, somut olay özelliklerine göre değerlendirilmelidir, bakınız, Soner Hamza ÇETİN (2017), age., ss.109-110.

¹⁷⁹⁸Görüşler için bakınız, Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.402.

¹⁷⁹⁹5237 sayılı TCK m.28; "Karşı koyamayacağı veya kurtulamayacağı cebir ve şiddet veya muhakkak ve ağır bir korkutma veya tehdit sonucu suç işleyen kimseye ceza verilmez. Bu gibi hallerde cebir ve şiddet, korkutma ve tehdidi kullanan kişi suçun faili sayılır," AKTARAN Birsan ELMAS (2020), age., s.618.

tehdit altında, uyuşturucu madde kullanmaya zorlanmasında, genç kız fiilinin suç sayılmasına, olanak bulunmaz (TCK m.28 gereği).¹⁸⁰⁰

Bu suçta, failin rızası; hukuka uygunluk sebebi, kabul edilemez. Sebebinde serbest hareket kuralı gereği, suçun işlenmesi anında, iradi alınan madde etkisi altında olma, 5237 sayılı TCK m.34/2 hükmünce, ceza sorumluluğunu etkilemez. Fakat, TCK m.34/1'e uygun düşerse, rıza dışında alınmışsa; ceza verilmeyecektir.¹⁸⁰¹

4.8. SUÇUN NİTELİKLİ HALLERİ

5237 sayılı TCK m.188 ve m.190'da belirttiğimiz gibi, nitelikli hal; hem artırıcı hem de azaltıcı etkiye, sahip olabilmektedir. Bu maksatla, bu başlığı bölümlerken, ağırlaştırıcı nedenler ile hafifletici nedenler ayrımı yapılmaktadır. Bunun yanında, bizim çalışmamızda; etkin pişmanlık kurumunu da, cezayı etkilemesi açısından, bu genel başlığın bir bölümü olarak yer alıp, suça etkisi açısından tetkik edilecektir.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarında, suçla mücadele konusunda, önemli bir yere sahip bulunan, etkin pişmanlık müessesesi, çalışmamızda; ayrı bir bölüm olarak yer almayıp, cezayı kaldıran ya da cezayı azaltan şahsi sebep etkisinden, nitelikli haller başlığı altında düzenlenmektedir.

4.8.1. Ağırlaştırıcı Nedenler

5237 sayılı TCK m.191/1 suçu için; nitelikli hal düzenlemesi yokken, 2015 yılı, 6638 sayılı Kanun m.12 ile suç bazı yerlerde işlenirse, ceza yarı oranında artırılır şeklinde, 191.maddeye 10.fıkra olarak tatbik edilmiştir.¹⁸⁰²

Yukarıda yapılan kısa girişe uygun olarak belirtirsek; 5237 sayılı TCK m.191, 27.03.2015 Tarihli, 6638 sayılı Kanun'un 12.maddesine eklenen fıkrayla, belli yerlerde ve bu yerlere iki yüz metre yakınlıktaki umumi veya umuma açık yerlerde uyuşturucu madde kullanılması veya kullanmak için satın almak, kabul etmek, bulundurmak, durumunda ceza yarı oranında artırılır şeklinde, yeni bir düzenleme getirmiştir.¹⁸⁰³ Kısacası; 5237 sayılı TCK m.191/10.fıkra da belirtilen yerlerde

¹⁸⁰⁰Soner Hamza ÇETİN (2017), age., s.107.

¹⁸⁰¹5237 sayılı TCK m.34; "(1)Geçici bir nedenle ya da irade dışı alınan alkol veya uyuşturucu madde etkisiyle, işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli derecede azalmış olan kişiye ceza verilmez, (2)İradi olarak alınan alkol veya uyuşturucu madde etkisinde suç işleyen kişi hakkında birinci fıkra hükmü uygulanmaz, AKTARAN Soner Hamza ÇETİN (2017), age., ss.107-108.

¹⁸⁰²Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.814.

¹⁸⁰³Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.403.

işlenmesi halinde; 6638 sayılı Kanun m.12 ile getirilen bu hüküm, TCK m.191/10.fıkraya eklenerek söz edilen yerler ya da 200 m. yakınlarında işlenirse ceza artırılabacaktır.¹⁸⁰⁴

6638 sayılı Kanunla, 5237 sayılı TCK m.191'e, 10.fıkra olarak ekleme yapılmış, yeni eklenen madde ile hukuki niteliği açısından; madde kapsamındaki suçlara karşı ağırlaştırıcı sebep olarak uygulanmaktadır. Faillerin, fıkra belirtilen yerlerde, suç işleme durumunda; daha ağır bir cezayla cezalandırılması yoluna gidilmektedir. Bu fiillerin; umumi veya umuma açık yerlerde işlenmesi durumunda; aranacak başka bir özellikli yerlerdir. Umumi veya umuma açık yerlerden kasıt, herkesin serbestçe girip çıkabileceği; mekânlar olarak anlaşılmalıdır.¹⁸⁰⁵

Fıkra incelendiğinde, sadece belirli yerler sayılmamış, ayrıca bu yerlere belli uzaklıktaki yerlerde dikkate alınmıştır. Buna uygun olarak da, Kanunda sayılan; okul, yurt, hastane, kışla ve ibadethane gibi bina ve tesislerin sınırına iki yüz metre uzaklık içindeki; kamusal veya kamuya açık yerlerde bu fiillerin işlenmesi durumunda ceza artırılabacaktır.¹⁸⁰⁶ (Uygulamaya bakılarak 200 m.'nin ileride değişikliğe uğrayabileceği de dikkate alınmalıdır). (6638 sayılı Kanun, madde gerekçesinde bu mesafenin; TBMM görüşmelerinde değiştiğine de değinilmiştir).

5237 sayılı TCK m.191/10, Ağırlaştırıcı nedenin uygulanabilmesi için; bazı yerlerde işlenmesi gerekmektedir.¹⁸⁰⁷ Şu da belirtilmelidir ki, maddede geçen 'gibi' edatı sayımın sınırlı olmadığını; örnekleme yoluyla verildiği kabul edilmektedir.¹⁸⁰⁸ Yine, madde de belirtilen yerlerin, niteliğinde tereddüt meydana gelirse mahallinde, keşif yapılabilir.¹⁸⁰⁹

Metinde geçen; 200 metre mesafe için, bina ve tesisler ile bunların varsa çevre duvarı, tel örgü veya benzeri engel veya işaretlerle belirlenen; en yakın sınır dikkate

¹⁸⁰⁴Birsen ELMAS (2020), age., s.619.

¹⁸⁰⁵Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.98.

¹⁸⁰⁶Köksal BAYRAKTAR vd. (2019) age.,s.403.

¹⁸⁰⁷5237 sayılı TCK m.191/10, Ağırlaştırıcı nedenin uygulanabilmesi için;

a-Okul, yurt, hastane, kışla veya ibadethane gibi tedavi, eğitim, askeri ve sosyal amaçla toplu bulunan bina ve tesislerde işlenirse,

b-Ya da okul, yurt hastane, kışla veya ibadethane gibi tedavi, eğitim, askeri ve sosyal amaçla toplu bulunan bina ve tesisler ile varsa çevre duvarı, tel örgü veya benzeri engel veya işaretlerle belirlenen, sınırlarına iki yüz metreden yakın mesafe içindeki umumi veya umuma açık yerlerde, işlenmesi, gerekir, bakınız, Birsen ELMAS (2020), age., s.620.

¹⁸⁰⁸Birsen ELMAS (2020), age., s.620.

¹⁸⁰⁹Birsen ELMAS (2020), age., s.621.

alınmalıdır.¹⁸¹⁰ 5237 sayılı TCK m.191/10'daki, 200 m. mesafeyi belirlemek için; Yargıtay kriterleri de; dikkate alınmalıdır.¹⁸¹¹

Bu nitelikli halin yürürlüğü ise; 5237 sayılı TCK m.7/2 gereği, 6638 sayılı Kanunun, Resmi Gazetede, yayım tarihi olan **04.04.2015 tarih ve sonrasında**. Cezası ise yarı oranında artırımdır.¹⁸¹²

4.8.2. Cezayı Kaldıran veya Azaltan Sebepler

Başlığın bu şekilde düzenlenme nedeni, aşağıda anlatacağımız, etkin pişmanlıktan ötürü olup, cezanın ortadan kalkması durumlarını da; kapsamından dolayıdır. Sonuçta, cezayı etkileyen bir nitelik bulunmakta ve bu nitelik; cezayı ya azaltmakta ya da ceza verilmemesine neden olmaktadır. 5271 sayılı CMK m.223/4-a'da, belirtildiği gibi, etkin pişmanlık uygulaması sonucu, suç olma özelliğini değiştirmedeği halde; etkin pişmanlık uygulanıp, ceza verilmesine yer olmadığı kararına hükmedilmektedir.

4.8.2.1. Hafifletici Nedenler

Her suç için, nitelikli haller düzenlenmekte olup, genel bir hafifletici neden, 5237 sayılı TCK'da bulunmamaktadır, bu sebeple de, her suç açısından, hafifletici bir unsur olup olmadığı kanun metni incelenerek çıkarılmalıdır.

5237 sayılı TCK m.191.maddesi incelendiğinde; daha az ceza verilmesini gerektiren özel bir nedenin bulunmadığı görülecektir.

---

¹⁸¹⁰Birsen ELMAS (2020), age., s.622.

¹⁸¹¹5237 sayılı TCK m.191/10'daki 200 m. mesafeyi belirlemek için;

a-Suçun işlendiği yer ile maddede belirtilen bina ve tesisler ile bunların varsa belirlenen sınırları arasındaki arazinin düz zeminden teşkil etmesi, bu arazinin ölçümüne göre 200 metrelik mesafe belirlenmelidir,

b-İki nokta arasında uzaklığın sadece arazi ölçümü ile belirlenmesi için, mevcut cadde ve sokaklar üzerinden yay yolu kullanılarak gidilebilecek en kısa mesafe göz önüne alınmalıdır. Yargıtay 20.Ceza Dairesi de bu görüşe uygun, mesafenin 'mutad ulaşım' göre belirlenmesi gerekir demiştir. Daireye göre mutad ulaşım; yaya yolu ya da araçla yapılan ulaşım,dir,

c-Yargıtay'ın istikrar kazanan uygulamasına göre de zeminde mevcut olan mutad ulaşım yolları üzerinden yapılacak ölçümle, iki yüz metrelik mesafe belirlenmelidir. Mesafe ölçümünde zemindeki yol dikkate alınmalı ve buna göre hesaplanmalı, yolun yanında bulunan parseller üzerinden yürünerek uzaklık hesabı yapılmamalıdır,

d-İki yüz metre mesafe ölçümünde gerekirse suçun işlendiği yerde keşif de yapılmalı, kuşbakışı hazırlanmış kroki ya da uydu fotoğrafları yoluyla tahminlere dayalı ölçümleri gösterir harita ve belgelerle; m.191/10 tespit edilmemelidir,

dikkate alınmalıdır, bakınız, Birsen ELMAS (2020), age., ss.623-624.

¹⁸¹²Birsen ELMAS (2020), age., ss.625-626.

4.8.2.2. Etkin Pişmanlık

Yukarıda, etkin pişmanlığın, neden nitelikli haller başlığı altında anlatıldığını açıkladık. Bu kurum, her suç için öngörülmemiştir, aslında bakıldığında; katalog suçları için öngörülen bir müessese olduğu görülebiliyor. 5271 sayılı CMK'da, katalog suçlar belirtilirken; neredeyse çoğunda uyuşturucu ve uyarıcı madde suçları da yer almaktadır.

Uluslararası bir suç olan uyuşturucu suçları; birinci bölümden süregelen anlatımlarımızda, her geçen gün kullanıcı sayısını artırarak, özellikle çocuk ve gençler için (hedef kitle olmaları açısından) önemli bir tehdit unsuru olarak yer almaktadır. Bu nedenle de, bu suçla mücadelede, bir tür ödül görülebilen etkin pişmanlık yöntemiyle, az da olsa hem suç işlemeyi önlemek hem de suçluları ve suç unsuru maddeleri ele geçirmek açısından; katkı da bulunabileceği gerçeği yer almaktadır. Bu konuyu bu nedenle önemseyerek; bu kuruma gerektiği önemi vererek, bu ilkeye uygun anlatacağız.

4.8.2.2.1. Etkin Pişmanlık Kurumu İle İlgili Madde Gereğçeleri

Çalışmamızda, önemli konularda; gerekçenin gereksinimden dolayı başvurmaktaız. Yine, uyuşturucu suçlarında önemli bir yere sahip olan ve 5237 sayılı TCK m.192'de düzenleme yeri bulan etkin pişmanlık için; madde gerekçelerini inceleyeceğız.

Gerekçeleri işlerken, madde metnine bağı kalıp; aynen almak yerine, üzerinde ufak değışikler yaparak kullanacağız. Yine, m.188'de geçen, m.192/1-3 fıkraları ikinci bölümde işlenmiş olup, m.191 suçu içinde ortak olan; m.192/3 fıkrası, tekrara kaçmamak için, bu bölümde işlenmeyecektir.

4.8.2.2.1.1. Etkin Pişmanlık Madde Gereğçeleri

Bu bölümle ilgili olarak; 5237 sayılı TCK, m.192/2-3-4.fıkraları uygulanmaktadır. m.192/3'ün gerekçesini 2.bölümde işlediğimizden tekrar olmaması, için burada yer vermiyoruz.

İkinci ve dördüncü madde gerekçeleri;

İkinci fıkra, kullanmak için madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmamak suçu ile ilgili olarak etkin pişmanlık hali yer almıştır. Burada da, etkin pişmanlığın soruşturma başlamadan önce gösterilmesi; önem arz eder. Etkin pişmanlık için, bireyin maddeyi; kimden, nerede ve ne zaman temin ettiği mevzuunda soruşturma makamlarına bilgi verip, suçluların yakalanmalarını ya da uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ele geçirilmesini kolaylaştırmaları koşulu aranmaktadır. Bu şartlar altında da, etkin pişmanlık gösteren birey hakkında, cezaya hükmolunmaması düzenlenmiştir.¹⁸¹³ (Bu gerekçeye bakıldığında, m.192'nin; 1.fıkrası nasıl m.188 için düzenlenmişse, 2.fikranında, ona uygun olarak; m.191 için tertiplendiği sonucuna varılmaktadır) (Cezayı kaldıran etkin pişmanlık)..

Dördüncü fıkra, madde kullanan birey açısından, özel bir etkin pişmanlık durumudur. Buna göre de, madde kullanan birey; hakkında kullanmak için madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmamak dolayısıyla soruşturma başlamadan evvel; resmi makamlara veya sağlık kuruluşlarına başvurup, tedavi ettirilmesini talep ederse, cezalandırılmayacağı belirtilmiştir.¹⁸¹⁴ (Bu fıkra gerekçesinde de belirtildiği gibi, m.191'e has bir düzenleme olup, suç politikası gereği bu suçtaki amaç cezalandırmaktan çok, tedbir olduğu için, soruşturmadan önce, bu tedbir isteğinde bulunulmasında, ceza verilmeyeceği doğrudan belirtilmiştir) (Cezayı kaldıran etkin pişmanlık).

4.8.2.2.1.2. Etkin Pişmanlık Hükümlerini Değiştiren Madde Gerekçeleri

Kanun metninin uygulamasında görülen bazı eksikliklerin giderilmesi için, değişikliklere-güncellemelere, gidilebilmektedir. 5237 sayılı TCK m.191'de de, tedbir müessesesinin öneminden dolayı, bir yandan buna teşvik edip, diğer yanda ise caydırıcı bir etkinin bulunması; kanunun saikine ters düşmekteydi. Kanun koyucu, bunu fark edip gerekli düzenlemeyi yapmıştır, genel anlamda faydalı bir tertiplenme sağlamıştır.

---

¹⁸¹³Madde gerekçe AKTARAN Birsen ELMAS (2020), age., s.827, Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.102.

¹⁸¹⁴Madde gerekçe AKTARAN Birsen ELMAS (2020), age., s.827, Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.103.

6763 sayılı Kanunun Getirdiği Değişikliklerin Madde Gerekçeleri;

5237 sayılı TCK, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçuyla ilgili hükümlerde ıslah ve tedavi amacı, cezalandırarak caydırma amacına göre; daha ön planda yer almıştır. Madde kullanımına devam edilmesi ve bu tedavi ereğinin gerçekleştirilmemesi durumunda, toplum ve fail hayatı bakımından; tehlikelilik arz eden bu fiilin, cezalandırılması gerekir.¹⁸¹⁵ (TCK m.191 açısından, kanun koyucunun asıl amacı olan; tedbire yer vermesi burada da tekrarlanmıştır).

Kamu görevlileri ile sağlık mesleği mensuplarının işlendiğini öğrendikleri suçları ihbar etme yükümlülüklerinin bulunması ve bu yükümlülüğe uymayanlar hakkında, statülerine göre 5237 sayılı TCK m.279 ve 280 gereği soruşturma ve kovuşturma yapılması, uyuşturucu kullananların özellikle bağımlıların, tedavi ereğiyle resmi makamlara ya da sağlık kuruluşlarına bizzat müracaat ederek; tedavi yolunu seçmelerine engel oluşturmaktadır. Birey, tedavi saikiyle resmi makamlar ya da sağlık kuruluşlarına başvurduğunda, bir cezai müeyyideyle karşılaşacağını düşündüğünden, tedaviden vazgeçebilmektedir. Ayrıyeten, sağlık mesleği çalışanlarının madde kullanan bireyler açısından varlığı kabul edilen ihbar yükümlülükleri sebebiyle de; hasta-hekim güveni de sarsılmaktadır.¹⁸¹⁶ (Bu gerekçede özellikle; TCK m.191 ile m.279 ve m.280'nin çeliştiği, bu nedenle de, m.191'deki asıl amacın ortaya çıkamadığı vurgulanmıştır, işte bu nedenle de; kanun maddesinin düzenlenme gayesi ile m.279-280 çelişmesi fark edilmiştir) (Uygulamadaki aykırılığın tespiti-maddeyi güncelleştirme gereğini doğurmuştur).

İhbar yükümlülüğüne, madde kullanan fakat tedavi olarak bağımlılıktan kurtulmak isteyenler açısından bir istisna gösterilmezse; bu suçla mücadele yönünden öngörülen tedavi ve ıslah ereğinin sağlanması zorlaşır. Bu sebeple de, 5237 sayılı TCK, m.192/4.fikrasına hüküm eklenmekle, madde kullanan bireyin, hakkında kullanmak için madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmaktan dolayı hakkında soruşturma başlatılmadan evvel, resmi kurumlara ya da sağlık kuruluşlarına başvurarak tedavi edilmesini istemesi durumunda; kamu görevlileri ile sağlık mensuplarının, 5237 sayılı TCK m.279 ve 280.maddeleri gereği suçu bildirme yükümlülüğü doğmayacağı belirlenmiştir.¹⁸¹⁷ (Tespit yapıldıktan sonra, tezatlığı

¹⁸¹⁵Madde gerekçe AKTARAN Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.103.

¹⁸¹⁶Madde gerekçe AKTARAN Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.103.

¹⁸¹⁷Madde gerekçe AKTARAN Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., ss.103-104.

gidermek için m.192/4'e gerekli ekleme yapılmıştır, bu nedenle de kanun uygulamaları ve bu güncellemeler hukuk uygulaması yönünden çok büyük öneme sahiptir).

4.8.2.2.2. 5237 m.191 Suçu Açısından Etkin Pişmanlık Durumları

5237 sayılı TCK m.191 için, m.192/2-3-4'deki hükümler uygulama alanı bulacaktır. Yine, bir durumu da belirtmek gerekmektedir ki, m.192/3 gerekçesi ortak olduğu için yukarıda yer almamasına rağmen; m.191 açısından, m.192/3'ün uygulamasına aşağıda yer verilecektir.

4.8.2.2.2.1. Kullanmak İçin Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Satın Alan, Kabul Eden veya Bulunduranların Etkin Pişmanlıkta Bulunması (5237 sayılı TCK m.192/2)

Konuya başlarken öncelikli olarak, belirtmek gerekir ki, 5237 sayılı TCK m.192 suçunu, ihbar ve yardım olarak ikiye bölersek, ihbar içine; 1. ve 2.fıkralar, yardım kapsamına ise; 3. ve 4.fıkralar girmektedir.¹⁸¹⁸ (Bu durum 2.bölümde ayrıntılı işlenmiştir).

5237 sayılı TCK m.192/2 için aranan koşullar; 1-Failin, TCK m.191'deki, herhangi bir suçu işlemesi, 2-Haber, bizzat failce, ilgili mercilere verilmelidir, 3-Failin bilgileri, suçun resmi makamlar tarafından alınmadan önce verilmelidir, 4-Fail, uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kimden, nerede ve ne zaman temin ettiğini, yetkili makamlara bildirmesi gerekir, bilgi içinde; belirtilen üç unsurun tamamının bulunması aranmaz. Önemli olan suçluların yakalanması ya da maddenin ele geçirilmesidir, 5-Verilen bilgi, suçluların yakalanmasını veya uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ele geçirilmesini kolaylaştırılmalıdır, suçüstü ve alınan bir karar gereği arama halinde; bilgi vermenin hükmü yoktur. Verilen bilgiyle, fail yargılanıp; mahkûmiyet alırsa ya da madde ele geçirilirse, TCK m.192/2 gereği ceza almayacaktır. Fail; beraat ederse bu hükümden, fail, yararlanamaz,¹⁸¹⁹ şeklindedir.

5237 sayılı TCK m.192/2'nin uygulama sonuçları ise; 1-Soruşturma evresinde; 5271 sayılı CMK m.171/1-kovuşturmaya yer olmadığı kararı-KYOK, 2-Kovuşturma evresinde; 5271 sayılı CMK m.223/4 gereği, ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilir,¹⁸²⁰ olarak belirlenmiştir.

¹⁸¹⁸Erkan CANAK (2012), age., s.16.

¹⁸¹⁹Birsen ELMAS (2020), age., ss.840-843.

¹⁸²⁰Birsen ELMAS (2020), age., s.844.

4.8.2.2.2. Suçun Yetkili Makamlar Tarafından Haber Alınmasından Sonra Etkin Pişmanlıkta Bulunması (5237 sayılı TCK m.192/3)

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarına iştirak etmiş olan ve kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan resmi makamlar haber aldıktan sonra, gönüllü olarak, suçun meydana çıkmasına, fail ya da suç ortaklarının yakalanmasına hizmet veya yardım edenlere verilen ceza; yardım niteliğine göre, dörtte birinden yarısına kadar indirilir, şeklindedir.¹⁸²¹

Suçtan sonraki etkin pişmanlık, 5237 sayılı TCK m.192/3’de, yer almıştır. Suçun, yetkili ya da resmi makamlar tarafından öğrenilmesinden sonra, uyuşturucu maddenin yerinin, miktarının bilinmesinin ya da ele geçirilmesini ya da faillerin yakalanmasını sağlayan fail için; verilecek cezadan indirimine gidilir.¹⁸²² m.192/3 ihbar ve yardım bölünmesinde; yardım kapsamındadır.¹⁸²³

5237 sayılı TCK m.192/3’e, karşılık; mülga 765 sayılı TCK’nın m.405/2’si gelmektedir.¹⁸²⁴ mülga 765 sayılı TCK m.405/2; ”Bu cürümler haber alındıktan sonra, cürmün meydana çıkmasına veya suç ortaklarının yakalanmasına hizmet ve yardım eden kimseler hakkında verilecek ceza yarısı oranında indirilir,” şeklinde olup, bu madde, TCK m.192/3’de korunup, sadece ‘gönüllü olmak’ eklenmiştir, bir de ‘verilecek ceza yardımın niteliğine göre dörtte birinden yarısına kadar indirilir,’ olarak, madde metnine ilave edilmiştir.¹⁸²⁵

mülga 765 sayılı TCK’da, ‘suç ortakları’ ifadesine yer vermişken, 5237 sayılı TCK m.192/3’de ‘fail veya diğer suç ortakları’ cümlesi yer almıştır. Buradaki suç ortakları geniş yorumlanıp; uyuşturucu madde suçuna katılan veya başka bir uyuşturucu madde suçu işleyen herhangi biri anlaşılmalıdır. Yine, diğer suç ortakları olarak da; hem azmettiren ve yardım edeni, hem de uyuşturucu madde suçuyla ilgili herhangi birini anlamak gerekmektedir.¹⁸²⁶

Yine, mülga 765 sayılı TCK’dan bir farkı olarak da, 5237 sayılı TCK’da m.192/3; m.188 suçları ile m.191 suçlarını içerip, m.190’ı ise içermemektedir¹⁸²⁷

¹⁸²¹Erkan CANAK (2012), age., s.20.

¹⁸²²Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.401.

¹⁸²³Erkan CANAK (2012), age., s.20.

¹⁸²⁴Birsen ELMAS (2020), age., s.844.

¹⁸²⁵Erkan CANAK (2012), age., s.20.

¹⁸²⁶Erkan CANAK (2012), age., s.21.

¹⁸²⁷Birsen ELMAS (2020), age., s.844.

(mülga 765 sayılı TCK hepsi için düzenlenmiştir). (Yine bu eksiklik 5237 sayılı TCK açısından da eksiklik kabul edilmektedir).

5237 sayılı TCK m.192/3'ün koşulları; 1-Failin, 5237 sayılı TCK m.188. ve 191'de, düzenlenen suçlardan birini işlemiş olması, 2-Hizmet ve yardımın, bizzat failce yapılması, 3-Hizmet ve yardım ilgili makamlara yapılmalıdır, 4-Hizmet ve yardımın, suçun resmi makamlar tarafından haber alınmasından sonra, fakat; mahkemece hüküm verilmeden önce yapılmalıdır, 5-Failin, suçun meydana çıkmasına veya fail ya da diğer suç ortaklarının yakalanmasına hizmet ve yardım etmesi,¹⁸²⁸ gerektiği, şeklindedir.

5237 sayılı TCK m.192/3'ün sonucu ise; Yargılama sonucunda failin, suçun ortaya çıkmasına ya da fail veya diğer suç ortaklarının yakalanmasına hizmet ve yardım ettiğinin anlaşılması durumunda; verilecek cezadan yardım niteliğine uygun, 1/4 ile 1/2arasında olacaktır,¹⁸²⁹ olarak belirlenmiştir.

Doktrinde; hizmet ve yardım kelimeleri, farklı anlamda değil birbirlerini tamamlamak için kullanılmış olup, 'sağlama ve katkıda bulunma' olarak anlaşılmalıdır.¹⁸³⁰

m.192/3'den, faydalanabilmek için; suçun meydana çıkmasına, diğer suç ortaklarının yakalanmasından birine, hizmet etmesi yeterlidir. Buradaki 've' bağlacı 'veya' olarak işlev görmektedir.¹⁸³¹

Kişi, yakalanmayı kolaylaştırırsa, kimden, nereden, ne zaman temin ettiğini; resmi makam haber almadan, haber verirse; etkin pişmanlıktan yararlanır demiştir, Yargıtay kararlarında.¹⁸³²

Maddede yer alan 'suç ortakları' geniş yorumlanıp, 5237 sayılı TCK m.37, 38, 39 kapsamında suça iştirak halinde işlediği diğer kişiler; failin uyuşturucu madde satın

¹⁸²⁸Birsen ELMAS (2020), age., ss.845-847.

¹⁸²⁹Birsen ELMAS (2020), age., s.864.

¹⁸³⁰Görüşler için bakınız, Birsen ELMAS (2020), age., s.848.

¹⁸³¹Birsen ELMAS (2020), age., s.848.

¹⁸³²Yargıtay; ".. üzerinde uyuşturucu madde ele geçirilmeyen, hakkında uyuşturucu madde kullandığına ilişkin başka bir delil bulunmayan ve uyuşturucu madde ticareti yapmak suçundan soruşturma yapıldığı sırada uyuşturucu madde kullandığını söyleyerek kendi beyanı ile suçunu ortaya çıkaran sanık hakkında TCK'nın 192/2.maddesi gereğince ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilmesi gerekeceği gözetilmeden..." Yar.10.CD., 09.06.2009 Tarih, 308/11192 sayılı Karar, **AKTARAN Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.1023.**, Yargıtay; "...sanık ile birlikte beş kişinin içinde bulunduğu araçta yapılan aramada ele geçirilen suç konusu uyuşturucu maddenin kime ait olduğunun bilinmediği bir aşamada, sanığın kendisine ait olduğunu söyleyerek suçunun ortaya çıkmasına hizmet ve yardım ettiğinin anlaşılması karşısında; hakkında 5237 sayılı TCK'nın 192/3 maddesi uyarınca etkin pişmanlık hükmünün uygulanması gerektiğinin gözetilmemesi ," Yargıtay 10.Ceza Dairesi, 17.01.2014 Tarih, 2013/12716 E., 2014/396 K., sayılı Karar, **AKTARAN Birsen ELMAS (2020), age., s.850.**

aldığı, kabul ettiği, sattığı veya verdiği diğer kişiler gibi, suçla bağlantısı olan herhangi kişi, kavramı içinde değerlendirilir. Yine, yakalamadan anlaşılması gereken de; failin veya onunla bağlantılı suç işleyenlerin ele geçirilmesi ya da kim olduklarının tespitidir.¹⁸³³

Tabii olarak; failin, yakalamayla ilgili verdiği bilgilerin, suçlama ve iftira niteliğinde de olmaması aranan bir özelliktir.¹⁸³⁴

4.8.2.2.3. Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Kullananların Soruşturma Başlamadan Önce, Yetkili Makama Başvurarak Tedavi Talep Etme-İsteme (5237 sayılı TCK m.192/4)

Kanun hükmü, şahsın suç ortaklarını ya da uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi nasıl temin ettiğini bildirmesi şartını aramayıp, kullanan kişinin tedavisi; öncelikli olarak aranmıştır.¹⁸³⁵

Bu kanun maddesinin düzenleme amacı, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullananların sayısını azaltmak, tedavi edilmelerini sağlamak, yakını uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan şahısların, yakınları üzerinde baskı kurmalarını sağlayıp; onların topluma kazandırılma amacı bulunmaktadır.¹⁸³⁶

Fail, soruşturma başlatılmadan önce; 5271 sayılı CMK m.2/1-e'ye istinaden; suç şüphesinin öğrenilmesinden, iddianamenin kabulüne kadar geçen evrede, resmi makamlara tedavi edilme talebini iletmelidirler.¹⁸³⁷

5237 sayılı TCK m.192/4 etkin pişmanlık hükmü, sadece; m.191 suçları için uygulama olanağına sahiptir.

m.192/4 benzer düzenlemesi; mülga 765 sayılı TCK m.404/3.fıkırdaki yer almıştır.¹⁸³⁸ Her iki maddede de soruşturmadan önce başvuru koşulu aranmıştır.¹⁸³⁹

5237 sayılı TCK m.192/4 koşulları; 1-Failin, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmış olması; yalnız burada, uyarıcı madde kullanımının alışkanlık ve iptila düzeyinde olması aranmaz, 2-Başvuru; fail tarafından yapılmalı, 3-Başvuru, resmi makamlara veya sağlık kuruluşlarına yapılmalı, 4-Başvurunun, soruşturma başlamadan önce yapılması aranır, (soruşturma tanımı 5271 sayılı CMK m.2/1-e'de

¹⁸³³Birsen ELMAS (2020), age., ss.844-855.

¹⁸³⁴Birsen ELMAS (2020), age., s.857.

¹⁸³⁵Erkan CANAK (2012), age., s.15.

¹⁸³⁶Erkan CANAK (2012), age., s.22.

¹⁸³⁷Erkan CANAK (2012), age., s.22.

¹⁸³⁸Birsen ELMAS (2020), age., s.864.

¹⁸³⁹Erkan CANAK (2012), age., s.23.

yapılmıştır), 5-Failin, başvurusunda tedavi edilmesini istemesi gerekmektedir,¹⁸⁴⁰ şartları, aranmaktadır.

5237 sayılı TCK m.192/4'ün sonuçları ise; 1-Soruşturma evresinde; 5271 sayılı CMK m.171/1, kovuşturmayaya yer olmadığı kararı verilir-KYOK, 2-Kovuşturma evresinde; 5271 sayılı CMK m.223/4-ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilir, (6763 sayılı Kanun m.16 ile getirilmiştir)¹⁸⁴¹ olarak belirlenmiştir.

6763 sayılı Kanunla; 5237 sayılı TCK m.192/4; bu suçtan dolayı soruşturma başlatılmadan önce, resmi makamlara veya sağlık kuruluşlarına başvurarak tedavi isterse cezalandırılmayacaktır. mülga 765 sayılı TCK m.404/3; kovuşturmayı engelleyen etkin pişmanlık iken, m.192/4; cezayı kaldıran etkin pişmanlık olarak düzenlemiştir.¹⁸⁴²

Şu da önemle belirtilmelidir ki; ayrıyeten tedavi için resmi makam veya sağlık kuruluşuna başvurma durumunda, kamu görevlisi veya sağlık mesleği mensubunun, 5237 sayılı TCK m.279 ve m.280 gereği suçu bildirme yükümlülüğü bulunmayacaktır, (6763 sayılı Kanun metni ve gerekçesi gereği).¹⁸⁴³

4.9. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ HALLERİ

Bu başlık altında, diğer bölümlerdeki işleyişimize uygun olarak; teşebbüs, iştirak ve suçların içtimaı başlıkları altında düzenleyeceğimizi belirtmek isteriz.

4.9.1. Teşebbüs

Bu suç açısından, teşebbüs dört başlık altında incelenecektir; 1.Genel hükümler, 2. Suçun hareketleri yönünden teşebbüsün incelenmesi, 3.Gönüllü vazgeçme, 4.İşlenemez suç, şeklinde yer alacaktır.

4.9.1.1. Genel Olarak

Burada incelememizi ve açıklamalarımızı yaparken, her eylem açısından ayrı olarak yapılacak, böylece, varılacak değerlendirmelere göre de, bir sonuca ulaşılmaya çalışılacaktır.

¹⁸⁴⁰Birsen ELMAS (2020), age., ss.864-868.

¹⁸⁴¹Birsen ELMAS (2020), age., s.869.

¹⁸⁴²Birsen ELMAS (2020), age., s.865.

¹⁸⁴³Birsen ELMAS (2020), age., s.869.

Teşebbüs; 5237 sayılı TCK m.191 suçu için mümkündür.¹⁸⁴⁴ m.191 suçu için; soyut tehlike, sırf hareket suçu vardır. Suçun tamamlanabilmesi için, tedarik edilen maddenin kullanılmasına gerek yoktur. Tedarik edilen maddenin kullanılması, sadece m.191/2 tedavi tedbirinin uygulanabilmesi için önem taşımaktadır.¹⁸⁴⁵

Bu konuyla ilgili bir görüş; m.191'e göre, suçun hareket unsuru tek olarak 'uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak' olmalı, bunun için öngelen hareketlerin,¹⁸⁴⁶ (kullanmak için satın alma, kabul etme veya bulundurma eylemlerinin, devamında uyuşturucu maddenin kullanılması oluşursa, geçitli suç oluşumu ortaya çıkar¹⁸⁴⁷) suçun teşebbüs eylemleri olması gerektiği yönündedir.¹⁸⁴⁸

Bu konuda şu da belirtilmelidir ki, seçimlik hareketlerden biri tamamlanmış, diğeri teşebbüs aşamasında kalırsa bile; suç tamamlanmış kabul edilir.¹⁸⁴⁹

4.9.1.2. Suçun Hareketleri Yönünden Teşebbüsün İncelenmesi

Yukarıda belirttiğimiz gibi, teşebbüs kurumuyla, suçun eylemleri arasındaki sıkı ilişkiden dolayı, her hareket açısından; teşebbüsün mümkün olup olmadığı tespit edilmelidir.

Burada teşebbüs açısından; ilk olarak kabul etme ve satın alma hareketlerini, sonrasında da mütemadi olan; kullanmak ve bulundurmak'ı işleyeceğiz.

4.9.1.2.1. 5237 sayılı TCK m.191'in Satın Alma ve Kabul Etme Hareketleri Açısından Teşebbüs

Uyuşturucu madde kullanma suçunda, kanunda öngörülen hareketlerden; satın alma ve kabul etmede, hareket süreci parçalara ayrılabilirse teşebbüs meydana gelebilir.¹⁸⁵⁰ Suç, malın teslim alınmasıyla tamamlanıp, ele geçirme anında suç bitmektedir. Madde, engel nedeniyle teslim alınamazsa o zamanda; satın almaya veya kabul etmeye teşebbüs kabul edilmelidir.¹⁸⁵¹

Kısacası; bu suç bakımından teşebbüs; özellikle satın almak¹⁸⁵² ve kabul etmek fiilleri¹⁸⁵³ bakımından oluşmaktadır. Çünkü, teşebbüs bu suç yönünden; satın almak

¹⁸⁴⁴Birsen ELMAS (2020), age., s.626.

¹⁸⁴⁵Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.1028.

¹⁸⁴⁶Görüşler için bakınız, Soner Hamza ÇETİN (2017), age., s.115.

¹⁸⁴⁷Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.404.

¹⁸⁴⁸Görüşler için bakınız, Soner Hamza ÇETİN (2017), age., s.115.

¹⁸⁴⁹Birsen ELMAS (2020), age., s.630.

¹⁸⁵⁰Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.400.

¹⁸⁵¹Birsen ELMAS (2020), age., s.629.

¹⁸⁵²Birsen ELMAS (2020), age., s.626.

¹⁸⁵³Birsen ELMAS (2020), age., s.628.

ve kabul etmek fiilleri açısından, ortaya çıkabilmektedir. Bu iki hareket içinde; bir anlaşmanın devamında, zilyetliğin devri de aranmaktadır.¹⁸⁵⁴

Yani, satın alma işleminin tamamlanması için; satım ve bedel anlaşması yanında, zilyetliğin fiili hâkimiyetin de, faile, geçirilmesi gerekmektedir. Teslim veya belirtilen yere bırakma ile eylem tamamlanır.¹⁸⁵⁵ Satın alma icrai hareketlerine başlanmış, fakat engel sonucu teslim alınamamış olursa, bu durumda teşebbüs ortaya çıkar.¹⁸⁵⁶ Suçun tamamlanması açısından, satın alma ve kabul etme hareketlerinde, sözleşmenin yapılması yeterli kabul edilmeyip, aynı zamanda, maddenin, fiili hâkimiyetinin, alıcıya geçmesi de aranmaktadır. İstenilen yere bırakmada; teslim olarak kabul edilmektedir.¹⁸⁵⁷ Yargıtay, bazı kararlarında teşebbüsü kabul etmiştir.¹⁸⁵⁸

Kabul etme açısından; suçun tamamlanması için, maddenin failin hukuki veya fiili hâkimiyetine geçmesi de, belirtilmiştir. Suç, teslim alınma anında ya da istenilen yere bırakılması ile tamamlanır. Alınma kabul edilip, bir engel sonucu gerçekleşmezse, yani teslim olmazsa; teşebbüs oluşmuş diyebiliriz.¹⁸⁵⁹ Yargıtay, satın alma; madde teslim mahalline getirilip, teslim edilemezse teşebbüs mümkün, ancak teslim mahalline getirilmezse, madde tespiti yapılamayacağından, suç oluşmayacağı görüşüne sahiptir.¹⁸⁶⁰

4.9.1.2.2. 5237 sayılı TCK m.191'in Bulundurma ve Kullanma Hareketleri Açısından Teşebbüs

Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma ve uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçu; mütemadi suç olup, bu suçların tamamlanmasına kadar; teşebbüs mümkün bulunabilmektedir.¹⁸⁶¹ Bir başka görüşte, bulundurma

¹⁸⁵⁴Soner Hamza ÇETİN (2017), age., s.112.

¹⁸⁵⁵Birsen ELMAS (2020), age., s.626.

¹⁸⁵⁶Birsen ELMAS (2020), age., s.627.

¹⁸⁵⁷Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.1029.

¹⁸⁵⁸Yargıtay; "Uyuşturucu maddeyi teslim almak üzere olay yerine gittiklerinde henüz uyuşturucu madde kendilerine teslim edilmeden görevliler tarafından yakalanmış sanıkların eylemlerinin, suça teşebbüs aşamasında kaldığı gözetilerek, haklarında 5237 sayılı TCK'nın 35.maddenin uygulanması", Yargıtay 10.Ceza Dairesi, 03.10.2006 Tarih, 2006/8712-10972 sayılı Karar, **AKTARAN Soner Hamza ÇETİN (2017), age., s.113**, Yargıtay; "...sanığın telefon ile eroin istemesi üzerine, diğer sanık tarafından oğluna verilip sanığa gönderilen suç konusu eroinin, sanığa teslim edilmeden, taşıyanın üzerinde ele geçirilmesi nedeniyle; sanığın satın alma fiilinin tamamlanmadığı ve uyuşturucu madde satın alma veya kabul etme suçunun teşebbüs aşamasında kaldığı dikkate alınarak, TCK'nın 35/2.maddesi gereğince cezadan indirim yapılması gerektiği", Yargıtay 10.Ceza Dairesi, 21.02.2013 Tarih,2012/25834 E.2013/1693 K.sayılı Karar **AKTARAN Soner Hamza ÇETİN (2017), age., s.113**.

¹⁸⁵⁹Birsen ELMAS (2020), age., s.628.

¹⁸⁶⁰Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.1028.

¹⁸⁶¹Birsen ELMAS (2020), age., s.628.

hareketinde suç icrasının başlangıcı tespit edilemeyeceğinden; teşebbüse mümkün görülmemektedir.¹⁸⁶²

Mütemadi suçlarda; suçun tamamlanması ve bitmesi farklı zamanlarda olabilir. Teslim alındıktan sonra, suç tamamlandığı için, teslim alındıktan sonra, maddenin ele geçirilmesi halinde; bulundurmadan dolayı teşebbüs ortaya çıkmaz.¹⁸⁶³

Madde kullanma suçu da; mütemadidir. Kullanmada ise; kullanımla suç tamamlanır. Kullanma sayısı; önem arz etmez. Bir defa kullanmakla, suç tamamlanır. Fail yakalanınca da, biter. Fail, uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi teslim alıp, kullanmak için gerekli araç ve gereç hazırlayıp, henüz kullanmadan yakalanırsa; suça teşebbüs vardır. Fakat, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçlarında, öncesinde bir anlık dahi olsa; uyuşturucu veya uyarıcı maddenin bulundurulması gerekmektedir. Bu nedenle, kullanma teşebbüste kalsa da, o zamana kadar; madde satın alma, kabul etme, bulundurma oluşmuş olacak ve sorumlu tutulacaktır.¹⁸⁶⁴

4.9.1.3. Gönüllü Vazgeçme (5237 sayılı TCK m.192/2 Açısından)

5237 sayılı TCK m.35 teşebbüsten sonra, bir genel ilke olan; TCK m.36-gönüllü vazgeçme düzenlenmiştir. Zira, gönüllü vazgeçmede, hareket sonucu; neticenin ya da suçun tamamlanmasına engel olunmaya çalışılmaktadır. Gönüllü vazgeçmeyi de, ceza hukuku prosedürü açısından; ödül kabul eden görüşler bulunmaktadır. Yalnız, etkin pişmanlık özel bir ödül iken, gönüllü vazgeçmeyi; genel ödül olarak kabul etmek gerekecektir.

m.192/2'de, teşebbüste icra hareketleri sona ermeden, suç yolundan (iter criminis-suç yolu), failin kendi iradesiyle ayrılması halinde; gönüllü vazgeçme devreye girmektedir.¹⁸⁶⁵ Örneğin, uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak için, satıcı olan kişiye parayı verdiği halde, maddeyi almaktan kendi serbest iradesiyle vazgeçerse, m.36/1 hükmünce ceza verilmemelidir.¹⁸⁶⁶

m.192 başlığı, her ne kadar etkin pişmanlıkta olsa, ikinci fıkra gönüllü vazgeçmeyi içermiştir. Nedeni ise; fıkroda uyuşturucu madde kullanma değil, kullanmak için satın alma, kabul etme ve bulundurma olarak yer almıştır¹⁸⁶⁷ (Belki de

¹⁸⁶²Görüşler için bakınız, Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.1028.

¹⁸⁶³Birsen ELMAS (2020), age., s.628.

¹⁸⁶⁴Birsen ELMAS (2020), age., ss.629-630.

¹⁸⁶⁵Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.400.

¹⁸⁶⁶Soner Hamza ÇETİN (2017), age., s.117.

¹⁸⁶⁷Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.400.

6545 sayılı Kanun bu maddeyi de tekrar düzenlemeliydi). Bu fıkranın uygulanabilmesi, fiilin resmi makamlarca öğrenilmesinden, bilinmesinden önce; bildirim yapılması gerekir.¹⁸⁶⁸

Gönüllü vazgeçmeden yararlanabilmek için, uyuşturucu maddenin kimden, nerede ve ne zaman sağlandığının bildirilmesi de aranır. Fakat, maddeden faydalanmak için mutlaka, şahıs, yer ve zaman unsurlarının hepsinin bildirilmesi; şart olmamalıdır. Kolaylaştırmadan kasıt; bildirme ciddi ve yardımcı olmalıdır. Sonucunda, uyuşturucu madde ele geçirilmeli; kişi yakalanmalıdır. Çünkü, madde ve kişinin yakalanmasına yönelik bildirimler; kolaylaştırıcıdır.¹⁸⁶⁹

Mal beğenilmeyip, alımdan vazgeçilirse, gönüllü vazgeçmenin oluşacağı kabul edilmektedir.¹⁸⁷⁰ (Buradaki gönüllü vazgeçme genel madde-TCK m.36).

4.9.1.4. İşlenemez Suç

Teşebbüs konusu; hem gönüllü vazgeçme hem de işlenemez suç müesseselerini de; içerisinde taşımaktadır. Bir suça teşebbüsten bahsedebilmek için; öncelikli olarak o suçun işlenebilmesi aranmaktadır.

Az miktarda bulunan madde; işlenemez suç kapsamındadır.¹⁸⁷¹ Satın alınan, bulundurulan miktarın, maddeye uyuşturucu niteliğini vermediği durumda, yani miktarın az olması durumunda; Yargıtay, işlenemez suç görüşündedir.¹⁸⁷² Yine, bu suç için söz konusu olan maddenin; uyuşturucu veya uyarıcı madde olması gerekir, değilse işlenemez suç geçerli olur.¹⁸⁷³

Uyuşturucu yerine, uyuşturucu özelliği taşımayan başka madde kullanıldığında, kullanılan veya kullanılmak için bulundurulan madde; işlenemez suç kapsamındadır.¹⁸⁷⁴ İşlenemez suçla ilgili; Yargıtay kararı da, bulunmaktadır.¹⁸⁷⁵

¹⁸⁶⁸Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.400.

¹⁸⁶⁹Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., ss.400-401.

¹⁸⁷⁰Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.1029.

¹⁸⁷¹Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.1029.

¹⁸⁷²Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.400.

¹⁸⁷³Birsen ELMAS (2020), age., s.630.

¹⁸⁷⁴Erdinç Hakan ÖZDABAKOĞLU (2007), age., s.179.

¹⁸⁷⁵”Fail üzerinde yakalanan maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde olmadığına anlaşılması durumunda, sanığın ifadesinde daha önceleri kullandığını beyan ettiği maddelerin de yakalanmadığı böylece bunların da uyuşturucu olup olmadığına tayin ve tespit edilmediği durumlarda, failin beraatine karar verilir,” Yargıtay 10.Ceza Dairesi 11.07.2005 Tarih, 2005/4345-8438 sayılı Karar, AKTARAN Soner Hamza ÇETİN (2017), age., s.115.

4.9.2. Suça İştirak

5237 sayılı TCK m.191'in incelenmesinde, genel hükümlerde yer alan iştirak hükmünün, bu suça uygulanmasına uygun olup olmadığının tespiti, ve somut olaylara uygulanmaları sonucu, belirlenen ölçütlerden de; faydalanılması gerekmektedir.

Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçuna iştirak mümkündür.¹⁸⁷⁶ Yine, doktrinde bazı görüşlere göre de, m.191'e, iştirak mümkün değildir; düşüncesi de hakimdir.¹⁸⁷⁷ Aykırı bir görüş, kullanma suçu bizzat işlenebilen bir suç olduğundan, iştirak anlamında, sadece; azmettirme ve m.190 suçu oluşturmadığı sürece; yardım etme biçiminde gerçekleşebilir.¹⁸⁷⁸

Açıkçası, bu suça genel hükümler göre iştirak mümkün olup, ancak; m.188/5'in bu suçlara uygulanmasına olanak bulunmamaktadır.¹⁸⁷⁹

İştirak konusu da; faillik ve şeriklik açısından incelenecektir.

4.9.2.1. Faillik Olarak İştirak

Yine, bu suçlar yönünden iştirak özellik taşımaz, birden fazla fail, uyuşturucu maddeyi kullanmak için bir araya gelirse, yani birlikte kullanmada bulunmalarında, iştirak değil ayrı ayrı fail olarak; soruşturulması gerekmektedir.¹⁸⁸⁰ Fakat, kullanmak için birlikte uyuşturucu madde satın alan, kabul eden failler; iştirak halinde işlemiş kabul edilir.¹⁸⁸¹

Dolaylı faillik olarak da; kişi, bu suçu, kusur yeteneği olmayan kimseyi, araç olarak kullanması durumunda, fail cezası, 5237 sayılı TCK m.37/2 gereğince; üçte birinden yarısına kadar artırılır. Örnek olarak; fail kendi kullanımı için maddeyi akıl hastasına aldırırsa, m.191 gereği, ceza m.37/2 hükmüne uygun olarak; ceza artırılır.¹⁸⁸²

¹⁸⁷⁶Görüşler için bakınız, Soner Hamza ÇETİN (2017), age., s.118.

¹⁸⁷⁷Görüşler için bakınız, Birsen ELMAS (2020), age., s.632.

¹⁸⁷⁸Görüşler için bakınız, Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.1030.

¹⁸⁷⁹Birsen ELMAS (2020), age., s.630.

¹⁸⁸⁰Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.404.

¹⁸⁸¹Birsen ELMAS (2020), age., s.631.

¹⁸⁸²Soner Hamza ÇETİN (2017), age., s.123.

4.9.2.2. Şeriklik Olarak İştirak

Yine bu suçlara, bir görüş olarak da, şeriklik açısından iştirak; azmettirme ve yardım etme şeklinde olabilir.¹⁸⁸³

Doktrinde, 5237 sayılı TCK m.191'e azmettirme mümkün mü, görüşleri; 1-Azmettirme mümkündür; kimine göre; azmettirme kullanmaya yönelik olup m.191 uygulanır,¹⁸⁸⁴ 2-Azmettirme mümkün değildir; bununla beraber aksi görüş de, azmettirmeye yönelik fiillerin; m.190'da düzenlenen suçu oluşturabileceği yönündedir.¹⁸⁸⁵ Kanımızca, 5237 sayılı TCK m.191 suçu için azmettirme mümkün görülmemektedir, bir azmettirme varsa onu da, m.190 kapsamında değerlendirmek daha doğru bir düşünce olacaktır. (Bu nedenle; 2.görüş daha doğru duruyor).

Yardım etmeyle ilgili olarak da; faillerden biri ya da bazıları, uyuşturucu maddeyi kullanan kişiye, herhangi biçimde yardımcı olursa, bu durumda; 5237 sayılı TCK m.190 mı, yoksa m.191 mi, uygulanır, görüşleriyle ilgili düşünceler de yer almaktadır.¹⁸⁸⁶

m.190 uygulanmasına örnek olarak; kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak eylemini gerçekleştiren failin, bu fiiline; m.190'daki, seçimlik hareketlerden 'özel yer, donanım ya da malzeme sağlamak' şeklindeki hareketle, ya da 'kullanıcıların yakalanmalarını zorlaştıran önlemler almak' biçimindeki hareketin; iştirak olarak uygulanması, iştirak fiilinin özelliğinden doğmaktadır.¹⁸⁸⁷

4.9.3. Suçların İçtimaı

Bu başlık altında da, 5237 sayılı TCK m.191 açısından; zincirleme suç ve fikri içtima durumlarına bakılıp, bazı tespitlerde bulunulmaya çalışılacaktır.

¹⁸⁸³Görüşler için bakınız, Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.97, Soner Hamza ÇETİN (2017), age., s.118.

¹⁸⁸⁴Görüşler için bakınız, Birsen ELMAS (2020), age., ss.631-632.

¹⁸⁸⁵Görüşler için bakınız, Soner Hamza ÇETİN (2017), age., s.118.

¹⁸⁸⁶Faillerden biri ya da bazıları uyuşturucu maddeyi kullanan kişiye herhangi biçimde yardımcı olursa bu durumda, 5237 sayılı TCK m.190 mı, yoksa m.191 mi, görüşleri;

1-5237 sayılı TCK m.191 uygulanır; eğer yardımda bulunan diğer kişilerle, uyuşturucu madde birlikte kullanılırsa, kısacası, hareketlerinde birlik varsa bu takdirde bu kişi, m.191'den sorumlu olur,

2-5237 sayılı TCK m.190 uygulanır; aksi takdirde, hareketlerde birlik yoksa m.190 uygulanır, bakınız, Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.404.

¹⁸⁸⁷Soner Hamza ÇETİN (2017), age., s.120.

4.9.3.1. Zincirleme Suç

Uyuşturucu maddeyi kullanmak için; bulundurmak, satın almak, kabul etmek hareketlerinin farklı ve değişik zamanlarda birden fazla işlenmesi hali; zincirleme suçtur.¹⁸⁸⁸

Fail, değişik zamanlarda, farklı maddeler bulundurursa; zincirleme suçtan söz edilebilir. Farklı maddeden kasıt; farklı tür olmayıp, değişik zamanlarda, ele geçirilen maddenin, bir bütünün devamı olmaması, aynı uyuşturucu veya uyarıcı madde olmaması; anlamını taşımaktadır.¹⁸⁸⁹

Failin, aynı zamanda, aynı kişiden, farklı tür madde satın alma ve kabul etmesi de; tek suç kabul edilir. Fakat suç işleme kararı icrasında; a-Aynı zamanda farklı kişilerden aynı veya farklı maddeler satın alma ya da kabul etme, b-Değişik zamanlarda aynı ya da farklı kişilerden madde satın alma ya da kabul etmede zincirleme suç uygulanır. Ancak, bunlar içinse yine; suçların her birinin cezalandırılabilmesi ve suçlar arasında kesinti olmaması gerekir.¹⁸⁹⁰ Yargıtay'ın verdiği kararlarında da, konuyla ilgili olarak, zincirleme suça ilişkin hükümleri mevcuttur.¹⁸⁹¹

Aksi görüşler olarak da; uyuşturucu madde kullanma suçunda ise, zincirleme suç mümkün değildir. (Bulundurmada, mümkündür). Fail, aynı zamanda farklı maddeleri kullanması veya değişik zamanlarda, aynı veya farklı maddeleri kullanması halinde; kesinti olmadığı sürece tek suç olduğu kabul edilir,¹⁸⁹² düşüncesi de hakimdir.

Failin, uyuşturucu veya uyarıcıyı bir kez kullanmasıyla, birçok kez kullanması arasında herhangi bir fark bulunmayıp, tek hukuki fiil olarak değerlendirilip; tek ceza verilmelidir.¹⁸⁹³

Zincirleme suç bakımından, belirtilmesi gereken bir husus da; fiil kesintiye uğradığında, failin aynı fiili yeniden işlemesi durumunda, başlı başına yeni bir hareket olacağı değerlendirilip; failin ikinci kez suç işlediği kabul görmelidir.¹⁸⁹⁴

¹⁸⁸⁸Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.404.

¹⁸⁸⁹Birsen ELMAS (2020), age., s.634.

¹⁸⁹⁰Görüşler için bakınız, Birsen ELMAS (2020), age., s.634.

¹⁸⁹¹"...aynı ekim döneminde, farklı yerlerde bulunan iki ayrı bahçeye, bir suç işleme kararın icrası kapsamında, hint keneviri eken sanık hakkında, TCK 43 üncü maddesinin uygulanıp uygulanmayacağı tartışılması gerektiğine," Yargıtay 7.Ceza Dairesi, 27.09.2010 Tarih, 2008/1822 E.,2010/14966 K. sayılı Karar, AKTARAN Soner Hamza ÇETİN (2017), age., s.88.

¹⁸⁹²Görüşler için bakınız, Birsen ELMAS (2020), age., s.634.

¹⁸⁹³Soner Hamza ÇETİN (2017), age., ss.88-89.

¹⁸⁹⁴Soner Hamza ÇETİN (2017), age., s.89.

4.9.3.2. Fikri İçtima

Bu başlık içinde, 5237 sayılı TCK m.191 açısından; muhtemel fikri içtima türleri inceleme konusu yapılacaktır.

Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçu; seçimlik hareketlerdir. Bir hareketin yapılması yeterlidir. Hareketlerden, bir kaçı ya da hepsi yapılsa da; ortada tek suç vardır¹⁸⁹⁵.

Kullanmak için madde bulundurma suçu, mütemadi olmasından, bulundurmanın uzun sürerek devam etmesi, arada kesinti olmaması; birden fazla suç olması sonucunu doğurmaz. Bulundurulan maddelerin farklı olması, kısım kısım yerlerde bulunması; teklifi etkilemez.¹⁸⁹⁶

4.9.3.2.1. 5237 sayılı TCK m.191/1 Açısından Fikri İçtima Olasılıkları

Uygulamada karşılaşılabilecek olasılıklara uygun, dört başlık altında, 5237 sayılı TCK m.191 için; fikri içtima kurumu irdelenecektir.

4.9.3.2.1.1. 5237 sayılı TCK m.188 ile m.191'in İçtimaları

Miktara göre belirleme yapılır, bulundurma amacına bakılır.¹⁸⁹⁷ (Burada en önemli etken bulundurma amacı olup; ticaret mi, kullanma mı, tespiti yapılmalıdır, yukarda verilen ölçüt tablosuna uygun olarak). Bulundurmak eylemi, uzun sürse de; kesintisizlikten tek suç sayılır.¹⁸⁹⁸ Eğer bedel almadan birlikte kullanım gerçekleşirse, m.191 hükümleri uygulanır, bununla ilgili Yargıtay¹⁸⁹⁹ görüşleri de, bulunmaktadır.

¹⁸⁹⁵Birsen ELMAS (2020), age., s.633.

¹⁸⁹⁶Birsen ELMAS (2020), age., ss.633-634.

¹⁸⁹⁷Birsen ELMAS (2020), age., ss.226-229.

¹⁸⁹⁸Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.1030.

¹⁸⁹⁹Yargıtay; "Sanığın temin ettiği uyuşturucu maddeyi diğer sanık Veysel ile bir araya gelip içmeleri eyleminin tedarik ve devir mahiyetinde olmadığı, sadece uyuşturucu madde kullanım suçunu oluşturacağı..." Yar.10.CD. 22.09.2003 Tarih, 3997/18955 sayılı Karar, **AKTARAN Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.1030.**, Yargıtay; "Yargıtay ihbar üzerine idrar örneğinde esrar etken madde bulunduğu belirlenen tutuklu sanık hakkında infaz kurumunda uyuşturucu madde bulundurma ve kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçlarında fikri içtima kurallarına göre daha ağır sonuç doğuran infaz kurumunda uyuşturucu madde bulundurma suçu esas alınarak m.297/1.fikrasının birinci cümlesi gereği belirlenecek ikinci cümlesi gereğince yarı oranında artırılması gerektiği ifade edilmiştir." Yar.10.CD., 20.11.2009 Tarih, 5436/18111 sayılı Karar, **AKTARAN Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.822.**

4.9.3.2.1.2. 5237 sayılı TCK m.191 ile Kenevir Ekme Suçların İçtimalı

Çeşitli konularda, bu mevzulara değinmiş olmamıza rağmen, başlığa uygun olarak tekrardan kaçınarak; olay içtimalı açısından incelenecektir.

Fail, hem dikili vaziyette hint keneviri yakalattır hem de kullanım sınırı içinde esrar yakalattır; gerçek içtimalı uygulanıp, her iki suçtan ceza alır. (2313 sayılı Kanun m.23/5 ve 5237 sayılı TCK m.191/1 gereği).¹⁹⁰⁰

Kenevir ekme suçu, 2313 sayılı Kanun m.23’de düzenlenmiştir.¹⁹⁰¹ 6545 sayılı Kanunla, değişiklik yapılmış, bu nedenle de, kenevir ekme suçu iki şekilde; karşımıza çıkmıştır.¹⁹⁰²

Kenevirin, hangi amaçla ekildiğinin incelenmesinde; ekilen kenevirin bitkilerinin sayısı, elde edilecek esrar miktarı, failin hareketleri pazarlık etme gibi, failin madde kullanıp kullanmadığı, madde ticaretinden hükümlü olup olmadığına, benzer somut olaya ilişkin delillerin değerlendirilmesi ile karar verilir.¹⁹⁰³ 5237 sayılı TCK m.191 ile Kenevir Ekme suçların içtimalı ile ilgili çeşitli ihtimaller de; bulunmaktadır.¹⁹⁰⁴

4.9.3.2.1.3. 5237 sayılı TCK m.191 ile m.297 İçtimalı

5237 sayılı TCK m.297; ‘İnfaz kurumuna veya tutukevine yasak eşya sokmak’, başlıklı suç gereği, bu tip yerlere yasak eşya olarak uyuşturucu veya uyarıcı maddenin sokulması da, yaygın olmasından, bu konunun da, incelenmesi önem arz etmektedir.

¹⁹⁰⁰Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.99.

¹⁹⁰¹Birsen ELMAS (2020), age., s.635.

¹⁹⁰²6545 sayılı Kanunla, değişiklik yapılmış, bu nedenle kenevir ekme suçu iki şekilde ortaya çıkabilmektedir;

1-Münhasıran kendi kullanımı için ihtiyaç duyulan esrarı elde etmek amacıyla kenevir ekme,

2-Esrar elde etmek maksadıyla kenevir ekme, bakınız, Birsen ELMAS (2020), age., s.635

¹⁹⁰³Birsen ELMAS (2020), age., s.635.

¹⁹⁰⁴5237 sayılı TCK m.191 ile Kenevir Ekme suçların içtimalı ile ilgili İhtimaller;

1-Tarlada ekili kenevir olması hali,(kenevir ekme), sonucu; kenevir ekme suçu,

2-Hasadı yapıp kurumaya bırakılmış, toprakla irtibat yok, (esrar miktarı), kendi kullanımına uygunsa, sonucunda; ‘münhasıran kendi kullanımı için ihtiyaç duyulan esrarı elde etmek amacıyla keneviri ekme’, ve ‘kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma’ suçları oluşacaktır,

3-Ekili kenevir var toprakla irtibatlı bir kısmı hasat edilmiş kurumaya bırakılmışsa (ekili ve hasat edilmiş miktar) kendi kullanımına uygunsa, sonucunda; ‘münhasıran kendi kullanımı için ihtiyaç duyulan esrarı elde etmek amacıyla keneviri ekme’, ve ‘kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma’ suçları oluşacaktır,

işte bu üç durum ihtimale göre ekilen kenevirin sayısı ve miktarına göre somut değerlendirme yapıp, içtimalı kuralları uygulanıp; iki ayrı suçtan ceza verilmelidir, bakınız, Birsen ELMAS (2020), age., ss.636-638.

İnfaz kurumuna veya tutukevine kullanmak amacıyla madde sokulması durumunda; m.191/1 ve m.297/1, hükümleri arasında; fikri içtima kuralları uygulanır.¹⁹⁰⁵

m.191 uygulanması açısından; uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanmak amacıyla infaz kurumuna veya tutukevine sokulması veya bulundurulması gerekmektedir.¹⁹⁰⁶ 5237 sayılı TCK m.191 ile m.297 içtimayı ile ilgili; olasılıklar bulunmaktadır.¹⁹⁰⁷

Yine, infaz kurumuna veya tutukevine kullanmak için, uyuşturucu veya uyarıcı madde sokma ve bulundurma suçlarına ilişkin davalarda, bağlantı olduğu için; kesinlikle birleştirilme yoluna gidilir.¹⁹⁰⁸

Hem fikri içtima hem de zincirleme suç kapsamında; Yargıtay'ın, vermiş olduğu bir karar da, bulunmaktadır.¹⁹⁰⁹

¹⁹⁰⁵Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.99.

¹⁹⁰⁶Birsen ELMAS (2020), age., s.638.

¹⁹⁰⁷5237 sayılı TCK m.191 ile m.297 içtimayı ile ilgili ihtimaller;

a-tutuklu veya hükümlü olarak; infaz kurumuna veya tutukevine girerken yanında madde bulunursa, "teşebbüs aşamasında yasak eşya sokma", "madde bulundurma",

b-tutukevinde, infaz kurumunda aranma sonucu madde bulunursa, "infaz kurumu ve tutukevinde yasak eşya bulundurma", "kullanmak için bulundurma",

c-ziyarete gelenin getirmesi durumunda ki olasılık;

i-fail için; "teşebbüs aşamasında kalmış infaz kurumuna yasak eşya sokma," "teşebbüs aşamasında kalmış kullanmak için kabul etme",

ii-ziyaretçi için "teşebbüs aşamasında infaz kurumuna yasak eşya sokma", "tamamlanmış uyuşturucu nakletme",

d-teknik yöntemle kullandığı tespit edilirse; "infaz kurumunda yasak eşya bulundurma", "uyuşturucu madde kullanma",

e-görevli kişiler sokarsa, "infaz kurumuna yasak eşya sokma veya bulundurma", "kullanmak için bulundurma", (fakat aynı zamanda burada m.297/3'de dikkate alınmalıdır)

Bu gibi ihtimallerde, 5237 m.44 işletilip en ağır ceza verilir ve m.297 gereği yarı oranında artırılır, bakınız, Birsen ELMAS (2020), age., s.640.

¹⁹⁰⁸Birsen ELMAS (2020), age., s.646.

¹⁹⁰⁹"Sanık ..... hakkında uyuşturucu madde ticareti yapma ve infaz veya tutukevine yasak eşya sokma suçundan verilen mahkûmiyet hükümlerinin incelenmesinde: Sanıktan ele geçen uyuşturucu maddeyi başkalarına temin etmek için ceza infaz kurumuna soktuğuna dair sanık ile birlikte uyuşturucu madde kullandıklarını söyleyen kullanıcıların uyuşturucu madde kullandıklarına dair teknik yöntemlerle de yapılmış herhangi bir tespit olmaması karşısında sanığın suça konu uyuşturucu maddeyi kullanmak için bulundurduğu, daha önceki tarihlerde de ceza infaz kurumuna sokulması yasak eşya olan cep telefonlarını sokması eyleminin zincirleme olarak ceza infaz kurumuna yasak eşya sokma suçunu oluşturduğu, TCK 297/1-son cümle gereğince fikri içtima hükümlerine göre kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma ve ceza infaz kurumuna yasak eşya sokma suçlarından daha ağır nitelikli olan ceza infaz kurumuna zincirleme olarak yasak eşya sokma suçundan mahkûmiyetine karar verilerek zincirleme suç hükümlerine göre cezasında arttırım yapılarak hüküm kurulması, Yasaya aykırı, sanığın temyiz itirazları bu nedenle yerinde olduğundan, hükmün BOZULMASINA, 22.12.2020 tarihinde oy birliği ile karar verildi Yar.10.Ceza Dairesi 22.12.2020 Tarih, 2017/6665 E., 2020/9468 K. sayılı Kararı, AKTARAN <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (E.T.06.03.2021).

4.10. TEDAVİ VE DENETİMLİ SERBESTLİK TEDBİRLERİ

Bu iki tedbir, 6545 sayılı Kanunla, çok önemli bir yere sahip olmuş olup, bu nedenle de, konunun; 6545 sayılı Kanundan önce ve 6545 sayılı Kanundan sonra olarak düzenlenmesi gerekmektedir. Bu mevzuyu işlemeye başlarken; 5237 sayılı TCK m.191'deki, değişimlerin önemi tekrardan belirterek, konuyu başlayacağız.

4.10.1. Genel Olarak

İlk olarak 5237 sayılı TCK m.191'de, etkili olan bazı değişimlerden bahsetmek, konuyu işlemeye başlamadan önce; bazı ipuçları verecektir.

6545 sayılı Kanunla, 5237 sayılı TCK m.191 başlık ve içeriği değişmiştir. m.191/1.fikrasına; 'ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan' ibaresi, eklenmiştir. Böylece; kullanmak da, hareket olarak eklenmiştir.¹⁹¹⁰

6638 sayılı Kanunla, m.12 düzenlemesiyle, 5237 sayılı TCK m.191'e, 10.fıkra eklenmiştir. Yine, bu son düzenleme ile de; m.188/4-b'yle eş düzenleme sağlanmış olmuştur.¹⁹¹¹ (Düzenleme bu nedenle olumlu görülmüştür).

6545 sayılı Kanunda, ayrıca kovuşturmada verilen tedbir kararı, madde kullanan kişi açısından, tedavi işlemlerine bir an önce başlaması maksadıyla, soruşturma aşamasında, Cumhuriyet savcısı tarafından verilmeye başlanmıştır.¹⁹¹²

Ülkemizde; 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren, 5237 sayılı TCK ve 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun¹⁹¹³ (CGTİHK) ile denetimli serbestlik sisteminin temeli atılarak, 5402 sayılı Denetimli Serbestlik Kanunu¹⁹¹⁴ ve Denetimli Serbestlik Yardım Merkezleri İle Koruma Kuralları Yönetmeliği ile de, denetimli serbestlik kurumu oluşturulmuştur. 5237 sayılı TCK m.191 suçu gereği de, ceza politikası değiştirilip; 'denetimli serbestlik ve tedavi tedbiri', tertiplenmiştir.¹⁹¹⁵

¹⁹¹⁰Birsen ELMAS (2020), age., s.646.

¹⁹¹¹Birsen ELMAS (2020), age., s.646.

¹⁹¹²Birsen ELMAS (2020), age., s.647.

¹⁹¹³**5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun**, RG; 29.12.2004 Tarih, 25685 Sayı, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5275.pdf>, (E.T.22.03.2020).

¹⁹¹⁴**5402 Sayılı Denetimli Serbestlik Hizmetleri Kanunu**, RG; 20.07.2005 Tarih, 25881 Sayı, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5402.pdf>, (E.T.22.03.2020).

¹⁹¹⁵Neslihan ATEŞ (2019), age., s.182.

4.10.2. 6545 sayılı Kanundan Önce Tedavi ve Denetimli Serbestlik Tedbirleri Düzenlemeleri

Yukarıda konu başlığında belirttiğimiz gibi, 5237 sayılı TCK m.191 açısından; tedavi ve denetimli serbestlik tedbirleri çok önemli yere sahiptir. Bölüme başlarken, m.191'in gelişimi ve gerekçeleri açıklanırken, bu hükmün üzerinde çok durulduğu, dikkatlerden kaçmamıştır. Bu suç tipinde asıl amaç; cezalandırmaktan çok tedbir olduğundan, mevzunun önemi de daha iyi anlaşılacaktır. Bazı kanuni düzenlemeler, hukuk âleminde yeni oluşumlar ortaya çıkarabilmektedir, işte 6545 sayılı Kanunda özellikle; 5237 sayılı TCK m.191 ve tedavi ile denetimli serbestlik tedbirleri açısından, reform kanun olarak yer almıştır. Olaya bu şekilde bakarak; bu tedbirlerin gelişimini anlamak doğru bir yöntem olacaktır.

6545 sayılı Kanun, öncesi tedbir düzenlemelerini; uyuşturucu madde kullanıp kullanılmadığına göre inceleme yapılacaktır.

4.10.2.1. Uyuşturucu Madde Kullanmamışsa

Bu düzenleme, metnin ilk halini içermiştir. Aşağıda bazı olasılıklara göre, verilecek hükümleri ve varsa kanun yollarına gidilebilme, durumlarına yer verilmektedir.

Olasılıklar;

1-5237 sayılı TCK m.191/1 gereği cezaya hükmedilmeden, m.191/2 gereği denetimli serbestlik tedbiri uygulanır. Bu karar, 5271 sayılı CMK m.223/8 gereği 'durma' dır, kanun yolu ise; itiraz, verilen tedbirle ilgili olarak; a-Eğer tedbire uyarsa; 5237 sayılı TCK m.191/5-birinci cümle gereği, Karar; 5271 sayılı CMK m.223/8 'davanın düşmesine' şeklinde, kanun yoluysa; temyiz (hüküm niteliğinde olduğundan), b-Eğer tedbire uymazsa; 5237 sayılı TCK m.191/5-ikinci cümle gereği, Karar; yargılamaya devam olunacak, m.191/1'deki cezaya hükmedilebilecek, kanun yolu ise; temyiz.

2-Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 21.05.2013 Tarih, 2012/10-1536 E. 2013/251 K. sayılı karar gereğince; denetimli serbestlik verilmeden doğrudan cezaya gitmek.¹⁹¹⁶

---

¹⁹¹⁶Birsen ELMAS (2020), age., s.648.

4.10.2.2. Uyuşturucu Madde Kullanmışsa

Yukarıda madde kullanılmadığında yer alan düzenlemeye baktıktan sonra, madde kullanmışsa oluşacak olasılıkları da aşağıda bulabilmekteyiz. Olasılıkların, işleyiş sistemi yukarıda uygulanan madde kullanma yöntemine uygun olarak tertiplenmiştir. Bu başlık içinde de; bazı olasılıklara göre, verilecek hükümleri ve varsa kanun yollarına gidilebilme, durumlarına yer verilecektir.

Olasılıklar:

1-5237 sayılı TCK m.191/2 sadece tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri verilir, ceza verilmez. Güvenlik tedbiri olan; ‘tedavi’ ve ‘denetimli serbestlik tedbiri uygulamasına’ ilişkin tedbir kararları; ‘durma’ olup, kanunu yolu; İtiraz (5271 sayılı CMK m.223/8), Verilen tedbirlerle ilgili olarak; a-Eğer sanık tedavi ve tedbire uygun davranırsa; 5237 sayılı TCK m.191/5-birinci cümle gereği karar; 5271 sayılı CMK m.223/8 gereği “davanın düşmesine”, kanun yolu; temyiz, b-Eğer sanık tedavi ve tedbire uygun davranmazsa; m.191/5-ikinci cümle karar; yargılamaya devam olunacak, m.191/1’deki cezaya hükmedilebilecek, kanun yolu; temyiz.

2-5237 sayılı TCK m.191/1 gereği; cezaya, m.191/2 gereği tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine karar verebilir, (her ikisine de gidebilir). Kanun yolu; temyiz. Hüküm kesinleşince; tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine başlanırdı, Verilen tedbir ve tedaviyle ilgili olarak; a-Hükümlü tedbir ve tedaviye uyarsa; m.191/7-birinci cümle; ceza infaz edilmiş sayılacak, b-Hükümlü tedbir ve tedaviye uymazsa cezanın infazına gidilecek.

3-Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 21.05.2013 Tarih, 2012/10-1536 esas 2013/251 K. sayılı karar gereğince; denetimli serbestlik verilmeden doğrudan cezaya gitmek.¹⁹¹⁷

4.10.3. 6545 sayılı Kanundan Sonra Tedavi ve Denetimli Serbestlik Tedbirleri Düzenlemeleri

Tedavi ve Denetimli serbestlik tedbirleri açısından, 5237 sayılı TCK m.191’de yapılan düzenlemeler; reform boyutunda olup çok büyük öneme sahip bulunmaktadır.

Denetimli serbestlik, 5237 sayılı TCK, ile getirilmiş, ceza ertelenince, denetim süresi tespit edilip bazı yükümlülükler getirilip, rehberlik edecek uzman kişi atanabilir. Böylece ceza ertelenmesi kurumu (kamu davasının açılmasının ertelenmesi-KDAE

¹⁹¹⁷Birsen ELMAS (2020), age., ss.648-649.

için), af olarak değil; yeniden sosyalleşme olarak nitelendirilir. Burada yer alan; ‘rehabilite’dir. Mağdurun, zararının telafisi de, yine, amaçlanan bir özelliktir.¹⁹¹⁸

6545 sayılı Kanunla, 5237 sayılı TCK m.191 ‘güvenlik tedbirlerinin uygulanması’ tamamen; revizyona uğramıştır.¹⁹¹⁹

m.191 açısından, denetimli serbestlik, şüpheli için; soruşturma evresinde getirilmiştir. Denetimli serbestlik, DSHY. m.4/f’de; “Denetimli serbestlik: Şüpheli, sanık veya hükümlünün toplum içinde denetim ve takibinin yapıldığı, iyileştirilmesi ve topluma kazandırılması için ihtiyaç duyulan her türlü hizmet, program ve kaynakların sağlandığı alternatif bir ceza ve infaz sistemini,” şeklinde tanımlanmıştır. İslah edici faaliyet, ağırlıklı olup; alternatif ceza ve infaz sistemi olarak yer almaktadır.¹⁹²⁰

5271 sayılı CMK m.171, ilk halinde ‘kamu davasının açılmasının ertelenmesi’ yokken, 5560 sayılı Kanunla, ‘kamu davasının açılmasının ertelenmesi’ ifadesi, m.22 ile getirilmiştir.¹⁹²¹

5237 sayılı TCK m.191/2 gereği, 5271sayılı CMK m.171 şartları aranmadan 5 yıl erteleme kararına hükmedilir.¹⁹²²

Çocuklarda, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun, m.19 erteleme süresi 3 yıldır.¹⁹²³ m.19/1’de; ”Çocuğa yüklenen suçtan dolayı, Ceza Muhakemesi Kanunundaki koşulların varlığı halinde, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilebilir. Ancak, bu kişiler açısından erteleme süresi üç yıldır,” olarak yer almıştır.

Şüpheliyi, Cumhuriyet savcısı, bu süre zarfında; yükümlülöklere uyma konusunda uyarır.¹⁹²⁴

Kamu davası açılıp, tekrar aynı suç işlenirse, erteleme kararı; tekrardan verilmez. Aykırı davranışta bulunmazsa; kovuşturmayaya yer olmadığı kararı verilir.¹⁹²⁵

Erteleme süresinde; 1 yıllık denetimli serbestlik uygulanır, üçer aylık süreyle, dört defa da, toplamda 1 yıl bu süre içinde, uzatılabilir. Denetimli serbestlik döneminde, gerekli görülürse; tedaviye de karar verilir.¹⁹²⁶

¹⁹¹⁸Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.827.

¹⁹¹⁹Birsen ELMAS (2020), age., s.649.

¹⁹²⁰Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.828.

¹⁹²¹Birsen ELMAS (2020), age., s.649.

¹⁹²²Birsen ELMAS (2020), age., s.650.

¹⁹²³Birsen ELMAS (2020), age., s.650.

¹⁹²⁴Birsen ELMAS (2020), age., s.651.

¹⁹²⁵Birsen ELMAS (2020), age., s.651.

¹⁹²⁶Birsen ELMAS (2020), age., s.659.

Aşağıdaki tablo, m.191 suçları için uygulanan, tedbirlerin hangi durumlarda uygulanabileceğini göstermek için hazırlanmıştır.

Tablo 32. m.191/2 gereği iki grup için tedbir bulunmaktadır

1-Uyuşturucu veya Uyarıcı madde kullanan; Denetimli serbestlik Tedbiri+Tedavi Tedbiri,
2-Kullanmayıp, Kullanmak için Uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek ve bulundurmak için; Sadece Denetimli Serbestlik Tedbiri uygulanmaktadır. ¹⁹²⁷

Yukarıdaki tabloya uygun olarak; Yargıtay, sanık kullanıcı değilse, tedavi tedbirine gerek olmadığını gösteren, bir karar vermiştir.¹⁹²⁸

2013’de yürürlüğe giren, Denetimli Serbestlik Hizmetleri Yönetmeliği-DSHY m.72/1’de; tedavi, m.72/2’de ise; denetimli serbestlik; açıklanmıştır.¹⁹²⁹

m.191/3 gereği, denetimli serbestlik; sadece yaptırım olarak değil, aynı zamanda rehabilitasyon-resosyalizasyon açısından da, getirildiği görülmektedir. DSHY m.34 gereği, denetimli serbestlik aynı zamanda; planlama gerektirir. m.191 gereği, yükümlülük ve yasaklar; şüphelinin genel durumu, bağımlılık ölçüsü, sosyal ekonomik durumlarına, özelliklerine göre tespit edilmektedir.¹⁹³⁰

DSHY’nin; ‘Tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri ve bu tedbirin yerine getirilmesi’ başlıklı, m.72/2 gereği, denetimli serbestlik tedbirine ilişkin çalışmalar, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan veya kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden ya da bulunduran kişinin, uyuşturucu kullanmasına sebep olan ya da kullanma isteğine yol açan faktörlerin değerlendirilip; kişinin maddeye olan gereksinimini kontrol etmesini, yaşam standardını artırmasını, belirlenen ihtiyaçları

¹⁹²⁷Tablo oluşumu için, bakınız, Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAŞIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.828.

¹⁹²⁸“Uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi uyuşturucu madde kullanmış ise cezaya hükmedilmeden sadece denetimli serbestlik tedbirine karar verilmelidir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmış ise, ceza hükmedilmeden sadece tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine karar verilebileceği gibi ceza ile birlikte tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine hükmedilebilir. Somut olayda sanık kullanıcı olmadığından cezaya hükmedilmeden denetimli serbestlik tedbirine karar verilmesi zorunludur,” Yar.10.CD., 01.07.2008 Tarih, 2006/4893 E., 2008/11144 K. sayılı Kararı, AKTARAN Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAŞIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.828.

¹⁹²⁹Birsen ELMAS (2020), age., s.660.

¹⁹³⁰Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAŞIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.828.

doğrultusunda kendisine ve topluma yararlı şahıs olması nedeniyle; yürütülen rehberlik çalışmalarıdır.¹⁹³¹

DSHY, m.39; tedbir 3 gün içinde UYAP'a işlenmelidir.¹⁹³² Yani, m.39 gereği, Cumhuriyet başsavcılığı tarafından; denetimli serbestlik kararı UYAP'a işlenir.¹⁹³³

Müracaat için tebligat çıkartma görevi; kayıt kabul bürosunca gerçekleştirilir.¹⁹³⁴ DSHY m.40/1; "Denetimli serbestlik kararlarının kaydedilmesinden itibaren şüpheli, sanık veya hükümlülere üç iş günü içerisinde yapılacak yazılı veya elektronik tebligatta, tebliğden itibaren on gün içerisinde müdürlüğe başvurulması gerektiği belirtilir," şeklindedir.¹⁹³⁵

Tebliğ; yazılı ya da elektronik olarak, 3 iş günü içinde yapılır, tebliğde, 10 gün içinde müdürlüğe başvurusu gerektiği de, bizzat belirtilir. Haklı sebep olmadan, başvuru yapılmazsa, hukuki sonuçları da tebliğde bildirilir. Müracaat etmezse, kayıt kapatılıp; Cumhuriyet savcılığına gönderilir. DSHY m.42/5; adres değişikliğini bildirme yükümlülüğünü de getirmiştir.¹⁹³⁶

DSHY m.72/3, gereği müracaat eden, kayıt kabul bürosunca, infaz bürosunda görevli vaka sorumlusuna gönderilmektedir. Vaka sorumlusu, aynı gün sevk işlemi başlatıp, tedavi kurumuna sevk edip, 5 gün içinde kuruma gitmesi istenir.¹⁹³⁷ DSHY m.4/1-ü'de vaka sorumlusu tanımlanmıştır.¹⁹³⁸

Tedavi tedbirinin infaz işlemleri; vaka sorumlusunca takip edilmektedir.¹⁹³⁹ DSHY m.72/6; şüphelinin davranışları, sosyal uyumu ve sorumluluk bilincindeki gelişmeler takip edilerek, üçer aylık sürelerle hazırlanacak denetim raporunun; iyileştirme çalışmaları ile değerlendirme ve önerilere ilişkin bölümü görevli denetimli serbestlik uzmanınca doldurulup, vaka sorumlusuna gönderilmektedir.¹⁹⁴⁰

---

¹⁹³¹Neslihan ATEŞ (2019), age., ss.183-184.

¹⁹³²Birsen ELMAS (2020), age., s.660.

¹⁹³³Neslihan ATEŞ (2019), age., s.186.

¹⁹³⁴Birsen ELMAS (2020), age., s.660.

¹⁹³⁵Neslihan ATEŞ (2019), age., s.186.

¹⁹³⁶Birsen ELMAS (2020), age., ss.660-661.

¹⁹³⁷Birsen ELMAS (2020), age., s.661.

¹⁹³⁸DSHY m.4/1-ü; "Vaka sorumlusu: Yükümlülere yönelik iyileştirme ve denetime ilişkin belirlenen programlar ile kararların infazına ilişkin çalışmaların yürütülmesini koordine eden denetimli serbestlik memurunu," AKTARAN Neslihan ATEŞ (2019), age., s.187.

¹⁹³⁹Birsen ELMAS (2020) age., s.661.

¹⁹⁴⁰DSHY m.4/1-ı; " Denetimli serbestlik uzmanı: Denetimli serbestlik müdürlüğünde kadrolu veya geçici olarak görev yapan psikolog, sosyal çalışmacı, sosyolog ve öğretmeni," olarak, ifade edilmiştir, AKTARAN Neslihan ATEŞ (2019), age., s.187.

Tedavi süresince, rehberlik çalışmalarının takibi; denetimli serbestlik uzmanınca yapılır.¹⁹⁴¹ DSHY m.4/1-ı’da, denetimli serbestlik uzmanı tanımlanmıştır.¹⁹⁴² Denetimli serbestlik uzmanı, rehberlik çalışmaları (denetimli serbestlik uzmanınca DSHY m.37¹⁹⁴³ gereği), iyileştirme çalışmalarına (m.37 iyileştirme çalışmaları onbir fıkradan oluşmuştur); göre yapılır.¹⁹⁴⁴

‘Yükümlülerin uyması gereken kurallar’ başlıklı, DSHY m.42/1 gereği, şüpheli; yapılan çağrılara, hazırlanan denetim planına, iyileştirme çalışmaları ihtivasında belirlenen yükümlülöklere, denetimli serbestlik personelinin uyarı ve önerilerine uymak ve katlanmakla mükelleftir.¹⁹⁴⁵ DSHY m.42/7 gereğince, bu maddede geçen kurallar; yükümlölük yerine geçmektedir.¹⁹⁴⁶

Denetimli serbestlik, şüphelinin; müdürlöğe müracaatıyla başlamaktadır. Tedavi ile birlikte verilen denetimli serbestlik tedbiri, tedavinin sona ermesinden bir yıl sonra, sadece denetimli serbestlik varsa; Cumhuriyet savcısının belirlediği süre sonunda sona erer (DSHY m.72/9).¹⁹⁴⁷

DSHY m.72/8 gereği, şüpheli; beş işgünü içinde ilgili kuruma tedavi olmak için müracaat etmediğinin ya da belirlenen tedavi programına uymadığının bildirilmesi veya rehberlik çalışmalarına katılmaması halinde, DSHY m.44 uyarınca uyarılıp, uyarılara ilişkin tebligatta; ihlal durumunun tekrarında bunun yükümlölüğün ihlali sayılıp, dosyanın kapatılarak gönderileceği, şüpheliye bildirilir.¹⁹⁴⁸

Kamu davasının açılması için aranan ‘ısrar şartı’ 5237 sayılı TCK m.191/4-a giren durumlarda geçerli olup, Denetimli Serbestlik Müdürlöğünce, infaz edilen denetimli serbestlik ve tedavi tedbirlerinin yükümlölüklerine; yapılan çağrılara, plan

¹⁹⁴¹Birsen ELMAS (2020), age., ss.661-662.

¹⁹⁴²Neslihan ATEŞ (2019), age., s.187.

¹⁹⁴³DSHY m.37/1; “Denetimli serbestlik hizmetleri kapsamında, risk ve ihtiyaç değerlendirmesi sonucunda gerek duyulması veya mahkeme tarafından rehberlik çalışmalarına hükmedilmesi halinde, sanık veya hükümlünün riskleri göz önünde bulundurularak, ihtiyaçlarına uygun iyileştirme çalışmaları yapılır. Bu çalışmalar, eğitim ve iyileştirme bürosunda görevli denetimli serbestlik uzmanları tarafından yürütölür,” şeklindedir, AKTARAN Birsen ELMAS (2020), age., ss.661-662.

¹⁹⁴⁴Birsen ELMAS (2020), age., ss.661-662.

¹⁹⁴⁵Birsen ELMAS (2020), age., s.662, Neslihan ATEŞ (2019), age., s.187.

¹⁹⁴⁶DSHY m.42/7; “Bu maddede belirtilen kurallar yükümlölük yerine geçer. Yükümlü bu kurallara uymak ve katlanmak zorundadır,” biçimindedir, AKTARAN Neslihan ATEŞ (2019), age., s.187.

¹⁹⁴⁷Neslihan ATEŞ (2019), age., ss.187-188.

¹⁹⁴⁸DSHY m.72/8; “Sanık veya hükümlünün beş iş günü içerisinde ilgili kuruma tedavi için müracaat etmediğinin veya belirlenen tedavi programına uymadığının bildirilmesi ya da rehberlik çalışmalarına katılmaması halinde sanık veya hükümlü bu Yönetmeliğın 44 üncü maddesine göre uyarılır. Uyarılara ilişkin tebligatta ihlal durumunun tekrarı halinde bunun yükümlölüğün ihlali sayılacağı ve dosyanın kapatılarak mahkemesine gönderileceği sanık veya hükümlüye bildirilir,” olarak düzenlenmiştir, AKTARAN Neslihan ATEŞ (2019), age., s.198, Birsen ELMAS (2020), age., s.662.

ve programlara uymakla yükümlü tutulur.¹⁹⁴⁹ Bunun yanı sıra, yükümlülüklerine ya da uygulanan tedavinin gereklerine uygun davranılmaması, makul sayılacak yani kabul görecektir, bir gerekçeye yer vermelidir.¹⁹⁵⁰

İsrar; yükümlülüklerine uymama, uygulanan tedavinin gereklerine uygun davranmamaktır. DSHY m.44 ‘Yükümlülerin uyarılması’ başlıklı maddeye göre, göre ısrar kararı verilir. m.44/3 gereğince¹⁹⁵¹, bir yıl içinde, iki defa ihlal, yükümlülüğe uymamada ‘ısrar’ sayılmalıdır. İkinci ihlal tespitiyle, infaza son verilip, kayıt kapatılmalıdır.¹⁹⁵²

Uyarılı çağrı; denetimli serbestlik şube müdürlüğünce, son adrese yollanır. Çıkarılan çağrı kağıdına uymaz ise (usulüne uygun çıkarılmış tebliğ); şube, bu kez ikinci uyarılı çağrı kağıdı çıkarır, ikinci çağrı kağıdına rağmen, şüpheli; mazeretsiz, denetimli serbestlik şube müdürlüğüne müracaat etmezse, ‘ısrar’ şartı oluşmuş kabul edilir.¹⁹⁵³

Hakkında, tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine başlanan şüpheliler için, ‘ısrar’ şartının oluşup oluşmadığı, DSHY m.44’e göre; gerçekleşip gerçekleşmediğinin tespiti şeklindedir.¹⁹⁵⁴

5237 sayılı TCK m.191/3’de; ısrar olursa, m.191/4 gereği, kamu davası açılıp, ceza yargılamasına tabi tutulur.¹⁹⁵⁵

Denetimli serbestlik dosyasının kapatılması; ‘idari işlem’ dir. İtirazları, infaz hâkimliği değil, Cumhuriyet savcılığı değerlendirmelidir.¹⁹⁵⁶

Uygulamada ısrar koşulu gerçekleşmediği halde, erteleme kararının kaldırılarak, iddianame ile dava açılmakta olduğu da, görülmektedir. Burada; iddianamenin iadesi yoluna gidilmektedir.¹⁹⁵⁷

¹⁹⁴⁹Birsen ELMAS (2020), age., s.663.

¹⁹⁵⁰Soner Hamza ÇETİN (2017), age., s.176.

¹⁹⁵¹DSHY m.44/3; “Denetimli serbestlik kararlarının infazında, yükümlülüğün bir yıl içerisinde iki defa ihlal edilmesi yükümlülüğe uymamada ısrar etme sayılır. Yükümlünün uyarılmasının ardından bir yıl içerisinde ikinci ihlalin tespit edilmesi halinde infaza son verilerek kayıt kapatılır,” şeklindedir, AKTARAN Birsen ELMAS (2020), age., ss.663-664.

¹⁹⁵²Birsen ELMAS (2020), age., ss.663-664.

¹⁹⁵³Birsen ELMAS (2020), age., ss.665-667.

¹⁹⁵⁴Birsen ELMAS (2020), age., s.669.

¹⁹⁵⁵Birsen ELMAS (2020), age., ss.669-670.

¹⁹⁵⁶Birsen ELMAS (2020), age., s.670.

¹⁹⁵⁷Birsen ELMAS (2020), age., s.671.

Şüpheli, erteleme süresi zarfında; tekrar kullanmak için madde satın alınması kabul etmesi veya bulundurması ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanması durumunda; kamu davası açılır.¹⁹⁵⁸

4.11. ERTELEME KURUMLARI

Erteleme kurumları, son zamanlarda Türk Ceza Kanununda ve Ceza Muhakemeleri Kanununda, yer almaya başlamıştır. Bu kurumların, ortak yanları; ertelemeyi düzenlemeleridir. Hükmolunan etabına göre; kamu davasının açılmaması, duruşmanın yapılamaması, hapis cezasının infaz edilememesi, mahkûmiyet hükmünün hukuki neticelerini yerine getirememesi, bazı durumlarda da hapis cezasının infazının askıya alınmaması erteleme kurumu içinde yer almaktadır.¹⁹⁵⁹

Konumuz açısından da biz öncelikle, erteleme kurumlarından ikisi olan; Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi-KDAE ve Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması-HAGB kurumlarını işleyeceğiz. Daha sonra da, bu iki kurumun konumuzdaki düzenlemelerine; ayrı başlıklarda yer vereceğiz.

4.11.1. Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi-KDAE

5271 sayılı CMK m.160/1 ve 5237 sayılı TCK m.170/2 gereği, kamu davasının mecburiliği ilkesinden hareketle, suç şüphe ihbarını alan Cumhuriyet savcısı, hemen gerçeği araştırmak için, harekete geçmeleri akabinde, yeterli şüphe oluşuktan sonra da; iddianame düzenleme zorunluluğu bulunmaktadır.¹⁹⁶⁰ (Kamu davasının açılmasının mecburilik ilkesi gereği).

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi ise; ceza muhakeme ilkesi olan, kamu davasının açılmasının mecburiliği ilkesinin, bir istisnasıdır. Kamu davasının açılmasının ertelenmesi için, ilgilinin talebi ya da şüphelinin kabulüne de gerek yoktur. Bu erteleme kurumuna ilişkin kararlar, 5237 sayılı TCK m.171/5 gereği bunlara özgü bir sicilde tutulmaktadır.¹⁹⁶¹

Bu kurum, hukuk sistemimize ilk, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu-ÇKK ile girmiştir. Sonrasında ise, 5560 sayılı Kanun m.22 ile 5271 sayılı CMK'ya da, dâhil

¹⁹⁵⁸Birsen ELMAS (2020), age., s.674.

¹⁹⁵⁹Rezan EPÖZDEMİR (2019), *Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması*, 3.Baskı, Adalet Basım Yayın Dağıtım San.ve Tic.Ltd.Şti., Ankara, .s.24.

¹⁹⁶⁰Rezan EPÖZDEMİR (2019), age., s.81.

¹⁹⁶¹Rezan EPÖZDEMİR (2019), age., ss.81-82.

edilmiştir.¹⁹⁶² Cumhuriyet savcısı, üst sınırı üç yıl ve daha az süreli hapis cezalarında, yeterli şüphe varlığında; kamu davasının açılması 5 yıl süre ile ertelenebilmektedir.¹⁹⁶³ (5395 sayılı ÇKK m.19’da erteleme süresi 3 yıldır).

KDAE, aslında takdirilik unsuruna dayanmakta iken, bazı durumlarda, zorunlu olduğu görülmektedir. Bizim konumuz açısından, (5237 sayılı TCK m.191 deki suç yönünden) mecburilik unsuru, yer almaktadır. (Burada, Cumhuriyet savcısına takdir hakkı tanınmamıştır).

7188 sayılı Kanunla,¹⁹⁶⁴ 5271 sayılı CMK m.250 yeniden düzenlenerek, soruşturma evresinde bazı suçlarla ilgili; kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilmediğinde, Seri Muhakeme Usulünün-SMU uygulanacağı düzenlenmiştir. Seri Muhakeme Usulü-SMU’ya, tabi suçlar; 9 adet olarak, 5237 sayılı TCK’da düzenlenmiştir.¹⁹⁶⁵

Konuyu bitirmeden önce, KDAE için mecburi olmasını içeren bir hükümde, 5271 sayılı CMK m.253/19’dur. (Uzlaştırma kurumu). Uzlaştırma kurumunda da, KDAE açısından da mecburilik ilkesi yer almış olup, 5237 sayılı TCK m.191 ve 5271 sayılı CMK m.253 bu bakımdan benzer özellikler taşımaktadır.¹⁹⁶⁶

¹⁹⁶²Suat ÇALIŞKAN (2020), ss.144-145.

¹⁹⁶³Suat ÇALIŞKAN (2020), age., s.148.

¹⁹⁶⁴**7188 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun,** RG; 24.10.2019 Tarih, 30928 Sayı, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/10/20191024-25.htm>, (E.T.07.04. 2021).

¹⁹⁶⁵Seri Muhakeme Usulü-SMU’ya Tabi Suçlar;

1-5237 sayılı TCK m.154, ikinci ve üçüncü fıkra; Hakkı Olmayan Yere Teczavüz,

2-5237 sayılı TCK m.170; Genel güvenliği kasten tehlikeye sokmak,

3-5237 sayılı TCK m.179, ikinci ve üçüncü fıkra; Trafik güvenliğini tehlikeye sokmak,

4-5237 sayılı TCK m.183; Gürültüye neden olmak,

5-5237 sayılı TCK m.197, ikinci ve üçüncü fıkra; Parada sahtecilik,

6-5237 sayılı TCK m.203; Mühür bozmak,

7-5237 sayılı TCK m.206; Resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyanda bulunmak,

8-5237 sayılı TCK m.228/1; Kumar oynanması için yer ve imkân sağlamak,

9-5237 sayılı TCK m.268; Başkasına ait kimlik veya kimlik bilgilerini kullanmak.

olarak düzenlenmiştir, bakınız, Suat ÇALIŞKAN (2020), age., ss.151-153.

¹⁹⁶⁶**5237 sayılı TCK m.191/1-I.cümle ile 5271 sayılı CMK m.252/19-II.cümle benzerliği;**

1-5237 sayılı TCK m.191/2-I.cümle; Bu suçtan dolayı başlatılan soruşturmada şüpheli hakkında 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 171 inci maddesindeki şartlar aranmaksızın, beş yıl süreyle kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilir,

2-5271 sayılı CMK m.253/19-II.cümle; Edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, taksidde bağlanması veya süreklilik arzetmesi halinde, 171 inci maddedeki şartlar aranmaksızın, şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilir,

şeklinde olup, benzer özellikler gösterdiği görülmektedir, bakınız, Suat ÇALIŞKAN (2020), age., s.161.

4.11.2. Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması-HAGB

Bu kurumda, ilk olarak; 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu-ÇKK m.23’de, düzenlenmiştir. (5395 sayılı ÇKK m.19’da da KDAE-Kamu davasının açılmasının ertelenmesi yer almıştır).

KDAE (5237 sayılı TCK m.171) gibi HAGB (5271 sayılı CMK m.231)’de hukuk âlemine, 5560 sayılı Kanun; m.23’le girmiştir. (5560 sayılı Kanun m.22 ile KDAE yer almıştır).

5728 sayılı Kanunla değişikliğe uğratarak, 2 yıl ve daha az süreli hapis veya adli para cezası alan sanık hakkında; uygulanabilir hale getirilmiştir. 6008 sayılı Kanun¹⁹⁶⁷,la, 5271 sayılı CMK m.231/6 ile sanık kabul ettiğinde; HAGB uygulanacağı kabul edilmiştir. HAGB ile ilgili son düzenleme ise; 6545 sayılı Kanunla, 5271 sayılı CMK m.231/8 ile denetim süresi içinde kasıtlı suç işlendiğinde, bir defa daha HAGB verilemeyeceği şeklinde, düzenlenmiştir.¹⁹⁶⁸(Burada amaç kurumun kötüye kullanılmasına engel olmaktır).

HAGB sicili; 5271 sayılı CMK m.231/13 gereği, bu kuruma mahsus bir sistemde tutulmaktadır. (Aynı uygulama, diğer erteleme kurumu olan KDAE’nde de vardır).¹⁹⁶⁹

Yine, bu başlık altında da son olarak da, kovuşturma evrelerinde; HAGB kararı verilmesi açısından, 5237 sayılı TCK m.191/8 (m.188 ve m.190 suçlarının kovuşturmada nitelik değiştirip m.191 olmasında) ve 5271 sayılı CMK m.254/2-II.cümle (Kovuşturmada uzlaştırma kurumu) benzerliğine de değinmek de, gerekmektedir.¹⁹⁷⁰

¹⁹⁶⁷**6008 sayılı Terörle Mücadele Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun**, RG.25. 07.2010 Tarih, 27652 Sayı, <https://www.mevzuat.net/demo/gumruk/kanunlar/kanun6008.aspx>, (E.T.07.04.2021).

¹⁹⁶⁸Rezan EPÖZDEMİR (2019), age., ss.51-53.

¹⁹⁶⁹5271 sayılı CMK m.231/13; “Hükümün açıklanmasının geri bırakılması kararı, bunlara mahsus bir sisteme kaydedilir. Bu kayıtlar, ancak bir soruşturma veya kovuşturmayla bağlantılı olarak Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından istenmesi halinde, bu maddede belirtilen amaç için kullanılabilir,” şeklinde düzenlenmiştir, AKTARAN <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5271.pdf>, (E.T.20.06.2021).

¹⁹⁷⁰**5237 sayılı TCK m.191/8 İle 5271 sayılı CMK m.254/2-II.cümle benzerliği;**

1-5237sayılı TCK m.191/8-I.cümle; Bu Kanunun; a-188 inci maddesinde tanımlanan uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti, b-190 inci maddesinde tanımlanan uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma, suçundan dolayı yapılan kovuşturma evresinde, suçun münhasıran bu madde kapsamına girdiğinin anlaşılması hâlinde, sanık hakkında bu madde hükümleri çerçevesinde hükümün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilir,

2-5271 sayılı CMK m.254/2-II.cümle; Edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, takside bağlanması veya süreklilik arzemesi halinde; sanık hakkında, 231 inci maddedeki şartlar aranmaksızın, hükümün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilir,

4.11.3. Erteleme Kurumları Olan KDAE ve HAGB'nin 5237 sayılı TCK m.191'deki Yeri

Başlık altında, 5237 sayılı TCK m.191 düzenlemesi, özet olarak geçilecek, konunun daha iyi anlaşılması açısından da, iki uygulamalı örneğine de yer verilecektir.

6545 Sayılı Kanundan önce, KDAE ve HAGB ile ilgili özel bir düzenleme yer almamaktaydı. Sadece; kullanmak için madde satın alan, kabul eden ve bulunduran için tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine yer veriliyordu. Yine, 6545 sayılı Kanun'dan önce, ancak ceza verildikten sonra tedbire (tedavi ve denetimli serbestlik) gidilebiliyordu.¹⁹⁷¹ (Ayrıntılar yukarıda tedbir konusunda anlatılmıştır).

5237 sayılı TCK m.191/1 gereği, 5 yıllık kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilir. Şüpheli hakkında, başka soruşturmalar bulunup, henüz erteleme kararı verilmemiş olursa, soruşturmaların birleştirilip, erteleme kararının verilmesi ve de bu kararın kesinleşmesi gerekir (Erteleme kararlarında kesinleşme şartı aranmaktadır).¹⁹⁷²

m.191/2 son cümle gereği, Cumhuriyet savcısına; şüpheliyi, yükümlülüklere uymazsa, yasakları ihlal ederse, sonuçları konusunda uyarma yetkisi tanımıştır.¹⁹⁷³ m.191/3; erteleme süresi 5 yıl olup, bu süre zarfında, bir yıldan az olmayacak ve iki yılı geçmeyecek süreyle, faile tedavi tedbiri¹⁹⁷⁴ uygulanabilir.¹⁹⁷⁵

m.191/3, denetimli serbestlik 1 yıl için uygulanabilir, burada 1 yıl asgari bir süre olup arzu edildiğinde uzatılabilmektedir. Önemli olan, denetimli serbestliğin amacına ulaşmasıdır. Bu sebeple de, üçer aylık sürelerle; 1 yıl daha uzatma imkânı, Cumhuriyet savcısına tanınmış bir yetkidir. Tedavi, bu düzenleme de gerekirse başvurulabilecek bir tedbirdir, asıl amaç; denetimli serbestliktir. Yani, gerektiğinde tedavi tedbirine yöneleceği belirtilerek; ikincil bir anlam yüklenmiştir.¹⁹⁷⁶

m.191/4-a, yükümlülük uymaz, tedavi gereklerine uygun davranmaz, uymamakta ısrar ederse, (ısrardan kasıt; en az iki kez ihlal olması olarak anlaşılmalıdır-DSYH m.44 gereği) erteleme kaldırılıp, kamu davası açılır. Burada; 'ısrarcı' kelimesi

---

şeklinde olup, benzer özellikler gösterdiği görülmektedir, (benzerliklerin gösterimi; kanun maddelerin alınması yöntemiyle gösterilmiştir), AKTARAN <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5271.pdf>, (E.T.20.06. 20 21).

¹⁹⁷¹Rezan EPÖZDEMİR (2019), age., s.145.

¹⁹⁷²Birsen ELMAS (2020), age., s.679.

¹⁹⁷³Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.1018.

¹⁹⁷⁴Tedavi tedbiri için bağımlılık koşulu aranmaz, bakınız, Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.1021.

¹⁹⁷⁵Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.1018.

¹⁹⁷⁶Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.824.

ve kavramı içeriğinin tam olarak doldurulmamasından, açıklanmaya lüzum duymaktadır.¹⁹⁷⁷

m.191/5 gereği, m.191/4-b- bendi; “Tekrar kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alması, kabul etmesi veya bulundurması,” veya c-bendi; “Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanması,” ihlal edilirse; kamu davası açılacak, fakat sonradan işlenen bu suçlar için; ayrı soruşturma ve kovuşturma yapılamayacaktır.¹⁹⁷⁸

Kısacası, soruşturma aşamasında, şüphelinin; kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alması, kabul etmesi veya bulundurması ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçunu işlediği anlaşılırsa, Cumhuriyet savcısının; 1-Şüpheli hakkında önceden m.191/1 gereği soruşturma/kovuşturma olup olmadığını araştırması, 2-Şüpheli hakkında m.191/1’den soruşturma var ve de erteleme kararı verilmişse, ikinci olayın erteleme süresi zarfında olup olmadığının araştırılması, gerekmektedir.¹⁹⁷⁹

Yani; şüpheli, m.191/4’den dolayı kamu davası açılırsa ve de m.191/1 suçunu işlerse, m.191/6 gereği; suç nedeniyle soruşturmada kamu davasının açılmasının ertelenmesi-KDAE kararı verilemeyecektir.¹⁹⁸⁰

Soruşturma aşamasında; şüpheli m.191/1 suçunu işlemiş, soruşturma başlatılmıştır, m.191/2 gereği, Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi-KDAE’ye karar verilmiştir, erteleme süresinde şüpheli, tekrar m.191/1 suçu işlemişse, m.191/5 gereğince, m.191/4-c gereği, ihlal sayılıp, tekrardan soruşturma ve kovuşturma konusu yapılmayıp, kamu davası açılır.¹⁹⁸¹ Yargıtay 10.Ceza Dairesinin, erteleme süresi içinde işlenen bir suçtan dolayı; tekrar soruşturma açılmayacağına ilişkin bir kararı bulunmaktadır.¹⁹⁸²

¹⁹⁷⁷Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAĞIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.825, Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., ss.1018-1019.

¹⁹⁷⁸Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.1019.

¹⁹⁷⁹Birsen ELMAS (2020), age., s.683.

¹⁹⁸⁰Birsen ELMAS (2020), age., s.681.

¹⁹⁸¹Birsen ELMAS (2020), age., s.678.

¹⁹⁸²“Sanığın, 21/07/2014 tarihli eylemi nedeniyle hakkında verilen 09.12.2014 tarihli kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının erteleme süresi zarfında 06.02.2015 tarihinde uyuşturucu madde ile yakalandığı, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının kesinleşmesinden sonra 5 yıllık erteleme süresi içerisinde yeniden uyuşturucu madde bulundurması nedeniyle hakkında, 5237 sayılı TCK’nın 191/4. maddesi uyarınca kamu davası açıldığı, mahkemece yargılama sonucunda sanığın TCK’nın 191/1 ve 62/1. maddeleri uyarınca 2 kez 1’er yıl 8’er ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verildiği anlaşılmakla, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 191/5. maddesindeki ‘Erteleme süresi zarfında kişinin kullanmak için tekrar uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alması, kabul etmesi veya bulundurması ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanması, dördüncü fıkra uyarınca ihlal nedeni sayılır ve ayrı bir soruşturma ve kovuşturma konusu yapılmaz,’ şeklindeki düzenlemeler dikkate

m.191/4 gereği bir ihlal gerçekleştiğinde, bununla ilgili tekrar soruşturma yapılamaz m.191/5 gereği. Fakat, m.191/4 ihlalinden dolayı dava açılırsa, bu davadan sonra tekrar suç işlenirse, m.191/1 suçundan soruşturma başlatılıp, m.191/2 erteleme kararı; m.191/6 gereği verilemez.¹⁹⁸³

6545 sayılı Kanundan önce, birden fazla denetimli serbestlik ve/veya tedavi tedbiri kararının verilmesine engel yokken, bu düzenlemeden sonra; bir kez verileceği karara bağlanmıştır.¹⁹⁸⁴

m.191/7 gereği, şüpheli, erteleme süresince yükümlülükler uyarınca, yasakları ihlal etmezse, süre sonunda, hakkında, kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilir.¹⁹⁸⁵

m.191/8 içeriği ise, m.188 veya m.190 gereği dava açılıp kovuşturmada, muhtevanın m.191'e girdiği anlaşılırsa, bu durumda da, 5271 sayılı CMK m.231 şartlar aranmaksızın; Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması-HAGB kararı verilir.¹⁹⁸⁶

Kovuşturma aşamasında; m.188 veya m.190'dan dolayı açılan davanın, kovuşturma aşamasında, suçun, m.191 kapsamında olduğu anlaşılırsa, bu durumda; 5271 sayılı CMK m.231'deki hükmün açıklanmasının geri bırakılma şartları aranmadan hükmün açıklanmasının geri bırakılma kararı veriliyor (TCK m.191/8). Yani, aslında, soruşturmadaki-kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararına; kovuşturma aşamasında-hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı; karşılık gelmektedir. Çünkü; m.191/8'deki; 'bu madde hükümleri çerçevesinde' ifadesi, bu duruma işaret etmektedir, denilebilir.¹⁹⁸⁷

Bu konuyla ilgili olarak, 5271 sayılı CMK m.231 gereği HAGB için 2 yıl olarak aranan şart, 5237 sayılı TCK m.191/8 gereği 5 yıla kadar suçlara uygulanabildiği (TCK m.191/1 gereği) için; kurumun sınırlarını genişlettiği için eleştiri konusu yapılmıştır.¹⁹⁸⁸

---

alındığında, kamu davasının açılmasının ertelenmesine ilişkin kararın ihlali niteliğinde olan 06.02.2015 tarihli eylemin ayrı bir kovuşturma konusu yapılamayacağı ve ceza verilemeyeceği gözetilmeden yazılı şekilde karar verilmesi," Yar.10.Ceza Dairesi, 21.12.2020 Tarih, 2020/137 E. 2020/9435 K.sayılı Kararı, AKTARAN <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>, (E.T.07.03.2021).

¹⁹⁸³Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.825., Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.1019.

¹⁹⁸⁴Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.1019.

¹⁹⁸⁵Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.1019, Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.826.

¹⁹⁸⁶Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.826, Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., s.1019.

¹⁹⁸⁷Birsen ELMAS (2020), age., s.682.

¹⁹⁸⁸Doğan SOYASLAN (2020), Özel Hükümler, age., ss.502-503.

6545 sayılı Kanun m.68 ile 5237 sayılı TCK m.191/9; ”Bu maddede aksine düzenleme bulunmayan hâllerde, Ceza Muhakemesi Kanununun kamu davasının açılmasının ertelenmesine ilişkin 171 inci maddesi veya hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin 231 inci maddesi hükümleri uygulanır,” hükmü yer almıştır. Böylece de, bu düzenlemeyle; bu suçlar için; HAGB uygulama yeri bulunmuştur. Bu kurumun girmesiyle, HAGB için şartlar (CMK m.231 şartları) aranmaksızın 5 yıl süreyle karar verilebileceği belirtilmiştir.¹⁹⁸⁹ (TCK m.191 için; soruşturmada-CMK m.171 KDAE ve kovuşturmada-CMK m.231 HAGB uygulaması mecburidir).

Yine nitelikli bir hal olarak, 2015 yılı, 6638 sayılı Kanunla m.191/10 düzenleme yeri bulunmuştur.¹⁹⁹⁰

Yukarıda anlattığımız; m.191’in daha iyi anlaşılabilmesi için, iki adet örnek uygulamaya yer veriyoruz.

Örnek Uygulama-1; A.K. isimli kişi, 01.05.2018 tarihinde, uyuşturucu madde kullanmış, 08.07.2018 tarihli soruşturma dosyasına dayalı olarak, 5 yıl süreli olarak kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilmiştir. Aynı zamanda, tedavi tedbirine de hükmedildi. A.K., 11.05.2009 tarihinde, tekrar uyuşturucu madde kullanmış, hem de tedavi tedbirlerine uymamıştır. Bunun üzerine; 5237 sayılı TCK m.191/4 ihlal gerçekleşmiş olduğundan, erteleme kaldırılıp, 09.06.2019 tarihinde; kamu davası açılmıştır. Aynı zamanda, 11.05.2019 tarihinde uyuşturucu madde kullanması, m.191/4 gereği ihlal sayılmasına rağmen; m.191/5 gereği ayrı bir soruşturma dosyası açılmamıştır. Sanık, kamu davası açıldıktan sonra, 11.07.2019 tarihinde, tekrar uyuşturucu madde kullanıyor, bu nedenle de m.191/1’den soruşturma açılıp, bu soruşturmadan dolayı tedbire uymama ve erteleme süresinde madde kullanmasından ötürü ihlalden, m.191/2’de düzenlenen, erteleme kararı verilmiyor (m.191/6), bu durumları gösteren halleri tabloda düzenliyoruz.¹⁹⁹¹

¹⁹⁸⁹Rezan EPÖZDEMİR (2019), age., s.146.

¹⁹⁹⁰Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK (2020), age., ss.1020-1021.

¹⁹⁹¹Tablo oluşumu için, bakınız, Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.826.

Tablo 33. Örnek olay çözüm tablosu

Kanun Maddesi	Olaylar	Sonuçlar
m.191/5	<p>-08.07.2018 Kamu davasının açılmasının ertelenmesi karar verilmiştir.</p> <p>-Şüpheli erteleme dönemi içinde, 11.05.2019 tarihinde uyuşturucu madde kullanıyor.</p> <p>-Şüpheli tedavi tedbirlerine de uymuyor.</p>	<p>-09.06.2019 tarihinde Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı kaldırılmıştır.</p> <p>-Şüpheli hakkında tedbirlere uymadığından ve de 11.05.2019 tarihinde uyuşturucu madde kullanmasından ötürü erteleme kararı kaldırılıp, 09.06.2019 tarihinde kamu davası açılıyor.</p> <p>-Erteleme kalkıp, kamu davasının açılmasına sebebiyet veren fiil (uyuşturucu madde kullanmak) m.191/4-c anlamında ihlal sayılıp, bu fiilden ötürü soruşturma ve kovuşturma yapılmaz. (m.191/5).</p>
m.191/6	<p>-08.07.2018'de kamu davasının açılması ertelenmiştir.</p> <p>-Şüpheli, 11.05.2019'da, tekrar uyuşturucu madde kullanıyor.</p> <p>-Şüpheli, tedavi tedbirine de uymuyor.</p> <p>-Erteleme kararı kaldırılıp, 09.06.2019'da, m.191/4 gereği kamu davası açılmıştır.</p> <p>-Dava açıldıktan sonra, sanık 11.07.2019'da, yine, m.191/1 anlamında bir suç işlemiştir.</p>	<p>-09.06.2019 tarihinde kamu davası açıldıktan sonra, 11.07.2019 tarihli m.191/1 suçundan dolayı soruşturma başlatılır.</p> <p>-Sanık hakkında, 08.07.2018 tarihinde daha önce erteleme kararı verildiği için, tedbirlere uyulmadığından ve erteleme süresinde uyuşturucu madde kullandığından, ihlale dayalı erteleme kaldırılıp, kamu davası açıldığı için aynı fail için, 11.07.2019 tarihli m.191/1 suçundan ötürü açılan soruşturmada, m.191/2 gereği erteleme kararı verilemez (m.191/6).</p>

Örnek Uygulama-2; Şüpheli Y.S., 5237 sayılı TCK m.191/1 gereği, 13.01.2019 tarihinde bir suç işliyor. Cumhuriyet savcısı, 05.05.2019 tarihinde, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı veriliyor. Şüpheli Y.S., 10.10.2019 tarihinde tekrar m.191/1 suçu işliyor. Eğer, Cumhuriyet savcısı, 13.01.2019 tarihinde işlenen suç, m.188 olarak değerlendirip, kamu davası açarsa, mahkeme yaptığı yargılamada, bunun m.191 kapsamına girdiğine kanaat oluşturursa, m.191/8'den işlem yapar, bu durumları gösteren halleri tabloda düzenliyoruz.¹⁹⁹²

Tablo 34. Örnek olay çözüm tablosu

Hadiseler	Cumhuriyet savcısı tarafından yapılacaklar	Mahkemeler tarafından yapılacaklar
13.01.2019 tarihinde, şüphelinin eylemi 5237 sayılı TCK m.191/1 ihtivasında olduğu.	5237 sayılı TCK m.191/2 gereği, kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilir (5271 sayılı CMK m.171 koşullar aranmaz).	
Şüphelinin, 13.01.2019 tarihindeki eylemi, cumhuriyet savcılığınca 5237 sayılı TCK m.188/3 olarak değerlendirilip kamu davası açılırsa;		Mahkemeye yürütülen yargılamada, eylemin 5237 sayılı TCK m.191/1 olduğu düşüncesine varılırsa, 5237 m.191/8 gereği, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilir.
Şüpheli hakkında, 13.01.2019'daki eylemi, gereği, 5237 sayılı TCK m.191/2'den kamu davasının ertelenmesi kararı verilip, 5 yıllık erteleme süresi içinde, şüpheli tarafından 10.10.2019 tarihinde, yeni bir suç işlenirse ve cumhuriyet savcısı bu yeni eylemi 5237 m.191/1 ihtivasında görürse,	Erteleme süresi zarfında işlenen, 10.10.2019 tarihli eylem, 5237 sayılı TCK m.191/5 gereği m.191/4-c'deki, ihlal sayılıp, ayrı bir soruşturma ve kovuşturma teması yapılamaz. Fakat, 13.01.2019'daki eyleminden; 5237 sayılı TCK m.191/4 gereği kamu davası açılır. ¹⁹⁹³	

¹⁹⁹²Birsen ELMAS (2020), age., s.687.

¹⁹⁹³Birsen ELMAS (2020), age., s.687.

5237 sayılı TCK m.191 uygulamasına ilişkin, 6545 sayılı Kanun m.85 ile 5320 sayılı Kanuna eklenen geçici 7.madde de, düzenleme yeri bulmuştur.¹⁹⁹⁴ Bu düzenlemeyi de içeren, Yargıtay kararları da, bulunmaktadır.¹⁹⁹⁵

28.06.2014 tarihinde, yürürlüğe giren 6545 sayılı Kanunla, 5237 sayılı TCK'nın, 191.maddesinde yapılan değişiklikle, daha önceden kovuşturma aşamasında verilen tedavi ve denetimli serbestlik tedbirlerine, soruşturma aşamasında, Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilmektedir.¹⁹⁹⁶

---

¹⁹⁹⁴5320 Sayılı Kanun geçici 7.madde; (1)Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla Türk Ceza Kanununun 191 inci maddesinde tanımlanan suç nedeniyle yürütülen kovuşturmalarda, hakkında hâlen denetimli serbestlik veya tedavi kararı uygulananlar bakımından, Türk Ceza Kanununun 191 inci maddesi hükümleri çerçevesinde bu tedbirlerin uygulanmasına devam olunur. (2)Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla Türk Ceza Kanununun 191 inci maddesinde tanımlanan suç nedeniyle yürütülen kovuşturmalarda, hakkında daha önce denetimli serbestlik veya tedavi tedbiri uygulanmayan kişilerle ilgili olarak 191 inci madde hükümleri çerçevesinde hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilir. (3)Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla Türk Ceza Kanununun 191 inci maddesinde tanımlanan suç nedeniyle yürütülen kovuşturmalarda, hakkında daha önce denetimli serbestlik veya tedavi kararı verilmiş olup da bu yükümlülükleri ihlal eden kişilerin yargılanmasına devam olunur. **5320 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun**, RG;31.03.2005Tarih,25772(Mükerrer)Sayı,<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5320.pdf>.(E.T.20.01.2021).

¹⁹⁹⁵”Dosya incelenerek gereği düşünüldü; Sanık hakkında kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma suçundan dolayı başka dava olup olmadığı, varsa sanığın bu suçu diğer davaya konu olan suç nedeniyle verilen tedavi ve/veya denetimli serbestlik tedbirinin infazı sırasında işleyip işlemediği belirlendikten sonra; **a**-Sanık hakkında aynı suçtan açılmış başka dava yoksa veya sanık bu suçu daha önce işlediği suçtan dolayı verilen tedavi ve/veya denetimli serbestlik tedbirinin infazı sırasında işlenmemiş ise, bu suç nedeniyle tedavi ve/veya denetimli serbestlik tedbiri uygulanmamış olan sanık hakkında, hükümden sonra 28.06.2014 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 6545 sayılı Kanunun 68.maddesi ile değiştirilen TCK’nın 191.maddesi ve aynı Kanunun 85.maddesi ile değiştirilen TCK’nın 191.maddesi ve aynı Kanunun 85.maddesi ile 5320 sayılı Kanuna eklenen geçici 7.maddesinin 2.fıkrası uyarınca,191.madde hükümleri çerçevesinde ‘hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına’, **b**-Sanık bu suçu, daha önce işlediği suçtan dolayı yapılan kovuşturma aşamasında hükmolunan tedavi ve/veya denetimli serbestlik tedbirinin infazı sırasında işlemiş ise, 6545 sayılı Kanunun 68.maddesi ile değiştirilen TCK’nın 191.maddesinin 5.fıkrasında öngörülen ‘Erteleme süresi zarfında kişinin kullanmak için tekrar uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alması, kabul etmesi veya bulundurması ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanması, dördüncü fıkra uyarınca ihlal nedeni sayılır ve ayrı bir soruşturma ve kovuşturma konusu yapılamaz’ hükmü uyarınca, ikinci suçtan açılan bu davanın kovuşturma şartının ortadan kalkması nedeniyle CMK’nın 223.maddesinin 8.fıkrası uyarınca ‘davanın düşmesine’, karar verilmesinde zorunluluk bulunması, Bozmayı gerektirmiş, sanığın temyiz itirazları bu nedenle yerinde görülmemiş olduğundan, diğer yönleri incelemeksizin hükmün BOZULMASINA.” Yargıtay 9.Ceza Dairesinin, 24.02.2016 Tarih, 2015/15060 E., 2016/1483 K., sayılı Kararında; **AKTARAN Erdener YURTCAN (2019), age., ss.364-365**, “02/10/2014 tarihinde 6545 sayılı Yasa’nın 85. maddesi ile 5320 sayılı Yasaya eklenen geçici 7/2. madde ve CMK’nın 5728 sayılı yasa ile değişik 231/6. maddesi gereğince 10 ay hapis cezasına hükmedildikten sonra hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ve 1 yıl süre ile denetimli serbestlik tedbirine tabi tutulmasına karar verilen sanığın denetimli serbestlik tedbirinin infazını ihlal ettiğinin anlaşılması karşısında, 5271 sayılı CMK’nın 231/11. madde ve fıkrası uyarınca açıklanması geri bırakılan hükmün aynen açıklanmasına karar verilmesi ile yetinilmesi gerektiği halde, hükmedilen hapis cezasının adli para cezasına çevrilmesine karar verilmesi, Bozmayı gerektirmiş, sanığın temyiz itirazları bu nedenle yerinde görülmemiş olduğundan, hükmün BOZULMASINA, hükmolunan sonuç ceza yönünden CMUK’nun 326/son maddesi uyarınca kazanılmış hakkının saklı tutulmasına, 21.12.2020 tarihinde oy birliği ile karar verildi.” Yar.10.Ceza Dairesi 21.12.2020 Tarih, 2020/30 E. 2020/9423 K.sayılı Kararı, **AKTARAN** <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>., (E.T.07.03. 2021).

¹⁹⁹⁶Birsen ELMAS (2020), age., s.690.

4.12. YAPTIRIM

5237 sayılı TCK m.191 açısından da, bu başlığı öncelikli olarak cezalar ve güvenlik tedbirleri olarak ikiye bölerek, inceleme konusu yapacağız.

4.12.1. Cezalar

5237 sayılı TCK m.191 için, cezalar başlığını; hapis cezaları ve güvenlik tedbirleri adı altında, alt başlıklar altında inceleme konusu yapacağız.

4.12.1.1. Hapis Cezası

5237 sayılı TCK m.191 açısından da hapis cezaları, m.188 ve m.190 hükümlerine uygun artışlar yapılarak güncellenmiştir. Aynı zamanda, kullanmak suçu içinde, günümüzde hapis cezası uygulamasının bulunduğunu da, özellikle belirtmek istemekteyiz.

Bu suçun yaptırımı, 5237 sayılı TCK m.191/1; ” Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi, **iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası** ile cezalandırılır,” şeklinde olup cezası; 2-5 yıl hapistir. Dava zamanaşımı ise; **m.66/1.e;** ”e)Beş yıldan fazla olmamak üzere hapis veya adlî para cezasını gerektiren suçlarda **sekiz yıl**, geçmesiyle düşer,” şeklinde olup, dava zamanaşımı 8 yıl olarak düzenlenmiştir.¹⁹⁹⁷

Yani, m.191/1’in cezası; iki yıldan beş yıla kadar hapistir. TCK, yürürlüğe girdiği zamanlarda ceza bir yıldan iki yıla kadar hapisken, 6545 sayılı Kanunla, ceza artırılmıştır. 6545 sayılı Kanun düzenlemesiyle ilgili amaç, madde gerekçesinde,¹⁹⁹⁸ belirtilmiştir.¹⁹⁹⁹ (Gerekçe de uygulanan mücadele özellikle belirtilmiştir).

Yukarıda belirtildiği gibi, ilk düzenlemede; maddedeki tek cezai hüküm olan; ‘bir yıldan iki yıla’ kadar hapis cezası, ‘iki yıldan beş yıla kadar’ şeklinde değişip artırılmıştır.²⁰⁰⁰

¹⁹⁹⁷Ali PARLAR ve Azmi KIZILKAYA (2018), age., s.512.

¹⁹⁹⁸ Madde gerekçe; ...madde kullanmak suçu için öngörülen hapis cezası, bu suçla daha etkin mücadele etmek ve toplumu uyuşturucuya karşı korumak amacıyla artırım yoluna gidilmiştir, AKTARAN Birsen ELMAS (2020), age., ss.590-591, Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.92.

¹⁹⁹⁹”...Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti ile kullanma suçlarıyla daha etkin mücadele edilebilmesi amacıyla Türk Ceza Kanunu’nun 188, 190, 191 inci maddelerinde yapılan değişikliklerle, bu suçlar için beklenen cezalar bir miktar arttırılmakta ve uyuşturucu ve uyarıcı madde kullananlar hakkında uygulanan tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri daha etkin hale getirilmektedir,” AKTARAN Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.405.

²⁰⁰⁰Birsen ELMAS (2020), age., s.646.

Suç için verilecek ceza miktarı, dikkate alınacak olması durumunda; verilecek cezanın 2 yıl veya daha az olması durumunda, 5237 sayılı TCK m.51 hükmünce, tecil edilmesi, ya da sonuç cezanın 1 yıl ya da daha az olması durumunda, m.50 icabı adli para cezası ya da maddede de yazılı seçenek yaptırımlara çevrilmesi de mümkün görülmektedir.²⁰⁰¹

Yine dava zamanaşımı olarak da; m.66/1-e; ” Beş yıldan fazla olmamak üzere hapis veya adli para cezasını gerektiren suçlarda sekiz yıl,” olarak düzenlenmiş olup, 5271 sayılı CMK m.223/8 gereği dava zamanaşımından dolayı; davanın düşmesine karar verilmelidir. Bu konuyla ilgili, Yargıtay kararı da, bulunmaktadır.²⁰⁰²

4.12.1.2. Adli Para Cezası

Cezaların; hapis cezası ve adli para cezası olarak ikiye ayrıldığını, daha öncede belirtmiştik. Yine, uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarında, kazanç amacına karşı, caydırıcılık açısından; adli para cezalarına da yer verildiğini özellikle vurgulamak gerekir. Fakat, 5237 sayılı TCK m.191 suçunda, kazanç saiki yer alamayacağından, bu maksatla kanun koyucu sadece hapis cezasına yer vermiş olup; herhangi bir para cezasına yer vermemiştir.

Aşağıdaki tabloda, hem 5237 sayılı TCK madde metin düzenlemesinde, hem de diğer uyuşturucu suçlarda adli para cezasıyla ilgili düzenleme yapan 694 sayılı KHK’de, m.191 suçları için bir düzenlemeye gidilmediğini göstermek ve özellikle de; adli para cezasının yer almadığına vurgu yapmak istedik.

Tablo 35. 5237 sayılı TCK m.191/1 Adli para cezasının gelişimi

Suç Maddesi	5237 sayılı TCK ilk Düzenleme	694 sayılı KHK m.137 Düzenlemesi
m.191/1	Adli para cezası yok.	Adli para cezası yok

²⁰⁰¹Soner Hamza ÇETİN (2017), age., ss.196-197.

²⁰⁰²“Sanıklar hakkında kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçundan verilen beraat hükümlerine karşı Cumhuriyet savcısının temyiz isteminin incelenmesinde: Sanıkların eylemlerine uyan suç için öngörülen cezanın türü ve yukarı sınırına göre, dava zamanaşımı süresinin 5237 sayılı TCK’nın 66/1-e maddesi gereğince 8 yıl olduğu; sanıkların sorgusunun yapıldığı 30/12/2009 tarihinden inceleme tarihine kadar zamanaşımını kesen başkaca işlem yapılmadığı anlaşılınca, Cumhuriyet savcısının temyiz itirazları bu bakımdan yerinde görülmemiş olduğundan; diğer yönleri incelenmeksizin hükmün BOZULMASINA; 5320 sayılı Kanununun 8/1 ve 1412 sayılı CMUK’nın 322. maddelerinin verdiği yetkiye dayanılarak, 5271 sayılı CMK’nın 223/8. maddesi gereğince sanıklar hakkındaki kamu davalarının zamanaşımı nedeniyle DÜŞMESİNE,” Yar.10.Ceza Dairesi 21.12.2020 Tarih, 2017/5700 E., 2020/9421 K.sayı Kararı, AKTARAN <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>., (E.T.07.03.2021).

4.12.2. Güvenlik Tedbirleri

Yukarıda m.191 suçu için, cezaları gördükten sonra, yaptırımın diğer konusu olan, güvenlik tedbirlerini de m.191 suç açısından inceleyeceğiz. Bu mezuyu; belli hakları kullanmaktan yoksunluk, 5237 sayılı TCK m.57/7 gereği sağlık kuruluşunda tedavi altına alınma-gözetim ve müsadere başlıkları altında işleyeceğiz.

4.12.2.1. Belli Hakları Kullanmadan Yoksunluk

5237 sayılı TCK m.191/1.fıkrasında düzenlenen suçlardan, hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verilen sanığın, mahkûmiyetin sonucu olarak, m.53/1-a, b, c, d, e’de belirtilen hakları, ikinci ve üçüncü fıkra hükümleri gözetilerek; hakların kullanmaktan yoksun bırakılmasına karar verilebilir.²⁰⁰³ (Bu konu, ikinci bölümde, 5237 sayılı TCK m.188 suçları açısından da işlendiği için tekrardan kaçınmak için ayrıntılı anlatılmayacaktır).

4.12.2.2. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Bağımlısının Sağlık Kuruluşunda Tedavi Altına Alınması (Gözetim)

Bu konuyla ilgili, özellikle bir kanun maddesi TCK’da yer almıştır. 5237 sayılı TCK m.57/7-I.cümle; “Suç işleyen alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlısı kişilerin, güvenlik tedbiri olarak, alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlılarına özgü sağlık kuruluşunda tedavi altına alınmasına karar verilir. Bu kişilerin tedavisi, alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlılığından kurtulmalarına kadar devam eder,” şeklinde düzenlenmiştir.

m.57/7’ye göre, uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlısı olan kişilerin, suç işlemeleri durumunda, güvenlik tedbiri olarak; uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlılarına özgü sağlık kuruluşunda tedavi edilmeleri için gözetim altına alınmalarına karar verilebilmektedir.²⁰⁰⁴

4.12.2.3. Müsadere

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerde, müsadere konusunda, genel hükümlerde yer alan; her iki müsadere türünün de uygulandığı görülmektedir. Sonuçta; suç konusu madde, başlı başına müsadereye mevzu olacak, bir eşyadır. Yine sonucunda, bir kazanç da elde edildiği için; bu kazancın da, müsadereye bahis olması olağan bir

²⁰⁰³Birsen ELMAS (2020), age., s.701.

²⁰⁰⁴Neslihan ATEŞ (2019), age., s.199.

durumdur. Yine, 5237 sayılı TCK m.191/1'de, adli para cezası yer almadığı için, özellikle hem eşya hem de kazanç müsaderesinin yeri büyüktür.

Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmaya ya da uyuşturucu madde kullanması suçlarında, suç konusu uyuşturucu veya uyarıcı maddenin 5237 sayılı TCK m.54/4.fıkrasında, müsaderesine karar verilir. Çünkü, uyuşturucu veya uyarıcı madde; 'üretimi, bulundurulması kullanılması, taşınması, alım ve satımı suç oluşturan eşya', içeriğindedir. Bu sebeple de, TCK m.191/2 gereği, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının verilmesi, suça konu; uyuşturucu veya uyarıcı maddenin müsaderesine engel olmaz. 5271 sayılı CMK m.256 gözetilerek; müsadere kararı verilir. Görevli mahkeme de, davaya bakmakla görevli olan mahkemedir.²⁰⁰⁵

Suçun işlenmesinde kullanılan; donanım ve malzemelerin de, 5237 sayılı TCK m.54/1 uyarınca, müsaderesine karar verilir.²⁰⁰⁶

Eşya ve kazanç müsaderelerinde, farklı gayeler bulunmakta olup, eşya müsaderesine karar verilemediği durumlarda, kaim değer müsaderesine başvurmakta bir mani bulunmamaktadır. Fail, uyuşturucuyu bir ücret olarak elde etmişse, suçtan ele geçen gelir nedeniyle, kazanç veya kaim müsaderesine dâhil olabilecektir, buna da bir engel yer almayacaktır.²⁰⁰⁷

4.13. SORUŞTURMA VE KOVUŞTURMA USULÜ

Bu başlık altında, 5237 sayılı TCK m.191 için; soruşturma ve kovuşturma evreleri için, görevli ve yetkili mahkeme, suç delillerin toplanması ve kanun yolu, sırasıyla işlenecektir.

Soruşturma ve kovuşturma, 6545 sayılı Kanunla özel bir hal almıştır. 5237 sayılı TCK m.191/2; Cumhuriyet savcısına, soruşturma aşamasında, kamu davasının açılmasının ertelenmesi hakkı verip, 'sonuçlar hakkında uyarır' demekle de, Cumhuriyet savcısının; bu evredeki etkinliğini de; artırmıştır.²⁰⁰⁸

²⁰⁰⁵Birsen ELMAS (2020), age., s.702.

²⁰⁰⁶Birsen ELMAS (2020), age., s.704.

²⁰⁰⁷Hüseyin ACAR (2019), age., s.272.

²⁰⁰⁸Yargıtay ihbar üzerine idrar örneğinde esrar etken madde bulunduğu belirlenen tutuklu sanık hakkında infaz kurumunda uyuşturucu madde bulundurma ve kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçlarında fikri içtima kurallarına göre daha ağır sonuç doğuran infaz kurumunda uyuşturucu madde bulundurma suçu esas alınarak m.297/1.fıkrasının birinci cümlesi gereği belirlenecek ikinci cümlesi gereğince yarı oranında artırılması gerektiği ifade edilmiştir.Yar.10.CD.20.11.2009 Tarih 5436/18111 sayılı Kararı, AKTARAN Veli Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE (2018), age., s.822.

4.13.1. Soruşturma ve Kovuşturma Evreleri

5237 sayılı TCK m.191 suçu bakımından; kovuşturma ve soruşturma aşaması farklı özellikler gösterdiğinden; bu müteferrik özelliklere vurgu yaparak, mevzu işlenecektir.

4.13.1.1. Soruşturma Evresi

5237 sayılı TCK m.191 suçu açısından, soruşturma evresinde; Cumhuriyet savcısına tanınan yetkilerden dolayı, bu evre farklı özellikler taşımaktadır. Örneğin, m.191/2’de, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararını verebilmesi gibi.

Soruşturma evresi, Cumhuriyet savcısının, kamu davasını, yargı önüne çıkarmak için yaptığı; tahkik ve incelemeyi kapsamaktadır.²⁰⁰⁹ Cumhuriyet Savcısına, suçun işlendiğiyle ilgili haber veren; kanun düzenlemeleri de bulunmaktadır.²⁰¹⁰

5237 sayılı TCK m.192/4 gereği, uyuşturucu madde kullanan kişi, soruşturma başlamadan önce, tedavi edilmeyi; resmi makamlara ya da sağlık kuruluşlarına başvurup isterse; hakkında ceza verilmeyeceği belirtilmiştir.²⁰¹¹ (Gerekçesi yukarıda anlatılmıştır).

Soruşturma ile ilgili önemli değişiklik, 18.06.2014 tarihli 6545 sayılı Kanunla, 5237 sayılı TCK m.191/2’de, yapılmıştır. Buna göre de, uyuşturucu madde kullanan şüpheli hakkında, Cumhuriyet savcısı, beş yıl süre ile kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verebilmektedir. Bu kararı verirken Cumhuriyet savcısı; 5271 sayılı CMK m.171’de yer alan koşulları da aramayacaktır. Cumhuriyet savcısı, bu kararla, şüpheliye yükümlülükler uymasını, uymazsa veya yasakları ihlal ederse, sonuçlarını anlatıp; uyarır.²⁰¹²

²⁰⁰⁹Sadettin ARSLAN (2007), *Soruşturma Evresi*, 1.Baskı, Seçkin Yayıncılık San.ve Tic.A.Ş., Ankara., s.21.

²⁰¹⁰Cumhuriyet Savcısına, suçun işlendiğiyle ilgili haber veren kanun düzenlemeleri;

1-Doğrudan kendi öğrenebilir,

2-Kovuşturma evresinde ortaya çıkabilir, hâkim savcıya ihbar eder,

3-Yetkili makamlardan tevdi edilen belgelerden öğrenebilir,

4-5237 sayılı TCK m.98, ‘Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi’ –ihbar mecburi,

5-5237 sayılı TCK m.279, ‘Kamu görevlisinin suçu bildirmemesi’-suçu bildirme yükümlülüğü,

6-5237 sayılı TCK m.280, ‘Sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi’-suçu bildirme yükümlülüğü,

7-5271 sayılı CMK m.158, ‘İhbar ve şikâyet’-yoluyla,

8-5271 sayılı CMK m.159, ‘Şüpheli ölümün ihbarı’-suretiyle,

9-5271 sayılı CMK m.160, ‘Bir suçun işlendiğini öğrenen Cumhuriyet savcısının görevi’-ihbar mecburi,

10-5271 sayılı CMK m.161/2, ‘Adli kolluk görevlileri, elkoymadıkları olayları, yakalanan kişiler ile uygulanan tedbirleri emrinde çalıştıkları Cumhuriyet savcısına derhâl bildirmek,’ kolluk bildirir, yöntemlerle haber alırlar, bakınız, Sadettin ARSLAN (2007), age., s.21.

²⁰¹¹Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.405.

²⁰¹²Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., ss.405-406.

Erteleme süresi içinde, denetimli serbestlik tedbiri uygulanır, bu süre üçer aylık dönemlerle en fazla dört kez artırılır, böylece; bir yıllık denetimli serbestlik iki yıla kadar çıkabilir. Denetimli serbestlik müddetince, 5402 sayılı Denetimli Serbestlik Kanunu uygulanır.²⁰¹³

Bunun yanında, denetim süresi içinde, gereklilik varsa; tedavi tedbirine de gidilebilir. Tedavi tedbirinde, uygulanacak, bu konuya ilişkin bir kanun olmadığından; Denetimli Serbestlik Kanunu hükümleri, bu tedbir için de uygulama yeri bulmaktadır. (Tedavi tedbiri ile ilgili, bir kanun düzenlenmesine yer verilmemesi, uygulamada boşluk olarak kabul edilmektedir).²⁰¹⁴

Cumhuriyet savcısının, kişinin özgürlüğünü, büyük ölçüde kısıtlama sonucunu doğuracak nitelikteki, denetimli serbestlik tedbirine başvurması, kişinin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan olması durumunda, tedaviye tabi tutulması, bu tedbirlerden gözlem altına alınması, 1982 Anayasa'nın m.38/11²⁰¹⁵'e; aykırı olabileceği görüşü de bulunmaktadır.²⁰¹⁶

Aslında, geçici nitelikte olan özgürlüğü kısıtlayıcı, geçici koruma tedbirleri için bile; hâkim onayı aranmaktadır. Mesela, 5271 sayılı CMK m.75/1 (şüpheli veya sanığın beden muayenesi ve vücudundan örnek alınması; başlıklı), ve m.76/1 (diğer kişilerin beden muayenesi ve vücuttan örnek alınması; başlıklı) gibi. Özgürlüğü kısıtlayıcı bu işlemler, Cumhuriyet savcısı tarafından, kullanılması durumunda; hâkim onayı gerektirmektedir.²⁰¹⁷

5237 sayılı TCK m.191 hükmünde yer alan, Cumhuriyet savcısının verdiği denetimli serbestlik ve tedavi tedbirinin hukuki niteliği açısından; Cumhuriyet savcısının adli yargı içindeki konumu ele alınmalıdır.²⁰¹⁸ Bu konuda da, Cumhuriyet savcısının, adli yargı içindeki konumuyla ilgili; çeşitli görüşler bulunmaktadır.²⁰¹⁹

²⁰¹³Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.406.

²⁰¹⁴Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.406.

²⁰¹⁵1982 Anayasa m.38/11; "İdare, kişi hürriyetinin kısıtlanması sonucunu doğuran bir müeyyide uygulayamaz. Silahlı Kuvvetlerin iç düzeni bakımından bu hükme kanunla istisnalar getirilebilir." biçimindedir, AKTARAN <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf>, (E.T.20.06.2021).

²⁰¹⁶Görüşler için bakınız, Soner Hamza ÇETİN (2017), age., s.163.

²⁰¹⁷Soner Hamza ÇETİN (2017), age., ss.162-163.

²⁰¹⁸Soner Hamza ÇETİN (2017), age., s.153.

²⁰¹⁹Cumhuriyet savcısının adli yargı içindeki konumuyla ilgili görüşler; **1-Cumhuriyet savcısı Yargı içinde yer alır görüşü**; Cumhuriyet savcısı yürütme içinde değil, yargı organı niteliğinde kamu görevlisidir. Cumhuriyet savcısı suçun işlendiği konusunda haber alır almaz, adli makamın yargılama yapabilmesi için ve de maddi hakikatın bulunması amacıyla, kamu adına, şüpheli ve sanığın leh veya aleyhe olduğuna bakılmaksızın tüm delillerin toplanması. Yine yargıyla bağlantılı olduğuna delalet eden; şüphelinin haklarını koruma, kamu adına dava açma, açılmış bulunan kamu davasını yürütme, verilen kararlara karşı kanun yoluna başvurma, verilen kararları uygulama da yer almaktadır. Buna göre de TCK'da, cumhuriyet savcısı tarafından asgari bir yıl süreli denetimli serbestlik uygulaması, bu

Tedbir ve tedavi kararının, Cumhuriyet savcısı tarafından değil de, hâkim tarafından verilmesinin, daha tutarlı olacağı; görüşü de bulunmaktadır. Görüş argümanı; ceza ve ceza muhakemesinin, kendi içindeki tutarlılığının korunması açısından, bunun bir zorunluluk olarak görülmesidir.²⁰²⁰

m.191/7 gereğince, denetimli serbestlik halinde, tedbirlere uygun davranılması halinde (tabii m.191/4 ihlalleri de olmayacak); kovuşturmaya yer olmayacağı kararı, verilir. Fakat, şüpheli; denetimli serbestlik koşullarına uymaz veya uyuşturucu madde kullanmak için satın alır, kabul eder veya bulundursa ya da kullanırsa, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı ortadan kaldırılarak; kamu davası açılır.²⁰²¹

Erteleme süresince; şüpheli, m.191/1’de yer alan fiili işlerse, yeni soruşturma açılmaz (TCK m.191/5 gereği), fakat şüpheli, erteleme kalktıktan sonra; yeniden m.191/1 suçu işlerse, hakkında yeniden soruşturma açılır ancak m.191/4’den bahisle, erteleme kararı verilemez (TCK m.191/6 gereğince).²⁰²²

4.13.1.2. Kovuşturma Evresi

Soruşturma evresinin, 5237 sayılı TCK m.191 uygulamalarını gördükten sonra, şimdi de aynı suçla ilgili olarak; kovuşturma evresinin özelliklerini inceleyeceğiz.

Bu suç, re’sen takip edilir.²⁰²³

Hakkında, 5237 sayılı TCK m.188 ya da m.190 nedeniyle, kovuşturma açılan ve davası devam eden kişinin, sadece; uyuşturucu madde kullanma suçunun faili

---

kararın üçer aylık sürelerle uzatımı, gerek olması halinde, şüphelinin denetimli serbestlik tedbiri süresinde tedaviye tabi tutulması, Anayasa’ya aykırı olamaz görüşüdür. **2-Cumhuriyet savcısı İdare içinde yer alır görüşü;** Bu görüşte cumhuriyet savcısı, ‘yasaların bekçisi’dir. Cumhuriyet savcısı yargı organı olmayıp, yargıya devlet adına katılmaktadır. Buna rağmen de tarafsız ve yürütmenin görevlisi olarak kabul edilmelidir. Çünkü siyasi organ olan Adalet Bakanlığına bağlıdır. Cumhuriyet başsavcıları ve cumhuriyet savcıları arasında hiyerarşik bir yapı da bulunmaktadır. Cumhuriyet Başsavcısının emir vermek, görevi bizzat yerine getirme, yapılan iş yerine ikame gibi yetkileri bulunmaktadır. Yine bu görüşe yakın bir görüşte ise Cumhuriyet savcısı, adalete ilişkin idari bir görevi yerine getirmektedir. Anayasa, m.138 ve m.144 yargılama yetkisini hâkim ve mahkemelere tanımış olup, Cumhuriyet savcısı yargı organı olarak kabul edilemez. Bu iki görüşte; tedbir kararlarının Cumhuriyet savcılarınca verilmesi Anayasa’ya aykırıdır. **3-Karma görüş;** Cumhuriyet savcısının, bu görüşte ise hem idari hem yargısal görevleri vardır. Adalet Bakanlığına bağlı olması-idari, adaleti gerçekleştiren bir kurum ve ceza adaletinin tarafı olarak da-adli kurumdur. Cumhuriyet savcısının, iddianame hazırlayarak-kamu davasını açma yetkisi onun tekelindedir. Bu tekel yetkisinden ötürü idari yetkisi var demek doğru kabul edilemez görüşü hakimdir. Yine bugün soruşturma evresinde Cumhuriyet savcıları, şüpheli hakkında adli kontrol mekanizmalarını yalnız yetki olarak kullanmaktadır. Karma görüşte, Cumhuriyet savcısının hem idari hem de yargısal fonksiyonlarından ötürü, karma (sui generis) olduğu kabul edilir. Bu görüş içinde, 5237 sayılı TCK m.191/3’ün, Anayasa’ya aykırılığı, tartışmalıdır, bakınız, Soner Hamza ÇETİN (2017), age. ,ss.153-161.

²⁰²⁰Görüşler için bakınız, Soner Hamza ÇETİN (2017), age., s.165.

²⁰²¹Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.406.

²⁰²²Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.407.

²⁰²³Birsen ELMAS (2020), age., s.704.

olduğu anlaşılırsa, 5271 sayılı CMK m.231 gereği, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilir (CMK m.191/8).²⁰²⁴

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişilerle ilgili uygulama yeri bulan, 5237 sayılı TCK m.191 ve m.192 maddeleri ile ilgili üç farklı hüküm; 1-Soruşturmadan önce tedaviyi isteme durumunda ceza verilmemesi (5237 sayılı TCK m.192/2), 2-Uyuşturucu madde kullanan kişi hakkında beş yıl süre ile kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı (5237 sayılı TCK m.191/2), 3-Uyuşturucu madde ticareti yapma veya maddenin kullanılmasını kolaylaştırma suçlarından açılan kovuşturmada, kullanma fiilinin işlendiği sonucuna varılırsa; hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilir, (5271 sayılı CMK m.231), (5237 sayılı TCK m.192/8).²⁰²⁵

Bu gibi farklılıklar öğretide; yargılamanın işleyişinde değişik kararların alınmasına yol açıp, kanunun; kullanıcıyı iyileştirme ve topluma yeniden kazandırma amacına da erişilememesini ortaya çıkarabilir.²⁰²⁶

Bu konuda üzerinde durulması gereken bir konuda, tazminata konu koruma tedbirlerine ilişkindir. 5320 sayılı Kanunla, m.18/1-c ile 466 sayılı Kanun²⁰²⁷ yürürlükten kaldırılmıştır. mülga 466 sayılı Kanunda, sadece; yakalama ve tutuklama koruma tedbirleri için tazminat hükümleri uygulanabilirken, 5271 sayılı CMK'da ise; 1-Yakalama ve gözaltı, 2-Tutuklama, 3-Arama, 4-Elkoyma, koruma tedbirleri için tatbik alanı genişletilmiştir.²⁰²⁸

4.13.2. Görevli ve Yetkili Mahkeme

5237 sayılı TCK m.191 içinde, görevli ve yetkili mahkeme tespit edilirken; 5235 sayılı Kanun ile 5271 sayılı CMK hükümleri dikkate alınıp, belirleme yapılmaktadır.

---

²⁰²⁴Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.407.

²⁰²⁵Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.407.

²⁰²⁶Görüşler için bakınız, Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., ss.407-408.

²⁰²⁷**mülga 466 sayılı Kanun Dışı Yakalanan veya Tutuklanan Kimselere Tazminat Verilmesi Hakkında Kanun**, RG; 15.05.1964 Tarih, 11704 Sayı, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/331537>, (E.T.31.01. 2021).

²⁰²⁸Nuri DÜZGÜN ve Şerafettin ELMACI (2014), *Tazminata Konu Koruma Tedbirleri*, 2.Baskı, Adalet Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic.Ltd.Şti., Ankara, s.9.

4.13.2.1. Görevli Mahkeme

5237 sayılı TCK m.191 suçu için; görevli mahkeme konusu da, diğer suçlarda işlediğimiz biçimde yer alacaktır.

Yargılama görevi; asliye ceza mahkemesininidir. Görevli mahkemeyi belirlemede; 6545 sayılı Kanunla değişik, 5235 sayılı Kanun m.8 ile 6545 sayılı Kanuna m.84'le eklenen, 5320 sayılı Kanun geçici m.6 uyarınca; asliye ceza mahkemesinin olduğu görülmektedir.²⁰²⁹ (Özünde görevli mahkeme belirlemede; 5235 ile 5320 sayılı Kanunlar, dikkate alınarak tespit yapılmaktadır).

Uygulamada, fiili irdeleme yetki ve görevi altındaki mahkemeler; uyuşturucu madde kullanıcısının ‘kullanma, alışkanlık içinde olup olmama, tedavi edilip edilmeme’ gibi konularda, ‘sağlık kurumlarından, hastanelerden, Adli Tıp Kurumu şubelerindeki adli tabiplerden’, rapor almaları gerekmektedir. Bunun yanında; kullanılan uyuşturucu maddenin niteliği, cinsi hakkında, mahkemeler; Adli Tıp Kurumuna başvurup, kurumun mütalaası sonucunda hareket etmektedirler.²⁰³⁰

4.13.2.2. Yetkili Mahkeme

5237 sayılı TCK m.191 içinde, yetkili mahkeme belirlenirken; genel yetki kurallarına uygun, tespit yapılacaktır.

Bu suçta, yetkili yargı mercii, suçun işlendiği yer mahkemeleridir²⁰³¹ (Suçun işlendiği Cumhuriyet savcılıkları da, soruşturma evresinde yetkilidir).

4.13.3. 5237 m.191’de Düzenlenen Suçlar Yönünden Bazı Yargılama Kuralları ve Suçun Sübutuna İlişkin Delillerin Toplanması

5237 sayılı TCK m.188’de verdiğimiz bir başlığa dördüncü bölümde de yer vermeyi uygun bulup, bu açıklamalarda; tek bir başlık altında uygulanabilecek yöntemleri açıklama yoluna gideceğiz.

Suçun sübutu (ispatlama) açısından, suç konusu uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ele geçirilmesinin, belirtilen önemi karşısında, bu delile ulaşmada; başvurulacak koruma tedbirleri çok önemlidir.²⁰³²

5271 sayılı CMK (koruma tedbirleri başlıklı dördüncü kısmın dördüncü bölüm), arama ve el koyma tedbirlerini de kapsamaktadır. 5237 sayılı TCK m.191’de

²⁰²⁹Birsen ELMAS (2020), age., s.704.

²⁰³⁰Köksal BAYRAKTAR vd. (2019), age., s.408.

²⁰³¹Birsen ELMAS (2020), age., s.705.

²⁰³²Birsen ELMAS (2020), age., s.705.

düzenlenen suçlarla ilgili soruşturmalarda; 5271 sayılı CMK'da yer alan, arama ve el koyma koruma tedbirlerinin, kanunda belirtilen şekillerde tatbiki gerekir. Aksi durumda, yapılan işlemler; hukuka aykırı şekilde icra edilmiş olacaktır, bu şekilde elde edilen delil olursa, bu delillerde; hukuka aykırı yöntemlerle elde edilen deliller olarak değerlendirilir.²⁰³³ İşte, hukuka aykırı elde edilen delillerle ilgili olarak da; kanunlarımızda çeşitli hükümler bulunmaktadır.²⁰³⁴

Bu maksatla da, soruşturma aşamasında yapılan; arama ve el koyma işlemleri, 5271 sayılı CMK m.119 ve m.127'e göre, usulüne uygun olarak alınmış karara dayanmalı, yine aynı zamanda, arama ve el koyma koruma tedbirleri, kanunda belirtilen şekillerde yerine getirilmelidir.²⁰³⁵

Yargıtay'ın, kullanma sınırları içinde yakalanan uyuşturucuyla ilgili olarak bir kararı da, bulunmaktadır.²⁰³⁶

Yine sanık hakkında, soyut bir ihbar bulunması; cezalandırılması için yeterli kabul edilemez. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun, 10.03.2015 Tarih, 2014/10-613 E. 2015/35 K. kararı; bu konuyu içermektedir.²⁰³⁷

Bunun gibi, muhbirin soyut beyanı da, tek başına mahkûmiyet için yeterli bulunmaz. Muhbirin, kolluk bilgilerine verdiği bilgi; delil değil, delil başlangıcı kabul edilir.²⁰³⁸

²⁰³³Birsen ELMAS (2020), age., ss.705-706.

²⁰³⁴Hukuka aykırı elde edilen delillerle ilgili hükümler;

1-Anayasa'nın 38/6.maddesi; 'Kanuna aykırı olarak elde edilmiş bulgular, delil olarak kabul edilemez,'

2-5271 m.206/2-a; 'Delil, kanuna aykırı olarak elde edilmişse,'

3-5271 m.217/2; 'Yüklenen suç, hukuka uygun bir şekilde elde edilmiş her türlü delille ispat edilebilir,'

4-5271 m.230/1-b; 'Delillerin tartışılması ve değerlendirilmesi, hükme esas alınan ve reddedilen delillerin belirtilmesi; bu kapsamda dosya içerisinde bulunan ve hukuka aykırı yöntemlerle elde edilen delillerin ayrıca ve açıkça gösterilmesi,'

5-5271 m.289/1-i; 'Hükümün hukuka aykırı yöntemlerle elde edilen delile dayanması,'

bu deliller hükme esas alınmazlar, bakınız, Birsen ELMAS (2020), age., s.706.

²⁰³⁵5271 sayılı CMK; **Arama kararı m.119/1**; "Hâkim kararı üzerine veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısının, Cumhuriyet savcısına ulaşamadığı hallerde ise kolluk amirinin yazılı emri ile kolluk görevlileri arama yapabilirler. Ancak, konutta, işyerinde ve kamuya açık olmayan kapalı alanlarda arama, hâkim kararı veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının yazılı emri ile yapılabilir. Kolluk amirinin yazılı emri ile yapılan arama sonuçları Cumhuriyet Başsavcılığına derhal bildirilir," olarak, **Elkoyma kararı m.127/1**; "Hâkim kararı üzerine veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısının, Cumhuriyet savcısına ulaşamadığı hallerde ise kolluk amirinin yazılı emri ile kolluk görevlileri, elkoyma işlemini gerçekleştirebilir," şeklinde düzenlenmiştir, AKTARAN Birsen ELMAS (2020), age., s.706.

²⁰³⁶"Üzerinde kullanma sınırları içinde kabul edilebilecek bir miktar uyuşturucu madde ile yakalanan sanığın uyuşturucu madde kullanmadığı yönündeki beyanı, maddeyi kullanma dışında bir amaçla bulunduğu kabulü ve beraberinde sanığın uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçundan mahkûmiyet sonucu doğurmayacaktır," Yargıtay 10.Ceza Dairesi 21.03.2017 Tarih, 2007/7286-3373 sayılı Kararı, AKTARAN Birsen ELMAS (2020), age., s.726.

²⁰³⁷Birsen ELMAS (2020), age., s.726.

²⁰³⁸Görüşler için bakınız, Birsen ELMAS (2020), age., s.727.

Sübuta ilişkin tüm delillerin birlikte değerlendirilmesiyle, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın aldığı, kabul ettiği veya bulundurduğu veya uyuşturucu madde kullandığının kuşkuyu aşan yeterli ve kesin delillerle saptanması durumunda mahkûmiyet kararı verilir.²⁰³⁹ (5271 sayılı CMK m.223/5 gereği).

Mahkûmiyet hükmü kurulurken, gerekçeli olmasına ilişkin kanun maddeleri de yer almıştır.²⁰⁴⁰ Kararların gerekçeli olmasındaki etken; mahkeme kararlarının, Yargıtay denetimine tabi olacak şekilde, açıkça ve gerekçeli olmak, zorunluluğundan doğmaktadır.²⁰⁴¹

Yargıtay da, görevini yerine getirirken, gerekçede, bazı şeylerin bulunması neticesinde; delillerle sonuç arasında bağ kurulmasını kolayca sağlayacaktır.²⁰⁴²

Sanığın suçu işlediğine ilişkin kuşku sınırlarını aşan yeterli ve kesin delil bulunmaması halinde ‘şüpheden sanık yararlanır’ ilkesi de dikkate alınıp, beraat kararı verilmelidir.²⁰⁴³

4.13.4. İtiraz Kanun Yolu

5237 sayılı TCK m.191 suçu açısından, yeni bir başlık açarak itiraz kanun yolunu incelemeyi de uygun bulduk, ilk olarak kanun yolları hakkında kısa bir bilgi verdikten sonra, mevzumuz olan itiraz kanun yolunu; konu kapsamında işleyeceğiz.

Kanun yolları, hukuka uygun olmayan ya da tarafların hukuka uygun görmedikleri kararları, bir üst dereceye veya başka bir yargılama makamına taşıyıp, denetimden geçirerek, verilmiş olan hükümlerin; hukuka uygunluk açısından; isabet kıymetine katkı sağlayacaktır. Böylece de; hem taraf nazarında hem de kamu vicdanında; yargıya olan itimatta artacaktır.²⁰⁴⁴

²⁰³⁹Birsen ELMAS (2020), age., s.728.

²⁰⁴⁰Mahkûmiyet hükmü kurulurken, gerekçeli olmasına ilişkin kanun maddeleri; a-1982 Anayasa m.141/3; ” Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır,” b-5271 m.34/1; “Hâkim ve mahkemelerin her türlü kararı, karşı oy dâhil, gerekçeli olarak yazılır. Gerekçenin yazımında 230 uncu madde göz önünde bulundurulur. Kararların örneklerinde karşı oylar da gösterilir,”

c-5271 m.230, “Hükmün gerekçesinde gösterilmesi gereken hususlar,” başlığıyla, yer almaktadır, bakınız, Birsen ELMAS (2020), age., s.728.

²⁰⁴¹Birsen ELMAS (2020), age., s.728.

²⁰⁴²Gerekçede bulunması gereken bazı özellikler; mevcut delillerin tartışılması, değerlendirilmesi, hükme esas alınan ve reddedilen delillerin açıkça gösterilmesi, ulaşılan kanaatin sanıkların suç oluşturduğu sabit görülen fiilleri ve bunların nitelendirilmesinin, şeklinde yer alması, bakınız, Birsen ELMAS (2020), age., s.728.

²⁰⁴³Birsen ELMAS (2020), age., s.728.

²⁰⁴⁴Mustafa ÖZEN (2011), *Ceza Muhakemesi Hukukunda İtiraz Kanun Yolu*, 1.Baskı, Adalet Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic.Ltd.Şti., Ankara.,s.5.

Kanun yollarına başvurabilmek için, denetlenebilecek bir yargılama kararı bulunmalıdır.²⁰⁴⁵ Yargı kararlarının yanlış olma ihtimalleri olup,²⁰⁴⁶ bu yanlışlıklara karşı; bir üst derece mahkemesine ya da başka bir yargılama makamın denetiminden geçirmek; kanun yollarına başvurmaktır.²⁰⁴⁷ 5271 sayılı CMK'nın, 6.kitabı, m.260-323.maddeleri, kanun yollarına ilişkin düzenlemeler yapmıştır.²⁰⁴⁸ İtiraz kanun yolu, 5271 sayılı CMK'da düzenlenen, bir olağan kanun yolu olup, 5237 sayılı TCK m.191 açısından dolayı, önemli bir konu olduğunu da belirtmek isteriz.

İtiraz olunabilecek kararlar, 5271 m.267/1'de; "Hâkim kararları ile kanunun gösterdiği hâllerde, mahkeme kararlarına karşı itiraz yoluna gidilebilir," şeklinde düzenlenmiş olup, istisnai olarak, hangi mahkeme kararlarına karşı; itiraz yoluna gidileceği de sayılmıştır.²⁰⁴⁹ İtiraz edilebilen, bazı mahkeme kararları; 5271 sayılı CMK'da yer almıştır.²⁰⁵⁰

İtiraz kanun yolunun konusunu, kural hakim kararları ile istisna mahkeme kararları oluşturmaktadır. Fakat bu düzenlemeler yanında, 5271 sayılı CMK m.173/1'de yer alan, Cumhuriyet savcısının kovuşturmayaya yer olmadığına ilişkin kararlarına karşı da; itiraz kanun yoluna gidilebilmektedir.²⁰⁵¹

²⁰⁴⁵Süleyman Emre ÖZDEMİR (2018), *İtiraz Kanun Yolu*, 1.Baskı, Adalet Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic.Ltd.Şti., Ankara, s.7.

²⁰⁴⁶Yargı kararlarının yanlış olması veya tehlikesine karşı, ünlü bir hukukuçu; ceza muhakemesinin gökyüzünü (aydınlık yüzünü) karartan bulut topluluğu, diyerek benzetmede bulunmuştur, bakınız, Mustafa ÖZEN (2011), age., s.5.

²⁰⁴⁷ Mustafa ÖZEN (2011), age., s.5.

²⁰⁴⁸ Kanun yolları farklı şekillerde tasnildirilmektedir, bizim CMK'da ikili ayırım olup; 1-Olağan kanun yolları; a-İtiraz (CMK m.267-271), b-İstinaf (CMK m.272-285), c-Temyiz (CMK m.286-307), 2-Olağanüstü kanun yolları; a-Cumhuriyet başsavcısının itirazı (CMK m.308), b-Kanun yararına bozma (CMK m.309-310), c-Yargılamanın yenilenmesi (311-323), şeklindedir, bakınız, Süleyman Emre ÖZDEMİR (2018), age., ss.8-13.

²⁰⁴⁹Feridun YENİSEY ve Ayşe NUHOĞLU (2018), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 6.Baskı, Seçkin Yayıncılık San.ve Tic.A.Ş., Ankara, s.837.

²⁰⁵⁰İtiraz edilebilen mahkeme kararlarından bazıları;

1-5271 sayılı CMK m.5/2; 'Adli yargı içerisindeki mahkemeler bakımından verilen görevsizlik kararlarına karşı itiraz yoluna gidilebilir,'

2-5271 sayılı CMK m.18/3; 'Yetkisizlik kararlarına karşı itiraz yoluna gidilebilir,'

3-5271 sayılı CMK m.28; 'Ret isteminin kabulüne ilişkin kararlar kesindir; kabul edilmemesine ilişkin kararlara karşı itiraz yoluna gidilebilir,'- hâkim reddiyle ilgili,

4-5271 sayılı CMK m.31/3; 'Bu konudaki kararlara karşı itiraz yoluna başvurulabilir,'-hâkimin reddinin geri çevrilmesi durumunda,

5-5271 sayılı CMK m.42/2; 'Eski hâle getirme isteminin kabulüne ilişkin karar kesindir; reddine ilişkin karara karşı itiraz yoluna gidilebilir,'

6-5271 sayılı CMK m.60/4; 'Disiplin hapsi kararına itiraz edilebilir,'-Tanıklık ya da yeminden haksız çekilme durumunda verilen hapis cezası için,

7-5271 sayılı CMK m.101/5; 5271 m.100 gereği verilen tutulama kararlarına itiraz edilebilir, 5271 m.76/5; 'Diğer kişilerin beden muayenesi ve vücuttan örnek alınması,'

8-5271 sayılı CMK m.231/12 'Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına itiraz edilebilir,' oluşmaktadır, bakınız, Feridun YENİSEY ve Ayşe NUHOĞLU (2018), age., s.837.

²⁰⁵¹Mustafa ÖZEN(2011), age., s.90.

Kısacası, kanun yolu, sadece, yargılama kararından olduğundan, savcılık kararlarına itiraz yer almamaktadır. Ancak bu kurala istisna olarak, 5271 sayılı CMK m.173/1’de, uygulama yeri bulunmaktadır.²⁰⁵² Bunun yanında, CMK m.173/1 açısından, Cumhuriyet savcısının kovuşturmayaya yer olmadığı kararına karşı itirazın, itiraz kanun yolu olup olmadığı tartışması da vardır.²⁰⁵³ Kanımızca, sadece, CMK m.173/1 için, (Cumhuriyet savcısı, kararına karşı, itiraz kanun yolu açısından) kanunun bunu kabul etmesi, çok istisnai bir durum olup, bu durumda; itiraz kanun yoluna başvurulmasında, bir sakınca bulunmamalıdır.

Aşağıdaki tabloda; 5237 sayılı TCK m.191 açısından, başvurulabilecek itiraz kanun yolu olasılıkları belirtilmiştir.

---

²⁰⁵²5271 sayılı CMK m.173/1; “Suçtan zarar gören, kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararın kendisine tebliğ edildiği tarihten itibaren onbeş gün içinde, bu kararı veren Cumhuriyet savcısının yargı çevresinde görev yaptığı ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerdeki sulh ceza hâkimliğine itiraz edebilir,” şeklinde olup, bu kuralı örnek gösterip, diğer savcılık kararlarına karşı da itiraz yoluna gidilebileceği baskın görüştür, bakınız, Feridun YENİSEY ve Ayşe NUHOĞLU (2018), age., s.837.

²⁰⁵³5271 sayılı CMK m.173/1 gereği, Cumhuriyet savcısının kovuşturmayaya yer olmadığı kararına itiraz için; itiraz kanun yolu olup olmadığı konusunda farklı görüşler bulunmaktadır, 1-Öğretide hakim olan görüşe göre; Cumhuriyet savcısının kovuşturmayaya yer olmadığı kararına itiraz; kovuşturma davasıdır, 2-Öğretide azınlık görüşse; Cumhuriyet savcısının kovuşturmayaya yer olmadığı kararı; itiraz kanun yoludur, görüşler için bakınız, Süleyman Emre ÖZDEMİR (2018), age., s.37.

Tablo 36. 5237 sayılı TCK m.191 suçları yönünden, itiraz kanun yoluyla ilgili bazı olasılıklar

Kanun Maddesi	Hüküm	Kanun Yolu
5237 sayılı TCK m.191/3- tedbir kararı,	Karar; 5271 sayılı CMK m.223/8 gereği 'davanın durmasına',	İtiraz ²⁰⁵⁴
5237 sayılı TCK m.191/2- birinci cümle gereği,	5271 sayılı CMK m.171 şartları aranmadan 5 yıl erteleme kararına hükmedilir,	İtiraz ²⁰⁵⁵
5237 sayılı TCK m.191/2- ikinci cümle gereği,	Erteleme süresince, yükümlülükler uygun davranmama ve yasakları ihlal ettiğinde ortaya çıkabilecek sonuçlar konusunda uyarma,	İtiraz ²⁰⁵⁶
5237 sayılı TCK m.191/3 gereği,	Erteleme süresi boyunca denetimli serbestlik ve gerektiğinde tedavi tedbir kararlarına,	İtiraz ²⁰⁵⁷
5237 sayılı TCK m.191/8 gereği,	5271 sayılı CMK m.231 şartları aranmadan hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına, karar verilir,	İtiraz ²⁰⁵⁸
5271 sayılı CMK m.158/6 ²⁰⁵⁹ gereği,	5271 sayılı CMK m.158/6 gereği soruşturma yapılmasına yer olmadığı kararı,	İtiraz ²⁰⁶⁰

²⁰⁵⁴Yargıtay kararlarında düşme kararına karşı itiraz yoluna gidilebileceğini kabul etmiştir. "5271 sayılı CMK.nun 223/8.maddesine göre 'Türk Ceza Kanununda öngörülen düşme sebeplerinin varlığı ya da soruşturma veya kovuşturma şartının gerçekleşmeyeceğinin anlatılması hallerinde, davanın düşmesine karar verilir. Ancak, soruşturmanın veya kovuşturmanın yapılması şarta bağlı tutulmuş olup da şartın henüz gerçekleşmediği anlaşılırsa; gerçekleşmesini beklemek üzere, durma kararı verilir. Bu karara itiraz edilebilir,' hükmü karşısında mahkemece verilen karar niteliği gereği durma kararı olup, anılan madde uyarınca itiraza tabi bulunduğundan, temyiz isteminin 5320 sayılı Yasa'nın 8.maddesi ile yürürlükte bulunan 1412 sayılı CMUK.nun 271.maddesi uyarınca itiraz merciine karar verilmek üzere dosyanın incelenmeksizin istem gibi mahalline İADESİNE, oybirliğiyle karar verildi," şeklinde. Yargıtay 16.HD., 27.01.2008 Tarih, 4880/4309 sayılı Kararı, AKTARAN Mustafa ÖZEN (2011), age., ss.104-105.

²⁰⁵⁵5237 sayılı TCK m.191/2-birinci cümle; "Bu suçtan dolayı başlatılan soruşturmada şüpheli hakkında 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 171 inci maddesindeki şartlar aranmaksızın, beş yıl süreyle kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilir," şeklinde olup, itiraz kanun yoluna gidilebilir, bakınız, Soner Hamza ÇETİN (2017), age., s.166.

²⁰⁵⁶5237 sayılı TCK m.191/2-ikinci cümle; "Cumhuriyet savcısı, bu durumda şüpheliyi, erteleme süresi zarfında kendisine yüklenen yükümlülükler uygun davranmadığı veya yasakları ihlal ettiği takdirde kendisi bakımından ortaya çıkabilecek sonuçlar konusunda uyarır," şeklinde olup, itiraz kanun yoluna gidilebilir, bakınız, Soner Hamza ÇETİN (2017), age., s.166.

²⁰⁵⁷5237 sayılı TCK m.191/3; "Erteleme süresi zarfında şüpheli hakkında asgari bir yıl süreyle denetimli serbestlik tedbiri uygulanır. Bu süre Cumhuriyet savcısının kararı ile üçer aylık sürelerle en fazla bir yıl daha uzatılabilir. Hakkında denetimli serbestlik tedbiri verilen kişi, gerek görülmesi hâlinde denetimli serbestlik süresi içinde tedaviye tabi tutulabilir," şeklinde olup, itiraz kanun yoluna gidilebilir, bakınız, Soner Hamza ÇETİN (2017), age., s.166.

²⁰⁵⁸HAGB kurumu, KDAE kurumu ile aynı amacı taşır, bu gaye; sanığın ceza mahkumiyeti olarak ceza evine girmemesini sağlamaktır.HGGB için itiraz yolu kabul edilmiştir, 5271 sayılı CMK m.231/12; "Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına itiraz edilebilir," olarak yer almıştır, AKTARAN Mustafa ÖZEN (2011), age., s.191-192., Yine, İtiraz, kararın yerine getirilmesini geri bırakamaz, ancak; inceleyen merci, geri bırakma kararı verebilir. Kişi, 5237 sayılı TCK m.191 uyarınca, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmamak veya uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçundan ceza alır ve cezası 5271 sayılı CMK m.231 uyarınca hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına çevrilirse, sanık, itiraza gidebilir, bakınız, Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.108.

²⁰⁵⁹5271 sayılı CMK m.158/6; "İhbar ve şikâyet konusu fiilin suç oluşturmadığının herhangi bir araştırma yapılmasını gerektirmeksizin açıkça anlaşılması veya ihbar ve şikâyetin soyut ve genel nitelikte olması durumunda soruşturma yapılmasına yer olmadığına karar verilir. Bu durumda şikâyet edilen kişiye şüpheli sıfatı verilemez. Soruşturma yapılmasına yer olmadığına dair karar, varsa ihbarda bulunana veya şikâyetçiye bildirilir ve bu karara karşı 173 üncü maddedeki usule göre itiraz edilebilir. İtirazın kabulü hâlinde Cumhuriyet başsavcılığı soruşturma işlemlerini başlatır. Bu fıkra uyarınca yapılan işlemler ve verilen kararlar, bunlara mahsus bir sisteme kaydedilir. Bu kayıtlar, ancak Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından görülebilir," şeklindedir, AKTARAN <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5271.pdf>, (E.T.20.06.2021).

²⁰⁶⁰5271 sayılı CMK'nın 158/6.fıkrası,15.08.2017 tarih, 694 sayılı KHK'nın 145.maddesiyle, eklenmiştir. Bu hükümle;'soruşturma yapılmasına yer olmadığı kararı' ilkesi getirilmiştir. Cumhuriyet savcısı tarafından verilen hüküm, CMK'nın 173.maddesinde gösterilen, kovuşturmayaya yer olmadığı kararına itiraz usulüne göre; denetleneyecektir, bakınız, Süleyman Emre ÖZDEMİR (2018), age., s.48.

İtiraz; 5237 sayılı TCK m.191/9'da; 5271 sayılı CMK m.171 hükümlerine dayanabileceğine yer verildiği için, CMK m.171/2-son cümledeki, itiraz kanun yoluna başvurulabileceği belirtilebilir.²⁰⁶¹

Belirtilmesi gereken bir konu da, 5237 sayılı TCK m.191/4 gereği, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararına karşı, m.191/1'den dava açılması durumunda, itiraz yolunun kabul edilmemesini, öğreti; eksiklik olarak kabul etmektedir.²⁰⁶² m.191/8; m.188 veya m.190 suçlarından dolayı kovuşturma evresinde, suçun m.191'e girdiği anlaşılırsa, hükmün açıklanmasının geri bırakılması (HAGB) kararı verilir.²⁰⁶³ Bu karara karşı, itiraz yoluna gidilebilir.²⁰⁶⁴

5237 sayılı m.191/8'e göre HAGB kararı verilip, sonrasında, m.191/4'deki yükümlülükleri ve de tedavi gereklerini yerine getirmeyip ısrar ederse, bu durumda ne olacağı ile ilgili bir soru sorulup, madde içeriğinde de buna cevap bulunamadığından, bu sebeple de, öğreti de; bu mevzuda boşluk olduğu görüşü hakimdir.²⁰⁶⁵

5237 sayılı m.191/1 gereği cezaya hükmedilmeden, 5237 sayılı TCK m.191/3 gereği, denetimli serbestlik tedbiri uygulanır. Bu karar, 5271 sayılı CMK m.223/8 gereği "durma" dır, kanun yolu ise; itirazdır.²⁰⁶⁶ Yargıtay'ın da, tedavi ve denetimli serbestlik tedbirleri kararlarının niteliğinin 'durma' olması sebebiyle, bu karara karşı; itiraz yoluna gidilebileceğini belirten; görüşü bulunmaktadır.²⁰⁶⁷

İtiraza; hâkim kararlarıyla, kanunun gösterdiği yerlerde mahkeme kararlarına, karşı gidilir. İtiraz süresi; 7 gündür.²⁰⁶⁸ Ancak, bunun istisnası olarak; 5271 sayılı

---

²⁰⁶¹5237 sayılı **TCK m.191/9**; "Bu maddede aksine düzenleme bulunmayan hâllerde, Ceza Muhakemesi Kanununun kamu davasının açılmasının ertelenmesine ilişkin 171 inci maddesi veya hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin 231 inci maddesi hükümleri uygulanır," olup, 5271 sayılı **CMK m.171/2-son cümle**; "Suçtan zarar gören veya şüpheli, bu karara 173 üncü madde hükümlerine göre itiraz edebilir, şeklindedir, AKTARAN Soner Hamza ÇETİN (2017), age., ss.166-167.

²⁰⁶²Görüşler için bakınız, Soner Hamza ÇETİN (2017), age., s.178.

²⁰⁶³Soner Hamza ÇETİN (2017), age., s.185.

²⁰⁶⁴Soner Hamza ÇETİN (2017), age., s.188.

²⁰⁶⁵Görüşler için bakınız, Soner Hamza ÇETİN (2017), age., ss.189,190.

²⁰⁶⁶Birsan ELMAS (2020), age., s.648.

²⁰⁶⁷"Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma, kabul etme veya bulundurma suçundan dolayı, 5237 sayılı TCK'nın 191. maddesinin 2. fıkrası gereğince verilen 'tedavi ve/veya denetimli serbestlik tedbiri uygulanmasına' ilişkin kararlar ile bu kararların devamı niteliğindeki kararların sözü edilen fıkraya 14.04.2011 tarihinde yürürlüğe giren 6217 sayılı Kanunun 20. maddesi ile eklenen son cümleye göre, durma kararı niteliğinde olup itiraz kanun yoluna tabi olması nedeniyle, 5271 sayılı CMK'nın 264/2. maddesi uyarınca, itirazla ilgili gerekli kararın yetkili ve görevli itiraz merciince verilmesi için, dosyanın incelenmeksizin Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına İADESİNE," Yar.10.Ceza Dairesi, 21.12.2020 Tarih, 2017/1193 E., 2020/9402 K.sayılı Kararı, AKTARAN <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>, (E.T.07.03.2021).

²⁰⁶⁸5271 sayılı CMK m.268/1-**Birinci cümle**; "Hâkim veya mahkeme kararına karşı itiraz, kanunun ayrıca hüküm koymadığı hâllerde 35 inci maddeye göre ilgililerin kararı öğrendiği günden itibaren yedi gün içinde kararı veren mercie verilecek bir dilekçe veya tutanağa geçirilmek koşulu ile zabıt kâtibine

CMK m.173/1 düzenlemesi de bulunmaktadır.²⁰⁶⁹ Kararına itiraz edilen hâkim veya mahkeme, itirazı yerinde görürse kararı düzeltir, yerinde görmezse en çok 3 gün içinde; itirazı inceleyecek merciiye gönderir.²⁰⁷⁰

Tüzel kişilerin itiraz kanun yoluna başvurmasıyla ilgili olarak, 5271 sayılı CMK m.260'da yer almamıştır. Fakat, hem katılan hem de katılan sıfatını alabilecek kadar suçtan zarar gören hükmü, CMK m.237/1.maddesinde,²⁰⁷¹ tüzel kişilerin davaya katılabileceği ve de tüzel kişilerin mağdur olabileceği gerçeği esas alındığında, tüzel kişiler böylece; hem katılan sıfatı hem de katılan sıfatını alabilecek kadar suçtan zarar gören sıfatıyla; itiraz kanun yoluna gidebileceklerdir.²⁰⁷²

---

beyanda bulunmak suretiyle yapılır,” şeklindedir, AKTARAN Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.108, Mustafa ÖZEN (2011), age., s.123.

²⁰⁶⁹5271 sayılı CMK m.173/1; “Suçtan zarar gören, kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın kendisine tebliğ edildiği tarihten itibaren onbeş gün içinde, bu kararı veren Cumhuriyet savcısının yargı çevresinde görev yaptığı ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerdeki sulh ceza hâkimliğine itiraz edebilir,” biçiminde olup; itiraz günü 15 gündür, AKTARAN Mustafa ÖZEN (2011), age., s.123.

²⁰⁷⁰5271 sayılı CMK m.268/2; “Kararına itiraz edilen hâkim veya mahkeme, itirazı yerinde görürse kararını düzeltir; yerinde görmezse en çok üç gün içinde, itirazı incelemeye yetkili olan mercie gönderir,” hükmündedir, AKTARAN Ahmet Cemal RUHİ (2020), age., s.108, Mustafa ÖZEN(2011), age., s.129.

²⁰⁷¹5271 sayılı CMK m.237/1; “Mağdur, suçtan zarar gören gerçek ve tüzel kişiler ile malen sorumlu olanlar, ilk derece mahkemesindeki kovuşturma evresinin her aşamasında hüküm verilinceye kadar şikâyetçi olduklarını bildirerek kamu davasına katılabilirler,” şeklindedir, AKTARAN <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5271.pdf>, (E.T.23.06.2021).

²⁰⁷²Mustafa ÖZEN (2011), age., s.69.

SONUÇ

‘Hayatta var olduğu için düşünlen şeyler vardır ve düşlendiği için var olacak şeyler,’ çalışmamızın sonuç kısmına da bu sözle başlamayı istedik. Amacımız uyuşturucu maddelerin kötü bir alışkanlık olduğunu gösterebilmek ve de insanların bağımlı olmaması için mücadele etmek. Bizim düşümüzde; gün gelip herkesin ödev bilincine sahip olarak; ‘Öyle davran ki, davranışların genel kural haline gelsin,’ bilincine sahip bireyler olmasıdır.

Giriş bölümünde açıklamaya çalıştığımız gibi, bu konuda yazı yazmamızın en önemli nedeni uluslararası bir gerçek olan uyuşturucu maddelerle mücadele etmek olarak belirtmiştik. Doğal olarak ilk olarak kaynak taraması yoluna gittik, kaynak temininde akademisyenlerden yararlandığımız gibi, uygulayıcıların kaynaklarından da faydalanmaya çalıştık.

Akademisyenlerin kitaplarında, daha çok kanun metnlerinin oluşumundan ve maddelerin eksikliklerinden bahsetmektedir, bu da bize teorisyenlik kısmını göstermektedir. Uygulamada görev yapanların kitapları incelendiğinde ise, uygulamadaki eksiklikler daha çok belirtilmiştir, bu kesim aynı zamanda mahkeme kararlarını da içerir.

Çalışmamızda, yukarıda anlattığımız nedenlerle; hem kanunların oluşumu ve kanun metnindeki eksiklikleri göstermek hem de uygulamaya yönelik noksanlıkları tespit edip, münazaralı konuları göstermeye çalıştık. Buradaki tartışmaları aktarırken; tarafsızlık gözlüğü takmayı yeğledik.

Çalışmamızın birinci bölümünde, uyuşturucu veya uyarıcı maddeler kapsamlı işlenmiştir. Uyuşturucu maddeler; doğal ve sentetik olarak ikiye ayrılmaktadır. Bunlardan, alkaloidler; doğal iken, sentetik-kimyasallar ise; katkı maddeleriyle oluşturulmaktadır. Doğal uyuşturucular da; hammadde olarak; haşhaş ve hint kenevir bitkileri kullanılmaktadır. Sentetiklerde ise, bugün sayıları git gide artan kabarık bir liste göze çarpmaktadır. Doktrinde, bugün eleştirilen uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin isimlerinin belirtilmemesi belki de, bu sayının fazlalığından sebeptir. Bu nedenle, hiçbir kanun metni, yasaklı maddeleri tam metin olarak belirtememektedir.

Çözüm olarak; bugün yeni kimyasalların oluşturulmasında, bazı kıstasların konması şeklindedir.

Uyuşturucu madde ve uyarıcı maddeler bölümlenmesinde üç kıstas yer almış olup; birincisi merkezi sinir sistemini uyaranlar (stimülantlar), ikincisi merkezi sinir sistemini yavaşlatanlar (depressantlar), üçüncüsü ise hayal gösterenler (halusinojenler) olup, bizde konuyu buna uygun işlemeye çalıştık (bugün birçok çalışmada maddeler dağınık olarak, bu kurallara uygun hazırlanmaktadır). Bu başlıklar altında yer alan maddelerin, en önemlilerini vermeye çalıştık, çalışmamızda tablo ve şekillere de yer vererek, karşılaştırma yönteminden yararlanmaya çalıştık (yine bugüne kadar yazılan hukuk kitaplarında böyle analizlere rastlayamadık).

Birinci bölüm başlığı altında, konuyu yazmamızdaki asıl etken olan mücadele bölümüne de yer verdik (zaten, yazılan eserlerden en önemli ayrılık bu yönüyle olmuştur, kitapların çoğu mücadele kısmını görmemiştir). Uyuşturucuyla mücadelede; UNODC, EMCDDA, TUBİM analiz ve raporlarına da yer vermeye çalıştık (mücadele analiz verilerine göre yapılmalı gerçeğinden). Mücadelede azaltım konusu; arz artırımı, talep azaltımı ve zarar azaltımı konuların içerip, çalışmanın boyutunu genişletmeden, yeterli düzeyde bilgi verilmeye çalışılmıştır.

Mücadele kapsamında, gençlerin eğitimi ve rekreasyon konuları da yer almıştır (bağımlılığın sosyolojik gerçekliği görülmeden gelinemez; aile, akran, çevre gerçeği gibi), günümüzde önemli olan boş zaman kavramını doldurmada sporun faydalarından da söz ettik.

Eğitim konusunda; ‘Eğitim toplumun şimdiki aşaması için değil, o toplumun daha iyi geleceği için olmalıdır,’ görüşüne sadık, anlatımımızda dikkate almaya çalıştık. Böylece eğitim programları sadece günü kurtarmamalı, gelecek dönem bugünden programlandırılmalıdır. ‘Bir ülke geleceğini düşünür. Bugünü yaşamak ölümün habercisidir,’ fikri akıldan çıkarılmamalıdır. Potansiyel hedef kitle olan; çocuk ve gençlerin üzerinde farkındalık yaratılmalıdır, bunda eğitim en başat aktördür. Özellikle en önemli geçit dönemi olan ergenlikte, gençlerimize; yaşam becerileri kazandırıp ve en önemlisi hayır diyebilme yetenekleri geliştirmeliyiz, en önemlisi ödev bilinci geliştirmeliyiz, bunun içinde, akıllı kullanmalarını öğretmek gerektiği fikrindeyiz (ezbercilikten çok kavrama yeteneğinin geliştiği eğitim sistemi).

Yine çalışmamızın en önemli özelliği olan, cezanın caydırıcılığına ilişkin düşüncelere de, yer verilip, Bentham ve Beccaria’nın bu konudaki fikirlerinden yararlanılmıştır. Faydacı felsefesinin önemli isimlerinden olan; Jeremy Bentham’ın,

cezanın caydırıcılığı üzerinde durması önemli bir görüştür. Felsefede iki akım çok dikkat çeker; mutluluk (eudaimonia) ve yararcılık (utilitarizm) fikirleri, Bentham da, faydacılık görüşünü savunan bir filozoftur. Yararcılık açısından, cezanın caydırıcılık rolüne sahip görülmesi çok önemlidir. Biz de, cezanın suç işlemede etkin olduğunu savunmaktayız. Yalnız şunu da biliyoruz ki; ceza tek başına mücadelede yeterli değildir, sadece bir parçadır.

Beccaria'nın görüşleri de, yazımıza katkı sağlayacağından; değinmek istedik. Beccaria da suç ve ceza arasında bir orantının bulunmasını öne sürmüştür (kullanma suçu için hapis cezası verilmesi açısından bir argüman kabul ediyoruz bu fikri). Bir başka düşünür olan Walter Benjamin'den de söz etmek istedik. Kendisi bizzat esrar kullanarak notlar almış, bu sebeple eşyalara kişilik verip 'aura' düşüncesi geliştirmiş (beyin işlevlerini yitirmiş), sonunda da aşırı esrardan hayata veda etmiştir (bugün dünyada en önemli konulardan biri 'doz aşım ölümleri').

Birinci bölüm içinde, yine uyuşturucu kaçakçılığının, organize suç olmasından dolayı; bu yönünü de görmemiz gerekiyordu. Organize suç ve terör örgütleri için, en önemli kazanç kapısıdır; uyuşturucu ticareti; bunların güzergahları, elde edilen paraların aklanması, hepsi birer uluslararası suç boyutudur. Bugün, sınıraşan suç örgütlerinin büyük çoğunluğu, bu işlerden para kazanmakta, yolsuzluk ve rüşvet işlerine karışmaktadır, öncü suçların ardından karaparanın aklanması yoluna gitmektedirler. Terör örgütleri de, bugün, parayı uyuşturucudan elde etmektedir, terörizmin finansmanı ve narco terörizm, görülemeyecek ya da anlatılmayacak mevzular değildir. Bu konular sadece gerektiği kadarıyla yer almıştır (bunların he birinin ayrı ayrı çalışma konusu yapılacağına farkında olarak).

Birinci bölümde, son olarak suç politikası başlığı da, konumuzun en ağırlıklı konusu olan uyuşturucu madde suçlarının yaptırımını olan cezaların belirlenmesindeki, izlenen metotları göstermektedir. Gerçi, 5237 sayılı TCK m.191 suçu için, tedavi tedbirinin de öncelikli olarak yer alması da bir yöntemdir. Bu suç için gerçek amaç, bağımlının tedavi edilip, tekrardan topluma kazandırılması gerçeğidir (tedavi kısmını kabul etmekle birlikte, uyuşturucu maddelerin; sigara ve alkol gibi serbest bırakılmayıp, ceza yoluna gidilmesi görüşüdeyiz, bu sebeple 6545 sayılı Kanun düzenlemesini destekliyoruz). Şunu da belirtmeliyiz ki, örgüt suçu gibi suç politikaları konusuna çalışmamızda yer vermek eleştirilebilir, fakat biz bu konulara; öne sürdüğümüz fikirlere destek sağlama için yer verdik, yoksa bunlar hakkında detaylı bir bilgi vermek gibi; amacımız asla olamaz.

İkinci bölümde, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda, m.188 suçları işlenmiştir. Bu bölüm aslında, kaynak açısından; en fazla esere sahip konu olarak yer almıştır. Mevzunun önemi; uyuşturucunun, imalat ve ticaretinde yatmaktadır. Metin içindeki fıkralar incelendiğinde, m.188/1 fıkrasının uluslararası boyutu, m.188/3 incelendiğinde ise yurt içi suçlara hizmet ettiği görülmektedir. Yine, 5237 sayılı TCK reformları ile birde; m.188/6 (kimine göre suç kimine göre hafifletici neden) ve m.188/7 suçları yer almıştır (bu iki düzenleme mülga 765 sayılı TCK'da bulunmamaktadır).

Kaynaklara ve uygulamaya bakıldığında, ithal ve ihraç suçları yönünden, gümrük bölgesi olup olmaması ve bu suçlar yönünden teşebbüsün mümkün olup olmadığı konuları, tartışma götürmektedir. Yine, yurt içi suç hareketlerindeki bazı hareketlerin, diğer hareketlerin bir parçası olması durumundan (bulundurma olmadan satışın yapılamaması gibi; kimine göre geçitli kimine göre öngelen hareket); hem bu konunun eleştirilmesi hem de yine teşebbüs açısından, bu suçlara teşebbüs hükümleri uygulanabilir mi, kısmı tartışmalara açıktır.

Yeni bir suç tipi olup, 5237'de yer alan; m.188/7 ise, en çok eleştiri alan bölümdür. Örneğin m.188/1 ve m.188/3 suçları için seçimlik hareketleri için, farklı cezalar verilirken, m.188/7 için; hem m.188/1 hem de m.188/3'deki seçimlik hareketlerin tamamı kanun metni içine alınarak; tek ceza tertiplenmiştir. Oysaki, normalde ihraç eylemi varsa; m.188/1'den, satmak fiili varsa; m.188/3'den ceza verilirken, (yani ihraç yapan satana göre daha ağır ceza alırken) bunlar m.188/7 içinde işlenirse; ikisi de aynı cezayı alacaktır (bu gözden kaçmış olabilir).

Etkin pişmanlık konusu, birçok kaynakta farklı bir bölüm olarak işlenmişken, biz etkin pişmanlığın cezayı azaltma yönünü dikkate alarak, nitelikli haller başlığı altında yer vermeyi uygun bulduk. 5237 sayılı TCK m.192'yi de; hem m.188 suçları için hem de m.191/1 suçları için, uygulanan etkin pişmanlık hükümlerine uygun, suçla ilgili gerekli bölümlerde işledik. Etkin pişmanlık konusunda da, kanun koyucu m.188/7'yi atlamıştır (bu da bizde m.188/7 düzenlemesinin, eksiklikler içerdiği hissi uyandırmıştır), bu konuya da değindik.

İkinci bölümde, işlediğimiz konulardan olan; adli para cezası ve güvenlik tedbiri olan müsadere, düzenlenmesinde de, düzenleniş amaçları arasında bir çelişkinin, olduğu da gözümüzden kaçmamıştır. Adli para cezaları, genelde seçenek yaptırım olarak tercih edilmekteyken, kazanç sağlayan suçlarda, kazancın tespit edilememesinde de, devreye girmektedir. Fakat, şu anki hukuk yapımızda, kazanç

müsaderesi kurumu yer almaktadır, sanığın hem kazancını müsadere edip, hem de yüklü bir adli para cezasının verilmesi suç politikasına uygun düşmeyebilir (sonuçta amaç aynı, kazanç saiki). Biz çalışmamızın başından beri öne sürdüğümüz gibi, ceza müeyyidesinden yana olmamızdan dolayı, ‘kazanç müsaderesinin yapılamadığı durumlarda, adli para cezasına hükmedileceği,’ kısmının metne eklenmesinin doğru olacağı görüşündeyiz. Yine, adli para cezasının belirlenmesinde, mülga 765 sayılı TCK’nın, nispi para ceza sisteminin benimsenerek, ‘suça konu madde miktarının gramına’; uyan bir cezanın verilmesi daha doğru olabilecektir (mülga 765 sayılı TCK’dan farklı olarak; her madde için, ayrı bir fiyat tablosunun oluşturulması da daha doğru olacaktır).

İkinci bölüm suçu açısından, nitelikli hal konusu da gerekli ölçüde incelenmiş olup, verilmesi gerekli bilgiler aktarılmıştır. Yine, suçun özel beliriş biçimleri konusu da aynı ağırlıkta işlenmiştir. Seçimlik hareketlerin her biri yönünden; teşebbüs mümkün mü, incelenmiştir. Bölüm mevzuları içinde yer alan, 5237 sayılı TCK m.188/2 hükmünü içeren; ‘non bis in idem’ ilkesi de; ayrı bir başlıkta incelenmiştir. Bölüm sonunda ise, önemli bir tema olan, 5237 sayılı TCK m.189 düzenlemesi; tüzel kişiler için güvenlik tedbirlerin uygulanması hususu da, diğer kaynaklardaki kıstaslara uygun anlatılmıştır (uyuşturucu madde suçları bakımından, tüzel kişilere uygulanacak güvenlik tedbirinin, yalnızca; m.188 suçları için olduğunu da belirtmek istiyoruz, m.60/4 gereği).

Üçüncü bölüm, 5237 sayılı TCK m.190 suçları; uyuşturucu veya uyarıcı madde kullandırmayı kolaylaştırma ile alenen özendirme ve bu nitelikte yayın yapma suçları da, literatür çalışmalarına uygun işlenmiştir (diğer uyuşturucu suçlarına nazaran kaynak sayısı kısıtlı bir bölüm). Bu bölümde de seçimlik hareketlerin içerikleri de, çok tartışma götürmekte olup, bu sebeple de; seçimlik hareketlere, gerekli hassasiyet gösterilmiştir. Yine, m.190 içinde, ödül olan m.192 etkin pişmanlık hükümlerine (kimi görüşler cezayı kaldırma ve azaltmayı sanık açısından ödül görmektedir, bizde bu görüşe katılmaktayız), yer verilmemiştir, bu da bir eksiklik görülebilir. m.190/3.fıkra da, bir adet ağırlaştırıcı sebep unsuruna yer verilmiştir (belirli kişilerin, maddeye ulaşmadaki kolaylığını göstermek için düzenlendiği söylenebilir), burada sayılanlarında; belirli sayıda- numerus clausus şeklinde mi, dikkate alınacağı tartışma götürmektedir.

Dördüncü bölüm, suç politikası açısından da önem taşıyan bir bölümdür. Bu konuya bakış açısı; 6545 sayılı Kanundan önce ve 6545 sayılı Kanundan sonra, olarak

incelenmelidir. İşte, bizde; tam bu noktadan konuyu işlemeyi uygun gördük. m.191/1 ilk düzenlemede; kullanmayı suç olarak görmemiştir (bizce çok büyük eksiklik), fakat sonrasında, 2014 yılı 6545 sayılı Kanunla; kullanmak eylemi de, suç kapsamı içinde yer alıp, son haliyle; ‘iki yıldan beş yıla kadar hapis’ cezasına; hükmedilmesine karar verilmiştir. m.191/1 suçu için, Cumhuriyet savcısı, m.191/2 gereği kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararını, 5271 sayılı CMK m.171 hükümleri dikkate alınmadan; 5 yıllığına vermektedir (bu düzenlemeyle suç politikası yönünden; kullanmak hareketi için, ceza öngörülse de, ilk amacın ceza vermek olmadığı gösterilmek istenmiştir). Aynı zamanda, erteleme süresince, soruşturma aşamasında, Cumhuriyet savcısına, denetimli serbestlik ve tedavi tedbirine gitme yetkisi de tanınmıştır (bu konuda, Cumhuriyet savcısının yetkileri aşımı konusunda tartışılmıştır, kanımızca bunda bir yanlışlık görülmemektedir), bu tedbirlere dayalı olarak, tedavi tedbirine de, öncelik sağlanmıştır.

Kullananlar açısından; hem m.191/2 gereği; beş yıllık olarak kamu davasının açılmasının ertelenmesi hem de m.192/4 gereği, soruşturmadan önce, resmi makamlar ya da sağlık kuruluşuna, tedavi için başvururlarsa; etkin pişmanlık gereği ceza verilemeyeceği de düzenlenmiştir. Böyle bir hükmün yer alma nedeni olarak; dünyadaki liberal görüş olduğu söylenebilir. Nitekim, bugün liberal görüşlüler, Almanya’da, kenevirin serbest ekimi sevdiğine da ulaşmış bulunmaktadır, burada gerçek amaç; otonom olarak kişi kendinden sorumlu olduğu için, bırakın bu maddeler serbest olsun, isteyen alkol ve tütün kullandığı gibi bu maddeleri de; kullanma konusunda özgür olsun.

Bu bölümle ilgili olarak, denetimli serbestlik ve tedavi tedbirleri içinde bir çalışma yapılmıştır. Hem Denetimli Serbestlik Hizmetleri Kanunu hem de Denetimli Serbestlik Hizmetleri Yönetmelik düzenlemelerine de, yer verilmiştir. Bu konuda değinilecek bir mevzu da; tedavi tedbirleri açısından; bir yönetmeliğin hazırlanmasının da fayda sağlayabileceği görüşüdür.

Yine, dördüncü bölümde, erteleme kurumlarını; kamu davasının açılmasının ertelenmesi ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasını, bu kurumların amaçlarına uygun olarak m.191 suçlarına tatbik etmeye çalıştık. Bu konuda yapılacak bir eleştiri, 5271 sayılı CMK m.231 suçu için; iki yıla kadar hapis cezasını içerirken, m.191/1’in cezasının; iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasını içermesinden, m.191/8 açısından verilecek HAGB’nin, bu durumda iki yıldan beş yıla genişletildiği, yönündedir. Diğer eleştiri de, m.191/8 gereği verilen HAGB süresinde, kişi tedbirlere uymamakta ısrar

ederse ya da ihlalde bulunursa ne yapılacaktır, bu konu boş bırakılmıştır, düşüncesi de hakimdir.

Bu bölümde, adli para cezasının düzenlenmemesinin de bir eksiklik olduğu düşüncesindeyiz. Suç konusu maddenin gramına uygun olarak; bir para cezasının verilmesi de, caydırıcılıkta bir rol üstlenebilir görüşüne hakimiz (uyuşturucu suçlarında, suç konusu madde gramına esas; bir tarife hazırlanarak para cezasına hükmedilmesi görüşünü savunmaktayız).

İkinci ve dördüncü bölümlerde; suçun sübutuna tesir edecek delillerin toplanmasında, 5271 sayılı CMK hükümlerine uygun, yerine getirilmesi de, kanun maddelerine dayalı olarak anlatılmıştır. Yine, delil toplamada öneme sahip olan koruma tedbirlerin, tatbiki de anlatılmıştır. Bu konuda önleyici aramanın öneminden dolayı da, bu mevzuya, ayrı bir ehemmiyet de verilmiştir. Koruma tedbirlerinden; gizli soruşturmacı (CMK m.139 gereği) kurumu da, uyuşturucu suçlarında mühim bir mesele olduğundan, gerektiği kadarıyla açıklanmıştır.

Anlatım şeklinde farkındalık yaratmak için kıyaslamalara, özellikle de; mülga 765 sayılı TCK ve 5237 sayılı TCK karşılaştırmalarına tablo şeklinde düzenlemelerle, üç adet örnek uygulama çalışmasına ve de onbeş adet analiz grafiklerine de, anlatımda kolaylık sağlaması maksadıyla yer verilmiştir. Yine, uygulamadan örnekler göstermek için; gerekli yerlerde Yargıtay görüşleri de kullanılmıştır.

Yukarıda belirttiğimiz gibi; cezaların caydırıcı olması gerekir ki, kişiler bir suç işlerken on kere düşünsün, günümüzde, tedavi; önlemekten, daha fazla zaman alıp ekonomik açıdan da; daha külfetlidir. Bu nedenle de; cezanın caydırıcılığından yararlanılması gerektiğine inanmaktayız. Fakat, özellikle şunu da belirtmek gerekir, ceza tek başına yeterli olamaz, bunun için farkındalık ve bir bilincin (yapmalısın, ödev bilinci) geliştirilmesi, eğitime önem verilmesi, bu suçların ulusal boyutundan çok uluslararası bir uzanımının olduğunun da bilinerek, diğer ülkelerle koordineli çalışmaların yapılması da gerekmektedir.

Bu çalışmamız içinde cümle aralarında bazı önerilerde bulunmaya çalıştık, bunların hepsi aslında birer temenni (aksi düşünce haddini aşmaktır) olup, yine bu alanla ilgili tespite dayalı birkaç dileğimizi de şöyle belirtebiliriz; MEB'in müfredatına; uyuşturucu dersi koyması, Adalet Bakanlığı'nın; uyuşturucu suçlar için özel bir mahkeme kurması, İletişim ve medya açısında; basın ve yayım vasıtasıyla farkındalığı artıran programlara daha çok yer verilmesidir.

Son söz olarak da; ‘Ve size anlatmak istediğimiz en güzel ifadelerimiz, henüz söylenmemiş olduklarımızdır,’ diyerek önem verdiğimiz bir diğer konu olan; ‘gıda güvenliği ve 5237 sayılı TCK’ konusunda görüşmek dileğiyle...

KAYNAKÇA

- ACAR Hüseyin (2019), *Türk Ceza Hukukunda Müsadere Kurumu*, 1.Baskı, Adalet Basım Yayım Dağıtım San. Ve Tic.Ltd.Şti. Ankara.
- AKBABA Muhsin, AYTAÇ Necdet, YOLDAŞÇAN Banu Elçin, TANIR Ferdi, DEMİRHİNDİ Hakan, KARA Ertan ve NAZLICAN Ersin (2017), *Temel Halk Sağlığı* (1.Baskı), AkademisyenKitabevi A.Ş, Ankara.
- AKSÜT Ertekin (2020), *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları*, 1.Baskı, Adalet Basım Yayım Dağıtım San. Ve Tic .Ltd. Şti., Ankara.
- ARSLAN Sadettin (2007), *Soruşturma Evresi*, 1.Baskı, Seçkin Yayıncılık San.ve Tic.A.Ş. Ankara.
- ATALAY Zümra (2020), *Mindfulness-Bilinçli Farkındalık*, 6.Baskı, İnkilap Kitabevi Yayın San.ve Tic.A.Ş., İstanbul.
- ATEŞ Neslihan (2019), *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanma Suçu*, 1.Baskı, Birlik Fotokopi Baskı Ozalit Gıda San.Tic.Ltd.Şti, İstanbul.
- BARUT Ferit ve AYDEMİR Melisa (2019), *Yargıtay ve Bölge Adliye Mahkemesi Kararları Işığında Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat*, 1.Baskı, Legal Yayıncılık A.Ş., İstanbul.
- BAYRAKTAR Köksal, EVİK Vesile Sonay, KANGAL Zeynel, KİZİROĞLU Serap Keskin,
YILDIZ Ali Kemal, SINAR Hasan, ZAFER Hamide, EVİK Ali Hakan, AKYÜREK
Güçlü, BOZBAYINDIR Gülşah Bostancı, KARTAL Pınar Memiş, RETORNAZ Eylem
Aksoy, ERMAN Fulya Eroğlu, ALTUNÇ Sinan ve İNCEOĞLU Asuman Aytekin
(2019), *Özel Ceza Hukuku Cilt V*, 1.Baskı, Oniki Levha Yayıncılık A.Ş.İstanbul.
- BECCARİA Cesare (2019), *Suçlar ve Cezalar Hakkında*, 8.Baskı, Trc.Sami Selçuk, İmge Kitabevi Yayıncılık Paz.San.Tic.Ltd.Şti, Ankara.
- BENGÜ Sarp (2000), *Taklamakan-Uyuşturucu Madde Kullanma (!) Kılavuzu*, 1.Baskı, Gendaş Genel Yayın Dağıtım Paz. Ve Tic.A.Ş., İstanbul.

- BENJAMİN Walter (2017), *Uyuşturucu Deneyleri Tutanakları*, 1.Baskı, Trc.Deniz Kurt, Sub Basın Yayın Dağıtım Reklam Organizasyon Tic.Ltd.Şti., İstanbul.
- BENTHAM Jeremy (2017), *Ahlak ve Yasama İlkeleri*, 1.Basım, Trc.Ömer Saruhanlıoğlu ve Uğur Kaşif Boyacı, Litera Kitap, İstanbul.
- CANAK Erkan (2012), *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçlarında Etkin Pişmanlık*, 1.Baskı, Step Ajans Reklamcılık Matbaacılık Tanıtım ve Organizasyon Ltd.Şti., İstanbul.
- ÇALIŞKAN Suat (2012), *Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları*, 1.Baskı, Adalet Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic.Ltd.Şti., Ankara.
- ÇALIŞKAN Suat (2020), *Seri Muhakeme Usulü Basit Yargılama Usulü Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi*, 1.Baskı, Platon Hukuk Yayınevi, İstanbul.
- ÇALIŞKAN Suat (2021), *Tüm Yönleri İle Ticarete Yönelik Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları*, 1.Baskı, Platon Yayınevi Yayınları, İstanbul.
- ÇETİN Hakan Cem, ÇELİK Ahmet ve SEZGİN Erkan (2016), *Uyuşturucuyla Mücadele Politikaları ve Yeni Trendler*, 1.Baskı, Adalet Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic.Ltd.Şti., Ankara.
- ÇETİN Soner Hamza (2012), *Türk Ceza Kanunu'nda Adli Para Cezası*, 1.Baskı, Adalet Basım Yayım Dağıtım San. Ve Tic.Ltd.Şti., Ankara.
- ÇETİN Soner Hamza (2017), *Kullanmak İçin Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Satın Almak, Kabul Etmek, Bulundurmak ya da Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanmak Suçu*, 1.Baskı, Bilge Basım Yayım Tic.Ltd.Şti., Ankara.
- ÇOLAK Halûk ve UĞURTAN Altun (2007), "Bir Yaptırım Türü Olarak Para Cezalarının Teori ve Uygulamadaki Analizi", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı;69, s.252.
- DEMİR Oğuzhan Ömer ve KÜÇÜKUYSAL Bahadır (2013), *Sınırşan Organize Suçlar*, 3.Baskı, Adalet Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic.Ltd.Şti., Ankara.
- DOĞAN Fatma Karakaş (2015), *Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları*, 1.Baskı, Legal Yayıncılık, İstanbul.
- DUTTGE Gunnar ve ÜNVER Yener (2019), *Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddeler ve Ceza Hukuku*, 1.Baskı, Seçkin Yayıncılık San.ve Tic.A.Ş, Ankara.
- DÜZGÜN Nuri ve ELMACI Şerafettin (2014), *Tazminata Konu Koruma Tedbirleri*, 2.Baskı, Adalet Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic.Ltd.Şti., Ankara.
- ELMAS Birsen (2020), *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları*, 4.Baskı, Adalet Basım Yayım Dağıtım San. Ve Tic.Ltd.Şti.,Ankara.

- EPÖZDEMİR Rezan (2019), *Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması*, 3.Baskı, Adalet Basım Yayım Dağıtım San.ve Tic.Ltd.Şti., Ankara.
- ERGEN Cengiz (1988), *Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu Madde Suçları*, 1.Baskı, Gaye Matbaacılık San. Ve Tic.A.Ş., Ankara.
- GELERİ Aytekin (2009), *Önleyici Polislik*, 2.Baskı, Seçkin Yayıncılık San.ve Tic.A.Ş., Ankara.
- GÖDEKLİ Mehmet (2017), *Terörizmin Finansmanı Suçu*, 1.Baskı, Seçkin Yayıncılık San. ve Tic.A.Ş., Ankara.
- GÜNAL Yılmaz (1976), *Uyuşturucu Madde Suçları*, 1.Baskı, Kazancı Yayınları, Ankara.
- GÜNAY Erhan (2007), *Uygulamalı Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat*, 4.Baskı, Seçkin Yayıncılık San.ve Tic.A.Ş., Ankara.
- GÜNDEL Ahmet (2009), *5237 Sayılı TCK'da Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları*, 1.Baskı, Seçkin Yayıncılık San.ve Tic.A.Ş., Ankara.
- GÜRBÜZ Ahmet (2012), *Hukuk Felsefesi Açısından Yararcılık Teoresinin Eleştirisi*, 2.Baskı, Beta Basım A.Ş., Ankara.
- GÜRBÜZ Ahmet (2013), *Hukuk ve Meşruluk Meşru Hukukun Temel Unsurları*, 3.Baskı, Beta Basım A.Ş., Ankara.
- HAFIZOĞULLARI Zeki ve ÖZEN Muharrem (2017), *Türk Ceza Hukuku-Özel Hükümler-Topluma Karşı Suçlar*, 3.Baskı, US-A Yayıncılık, Ankara.
- HAFIZOĞULLARI Zeki ve ÖZEN Muharrem (2018), *Türk Ceza Hukuku-Genel Hükümler*, 11.Baskı, US-A Yayıncılık, Ankara.
- İÇLİ Tülin Günşen (2016), *Kriminoloji*, 9.Baskı, Seçkin Yayıncılık San.ve Tic.A.Ş., Ankara.
- KIDIL Fahrettin (2020), *Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticaret Suçları*, 1.Baskı, Adalet Basım Yayım Dağıtım San. Ve Tic.Ltd.Şti., Ankara.
- Müthiş Psikoloji (2020), *Hayır Diyebilme Sanatı*, 205.Baskı, Destek Yayınları, İstanbul.
- ODYAKMAZ Zehra ve KAYMAK Ümit (2018), *İdare Hukuku*, 19.Baskı, Kuram Kitap, İzmit-Kocaeli.
- ÖGEL Kültegin (2020), *Bağımlılık ve Tedavisi Temel Kitabı*, (3.Baskı), IQ Kültür ve Sanat Yayıncılık, İstanbul.

- ÖNER Mehmet Zülfü (2011), *Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları*, 1.Baskı, Adalet Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic.Ltd.Şti., Ankara.
- ÖZBEK Veli Özer, DOĞAN Koray, BACAKSIZ Pınar ve TEPE İlker (2018), *Türk Ceza Özel Hukuku*, 13. Baskı, Seçkin Yayıncılık San. ve Tic.A.Ş., Ankara.
- ÖZDABAKOĞLU Erdinç Hakan (2007), *5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları*”, 1.Baskı, Adalet Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic.Ltd.Şti., Ankara.
- ÖZDEMİR Süleyman Emre (2018), *İtiraz Kanun Yolu*, 1.Baskı, Adalet Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic.Ltd.Şti., Ankara.
- ÖZDEN Salih Yaşar (2019), *Uyuşturucu Madde Bağımlılığı*, 3.Baskı, Atlas Akademik Basım Yayın Dağıtım Tic.Ltd.Şti., Ankara.
- ÖZEN Mustafa (2011), *Ceza Muhakemesi Hukukunda İtiraz Kanun Yolu*, 1.Baskı, Adalet Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic.Ltd.Şti., Ankara.
- ÖZTÜRK Mustafa (2020), *Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları (TCK Md.188-192)*, 2.Baskı, Aristo Yayınevi Enstitü Danışmanlık Hizmetleri Ltd.Şti., İstanbul.
- PARLAR Ali ve KIZILKAYA Azmi (2018), *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları*, 1.Basım, Bilge Basım Yayım Tic.Ltd.Şti., Ankara.
- PINARCI Mustafa (2014), *Uyuşturucu Sorunu ve Mücadele Politikası*, 1.Baskı, Adalet Basım Yayım ve Dağıtım San.ve Tic.Ltd.Şti., Ankara.
- RUHİ Ahmet Cemal (2020), *Türk Ceza Kanunu'nda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları*, 2.Baskı, Oniki Levha Yayıncılık A.Ş., İstanbul.
- SCHIVELSBUCH Wolfgang (2000), *Keyif Verici Maddelerin Tarihi*, 1.Baskı, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara.
- SELBES Ece (2017), *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu*, 1.Baskı, Adalet Basım Yayım ve Dağıtım San.ve Tic.Ltd.Şti., Ankara.
- SELÇUK Sami (2021), *Suç Genel Kuramı*, 1.Baskı, Seçkin Yayıncılık San. ve Tic.A.Ş., Ankara.
- SEVDİM Ali Erdem (2014), *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu*, 1.Baskı, Seçkin Yayıncılık San.ve Tic.A.Ş., Ankara.
- SEVÜK Handan Yokuş (2007), *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar*, 1.Baskı, Seçkin Yayıncılık San.ve Tic.A.Ş., Ankara.

- SINAR Hasan (2015), *Disiplinler Arası ve Ceza Hukuku Boyutlarıyla Uyuşturucu Madde Bağımlılığı ve Ticaretiyle Mücadele*, 1.Baskı, Lale Yayıncılık, İstanbul.
- SOYASLAN Doğan (2016), *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 7.Baskı, Yetkin Basım Yayım ve Dağıtım A.Ş., Ankara.
- SOYASLAN Doğan (2020), *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 13.Baskı, Yetkin Basım Yayım ve Dağıtım A.Ş., Ankara.
- SOYASLAN Doğan (2020), *KRİMİNOLOJİ-Suç ve Ceza Bilimleri*, 4.Baskı, Yetkin Basım Yayım ve Dağıtım A.Ş., Ankara.
- TEZCAN Durmuş, ERDEM Mustafa Ruhan ve ÖNOK Murat (2020), *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 18.Baskı, Seçkin Yayıncılık San. ve Tic.A.Ş., Ankara.
- TOROSLU Nevzat (2019), *Cürümlerin Tasnifi Bakımından Suçun Hukuki Konusu*, Tıpkı Bası, Savaş Yayınevi, Ankara.
- TOROSLU Nevzat ve TOROSLU Haluk (2016), *Ceza Hukuku Genel Kısım*, 23.Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara.
- ULU Ömer (2018), *Türkiye’de ve Dünyada Uyuşturucu İle Mücadele*, 1.Baskı, TİAV (Türk İdari Araştırmalar Vakfı İdari İşletmesi), Pozitif Matbaa, Ankara.
- ÜNVER Yener ve ÖZ Kerem (2018), *Uyuşturucu Madde Suçlarıyla Mücadele*, 1.Baskı, Seçkin Yayıncılık San.ve Tic.A.Ş., Ankara.
- YAKINCI Cengiz ve ALMIŞ Habip (2019), *Tıp Fakültesi Öğrencileri İçin Koruyucu Sağlık Rehberi*, 1.Baskı, İnönü Üniversitesi Yayınları:65, Malatya.
- YAŞAR Yusuf (2019), *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticaret Suçları*, 3.Baskı, Seçkin Yayıncılık San.ve Tic.A.Ş., Ankara.
- YAYLA Mehmet (2016), *Ceza Muhakemesi Hukukunda İspat ve Şüphe*, 1.Baskı, Seçkin Yayıncılık San.ve Tic.A.Ş., Ankara.
- YENİSEY Feridun ve NUHOĞLU Ayşe (2018), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 6.Baskı, Seçkin Yayıncılık San.ve Tic.A.Ş., Ankara.
- YILMAZ Meltem (2015), *Boş Tarlalarda Ölü Bedenler Bonzai*, 1.Baskı, Destek Yayınları, İstanbul.
- YOLCU Ferit (2015), *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu*, 1.Baskı, Adalet Basım Yayım ve Dağıtım San.ve Tic.Ltd.Şti., Ankara.
- YURTCAN Erdener (2019), *Yargıtay Kararları Işığında Uyuşturucu Suçları*, 4.Baskı, Seçkin Yayıncılık San.ve Tic.A.Ş., Ankara.
- YURTCAN Erdener (2020), *Yargıtay Kararları Işığında Uyuşturucu Suçları*, 5.Baskı, Seçkin Yayıncılık San.ve Tic.A.Ş., Ankara.

İNTERNET KAYNAKLARI

2018-2023 Uyuşturucuyla M¼cadele Strateji Belgesi ve Eylem Planı.

https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/birimler/tutun-mucadele-bagimlilikdb/haberler/uyusturucu_eylem_plani/2018-2023_Uyusturucu_ile_Mucadele_Ulusal_Strateji_Belgesi_ve_Eylem_Plani.pdf. (E.T.22.01.2021).

Aklama suçu, Tablo oluşumu için bakınız, <https://masak.hmb.gov.tr/ulusal-mucadele>. (E.T.01.06.2021).

Avrupa Uyuşturucu Raporu Temel Sorunlar 2020.

<https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/13238/TD0420439TRN.pdf>. (22.01.2021).

D¼nya Uyuşturucu Raporu 2020. <https://wdr.unodc.org/wdr2020/>

.(E.T.27.01.2021).

EROİNROTA.EMCDDA 2019 Avrupa Uyuşturucu Raporu. Hata! K¼pr¼ başvurusu geçerli değil.. (E.T.03.06.2021).

Madde Kullanımı ve Suç. http://ogelk.net/makale/suc_madde_yayin.pdf.

(E.T.23.05.2021).

M¼stahzar;<https://www.google.com/search?q=m%C3%BCstahzar&oq=m%C3%BCstahzar&aqs=chrome..69i57j0l5.2136j0j8&sourceid=chrome&ie=UTF-8>

(E.T.08/03/2020).

NARKOLOG PROJESİ 2020 ANALİZ RAPORU

<http://www.narkotik.pol.tr/kurumlar/narkotik.pol.tr/TUB%C4%B0M/Ulusal%20Yay%C4%B1nlar/ANALIZRAPORU2020.pdf>. (E.T.20.12.2020).

OKULDA BAğIMLILIğA M¼DAHLE (OBM) PROGRAMI NEDİR?.

http://obm.org.tr/wp-content/uploads/2019/03/obm_kitapcik.pdf.

(E.T.24.01.2021).

T¼rkiye Uyuşturucu Raporu 2019 [http://www.narkotik.pol.tr/kurumlar/narkotik.pol.tr/TUB](http://www.narkotik.pol.tr/kurumlar/narkotik.pol.tr/TUB%C4%B0M/Ulusal%20Yay%C4%B1nlar/2019-TURKIYE-UYUSTURUCU-RAPORU.pdf)

[%C4%B0M/Ulusal%20Yay%C4%B1nlar/2019-TURKIYE-UYUSTURUCU-RAPORU.pdf](http://www.narkotik.pol.tr/kurumlar/narkotik.pol.tr/TUB%C4%B0M/Ulusal%20Yay%C4%B1nlar/2019-TURKIYE-UYUSTURUCU-RAPORU.pdf). (E.T.10.01.2020).

Ulusal Uyuşturucu Politika ve Strateji Belgesi (2013-2018)

[file:///C:/Users/MAC/Downloads/TR_NATIONAL%20POLICY%20AND%20STRATEGY%20DOCUMENT%20ON%20DRUGS\(2013-2018\).pdf](file:///C:/Users/MAC/Downloads/TR_NATIONAL%20POLICY%20AND%20STRATEGY%20DOCUMENT%20ON%20DRUGS(2013-2018).pdf).

(E.T.10.02.2018).

Uyuşturucu Bağımlılığı, Arz ve Talep Azaltımı, Tedavi ve Korunma Yöntemleri.

https://www.yesilay.org.tr/yesilaydergisi/Haziran_2014/files/assets/basic-html/page39.html. (24.01.2021).

UYUŞTURUCU HABER. [https://www.hurriyet.com.tr/gundem/unlu-sarkici-uyusturucuya ozendirmekten-yargilaniyor- hayranlari-adliyeye-geldi-40871237](https://www.hurriyet.com.tr/gundem/unlu-sarkici-uyusturucuya-ozendirmekten-yargilaniyor-hayranlari-adliyeye-geldi-40871237). (E.T.17.01.2021).

YARARLANILAN LİNKLER

<https://dergipark.org.tr>

<https://karararama.yargitay.gov.tr>

<https://sozluk.gov.tr/>

www.mevzuat.gov.tr

www.narkotik.pol.tr

www.resmigazete.gov.tr

www.yesilay.org.tr

www.hurriyet.com.tr/